มหาวิทยาลัยมหิดล
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย

ศูนย์วิชาการด้านการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ

การพัฒนาแบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

The development of media literacy and surveillance competencies measurement for change agents in Thai society

กลุ่มงานวิจัยการสื่อสารเพื่อการพัฒนา
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล
โดยการทุนสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์
กันยายน 2567

รายงานฉบับสมบูรณ์

การพัฒนาแบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

เลขที่สัญญา 66-3-4-0003 **รหัสโครงการ** 2566-T3/0008

ระยะเวลาโครงการ 2 มิถุนายน 2566 ถึง 1 กันยายน 2567

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.นันทิยา ดวงภุมเมศ (หัวหน้าโครงการ)

รองศาสตราจารย์ ดร.ขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์ (นักวิจัย)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรพงษ์ บุญรักษา (นักวิจัย)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรงเดช พันธะพุมมี (นักวิจัย)

ดร.สิรินทร พิบูลภานุวัธน์ (นักวิจัย)

กลุ่มงานวิจัยการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก

กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

กันยายน 2567

Final Report

The Development of Media Literacy and Surveillance Competencies Measurement for Change Agents in Thai Society

Contract number: 66-3-4-0003 **Project code:** 2566-T3/0008

Project duration: 2 June 2023 to 1 September 2024

BY

Associate Professor Dr. Nuntiya Doungphummes (Principle Investigator)

Associate Professor Dr. Kwanchit Sasiwongsaroj (Researcher)

Assistant Professor Dr. Theeraphong Boonrugsa (Researcher)

Assistant Professor Dr. Narongdej Phanthaphoommee (Researcher)

Dr. Sirintorn Bhibulbhanuvat (Researcher)

Communication for Development Research Cluster

Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University

Funded by Thai Media Fund

September 2024

คำนำ

ในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล พลังการสื่อสารที่สร้างการเปลี่ยนแปลงมีมากขึ้นอย่างชัดเจน เพราะการผลิต แลกเปลี่ยน และส่งต่อข้อมูลจำนวนมหาศาลทำได้รวดเร็วและกว้างขวาง ที่สำคัญ ทุกคนเป็นผู้ผลิต ปรับแต่งข่าวสารที่ได้รับหรือเลือกสรรเฉพาะเนื้อหาที่สนใจและส่งต่อให้กับเครือข่ายทางสังคม ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนสังคม วัฒนธรรม และ "คน" ในแต่ละกลุ่มอย่างรวดเร็วทั้งด้านบวกและด้านลบ ซึ่งปรากฏอย่างชัดเจนในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา คำถามสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ คือ เราจะทำให้คนไทยรู้เท่าทันและช่วยกันเฝ้าระวังสื่อเพื่อสร้างผลกระทบเชิงบวก ลดผลกระทบเชิงลบต่อตนเองและสังคมได้อย่างไร การพัฒนาคนในสังคมที่มีความแตกต่างกันให้มีทักษะดังกล่าว ต้องอาศัยผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ ปลูกฝังค่านิยม และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่คนในสังคม ทั้งนี้ ตัวผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องมีสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อเสียก่อน เพื่อจะได้นำความสามารถดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติภารกิจของตน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรที่ช่วยขับเคลื่อนสังคมให้มีความมั่นคงและสงบสุขต่อไป

โครงการ “การพัฒนาแบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย” นี้ เป็นโครงการวิจัยที่จัดทำขึ้นโดยกลุ่มวิจัยการสื่อสารเพื่อการพัฒนา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ มีวัตถุประสงค์หลัก 4 ข้อ คือ (1) ศึกษาบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ (2) เพื่อกำหนดสมรรถนะและตัวชี้วัดสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ (3) เพื่อจัดทำแบบวัดสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ และ (4) เพื่อสำรวจสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ เนื้อหาของรายงานฉบับนี้ได้นำเสนอกระบวนการวิเคราะห์บทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ การกำหนดตัวชี้วัดสมรรถนะฯ การจัดทำแบบวัดสมรรถนะฯ และผลการสำรวจสมรรถนะฯ ของกลุ่มพระสงฆ์ ครู และผู้นำชุมชน ณ ปัจจุบัน รวมถึงข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย และการนำแบบวัดสมรรถนะฯ ไปใช้ประโยชน์

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่านทุกท่าน พระคุณเจ้า คุณครู ผู้นำชุมชน นักวิชาการ นักพัฒนา นักบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในองค์กรสงฆ์ โรงเรียน และชุมชน ในการนำเครื่องมือวัดสมรรถนะไปใช้พัฒนาตนเอง และพัฒนาสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ตลอดจนมีส่วนช่วยจุดประการความงอกงามของจิตอาสา และเครือข่ายชุมชนรู้เท่าทันสื่อในอนาคต เพื่อสร้างให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งปัญญาอย่างยั่งยืนต่อไป หากมีข้อบกพร่องประการใด คณะผู้วิจัยต้องขออภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

คณะผู้วิจัย

กันยายน 2567

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการวิจัยการพัฒนาแบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ (2) เพื่อกำหนดสมรรถนะและตัวชี้วัดสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ (3) เพื่อจัดทำแบบวัดสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ และ (4) เพื่อสำรวจสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ได้แก่ พระ ครู และผู้นำชุมชน และกลุ่มคนในชุมชน ได้แก่ ผู้สูงอายุ เยาวชน และคนวัยทำงานในชุมชน รวม 144 คน การสังเกตและถอดบทเรียนจาก วัด โรงเรียน และชุมชนเป้าหมาย 8 จังหวัด เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ การเสวนาผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ด้านการสื่อสาร พุทธศาสนา การศึกษา และการพัฒนาชุมชน จำนวน 12 ท่าน เพื่อกำหนดตัวชี้วัดสมรรถนะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ การวิจัยเชิงสำรวจ 600 ชุด และใช้สถิติวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อจัดทำแบบวัดสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ และการวิจัยเชิงสำรวจ 1,244 ชุด เพื่อสำรวจสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ณ ปัจจุบัน

ผลการศึกษาบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงชุมชน ทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า ทั้งสามกลุ่มมีบทบาทสำคัญในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่ออย่างมาก โดยมีข้อค้นพบดังนี้

บทบาทหลักของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ มีเหมือนกันทั้ง 3 กลุ่ม ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ เปิดรับข้อมูลอย่างครอบคลุม ตัดสินใจ ประสานความร่วมมือ ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง และเป็นแบบอย่าง และบทบาทตามหน้าที่ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- บทบาทตามหน้าที่ของพระ ประกอบด้วย เทศนาสั่งสอน จัดสภาพแวดล้อม ส่งเสริมความร่วมมือกับเครือข่าย และให้คำปรึกษา
- บทบาทตามหน้าที่ของครู ประกอบด้วย จัดการเรียนการสอน จัดสภาพแวดล้อม สร้างความร่วมมือกับเครือข่าย และให้คำปรึกษาการใช้สื่อ
- บทบาทตามหน้าที่ของผู้นำชุมชน ประกอบด้วย พัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้เท่าทันสื่อ จัดสภาพแวดล้อมในชุมชน บริหารจัดการชุมชนให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อ สร้างการมีส่วนร่วม และสื่อสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์

ผลการกำหนดตัวชี้วัด แบ่งออกเป็นสมรรถนะหลัก (ชื่อสมรรถนะเหมือนกันทั้ง 3 กลุ่ม) ได้แก่ “วิสัยทัศน์” มี 2 ตัวบ่งชี้ “เท่าทันข้อมูล” มี 3 ตัวบ่งชี้ “การสื่อสาร” มี 5 ตัวบ่งชี้ และ “การสร้างการมีส่วนร่วม” มี 2 ตัวบ่งชี้ และสมรรถนะตามหน้าที่ซึ่งแบ่งตามกลุ่ม สมรรถนะตามหน้าที่ของพระ คือ “เผยแพร่ธรรมะเพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ” มี 2 ตัวบ่งชี้ สมรรถนะตามหน้าที่ของครู คือ “จัดการเรียนการสอน

เกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อแก่นักเรียน” มี 4 ตัวบ่งชี้ และสมรรถนะตามหน้าที่ของผู้นำชุมชน คือ “บริหารจัดการเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” มี 5 ตัวบ่งชี้

ผลการจัดทำแบบวัด ได้แบบวัดสำหรับวัดสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อใน 3 กลุ่ม ชุดละ 25 ข้อเท่ากัน แต่ละชุดจะประกอบด้วย สมรรถนะหลักและสมรรถนะตามหน้าที่ โดยผ่านการทดสอบมาตรฐานทางสถิติ และปรับปรุงภาษาให้ง่ายต่อการใช้เรียบร้อยแล้ว

ผลการสำรวจสมรรถนะ

สรุปผลการสำรวจสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มพระ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับการสำรวจสมรรถนะในครั้งนี้ เป็นกลุ่ม Generation Y มากที่สุด รองลงไปคือ กลุ่ม Generation X มีพรรษาที่บวชอยู่ระหว่าง 1-5 พรรษา (พระนวกะ) มากที่สุด มีการศึกษามัธยมศึกษาหรือเทียบเท่ามากที่สุด จบการศึกษานักธรรมเอกมากที่สุด แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาเปรียญธรรม มีบทบาทเป็นพระลูกวัดมากที่สุด จำพรรษาอยู่ที่วัดขนาดกลางมากที่สุด สื่อที่ท่านเปิดรับมากที่สุด คือ “สื่อบุคคล” รองลงไป คือ “Facebook” และ “Youtube” เรื่องที่เปิดรับมากที่สุด คือ “ธรรมะ” รองลงไป ได้แก่ “ข่าวทั่วไป” และ “สุขภาพ” สำหรับประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อ มีเพียงส่วนน้อย คือ ร้อยละ 6.62 เท่านั้นที่พลาดพลั้งในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลกระทบเชิงลบในมิติด้านเศรษฐกิจมากที่สุด รองลงไปคือ ด้านจิตใจ ซึ่งทั้งสองอยู่ในระดับปานกลางทั้งสองมิติ ส่วนมิติอื่น ๆ ส่งผลกระทบในระดับน้อย

- ในภาพรวมพบว่า “พระ” มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อในระดับ “ปานกลาง” ทุกองค์ประกอบ สมรรถนะที่มีมากที่สุด คือ มีวิสัยทัศน์ ส่วนสมรรถนะที่อยู่ในลำดับท้าย ได้แก่ การสร้างการมีส่วนร่วม และการเผยแผ่ธรรมะเพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ
- ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มพระ ได้แก่ ภูมิภาค ช่วงอายุ (Generation) จำนวนพรรษาที่บวช ระดับการศึกษาทางโลก ระดับเปรียญธรรม บทบาทภายในวัด ประเภทวัดที่จำพรรษา ส่วนปัจจัยที่ไม่ผล ได้แก่ ระดับการศึกษานักธรรม จำนวนพระในวัด และประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อ
- กลุ่มพระส่วนใหญ่ได้รับผลการประเมินในระดับ “ดี” ถึงร้อยละ 52.70 กลุ่มพระที่ได้รับผลการประเมินในระดับ “ดีมาก” มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 19.85 หรือ 1 ใน 5 ของทั้งหมด และกลุ่มที่มีผลการประเมิน “ควรพัฒนาเป็นพิเศษ” มีสัดส่วนร้อยละ 1.96
- กลุ่มพระที่ได้รับผลการประเมินในระดับ “ดีมาก” มีลักษณะเด่นทางประชากร ได้แก่ อยู่ในภาคใต้ Generation X เป็นพระเถระ (บวช 11-20 พรรษา) จบการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป สอบได้เปรียญเอก เป็นผู้ช่วย/รองเจ้าอาวาส จำพรรษาอยู่ที่วัด (ไม่ใช่สำนักสงฆ์) ขนาดกลาง และไม่เคยพลาดพลั้งจากการใช้สื่อ

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มพระ มีดังนี้

- ควรส่งเสริมบทบาทของพระกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ได้แก่ การสนับสนุนการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังในชุมชน และเป็นศูนย์กลาง

ของสติให้แก่ชุมชน รวมถึงการสื่อสารธรรมะเพื่อให้ศาสนิกชนมีสติ รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ โดยประยุกต์ให้เข้ากับบริบท และสถานการณ์ในชุมชน และสังคม อย่างทันสมัย

- ควรประยุกต์และสอดแทรกองค์ความรู้ด้าน “พระกับการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ” ในระบบการศึกษาของพระสงฆ์ เช่น การศึกษาเปรียญธรรม และการศึกษาวิชาการทางโลกจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นต้น
- ควรส่งเสริมบทบาท สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมต่อส่วนกลาง และส่งเสริมทักษะการรู้ทันสื่อให้กับพระลูกวัด
- ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในเครือข่ายของคณะสงฆ์ ในการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ โดยการสร้างช่องทาง พื้นที่ และกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันในระดับวัด ชุมชน ภูมิภาค และประเทศ
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบาย และแนวทางในกสรส่งเสริม ตลอดจนผลักดันการสนับสนุนทรัพยากร และงบประมาณในการสร้างวัดรู้ทันและเฝ้าระวังสื่ และการพัฒนาสมรรนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของพระสงฆ์ในชุมชนทั่วประเทศให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

สรุปผลการสำรวจสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มครู พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับการสำรวจสมรรถนะในครั้งนี้ มีคุณลักษณะทางประชากร ดังนี้ เป็นเพศหญิงมากที่สุด เป็นกลุ่ม Generation Y มากที่สุด มีสถานภาพสมรสแล้ว สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน ไม่มีวิทยฐานะ และมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษมากที่สุดเท่า ๆ กัน มีระยะเวลาทำงานในอาชีพครู 11-20 ปี มากที่สุด และสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดกลางมากที่สุด สื่อที่ครูเปิดรับมากที่สุด คือ “Line” รองลงไป คือ “สื่อบุคคล” และ “Facebook” เรื่องที่เปิดรับมากที่สุด คือ “ข่าวทั่วไป” รองลงไปได้แก่ “อาหาร” และ “บันเทิง” สำหรับประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อ มีเพียงส่วนน้อย คือ ร้อยละ 10.54 เท่านั้นที่พลาดพลั้งในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลกระทบเชิงลบในมิติด้านเศรษฐกิจมากที่สุด ในระดับมาก รองลงไปคือ ด้านจิตใจ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนมิติอื่น ๆ ส่งผลกระทบในระดับน้อย

- ในภาพรวมพบว่า “ครู” มีสมรรถนะด้าน “วิสัยทัศน์” “การสื่อสาร” “จัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ” และ “รู้ทันข้อมูล” ในระดับ “สูง” ทั้งหมด เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ส่วนสมรรถนะด้าน “สร้างการมีส่วนร่วม” อยู่ระดับปานกลาง
- ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มครู ได้แก่ ภูมิภาค ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อ ส่วนปัจจัยที่ไม่ผล ได้แก่ เพศ ช่วงอายุ (Generation) สถานภาพสมรส วิทยฐานะ ระยะเวลาที่ทำงานในอาชีพครู และขนาดของโรงเรียนที่สอน
- กลุ่มครูที่ได้รับผลการประเมินในระดับ “ดีมาก” มีสัดส่วนร้อยละ 58.09 หรือเกือบ 6 ใน 10 ของทั้งหมด ซึ่งถือเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด โดยไม่พบผู้ที่ได้รับการประเมิน “ควรพัฒนาเป็นพิเศษ” เลย ส่วนกลุ่มที่ได้รับการประเมิน “ควรพัฒนา” มีสัดส่วนร้อยละ 4.41

- กลุ่มครูที่ได้รับผลการประเมินในระดับ “ดีมาก” มีลักษณะเด่นทางประชากร ได้แก่ อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพศชาย Generation X หย่า/แยกกันอยู่ จบการศึกษาปริญญาเอก เป็นผู้ช่วย/รอง ผอ. ชำนาญการพิเศษ ระยะเวลาทำงานในอาชีพครู 11-20 ปี สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก และไม่เคยพลาดพลั้งจากการใช้สื่อ

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มครู มีดังนี้

- ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อแก่ครู โดยการสร้างช่องทาง พื้นที่ และกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันในเครือข่ายครู ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ ในระดับโรงเรียน ชุมชน ภูมิภาค และประเทศ
- โรงเรียนควรมุ่งเน้นนโยบายสร้างเครือข่ายผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อทั้งภายในโรงเรียน และภายนอกโรงเรียน
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบาย และแนวทางในการส่งเสริม และผลักดันการสนับสนุนทรัพยากร และงบประมาณเพื่อการสร้างโรงเรียนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ และการพัฒนาสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อให้แก่ครูทั่วประเทศให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

สรุปผลการสำรวจสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มผู้นำชุมชน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับการสำรวจสมรรถนะในครั้งนี้ มีคุณลักษณะทางประชากร ดังนี้ เป็นเพศชายมากที่สุด เป็นกลุ่ม Generation X มากที่สุด มีสถานภาพสมรสแล้วมากที่สุด สำเร็จการศึกษาระดับปริญญามัธยมศึกษามากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่บ้าน ดำรงตำแหน่งมา 1-5 ปีมากที่สุด มีระยะเวลาทำงานในชุมชน 11-20 ปี และดูแลชุมชนขนาดกลางมากที่สุด สื่อที่ผู้นำชุมชนเปิดรับมากที่สุด คือ “Line” รองลงไป คือ “สื่อบุคคล” และ “Facebook” เรื่องที่เปิดรับมากที่สุด คือ “ข่าวทั่วไป” รองลงไป ได้แก่ “การเมือง” และ “เกษตรกรรม” สำหรับประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อ มีเพียงส่วนน้อย คือ ร้อยละ 2.21 เท่านั้นที่พลาดพลั้งในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลกระทบเชิงลบในมิติด้านเศรษฐกิจมากที่สุด ในระดับปานกลาง ส่วนมิติอื่น ๆ ส่งผลกระทบในระดับน้อย

- ในภาพรวมพบว่า “ผู้นำชุมชน” มีสมรรถนะด้าน “วิสัยทัศน์” “การสื่อสาร” และ “การสร้างการมีส่วนร่วม” ในระดับ “สูง” ทั้งหมด เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ส่วนสมรรถนะด้าน “รู้ทันข้อมูล” และ “บริหารจัดการชุมชนให้รู้เท่าทันและมีกลไกเฝ้าระวังสื่อ” มีอยู่ระดับปานกลาง ตามลำดับ
- ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ภูมิภาค เพศ ตำแหน่ง ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ขนาดของหมู่บ้าน ระยะเวลาในการทำงานให้แก่ชุมชน และประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อ ส่วนปัจจัยที่ไม่ผล ได้แก่ ช่วงอายุ (Generation) สถานภาพสมรส และระดับการศึกษา
- กลุ่มผู้นำชุมชนที่ได้รับผลการประเมินในระดับ “ดีมาก” มีสัดส่วนร้อยละ 49.51 หรือประมาณ 1 ใน 2 ของทั้งหมด และไม่มีผู้นำชุมชนที่ได้รับผลการประเมิน “ควรพัฒนาเป็นพิเศษ” เลย

- กลุ่มผู้นำชุมชนที่ได้รับผลการประเมินในระดับ “ดีมาก” มีลักษณะเด่นทางประชากร ได้แก่ อยู่ในภาคเหนือ เพศหญิง Generation Y เป็นหม้าย จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา เป็นกำนัน มีระยะเวลาดำรงตำแหน่งมากกว่า 20 ปี ดูแลหมู่บ้านขนาดกลาง และมีระยะเวลาทำงานให้แก่ชุมชนมากกว่า 20 ปี และไม่เคยพลาดพลั้งจากการใช้สื่อ

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มผู้นำชุมชน มีดังนี้

- ส่งเสริมสมรรถนะด้านการรู้ทันข้อมูล การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย รวมถึงการบริหารจัดการชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อให้แก่ผู้นำชุมชน
- ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อแก่ผู้นำชุมชน โดยการสร้างช่องทาง พื้นที่ และกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันในเครือข่ายผู้นำชุมชน ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ ในระดับ ชุมชน ภูมิภาค และประเทศ
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบาย และแนวทางในการส่งเสริม และผลักดันการสนับสนุนทรัพยากร และงบประมาณเพื่อการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ และการพัฒนาสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อให้แก่ผู้นำชุมชนทั่วประเทศให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

แนวทางการนำแบบวัดสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อไปใช้ประโยชน์

ควรประยุกต์รูปแบบให้ง่าย ยืดหยุ่น และสะดวก ต่อการใช้งานของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม และใช้เทคโนโลยีการสื่อสารในการบริหารจัดการ สื่อสารให้ผู้รับการประเมินตระหนักถึงความสำคัญของแบบวัด และกระตุ้นให้เกิดการอยากพัฒนาตนเองของผู้ถูกประเมิน ควรเลี่ยงการประเมินผลเพื่อตัดสินระดับความสามารถของผู้ถูกประเมิน

ควรสนับสนุนและผลักดันให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่กำกับดูแล พระ ครู และผู้นำชุมชน ได้นำแบบวัดสมรรถนะฯ ไปพิจารณาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาบุคลากรของหน่วยงาน เช่น การประยุกต์ใช้เพื่อเป็นองค์ประกอบในการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญ การจัดทำคู่มือ และการฝึกอบรมให้แก่บุคลากร นอกจากนั้น ผลการประเมินสมรรถนะฯ ควรนำมาออกแบบแนวทางพัฒนาสมรรถนะฯ ให้แก่บุคลากร ได้แก่ การจัดหลักสูตรเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะฯ ในแต่ละพื้นที่ การค้นหา “บุคคลต้นแบบ” หรือ “วัด / โรงเรียน / ชุมชน ต้นแบบ” เพื่อให้เกิดการกระตุ้นและตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ รวมถึงเป็นการจัดการความรู้และเครือข่าย

อนึ่ง การส่งเสริมต่อยอดโครงการ “บวร” ที่มีความเข้มแข็งในหลายพื้นที่ ภายใต้แนวคิดการสร้างเมือง (ชุมชน) รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ถือเป็นแนวทางกระตุ้นให้เกิดการนำแบบวัดสมรรถนะฯ ที่สำคัญ

เพราะเป็นการหนุนเสริมในเชิงนโยบายให้เกิดทิศทางและเป้าหมายการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน และในขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญต่อกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน อันได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มครู และกลุ่มผู้นำชุมชนในการพัฒนาสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ

แบบวัดสมรรถนะฯ นี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อวัดสมรรถนะฯ และส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะฯ ในกลุ่มที่ทำงานพัฒนาคน และพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ได้ เช่น กลุ่มอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงชุมชน กลุ่มผู้ทรงอิทธิพลเครือข่าย (Influencer) กลุ่มแกนนำจิตอาสาในชุมชน กลุ่มแกนนำเครือข่ายธุรกิจชุมชน รวมถึงปรับประยุกต์ใช้ในกลุ่มผู้นำทางศาสนาอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน

แนวทางการทำวิจัยในอนาคต

ถึงแม้ว่างานวิจัยนี้ จะสามารถพัฒนาแบบวัดสมรรถะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ เพื่อการนำไปใช้ได้จริง และมีการสำรวจสมรรถนะในกลุ่ม พระ ครู และผู้นำชุมชนทั่วประเทศแล้ว แต่การขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนให้รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อได้นั้น จำเป็นต้องมีการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ วิจัยเชิงสำรวจสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยทั่วประเทศ เพื่อดูการเปลี่ยนแปลง และแนวโน้มในอนาคต รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ วิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือให้ง่าย และสะดวกยิ่งขึ้น สามารถประมวลผลและให้ข้อมูลสะท้อนกลับและเสนอแนวทางการพัฒนาตนเองแก่ผู้รับการประเมินได้ทันที วิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาหลักสูตรสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ให้แก่ กลุ่ม พระ ครู และผู้นำชุมชน และวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาเครือข่ายชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ผ่านการจัดการความรู้ และการสร้างนวัตกรรม

การวิจัยในอนาคตดังกล่าว จะช่วยให้เกิดระบบกลไก เครื่องมือ และเครือข่ายในการขับเคลื่อนชุมชนไปสู่การพัฒนาชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่ออย่างยั่งยืนต่อไป

สารบัญ

หน้า

คำนำ ..... **ก**

บทสรุปผู้บริหาร ..... **ข**

สารบัญ ..... **ซ**

สารบัญตาราง ..... **ฎ**

สารบัญแผนภาพ ..... **ธ**

บทที่ 1 บทนำ **1**

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1

1.2 วัตถุประสงค์โครงการวิจัย 3

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับ 3

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย 3

บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม **11**

2.1 แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ (CONCEPTS OF MEDIA LITERACY) 11

2.2 สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 26

2.3 บทบาทหน้าที่ของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย 38

2.4 การพัฒนาแบบวัด 50

บทที่ 3 ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ **56**

3.1 บทบาทหลักของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย 58

3.2 บทบาทตามหน้าที่ของ “พระสงฆ์” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ 74

3.3 บทบาทตามหน้าที่ของ “ครู” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ 81

3.4 บทบาทตามหน้าที่ของ “ผู้นำชุมชน” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ 90

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์การกำหนดสมรรถนะและตัวชี้วัด สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ **105**

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์เพื่อจัดทำแบบวัดสมรรถนะของผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ 130

5.1 การพัฒนาแบบวัดสมรรถและตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน 130

5.2 การพัฒนาแบบวัดสมรรถและตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน 136

5.3 การพัฒนาแบบวัดสมรรถและตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน 142

บทที่ 6 การวิเคราะห์สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของพระ 149

6.1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะทางประชากร การเปิดรับสื่อ และประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) 149

6.2 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของพระ 161

6.3 ผลการวิเคราะห์จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อในระดับต่าง ๆ 183

บทที่ 7 การวิเคราะห์สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของครู 194

7.1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะทางประชากร การเปิดรับสื่อ และประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) 194

7.2 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของครู 206

7.3 ผลการวิเคราะห์จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อในระดับต่าง ๆ 223

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 8 การวิเคราะห์สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
ในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชน 233
8.1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะทางประชากร การเปิดรับสื่อ และ
ประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อของกลุ่มตัวอย่าง 233
8.2 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทัน
และเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชน 245
8.3 ผลการวิเคราะห์จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีสมรรถนะผู้นำ
การเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อในระดับต่าง ๆ 264
บทที่ 9 บทสรุป และข้อเสนอแนะ 274
9.1 สรุปผลการสำรวจสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชน
รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ และแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ 274
9.2 แนวทางการนำแบบวัดสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้าง
ชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อไปใช้ประโยชน์ 292
9.3 แนวทางการทำวิจัยในอนาคต 294
บรรณานุกรม 295
ภาคผนวก 299
ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 300
ประเด็นสัมภาษณ์ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (พระ ครู ผู้นำชุมชน) 301
ประเด็นสัมภาษณ์ผู้รับการเปลี่ยนแปลง (นักเรียน คนในชุมชนวัยทำงาน ผู้สูงอายุ) 301
แบบประเมินสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ (ร่าง) สมรรถนะหลัก (Core Competencies)
การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย 303
แบบประเมินสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่
(Functional Competencies) การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ
“พระ” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย 307
แบบประเมินสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ (ร่าง)สมรรถนะตามหน้าที่
(Functional Competencies) การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ
“ครู” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย 310
แบบประเมินสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่
(Functional Competencies) การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ
“ผู้นำชุมชน” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย 313

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

แบบประเมินความเที่ยงตรง (IOC) แบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทัน
และเฝ้าระวังสื่อของ “พระ” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย 316
แบบประเมินความเที่ยงตรง (IOC) แบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทัน
และเฝ้าระวังสื่อของ “ครู” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย 326
แบบประเมินความเที่ยงตรง (IOC) แบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทัน
และเฝ้าระวังสื่อของ “ผู้นำชุมชน” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย 337
แบบประเมินสมรรถนะของ “พระ” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
เพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ 349
แบบประเมินสมรรถนะของ “ครู” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
เพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ 355
แบบประเมินสมรรถนะของ “ผู้นำชุมชน” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
เพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ 361
การประเมินสมรรถนะของ “พระ” จากแบบวัดสมรรถนะ
ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ 367
การประเมินสมรรถนะของ “ครู” จากแบบวัดสมรรถนะ
ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ 369
การประเมินสมรรถนะของ “ผู้นำชุมชน” จากแบบวัดสมรรถนะ
ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ 371
ข ภาพประกอบการวิจัย 373

สารบัญตาราง

ตารางที่ **หน้า**

1.1 กลุ่มเป้าหมายผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการศึกษาวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ 4
1.2 กลุ่มเป้าหมายผู้รับการเปลี่ยนแปลงในการศึกษาวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ 5
1.3 กลุ่มเป้าหมายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญ (key stakeholders) เพื่อตรวจสอบ ตัวชี้วัดสมรรถนะฯ 6
1.4 กลุ่มตัวอย่างผู้ทดลองใช้ (ร่าง) แบบวัดสมรรถนะฯ รวมทั้งสิ้นจำนวน 600 คน 7
1.5 กลุ่มตัวอย่างผู้ทดลองใช้แบบวัดสมรรถนะฯ รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,224 คน 7
2.1 แนวคิดหลักและคำถามภายใต้กรอบคิดการรู้เท่าทันสื่อเชิงวิพากษ์ 15
2.2 สมรรถนะและตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัลของกลุ่มวัยทำงาน (อายุ 26-60 ปี) 20
2.3 หลักการเปลี่ยนแปลงที่ดี 6 ประการ ซึ่งสัมพันธ์กับความรู้ ทักษะ และบทบาท เปรียบเทียบระหว่างนักปฏิบัติการพัฒนาองค์กรและผู้จัดการโครงการ (ปรับจาก Kendra & Taplin, 2004, p. 24) 28
2.4 สังเคราะห์สมรรถนะและตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ของผู้นำการเปลี่ยนแปลง 37
2.5 สมรรถนะและตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “พระ” 46
2.6 สมรรถนะและตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “ครู” 47
2.7 สมรรถนะและตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “ผู้นำชุมชน” 48
2.8 สรุปขั้นตอนการพัฒนาตัวชี้วัด (ดัดแปลงจาก รัตนะบัวสนธ์ (2550) 52
2.9 สรุปเทคนิควิธีการพัฒนาตัวบ่งชี้ (ดัดแปลงจาก รัตนะบัวสนธ์ (2550) 53
3.1 บทบาทหลักและองค์ประกอบย่อยในแต่ละบทบาทหลักของผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในสังคมไทย 73
3.2 บทบาทตามหน้าที่และองค์ประกอบย่อยของพระในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 80
3.3 บทบทตามหน้าที่และองค์ประกอบย่อยของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 90
3.4 บทบทตามหน้าที่และองค์ประกอบย่อยของผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 103
4.1 นิยามองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ (ร่าง) สมรรถนะหลัก การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย 106
4.2 นิยามองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่ การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระ 107
4.3 นิยามองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่ การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครู 108

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ **หน้า**

4.4 นิยามองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชน 109

4.5 ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินและพิจารณา (ร่าง) สมรรถนะฯ 111

4.6 สมรรถนะหลักและสมรรถนะตามหน้าที่ของพระ 125

4.7 สมรรถนะหลักและสมรรถนะตามหน้าที่ของครู 127

4.8 สมรรถนะหลักและสมรรถนะตามหน้าที่ของผู้นำชุมชน 128

5.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยและผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน 132

5.2 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (L) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE) สถิติทดสอบที (t) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (λ) และค่าความเที่ยงตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ 133

5.3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยและผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน 138

5.4 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (L) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE) สถิติทดสอบที (t) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (λ) และค่าความเที่ยงตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ 139

5.5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยและผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน 144

5.6 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (L) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE) สถิติทดสอบที (t) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (λ) และค่าความเที่ยงตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ 145

6.1 แสดงช่วงอายุ (Generation) ของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) 149

6.2 แสดงพรรษาที่บวชของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) 150

6.3 แสดงระดับการศึกษาทางโลกของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) 151

6.4 แสดงระดับการศึกษานักธรรมของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) 152

6.5 แสดงระดับเปรียญธรรมของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) 153

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ **หน้า**

6.6 แสดงบทบาทภายในวัดของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) 154
6.7 แสดงประเภทวัดที่จำพรรษาอยู่ (พระ) 155
6.8 แสดงจำนวนพระในวัดที่จำพรรษาอยู่ (พระ) 156
6.9 แสดงปริมาณการเปิดรับสื่อในแต่ละวันของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) 156
6.10 แสดงเรื่องที่เปิดรับจากสื่อในรอบสัปดาห์ของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) 158
6.11 แสดงประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อ ของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ในรอบ 1 ปี (การถูกหลอกจนได้รับผลกระทบเชิงลบ) 159
6.12 แสดงผลกระทบเชิงลบของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จากการพลาดพลั้งในการเปิดรับสื่อ 160
6.13 ผลการประเมินสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ในภาพรวม 162
6.14 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคที่แตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA 165
6.15 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคที่แตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD 167
6.16 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีอายุแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA 168
6.17 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีอายุแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD 169
6.18 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีจำนวนพรรษาแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA 170
6.19 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีจำนวนพรรษาแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD 172

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ **หน้า**

6.20 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีระดับการศึกษาทางโลกแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA 172
6.21 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีระดับการศึกษาทางโลกแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD 173
6.22 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีระดับการศึกษานักธรรมแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA 174
6.23 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีระดับเปรียญธรรมแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA 175
6.24 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีระดับเปรียญธรรมแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD 176
6.25 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีบทบาทภายในวัดแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA 177
6.26 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีบทบาทภายในวัดแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD 179
6.27 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่จำพรรษาในวัดที่มีประเภทแตกต่างกัน ด้วยสถิติ t-test 180
6.28 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีจำนวนพระในวัดแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA 181

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ **หน้า**

6.29 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อในรอบ 1 ปี แตกต่างกันด้วยสถิติ t-test 182
6.30 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อในระดับต่าง ๆ ตามลักษณะทางประชากร 184
7.1 แสดงเพศของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) 194
7.2 แสดงช่วงอายุ (Generation) ของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) 195
7.3 แสดงสถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) 196
7.4 แสดงระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) 197
7.5 แสดงตำแหน่งของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) 197
7.6 แสดงวิทยฐานะของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) 198
7.7 แสดงระยะเวลาทำงานในอาชีพครูของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) 199
7.8 แสดงขนาดโรงเรียนที่กลุ่มตัวอย่างสอน 200
7.9 แสดงปริมาณการเปิดรับสื่อในแต่ละประเภทของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) 201
7.10 แสดงเรื่องที่เปิดรับจากสื่อในรอบสัปดาห์ของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) 202
7.11 แสดงประสบการณ์พลาดพลั้งของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จากการใช้สื่อในรอบ 1 ปี (การถูกหลอกจนได้รับผลกระทบเชิงลบ) 204
7.12 แสดงผลกระทบเชิงลบจากการพลาดพลั้งของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) 205
7.13 ผลการประเมินสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของครูในภาพรวม 207
7.14 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่อยู่ในภูมิภาคแตกต่างกันด้วยสถิติ One-Way ANOVA 210
7.15 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD 211
7.16 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีเพศแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA 212

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ **หน้า**

7.17 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีช่วงอายุ (Generation) แตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA 213
7.18 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA 214
7.19 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA 215
7.20 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD 216
7.21 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีตำแหน่งปฏิบัติงานแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA 217
7.22 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีตำแหน่งปฏิบัติงานแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ Scheffe 218
7.23 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีวิทยฐานะแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA 219
7.24 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีระยะเวลาทำงานในอาชีพครูแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA 220
7.25 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่ทำงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA 221

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ **หน้า**

7.26 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความแตกต่างระหว่าง สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อในรอบ 1 ปี แตกต่างกันด้วยสถิติ t-test 222
7.27 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้าง ชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อในระดับต่าง ๆ ตามลักษณะทางประชากร 223
8.1 แสดงเพศของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) 233
8.2 แสดงช่วงอายุ (Generation) ของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) 234
8.3 แสดงสถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) 234
8.4 แสดงระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) 236
8.5 แสดงตำแหน่งของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) 236
8.6 แสดงระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) 237
8.7 แสดงระยะเวลาทำงานให้กับชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) 238
8.8 แสดงขนาดของชุมชนที่กลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ดูแลอยู่ 239
8.9 แสดงปริมาณการเปิดรับสื่อในแต่ละวัน 240
8.10 แสดงเรื่องที่กลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) เปิดรับจากสื่อในรอบสัปดาห์ 241
8.11 แสดงประสบการณ์พลาดพลั้งของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จากการใช้สื่อ ในรอบ 1 ปี (การถูกหลอกจนได้รับผลกระทบเชิงลบ) 243
8.12 แสดงผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้นกับกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จากการพลาดพลั้ง 244
8.13 ผลการประเมินสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ของผู้นำชุมชนในภาพรวม 246
8.14 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่อยู่ในภูมิภาคแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA 249
8.15 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่อาศัยอยู่ ในแต่ละภูมิภาคเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD 250

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ **หน้า**

8.16 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีเพศแตกต่างกัน ด้วยสถิติ t – test 252
8.17 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีอายุแตกต่างกัน ด้วยสถิติ t – test 253
8.18 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA 254
8.19 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA 255
8.20 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน ด้วยสถิติ t-test 256
8.21 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชนแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA 257
8.22 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างของระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชนแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD 258
8.23 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่ชุมชนมีจำนวนประชากรแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA 259
8.24 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่ชุมชนมีจำนวนประชากรแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD 260

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ **หน้า**

8.25 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีระยะเวลาทำงานด้านพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA 261

8.26 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีระยะเวลาทำงานด้านการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD 262

8.27 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อในรอบ 1 ปี แตกต่างกันด้วยสถิติ t-test 263

8.28 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อในระดับต่าง ๆ ตามลักษณะทางประชากร 266

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่ **หน้า**

2.1 สังเคราะห์สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลง 36
2.2 สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “พระ” 45
2.3 สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “ครู” 47
2.4 สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “ผู้นำชุมชน” 48
5.1 ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทัน และเฝ้าระวังสื่อของพระในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย 134
5.2 ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทัน และเฝ้าระวังสื่อของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย 140
5.3 ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทัน และเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย 146
6.1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามช่วงอายุ (Generation) (คน) 150
6.2 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน) จำแนกตามพรรษาที่บวช 151
6.3 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามระดับการศึกษาทางโลก (คน) 152
6.4 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามระดับการศึกษานักธรรม (คน) 153
6.5 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามเปรียญธรรม (คน) 154
6.6 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามบทบาทภายในวัด (คน) 155
6.7 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามประเภทวัดที่จำพรรษา (คน) 155
6.8 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามจำนวนพระที่จำพรรษาในวัด (คน) 156
6.9 แสดงค่าเฉลี่ยเรื่องที่กลุ่มตัวอย่าง (พระ) เปิดรับในรอบสัปดาห์ 159
6.10 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามประสบการณ์พลาดพลั้ง จากการใช้สื่อ (คน) 160
6.11 แสดงค่าเฉลี่ยผลกระทบเชิงลบจากประสบการณ์เคยพลาดพลั้งจากการใช้สื่อ ของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) 161
6.12 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ในภาพรวม 165
6.13 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามภูมิภาค 166
6.14 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามช่วงอายุ (Generation) 169

สารบัญแผนภาพ (ต่อ)

แผนภาพที่ **หน้า**

6.15 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามพรรษาที่บวช 171
6.16 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามระดับการศึกษาทางโลก 173
6.17 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามระดับการศึกษานักธรรม 175
6.18 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามระดับการศึกษาเปรียญธรรม 176
6.19 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามบทบาทภายในวัด 178
6.20 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามประเภทวัดที่จำพรรษาอยู่ 181
6.21 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามประเภทจำนวนพระในวัด 182
6.22 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามประเภทจำนวนพระในวัด 183
7.1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกเพศ (คน) 195
7.2 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามช่วงอายุ (Generation) (คน) 196
7.3 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามสถานภาพสมรส (คน) 196
7.4 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามระดับการศึกษา (คน) 197
7.5 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามตำแหน่ง (คน) 198
7.6 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามวิทยฐานะ (คน) 199
7.7 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุการทำงานในอาชีพครู (คน) 200
7.8 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามขนาดของโรงเรียนที่สอน (คน) 201
7.9 แสดงปริมาณการใช้สื่อแต่ละประเภทใน 1 วัน ของกลุ่มตัวอย่าง 202
7.10 แสดงเรื่องที่เปิดรับสื่อในรอบสัปดาห์ของกลุ่มตัวอย่าง 204
7.11 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน) จำแนกตามประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อ 205
7.12 แสดงค่าเฉลี่ยผลกระทบเชิงลบจากประสบการณ์เคยพลาดพลั้งจากการใช้สื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) 206

สารบัญแผนภาพ (ต่อ)

แผนภาพที่ **หน้า**

7.13 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ในภาพรวม 210
7.14 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามภูมิภาค 211
7.15 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามเพศ 213
7.16 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามช่วงอายุ (Generation) 214
7.17 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามสถานภาพสมรส 215
7.18 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามระดับการศึกษา 216
7.19 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามตำแหน่ง 218
7.20 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามวิทยฐานะ 219
7.21 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระยะเวลาทำงานในอาชีพครู 220
7.22 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามขนาดโรงเรียนที่สอน 221
7.23 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อ 222
8.1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกเพศ (คน) 234
8.2 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามช่วงอายุ (Generation) (คน) 235
8.3 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามสถานภาพสมรส (คน) 235
8.4 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามระดับการศึกษา (คน) 236
8.5 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามตำแหน่ง (คน) 237
8.6 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง (คน) 238
8.7 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามระยะเวลาทำงานให้กับชุมชน (คน) 239
8.8 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามขนาดของชุมชน (คน) 239

สารบัญแผนภาพ (ต่อ)

แผนภาพที่ **หน้า**

8.9 แสดงปริมาณการใช้สื่อแต่ละประเภทใน 1 วัน ของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) 241
8.10 แสดงเรื่องที่เปิดรับสื่อในรอบสัปดาห์ของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) 243
8.11 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามประสบการณ์พลาดพลั้ง จากการใช้สื่อ (คน) 243
8.12 แสดงค่าเฉลี่ยผลกระทบเชิงลบจากประสบการณ์เคยพลาดพลั้งจากการใช้สื่อ (ผู้นำชุมชน) 245
8.13 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ในภาพรวม 249
8.14 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามภูมิภาค 250
8.15 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามเพศ 252
8.16 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามช่วงอายุ (Generation) 253
8.17 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามสถานภาพสมรส 254
8.18 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามระดับการศึกษา 255
8.19 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามตำแหน่ง 256
8.20 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 257
8.21 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามขนาดของชุมชน 260
8.22 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามระยะเวลาที่ทำงานให้ชุมชน 262
8.23 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามประสบการณ์ที่เคยพลาดพลั้งจากการใช้สื่อ 264

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บทบาทของการสื่อสารสารสนเทศในการพัฒนาสังคม

หากจะกล่าวว่า “สังคม” ถือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของมนุษย์ ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้อยู่รอด มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความสุข ก็คงไม่น่าจะผิดอะไร เพราะ สังคม นี้เกิดขึ้นมาจากการรวมตัวของมนุษย์ตั้งแต่สองคนขึ้นไป เริ่มต้นด้วยความต้องการรับการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่น ช่วยกันหาอาหารร่วมกัน ช่วยกันปลูกพืช ช่วยกันทำมาหากิน ช่วยกันดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่กัน ซึ่งจำเป็นต้อง “อาศัยการสื่อสาร” ในการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ที่สำคัญคือ การร่วมเรียนรู้ในการใช้ชีวิตร่วมกัน จนเกิดภูมิปัญญาของสังคม จนกลายเป็นศาสตร์ต่างๆ ที่แตกแขนงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านออกไปมากมายในปัจจุบัน รวมถึงต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไม้สอย และเทคโนโลยี นวัตกรรมต่าง ๆ รวมถึงมีการวิถีในการอยู่ร่วมกัน เช่น คำสอนทางศาสนา คติความเชื่อ วัฒนธรรม บรรทัดฐาน มารยาท กฎหมาย เป็นต้น จึงเห็นได้ว่า “การสื่อสารข้อมูลสารสนเทศ” เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นลักษณะ ครอบครัว องค์กร ชุมชน เมือง หรือประเทศ ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น รวมถึงการสร้างสุขภาวะที่ดีให้แก่คนในสังคม การรักษาความปลอดภัย การรักษาวัฒนธรรม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาชุมชน และสังคมเอง ให้สามารถดำรงอยู่ต่อไปอย่างมีคุณภาพ ภายใต้บริบทและเงื่อนไขแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

วิวัฒนาการแนวคิด “การพัฒนาเมือง” ภายใต้บริบทของการสื่อสารสารสนเทศ

ปัจจุบัน “รูปแบบของสังคม” ได้รับการแปรเปลี่ยนและหลายหลากจากอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงของโลก และเทคโนโลยี จึงเกิดเป็นสังคมแบบพหุวัฒนธรรม ที่เป็นการรวมกลุ่มกันของผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลาย สังคมเสมือน ที่เป็นการปฏิสัมพันธ์กับในโลกออนไลน์ ที่เกิดจากการพัฒนาด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร เป็นต้น แนวคิดในการพัฒนา “สังคม” จึงมีความสำคัญและได้รับความสนใจเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการเชื่อมโยงการพัฒนาเมืองเข้ากับการสื่อสารข้อมูลสารสนเทศ ดังเช่น แนวคิด “เมืองแห่งความรู้” (Knowledge Cities) ในปี ค.ศ. 1960 ที่เน้นการพัฒนาบนฐานความรู้ แนวคิด “เมืองแห่งการศึกษา” (Educative Cities) ในปี ค.ศ.1990 ที่เน้นการส่งเสริมการศึกษาเพื่อสร้างสันติสุขบนความหลากหลายของเมือง แนวคิด “เมืองสร้างสรรค์” (Creative Cities) ในปี ค.ศ.1990 ที่เน้นการพัฒนาเมืองที่มีศักยภาพในการสร้างนวัตกรรม บนความหลากหลาย และการมีส่วนร่วมของพลเมือง แนวคิด “เมืองนวัตกรรม” (Innovative Cities) ในปี ค.ศ. 2010 เพื่อพัฒนาเมืองด้วยการสร้างนวัตกรรม และแนวคิด “เมืองอัจฉริยะ” (Smart Cities) ในปี ค.ศ. 2010 ที่เน้นการนำเทคโนโลยี มาพัฒนาคุณภาพชีวิตของพลเมือง เป็นต้น1 อย่างไรก็ตาม ถึงแม้แนวคิดในการพัฒนาเมืองจะให้ความสำคัญแก่การสื่อสารข้อมูลสารสนเทศมาอย่างต่อเนื่อง แต่เป็นการเน้นการนำไปใช้เพื่อส่งเสริมสุขภาวะเชิงบวกแก่พลเมือง แต่มองข้างผลกระทบเชิงลบจากการสื่อสารข้อมูลสารสนเทศที่คลาดเคลื่อนจาก

ความเป็นจริง เช่น การโกหกหลอกลวง การโฆษณาชวนเชื่อเกินจริง การแต่งเติมสารให้เกิดอารมณ์ความรุนแรงมากขึ้น การแชร์ข้อมูลที่ไม่จริงให้กับเพื่อนในกลุ่มออนไลน์ ข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ที่เกิดจากกระบวนเรียนการสอน สื่อสารมวลชน หรือสื่อออนไลน์ที่ไม่มีการตรวจสอบประวัติศาสตร์ ที่มา หรือเหตุการณ์ที่ถูกแต่งขึ้นด้วยอคติ รวมถึงการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายทางการเมืองจากสื่อที่ไม่เป็นกลาง เป็นต้น ส่งกระทบทางลบต่อสุขภาพ จิตใจ ความเชื่อ อคติ ทัศนคติที่คลาดเคลื่อน ความเข้าใจที่ผิดพลาด การสูญเสียทรัพย์สิน และความขัดแย้งขึ้นในสังคม เป็นอาทิ

แนวคิด “เมืองรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศ”

ใน ปี ค.ศ. 2013 UNESCO ได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดจากข้อมูลสารสนเทศที่คลาดเคลื่อน จึงมีการประชุม และเสนอให้มีการสร้าง “พลเมืองที่รู้เท่าทันสื่อ” (MIL Citizens) ต่อมา UNESCO ซึ่งมีชื่อเต็มว่า United Nations Educational, Scientific and Culture Organization ได้พยายามผลักดันในประเด็นดังกล่าวอย่างจริงจังแต่ต่อเนื่อง โดยได้ริเริ่มจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการสร้างเมืองที่รู้เท่าทันสื่อสารสนเทศขึ้นในปี ค.ศ. 2018 และ ปี ค.ศ. 2019 แนวคิดเรื่อง “เมืองที่รู้เท่าทันสื่อสารสนเทศ” มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาพลเมืองที่มีความหลากหลาย มีความรู้เท่าทันสื่อ สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์และมีจริยธรรม และเน้นการสร้างสังคมมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เช่น แหล่งเรียนรู้ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สื่อสารมวลชน สถาบันการศึกษา อุตสาหกรรมด้านการขนส่ง ระบบออนไลน์ สถานที่ราชการ องค์กรด้านสาธารณสุข อุตสาหกรรมบันเทิง เป็นต้น การเคารพความแตกต่างหลากหลาย การสร้างพื้นที่เรียนรู้อย่างมีวิจารณญาณร่วมกันของพลเมือง จึงอาจกล่าวได้ว่า แนวคิดเมืองรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศได้ ได้พัฒนาต่อยอดจากการแนวคิดการพัฒนาเมืองในอดีต โดยเน้นการสร้างความสามารถของพลเมืองในการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย และมีระบบกลไกของสังคมในการเฝ้าระวังและสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่คนในสังคม

พลัง บวร: พลังขับเคลื่อนความเข้มแข็งของสังคมไทย

สำหรับในสังคมไทย “บ้าน วัด โรงเรียน” หรือ “บวร” ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของชุมชน เป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคม ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา ที่จำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารที่สร้างสรรค์และปลอดภัยในการอบรมสั่งสอน การให้คำแนะนำ การเรียนรู้ แก่สมาชิกในครอบครัว ศาสนิกชน ญาติโยม นักเรียน ซึ่งครอบคลุมคนในชุมชนทุกช่วงวัยทั้งเยาวชน คนวัยทำงาน และผู้สูงอายุ โดยภาครัฐได้มีการส่งเสริม “พลัง บวร” เพื่อขับเคลื่อนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งด้านคุณธรรมและด้านเศรษฐกิจ 4 งานวิจัย “การพัฒนาแบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย” ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ จึงได้คัดเลือก “ชุมชนบวร” เป็นชุมชนนำร่องในการสำรวจเพื่อค้นหาสมรรถนะของ “ชุมชนที่รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” โดยกำหนดนิยามอิงตามแนวคิด “เมืองรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศ” คือ การเป็นชุมชนมีระบบกลไกเพื่อพัฒนาคนในชุมชนให้รู้เท่าทันสื่อ สามารถใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคมอย่างยั่งยืน และมีระบบกลไกในการเฝ้าระวังสื่อให้คนในชุมชนมีความปลอดภัย

การพัฒนาแบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยนี้ จึงถือเป็นจุดเริ่มต้น หรือก้าวแรก ๆ ในการสร้างกระบวนการขับเคลื่อนชุมชนไปสู่การเป็น “เมืองที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ” โดยเริ่มที่การพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงของชุมชนก่อน โดยโครงการฯ ได้พัฒนาแบบวัดสมรรถนะแยกเป็น 3 ชุด สำหรับทั้ง 3 กลุ่มโดยเฉพาะ (พระ ครู และผู้นำชุมชน) ท่านผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนสามารถใช้แบบวัดนี้ไปสำรวจสมรรถนะดังกล่าวได้ด้วยตนเอง ตัวบ่งชี้ในแต่ละสมรรถนะจะช่วยให้ท่านทราบระดับสมรรถนะของท่านในแต่ละด้านได้อย่างชัดเจน และง่ายต่อการให้วางแผนการพัฒนาตนเอง หากผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้มีการพัฒนาสมรรถนะ จะส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และสร้างความร่วมมือในการพัฒนาสมรรถนะชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ โดยมีเป้าหมายสุดท้ายร่วมกัน คือ การที่คนในชุมชนและสังคมไทยมีสุขภาวะที่ดีขึ้นทั้งมิติ กาย จิตใจ สังคม ปัญญา และเศรษฐกิจ จากการใช้สื่อได้อย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์

โครงการวิจัยนี้ มุ่งสร้างแบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ได้แก่ ครู พระ ผู้นำชุมชน จากแนวคิดพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ซึ่งถือว่าเป็นฟันเฟืองในการสร้างการภูมิคุ้มกันในการบริโภคสื่อของคนในชุมชน

1.2 วัตถุประสงค์โครงการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาบทบาทผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ

1.2.2 เพื่อกำหนดสมรรถนะและตัวบ่งชี้ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ

1.2.3 เพื่อจัดทำแบบวัดสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ

1.2.4 เพื่อสำรวจสมรรถนะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.3.1 ได้คุณภาพของแบบวัดสมรรถนะฯ ที่ได้มาตรฐานทางวิชาการ

1.3.2 ได้ประเมินความพึงพอใจต่อการสร้างแบบวัดสมรรถนะฯ ของผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมโครงการฯ

1.3.3 ครู พระ ผู้นำชุมชน ทราบและตระหนักถึงบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนที่พึงมี

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

“การพัฒนาแบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย” เป็นโครงการศึกษาวิจัยในรูปแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการศึกษาบทบาทด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลง และตรวจสอบตัวชี้วัดสมรรถนะด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในการสร้างแบบวัดสมรรถนะด้านการรู้เท่าทันและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มพระ ครู และผู้นำชุมชน จำนวน 600 คน จาก 8 จังหวัดทั่วประเทศ เพื่อวิเคราะห์ทางสถิติยืนยันเชิงองค์ประกอบ แล้วปรับปรุงแบบวัดสมรรถนะฯ ให้ได้มาตรฐานตามผลการวิเคราะห์

ทางสถิติ จากนั้นทำการสำรวจสมรรถนะด้านการรู้เท่าทันและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ในกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มพระ ครู และผู้นำชุมชน จำนวน 1,224 คน จาก 12 จังหวัดทั่วประเทศ แล้วนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาประมวลผล นำเสนอผลการสำรวจสมรรถนะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน แยกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ พระ ครู และผู้นำชุมชน และนำเสนอแนวทางการนำแบบวัดสมรรถนะฯ ไปใช้เพื่อขับเคลื่อนสังคมไทยต่อไป โดยมีระเบียบวิธีการวิจัยในการศึกษาดังต่อไปนี้

1.4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในโครงการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ตามวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดในแต่ละกลุ่ม ดังนี้

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

โดยการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อศึกษาบทบาทด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลง และตรวจสอบตัวชี้วัดสมรรถนะด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นาการเปลี่ยนแปลง โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

(1) กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย พระ ครู และผู้นำชุมชน ซึ่งเริ่มจากการกำหนดชุมชนที่ศึกษาในแต่ละภูมิภาค ๆ ละ 2 ชุมชน โดยเลือกชุมชนที่ (1) เป็นชุมชนที่มี บ้าน วัด และโรงเรียนอยู่ในพื้นที่ (2) เป็นชุมชนที่เคยมีกระบวนการสร้างความเข้มแข็งชุมชน เช่น การเป็นชุมชนคุณธรรม ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น และ (3) มีความยินดีให้ความร่วมมือกับทีมวิจัย

จากนั้นจึงเลือกกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงจาก 8 ชุมชน ได้แก่ (1) พระนักเทศน์ หรือพระนักพัฒนาชุมชน ชุมชนละ 3 รูป รวมเป็น 24 รูป (2) ครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ชุมชนละ 3 คน รวมเป็น 24 คน และ (3) ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน ชุมชนละ 3 คน รวมเป็น 24 คน รวมทั้งหมด 72 คน ตามตารางที่ 1.1 ดังนี้

ตารางที่ 1.1 กลุ่มเป้าหมายผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการศึกษาวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

ภูมิภาค	จังหวัด	กลุ่มเป้าหมาย			รวม
		พระ	ครู	ผู้นำชุมชน	
ภาคเหนือ	น่าน	3	3	3	9
	พะเยา	3	3	3	9
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	บุรีรัมย์	3	3	3	9
	นครราชสีมา	3	3	3	9
ภาคกลาง	นครปฐม	3	3	3	9
	ฉะเชิงเทรา	3	3	3	9
ภาคใต้	พัทลุง	3	3	3	9

ภูมิภาค	จังหวัด	กลุ่มเป้าหมาย			รวม
		พระ	ครู	ผู้นำชุมชน	
	ตรัง	3	3	3	9
รวมทั้งสิ้น		**24**	**24**	**24**	**72**

(2) กลุ่มผู้รับการเปลี่ยนแปลง จาก 8 ชุมชนเดียวกันกับกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยมีเกณฑ์ในการเลือก คือ (1) กลุ่มเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ อายุ 13-17 ปี ชุมชนละ 3 คน รวมเป็น 24 คน (2) กลุ่มคนวัยทำงานที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ อายุ 18-60 ปี ชุมชนละ 3 คน รวมเป็น 24 คน และ (3) กลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ อายุ 60 ปีขึ้นไป ชุมชนละ 3 คน รวมเป็น 24 คน รวมทั้งหมด 72 คน คน ดังตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2 กลุ่มเป้าหมายผู้รับการเปลี่ยนแปลงในการศึกษาวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

ภูมิภาค	จังหวัด	กลุ่มเป้าหมาย			รวม
		กลุ่มเด็ก/ เยาวชน	กลุ่มคนวัย ทำงาน	กลุ่ม ผู้สูงอายุ	
ภาคเหนือ	น่าน	3	3	3	9
	พะเยา	3	3	3	9
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	บุรีรัมย์	3	3	3	9
	นครราชสีมา	3	3	3	9
ภาคกลาง	นครปฐม	3	3	3	9
	ฉะเชิงเทรา	3	3	3	9
ภาคใต้	พัทลุง	3	3	3	9
	ตรัง	3	3	3	9
รวมทั้งสิ้น		**24**	**24**	**24**	**72**

(3) กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญ (key stakeholders) เพื่อตรวจสอบตัวชี้วัดสมรรถนะด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นาการเปลี่ยนแปลงที่คณะผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้นจากการศึกษาบทบาทด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ตามบทบาทหน้าที่และความเชี่ยวชาญ ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้กำหนดนโยบายด้านชุมชน การศึกษา ศาสนา และด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อ (2) กลุ่มตัวแทนผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 กลุ่ม (พระ ครู และผู้นาชุมชน) และ (3) กลุ่มนักวิชาการในด้านที่เกี่ยวข้อง รวม 12 คน ดังตารางที่ 1.3 ดังนี้

ตารางที่ 1.3 กลุ่มเป้าหมายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญ (key stakeholders) เพื่อตรวจสอบตัวชี้วัดสมรรถนะฯ

กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญ	จำนวน (คน)
1. กลุ่มผู้กำหนดนโยบายด้านชุมชน การศึกษา ศาสนา และด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อ	4
2. กลุ่มตัวแทนผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 กลุ่ม (พระ ครู และผู้นาชุมชน)	4
3. กลุ่มนักวิชาการในด้านที่เกี่ยวข้อง	4
รวม	**12**

2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในวิธีวิจัยเชิงปริมาณ

(1) กลุ่มประชากร คือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคม ซึ่งได้แก่ (1) พระภิกษุในประเทศไทย จำนวน 205,513 รูป (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565ข) (2) ครูที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 373,778 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565ก) และ (3) ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 67,619 คน และ กำนัน จำนวน 7,036 คน (ฐานเศรษฐกิจ, 2563) รวมประชากรทั้งสิ้น 653,946 คน/รูป

(2) กลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ทดลองใช้ (ร่าง) แบบวัดสมรรถนะฯ และกลุ่มผู้ทดลองใช้แบบวัดสมรรถนะฯ ฉบับสมบูรณ์ โดยมีวิธีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มดังนี้

(2.1) กลุ่มผู้ทดลองใช้ (ร่าง) แบบวัดสมรรถนะฯ ที่สร้างขึ้นในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่มาจากตัวแทนกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั่วประเทศ ผลการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตาราง Yamane (1967) โดยพิจารณาว่า พระ ครู และผู้นำชุมชน ในแต่ละภาคมีจำนวนเกินกว่า 100,000 คน และกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลทั้งสิ้นต้องไม่น้อยกว่า 400 คน แต่ทั้งนี้ในการวิจัยได้เก็บข้อมูลเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 50 เป็นจำนวน 600 คน โดยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) ดังนี้

- การแบ่งกลุ่มประชากรตามลักษณะภูมิศาสตร์ (Cluster sampling) โดยแบ่งออกเป็นภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้
- การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) เพื่อให้ทุกจังหวัดในแต่ละภูมิภาคมีสิทธิ์เป็นตัวแทนในการคัดเลือกอย่างเท่าเทียมกัน โดยใช้การจับสลากเลือก 2 จังหวัดในแต่ละภูมิภาค รวมทั้งสิ้น 8 จังหวัด ดังนี้
  - ภาคเหนือ (จังหวัดน่านและจังหวัดพะเยา)
  - ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดบุรีรัมย์)
  - ภาคกลาง (จังหวัดนครปฐมและจังหวัดฉะเชิงเทรา)
  - ภาคใต้ (จังหวัดพัทลุงและจังหวัดตรัง)
- การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (convenience sampling) หรือการยินยอมให้การให้ความร่วมมือและมีความพร้อมในการตอบแบบสอบถาม โดยกำหนดจำนวนแบบโควตา (Quota

Sampling) แบ่งเป็น (1) พระนักเทศน์หรือพระนักพัฒนาชุมชน (2) ครูที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และ (3) ผู้นำชุมชน อย่างละเท่า ๆ กัน ตามตารางที่ 1.4 ดังนี้

ตารางที่ 1.4 กลุ่มตัวอย่างผู้ทดลองใช้ (ร่าง) แบบวัดสมรรถนะฯ รวมทั้งสิ้นจำนวน 600 คน

ภูมิภาค	จังหวัด	กลุ่มตัวอย่าง			รวม
		พระ	ครู	ผู้นำชุมชน	
ภาคเหนือ	น่าน	25	25	25	75
	พะเยา	25	25	25	75
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	บุรีรัมย์	25	25	25	75
	นครราชสีมา	25	25	25	75
ภาคกลาง	นครปฐม	25	25	25	75
	ฉะเชิงเทรา	25	25	25	75
ภาคใต้	พัทลุง	25	25	25	75
	ตรัง	25	25	25	75
รวมทั้งสิ้น		**200**	**200**	**200**	**600**

(2.2) กลุ่มผู้ทดลองใช้แบบวัดสมรรถนะฯ ที่สร้างขึ้นเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่มาจากตัวแทนกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั่วประเทศ ผลการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตาราง Yamane (1967) เช่นเดียวกับกลุ่มผู้ทดลองใช้ (ร่าง) แบบวัดสมรรถนะฯ โดยกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลทั้งสิ้นต้องไม่น้อยกว่า 400 คน แต่ทั้งนี้คณะผู้วิจัยตระหนักว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน นั้นมีจำนวนค่อนข้างน้อย อาจไม่สามารถเป็นตัวแทนของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างชัดเจนเพียงพอ เพื่อให้ผลการทดลองใช้แบบวัดสมรรถนะฯ สามารถสะท้อนความเป็นตัวแทนของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยทั่วประเทศได้ดียิ่งขึ้น คณะผู้วิจัยจึงได้เก็บข้อมูลเพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวน 1,224 ชุด โดยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) และการกำหนดจำนวนแบบโควตา (Quota Sampling) อย่างละเท่า ๆ กัน เช่นเดียวกับ การสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ทดลองใช้ (ร่าง) แบบวัดสมรรถนะฯ ตามตารางที่ 1.5 ดังนี้

ตารางที่ 1.5 กลุ่มตัวอย่างผู้ทดลองใช้แบบวัดสมรรถนะฯ รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,224 คน

ภูมิภาค	จังหวัด	กลุ่มตัวอย่าง			รวม
		พระ	ครู	ผู้นำชุมชน	
ภาคเหนือ	แพร่	34	34	34	102
	พะเยา	34	34	34	102
	เชียงราย	34	34	34	102

ภูมิภาค	จังหวัด	กลุ่มตัวอย่าง			รวม
		พระ	ครู	ผู้นำชุมชน	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	มหาสารคาม	34	34	34	102
	ยโสธร	34	34	34	102
	เลย	34	34	34	102
ภาคกลาง	ตราด	34	34	34	102
	ชลบุรี	34	34	34	102
	สุพรรณบุรี	34	34	34	102
ภาคใต้	นครศรีธรรมราช	34	34	34	102
	พัทลุง	34	34	34	102
	ตรัง	34	34	34	102
รวมทั้งสิ้น		**408**	**408**	**408**	**1,224**

1.4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) สืบค้นและสังเคราะห์งานวิชาการไทยและต่างประเทศในประเด็นการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคม การพัฒนาแบบวัดฯ และตัวชี้วัด

2) การสนทนากลุ่ม (focus Group discussion) เพื่อศึกษาบทบาทด้านรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ได้แก่ พระ ครู ผู้นำชุมชน 8 จังหวัด (4 ภูมิภาค ภาคละ 2 จังหวัด) โดยมีกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ 6 กลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ กลุ่มพระ กลุ่มครู และกลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มผู้รับการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มนักเรียน และกลุ่มประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เป้าหมาย โดยคำถามในการสนทนากลุ่มจะสร้างขึ้นตามกรอบการสังเคราะห์การทบทวนวรรณกรรม ซึ่งในก่อนจะเริ่มการสนทนากลุ่มนั้น คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสนทนาจะแนะนำตัว ชี้แจงโครงการฯ อธิบายเงื่อนไขในการคุ้มครองผู้เข้าร่วมสนทนา รวมถึงการสร้างบรรยากาศในการสนทนากลุ่มที่เป็นกันเอง ไม่เป็นวิชาการ เพื่อช่วยให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยรู้สึกผ่อนคลาย ไม่มีความวิตกกังวล เพื่อสนับสนุนการสนทนาและการให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริง

3) กำหนดตัวชี้วัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย โดยการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมาสังเคราะห์ในเชิงเนื้อหา จากนั้นจัดทำ (ร่าง) ตัวชี้วัดฯ แล้วเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาสนทนากลุ่ม เพื่อพิจารณา (ร่าง) ตัวชี้วัดฯ และให้คำแนะนำในการปรับปรุงให้มีความเหมาะสม คณะผู้วิจัยนำคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาปรับปรุงตัวชี้วัดให้มีความสมบูรณ์

4) สร้าง (ร่าง) แบบวัดสมรรถนะด้านการรู้เท่าทันและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลง คณะ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามฉบับ (ร่าง) ตัวชี้วัดฯ ก่อนที่จะนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มพระ ครู และผู้นำชุมชน จำนวน 600 คน จาก 8 จังหวัด ที่ผ่านการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน แล้วนำ

แบบสอบถามมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อยืนยันเชิงองค์ประกอบ และปรับปรุงแบบสอบถามให้ได้มาตรฐานตามผลการวิเคราะห์

5) สำรวจสมรรถนะด้านการรู้เท่าทันและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โดยดำเนินการสำรวจกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 1,224 คน จาก 12 จังหวัด ที่ผ่านการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผล และนำเสนอผลการสำรวจสมรรถนะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน แยกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ พระ ครู และผู้นำชุมชน

6) จัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

1.4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ พระ ครู และผู้นำชุมชน และกลุ่มผู้รับการเปลี่ยนแปลง 3 กลุ่ม ได้แก่ นักเรียน ผู้สูงอายุ และประชาชนในชุมชน และข้อมูลข้อคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) โดยการกำหนดประเด็นหลัก (Theme) และนำข้อมูลมาเรียบเรียงจัดกลุ่มตามประเด็นอย่างเป็นระบบ จากนั้นจึงนำมาตีความหมาย วิเคราะห์ความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่รวบรวมได้

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ในการวิจัยนี้มีการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลใน 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการจัดทำแบบวัดสมรรถนะสำหรับผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 กลุ่ม (พระ ครู และผู้นำชุมชน) ในด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อ และขั้นตอนการวัดสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อของทั้ง 3 กลุ่ม (พระ ครู และผู้นำชุมชน) ดังนี้

(1) การจัดทำแบบวัดสมรรถนะสำหรับผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อ โดยใช้แนวทางสร้างมาตรวัดตามแบบ Likert คือ สร้างข้อคำถามที่มีมาตรวัด 4 ช่วงที่แปรเปลี่ยนไปตามความเข้มของระดับสมรรถนะของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ไม่มีสมรรถนะเลย มีสมรรถนะในระดับน้อย ปานกลาง และมาก โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อคำถาม ดังนี้

- วิเคราะห์สหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวม ถ้าข้อคำถามมีค่าสหสัมพันธ์ต่ำมากหรือเป็นศูนย์ จะตัดข้อคำถามนั้นออกจากแบบวัด เพื่อไม่ทำให้ค่าความเที่ยงหรือความตรงของแบบวัดลดลง
- วิเคราะห์ความสอดคล้องภายใน เป็นการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ โดยใช้คะแนนรวมเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มที่ได้คะแนนสูงกว่าร้อยละ 25 และกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 25 ของผู้ตอบทั้งหมด แล้วทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มโดยใช้สถิติทดสอบที ต้องมีค่าตั้งแต่ 2.0 ขึ้นไป

เมื่อได้ข้อคำถามที่คัดเลือกแล้ว จะทำการนำมาสร้างโมเดลเพื่อวิเคราะห์ความเที่ยงตรงของแบบวัดฯ โดยใช้สถิติการประเมินความสอดคล้องของโมเดล และสถิติวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

(Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อยืนยันความสอดคล้องของข้อคำถาม กับโครงสร้างองค์ประกอบของแบบวัด หากค่าสถิติไม่เป็นที่ยอมรับ จะตัดข้อคำถามที่มีค่าสหสัมพันธ์น้อยที่สุดออก และนำมาทดสอบด้วยสถิติวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอีกครั้งจนได้ค่าสถิติที่ยอมรับได้ ก็จะได้ข้อคำถามแบบวัดสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อที่สมบูรณ์ซึ่งประกอบด้วย (1) แบบวัดสมรรถนะหลักสำหรับผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อ และ (2) แบบวัดสมรรถนะตามหน้าที่สำหรับพระ ครู และผู้นำชุมชน

(2) การวัดสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อ เป็นการนำแบบวัดในขั้นตอนก่อนหน้าไปเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,224 ชุด เพื่อสำรวจระดับสมรรถนะหลักและสมรรถนะตามหน้าที่ของผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อ ณ ปัจจุบัน โดยใช้สถิติความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ในการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม และใช้สถิติ t-test และ One-Way Anova ในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในแต่ละกลุ่ม และการเปรียบเทียบที่แบ่งตามคุณลักษณะทางประชากรต่าง ๆ

บทที่ 2
ทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมในโครงการวิจัย การพัฒนาแบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ (1) แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ (2) แนวคิดสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (3) บทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย และ (4) การพัฒนาแบบวัด

2.1 แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ (Concepts of media literacy)

2.1.1 พัฒนาการของแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ

แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อเป็นแนวคิดที่มีวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับภูมิทัศน์สื่อและพฤติกรรมการใช้สื่อที่เปลี่ยนไปของคนในสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่เป็นระบบปฏิบัติการของสื่อได้เปลี่ยนจากระบบบอนาล็อค (analog) มาเป็นระบบดิจิทัล (digital) ทำให้เกิดสื่อใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อสังคม (social media) เช่น เฟซบุ๊ค ทวิตเตอร์ อินสตาแกรม ติ๊กต็อก ที่ผู้ใช้สามารถปฏิสัมพันธ์กันได้ในทันที อีกทั้งอุตสาหกรรมสื่อยังได้นำเอาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (artificial intelligence - AI) มาใช้เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้สื่อสามารถเข้าถึงผู้รับสารได้อย่างกว้างขวางและสามารถปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้ได้เสมือนกำลังสื่อสารกับมนุษย์ ในขณะที่สื่อมวลชนเดิมก็ปรับตัวให้เป็นสื่อหลอมรวม (convergence) เพื่อเพิ่มช่องทางในการสื่อสารเนื้อหาที่ผลิตผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อเอื้อให้ผู้รับสารสามารถเปิดรับเนื้อหาของสื่อมวลชนเหล่านี้ได้ในหลากหลายช่องทาง ไม่จำกัดเวลา และสถานที่อีกต่อไป กล่าวคือ ผู้รับสารจะเลือกดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ อ่านหนังสือพิมพ์ ดูภาพยนตร์ ในรูปแบบและช่องทางเดิมเหมือนที่เคยปฏิบัติมา หรือจะเปิดรับเนื้อหาผ่านคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ หรืออุปกรณ์ที่สามารถเชื่อมต่อออนไลน์ก็ได้เช่นกัน ส่งผลให้ผู้รับสารสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ รับรู้และเรียนรู้เนื้อหาสื่ออย่างไร้ขีดจำกัด อย่างไรก็ตาม การปฏิสัมพันธ์กับสื่อไม่ว่าจะรูปแบบใดย่อมส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคล สังคมและวัฒนธรรมทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ทำให้แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อซึ่งถูกมองว่าเป็นทักษะที่จำเป็นของพลเมืองได้รับการพัฒนาคู่ขนานไปกับความก้าวหน้าของสื่อมาโดยตลอด

ที่จริงแล้ว นักวิชาการด้านการสื่อสารและนักการศึกษาในโลกตะวันตกได้มองเห็นถึงความสำคัญในการใช้สื่ออย่างมีวิจารณญาณมาตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 เมื่อสื่อมวลชนได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตของผู้คนในสังคม และศาสตร์การรู้เท่าทันสื่อเริ่มก่อตัวขึ้นตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษที่ 1970 (Arke, 2012) และเมื่อ UNECSO ประกาศ Grünwald Declaration of 1982 ที่ชี้ถึงความจำเป็นในการสร้างเสริมความเข้าใจเชิงวิพากษ์ (critical understanding) ของการสื่อสารผ่านสื่อให้พลเมืองทั้งในระบบการศึกษาและการเมือง ทำให้แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อมีความชัดเจนและเป็นที่รู้จักมากขึ้น ต่อมาในการประชุมที่ปารีสได้มีการพัฒนา Grünwald Declaration มาสู่ข้อเสนอแนะ 12 ประการสำหรับสื่อศึกษาที่ปรากฏใน UNESCO Paris Agenda ในปี ค.ศ. 2007 อีกทั้ง UNESCO ยังได้เชื่อมการรู้เท่าทันสื่อเข้ากับการรู้เท่าทันสารสนเทศ และนำเสนอเป็นแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ

และสารสารเทศ (media and information literacy – MIL) (Ciurel, 2016; Grizzle, et al., 2021) ที่มีการพัฒนาต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อก็ได้รับการพัฒนาเพื่อบรรจุในระบบการศึกษาของอเมริกา โดยในปี ค.ศ. 1992 ที่ประชุมของ Aspen Media Literacy Leadership Institute ได้อธิบายความหมายการรู้เท่าทันสื่อว่าเป็น “ความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และสร้างสรรค์สื่อในหลากหลายรูปแบบ” (Thoman & Jolls, 2005) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy) ถูกมองเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษา อย่างไรก็ตาม Center for Media Literacy (n.d.) ได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดหลักของการรู้เท่าทันสื่อในฐานะกระบวนทัศน์ทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ว่าเป็น:

> ***กรอบคิดในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน สร้างสรรค์ และมีส่วนร่วมกับสาร (messages) ในหลากหลากรูปแบบ – จากวิดีทัศน์จนถึงอินเทอร์เน็ต โดยการรู้เท่าทันสื่อต้องสร้างความเข้าใจถึงบทบาทของสื่อในสังคมควบคู่ไปกับการสร้างทักษะที่จำเป็นในการตั้งคำถาม (inquiry) และแสดงความคิดเห็นในฐานะของพลเมืองในระบบประชาธิปไตย***

ในขณะที่ทางฝั่งยุโรปก็ได้มีการจัดทำ The European Charter for Media Literacy ภายหลังจากการประชุมด้านสื่อศึกษา (media education) ในปี ค.ศ. 2004 เพื่อเป็นพื้นที่ในการสื่อสารเรื่องการรู้เท่าทันสื่อของประเทศสมาชิกประชาคมยุโรปในขณะนั้น และในปลายปีเดียวกันนั้นเอง ทางสหราชอาณาจักร ได้จัดตั้ง UK Task force ประกอบด้วย UK Film Council, British Film Institute, British Broadcasting Company (BBC), and Channel 4 (Independent TV) เพื่อสร้างความชัดเจนในเรื่องแนวคิดของการรู้เท่าทันสื่อ ทั้งนี้ผลการทำงานร่วมกันระหว่าง UK Task force กับองค์กรสมาชิกของ EU ที่มีส่วนขับเคลื่อน The European Charter for Media Literacy ได้นำไปสู่ข้อตกลงในปีค.ศ. 2005 ในประเด็นขอบเขตแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อที่ต้องมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์ คือ ทักษะของคนที่รู้เท่าทันสื่อจะต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง และได้เสนอแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับพลเมืองยุโรปคือ 1) การเปิดโอกาสให้พลเมืองมีประสบการณ์เกี่ยวกับประเภทสื่อและเนื้อหาสื่อที่หลากหลาย 2) การพัฒนาทักษะเชิงวิพากษ์ (critical skills) เพื่อการวิเคราะห์และประเมินสื่อ และ 3) การพัฒนาทักษะการสร้างสื่อเพื่อถ่ายทอดความรู้สึก การสื่อสารและมีส่วนร่วมในการอภิปรายสาธารณะ (public debate) ซึ่งแนวทางทั้ง 3 ประการสะท้อนให้เห็นถึงองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ 3 มิติ ได้แก่ “วัฒนธรรมของสื่อ (culture) ทักษะการวิพากษ์ (critical skill) และทักษะการสร้างสรรค์ (creative skill)” และที่สำคัญคือ การรู้เท่าทันสื่อถูกมองว่าเป็น “สมรรถนะในเรื่องสื่อ” (media competence) ของบุคคล (Bachmair & Bazalgete, 2007, 82-84)

2.1.2 นิยามการรู้เท่าทันสื่อในต่างประเทศ

1) ความหมายในเชิงวิชาการ

จากการให้ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อขององค์กรในสหรัฐอเมริกาและยุโรป ทำให้นักวิชาการจำนวนมากได้ศึกษาต่อยอดและนำเสนอความหมายของการรู้เท่าทันสื่อที่มีฐานคิดจากศาสตร์ตามความเชี่ยวชาญของนักวิชาการที่นำเสนอ ไม่ว่าจะเป็นด้านการสื่อสาร (communication) จิตวิทยา (psychology) การสร้างการเรียนรู้ (constructionism) วัฒนธรรมศึกษาและการวิพากษ์ (cultural studies and critical pedagogy) ซึ่งทำให้แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อนอกจากจะมีการปรับเปลี่ยนตามภูมิทัศน์ของสื่อและลักษณะการบริโภคสื่อของคนในสังคมแล้ว ยังมีความเลื่อนไหลตามจุดยืนของศาสตร์ที่นำมาใช้ในการอธิบายอีกด้วย อย่างไรก็ตาม เมื่อการรู้เท่าทันสื่อเกี่ยวข้องกับการรู้หนังสือ หรือ literacy ซึ่งเป็นเรื่องการได้มาซึ่งความรู้ (knowledge) และทักษะ (skills) ในการอ่าน ตีความ และผลิตตัวบท (texts) บางประเภท รวมถึงเป็นเครื่องมือและความสามารถทางปัญญาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมและสังคมของตน (Kellner & Share, 2005) ทำให้การรู้เท่าทันสื่อจึงเป็นการเรียนรู้ “ภาษาของสื่อ” ที่ต้องอาศัยความรู้ ทักษะ และความสามารถในการใช้ตีความ ตั้งคำถาม ประเมิน ผลิต และตอบสนองต่อสื่ออย่างรอบคอบของบุคคล (Buckingham, 2003, 36; Silverblatt, 1995, 2) ดังนั้น การรู้เท่าทันสื่อจึงถูกจัดให้เป็น “สมรรถนะ” ในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การออกแบบการสื่อสารและการสร้างภาพตัวแทนในสังคม ซึ่งต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม และผลประโยชน์ของชนชั้นที่ควบคุมสถาบันหลักในสังคม (Kellner & Share, 2005)

Potter (2005) ได้ใช้มุมมองทางจิตวิทยาการรับรู้ (cognitive psychology) มาเป็นกรอบคิดในการอธิบายกระบวนการที่ทำให้บุคคลเกิดการรู้เท่าทันสื่อ และได้เสนอ “โมเดลการรู้เท่าทันสื่อเชิงการรับรู้” (the cognitive model of media literacy) ที่เน้นที่ระบบและความสามารถในการรู้คิดของบุคคล ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ปัจจัยหลักที่ทำงานอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้น โดยพนม คลี่ฉายา (2565, 3-4) ได้ประมวลไว้ ดังนี้

- ***ปัจจัยพื้นฐาน*** คือ โครงสร้างความรู้ (knowledge structure) เกี่ยวกับสื่อของบุคคล ที่ช่วยให้มองเห็นถึงกระบวนการทำงานของสมองในการแปลงเนื้อหาที่ได้รับเป็นความหมาย การตัดสินใจคัดกรองเนื้อหา และการสร้างความหมายของเนื้อหา ให้เกิดประโยชน์และตอบสนองเป้าหมายในการเปิดรับสื่อของบุคคล
- ***ปัจจัยที่สอง*** คือ การแปลงเนื้อหาเป็นความหมาย (decision motivated) ซึ่งจะสะท้อนถึงภาวะการควบคุมตนเองของบุคคล (personal locus) ที่เป็นผลมาจากโครงสร้างความรู้ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของสื่อ (media effects) ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติ และพฤติกรรมของบุคคล ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสื่อ (media content) ซึ่งช่วยให้เข้าใจ “ภาษาสื่อ” ความรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรมสื่อ (media industry) ที่จะช่วยให้เข้าใจเป้าหมายทางธุรกิจของสื่อ ความรู้เกี่ยวกับโลกแห่งความเป็นจริง (real world) ทำให้มองเห็นถึงสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นและไม่หลงไปกับเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ และความรู้เกี่ยวกับตนเอง (self) ที่จะช่วยให้เข้าใจกระบวนการเปิดรับสื่อของตนเอง ซึ่งความรู้เหล่านี้จะช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมการเปิดรับเนื้อหาสื่อ การแปลงเนื้อหาเป็นความหมาย

ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจสร้างความหมายจากเนื้อหาที่เปิดรับเพื่อตอบสนองเป้าหมายของตนเอง

- ***ปัจจัยที่สาม*** คือ เครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการแปลงเนื้อหาเป็นความหมาย (information processing tools) อันได้แก่ ความสามารถและทักษะ (competencies and skills) ของบุคคล ความสามารถหมายถึง การที่บุคคลกระทำบางสิ่งบางอย่างได้ ในขณะที่ทักษะคือ เครื่องมือที่ถูกพัฒนาขึ้นจากการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยความสามารถและทักษะที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อ ได้แก่ การวิเคราะห์ (analysis) การประเมิน (evaluation) การจัดกลุ่ม (grouping) การสรุปความแบบนิรนัยและอุปนัย (induction and deduction) การสังเคราะห์ (synthesis) และการสรุปสู่แนวคิด (abstracting)
- ***ปัจจัยที่สี่*** คือ การไหลเวียนของข่าวสาร (flow of information processing tasks) ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ได้แก่ การคัดกรองเนื้อหา (filtering) โดยบุคคลจะคัดเลือกว่าจะเปิดรับเนื้อหาจากสื่อหรือไม่ และเมื่อตัดสินใจเปิดรับก็จะนำมาเทียบเคียงกับความหมายที่รับรู้อยู่เดิม (meaning matching) จากนั้นจึงสร้างความหมายเฉพาะบุคคลขึ้นมา (meaning construction)

การรู้เท่าทันสื่อยังถูกมองผ่านเลนส์ของศาสตร์ด้านวัฒนธรรมศึกษาและการสอนเชิงวิพากษ์ (cultural studies and critical pedagogy) ที่เน้นกระตุกให้มองเห็นการแพร่กระจายของวัฒนธรรมสื่อในสังคม แนวโน้มที่เพิ่มขึ้นของพหุวัฒนธรรมศึกษา และความจำเป็นที่การรู้เท่าทันสื่อต้องสนใจประเด็นความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความแตกต่างทางสังคม การสร้างภาพตัวแทนและความเข้าใจโลก เพื่อทำให้ผู้คนในสังคมรู้เท่าทันสื่อในบริบทของความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม และมีความไวต่อความไม่เสมอภาคและความไม่ยุติธรรมที่เกิดขึ้นจากความไม่เท่าเทียมและการเลือกปฏิบัติจากปัจจัยด้านเพศ เชื้อชาติ และชนชั้น การศึกษาเชิงวิพากษ์ได้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของสื่อกระแสหลักในการขยายหรือลดความเหลื่อมล้ำเหล่านี้ รวมถึงบทบาทของสื่อศึกษาและการสร้างสื่อทางเลือกที่สามารถเอื้อต่อสังคมพหุวัฒนธรรมและความเป็นประชาธิปไตย (Kellner & Share, 2005) แนวคิดนี้ทำให้เกิดการพัฒนา “แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อเชิงวิพากษ์” (critical media literacy) ที่ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์โครงสร้างทางอำนาจ ความเป็นเจ้าของสื่อ ภาพตัวแทนและอคติที่สื่อสร้าง รวมถึงการวิพากษ์บทบาทของสื่อในการหล่อหลอมกำหนดสังคม และการเสริมพลัง (empowerment) ให้บุคคลสามารถประเมินข้อมูลมากมายมหาศาลอย่างมีวิจารณญาณ (Kellner & Share, 2007) แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อเชิงวิพากษ์จึงครอบคลุมการเท่าทันเนื้อหาสื่อที่เปิดรับ (media texts) และการตั้งคำถามในเรื่องอำนาจที่อยู่เบื้องหลังการสร้างเนื้อหาเหล่านั้น (power structure) (ความเป็นเจ้าของกระบวนการผลิตและเผยแพร่เนื้อหา) ทั้งนี้ Kellner & Share (2019) ได้เสนอกรอบคิดของการรู้เท่าทันสื่อเชิงวิพากษ์ (critical media literacy framework) ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดหลักและคำถาม (conceptual understandings and questions) ไว้ ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 แนวคิดหลักและคำถามภายใต้กรอบคิดการรู้เท่าทันสื่อเชิงวิพากษ์

แนวคิดหลัก	คำถาม
1. Social Constructivism เนื้อหาสื่อทั้งหมดถูกสร้างร่วมกันโดยบุคคลและ/หรือกลุ่มคนที่กำหนดทางเลือกในสังคม	ใคร คือผู้ที่กำหนดทางเลือกในการสร้างเนื้อหา
2. Languages/ Semiotics แต่ละสื่อมีภาษาเฉพาะ ทั้งไวยากรณ์และความหมาย	เนื้อหาถูกสร้าง เผยแพร่ และเข้าถึงอย่างไร
3. Audience/ Positionality บุคคลและกลุ่มบุคคลเข้าใจเนื้อหาสื่อเหมือนและ/หรือแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมหลายประการ	เนื้อหาจะถูกเข้าใจแตกต่างกันได้อย่างไรบ้าง
4. Politics of Representation อคติของเนื้อหาสื่อและตัวสื่อที่สนับสนุนและ/หรือท้าทายอำนาจ สิทธิพิเศษ และความสุขที่ครอบงำ	ค่านิยม มุมมอง และอุดมการณ์อะไรที่ถูกนำเสนอหรือขาดหายไปจากเนื้อหา หรือได้รับอิทธิพลจากตัวสื่อ
5. Production/ Institutions เนื้อหาสื่อทั้งหมดมีวัตถุประสงค์ (เชิงพาณิชย์หรือของรัฐบาล) ที่ถูกกำหนดขึ้นโดยผู้สร้างและ/หรือระบบการทำงานของสื่อ	ทำไม เนื้อหานั้นถูกสร้างและเผยแพร่
6. Social & Environmental Justice วัฒนธรรมสื่อเป็นพื้นที่ของการต่อสู้หรือท้าทายความคิดเชิงบวกและ/หรือเชิงลบเกี่ยวกับผู้คน กลุ่มบุคคล และประเด็นในสังคม สื่อจึงไม่เคยมีความเป็นกลาง	ใคร คือผู้ที่ได้รับประโยชน์หรือเสียประโยชน์จากเนื้อหานั้น

2) ความหมายในเชิงปฏิบัติการ

การนิยามการรู้เท่าทันสื่อในเชิงปฏิบัติการ มักจะเห็นได้จากการนิยามขององค์กรต่าง ๆ ที่มีบทบาทในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ เช่น The Office of Communications (Ofcom), European Commission, UNESCO สำหรับในงานนี้จะนำเสนอเฉพาะความหมายที่นำเสนอโดย UNESCO ล่าสุดในปี ค.ศ. 2021 เนื่องจากเป็นความหมายที่เป็นแนวทางในการดำเนินงานที่ไม่ได้อิงกับบริบทเฉพาะของประเทศใดประเทศหนึ่ง อีกทั้งได้นำเสนอแนวทางการสอน/ ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อที่สอดคล้องกับภูมิทัศน์สื่อและพฤติกรรมการใช้สื่อของผู้คนทั่วโลกในปัจจุบัน และที่สำคัญ ภายใต้แนวคิด “การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ” (media and information literacy - MIL) ได้รวมเอาแนวคิด “การรู้เท่าทันสื่อ” “การรู้เท่าทันสารสนเทศ”

และ “การรู้เท่าทันดิจิทัล” เข้าไว้ด้วยกัน เพราะมองเห็นว่าทั้งสามแนวคิดนี้มีจุดร่วมกัน คือ เป็น “สมรรถนะ” ที่เน้นการพัฒนาทักษะการตั้งคำถาม และการปฏิสัมพันธ์อย่างมีความหมายกับผู้ให้บริการเนื้อหาและผู้สื่อสารเนื้อหาทุกรูปแบบไม่ว่าจะมีการใช้เทคโนโลยีอะไรมาช่วยในการผลิตหรือสื่อสารก็ตาม ดังนั้น แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ จึงถูกใช้เป็นกรอบคิดใหญ่ในการพัฒนาสมรรถนะต่าง ๆ ที่จะทำให้พลเมืองเกิดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking skills) ที่จะเรียกร้องให้สื่อหรือผู้ให้บริการข่าวสารทั้งหลายต้องผลิตเนื้อหาที่มีคุณภาพและเคารพสิทธิของคนในสังคม (Grizzle, et al., 2021)

ทั้งนี้ UNESCO นำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาและส่งเสริมสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศที่สะท้อนการเชื่อมโยงสมรรถนะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องออกมาเป็น “กฎ 5 ข้อของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ” (five laws of MIL) (Grizzle, et al., 2021) ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

- กฎข้อที่ 1 สื่อและสารสนเทศทุกรูปแบบมีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในประเด็นสาธารณะและการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน
- กฎข้อที่ 2 พลเมืองทุกคนเป็นผู้สร้างสารสนเทศ/ ความรู้ ทุกคนจึงต้องได้รับการเสริมพลังในการเข้าถึงข้อมูล/ความรู้ใหม่ และการแสดงออก MIL จึงเป็นสมรรถนะสำหรับทุกคนและเป็นจุดเชื่อมของสิทธิมนุษยชน
- กฎข้อที่ 3 สารสนเทศ/เนื้อหาสื่อไม่ได้มีความเป็นกลางหรือปราศจากอคติ MIL ควรทำให้พลเมืองทุกคนเข้าใจความจริงเกี่ยวกับสื่อในเรื่องนี้
- กฎข้อที่ 4 พลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าถึงและเข้าใจสารสนเทศ ความรู้ และข่าวสารใหม่ ๆ รวมถึงมีสิทธิในการสื่อสาร แม้ว่าจะไม่ตระหนักหรือแสดงออกถึงความต้องการในสิทธิเหล่านี้
- กฎข้อที่ 5 สมรรถนะไม่ได้เกิดขึ้นโดยทันที แต่เป็นกระบวนการและประสบการณ์ที่มีชีวิตและไม่หยุดนิ่ง แต่จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติ และมีความสามารถในการเข้าถึง (access) ประเมิน (evaluation/ assessment) ใช้ (use) ผลิต (production) และสื่อสาร (communication) สารสนเทศ เนื้อหาสื่อและเทคโนโลยี

จะเห็นได้ว่า กฎทั้ง 5 ข้อนี้มุ่งเน้นในเรื่องสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศที่เกิดจากการมีความรู้ความเข้าใจสื่อและสารสนเทศทุกรูปแบบ ในประเด็นที่เชื่อมโยงถึงบทบาทและสิทธิของพลเมือง การมีส่วนร่วม การสร้างสรรค์ ความโปร่งใส การสื่อสาร และที่มาของสื่อ ทั้งนี้ ในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศยังต้องคำนึงถึงประเด็น 1) การผสมผสานสมรรถนะต่าง ๆ (ความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และค่านิยม) 2) การทำให้นักการศึกษาและผู้เรียนมีสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศและสามารถถ่ายทอดให้คนอื่น ๆ (เพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมชั้นเรียน) ได้ เพื่อทำให้ทุกคนสามารถใช้ข้อมูล สื่อและเครื่องมือดิจิทัลในฐานะพลเมืองที่มีความคิดเชิงวิพากษ์และอย่างอิสระ 3) การทำให้พลเมืองมีความรู้เกี่ยวกับการค้นหาและบริโภคข้อมูล การผลิตสารสนเทศและเนื้อหาประเภทต่าง ๆ 4) โอกาสที่เท่าเทียมกันใน

การได้รับข้อมูลและความรู้ของคนทุกกลุ่มในสังคม และ 5) การใช้การรู้ท่าทันสื่อและสารสนเทศ เป็นเครื่องมือที่เอื้อให้เกิดการสนทนาระหว่างวัฒนธรรม ความเข้าใจร่วมกัน และสมรรถนะทางวัฒนธรรม

ภายใต้นิยามและหลักการข้างต้น UNESCO ได้แบ่งการสอนการรู้เท่าทันสื่อผ่านการสร้างสมรรถนะ 7 สมรรถนะ (Grizzle, et al., 2021) ได้แก่

- สมรรถนะที่ 1 ความเข้าใจในบทบาทของสารสนเทศ สื่อ และการสื่อสารดิจิทัล ต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่ต้องใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการตัดสินใจ
- สมรรถนะที่ 2 ความเข้าใจการใช้สื่อ สารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งในการดำรงชีวิตและเรื่องสาธารณะ ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพลเมืองกับเนื้อหาและการใช้เนื้อหาเพื่อวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย
- สมรรถนะที่ 3 การเลือกรับเนื้อหาที่ต้องการ การแสวงหาและเข้าถึงเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล และมีจริยธรรม
- สมรรถนะที่ 4 การประเมินสารสนเทศ แหล่งที่มาของสารสนเทศ และประเด็นทางจริยธรรมของเนื้อหาและผู้ผลิตเนื้อหา
- สมรรถนะที่ 5 การใช้สื่อดั้งเดิม สื่อดิจิทัล เครื่องมือสื่อสาร และเครือข่าย เพื่อรวบรวมข้อมูลข่าวสาร การตัดสินใจ และการเปลี่ยนแปลงสังคม
- สมรรถนะที่ 6 ความเข้าใจการผลิตสารสนเทศ เนื้อหาสื่อและดิจิทัล ว่าล้วนเกิดขึ้นภายใต้กรอบทางสังคมและวัฒนธรรม
- สมรรถนะที่ 7 การใช้ความรู้และทักษะที่ได้รับจากกระบวนการเรียนรู้การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมหรือการจัดการศึกษา

2.1.3 นิยามการรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย

การรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทยได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อของตะวันตก โดยในระยะเริ่มต้นเกิดขึ้นในบริบทของการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยนักวิชาการสาขาสื่อสารมวลชนและนิเทศศาสตร์ที่มุ่งสร้างความเข้าใจให้นักศึกษาเกี่ยวกับอำนาจและความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสื่อกับนโยบายของรัฐบาลและการประกอบสร้างความจริงของเนื้อหาสื่อ (Langer & Doungphummes, 2009) ต่อมาแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อก็ได้รับความสนใจมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากความกังวลเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อในยุคดิจิทัลที่มีต่อจิตสำนึกและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชีวิตประจำวัน ส่วนหนึ่งจะเห็นได้จากการศึกษาวิจัยในแง่มุมเกี่ยวกับโครงสร้างความรู้และวิธีการสอนการรู้เท่าทันสื่อที่มีจำนวนมากขึ้น (วิโรจน์ สุทธิสีมา, พิมลพรรณ ไชยนันท์ และ ศศิธร ยุวโกศล, 2563) ประกอบกับความพยายามในการบรรจุแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา (นันทิยา ดวงภุมเมศ & นิธิดา แสงสิงแก้ว, 2563)

งานวิจัยเกี่ยวกับประเด็นการรู้เท่าทันสื่อของไทยในช่วงแรก ๆ ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การเท่าทันสื่อกระแสหลัก (สื่อมวลชน) ที่ประกอบด้วย ความสามารถของบุคคลในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และสร้างสรรค์สื่อหลากหลายรูปแบบ ต่อมาก็ได้ขยายมิติทางการศึกษาที่ผนวกรวมประเด็นการรู้เท่าทันสารสนเทศ และการรู้เท่าทันดิจิทัล โดยแนวคิดที่ถูกนำมาใช้อ้างอิงเป็นกรอบการศึกษาในงานวิชาการไทยมีหลากหลาย อาทิ โมเดลการรู้เท่าทันสื่อเชิงการรับรู้ของ Potter (2005) สมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อและดิจิทัลของ Hobbs (2010) แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของ UNESCO (Grizzle, et al., 2021) เป็นต้น

สำหรับการนิยามแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อในวงวิชาการของไทยส่วนมากเป็นการประยุกต์มาจากแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อของตะวันตก ตัวอย่างเช่น

- อนุชา โสมาบุตร (2556) อธิบายการรู้เท่าทันสื่อในศตวรรษที่ 21 ว่าเป็นความสามารถในการวิเคราะห์สื่อ (Analyze media) และความสามารถในการผลิตสื่อสร้างสรรค์ (Create Media Products) โดยความสามารถในการวิเคราะห์สื่อ ได้แก่ การมีความเข้าใจวิธีการใช้และการผลิตสื่อเพื่อให้ตรงกับเป้าประสงค์ที่กำหนด ความสามารถในการใช้สื่อเพื่อตอบสนองต่อความแตกต่างของบุคคล รู้คุณค่าและสร้างจุดเน้น รู้ถึงอิทธิพลของสื่อที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคสื่อ และความรู้พื้นฐานที่จะประยุกต์ใช้สื่อได้ตามกรอบแห่งคุณธรรมจริยธรรม ส่วนความสามารถในการผลิตสื่อสร้างสรรค์ ก็คือ ความรู้ความเข้าใจต่อการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์และเหมาะสมตามคุณลักษณะเฉพาะของสื่อ และการใช้สื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพและสนองต่อความแตกต่างในเชิงวัฒนธรรมอย่างรอบด้าน
- จินตนา ตันสุวรรณนนท์ (2559) กล่าวถึง สมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ ประกอบด้วย 1) มิติทางปัญญา (Cognitive component) คือ ความสามารถของผู้รับสารในการคิดพิจารณา วิเคราะห์ วิพากษ์ ตั้งคำถาม ตีความ ประเมินสื่อและเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ สามารถตั้งคำถามเกี่ยวกับการทำงาน ค่านิยม อุดมการณ์ของสื่อ และตระหนักว่าสิ่งที่สื่อนำเสนอเป็นการประกอบสร้าง ไม่ใช่ความจริงทั้งหมด 2) มิติทางจิตใจ (Affective component) คือ การมีสติในการเปิดรับสื่อเพื่อจะได้ไม่ตกอยู่ภายใต้การครอบงำหรือการชักจูงของสื่อและสามารถควบคุมอิทธิพลและผลกระทบของสื่อได้ และ 3) มิติทางพฤติกรรม (Behavioral component) คือ ทักษะในการเลือกรับและใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการผลิตสื่อในรูปแบบและบริบทที่หลากหลาย
- สิรินทร พิบูลภานุวัธน์, นันทิยา ดวงภุมเมศ, & ขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์ (2562) อธิบายสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อว่าเป็นสมรรถนะในการเข้าถึง การทำความเข้าใจ การวิเคราะห์และประเมิน และการใช้สื่อและสารสนเทศที่นำเสนอผ่านสื่อทั้งสื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อดิจิทัล อย่างมีประสิทธิภาพ มีจริยธรรม และปลอดภัย
- พนม คลี่ฉายา (2565, 7) กล่าวว่า ความรอบรู้เรื่องสื่อหรือการรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการตระหนักรู้ในประเด็นสำคัญที่สื่อนำเสนอ ซึ่งเป็นพื้นฐานความรู้ของบุคคลที่กำหนดถึงภาวะการรู้เท่าทันสื่อ ที่บุคคลจะใช้ความรู้เหล่านี้ในการทำความเข้าใจ วิเคราะห์

ตีความ ตั้งคำถาม ประเมิน และวิพากษ์เนื้อหาข่าวสาร แล้วตอบสนองอย่างมีสติ รู้เท่าทัน สามารถจัดการ จัดเก็บเนื้อหาข่าวสารด้วยตนเอง โดยที่ไม่หลงรับรู้ เชื่อ คิด และมีพฤติกรรมไปตามที่สื่อกำหนด และจะสะสมเป็นความรู้ นำไปสู่พฤติกรรมการตอบสนองต่อสื่อและการเลือกใช้สื่อ และพัฒนาเป็นนิสัยความเคยชิน หรือนิสัยการใช้และตอบสนองต่อสื่อ

- ธนากร ศรีสุขใส (2565, 3) อธิบายความหมายของการรู้เท่าทันสื่อว่าคือ การรู้จัก เข้าใจและรู้ถึงผลกระทบของสื่อที่มีต่อชีวิตของผู้คนและสังคม ทักษะการรู้เท่าทันสื่อจึงเป็นความสามารถในการวิเคราะห์ อธิบาย ทำความเข้าใจความหมายที่แท้จริงของสื่อ และสามารถประเมินผลกระทบของสื่อที่จะเกิดขึ้นตามมาด้วย

นอกจากนี้ องค์กรที่ขับเคลื่อนงานด้านการรู้เท่าทันสื่อ ได้อธิบายความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ อาทิ

- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (2556) อธิบายว่า การรู้เท่าทันสื่อ คือ ทักษะหรือความสามารถในการใช้สื่ออย่างรู้ตัว (ความสามารถในการตีความ วิเคราะห์ แยกแยะ เนื้อหาสาระของสื่อ สามารถโต้ตอบได้อย่างมีสติและรู้ตัว) และตื่นตัว (การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร เข้าถึงสื่อที่หลากหลายและมีคุณภาพ และใช้สื่อให้เกิดประโยชน์)
- สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (อ้างในอุษา บิกกิ้น, 2563) นิยามการรู้เท่าทันสื่อ (สารสนเทศและดิจิทัล) ว่าเป็นชุดสมรรถะ (competency) ที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศผ่านสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล การวิเคราะห์ ประเมิน และนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในทางสร้างสรรค์ รวมทั้งความสามารถในการผลิตสื่อเพื่อขับเคลื่อนสังคมได้ด้วยตนเอง ซึ่งสัมพันธ์กับทักษะการจัดการตนเอง ทักษะการคิด และทักษะการอยู่ร่วมและสื่อสารกับผู้อื่น

2.1.4 ตัวชี้วัดสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ

นอกจากการนิยามแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อเพื่อเป็นกรอบคิดในการทำงานวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการและองค์กรที่ทำงานขับเคลื่อนการสร้างเสริมการรู้เท่าทันสื่อในสังคมไทย ยังได้พยายามทำให้แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อมีความเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติมากขึ้น โดยส่วนหนึ่งเห็นได้จากความพยายามในการสร้าง “ตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันสื่อ” เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบและประเมินผลหลักสูตรหรือกิจกรรมการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อที่ดำเนินการ

สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน ได้ใช้องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อ 4 ด้าน เป็นกรอบในการพัฒนาตัวชี้วัด ได้แก่ 1) เข้าถึงสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย (access) 2) วิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล (analyze and evaluate) 3) สร้างสรรค์เนื้อหาและข้อมูลสารสนเทศ (create) และ 4) ประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง (reflect and act) โดยแบ่งตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันสื่อเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ตัวชี้บ่งชี้สำหรับเด็กปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และวัยทำงาน (อุษา บิ้กกิ้นส์, 2563)

สำหรับงานวิจัยนี้จะนำเสนอเฉพาะสมรรถนะและตัวชี้วัดของกลุ่มวัยทำงาน (อายุ 26-60 ปี) (วิโรจน์ สุทธิสีมา, พิมลพรรณ ไชยนันท์ และ ศศิธร ยุวโกศล, 2562, 197-200) เนื่องจากสอดคล้องกับช่วงอายุของผู้นำการเปลี่ยนแปลง (พระ ครู ผู้นำชุมชน) ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 สมรรถนะและตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัลของกลุ่มวัยทำงาน (อายุ 26-60 ปี)

สมรรถนะย่อย	ตัวบ่งชี้
สมรรถนะที่ 1 เข้าถึงสื่อสารสนเทศและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย (Access)	
1.1 เข้าใจบทบาทหน้าที่และวิธีการเข้าถึงสื่อ สารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล	- อธิบายขอบเขตและบทบาทของสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล - อธิบายวิธีการทำงานของสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัลแต่ละประเภท - อธิบายวิธีการเข้าถึงสื่อ สารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล
1.2 เข้าใจความหลากหลายของสื่อและประโยชน์การใช้งานที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน	- จำแนกประเภทและเปรียบเทียบคุณสมบัติและธรรมชาติของสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลที่แตกต่างกันได้ - อธิบายประโยชน์ในการใช้งานสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันได้
1.3 เข้าใจหลักการ และสามารถเข้าถึงสื่อ สารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล ได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย	- อธิบายหลักการใช้สื่อ สารสนเทศและดิจิทัลอย่างถูกต้อง และปลอดภัยในการเข้าถึง ส่งต่อ และกระจายข้อมูลให้กับผู้อื่น - เข้าถึงสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล ได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย - ประเมินความเสี่ยง ความปลอดภัย และผลที่อาจเกิดจากการใช้สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล
1.4 เข้าใจความต้องการของตนเองในการใช้สารสนเทศ รู้ช่องทางการเข้าถึง การได้มาซึ่งข้อมูล เข้าถึงและเลือกใช้สารสนเทศได้สอดคล้องเหมาะสม	- เลือกใช้ช่องทางการเข้าถึงและแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารได้อย่างเหมาะสม - แยกแยะและเลือกใช้ข้อมูลและสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการของตนเองและเคารพสิทธิผู้อื่น
1.5 ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในเชิงเทคนิคในการเข้าถึง ส่งต่อและกระจายข้อมูลให้กับผู้อื่นได้อย่างปลอดภัย	- เลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เหมาะสมกับช่องทางการสื่อสารเพื่อเข้าถึง ส่งต่อ และกระจายข้อมูล ได้อย่างมีวิจารณญาณและปลอดภัย - วิเคราะห์ถึงความเสี่ยง ความปลอดภัย และผลที่อาจเกิดจากการใช้สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล

สมรรถนะย่อย	ตัวบ่งชี้
	- สามารถป้องกันตนเองจากอันตรายของการเข้าถึงส่งต่อ และกระจายข้อมูลได้
1.6 รู้เท่าทันตนเองในขณะเปิดรับสื่อ จัดสรรเวลาการใช้สื่อ และเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม	- ใช้เวลากับสื่อให้เหมาะสมโดยรู้เวลาและระยะเวลาที่เหมาะสมในการใช้สื่อและเข้าถึงข้อมูล - ประเมินถึงผลทางบวกและทางลบจากการเปิดรับสื่อและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวัน - อธิบายความรู้สึกและความคิดของตนเองในขณะเปิดรับสื่อได้ - เท่าทันและจัดการอารมณ์จากการใช้สื่อและข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ - ให้คำแนะนำในการจัดการอารมณ์และจัดสรรเวลาในการใช้สื่อ และเทคโนโลยีดิจิทัลแก่บุคคลอื่นได้
สมรรถนะที่ 2 วิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล	
2.1 รู้และเข้าใจโครงสร้างอุตสาหกรรมสื่อ	- อธิบายความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และวิเคราะห์ผลกระทบของทุน และการเมือง ที่มีต่อการทำงานของสื่อ - อธิบายถึงโครงสร้างอุตสาหกรรมสื่อได้
2.2 วิเคราะห์เงื่อนไขการทำหน้าที่ของสื่อ	- วิเคราะห์เงื่อนไขการทำหน้าที่ของสื่อในสังคมประชาธิปไตยได้
2.3 กลไกการกำกับติดตามสื่อในสังคมประชาธิปไตย	- วิเคราะห์กฎหมายและกลไกเกี่ยวกับการกำกับดูแลสื่อ - วิเคราะห์กลไกกำกับติดตามสื่อในสังคมประชาธิปไตยได้
2.4 วิเคราะห์ความแตกต่างของสื่อและเนื้อหาแต่ละประเภทตามที่มาและวัตถุประสงค์ของการสื่อสารและเปรียบเทียบความแตกต่างของการใช้ประโยชน์จากสื่อสารสนเทศและดิจิทัลได้	- วิเคราะห์ที่มาและวัตถุประสงค์ของสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัลได้ - อธิบายและเปรียบเทียบความแตกต่างของกลไกการทำงานของสื่อแต่ละประเภทได้ - วิเคราะห์ความแตกต่างมิติทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ ที่ส่งผลต่อสื่อแต่ละประเภท
2.5 วิเคราะห์การประกอบสร้างของสื่อ และความหมายแฝงที่อยู่ในเนื้อหาสื่อได้	- วิเคราะห์การประกอบสร้างของสื่อได้ - วิเคราะห์ความหมายแฝงที่อยู่ในเนื้อหาสื่อได้ - อธิบายได้ถึงบริบทเบื้องหลังและกระบวนการ ที่สื่อใช้ประกอบสร้างความหมาย

สมรรถนะย่อย	ตัวบ่งชี้
	- วิเคราะห์ประเด็นสำคัญ และข้อมูลที่ได้รับจากการใช้สื่อ สารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลได้
2.6 ประเมินคุณค่าและความน่าเชื่อถือของสื่อ มีวิจารณญาณในการรับสื่อ สารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล	- แยกแยะเนื้อหาสื่อที่ดี/ไม่ดี มีประโยชน์/ไม่มีประโยชน์ มีคุณค่า/ไม่มีคุณค่า และเหมาะสม/ไม่เหมาะสมได้ - ตรวจสอบที่มาและความถูกต้องของข้อมูลได้ - อธิบายปัจจัยและองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือ และไม่น่าเชื่อถือของสื่อได้ - ตีความข้อมูลที่ได้รับจากการใช้สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล - ประเมินความน่าเชื่อถือ ประโยชน์และคุณค่า
2.7 ตระหนักถึงผลกระทบของการเผยแพร่สื่อสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม	- วิเคราะห์ถึงผลการส่งต่อและการผลิตซ้ำข้อมูลสารสนเทศที่มีต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม - ประเมินความเสี่ยง ความปลอดภัย และผลที่อาจเกิดจากการใช้สื่อสารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล
สมรรถนะที่ 3 สร้างสรรค์เนื้อหาและข้อมูลสารสนเทศ	
3.1 ตระหนักถึงวัตถุประสงค์ในฐานะผู้สร้างสื่อเผยแพร่และส่งต่อข้อมูลสารสนเทศ อย่างมีจริยธรรมและรับผิดชอบในฐานะพลเมือง	- อธิบายวัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์ ถ่ายทอด หรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร - ปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์และเผยแพร่งานสร้างสรรค์ - สร้าง เผยแพร่ เนื้อหาผ่านสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัลโดยตระหนักถึงสถานะของตัวเอง ในการเป็นผู้ผลิตเนื้อหา - เปิดกว้างและยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับสิ่งที่สื่อสารออกไป
3.2 ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและวิธีการอื่น ๆ ในการสร้างสื่อ สารสนเทศ สังเคราะห์ เป็นความรู้ จัดระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์	- อธิบาย/ยกตัวอย่างการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและวิธีการอื่น ๆ ในการสร้างสื่อ สารสนเทศที่สามารถสร้างผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อชุมชนและสังคม - เปรียบเทียบคุณลักษณะของเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อสังเคราะห์และจัดการข้อมูลให้เป็นระบบ เพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้ได้

สมรรถนะย่อย	ตัวบ่งชี้
	- วิเคราะห์คุณค่าหรือประโยชน์ของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสังเคราะห์และจัดระบบความรู้ - เลือกใช้เทคโนโลยีและช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมได้ - จัดระบบข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในอนาคต
สมรรถนะที่ 4 ประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง	
4.1 ตระหนักถึงบทบาทของตนเองในการสร้างและใช้สื่อสารสนเทศเพื่อแสดงออกในฐานะพลเมือง	- ปฏิบัติตนตามบทบาทของตนเองในการสร้าง และใช้สื่อสารสนเทศเพื่อแสดงออกในฐานะพลเมือง - มีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาของสังคมหรือเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อความยุติธรรม
4.2 เลือกใช้ช่องทาง และวิธีการสื่อสารเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมายและบริบททางสังคมวัฒนธรรม	- ประเมิน ตัดสินใจและเลือกใช้ช่องทาง และวิธีการสื่อสารต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย และบริบททางสังคมวัฒนธรรม เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงและมีส่วนร่วมตามวิถีประชาธิปไตย - ประเมินผลตอบรับจากกลุ่มเป้าหมายที่รับสื่อ และผลกระทบจากการสื่อสารของตนเอง
4.3 ริเริ่มและมีส่วนร่วมในการสร้างและใช้สื่อสารสนเทศในการแก้ไขปัญหา ตรวจสอบและสร้างการเปลี่ยนแปลงในทางบวกและเป็นประโยชน์ ให้เกิดขึ้นในระดับบุคคล กลุ่มหรือสังคม	- มีส่วนร่วมและการพูดคุย แลกเปลี่ยน ถกเถียงอย่างสร้างสรรค์ - ใช้สื่อสารสนเทศในการแก้ไขปัญหาตรวจสอบ และสร้างการเปลี่ยนแปลง - สามารถเสนอแนะแนวทางการใช้สื่อในการตรวจสอบและสร้างการเปลี่ยนแปลงในทางบวกให้กับช่วงวัยอื่น ๆ

แม้ว่าสมรรถนะและตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันสื่อดังกล่าวจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการสร้างการรู้ทันสื่อในระดับบุคคลภายใต้มิติของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี แต่ก็จะเหมาะสมกับกลุ่มคนที่มีพื้นฐานการศึกษาและโอกาสในการเข้าถึงสื่อและสารสนเทศที่หลากหลาย แต่สำหรับบริบทของประเทศไทยที่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสื่อและข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนช่องว่างทางความรู้อันเป็นผลมาจาก

โอกาสทางการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจ ประกอบกับคุณลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมที่ใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต จึงทำให้เกิดการเชื่อมโยงมิติการเฝ้าระวังสื่อในการสร้างสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อให้คนไทย

2.1.5 การเฝ้าระวังสื่อ

การเฝ้าระวังสื่อ (media surveillance) เป็นแนวคิดที่มีมาแต่เดิมในชื่อการควบคุมสื่อจากสังคม (public control of media) โดยใช้มติมหาชนในระบบเรทติ้ง (rating) หรือการติชม (feedback) จากประชาชนกลับมายังผู้ผลิตเนื้อหาโดยตรง และเมื่อสังคมไทยมีความตื่นตัวเรื่องการรู้เท่าทันสื่อเนื่องจากมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยเฉพาะมาตรา 37 39 และ 40 ที่กล่าวถึงสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร และการระบุให้คลื่นความถี่ในการสื่อสารเป็นทรัพยากรของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ (ราชกิจจานุเบกษา, 2540) การตรวจสอบสื่อ (media monitoring) โดยภาคประชาชนก็เข้มข้นมากขึ้น คือ การทำให้สื่ออยู่ในสายตาของสังคม เป็นที่ยอมรับกันว่าสื่อมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมและการประกอบสร้างความจริงในสังคมประชาธิปไตย ประชาชนคาดหวังให้สื่อทำหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบในการสื่อสารความจริง ในรูปของข้อมูลความรู้ ความคิดที่ก้าวหน้า สมดุล และยุติธรรม (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2559, 6)

สำหรับองค์กรที่ทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบการทำงานของสื่อในประเทศไทยสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) องค์กรที่ตรวจสอบสื่ออย่างประจำและต่อเนื่อง (เช่น Media Monitor สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน Media Inside Out สภาผู้ชมไทยพีบีเอส เครือข่ายครอบครัวเฝ้าระวังและสร้างสรรค์สื่อ) 2) องค์กรที่ตรวจสอบสื่อตามประเด็นหรือสถานการณ์ (เช่น สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน เครือข่ายครอบครัวเฝ้าระวังและสร้างสรรค์สื่อ สมาคมสภาองค์กรพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย สำนักข่าวอิศรา ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ กลุ่ม FOR-SOGI) และ 3) องค์กรที่มุ่งเน้นการให้ความรู้เรื่องสื่อแก่ประชาชนและพัฒนาความสามารถของประชาชนในการร่วมตรวจสอบและใช้ประโยชน์จากสื่อ (Media Monitor สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน เครือข่ายครอบครัวเฝ้าระวังและสร้างสรรค์สื่อ) (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2559, 29-30) นอกจากนี้ ในปัจจุบันยังมีองค์กรที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบข่าวปลอม (fake news) เป็นหลัก เช่น Cofact ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ศูนย์ชัวร์ก่อนแชร์ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การตรวจสอบเฝ้าระวังสื่อโดยเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมจะทำได้ยั่งยืนกว่าการที่จะให้ประชาชนแต่ละคนคอยเฝ้าระวังการทำงานของสื่อ ทั้งนี้ เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลที่สะดวกรวดเร็วทำให้ข้อมูลที่ผิด (misinformation) และข้อมูลบิดเบือน (disinformation) จำนวนมากมายมหาศาลเข้าถึงประชาชนที่ยังไม่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2559) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีองค์กรภาคประชาสังคมและภาครัฐที่ทำหน้าที่ในเฝ้าระวัง ตรวจสอบ หรือตรวจจับสื่อปลอม ข่าวปลอมมากขึ้น แต่ก็ยังไม่สามารถป้องกันประชาชนไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของสื่อร้ายและข้อมูลลวงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนจากจำนวนคดีที่เกี่ยวข้องกับการหลอกลวงทางออนไลน์ที่ในแต่ละวันมีการแจ้งความมากถึง 700 คดี (ศูนย์วิชาการด้านการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ, 2566) ดังนั้น การผนวกมิติการเฝ้าระวังสื่อเข้าไปในการสร้างสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อให้ให้ผู้นำชุมชนเพื่อให้เป็นผู้นำที่รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อในพื้นที่ชุมชนของตน จึงน่าเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยป้องกันการตกเป็นเหยื่อของสื่อร้ายและข้อมูลลวงในระดับชุมชนได้

2.1.6 สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อที่เชื่อมโยงกับมิติทางวัฒนธรรม

ความตื่นตัวของวงวิชาการและการให้ความสำคัญของภาคส่วนต่าง ๆ ในการเสริมสร้างสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้คนไทยทุกช่วงวัย เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลและขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ทำให้ทุกฝ่ายต่างพยายามหาแนวทางในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับคนแต่ละกลุ่มวัย วัฒนธรรมการเรียนรู้ และค่านิยมในการดำเนินชีวิตที่มีอิทธิพลต่อการเปิดรับสื่อและข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ พร้อมกับการสร้างการคิดวิเคราะห์ (critical thinking) ที่ยังคงเป็นของคนไทย โดยเฉพาะในกลุ่มอายุที่ได้รับการอบรมและหล่อหลอมมาภายใต้วัฒนธรรมของการเชื่อฟังผู้นำหรือผู้ที่มีวัยวุฒิ คุณวุฒิ และสถานภาพทางสังคมสูงหรือมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในสังคม ทั้งนี้ การที่จะสร้างแนวทางเรียนรู้เพื่อสร้างสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อที่เชื่อมโยงกับมิติทางวัฒนธรรมของคนไทย จึงต้องเริ่มต้นจากการขยายแนวคิดการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้ตอบสนองต่อมิติทางวัฒนธรรมของผู้เรียน (culture-responsive approach) เพื่อทำให้การพัฒนาศักยภาพในการคิดวิเคราะห์เพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์และวิถีชีวิตของคนไทย (Gay, 2010, 31) ซึ่งเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ (lifelong media literacy)

การเชื่อมโยงมิติทางวัฒนธรรม คือ การใช้สติ (mindfulness) กับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อของตะวันตก เริ่มมีให้เห็นในเชิงประจักษ์มากขึ้น โดยการศึกษาของมนต์ศักดิ์ ชัยวีระเดช (Chaiveeradech, 2021) ในเรื่อง Bridging digital media literacy with the Thai context of ‘Sati’ (mindfulness) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) ของนันทิยา ดวงภุมเมศ, ขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์ และสิรินทร พิบูลภานุวัธน์ (2563) ต่างก็ชี้ถึงการนำเอา “สติ” เป็นหลักคิดในการใช้ชีวิตของคนไทยมาผสานกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อของตะวันตกและได้นิยามสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อว่าเป็น ความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับสื่อและเนื้อหาสื่ออย่างมีสติและการคิดวิเคราะห์ ประกอบด้วย 4 สมรรถนะหลักที่แปลงเป็นภาษาที่เข้าใจและจดจำได้ง่าย ได้แก่

- หยุด หมายถึง ความสามารถในการยับยั้งตนเองด้วยการชะลอการตัดสินใจหรือการกระทำใด ๆ เมื่อถูกสื่อหรือเนื้อหาสื่อกระตุ้นให้เกิดความต้องการ
- คิด หมายถึง ความสามารถในการตั้งคำถามเกี่ยวกับผลกระทบด้านบวกและด้านลบของสื่อหรือเนื้อหาที่ได้รับ ที่อาจจะมีต่อตนเองและผู้อื่น
- ถาม หมายถึง ความสามารถในการค้นหาและตรวจสอบความน่าเชื่อถือหรือความถูกต้องของเนื้อหาที่ได้รับจากสื่อและแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ที่หลากหลาย
- ทำ หมายถึง ความสามารถในการตัดสินใจว่าจะแสดงพฤติกรรมตามที่สื่อกำหนดหรือไม่ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ซึ่งถือเป็นการเฝ้าระวังระดับบุคคลและสังคมในกระบวนการเดียวกัน

จะเห็นว่า การนำเอาหลักการใช้ “สติ” มาเชื่อมโยงกับการปฏิสัมพันธ์กับสื่อและเนื้อหาสื่ออย่างเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ นอกจากจะทำให้คนไทยมองเห็นแนวทางในพัฒนาสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อที่ไม่แยกออกจากวิถีชีวิตแล้ว ยังทำให้เข้าใจได้ง่าย และที่สำคัญ ตระหนักว่า สติก็เป็นทักษะที่ต้องมีการฝึกฝน ไม่ต่างจากทักษะการคิดวิเคราะห์สื่อและเนื้อหาสื่อ ซึ่งน่าจะเป็นแนวทางการสร้างสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อที่ก้าวข้ามข้อจำกัดในเรื่องช่องว่างทางความรู้และการเข้าถึงสื่อของคนไทย อย่างไรก็ตาม มีข้อควรระวังในการใช้หลักสติ ที่ต้องไม่นำมาผูกโยงกับหลักของศาสนาพุทธ แต่ชี้ให้เห็นว่าเป็นหลักการสากลที่ใช้ได้กับทุกคนและทุกศาสนา

2.2 สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในสังคมขนาดใหญ่ หรือแม้แต่องค์กรจำเพาะขนาดเล็ก องค์กรที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือก้าวทันสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง อาจประสบปัญหาความวุ่นวายอย่างไม่จบสิ้น อันเกิดจากตัวเร่งจากสภาพแวดล้อมภายนอกชุมชนหรือองค์กร เช่น การปรับโครงสร้างเชิงนโยบาย การพัฒนาเทคโนโลยี สถานการณ์ของผู้คนที่หมุนเวียนเปลี่ยนหน้าในทางการเมือง หรือแม้กระทั่งตัวแปรทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ตลอดจนวัฒนธรรมที่ต่างกับขนบขององค์กรหรือชุมชนที่ยึดถือปฏิบัติ การพัฒนาองค์กรหรือชุมชนใด ๆ ให้มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีแบบยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องมีผู้นำในฐานะบุคคลสำคัญที่เป็นกุญแจไขไปสู่ความสำเร็จระดับชุมชน โดยเฉพาะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้มิจำเป็นต้องเป็นผู้นำโดยตำแหน่ง แต่อาจเป็นผู้นำอันเกิดโดยธรรมชาติ ตามศักยภาพหรือความสามารถในการนำสิ่งดี ๆ มาพัฒนาสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่

ในงานวิจัยของต่างประเทศ มีผู้นิยามผู้นำการเปลี่ยนแปลงไว้หลากหลายตามแต่ละแขนงวิชา กระนั้นก็มีลักษณะที่ใกล้เคียง โดยเฉพาะในประเด็นคุณลักษณะและสมรรถนะที่ตัวผู้นำพึงมี ยกตัวอย่างเช่น Little (2017) เสนอแนะว่า คุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี รองลงมาคือมีความสามารถในการเรียนรู้ ซึ่งเชื่อมโยงกับคุณลักษณะของผู้ที่มีประสิทธิภาพในการทำงานและมีความเชี่ยวชาญหลายด้าน ความสามารถในการเรียนรู้นี้เกิดจากการเปิดใจรับความรู้และกระบวนการใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากวิถีปฏิบัติเดิม การเปิดกว้างจะช่วยให้ผู้นำการเปลี่ยนแปลงสร้างและเข้าถึงสมรรถนะเชิงความคิดสร้างสรรค์และผู้นำการลงทุน (ทั้งเวลาและจิตใจ) ได้อีกประการหนึ่งด้วย

ในส่วนของ Marope et al. (2017) ได้อธิบายเกี่ยวกับสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า สมรรถนะคือการผสมผสานระหว่างทักษะ ความสามารถ พฤติกรรม ค่านิยม และความรู้ที่บุคคลนั้น ๆ ถูกปลูกฝังมาแต่แรก ผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีศักยภาพต้องมีทัศนะด้านบวก และใช้ความสามารถของตนในการสร้าง “สภาวะ” ที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง นอกจากนั้น Wiek et al. (2011) ยังมองด้วยว่า สมรรถนะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้น นอกจากจะเกี่ยวข้องกับการจัดการบริบทที่ซับซ้อนรอบตัวแล้ว สิ่งสำคัญที่สุด คือการปรับตัวของผู้นำการเปลี่ยนแปลงเอง เพื่อจะสอนให้ผู้อื่นรู้จักการปรับตัวอย่างยั่งยืนตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ความสามารถในการปรับตัวของผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้ รวมถึงการปรับตัวจากบรรทัดฐานเดิม ซึ่งเชื่อมโยงกับค่านิยมและความเชื่อเดิมของตนเอง (ทั้งทางตรงและทางอ้อม) จนะกระทั่งเกิดความรู้สึกต้องการการเปิดรับ ทั้งรับฟังผู้อื่นและรับทราบความรู้ใหม่ ๆ

งานชิ้นสำคัญชิ้นหนึ่งที่อธิบายผู้นำการเปลี่ยนแปลงไว้อย่างละเอียด โดยผ่านการปริทัศน์ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์กรด้วยผู้นำที่เหมาะสม คืองานวิจัยของ Caldwell (2003) ผู้ให้คำจำกัดความผู้นำการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า เป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลภายในองค์กรที่มีความรับผิดชอบ ริเริ่ม ชี้นำ จัดการ หรือดำเนินการตามโครงการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสิ่งที่ดีขึ้นภายในองค์กร Caldwell ได้จำแนกตัวแบบของผู้นำการเปลี่ยนแปลงขององค์กรไว้ 4 รูปแบบ ได้แก่

(1) **รูปแบบผู้นำโดยตำแหน่ง (Leadership model)** ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้บริหารระดับสูงขององค์กร เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ในการริเริ่มหรือส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง

(2) **รูปแบบระดับผู้จัดการ (Management model)** ผู้นำการเปลี่ยนแปลงอาจเริ่มจากผู้จัดการระดับกลาง หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ทำหน้าที่วางแผน ส่งต่อ หรือสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์ภายในองค์กรหรือชุมชน

(3) **รูปแบบผู้ให้คำปรึกษา (Consultancy model)** ผู้นำการเปลี่ยนแปลงอาจเป็นที่ปรึกษาทั้งจากภายนอกหรือภายในชุมชนเอง เพื่อชี้แนะแนวทางการปฏิบัติงาน หรือกระบวนการภายในองค์กร โดยใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในการจัดการโครงการ ประสานงาน หรืออำนวยความสะดวกให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

(4) **รูปแบบทีม (Team model)** ผู้นำการเปลี่ยนแปลงอาจทำงานเป็นทีม เพื่อช่วยกันส่งเสริมการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นในองค์กร ทีมนี้อาจรวมถึงผู้จัดการ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และพนักงานทุกระดับ ตลอดจนที่ปรึกษาภายในและภายนอก หรือรูปแบบข้างต้นทั้งหมดรวมกัน

การจัดประเภทของรูปแบบผู้นำการเปลี่ยนแปลงข้างต้นนี้มีลักษณะสากล กล่าวคือสามารถนำไปประยุกต์เข้ากับกรณีอื่น ๆ ที่มิใช่องค์กรเชิงพานิชย์ได้ เป็นการมองการเปลี่ยนแปลงที่เหนือไปจากหน่วยงานเฉพาะ เช่น ในระดับชุมชนที่อยู่อาศัย ดังนั้น รูปแบบต่าง ๆ ข้างต้นอาจเกิดขึ้นพร้อมกันได้ในหลายกรณี

นอกจากนั้น Kendra และ Taplin (2004) ได้รวบรวมทักษะเชิงพฤติกรรมของผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เป็นระดับผู้จัดการโครงการต่าง ๆ (เทียบ “รูปแบบระดับผู้จัดการ” ของ Caldwell [2003]) ไว้อย่างน่าสนใจ กล่าวคือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงประเภทนี้ควรมีพฤติกรรมและการดำเนินการที่เกี่ยวข้องเพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีต่อองค์กรหรือชุมชน โดยเรียงอันดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ตามระดับความสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการ

- **ทักษะการสัมภาษณ์**—ใช้คำถามที่เหมาะสม
- **ทักษะการกำกับ**—ให้คำแนะนำและข้อกำหนดในการสื่อสาร
- **ทักษะการจัดการ**—วางแผน จัดระเบียบ และควบคุมโครงการ
- **ทักษะการพูด**—นำเสนอความคิดอย่างฉะฉาน
- **ทักษะการฟัง**—รับฟังและไตร่ตรองในสิ่งที่ผู้อื่นพูด
- **ทักษะการเขียน**—เตรียมข้อมูลเพื่อสื่อสารในรูปแปบบภาษาเขียนที่ดี

- **ทักษะเชิงความร่วมมือ**—ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิผล
- **ทักษะเชิงความอดทน**—ปรับปรุงวิธีการทำงานอย่างต่อเนื่องโดยรับฟังคำติชม
- **ทักษะเชิงความเป็นผู้นำ**—พัฒนาขวัญและกำลังใจของผู้ร่วมองค์กร
- **ทักษะเชิงการรับรู้**—ตระหนักถึงผลกระทบหลาย ๆ ด้านต่อชุมชน
- **ทักษะการทูต**—รู้วิธีการประนีประนอมและกาลเทศะ
- **ทักษะการฝึกอบรม**—ให้ความรู้แก่ผู้ที่ต้องการหาความรู้ใหม่ ๆ
- **ทักษะเชิงการเอาใจใส่**—เข้าใจว่าผู้อื่นรู้สึกอย่างไร
- **ทักษะเชิงการสื่อสารในองค์กร**—พิจารณาเป้าหมายขององค์กรอย่างสม่ำเสมอ และสื่อสารกับผู้คนเมื่อจำเป็น
- **ทักษะเชิงการเมือง**—สร้างแรงจูงใจ ใช้อำนาจเมื่อจำเป็น
- **ทักษะการขาย**—ส่งเสริมให้คนเห็นค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยการโน้มน้าวใจ
- **ทักษะเชิงความกล้า**—ยืนกรานในสิ่งที่จำเป็นต้องทำด้วยการแสดงออกอย่างตรงไปตรงมา
- **ทักษะการสื่อสารแบบอวัจนภาษา**—ใช้ภาษากายอย่างถูกต้องเหมาะสม

ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงระดับโครงการเพื่อพัฒนาชุมชนหรือองค์กรให้ได้ประสิทธิภาพ Kendra และ Taplin (2004) ยังนำคุณลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไปเทียบเคียงได้กับคุณลักษณะของผู้จัดการโครงการกับนักปฏิบัติการพัฒนาองค์กร โดยยึดหลักการเปลี่ยนแปลงที่ดี 6 ประการ ดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 หลักการเปลี่ยนแปลงที่ดี 6 ประการ ซึ่งสัมพันธ์กับความรู้ ทักษะ และบทบาท เปรียบเทียบระหว่างนักปฏิบัติการพัฒนาองค์กรและผู้จัดการโครงการ (ปรับจาก Kendra & Taplin, 2004, p. 24)

หลักการ	ผู้จัดการโครงการ	นักปฏิบัติการพัฒนาองค์กร
การสื่อสาร	การสัมภาษณ์, การสั่งการ, การพูดคุย, การฟัง, การเขียน, การสื่อสารผ่านอวัจนภาษา, การสื่อการเชิงองค์กร	บุคคลสัมพันธ์, การสื่อสารและสร้างมโนทัศน์
การทำงานเป็นทีม	การสร้างความร่วมมือ	การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม
การบริหารกระบวนการ	การบริหาร	การบริหารโครงการ, การออกแบบ, การเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสม, การแก้ไขปัญหา, การเปลี่ยนองค์กร

หลักการ	ผู้จัดการโครงการ	นักปฏิบัติการพัฒนาองค์กร
ความเป็นผู้นำ	การสั่งการ, ความอดทน, การสัมผัสรู้อย่างผู้นำ, การทูต, ความเห็นอกเห็นใจ, การเมือง, การเป็นนักขาย, การยืนกรานในสิ่งที่ทำ	การให้คำปรึกษาเชิงกระบวนการ, การอำนวยความสะดวก
การฝึกอบรม	การฝึกอบรม	การนำเสนอ, การให้การศึกษา, การฝึกฝน, การพัฒนาความสามารถผู้อื่น
การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	การศึกษาอย่างเป็นทางการ, การสัมมนาและการอบรมเชิงปฏิบัติการตามสายอาชีพ, การผ่านการรับรอง	ระดับต้นหรือความรู้ขั้นสูง, การสัมมนาและการอบรมเชิงปฏิบัติการตามสายอาชีพ, การผ่านการรับรอง

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความรู้ ทักษะ และบทบาทของบุคคลทั้งสองประเภท มีความคล้ายคลึงกัน ต่างแต่เพียงขอบเขตการรับผิดชอบและขนาดของการทำงาน ตลอดจนรายละเอียดปลีกย่อยของหลักการต่าง ๆ กระนั้นก็ดี บุคคลทั้งสองลักษณะนี้ สามารถเทียบเคียงเป็นหลักการที่เหมาะสมของผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้ เพราะภารกิจหลักของผู้นำการเปลี่ยนแปลงประการหนึ่ง คือการเป็นผู้จัดการโครงการใด ๆ ภายในชุมชนหรือองค์กรตนเอง และเป็นนักปฏิบัติการพัฒนาองค์กรซึ่งต้องการจะ “เปลี่ยงแปลง” องค์กรให้ดีขึ้น ดังนั้น ความหมายของ “การเปลี่ยนแปลง” จึงมีนัยของ “การพัฒนา” สิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้สิ่งนั้นดีขึ้นตามไปด้วยนั่นเอง

ในบทเรียนเรื่องการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงเชิงองค์กร (Indira Gandhi National Open University, 2017) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีบทบาทที่หลากหลายในการสร้างเงื่อนไขให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง โดยพิจารณาบทบาทหลัก 3 ประการของผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งบางบทบาทอาจมีความทับซ้อน แต่มีจุดเน้นต่างกันออกไป ได้แก่ บทบาทการเป็นที่ปรึกษา บทบาทการเป็นผู้ฝึกอบรม บทบาทการเป็นนักวิจัย

บทบาทการเป็นที่ปรึกษา (Consultant) ที่ปรึกษาคือมืออาชีพที่ใช้องค์ความรู้ด้านพฤติกรรมศาสตร์ในการส่งเสริมความรู้ในการเปลี่ยนแปลงแก่บุคคลอื่น ด้วยการอธิบายวัตถุประสงค์ของการจัดการการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ ที่ปรึกษาคือมืออาชีพที่ช่วยองค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรโดยการแก้ปัญหาการจัดการ หาโอกาสใหม่ ๆ ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

บทบาทการเป็นผู้อบรม (Trainer) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจำเป็นต้องเป็นผู้ฝึกสอน ต้องให้ความรู้แก่ผู้คนถึงความจำเป็นและความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงด้วยวิธีการหลากหลาย เช่น การบรรยาย การนำเสนอ การสนทนากลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ กรณีศึกษา และการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นต้น

บทบาทการเป็นนักวิจัย (Researcher) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องทำการวิจัยในบางเรื่อง เพื่อค้นหาข้อมูลที่ถูกต้องก่อนกระบวนการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการรวบรวมข้อมูล การวินิจฉัยกรณี การสร้าง

ความรู้ใหม่ การพัฒนากลยุทธ์ที่ดีที่สุดสำหรับการเปลี่ยนแปลง การประเมินทางเลือกและขั้นตอนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ

ผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังต้องสร้างความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ เช่น ประโยชน์ต่อกระบวนการของการเปลี่ยนแปลง ต่อวิธีการหรือเทคนิคการเปลี่ยนแปลง ต่อโครงสร้างองค์กร หรือต่อวิธีการแก้ไขปัญหาบางอย่าง

นอกจากนั้น เราอาจมองการจัดการการเปลี่ยนแปลงในฐานะการแก้ปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบันได้ โดยผู้นำการเปลี่ยนแปลงในแง่ของการแก้ปัญหามีบทบาทด้วยกัน 5 ลักษณะ ได้แก่ ผู้เร่งให้เห็นปัญหา ผู้ช่วยระหว่างกระบวนการ ผู้หาทางออก ผู้เชื่อมโยงทรัพยากร และผู้รักษาเสถียรภาพ

ผู้เร่งให้เห็นปัญหา (Catalyst) เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ขึ้น ‘การต่อต้าน’ ย่อมเป็นปฏิกิริยาตอบสนองที่พบบ่อยที่สุด ดังนั้นงานอย่างหนึ่งของผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือทำลายความยึดติด มารับรู้ถึงปัญหาที่ซ่อนอยู่ และเริ่มท้าทายวิธีการแบบเดิม ๆ โดยอาจอาศัยสถิติ ข้อเท็จจริง กรณีตัวอย่าง การคาดคะเน การเปรียบเทียบ เพื่อชักจูง หว่านล้อม และดึงความสนใจของผู้คนในองค์กรหรือชุมชนนั้น ๆ ให้เห็นความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลง

ผู้ช่วยระหว่างกระบวนการ (Process helper) ผู้ช่วยระหว่างกระบวนการ ถือเป็นบทบาทที่สมาชิกในองค์กรหรือชุมชนยอมรับได้ มีความเป็นกลาง แต่ไม่จำเป็นต้องมีอำนาจชี้ขาด เพียงแต่เข้าแทรกแซงเพื่อช่วยให้สมาชิกปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาและตัดสินใจเพื่อเพิ่มประสิทธิผลขององค์กร ผู้ช่วยระหว่างกระบวนการอาจเป็นผู้อำนวยความสะดวกในทุกขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลง (เทียบ “รูปแบบผู้ให้คำปรึกษา” ของ Caldwell [2003]) เช่น ช่วยกำหนดความต้องการร่วมกันระหว่างสมาชิกเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ช่วยวิเคราะห์ปัญหาและเปิดรับการเปลี่ยนแปลงหรือสร้างเป้าหมายร่วมกัน ช่วยเสริมทรัพยากรที่จำเป็น ช่วยหาทางเลือก ช่วยประเมินทางเลือกและช่วยเลือกวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสม ช่วยประเมินผลทางออกที่เลือกแล้ว เพื่อให้แน่ใจว่าการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการนั้นเกิดขึ้นจริง

ผู้หาทางออก (Solution provider) ในหลาย ๆ สถานการณ์ ความคาดหวังของกลุ่มที่ประสบปัญหาคือการได้รับวิธีการหรือแนวทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม ในสถานการณ์ดังกล่าว ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในฐานะผู้เชี่ยวชาญ (ไม่ว่าจะด้านเทคนิค หรือการทำงาน) ต้องสามารถหาวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสม ตลอดจนเข้าใจความต้องการของสมาชิกอย่างชัดเจน โน้มน้าวใจให้เห็นถึงความสำคัญของวิธีแก้ปัญหาว่าตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องกระตุ้นให้สมาชิกทั้งหลายในองค์กรหรือชุมชน นำทางออกนี้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาได้ เพื่อที่คนกลุ่มนี้จะได้เรียนรู้ปรับใช้วิธีการที่นำเสนอได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้เชื่อมโยงทรัพยากร (Resource linker) ในบทบาทนี้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะนำผู้คนมารวมกันช่วยให้องค์กรหรือชุมชนค้นพบและใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งภายในและภายนอก ทรัพยากรอาจอยู่ในรูปของตัวเงิน ความรู้และทักษะเฉพาะ เครื่องไม้เครื่องมือ เทคนิควิธี ความคิดเห็น หรือประสบการณ์ เป็นต้น

ผู้รักษาเสถียรภาพ (Stabiliser) แม้ว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงในช่วงแรก อาจจะสร้างความวุ่นวายจนขาดสมดุลในชุมชนหรือองค์กร แต่หลังจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงประสบความสำเร็จ ความสมดุลจะค่อย ๆ กลับคืนมาอีกครั้ง กลไกและพฤติกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นจะต้องมีเสถียรภาพ กล่าวคือ การทำให้เป็นกิจวัตร เป็นการกระทำที่ปกติ ‘การเปลี่ยนแปลง’ ที่ดีต้องนำมาซึ่ง ‘ความมั่นคง’ ในทุกองค์กรหรือชุมชน การ

เปลี่ยนแปลงที่ดี ควรทำให้เกิดเสถียรภาพอย่างต่อเนื่อง ผู้นำการเปลี่ยนเป็นจึงต้องมีทักษะและวิธีรักษาเสถียรภาพหลังการเปลี่ยนแปลงให้ยั่งยืน มิฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงจะถือว่าไม่ประสบผลสำเร็จ มิหนำซ้ำคนในองค์กรหรือชุมชนอาจย้อนกลับไปมีพฤติกรรมแบบเดิม ๆ ได้

ลักษณะข้างต้นคือการพิจารณาบทบาทต่าง ๆ ที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงควรจะเป็น จะเห็นได้ว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องมีความเชี่ยวชาญหลายด้าน มีทักษะและความสามารถหลากหลาย จึงเป็นการยากที่จะระบุสมรรถนะที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจำเป็นต้องมีได้ทั้งหมด

อย่างไรก็ดี บทบาทข้างต้นเป็นตัวชี้แนะให้เห็นว่า สมรรถนะที่ควรตามมากับบทบาทเหล่านั้น ควรจะมีลักษณะใดบ้าง ทั้งนี้ ตามการจัดประเภทของ Indira Gandhi National Open University (2017) สมรรถนะที่พึงมีของผู้นำการเปลี่ยนแปลงแบ่งตามลักษณะได้กว้าง ๆ ดังนี้

- **สมรรถนะทางปัญญา (Cognitive Competencies)**
  สมรรถนะทางปัญญา เป็นสิ่งจำเป็นในการรับรู้ประเด็นปัญหาและการพิเคราะห์ปัญหา โดยอาศัยความสามารถในด้านอื่นประกอบ ได้แก่ ความสามารถในการจำแนกเพื่อวิเคราะห์โดยละเอียด และความสามารถในเชิงมโนทัศน์เชื่อมโยงแนวคิดต่าง ๆ (conceptualization) เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาเฉพาะเรื่อง
- **สมรรถนะตามหน้าที่หรือทางเทคนิค (Functional/Technical Competencies)**
  สมรรถนะตามหน้าที่หรือทางเทคนิค เป็นสมรรถนะส่วนบุคคล หรือทักษะส่วนบุคคลที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานในสาขาวิชานั้น ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพ หน้าที่หรือเทคนิควิธีนี้ประกอบไปด้วยการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของบุคคล การออกแบบระบบการบริหาร การออกแบบโครงสร้าง เป็นต้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องมีความรู้ที่จำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฐานะผู้มองเห็นปัญหาและแนวทางแก้ไข สมรรถนะทางเทคนิคหมายรวมถึงความรู้ในเชิงทฤษฎี การสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้อื่น การถ่ายทอดความรู้ที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงให้กับผู้อื่นได้ สมรรถนะส่วนบุคคลที่ดี จะเป็นตัวช่วยให้ผู้นำการเปลี่ยนแปลงบรรลุเป้าหมาย สมรรถนะนี้ยังหมายรวมถึงการอดทนต่อความยากลำบาก การอดกลั้นต่อแรงกดดันจากสิ่งแวดล้อมรอบด้าน
- **สมรรถนะระหว่างบุคคล (Inter-personal Competencies)**
  เป็นการประสานงานกับผู้อื่นให้มีประสิทธิผลและอย่างมีประสิทธิภาพ สมรรถนะนี้เป็นกลุ่มทักษะหลายแบบที่ทับซ้อนกัน ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การช่วยเหลือคนอื่น และการรักษาความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันให้ได้อย่างราบรื่น
- **สมรรถนะในการแก้ปัญหา (Problem solving competency)**
  เป็นสรรถนะที่จำเป็นในแต่ละขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงองค์กรหรือชุมชน ตลอดจนการปรับบทบาทของตนเองตามสถานการณ์เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะเรื่อง

นอกจากรูปแบบของการ “สร้าง” สมรรถนะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงข้างต้นแล้ว ยังมีนักวิชาการให้แนวทางของคุณสมบัติที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงแต่ละคนพึงมีไว้อีกหลายประการ Ribble และ Bailey (2004) ได้เสนอ

ตัวแบบคุณสมบัติหรือทักษะของผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากเทคโนโลยีดิจิทัลที่พัฒนาล้ำหน้า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงควรมี “ทักษะ” ต่าง ๆ (เน้นไปที่กิจกรรมออนไลน์) ดังนี้

(1) มารยาททางสังคม หรือมีมาตรฐานการปฏิบัติในการใช้สื่อออนไลน์

(2) การสื่อสาร หรือรู้วิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

(3) การศึกษา หรือออกแบบกระบวนการเรียนการสอนเกี่ยวกับเทคโนโลยีและการใช้เทคโนโลยีให้ผู้อื่นได้รับทราบ

(4) การเข้าถึง หรือมีส่วนร่วมทางสื่อสังคมออนไลน์อย่างเต็มรูปแบบ

(5) การพาณิชย์ หรือรู้จักวิธีการซื้อและขายสินค้าทางออนไลน์

(6) ความรับผิดชอบ หรือมีความรับผิดชอบโลกออนไลน์ในการจะกระทำหรือไม่กระทำใด ๆ

(7) สิทธิ หรือตระหนักถึงเสรีภาพในการใช้สื่อ ซึ่งขยายไปถึงทุกคนในโลกดิจิทัล

(8) ความปลอดภัย หรือเข้าใจและระวังอันตรายต่อสุขภาวะทางร่างกายและจิตในที่อาจมาจากโลกเทคโนโลยีดิจิทัล

(9) การป้องกันตนเอง หรือระมัดระวังภัยที่มาจากใช้และเสพสื่อ เพื่อให้การใช้และเสพสื่อผ่านเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มีความปลอดภัย เหมาะสมกับวัย และไม่เป็นการคุกคามตนเองและคนรอบข้าง

อนึ่ง Ribble และ Bailey มองว่า แม้ทักษะข้างต้นจะเป็นทักษะประจำตัว แต่หลายประการก็สามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่น เพื่อทำให้ผู้อื่นมีทักษะในการเปลี่ยนแปลงสุขภาวะหรือจิตใจในทางที่ดีขึ้นได้

ในบริบทที่คล้ายคลึงกัน ยังมีนักวิชาการหลายคนได้ตั้งคำถามว่า สื่อสังคมออนไลน์สามารถเป็นช่องทางในการสอนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ เนื่องจากโลกดิจิทัลเปลี่ยนแปลงสังคมไปอย่างรวดเร็ว บุคคลทั่วไปย่อมเข้าถึงสื่อและใช้สื่อในการเลือกเฟ้นสิ่งที่ดี ๆ เพื่อนำมาก่อประโยชน์กับตนเองและสังคมให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ ดังนั้น Ahlquist (2014) จึงเสนอว่า สื่อสังคมออนไลน์มีศักยภาพในการเปลี่ยนเส้นทางของผู้นำ จึงพยายามนำเสนอแนวทางในการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้ผู้นำการเปลี่ยนแปลงใช้เพื่อสร้างสังคมหรือชุมชนในด้านบวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำการเปลี่ยนแปลงในหมู่วัยรุ่นและวัยหนุ่มสาว ตลอดจนนักการศึกษาระดับผู้นำที่สามารถกำหนดการเข้าถึงสื่อดิจิทัลได้ในบริบทของแต่ละกลุ่ม

Ahlquist (2014) เสนอให้นำแนวคิดของการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลและความเป็นพลเมืองมาเป็นตัวกำหนดแนวทางที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถใช้ประโยชน์ต่อชุมชนตนเองได้ โดยอธิบายกรอบการทำงานที่มีสมรรถนะ 10 ประการในยุคดิจิทัลเป็นองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

(1) ตระหนักรู้ถึงความสำคัญของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และแพลตฟอร์มเทคโนโลยีที่เกิดใหม่

(2) สามารถวิเคราะห์เนื้อหาในโลกดิจิทัล คัดกรองความถูกต้องและคุณภาพจากข้อมูลที่ได้รับจากโลกออนไลน์

(3) ตระหนักรู้ถึงตัวตนออนไลน์ในลักษณะต่าง ๆ และการสะท้อนตัวตนผ่านโปรไฟล์ดิจิทัล

(4) กำหนดขอบเขตระหว่างโลกเสมือนจริงกับโลกจริง รวมถึงความเป็นส่วนตัว การจัดการเวลาและสุขภาพโดยรวม

(5) มุ่งมั่นสร้างแบรนด์ออนไลน์แบบมืออาชีพ หากต้องการหารายได้จากสื่อออนไลน์
(6) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อทำงานร่วมกับชุมชนอื่น ๆ
(7) บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการแสดงตนของผู้นำ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
(8) แก้ไขและไกล่เกลี่ยความขัดแย้งผ่านการใช้สื่อได้
(9) มีกลยุทธ์การตัดสินใจเชิงบวกและสร้างสรรค์
(10) ใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อประโยชน์ต่อสังคมในฐานะหน้าที่ของพลเมือง

ในคุณลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่คล้ายคลึงกับคุณลักษณะข้างต้น Redman และ Larson (2011) ได้สรุปสมรรถนะของครูในฐานะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และนำเสนอแนวทางในการสร้างการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นการจัดการเรียนรู้ต่อผู้อื่น (นักเรียน) อย่างยั่งยืน ดังนี้

(1) การคิดเชิงระบบและความเข้าใจในสิ่งที่เชื่อมโยงกัน (Systems thinking and an understanding of interconnectedness)

แนวคิด: ความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงผลกระทบ การยอมแลกเปลี่ยนสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อสิ่งที่ดีกว่า การยอมรับคำวิจารณ์และผลที่ไม่ได้ตั้งใจจากการกระทำส่วนบุคคลและส่วนรวม

วิธีการ: สร้างกรณีศึกษาจากโลกแห่งความเป็นจริง พร้อมบทเรียนและกิจกรรมในสถานที่เรียน ใช้แนวทางแบบสหวิทยาการในการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงเป็นหลักในการพิจารณา

ข้อพึงระวัง: เลี่ยงการแยกประเด็นเป็นหลายเรื่อง และเลี่ยงการทำให้ประเด็นง่ายเกินไป (oversimplification) เช่น การพูดว่าสิ่งหนึ่งสิ่งใดถูกหรือผิด จริงหรือเท็จแบบตายตัว

(2) การคิดระยะยาวและมองการณ์ไกล (Long-term, foresighted thinking)

แนวคิด: การวางแนวทางในอนาคต เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมระหว่างรุ่น โดยพยายามลดผลกระทบระยะยาวจากการกระทำของคน การตระหนักถึงวิสัยทัศน์ทางสังคมที่อาจเปลี่ยนไปในอนาคต และพัฒนากลยุทธ์ในช่วงการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนพัฒนาเทคนิคการประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการ: สร้างกิจกรรมเพื่อฝึกการมองในมุมกว้าง จากมุมสูง มุมต่ำ รวมถึงการคาดการณ์อนาคตและการย้อนมองอดีต

ข้อพึงระวัง: เลี่ยงการทำให้ทุกสิ่งมีคำตอบเดียว หรือทุกคนมองเห็นอนาคตแบบเดียวกัน

(3) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่ม (Stakeholder engagement and group collaboration)

แนวคิด: การตัดสินใจแบบประชาธิปไตย ความเสมอภาคระหว่างรุ่น การมีส่วนร่วม และการให้ค่ากับมุมมองที่แตกต่างจากตน และการทำงานร่วมกันข้ามศาสตร์

วิธีการ: สร้างการเรียนรู้แบบบริการชุมชน จัดกิจกรรมบทบาทสมมติ เช่น จำลองคณะที่ปรึกษาเพื่อแก้ไขข้อขัดแย้ง จำลองโครงการกลุ่มหรือกิจกรรมการทำงานร่วมกัน

ข้อพึงระวัง: เลี่ยงการประเมินผู้เรียนที่มีผลการเรียนรู้ต่างกันด้วยมาตรวัดแบบเดียวกันหมด

(4) **ทักษะที่เน้นการปฏิบัติและทักษะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Action-orientation and change-agent skills)**

แนวคิด: การกระทำใด ๆ เพื่อการเปลี่ยนแปลง ย่อมต้องการความร่วมมือจากสมาชิกชุมชน

วิธีการ: สร้างบทเรียนจากประสบการณ์ การเรียนรู้จากการบริการชุมชน และกิจกรรมตามสถานที่ต่าง ๆ การสร้างคำมั่นสัญญาร่วมกัน

ข้อพึงระวัง: เลี่ยงการสร้างการเรียนรู้ด้วยข้อมูลเพียงชุดเดียว หรือข้อมูลแบบผู้นำป้อนให้ฝ่ายเดียว

วิจัยล่าสุดที่อธิบายถึงผู้นำการเปลี่ยนแปลงองค์กรที่ต้องเชื่อมโยงการนำองค์กรเข้ากับชุมชนและสังคมหรือสภาพแวดล้อม ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในที่นี้จะสามารถพัฒนาองค์กรที่ยั่งยืน เพื่อต่อสู้กับสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสังคมขนาดใหญ่ได้ Meharg (2023, p. 1451) ได้รวมรวบและจัดกลุ่มปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงไว้หลายปัจจัย โดยแบ่งตามคุณลักษณะของผู้นำ ดังนี้

- **ค่านิยมและความเชื่อส่วนบุคคล (Personal values and beliefs)** กล่าวคือ ความเชื่อและทัศนคติส่วนบุคคล มักเกิดจากจุดมุ่งหมายและชุดของค่านิยมหลักซึ่งผู้นำการเปลี่ยนแปลงใช้เป็นหมุดหมายนำทางชีวิตและตัวแบบในการมองโลกของตน
- **ประสิทธิภาพและความเชี่ยวชาญ (Efficacy and mastery)** กล่าวคือ ความชำนาญถือเป็นจุดเน้นในการพัฒนาตนเองผ่านการเรียนรู้และการฝึกฝนตลอดชีวิต การไตร่ตรองวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายในระยะยาวของผู้นำการเปลี่ยนแปลงเอง ประกอบด้วย
  (1) **ประสิทธิภาพส่วนบุคคล** หรือความเชื่อส่วนบุคคลของผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่าตนเองสามารถผลักดันให้งานใด ๆ เกิดผลสัมฤทธิ์ได้
  (2) **ประสิทธิภาพเชิงกลุ่ม** หรือความเชื่อร่วมกันในกลุ่ม เป็นคุณลักษณะของกลุ่มที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงสังกัดอยู่
  (3) **ประสิทธิภาพผ่านตัวแทน** หรือความสามารถส่งอิทธิพลให้การเปลี่ยนแปลงผ่านผู้อื่น
- **การเป็นผู้ประกอบการและความคิดสร้างสรรค์ (Entrepreneurship and creativity)** ปัจจัยนี้ถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ที่มีแนวความคิดเชิงบวก มองโลกในแง่ดี เปิดกว้าง มองหาความเป็นไปได้ และเป็นผู้มองสถานการณ์อย่างเป็นระบบ เพื่อ “ลงทุน” สร้างความเปลี่ยนแปลงที่ดี
- **บทบาทสำคัญ มีอิสระทางความคิด และสร้างเครือข่ายได้ (Roles, freedom and network)** กล่าวคือ บทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงจัดอยู่ตรงกลางของเครือข่ายการทำงาน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงอาจมีบทบาทและหน้าที่หลายแบบภายในชุมชนหรือองค์กร

ของตน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งนี้ แม้จะทำงานท่ามกลางผู้คน แต่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงควรจะต้องมีความเป็นเอกเทศในการทำงาน เพื่อให้เกิดความคิดใหม่ ๆ เป็นอิสระจากชุดความคิดของบุคคลอื่น ตลอดจนเพื่อให้เกิดการสร้างแรงจูงใจจากแนวคิดใหม่ที่ตนคิดได้ และประสานไปยังเครือข่ายของตนให้เห็นพ้องอีกชั้นหนึ่ง

นอกจากนั้น Meharg (2023, p. 1452) ยังได้พยายามเชื่อมโยงสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเข้ากับบุคลิกภาพส่วนบุคคล เพื่อการเปลี่ยนแปลงในเชิงพฤติกรรม ได้แก่

- **การมีอัธยาศัย (Good with people)** เชื่อมโยงกับ (1) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือการมีทักษะทางสังคมที่ในการประสานกับผู้อื่นได้ บุคลิกนี้จะสร้างความไว้วางใจกับเครือข่าย เพิ่มการเรียนรู้ทางสังคม และ (2) ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ หรือการมีทักษะการสื่อสารและการสร้างอิทธิพลทางใจต่อผู้อื่น รวมถึงการมีส่วนร่วมกับการเมือง (ภายในและภายนอก) และเข้าใจสถาบันต่าง ๆ ภายนอกที่ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลง
- **การมีทักษะการเรียนรู้ (Learning skills)** เชื่อมโยงกับ (1) การเรียนรู้ หรือหาแนวการเรียนรู้ทางสังคม การไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณ และการพินิจสิ่งที่เกิดขึ้น (2) การเปิดรับสิ่งใหม่ หรือการปลูกฝังตนเองให้มีใจที่เปิดกว้างและโลกทัศน์ที่ไม่ยึดติด มองเห็นคุณค่าในทุกสิ่ง ทุกแนวคิด และทุกกระบวนการการเรียนรู้ที่แตกต่าง ตัวผู้นำจะมองเห็นโอกาสที่คนอื่นอาจมองข้าม
- **ความสามารถในการปรับตัว (Adaptation competencies)** เชื่อมโยงกับ (1) บรรทัดฐานทางสังคม (ค่านิยม ความยั่งยืน ความยุติธรรม ฯลฯ) หรือการปรับตัวให้เข้ากับค่านิยม หลักการ และเป้าหมายของแต่ละบุคคลหรือแต่ละกลุ่มบุคคลได้ เช่น การมีน้ำใจต่อผู้อื่น คิดเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทว่าสิ่งสำคัญอันดับแรกคือตัวผู้นำต้องตระหนักถึงบรรทัดฐานและค่านิยมของตนเอง (2) การคาดการณ์ล่วงหน้า ซึ่งจะช่วยให้ผู้นำตระหนักถึงผลที่จะตามมาในอนาคตหลังการตัดสินใจและการปฏิบัติ (3) การวางแผนเชิงกลยุทธ์และการควบคุมตนเอง หรือความสามารถในการกำหนดและดำเนินการตามขั้นตอน รวมถึงจัดการกับอุปสรรคต่าง ๆ ได้ (4) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หรือการคิดเชิงวิพากษ์ การให้เหตุผล การคิดอย่างยืดหยุ่น และการเปลี่ยนจากมุมมองหนึ่งไปสู่อีกมุมมองหนึ่งได้อย่างไม่ยึดติด (5) การคิดเชิงระบบ หรือการทำความเข้าใจกับปฏิกิริยาตอบสนองรอบข้าง จากคนและสถานการณ์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะช่วยให้ตัวผู้นำเข้าใจบริบทได้ดี

โดยสรุปจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับชุมชนหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง นักวิชาการหลายคนให้ความเห็นไว้อย่างแตกต่างหลากหลาย กล่าวคือ ผู้นำในการเปลี่ยนแปลอาจมีคุณลักษณะทับซ้อนกันได้หลายแบบ แต่สมรรถนะหลัก (core competency) ที่นักวิชาการต่าง ๆ นำเสนอมีจุดที่คล้ายคลึงกัน โดยคณะผู้วิจัยได้ประมวลสมรรถนะจากงานวิจัยข้างต้นออกมาเป็นสมรรถนะหลักที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงหนึ่ง ๆ พึงมีจำนวน 5 ข้อ ได้แก่

(1) **การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ –** มองเห็นปัญหา แก้ไขปัญหาเชิงระบบ วางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ

(2) **การเป็นผู้ประสาน –** เข้าถึงคนทุกกลุ่ม มีทักษะบุคคลสัมพันธ์สูง รู้จักคนทุกรูปแบบ เข้ากับคนได้ง่าย มีเครือข่ายกว้างไกล

(3) **การเป็นผู้ตัดสินใจ –** วิเคราะห์ แยกแยะ นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยอิสระ ไม่ยึดติดกับการแก้ปัญหาหรือสถานกาณ์เก่า ๆ ยินดีที่จะปรับตัวเองอยู่เสมอ และตัดสินใจแทนกลุ่มตามกระบวนการพิจารณาข้างต้นที่เห็นดีแล้ว

(4) **การเป็นผู้เผยแพร่ความคิด –** สนใจข่าวสาร นำมาพิจารณา และถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้อย่างมีศิลปะอย่างรอบคอบ และอย่างถูกต้อง นึกถึงผลดี/ผลเสียที่จะตามมาอย่างถี่ถ้วน

(5) **การเป็นผู้เปิดรับความคิด –** รับฟังความคิดเห็นต่าง นำมาประมวล และเสนอแนะแนวทางเพื่อแก้ปัญหา หรือเปลี่ยนแปลงสภาพปัจจุบันให้ดีขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ “การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” และ “สมรรถนะของผู้นำการเปลี่ยนแปลง” คณะผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เข้าด้วยกัน ซึ่งสามารถสรุปองค์ประกอบของสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้ 6 องค์ประกอบหลัก ๆ ได้แก่ (1) มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงสังคม (2) เปิดรับสื่อและความเห็นที่หลากหลาย (3) มีวิจารณญาณในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา (4) สร้างและขับเคลื่อนการดำเนินการของทีมและเครือข่าย (5) เผยแพร่ข้อมูลความรู้และคำแนะนำที่ประโยชน์ และ (6) เป็นแบบอย่างที่ดี ตามโมเดลในแผนภาพที่ 2.1 ดังนี้

แผนภาพที่ 2.1 สังเคราะห์สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลง

คณะผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ตัวบ่งชี้ซึ่งเป็นองค์ประกอบย่อยของสมรรถนะในแต่ละด้านของผู้นำการเปลี่ยนแปลง ดังนำเสนอไว้ในตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 สังเคราะห์สมรรถนะและตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลง

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้: องค์ประกอบย่อย
1) มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงชุมชน	● สามารถกำหนดเป้าหมาย การพัฒนาคนในสังคมให้ปลอดภัยจากสื่อหลอก
	● สามารถประเมินจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและภัยคุกคามของสังคม จากสื่อหลอก
	● สามารถมองเห็นความเสี่ยงของคนในสังคมทุกกลุ่มจากสื่อหลอก
	● ให้ความสำคัญของการพัฒนาให้คนในสังคมมีความรู้เท่าทันและสร้างกลไกเฝ้าระวังสื่อ
2) เปิดรับสื่อและความคิดเห็นที่หลากหลาย	● เปิดรับข่าวสารข้อมูลความรู้ที่ทันสมัย ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง
	● สามารถค้นหา/เข้าถึงแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ เพราะตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูล
	● เปิดใจรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากทุกคน รวมถึงผู้ที่มีความเห็นต่างอย่างไม่มีอคติ
3) มีวิจารณญาณในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา	● สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบข้อมูลได้อย่างรอบด้านก่อนตัดสินใจ/แก้ไขปัญหา
	● ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ไม่ด่วนสรุปโดยไม่มีข้อมูล
	● เลือกทางแก้ไขปัญหาด้วยคุณธรรม และความรับผิดชอบ
	● ตัดสินใจโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อความปลอดภัยของคนในสังคม
4) สร้างและขับเคลื่อนการดำเนินการของทีมและเครือข่ายการสร้างการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อในชุมชน	● มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นมิตร เข้าถึงได้ง่าย
	● มีทักษะการสื่อสารโน้มน้าวใจในการสร้างทีมและเครือข่ายในการสร้างการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อในสังคม
	● มีความสามารถในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของทีมและเครือข่ายในการสร้างการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อในสังคมให้บรรลุเป้าหมาย
	● มีความสามารถในการประสานงาน และสร้างการมีส่วนร่วมของทีมและเครือข่ายในการสร้างการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อในสังคม

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้: องค์ประกอบย่อย
5) เผยแพร่ข้อมูลความรู้และคำแนะนำที่ประโยชน์	● สามารถสร้างช่องทาง/พื้นที่ในการสื่อสารและเรียนรู้เพื่อสร้างการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของคนในสังคม
	● สามารถสื่อสารให้ความรู้และสร้างทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อแก่คนในสังคมทุกกลุ่ม
	● สามารถเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการเฝ้าระวังการหลอกลวงผ่านสื่อ ได้อย่างทันถ่วงที
	● สามารถให้คำแนะนำสำหรับผู้ตกเป็นเหยื่อการหลอกลวง
6) เป็นแบบอย่างที่ดี	● มีความสามารถในการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ
	● มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเมื่อถูกหลอกลวงผ่านสื่อต่าง ๆ
	● พัฒนานิสัยในการใช้สติ ไตร่ตรอง สอบถามในการตรวจสอบกับข้อมูลที่ถูกต้อง และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล

2.3 บทบาทหน้าที่ของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent) คือ ผู้ที่วางแผนและทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างเป็นผล มีบทบาทดำเนินการต่าง ๆ ที่เป็นไปเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงให้สำเร็จ รวมถึงการควบคุมดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ของการเปลี่ยนแปลงให้ดำเนินการไปได้ด้วยดี ตลอดจนเป็นผู้ประสานงานและเป็นตัวกลางในการสื่อสารระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ประเทศไทยอยู่ในช่วงสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เนื่องจากสังคมไทยในปัจจุบัน (พุทธศักราช 2566) เป็นสังคมหลังยุคโลกาภิวัตน์ ที่เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอยู่บนโลกแห่งข้อมูลข่าวสารในยุคเทคโนโลยีสื่อดิจิทัลที่มีการหลอมรวมกัน ส่งผลกระทบอย่างรวดเร็ว รุนแรง และต่อเนื่อง จนต้องให้ความสำคัญกับการรู้เท่าทันในมิติต่าง ๆ เพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันสังคมไทยในด้านต่าง ๆ โดยประชาชน ต้องมีการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และปรับตัวในการอยู่ร่วมกันกับสังคมโลกอย่างสันติและเท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รุนแรงและต่อเนื่องในปัจจุบัน (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2566) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย จึงต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทชัดเจน ในการชี้นำประชาชนไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสม

2.3.1 ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

ขึ้นชื่อว่า “ผู้นำ” ย่อมต้องมี “ผู้ตาม” ผู้นำที่สามารถนำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ ต้องเป็นผู้นำที่ผู้ตามให้การยอมรับและพร้อมที่จะปฏิบัติตามการชี้แนะของผู้นำ ผู้นำชุมชนต้องเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับ เชื่อถือ และศรัทธาจากคนในชุมชน สามารถนำพาชุมชนไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นได้ ผู้นำชุมชนใดชุมชนหนึ่ง ไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลเพียงคนเดียว แต่ควรเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ ที่ครอบคลุมความหลากหลายของวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนได้

กระทรวงวัฒนธรรม (วธ.) มองเห็นความสำคัญของ 3 สถาบันหลักในชุมชน ได้แก่ บ้าน(บ) วัด(ว) และโรงเรียน(ร) ว่าเป็นสถาบันที่มีบทบาทใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของคนไทย และทางกระทรวงฯ ยังมีนโยบายกำหนดให้ใช้พลังของสามสถาบันนี้ หรือที่เรียกว่า “พลังบวร” เป็นพลังขับเคลื่อนและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ให้เป็นแหล่งปลูกฝัง บ่มเพาะ และเผยแพร่องค์ความรู้ที่มีประโยชน์ เพื่อพัฒนาจิตใจ และจิตสำนึกด้านจริยธรรมให้แก่ประชาชนทุกระดับ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2562) ดังนั้น การมองหาผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนที่มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงชุมชนไปสู่สิ่งที่ดีกว่า จึงควรมองหาบุคคลในกลุ่ม บวร อันได้แก่ ผู้นำชุมชน เป็นตัวแทนของสถาบันแรก คือ บ้าน (บ) พระหรือนักบวชในศาสนา ที่ชุมชนนับถือเป็นตัวแทนของสถาบันที่สอง คือ วัด (ว) และ ครู ที่มีอิทธิพลเชิงบวกกับเด็กนักเรียน เป็นตัวแทนของสถาบันที่สาม คือ โรงเรียน (ร) โดยผู้นำแต่ละด้านมีความสำคัญ และมีกลุ่มผู้ตามกลุ่มหลักที่ต่างกัน ดังนี้

1) **ผู้นำชุมชน** ในที่นี้หมายถึงผู้นำที่มีความใกล้ชิดกับคนในระดับ “บ้าน” จากเอกสาร ‘แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของ บวร เพื่อความมั่นคง ม่งคั่ง ยั่งยืน ของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง’ โดยกระทรวงวัฒนธรรม (2562) ให้ความหมายของผู้นำในระดับ “บ้าน” ว่าเป็นผู้นำที่เป็นตัวแทนของพลังบวร ที่มาจากบ้าน เช่น ผู้นำตามธรรมชาติ ผู้สูงอายุ สตรี เด็กเยาวชน ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ในเอกสารเดียวกันนี้ยังขยายความคำว่า “บ้าน” ในความหมายของการเป็นสถาบันแกนหลัก 1 ใน 3 สถาบันนั้น หมายรวมถึงหมู่บ้านหรือชุมชนต่าง ๆ ด้วย ดังนั้น ผู้นำในระดับบ้าน จึงหมายรวมถึงผู้ใหญ่บ้าน ที่มีบทบาท หน้าที่เป็นผู้นำให้ลูกบ้านเกิดการเปลี่ยนแปลงสู่สิ่งที่ดีกว่า ผู้นำชุมชน ล้วนมาจากการยอมรับ ความสามารถในการประสานความร่วมมือของชาวบ้าน เพื่อดำเนินกิจกรรมของชุมชน ในทำนองเดียวกัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็มีที่มา จากการเลือกตั้งโดยตรงของชาวบ้านในหมู่บ้าน มีวาระการดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านได้จนอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ มีบทบาทหน้าที่ตามตำแหน่ง คือ เป็นผู้ช่วยนายอำเภอและเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้านของตน (กรมการปกครอง, 2541) จะเห็นได้ว่า ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ที่ประชาชนในหมู่บ้านเลือกเอง และมีสิทธิ์อยู่ในตำแหน่งจนอายุครบเกษียณ จึงต้องเป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้การยอมรับในฐานะหัวหน้าหรือผู้นำ

2) **พระ หรือนักบวชในศาสนาที่ชุมชนนับถือ** เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อวิถีชาวบ้านหรือคนในชุมชนนั้น ความเชื่อถือศรัทธาของชาวบ้านเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พระหรือนักบวชที่เขานับถือมีอิทธิพลต่อความคิดและกิจกรรมในชุมชน ถึงแม้จะมีเหตุที่ทำให้ประชาชนเกิดสงสัยหรือไม่พอใจต่อพฤติกรรมพระสงฆ์บางรูปอยู่บ้าง แต่ศรัทธาของประชาชนในภาพรวมก็ยังมีอยู่อย่างมั่นคง ในปี 2561 นิด้าโพลทำการสำรวจศรัทธา ของ พุทธศาสนิกชนต่อองค์กรสงฆ์ เมื่อถามถึงความศรัทธาของประชาชนต่อองค์กรพระสงฆ์ จากกระแสข่าว การทุจริต ในองค์กรพระสงฆ์ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 63.36 ระบุว่า มีความศรัทธาต่อองค์กรพระสงฆ์เท่าเดิม (ไทยโพสต์, 2561) ข้อมูลนี้ชี้ให้เห็นว่าพระหรือนักบวชในศาสนาที่ชุมชนนับถือยังเป็นผู้นำ ที่สามารถ สร้างพลังชุมชนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้

กระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการพัฒนาเพื่อยกระดับฐานเศรษฐกิจจากเกษตรกรรมสู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยี และการสร้างนวัตกรรมใหม่ ทำให้สังคมตกอยู่ภายใต้การครอบงำด้านวัตถุและการแข่งขัน สังคมมุ่งสู่ความโลภ โกรธ หลงมากขึ้น กระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้พระสงฆ์จำเป็นต้องตระหนักถึงบทบาทการชี้นำชาวบ้านให้มีโอกาสได้เข้าถึงหลักแห่งความจริง และ

ความดีงามตามหลักแห่งพระพุทธศาสนา (พระมหาสุริยา ฐิตเมธี, 2561) การเป็นผู้นำของพระหรือนักบวช มีบทบาทสำคัญที่จะชักนำให้ประชาชนหรือชาวบ้านเจริญรอยไปในทางแห่งสันติสุขได้ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการที่พระหรือนักบวชมีความใกล้ชิดและได้รับความนับถือศรัทธาจากชาวบ้านในชุมชนอันเป็นค่านิยมที่สังคมไทยมีต่อพระสงฆ์และนักบวช ทำให้พระและนักบวชสามารถแสดงบทบาทผู้นำด้วยการเทศนาสั่งสอนให้คนชุมชนตั้งมั่นอยู่ในศีลในธรรมได้ (พระครูปลัดเถรานุวัตร, 2561)

3) ครู เป็นผู้ที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อเด็กและเยาวชนในชุมชน ท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 เยาวชนที่อยู่ท่ามกลางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงจะต้องรู้เท่าทันกระแสดังกล่าว การพัฒนาเยาวชนให้มีทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 เป็นมิติใหม่ของวงการศึกษา ครูซึ่งมีหน้าที่โดยตรง จึงต้องให้ความสำคัญในการวางแผนการพัฒนาเยาวชน เพื่อให้มีทักษะสำคัญและจำเป็นบนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก (ชนันภรณ์ อารีกุล, 2019)

ครูมีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของเยาวชนที่เป็นนักเรียนของครู โดยสถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2566) เสนอผลการทดลองเชิงจิตวิทยาในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย โดยนำเด็กในโรงเรียนมาทดสอบวัดระดับ IQ เมื่อทดสอบเสร็จ ก็นำเด็ก 20 คน มาส่งให้ครู และบอกกับครูว่าเด็กกลุ่มนี้เป็นเด็กที่ได้คะแนนทดสอบสูง (ในความเป็นจริงไม่ได้เลือกเด็กที่มีคะแนนสูง) ส่วนเด็กที่เหลือ ถูกจัดให้ไปอยู่ห้องเรียนอื่น แล้วทำการเรียนการสอนจนหมดเทอม เด็กกลุ่มที่ได้คะแนนทดสอบสูง พยายามทำเต็มที่ให้ได้คะแนนดีสมกับระดับ IQ ครูก็สอนอย่างเต็มที่เพื่อผลักดันเด็กกลุ่มนี้ให้ก้าวหน้าขึ้น เมื่อจบเทอมปรากฏว่าเด็ก 20 คนนี้ ได้คะแนนประเมินดีกว่าเด็กห้องอื่นจริง ทั้งยังมีพฤติกรรมทางการเรียนเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น การทดลองนี้แสดงให้เห็นในเชิงประจักษ์ว่า ความเชื่อและการปฏิบัติของครูมีอิทธิพลต่อศักยภาพในการเรียนรู้ของเด็ก ดังนั้น ครูจึงถือได้ว่าเป็นผู้นำที่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงได้

กล่าวโดยสรุป ผู้นำพลังบวร คือบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนว่าสามารถประสานพลังบวร ให้เกิดเป็นพลังสำคัญในการผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในชุมชนได้ ผู้นำชุมชน พระ และครู เป็นผู้นำที่มีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของคนในชุมชน โดยผู้นำแต่ละกลุ่มต่างมีผู้ตามที่เป็นกลุ่มหลักต่างกันตามความใกล้ชิดของวิถีการดำเนินชีวิต เช่น ชาวบ้านร้านตลาดทั่วไปอาจเป็นกลุ่มหลักที่ติดตาม ข้อมูลข่าวสารจากผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มหลักที่ใกล้ชิดพระและนักบวช และเยาวชนคือกลุ่มหลักที่ใกล้ชิดกับครู เป็นต้น ผู้นำทั้ง 3 กลุ่มนี้มีบทบาทเฉพาะตามตำแหน่งดังจะกล่าวต่อไป

2.3.1 บทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน

เป็นที่ชัดเจนว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องมีบทบาทในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ไม่ว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเกิดจากปัจจัยภายในชุมชน เช่น ความต้องการเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างในชุมชน หรือเกิดจากปัจจัยภายนอกชุมชน เช่น การพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่ชุมชนจำเป็นต้องปรับตัวให้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงนั้น ซึ่งผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องสามารถนำพาให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นได้ ผู้นำ “พลังบวร” ทั้งผู้นำชุมชน พระ และครู ต่างมีบทบาทเฉพาะในชุมชนตามที่กำหนดไว้ในเอกสาร ของกระทรวงวัฒนธรรม (2561) ดังนี้

ผู้นำพลังบวร “บ” มีบทบาทในการขับเคลื่อนและประสาน การดำเนินงาน พัฒนาชุมชน รวมทั้งนำข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ กระจายข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ให้กับประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยเผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ตลาดนัดชุมชน ศาลาหมู่บ้าน คุ้มบ้าน เวทีประชาคม ฯ

ผู้นำพลังบวร “ว” มีบทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ให้กับคนทั่วไปและศาสนิกชนของแต่ละศาสนาในชุมชน เช่น เผยแพร่ให้กับศาสนิกทุกวันพระ ทุกวันศุกร์ (ละหมาด) ทุกวันอาทิตย์ (ในโบสถ์ของศาสนาคริสต์)

ผู้นำพลังบวร “ร” มีบทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร โครงการกิจกรรมของทางราชการ หน่วยงานภาครัฐ และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในบทบาทผู้นำองค์กร เช่น ผู้อำนวยการโรงเรียนประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรในสังกัด ครู และนักเรียนได้เข้าใจรับรู้ แล้วนำไปประชาสัมพันธ์ บอกต่อให้กับผู้ปกครอง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับโรคเบาหวาน ความดัน การกำจัดลูกน้ำยุงลาย ผู้กำกับการสถานีตำรวจถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถิติ อาชญากรรมที่ลดลง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สร้างการรับรู้เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุข ผ่านทางหอกระจายข่าว ที่ศาลา ที่ประชุมหมู่บ้าน ทางกลุ่มไลน์ ทางเฟซบุ๊ค เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าบทบาทของผู้นำพลังบวรที่กำหนดเป็นแนวทางสร้างชุมชนคุณธรรมในสังคมไทยนั้น จะเน้นไปที่การสื่อสารถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารให้กับกลุ่มชาวบ้านที่เป็นผู้ตามของตน อย่างไรก็ตาม ผู้นำที่ดีจะต้องแสดงบทบาทที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม โดยนักวิชาการได้เสนอว่า บทบาทหมายถึงการทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ หรือการปฏิบัติตามหน้าที่ของบุคคลที่มีสถานภาพ หรือตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ อาจเป็นการปฏิบัติตามกฎหมาย หรือเป็นการปฏิบัติตามความคาดหวังของบุคคลอื่น (Role Expectation) (ประเสริฐ แย้มกลิ่นฟุ้ง, 2544) ดังนั้น นอกจากการสื่อสารถ่ายทอดข้อมูลแล้ว ผู้นำเหล่านี้ยังมีบทบาทอื่น ๆ ซึ่งเป็นบทบาทที่ถูกกำหนดขึ้น เฉพาะตำแหน่งและรวมถึงบทบาทที่สังคมคาดหวังตามค่านิยมของสังคมไทย ดังนี้

1) บทบาทของผู้นำชุมชน

นอกจากการกระจายข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ให้กับประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่องแล้ว ผู้นำชุมชนซึ่งรวมถึงผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือ ของคนในชุมชนในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อประโยชน์ของชุมชน ผู้นำชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ เช่น ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทเฉพาะตำแหน่งระบุไว้ในเอกสารคู่มือการปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ออกโดยกรมการปกครอง ซึ่งได้ระบุบทบาทและอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านไว้ถึง 11 ข้อ โดยสามารถสรุปใจความสำคัญได้ว่า ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทหน้าที่ตามตำแหน่ง คือ เป็นผู้ช่วยนายอำเภอและเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้านของตน สร้างความสมานฉันท์และความสามัคคีในหมู่บ้าน ส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น อำนวยความสะดวกและความเป็นธรรมแก่ลูกบ้าน รับฟังปัญหาความเดือดร้อนของลูกบ้านแจ้งต่อไปยังหน่วยราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องและปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ราชการมอบหมาย

บทบาทของผู้นำชุมชนนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในคู่มืออย่างเป็นทางการแล้ว ยังมีบทบาทอื่น ๆ ที่สามารถจำแนกเป็นรายด้าน (วิทยาลัยการอาชีพบางสะพาน, 2566) ดังนี้

- ด้านการบริหารจัดการชุมชน เช่น การเก็บข้อมูลชุมชน ทำแผน จัดสวัสดิการ
- ด้านพัฒนาคน เช่น การพัฒนาความรู้และทักษะของชาวบ้าน
- ด้านศาสนา เช่น ส่งเสริมให้ชาวบ้านอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี
- ด้านเศรษฐกิจ เช่น ส่งเสริมอาชีพ และการออม
- ด้านการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การดูแลแหล่งน้ำ และสภาพแวดล้อม
- ด้านสุขภาพอนามัย เช่น ส่งเสริมกิจกรรมด้านการดูแลสุขภาพ
- ด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น จัดให้มีการดูแลความปลอดภัย และป้องกันภัยธรรมชาติ เป็นต้น

2) บทบาทของพระสงฆ์

กระทรวงวัฒนธรรมกำหนดให้ผู้นำพลังบวรในส่วนของ วัด(ว) มีบทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้กับคนทั่วไปและศาสนิกชนของแต่ละศาสนาในชุมชน แต่บทบาทพระสงฆ์ในสังคมไทยมีมากกว่านั้น เนื่องจากสถาบันสงฆ์กับสังคมไทยมีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกันมานับร้อยปี ในหนังสือสถาบันสงฆ์กับสังคมไทย โดยพระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (2527) กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ไว้ว่า พระพุทธศาสนากำหนดให้พระสงฆ์มีความเกี่ยวข้องกับสังคมอย่างชัดเจน โดยหน้าที่และความผูกพันทางสังคมของพระสงฆ์เกิดจากองค์ประกอบ 3 ประการหลัก คือ

- **การดำรงชีวิตของพระสงฆ์** ต้องอาศัยปัจจัย 4 ที่ชาวบ้านถวาย
- **สภาวะและเหตุการณ์ในสังคม** ย่อมมีผลเกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญสมณธรรม
- **โดยคุณธรรม** คือ เมตตา กรุณา จะต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากทุกข์

บทบาทพระสงฆ์ตั้งแต่สมัยพุทธกาล คือ การเผยแผ่พระธรรม ตั้งแต่ยุคที่มีการจาริกไปยังดินแดนต่าง ๆ จนกระทั่งเป็นยุคของการสร้างวัดวาอารามในชุมชน โดยสังคมไทยทุกหน่วยย่อย เช่น แต่ละหมู่บ้านต่างมีวัดประจำหมู่บ้านของตนเป็นศูนย์กลาง และต่างก็มีความยึดถือในวัดนั้นว่าเป็นวัดของตน เป็นสมบัติร่วมกันของคนทั้งหมู่บ้านนั้น วัดแต่ละวัดจึงเป็นเครื่องรวมสังคมย่อยหนึ่ง ๆ เข้าให้เป็นหน่วยเดียวกัน วัดและพระสงฆ์มีบทบาทในสังคมดังต่อไปนี้

- วัดเป็นสถานศึกษา พระสงฆ์เป็นครูผู้สอน
- วัดเป็นสถานสงเคราะห์ พระสงฆ์เป็นผู้ดูแลให้ความช่วยเหลือ
- วัดเป็นสถานพยาบาล พระสงฆ์ให้การดูแลรักษาตามความรู้ที่มี
- วัดเป็นที่พักคนเดินทาง พระสงฆ์จัดหาที่พักและอาหาร

- วัดเป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบกัน
- วัดเป็นเป็นสถานบันเทิงจัดงานมหรสพ
- วัดเป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและแก้ปัญหาชีวิต พระสงฆ์ให้หลักธรรมนำชีวิต
- วัดเป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม
- วัดเป็นคลังพัสดุ พระสงฆ์เป็นผู้จัดการเก็บรักษาและจัดให้ชุมชนได้ใช้เมื่อต้องการ
- วัดเป็นศูนย์กลางการปกครองที่ประชุมหมู่บ้าน
- วัดเป็นที่ประกอบพิธีกรรมในช่วงต่าง ๆ ของชีวิต พระสงฆ์เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม

จะเห็นว่าในอดีตวัดเป็นทุกอย่างของสังคม เป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจของประชาชน ส่วนพระสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนของวัดในบทบาทเหล่านี้ ก็กลายเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพเชื่อถือและการร่วมมือ โดยนัยยะนี้ วัดจึงกลายเป็นหลักประกันความมั่นคงของประเทศชาติ ในฐานะเป็นที่ยึดเหนี่ยวประชาชนให้มีความสามัคคี และให้รวมตัวกันเข้าเป็นหน่วยหนึ่ง ๆ ได้ (พระราชวรมุนี, 2527)

ภาพลักษณ์ของสงฆ์ในปัจจุบันแม้จะเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เนื่องจากมีความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ มีความเจริญแบบตะวันตกนำสถาบันต่าง ๆ เข้ามารับเอาบทบาทเดิมของวัดไปดำเนินการ เช่น มีโรงเรียน มีกิจการสงเคราะห์ของรัฐ มีโรงพยาบาล เป็นต้น และพระสงฆ์เองอาจมิได้เห็นวิชาการเหล่านั้น ในฐานะสิ่งที่จะนำเอามารองรับเสริมส่งหลักธรรมในพระศาสนา จึงทำให้บทบาทหลายอย่างของพระสงฆ์ต่างไปจากเดิม อย่างไรก็ตาม ในส่วนท้ายของหนังสือได้สรุปบทบาทของพระสงฆ์กับสังคมในปัจจุบันไว้ว่า ในสังคมชนบทบทบาทของพระสงฆ์แบบเดิมยังคงเหลืออยู่มากบ้างน้อยบ้าง สุดแต่ว่าสังคมนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปแล้วเพียงใด ในท้องถิ่นห่างไกลมาก ๆ พระสงฆ์ยังมีบทบาทหลายอย่างเหมือนเดิม อาจมีการปรับรูปแบบให้รับกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเท่านั้น

3) บทบาทของครู

ครู คือผู้สอนหรือถ่ายทอดวิชาความรู้และทักษะให้กับนักเรียนมาแต่ในอดีต ครูมีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะผู้ให้การศึกษาของชาติ ครูคือผู้ที่กำหนดอนาคตของชาติ ชาติใดก็ตามที่ได้ครูเป็นคนมีความรู้ เป็นคนเก่ง เป็นคนเสียสละ ตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของนักเรียน ชาตินั้นก็จะได้พลเมืองที่เก่งและฉลาด มีศักยภาพ และมีความสามารถที่จะแข่งขันกับทุกประเทศในโลกได้ ถึงแม้ว่าครูได้เป็นกำลังสำคัญและมีบทบาทในการให้การศึกษากับเยาวชนในระบบโรงเรียนอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลากว่าร้อยปี แต่ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้บทบาทของครูต้องปรับเปลี่ยนไปจากเดิม เพราะการเรียนการสอนที่ผ่านมาไม่สอดคล้องกับความก้าวหน้าของสังคมในยุคข้อมูลข่าวสาร (รุ่ง แก้วแดง, 2543)

อย่างไรก็ตาม ค่านิยมของสังคมไทยที่ยังฝากเยาวชนไว้ในมือครู ทำให้ครูเป็นผู้มีอิทธิพลต่อความคิด และพฤติกรรมของเด็กยังคงเป็นความจริงอยู่ หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง คือกระทรวงศึกษาธิการ จึงต้องสอดส่องดูแลและกำกับติดตามให้ครูต้องพัฒนาปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาพ

สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยได้กำหนดมาตรฐานต่าง ๆ สำหรับความเป็นครู เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและทิศทางการศึกษาของชาติไว้ในข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562) โดยครูต้องมีมาตรฐานด้านต่าง ๆ มากมาย แต่เฉพาะมิติที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนและชุมชน มีดังนี้

(1) มาตรฐานความรู้ ต้องมีความรอบรู้และเข้าใจในเรื่อง ดังต่อไปนี้

- การเปลี่ยนแปลงบริบทของโลก สังคม และแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษา และจิตวิทยาให้คำปรึกษา ในการวิเคราะห์และพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ
- เนื้อหาวิชาที่สอน หลักสูตร ศาสตร์การสอน และเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้
- การวัด ประเมินผลการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน
- การใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา
- การออกแบบและการดำเนินการเกี่ยวกับงานประกันคุณภาพการศึกษา

(2) มาตรฐานการปฏิบัติงาน

<u>การปฏิบัติหน้าที่ครู</u>

- มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู
- ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง
- ส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่ และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล
- สร้างแรงบันดาลใจผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ และผู้สร้างนวัตกรรม
- พัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลง

<u>การจัดการเรียนรู้</u>

- พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- บูรณาการความรู้และศาสตร์การสอนในการวางแผนและจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีปัญญารู้คิด และมีความเป็นนวัตกร
- ดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามศักยภาพ สามารถรายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ
- จัดกิจกรรมและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนโดยตระหนักถึงสุขภาวะของผู้เรียน
- วิจัย สร้างนวัตกรรม และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
- ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพ

<u>ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน</u>

- ร่วมมือกับผู้ปกครองในการพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์
- สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ที่มีคุณภาพของผู้เรียน
- ศึกษา เข้าถึงบริบทของชุมชน และสามารถอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรม

จากการทบทวนเรื่องบทบาทผู้นำการเปลี่ยนแปลงใน 3 สถาบันหลักของชุมชนคือ บ้าน วัด โรงเรียน สามารถสรุปได้ว่า ผู้นำชุมชน พระ และครู มีความเป็นผู้นำจากการยอมรับของคนในชุมชน และมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้นำชุมชน เป็นพระ และเป็นครู ตามกรอบที่ถูกกำหนดอย่างเป็นทางการ และตามความคาดหวังของค่านิยมในสังคมไทย ทั้งนี้ การที่บุคคลจะปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนได้นั้น จำเป็นต้องมีทักษะ ความสามารถหรือสมรรถนะในการทำหน้าที่ ในที่นี้คือหน้าที่ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่จะเชื่อมประสานส่วนต่าง ๆ ของชุมชนให้สามารถดำเนินกิจกรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญก้าวหน้าของชุมชนต่อไป

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับบทบาทผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย เมื่อนำมาสังเคราะห์เข้ากับสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ คณะผู้วิจัยจึงได้สรุปองค์ประกอบหลักของสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระ ครู และผู้นำชุมชน ได้ดังในแผนภาพที่ 2.2 - 2.4 โดยมีตัวบ่งชี้ซึ่งเป็นองค์ประกอบย่อยของสมรรถนะแสดงไว้ในตารางที่ 2.5 - 2.7 ดังนี้

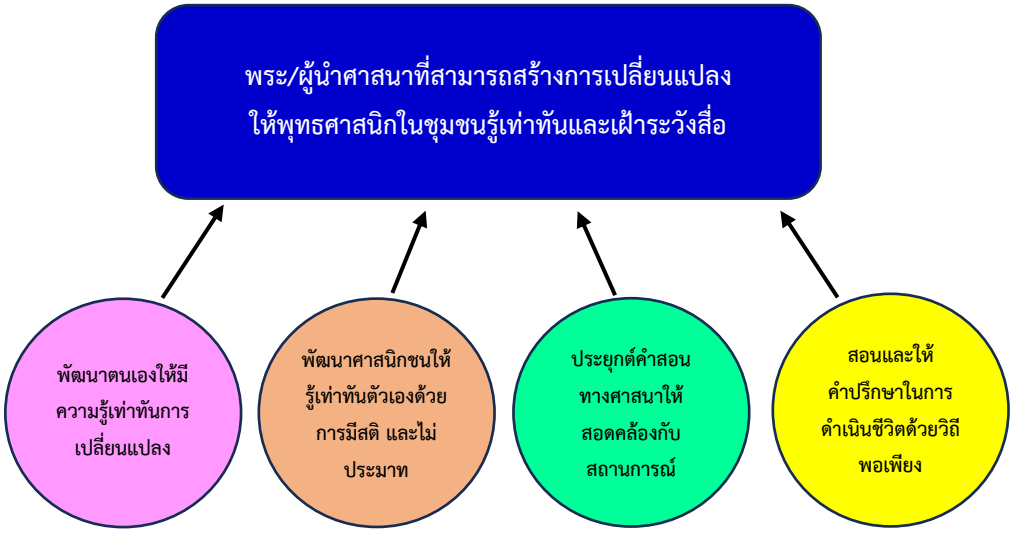

แผนภาพที่ 2.2 สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “พระ”

ตารางที่ 2.5 สมรรถนะและตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “พระ”

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้: องค์ประกอบย่อย
1) พัฒนาตนเองให้มีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง	● มีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก
	● สามารถพัฒนาตนเองให้รู้เท่าทันสื่อในสังคมปัจจุบัน
	● มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาการตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ของทั้งสงฆ์และฆราวาส
	● ช่วยแนะนำการพัฒนาตนเองให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกแก่สงฆ์ภายในวัดและเครือข่าย
2) พัฒนาศาสนิกชนให้รู้เท่าทันตัวเองด้วยการมีสติและไม่ประมาท	● มีความสามารถในการเจริญสติเพื่อรู้เท่าทันตัวเอง
	● มีความสามารถในการประยุกต์การเจริญสติเข้ากับทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ
	● มีความสามารถในการให้คำแนะนำ และอบรมการเจริญสติ ไม่ประมาทในการเปิดรับสื่อแก่ศาสนิกชน
	● มีความสามารถผลิตสื่อธรรมะ หรือหาแนวร่วมในการผลิต การฝึกสติเพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ
3) ประยุกต์คำสอนทางศาสนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์	● มีความรู้ปริยัติธรรมที่ถูกต้อง
	● สามารถประยุกต์คำสอนทางศาสนาในสถานการณ์ปัจจุบัน
	● สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ คำสอนทางศาสนา เพื่อการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย
	● สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ คำสอนทางศาสนา เพื่อการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและการเฝ้าระวังสื่อ
4) สอนและให้คำปรึกษาในการดำเนินชีวิตด้วยวิถีพอเพียง	● มีทักษะการเทศน์เพื่อให้ศาสนิกชนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาทและพอเพียง
	● มีทักษะการให้คำปรึกษาต่อศาสนิกชนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อการแก้ไขปัญหาจากการตกเป็นเหยื่อการหลอกลวง
	● มีทักษะการเทศน์ เพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน การดูแล ช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน
	● สร้างเครือข่ายการสอนธรรม เพื่อการไม่ประมาท และการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

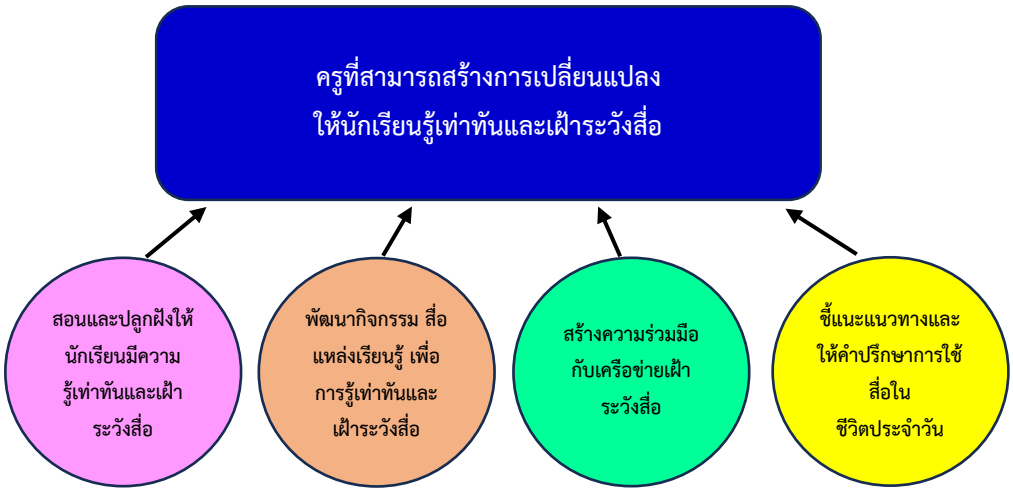

แผนภาพที่ 2.3 สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “ครู”

ตารางที่ 2.6 สมรรถนะและตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “ครู”

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้: องค์ประกอบย่อย
1) สอนและปลูกฝังให้นักเรียนมีความรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	● มีความรู้และทักษะด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อที่ทันสมัย
	● สามารถออกแบบการสอนที่มุ่งประสิทธิผลในการเพิ่มพูนทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้แก่นักเรียน
	● เน้นย้ำกระบวนการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังพฤติกรรมการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้เป็นนิสัยในชีวิตประจำวันของนักเรียน
	● มีการประเมินผลประสิทธิผลของนักเรียนเป็นรายบุคคล และอบรมเพิ่มเติมในกลุ่มที่มีความเสี่ยง
2) พัฒนากิจกรรม สื่อ แหล่งเรียนรู้ เพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อแก่นักเรียน	● สามารถออกแบบกิจกรรมเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้แก่นักเรียน
	● สามารถออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยและน่าสนใจเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้แก่นักเรียน
	● สามารถออกแบบแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้แก่นักเรียน
3) สร้างความร่วมมือกับเครือข่ายเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อแก่นักเรียน	● สามารถสร้างความร่วมมือเครือข่ายต่าง ๆ ในชุมชนและนอกชุมชน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อแก่นักเรียน
	● สามารถสร้างความร่วมมือเครือข่ายต่าง ๆ ในชุมชนและนอกชุมชน เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้: องค์ประกอบย่อย
	● สามารถสร้างความร่วมมือเครือข่ายผู้ปกครอง เพื่อพัฒนาระบบกลไกในการเฝ้าระวังสื่อแก่นักเรียน
	● สร้างกลุ่มจิตอาสาเฝ้าระวังสื่อในโรงเรียน
4) ชี้แนะแนวทางและให้คำปรึกษาการใช้สื่อในชีวิตประจำวัน	● มีทักษะในการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย
	● สามารถชี้แนะแนวทางในการใช้สื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย
	● มีทักษะในการกลั่นกรองข้อมูล เลือก และสรุปประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ในการนำมาถ่ายทอดรณรงค์ต่อในโรงเรียน
	● สามารถให้คำแนะนำ และสื่อสารประสานงานเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนและผู้ปกครองที่ตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวง

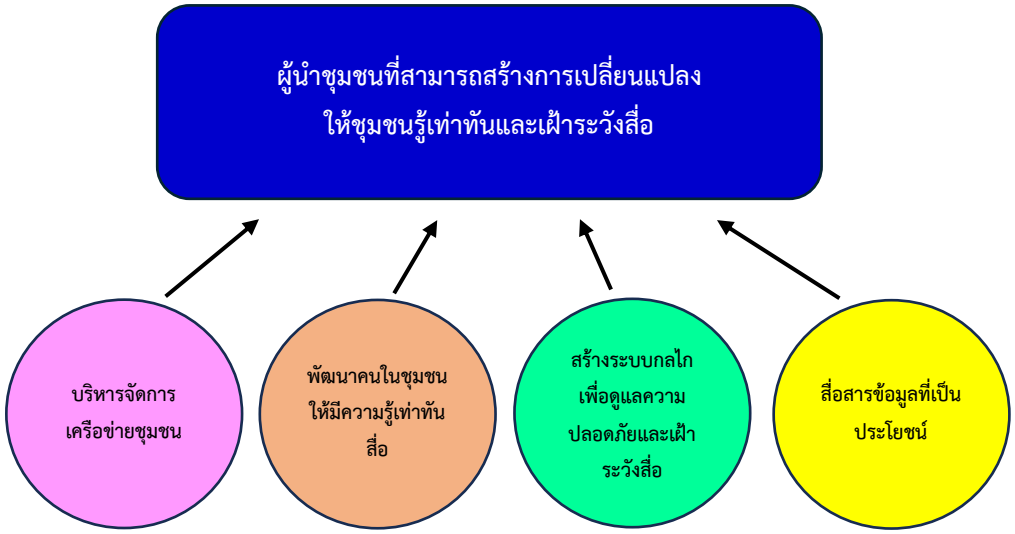

แผนภาพที่ 2.4 สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “ผู้นำชุมชน”

ตารางที่ 2.7 สมรรถนะและตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “ผู้นำชุมชน”

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้: องค์ประกอบย่อย
1) บริหารจัดการเครือข่ายชุมชน	● มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาชุมชนให้ปลอดภัยจากภัยคุกคามที่มาจากสื่อต่าง ๆ
	● มีทักษะในการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้: องค์ประกอบย่อย
	● มีความสามารถในจัดการปัจจัยด้านทรัพยากร คน งบประมาณ และพื้นที่
	● มีความสามารถในการสร้างทุนทางสังคม ความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในชุมชน
2) พัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้เท่าทันสื่อ	● เข้าใจและตระหนักถึงความเสี่ยงจากภัยคุกคามที่มาจากสื่อต่อกลุ่มทุกกลุ่มในชุมชน
	● สร้างกลไก ช่องทางและแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาคนในชุมชนทุกกลุ่มให้มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อ
	● พัฒนาศักยภาพของทีมงาน และคนในชุมชนในการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย
3) สร้างระบบกลไกในชุมชนเพื่อดูแลความปลอดภัยและเฝ้าระวังสื่อ	● สามารถสื่อสารเพื่อสร้างเครือข่ายที่เป็นแนวร่วมการเฝ้าระวังสื่อ
	● สามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการออกแบบกลไกในการเฝ้าระวังให้เหมาะสม และทุกคนสามารถเข้าถึง
	● สามารถสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเครือข่ายเฝ้าระวังสื่อผ่านระบบออนไลน์และออฟไลน์
	● มีทักษะในการตรวจสอบและพัฒนาปรับปรุงระบบกลไกของเครือข่ายการเฝ้าระวังสื่อเป็นระยะ ๆ
	● มีความรู้และสามารถใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อดำเนินการกับมิจฉาชีพที่ใช้สื่อในการหลอกลวงคนในชุมชน
4) สื่อสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์	● มีทักษะในการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย
	● สามารถสร้างการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญ รู้เทคนิคการหลอกลวงที่ทันสมัย และวิธีการป้องกันตัวเอง
	● มีทักษะในการกลั่นกรองข้อมูล เลือก และสรุปประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ในการนำมาถ่ายทอดรณรงค์ต่อชุมชน
	● สามารถให้คำแนะนำ และสื่อสารประสานงานเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับคนในชุมชนที่ตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวง

2.4 การพัฒนาแบบวัด

การพัฒนาสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ซึ่งในงานวิจัยนี้หมายถึง พระ ครู และผู้นำชุมชน ตามการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น จำเป็นต้องทราบว่าสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำในสังคมไทยมีมากน้อยเพียงใด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะให้แก่พระ ครู และผู้นำชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมาย การพัฒนาแบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อสำหรับผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยที่มีคุณภาพได้มาตรฐานจึงมีความสำคัญยิ่ง การทบทวนวรรณกรรมในส่วนนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนย่อย ๆ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ ประเภทตัวบ่งชี้ และการพัฒนาตัวบ่งชี้ ดังนี้

2.4.1 ตัวบ่งชี้ (Indicators)

ตัวบ่งชี้ หมายถึง สารสนเทศที่สามารถสังเกตเห็นหรือสะท้อนให้เห็นได้ ถึงสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นหรือผลการดำเนินงาน (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2545) ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายเพิ่มเติมว่า สารสนเทศที่แสดงออกให้เห็นได้นั้น อาจไม่แสดงออกมาในเชิงปริมาณ แต่เป็นเชิงคุณภาพก็ได้เช่นกัน (เช่น วรรณี แกมเกตุ, 2540; จุฬาลักษณ์ ขันธบุตร, 2554; เมธาพร อิ่นคำ, 2564 เป็นต้น) อย่างไรก็ตามมีผู้กล่าวว่า แม้ “ตัวบ่งชี้” จะมีลักษณะเหมือนกับ “ตัวแปร” บางประการ คือ การให้สารสนเทศเกี่ยบสิ่งที่ศึกษา แต่ตัวแปรจะให้สารสนเทศได้เพียงด้านเดียว ไม่สามารถสรุปภาพรวมได้ แต่ตัวบ่งชี้นั้นอาจเป็นตัวแปรในมิติเดียวก็ได้ และอาจเป็นการรวมตัวแปรหลายตัวเข้าไว้ในตัวบ่งชี้เดียว เพื่อให้ตัวบ่งชี้นั้นสามารถชี้ให้เห็นภาพรวม ซึ่งหมายถึง ตัวบ่งชี้อาจจะประกอบด้วยตัวแปรเดียวหรือหลายตัวแปรก็ได้ (Johnstone, 1981) จึงอาจสรุปได้ว่า “ตัวบ่งชี้” หมายถึงสิ่งที่แสดงสารสนเทศให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเป็นอย่างไร ซึ่งอาจมีมิติเดียว หรือหลายมิติก็ได้ ขึ้นอยู่กับขอบเขตที่ต้องการรู้

2.4.2 ประเภทของตัวบ่งชี้

Johnstone (1981, อ้างใน รัตนะ บัวสนธ์, 2550) ได้รวบรวมและแจกแจงประเภทของตัวบ่งชี้ตามหลักในการแบ่ง แต่ในที่นี้ขอนำเสนอในบางหลักการ ดังนี้

1) การแบ่งประเภทตัวบ่งชี้ตามวิธีการสร้าง ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

(1) ตัวบ่งชี้ตัวแทน (Representative indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่สร้างขึ้นจากตัวแปรตัวเดียว ที่คาดว่ามีความเป็นตัวแทนตัวแปรอื่นๆ ได้มากที่สุด ดังนั้น จึงใช้ตัวบ่งชี้ในมิติเดียวนี้ตัดสินในภาพรวม เช่น อัตราส่วนการลาออก ที่สะท้อนให้เห็นถึงความไม่ผูกพันต่อองค์กร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม รัตนะ บัวสนธ์ (2550) ได้แสดงทัศนะไว้ว่า ตัวบ่งชี้ตัวแทนนี้ ปัจจุบันได้รับความนิยมน้อยลง เพราะมีปัญหาเกี่ยวกับความตรงและความเที่ยง ดังตัวอย่างข้างต้น การลาออกจากงาน อาจไม่ใช่สาเหตุมาจากความไม่ผูกพันต่อองค์กรเพียงสาเหตุเดียว ซึ่งหากตัดสินเช่นนี้ อาจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงที่ยังมองไม่ครอบคลุมทุกมิติได้

(2) ตัวบ่งชี้เดี่ยว (Disaggregate indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้มีลักษณะเป็นตัวแปรย่อย ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของตัวบ่งชี้หลัก ซึ่งหมายถึง ในแต่ละตัวบ่งชี้หนึ่ง ๆ จะมีตัวบ่งชี้เดี่ยวหลายตัว เพื่อให้สามารถสะท้อนได้ครอบคลุมทุกมิติของตัวบ่งชี้หลักนั้น ๆ รัตนะ บัวสนธ์ (2550) จึงได้แสดง

ทัศนะไว้ว่า การใช้ตัวบ่งชี้เดี่ยวนี้จึงมีความยุ่งยากอยู่มาก เนื่องจากจะต้องอาศัยการสร้างตัวชี้วัดเดี่ยวจำนวนมาก และอาจเกิดความคลาดเคลื่อนในแง่ความซ้อนทับกันได้ เพราะตัวบ่งชี้เดี่ยวบางตัวอาจไม่มีความเป็นอิสระต่อกัน

(3) ตัวบ่งชี้รวม หรือตัวบ่งชี้ประกอบ (Composite indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่เป็นการรวมตัวแปรหลาย ๆ ตัว เข้าด้วยกัน เพื่อใช้บ่งชี้สภาพที่กำลังศึกษา จึงมีลักษณะเป็นการรวมตัวบ่งชี้เดี่ยวที่สะท้อนถึงตัวบ่งชี้หลักได้ โดยนำมาใส่ค่าน้ำหนักและหาค่าเฉลี่ย จึงช่วยลดความคลาดเคลื่อนลงในระดับที่ยอมรับได้ ในทัศนะของรัตนะ บัวสนธ์ (2550) จึงได้กล่าวว่าเป็นตัวบ่งชี้ที่ได้รับความนิยมในปัจจุบันมากที่สุด

2) การแบ่งประเภทตัวบ่งชี้ตามการตีความหมายค่าตัวบ่งชี้ ซึ่งจะเน้นการตีความจากการเปรียบเทียบในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

(1) ตัวบ่งชี้แบบอิงกลุ่ม (Norm-referenced indicators) รัตนะ บัวสนธ์ (2550) อธิบายว่าเป็นตัวบ่งชี้ที่มีการตีความผลลัพธ์จากการเปรียบเทียบระหว่าง ผลลัพธ์ของหน่วยที่กำลังศึกษา กับผลลัพธ์ของหน่วยอื่น ๆ ในช่วงเวลาเดียวกัน เช่น เปรียบเทียบสมรรถนะของตน กับของคนอื่น ๆ ในช่วงเวลาเดียวกัน ดูพัฒนาการในช่วงที่มีอายุเท่า ๆ กัน เป็นต้น ทำให้ทราบว่ามีความต่างในด้านต่าง ๆ จากหน่วยอื่น ๆ มากน้อยเพียงใด

(2) ตัวบ่งชี้แบบอิงตัวเอง (Norm-referenced indicators) รัตนะ บัวสนธ์ (2550) อธิบายว่าเป็นตัวบ่งชี้ที่มีการตีความผลลัพธ์จากการเปรียบเทียบระหว่างผลลัพธ์ของหน่วยที่กำลังศึกษากับผลลัพธ์ของหน่วยตนเองในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน เช่น เปรียบเทียบสมรรถนะของตนเมื่อ 5 ปี 4 ปี 3 ปี 2 ปี หรือปีที่แล้วเทียบกับสมรรถนะของตนในปัจจุบัน จะทำให้ทราบพัฒนาการหรือความถดถอย

(3) ตัวบ่งชี้แบบอิงเกณฑ์ (Criterion-referenced indicators) รัตนะ บัวสนธ์ (2550) อธิบายว่าเป็นตัวบ่งชี้ที่มีการตีความผลลัพธ์จากการเปรียบเทียบระหว่างผลลัพธ์ของหน่วยที่กำลังศึกษากับผลลัพธ์ของเกณฑ์หรือของเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้ เช่น เปรียบเทียบสมรรถนะของตนกับเกณฑ์มาตรฐานที่พึงจะเป็น ซึ่งช่วยให้ทราบถึงข้อที่เป็นจุดอ่อน จุดแข็ง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุง

3) การแบ่งประเภทตัวบ่งชี้จำแนกตามทฤษฎีระบบ แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

(1) ตัวบ่งชี้ด้านปัจจัยนำเข้า (Input indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวกับทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการ (ปัจจัยนำเข้า) การประเมินสมรรถนะตัวบ่งชี้ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชน เครือข่ายของชุมชน ความคิดวิเคราะห์ เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะ

(2) ตัวบ่งชี้ด้านกระบวนการ (Process indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงกิจกรรม หรือวิธีการในการดำเนินการ การประเมินสมรรถนะตัวบ่งชี้ด้านกระบวนการ ได้แก่ กระบวนการสื่อสารภายในชุมชน กระบวนการเฝ้าระวังสื่ออันตราย เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่มีผลต่อสมรรถนะ

(3) ตัวบ่งชี้ด้านผลผลิต (Output indicators) เป็นตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงผลสำเร็จของการดำเนินการ การประเมินสมรรถนะตัวบ่งชี้ด้านผลลัพธ์ ได้แก่ อัตราคนในชุมชนที่ถูกหลอกลวงลดลง ความสูญเสียจากการถูกหลอกลวงผ่านสื่อมีมูลค่าน้อยลง เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้แสดงถึงผลสำเร็จของการมีสมรรถนะ

2.4.3 การพัฒนาตัวบ่งชี้

รัตนะ บัวสนธ์ (2550) ได้พยายามเรียบเรียงวรรณกรรมจากนักวิชาการทั้งจากต่างประเทศและไทยเกี่ยวกับการพัฒนาตัวชี้วัด จนสามารถสรุปการทบทวนวรรณกรรมการพัฒนาตัวบ่งชี้ แบ่งเป็น 2 ประเด็นใหญ่ คือ ขั้นตอนการพัฒนาตัวบ่งชี้ และเทคนิควิธีการพัฒนาตัวบ่งชี้ โดยได้สังเคราะห์ประเด็นสำคัญไว้ในตารางที่ 2.8 ดังนี้

ตารางที่ 2.8 สรุปขั้นตอนการพัฒนาตัวชี้วัด (ดัดแปลงจาก รัตนะบัวสนธ์ (2550)

ขั้นตอน	การดำเนินการ
1) ขั้นการสร้างตัวบ่งชี้	1.1) การกำหนดวัตถุประสงค์ โดยการตอบคำถามว่าจะนำตัวบ่งชี้ไปใช้เพื่อประโยชน์ในเรื่องใด เช่น เพื่อการอธิบาย เพื่อการทำนาย หรือเพื่อการเปรียบเทียบ เป็นต้น
	1.2) การกำหนดนิยามตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 แบบ ดังนี้ ● การให้นิยามเชิงทฤษฎี เป็นการนิยามโดยอาศัยตัวแนวคิดทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรมมาประกอบการให้นิยาม ● การให้นิยามเชิงประจักษ์ ต้องอาศัยแนวคิดทฤษฎีเช่นกัน แต่การให้นิยามเชิงประจักษ์จะมีการกำหนดค่าน้ำหนักของตัวแปรแต่ละตัว ● การให้นิยามเชิงปฏิบัติการ ใช้ในกรณีที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรย่อยและตัวบ่งชี้ไว้แล้ว การให้นิยามจะทำการคัดเลือกตัวแปรมาจำนวนหนึ่ง แล้วรวมเข้าด้วยกันเป็นตัวบ่งชี้
	1.3) การคัดเลือกตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบของสิ่งที่กำลังศึกษา เริ่มด้วยการกำหนดคุณลักษณะของสิ่งที่จะศึกษาให้ชัดเจนก่อน จากนั้นทำการคัดเลือกตัวแปรที่มีความคลาดเคลื่อนต่ำให้เลือกตัวแปรนั้น
	1.4) การกำหนดวิธีการรวมตัวแปร เป็นวิธีการรวมตัวแปรเพื่อสร้างตัวบ่งชี้หรือองค์ประกอบเข้าด้วยกัน มี 2 วิธี ได้แก่ ● การรวมทางพีชคณิตแบบบวก ใช้ในกรณีที่ตัวแปรสามารถทดแทนกันได้ ● การรวมแบบคูณ ใช้ในกรณีที่ตัวแปรไม่สามารถทดแทนกันได้
	1.5) การกำหนดน้ำหนักความสำคัญของตัวแปร มี 2 วิธี คือ ● กำหนดน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรให้เท่ากันทุกตัว

ขั้นตอน	การดำเนินการ
	● กำหนดน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรให้แตกต่างกัน โดยอาศัยการตัดสินโดยผู้เชี่ยวชาญ การวัดความสำคัญของตัวแปร (ให้ค่าน้ำหนัก) และวิธีการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์
2) ขั้นการตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้	การตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ มี 4 ประการ ● ความทันสมัย เหมาะสมต่อการนำไปใช้ได้จริง ● ตรงกับความต้องการหรือจุดมุ่งหมาย ● มีคุณสมบัติของการวัดที่ดี เช่น มีความตรง ความเที่ยง ความเป็นปรนัย เป็นต้น ● มีกฎการวัดที่เป็นกลาง ไม่ลำเอียง
3) ขั้นการจัดเข้าบริบทและการนำเสนอรายงาน	เป็นขั้นตอนหลังจากตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้แล้ว ต้องทำการวิเคราะห์ข้อมูลให้ได้ค่าตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมกับบริบทในการนำไปใช้ได้จริง จากนั้นต้องจัดทำเอกสารนำเสนอตัวบ่งชี้ เพื่อสื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ตารางที่ 2.9 สรุปเทคนิควิธีการพัฒนาตัวบ่งชี้ (ดัดแปลงจาก รัตนะบัวสนธ์ (2550)

ขั้นตอน	การดำเนินการ
1) เทคนิควิธีการเชิงคุณภาพ	1.1) การสำรวจสังเคราะห์เอกสาร (Documentary survey) ใช้การสำรวจและสังเคราะห์เอกสาร เช่น หนังสือ ตำรา ทฤษฎี แนวคิดต่าง ๆ รวมถึงงานวิจัยต่าง ๆ ในอดีตที่เกี่ยวข้อง เพื่อค้นหาความหมาย จำแนก และคัดเลือกตัวแปรเพื่อนำมาสร้างตัวบ่งชี้
	1.2) การศึกษาภาคสนาม (Field study) ใช้วิธีการนี้เพื่อ 2 จุดประสงค์ คือ ● ใช้สำหรับการคัดเลือกตัวแปรเพิ่มเติม การลงพื้นที่เพื่อได้สัมผัสปรากฏการณ์จริง ได้เจอปัญหาจริง ทำให้อาจได้พบตัวแปรที่จะนำมาสร้างตัวบ่งชี้ที่น่าสนใจและครอบคลุมได้มากขึ้น ● ใช้ตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ เป็นการตรวจสอบหลังจากสร้างตัวบ่งชี้เสร็จแล้ว จึงลงเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อตรวจสอบว่าตัวบ่งชี้ที่สร้างขึ้นนี้ สามารถอธิบายลักษณะต่างๆ ของปรากฏการณ์นั้นได้ครอบคลุมมากน้อยเพียงใด หากพบว่ายังไม่ครอบคลุมเพียงพอ ก็จะปรับปรุงตัวบ่งชี้ต่อไป

ขั้นตอน	การดำเนินการ
	1.3) การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ส่วนใหญ่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด การให้เหตุผล การตัดสินใจ และพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการศึกษา การจัดสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนาให้มีคุณสมบัติที่สามารถจะแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่ต้องการศึกษาได้ สำหรับการสร้างตัวบ่งชี้ มักจะให้ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มแสดงความคิดเห็นต่อตัวบ่งชี้ที่ผู้วิจัยเป็นผู้จัดทำขึ้น ว่ามีความเหมาะสม ครอบคลุมหรือไม่
	1.4) การวิพากษ์วิจารณ์และการตัดสินของผู้เชี่ยวชาญ (Criticism and connoisseurship) เทคนิคนี้เป็นการขอให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยให้คำแนะนำเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ที่ร่างไว้แล้วว่าควรมีการปรับปรุงอย่างไรให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น หรืออาจมีข้อแนะนำในการสร้างตัวบ่งชี้เพิ่มเติมให้ครอบคลุมประเด็นที่จะวัดมากขึ้น
2) เทคนิควิธีการเชิงปริมาณ	2.1) เทคนิคเดลไฟ (Delphi technique) เป็นเทคนิคการหาคำตอบที่เป็นเอกฉันท์ หรือใช้เสียงส่วนมากที่เห็นชอบ โดยการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญจำนวนกลุ่มหนึ่ง แต่ไม่น้อยกว่า 13 คน แล้วใช้แบบสอบถามในการขอความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ที่ร่างไว้ ผลการตอบแบบสอบถามครั้งแรกจะมีการวิเคราะห์ทางสถิติ จากนั้นจะปรับแล้วส่งแบบสอบถามพร้อมผลการวิเคราะห์นี้ไปยังผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมอีกรอบ และสอบถามว่ายังยืนยันคำตอบเดิมหรือไม่ หรือต้องการเปลี่ยนแปลง ทำเช่นนี้ไปจนกว่าเสียงส่วนใหญ่จะยอมรับกันหรือเห็นสอดคล้องกัน
	2.2) การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis) เป็นการวิเคราะห์โดยใช้สถิติด้านความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) ว่าแบ่งออกเป็นกี่กลุ่ม และแต่ละกลุ่มประกอบด้วยตัวบ่งชี้ย่อยอะไรบ้าง แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ● การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis) ใช้เพื่อค้นหาองค์ประกอบของตัวแปร ในกรณีที่ยังไม่มีหลักฐานหรือทฤษฎีรองรับที่แน่นอน ● การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) ใช้ในกรณีที่มีแนวคิดหรือทฤษฎีรองรับการจัดองค์ประกอบของแปรที่ชัดเจนแล้ว และใช้เพื่อตรวจสอบความ

ขั้นตอน	การดำเนินการ
	เที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ว่าได้แบ่งองค์ประกอบเหมาะสมแล้วหรือไม่
	2.3) การวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม (Discriminant analysis) เป็นการจำแนกตัวแปรที่วัดคุณลักษณะ ว่าสามารถจำแนกสิ่งที่ศึกษาออกเป็นได้กี่กลุ่ม โดยใช้การวิเคราะห์ทางสถิติ และสมการการจำแนกกลุ่มประกอบด้วยค่าประสิทธิภาพหรือน้ำหนักการจำแนกกับค่าการวัดตัวแปรนั้น ๆ
	2.4) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) เป็นการใช้สถิติถดถอยพหุคูณ เพื่อค้นหาว่ากลุ่มตัวแปรต้น (ตัวแปรพยากรณ์) ตัวใดที่สามารถทำนายตัวแปรตาม (ตัวแปรที่ถูกทำนาย) ได้บ้าง และตัวใดที่ทำนายได้ดีที่สุด
3) เทคนิควิธีการผสมผสาน	ใช้วิธีการทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อสร้างตัวบ่งชี้ และยืนยันตัวบ่งชี้

สำหรับงานวิจัยนี้ ได้ออกแบบการพัฒนาตัวบ่งชี้โดยใช้เทคนิควิธีการผสมผสานทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ โดยสร้างตัวบ่งชี้จากการสำรวจสังเคราะห์เอกสาร การลงพื้นที่สนทนากลุ่ม และการให้ผู้เชี่ยวชาญวิพากษ์วิจารณ์ตัวบ่งชี้ และใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันในการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบวัด

บทที่ 3
ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

ในการศึกษาบทบาทด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย คณะผู้วิจัยให้ความหมายเชิงปฏิบัติการไว้ว่า หมายถึง ผู้นำในชุมชนที่มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงคนในชุมชนให้มีความรู้เท่าทันสื่อ และสามารถพัฒนากลไกในการเฝ้าระวังสื่อของชุมชน เพื่อช่วยให้คนในชุมชนปลอดภัยจากการใช้สื่อ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนของสังคมไทยที่มีบทบาทในการพัฒนาคนในชุมชน ได้แก่ พระสงฆ์ ครู และผู้นำชุมชน

“พระสงฆ์” ถือเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณให้แก่ชาวบ้านในชุมชน มีบทบาทเป็นศูนย์กลางความศรัทธาในพุทธศาสนา ผ่านคำสอน พิธีกรรม ประเพณีต่าง ๆ ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของสังคมไทยมายาวนาน “ครู” เป็นผู้นำความรู้ต่าง ๆ เป็นผู้ส่งสารสำคัญในการสร้างมุมมอง และการใช้ชีวิตให้แก่นักเรียนหรือเยาวชน ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการดำเนินชีวิต การใช้ชีวิตของคนในสังคม ครูจึงมีบทบาทเสมือนเป็นผู้นำทางความคิดให้แก่คนในชุมชน “ผู้นำชุมชน” เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสงบสุข และปลอดภัยจากภัยคุกคามต่าง ๆ

ผู้นำชุมชนจึงถือเป็นผู้นำความปลอดภัย และสร้างความสงบสุขให้แก่คนในชุมชน ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้มีเป้าหมายในการศึกษาบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ จาก 3 กลุ่ม ได้แก่ พระสงฆ์ ครู และผู้นำชุมชน ดังเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น

เพื่อให้การศึกษาในครั้งนี้ สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยอย่างแท้จริง รวมถึงทราบสถานการณ์ที่เป็นปัจจุบันของชุมชนในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย คณะผู้วิจัยจึงได้ลงพื้นที่ชุมชนใน 4 ภูมิภาค ภูมิภาคละ 2 จังหวัด ได้แก่ ภาคเหนือ (จังหวัดน่านและจังหวัดพะเยา) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดนครราชสีมา) ภาคกลาง (จังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดนครปฐม) และภาคใต้ (จังหวัดตรังและจังหวัดพัทลุง) โดยคัดเลือกชุมชนจากการพิจารณาสมรรถนะในการจัดการพื้นที่ให้มีความเข้มแข็ง และยินดีให้คณะผู้วิจัยเข้าไปศึกษาเรียนรู้ ซึ่งคณะผู้วิจัยเล็งเห็นว่าชุมชนที่เข้าร่วมและได้รับรางวัล หรือมีการนำเสนอภาพกิจกรรมต่าง ๆ ในการเข้าร่วมโครงการ “พลัง บวร” ของกระทรวงวัฒนธรรม ถือเป็นพื้นที่ที่มีการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มีแกนนำที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชนได้ รวมถึงมีประสบการณ์ในการเข้าร่วมการศึกษาเรียนรู้กับหน่วยงานส่วนกลางมาแล้ว จึงน่าจะเป็นพื้นที่ที่ความศักยภาพสูง และมีความพร้อมในการเข้าร่วมการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

เมื่อได้ชุมชนเป้าหมายเรียบร้อยแล้ว คณะผู้วิจัยจึงได้วางแผนในการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ได้แก่ พระสงฆ์ ครู และผู้นำชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ในการพัฒนาชุมชนให้รู้เท่าทันสื่อ การพัฒนากลไกในการเฝ้าระวังสื่อ เช่น การรับรู้ความเสี่ยงจากสื่อ วิธีการพัฒนาคนให้รู้เท่าทันสื่อ มาตราการในการป้องกัน เป็นต้น

และกลุ่มผู้รับการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ได้แก่ นักเรียน คนวัยทำงาน และผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ ความเสี่ยงที่เกิดจากสื่อ และความคาดหวังต่อผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนในการสร้างความปลอดภัยจากสื่อให้แก่คนในชุมชน

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสนทนากลุ่มทั้งหมด จำนวน 8 จังหวัด โดยมีกลุ่มเป้าหมายจำนวน 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงในแต่ละชุมชน จำนวน 3 กลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มพระสงฆ์ จังหวัดละ 3 รูป กลุ่มครู จังหวัดละ 3 คน และกลุ่มผู้นำชุมชน จังหวัดละ 3 คน รวมจำนวนกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงใน 8 จังหวัดทั้งหมด 72 คน และ 2) กลุ่มผู้รับการเปลี่ยนแปลงในชุมชน แบ่งเป็น กลุ่มนักเรียน จังหวัดละ 3 คน กลุ่มคนวัยทำงาน จังหวัดละ 3 คน และกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดละ 3 คน รวมจำนวนกลุ่มผู้รับการเปลี่ยนแปลงใน 8 จังหวัดทั้งหมด 72 คนรวมผู้เข้าร่วมเสวนากลุ่มทั้งสิ้น 144 คน

คณะผู้วิจัยนำผลการเก็บข้อมูลที่ได้มาทำการสังเคราะห์และสรุปบทบาทสำคัญของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย เพื่อการสร้างชุมชนที่รู้เท่าทันสื่อและมีกลไกเฝ้าระวังสื่อ โดยแบ่งออกเป็น บทบาทหลักของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ทั้งกลุ่มผู้นำทั้ง 3 กลุ่ม ได้แสดงบทบาทให้เห็น ซึ่งจะมีความสอดคล้องกันทั้ง 3 กลุ่ม และบทบาทตามหน้าที่ของผู้นำแต่ละกลุ่ม แบ่งออกเป็น บทบาทตามหน้าที่ของพระสงฆ์ บทบาทตามหน้าที่ของครู และบทบาทตามหน้าที่ของผู้นำชุมชน โดยสามารถสรุปสาระสำคัญของบทสังเคราะห์ได้ดังนี้

- บทบาทหลักของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมประกอบด้วย 6 บทบาท ได้แก่ (1) การมีวิสัยทัศน์ (2) การเปิดรับข้อมูลอย่างครอบคลุม (3) การตัดสินใจ (4) การประสานความร่วมมือกับผู้อื่น (5) การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของชุมชน และ (6) การเป็นแบบอย่างที่ดี

- บทบาทตามหน้าที่ของพระสงฆ์ ประกอบด้วย 4 บทบาท ได้แก่ (1) การเทศน์ (2) การจัดสภาพแวดล้อม (3) การส่งเสริมความร่วมมือกับเครือข่าย (4) การให้คำปรึกษา

- บทบาทตามหน้าที่ของครู ประกอบด้วย 4 บทบาท ได้แก่ (1) การจัดการเรียนการสอน (2) การจัดสภาพแวดล้อม (3) การสร้างความร่วมมือ (4) การให้คำปรึกษาการใช้สื่อ

- บทบาทตามหน้าที่ของผู้นำชุมชน ประกอบด้วย 5 บทบาท ได้แก่ (1) การพัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้เท่าทันสื่อ (2) การจัดสภาพแวดล้อมในชุมชน (3) การบริหารจัดการชุมชนให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อ (4) การสร้างเครือข่าย และ (5) การสื่อสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์

3.1 บทบาทหลักของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

การศึกษาบทบาทหลักของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย คณะผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง และผู้รับการเปลี่ยนแปลงจาก 4 ภูมิภาค ใน 8 จังหวัด ผลการสำเคราะห์ พบว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 กลุ่ม อันได้แก่ พระสงฆ์ ครู และผู้นำชุมชน มีบทบาทหลักที่สอดคล้องกัน ทั้งนี้ เพราะแต่ละกลุ่มก็มีภารกิจในการพัฒนาผู้อื่นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เหมาะสม เช่น พระสงฆ์ ก็มีภารกิจในการเปลี่ยนแปลงพุทธศานิกชน ญาติโยมสูงอายุที่มาทำบุญตักบาตร ให้เกิดศีล สมาธิ และปัญญาในการดำเนินชีวิต เปลี่ยนแปลงจิตใจให้มีเมตตา มีสติ ไม่ประมาท เป็นต้น ครู ก็มีภารกิจในการพัฒนาเปลี่ยนแปลงนักเรียนให้มีความรู้เพิ่มขึ้น เปลี่ยนแปลงจากการไม่รู้ หรือรู้ผิด เป็นความรู้ที่ถูกต้อง และสามารถนำไปใช้ให้ประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว รวมถึงผู้อื่นในสังคม เป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคมได้นั่นเอง ในขณะที่ผู้นำชุมชนเอง ก็มีภารกิจในการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีเพิ่มขึ้น สร้างบรรยากาศในการอยู่ร่วมกัน สร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และรวมถึงสร้างทุนของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทุนทางสังคมหรือทุนทางวัฒนธรรมให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น จึงนับได้ว่าทั้ง 3 กลุ่ม ต่างก็จำเป็นต้องแสดงบทบาทการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้แก่สังคมไทย แต่อาจมีบริบทที่แตกต่างกันไปบ้างตามสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติหน้าที่

โดยบทบาทหลักของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยในการพัฒนาให้คนในชุมชนรู้เท่าทันสื่อ และมีกลไกเฝ้าระวังสื่อ ประกอบด้วย 6 บทบาทด้วยกัน ได้แก่ (1) การมีวิสัยทัศน์ (2) การเปิดรับข้อมูลอย่างครอบคลุม (3) การตัดสินใจ (4) การประสานความร่วมมือกับผู้อื่น (5) การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของชุมชน และ (6) การเป็นแบบอย่างที่ดี โดยมีรายละเอียดในแต่ละบทบาท ดังนี้

3.1.1 การมีวิสัยทัศน์

การแสดงบทบาทในการเป็นผู้มีวิสัยทัศน์นั้น ถือเป็นบทบาทสำคัญมากสำหรับผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย เพราะถือเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างกระบวนการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น หากผู้นำไม่มีการเป้าหมายในอนาคต ย่อมละเลย ไม่คำนึงถึงสภาพปัญหา พิจารณาหาแนวทางหรือวิธีการในการเปลี่ยนแปลงสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันให้ดียิ่งขึ้น แต่หากเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ย่อมตระหนักถึงปัญหาและความเสี่ยงต่าง ๆ ที่เข้ามาสู่ชุมชน และอาจส่งผลกระทบต่อคนในชุมชน บทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนต่อการพัฒนาชุมชนรู้เท่าทันสื่อก็เช่นเดียวกัน ผู้นำทั้ง 3 กลุ่มต่างตระหนักรู้ถึงปัญหา และความเสี่ยงของสื่อต่าง ๆ ที่เข้ามาจู่โจมคนในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มที่มีความเปราะบาง ได้แก่ ผู้สูงอายุ เยาวชน และกลุ่มผู้ที่ต้องอยู่คนเดียว ดังจะเห็นได้จากหลายความคิดเห็น ดังนี้

> *“คิดว่ากลุ่มผู้สูงอายุน่าจะเสี่ยงกว่ากลุ่มอื่นเพราะอยู่ติดบ้าน และมีการกลั่นกรองข้อมูลน้อยและช้า” (พระสงฆ์จากพะเยา)*

> *“เป็นห่วงกลุ่มผู้สูงอายุมากที่สุด เพราะเนื่องจากอายุมาก แล้วก็ไม่ค่อยทันเทคโนโลยี กลัวจะเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพได้” (พระสงฆ์จากนครราชสีมา)*

“เป็นห่วงวัยรุ่นมากกว่า เพราะผู้สูงอายุเขาไม่ค่อยเล่นเทคโนโลยี เขาไม่ค่อยเชื่อโซเชียลกัน ส่วนถ้ามาตามบ้าน เราส่งไลน์ถึงกัน มันก็ทำอะไรเราไม่ได้ เขารู้กันหมดหมู่บ้านแล้ว คือเขามีอะไรเขาจะบอกต่อกัน” (พระสงฆ์จากนครปฐม)

“เยาวชนน่าจะเสี่ยงกว่ากลุ่มผู้สูงอายุเพราะกล้าได้กล้าเสีย” (พระสงฆ์จากน่าน)

“เดี๋ยวนี้สื่อน่ากลัวค่ะ นักเรียนหลายคนเขาบอกว่าไม่รู้ว่าใคร โทร.มาบอกว่าถูกรางวัล จะได้รางวัลจากเกม ... แต่เขารู้ก่อน เลยรีบวางไปค่ะ” (ครูจากฉะเชิงเทรา)

“เด็กนักเรียนมีการเล่นเกมส์ออนไลน์ และการพนันออนไลน์ ซึ่งสถานการณ์น่าเป็นห่วง เพราะบางคนรู้ทันอยู่แล้ว แต่อยากรู้อยากลอง ซึ่งการทดลองเล่นในช่วงครั้งแรก ระบบจะให้กำไรเพื่อหลอกล่อให้นักเรียนเติมเงินเข้าระบบเพิ่ม ก่อนที่จะหลอกล่อเอาเงินไปในที่สุด” (ครูจากน่าน)

“... (นักเรียน) เคยถูกหลอกให้ซื้อการ์ดเกมส์ แต่ไม่ได้ส่งของให้ 2 ครั้ง โดยครั้งแรกสามารถตามเงินคืนได้ แต่รอบสอบร้านค้าปิดบัญชีไปไม่สามารถตามเงินคืนได้” (ครูจากนครราชสีมา)

“กลุ่มที่น่าเป็นห่วงที่สุดคือ ผู้สูงอายุครับ เพราะท่านไม่คุ้นชินกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ มีใครส่งอะไรมาหลอก ท่านก็เชื่อหมดครับ เพราะสมัยท่านไม่มีอย่างนี้ ลูกหลาน คนใกล้ชิดต้องคอยสังเกตท่านครับ” (ผู้นำชุมชนจากน่าน)

“เรื่องมิจฉาชีพจากมือถือ ตอนนี้อันตรายมากถ้าเราไม่รู้วิธีป้องกัน ชุมชนต้องช่วยกันครับ ต้องเข้มแข็ง ต้องมีสติ ไม่งั้นไม่รอด” (ผู้นำชุมชนจากน่าน)

“คนในชุมชนไม่ทันเทคโนโลยี มันเป็นดาบสองคม มันมาเร็ว มาแรง คือ มันช่วยเราได้หลายอย่างก็จริง แต่ถ้าไม่ทัน พวกมิจฉาชีพก็เอามาใช้หลอกเรา ส่วนใหญ่คนที่ตกเป็นเหยื่อ ก็เพราะขาดสติ แล้วก็เกิดความโลภ” (ผู้นำชุมชนจากบุรีรัมย์)

การกำหนดเป้าหมาย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากในการแสดงออกถึงความมีวิสัยทัศน์ เพราะหากไม่กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน การดำเนินการ การสร้างการมีส่วนร่วมต่าง ๆ อาจไม่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพได้ ผู้นำหลายท่านจึงมีการกำหนดเป้าหมายในการสร้างผู้รับการเปลี่ยนแปลงตามภารกิจของตนให้มีความรู้เท่าทันสื่อ เช่น ครูก็คาดหวังให้นักเรียนของตนปลอดภัย ไม่ตกเป็นเหยื่อของสื่อลวง พระก็ปรารถนาจะให้ญาติโยมปลอดภัยจากมิจฉาชีพ ผู้นำชุมชนก็มุ่งเห็นคนในชุมชนช่วยกันเฝ้าระวัง และมีจิตอาสาในการขับเคลื่อนการพัฒนาคนในชุมชนรู้เท่าทันสื่อ เป็นต้น นอกจากนั้น ยังพบว่ามีกลุ่มผู้รับการเปลี่ยนแปลง

หลายท่าน ทั้งผู้สูงอายุ คนวัยทำงาน และนักเรียนต่างคาดหวังให้ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน มีเป้าหมายในการผลักดันให้ชุมชนเป็นชุมชนที่รู้เท่าทันสื่ออีกด้วย

“เราอยากจัดกิจกรรมให้เด็กบ่อย ๆ นะ เพราะมันต้องย้ำ ๆ ซ้ำ ๆ เตือนกันบ่อย ๆ เคยขอให้ตำรวจมาช่วยอบรมให้ เด็ก ๆ ชอบกันมาค่ะ เพราะมีกิจกรรมด้วย สนุกมาก” (ครูจากนครราชสีมา)

“สอนให้เขามีสติ มีคุณธรรม ไม่โลภ ไม่ไปหลงเชื่อใครง่าย ถ้าเขามีคุณธรรมเป็นพื้นฐาน เขาก็จะไม่ตกเป็นเหยื่อง่าย ๆ” (ครูจากน่าน)

“เป้าหมายของเรา ก็คิดว่าจะช่วยเหลือชาวบ้านเขาอย่างไร เราก็เอาวัยรุ่นที่รู้เรื่องเทคโนโลยีเก่งๆ มาช่วย แล้วจะทำเป็นทีมจิตอาสาช่วยชาวบ้าน ใครมีอะไร โทร.มาถามได้ เขาหาข้อมูลตรวจสอบให้ได้” (ผู้นำชุมชนจากพะเยา)

“อยากให้คนในชุมชนปลอดภัย ไม่ถูกหลอก มีลูกหลานคอยแนะนำ” (ผู้สูงอายุจากตรัง)

“ผู้นำชุมชนควรประสานงานกับตำรวจ หรืออำเภอให้มาอบรมชาวบ้าน โดยเฉพาะผู้สูงอายุนี่เสี่ยงมากนะคะ ต้องรีบดำเนินการค่ะ (คนวัยทำงานจากฉะเชิงเทรา)

กลุ่มผู้นำทั้ง 3 กลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มครู และกลุ่มผู้นำชุมชน ต่างเห็นตรงกันว่าหากมุ่งมั่นต่อการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนที่รู้เท่าทันสื่อ จำเป็นต้องมีแผนในการสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อต่อผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ผู้นำหลายท่านมีความเห็นว่า อาจจะเป็นแผนที่เป็นรูปแบบเพื่อบรรจุไว้ในแผนชุมชน จะสามารถสื่อสาร และเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนชุมชนให้รู้เท่าทันสื่อได้ แต่ผู้นำหลายท่านก็แสดงทัศนะว่า ผู้นำอาจมีแผนในความคิดที่ชัดเจน และสามารถนำเสนอความคิดเห็นจูงใจให้ผู้อื่นเห็นชอบด้วย ก็ถือเป็นแผนในการเปลี่ยนแปลงของชุมชนได้เช่นกัน จึงพอสรุปได้ว่า บทบาทการมีวิสัยทัศน์ของผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงควรแสดงออกถึงการมีแผน หรือวิธีการที่จะนำพานักเรียน ญาติโยม หรือคนในชุมชนให้รอดปลอดภัยของสื่อได้

“อาตมาค่อนข้างจะคิดไปก่อนล่วงหน้า เพราะว่ามองเห็นปัญหามาตั้งแต่ 3-4 ปีแล้ว... นี่โชคดีที่อาตมาศึกษาเยอะ มีเพื่อนฝูงมาก ค่อนข้างจะมีข้อมูลที่เยอะ แต่ข้อมูลที่ออกมา 9 ใน 10 เป็น Fake News” (พระสงฆ์จากพัทลุง)

“ครูต้องวางแผนกันค่ะ แต่ละชั้นจะสอนเรื่องการใช้สื่ออย่างไรดี อย่างในวิชาสังคมนี้ เราสอดแทรกไปได้เลย เพราะต้องสอนให้เด็กเข้าใจสังคมในปัจจุบัน ทีนี้ก็มีวิชาอย่างเช่นพวกคอมพิวเตอร์ วิชาด้านสุขศึกษา พวกนี้ ครูก็จะสอดแทรกเข้าไปด้วยค่ะ” (ครูจากนครปฐม)

ชุมชนที่นี่เราบริหารด้วยแผนนะ เรามีแผนชุมชนที่เชิญทุกคนมาช่วยกันทำแผนเลย ใครมีปัญหาอะไรบอกมา ใครมีวิธีแก้ไขอย่างไรว่ามา ทำให้เราเข้าใจปัญหาของแต่ละกลุ่ม แล้วก็ช่วยเหลือกัน (ผู้นำชุมชนจากพะเยา)

นอกจากนั้น ข้อมูลจากการจัดเสวนากลุ่ม พบว่าผู้นำหลายท่านเห็นโอกาส และสามารถนำจุดแข็งของชุมชนมาใช้เป็นทุน เช่น ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ค่านิยม เป็นต้น มาใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเฝ้าระวังสื่อ เช่น การตักเตือนกันเมื่อได้รับข่าวความเสี่ยงจากสื่อหลอกลวง การช่วยกันตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การช่วยกันดูแลผู้สูงอายุภายในครอบครัว การช่วยกันดูแลคนที่ไม่มีเครื่องมือสื่อสาร หรือไม่ได้อยู่ในกลุ่มไลน์ของชุมชน เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญในการค้นหาจุดแข็ง และโอกาสของชุมชนมาใช้ประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้บรรลุเป้าหมาย ดังความเห็นต่อไปนี้

“...ก็ใช้สถานที่วัด มีประชุมข่าวสารต่างๆ ที่ได้มาจากอำเภอ แล้วให้ผู้ช่วยกระจายไปอีกทีหนึ่ง คือเขาได้รับความรู้มาจากทางโน้นมาถ่ายทอดทางนี้ ถ่ายทอดไปทางชาวบ้านแต่ละกลุ่ม แต่ละหมู่ ก็เป็นวิธีป้องกันได้ดีระดับหนึ่ง” (พระสงฆ์นครปฐม)

“ส่วนมากเวลามีกิจกรรม เขาก็จะมาจัดที่วัดนี่แหละ วัดก็จะคอยประสานงานกับชุมชน กับผู้นำชุมชนก็ร่วมมือกัน แล้วเวลามีกิจกรรม ทางหัวหน้าชุมชนก็จะประสานงานมา ก็คือวัดก็ยังเป็นศูนย์กลาง เป็นศูนย์รวม ที่ยึดเหนี่ยวให้กับชุมชนอยู่” (พระสงฆ์ฉะเชิงเทรา)

“เราใช้บ้านเก่าที่เรายกมานี่ละ แสดงถึงภูมิปัญญาของบ้านเรา เป็นสิ่งที่แสดงถึงว่าทุกคนในชุมชนจะต้องรัก ต้องสามัคคีกัน” (ผู้นำชุมชนจากพะเยา)

จากการสังเคราะห์บทบาทด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีองค์ประกอบย่อย 4 ประการ ได้แก่ (1) การมองเห็นปัญหาและความเสี่ยงจากการไม่รู้เท่าทันสื่อ (2) การให้ความสำคัญกับการวางแผนในสร้างทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ (3) เห็นโอกาส และทุนทางสังคมของชุมชน และ (4) กำหนดเป้าหมายให้คนในชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

3.1.2 การเปิดรับข้อมูลอย่างครอบคลุม

การเปิดรับข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุม ถือเป็นบทบาทสำคัญต่อผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาชุมชนรู้เท่าทันสื่อ เพราะการเปิดรับสื่อที่เป็นประโยชน์ ย่อมทำให้มีองค์ความรู้ที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะมีความรอบรู้ ทันกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้ทราบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่าง ๆ ในประเทศ และทั่วโลก รวมถึงการรู้เท่าทันกลลวงของมิจฉาชีพในรูปแบบใหม่ ๆ และหลากหลาย หากผู้นำไม่เปิดรับสื่อที่หลากหลายก็จะไม่ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และอาจส่งผลการต่อการขาดความเข้าใจและความตระหนักต่อความเสี่ยงจากสื่อออนไลน์ที่เข้ามาจู่โจมคนในชุมชน ผู้สูงอายุ และเยาวชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อบทบาทด้านวิสัยทัศน์ของผู้นำอีกด้วย โดยจะเห็นได้จากความเห็นของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนหลายท่าน ดังต่อไปนี้

“หาความรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อให้มากขึ้นเพื่อตนเองและผู้อื่น...หาข้อมูลจาก case study การโดนหลอก จากโซเชียลมีเดียเพื่อให้พระทันต่อเหตุการณ์โลกมากขึ้น... เรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เข้ามาเพื่อประยุกต์ใช้ได้ถูกกลุ่ม และถูกช่วงเวลา” (พระสงฆ์จากน่าน)

“มีไปอบรมด้านสื่อ กับพระมหาบุญเลิศ ที่ม.จุฬา มีอบรมบ่อย ท่านทำเกี่ยวกับรู้เท่าทันสื่อ” (พระสงฆ์จากนครปฐม)

“พระควรจะรู้ในสิ่งที่ไม่ควรรู้ และรู้ในสิ่งที่ควรรู้ สิ่งไหนที่ไม่ใช่เรื่องของพระ ก็จะต้องรู้ เพราะพระเหมือนกระโถนในท้องพระโรง ใครเดือดร้อนมาก็ต้องมาลงที่พระ ถ้าพระไม่มีปัญญาแก้ไขให้เขาได้ มันก็ลำบาก ก็เลยต้องรู้ทุกเรื่อง และต้องเลือกว่าจะนำเรื่องไหนมาใช้” (พระสงฆ์พัทลุง)

“ผู้นำชุมชนต้องไปอบรม ต้องแสวงหาความรู้ใหม่ไว้ช่วยชาวบ้าน ถ้าไม่รู้นะ ก็ช่วยเขาไม่ได้ เราต้องรู้มากกว่าเขาถึงจะช่วยเขาได้” (ผู้นำชุมชนจากนครราชสีมา)

“เราไม่ค่อยรู้เรื่องเทคโนโลยี ก็ให้ลูกช่วย แต่ก็ต้องเรียนรู้บ้าง ไม่งั้นก็ถูกหลอกง่ายๆ เลยนะ” (ผู้นำชุมชนจากนครปฐม)

“เดี๋ยวนี้มิจฉาชีพมาหลายรูปแบบ ครูเองก็ต้องเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ค่ะ เพื่อจะมาสอนเด็กๆ ได้ ต้องทันโลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วมากค่ะ (ครูจากฉะเชิงเทรา)

หลายความคิดเห็นจากกลุ่มพระสงฆ์ ครู และผู้นำชุมชน กล่าวถึงบทบาทที่ผู้นำเองต้องเข้าไปค้นหาข้อมูล เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลเสียก่อนจะตัดสินใจดำเนินการต่อไป เช่น การขอหนังสือยืนยันจาก

หน่วยงาน และมีการตรวจสอบเอกสาร การช่วยตรวจสอบข้อมูลจากสื่อออนไลน์และให้คำแนะนำในการใช้สื่อออนไลน์แก่นักเรียน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม พบว่ามีผู้นำการเปลี่ยนแปลงบางรายที่ไม่มีศักยภาพในการค้นหาข้อมูลจากสื่อออนไลน์ แต่มีบทบาทและความสามารถในการจัดหาบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในการให้ความช่วยเหลือผู้รับการเปลี่ยนแปลงในการตรวจสอบข้อมูล ดังตัวอย่างความคิดเห็นของผู้นำการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

“[พระควร...]หาความรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อให้มากขึ้นเพื่อตนเองและผู้อื่น ... หาข้อมูลจาก case study การโดนหลอก จากโซเชียลมีเดีย เพื่อให้พระทันต่อเหตุการณ์โลกมากขึ้น... เรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เข้ามาเพื่อประยุกต์ใช้ได้ถูกกลุ่ม และถูกช่วงเวลา” (พระสงฆ์น่าน)

“ผมต้องเตือนชาวบ้าน ออกหอกระจายข่าวเลย ถ้ามีโครไม่รู้จักบอกว่าเป็นเจ้าหน้าที่ หรือตำรวจแล้วให้โอนเงิน อย่าโอนเด็ดขาดเลย ต้องตรวจสอบให้แน่ใจก่อน ถ้าทำไม่เป็นก็ให้ถามลูกถามหลานก่อน” (ผู้นำชุมชนจากบุรีรัมย์)

“มีคนมาขอออกประกาศเสียงตามสาย ผมต้องขอตรวจสอบเอกสารก่อนเลย ถ้าไม่มีความน่าเชื่อถือนี่ผมไม่ให้นะ กลายเป็นมิจฉาชีพไปหลอกชาวบ้านก็หลงเชื่อ” (ผู้นำชุมชนจากนครปฐม)

องค์ประกอบสำคัญของบทบาทในการเปิดรับฟังข้อมูลอย่างครอบคลุม คือ การเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของทุกกลุ่มในการแก้ไขปัญหา แม้จะเป็นความเห็นที่แตกต่างไปจากของตน ซึ่งส่วนใหญ่จะพบในกลุ่มผู้นำชุมชนในการประชุมเพื่อหาแนวทางการป้องกันและพัฒนาชุมชน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงเป็นความคาดหวังของคนวัยทำงานที่ทำงานเป็นอาสาสมัครให้แก่ชุมชนที่ต้องการให้ผู้นำใจกว้าง เปิดใจในการับฟังความคิดเห็นของทุกกลุ่ม ทุกวัย ซึ่งอาจมีปัญหา หรือมีความรู้สึกที่แตกต่างกัน ซึ่งการเปิดรับฟังความคิดเห็นของคนทุกกลุ่มพึงเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับกลุ่มพระ และครู ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของชุมชนด้วยเช่นเดียวกัน เพราะหากผู้นำไม่เปิดใจรับฟังอย่างจริงใจ หรือมีอคติ ก็ไม่สามารถเข้าใจ และเข้าถึงปัญหาที่แท้จริงของคนในชุมชนได้ ดังแสดงให้เห็นเสียงสะท้อนจากกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

“ที่นี่ กรรมการหมู่บ้านเรามีสามวัยเลยนะ เราไม่เอาคนแก่หมด เราต้องคละกัน เลือกแต่วัยมาเป็นตัวแทน เพราะเขาจะรู้ปัญหาแต่ละกลุ่ม และสื่อสารไปยังกลุ่มวัยของเขาได้ดีกว่าเรา” (ผู้นำชุมชนจากพะเยา)

“ใครมีปัญหาอะไร เราก็ต้องฟัง เผื่อช่วยเขาได้ ต้องทำตัวให้เป็นที่พึ่งพาได้ของคนในชุมชน ถ้าเราไม่ฟัง ต่อไปก็ไม่มีใครมาช่วยเรา” (ผู้นำชุมชนจากนครปฐม)

จากการสังเคราะห์บทบาทด้านการเปิดรับข้อมูลอย่างครอบคลุมของผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ (1) เปิดรับข่าวสารข้อมูลความรู้ที่ทันสมัย ทันต่อสถานการณ์ (2) สามารถค้นหา/เข้าถึงแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูล (3) เปิดใจรับฟังความคิดเห็นและความเห็นต่างอย่างไม่มีอคติ

3.1.3 การตัดสินใจ

บทบาทการตัดสินใจถือเป็นบทบาทสำคัญที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ สำหรับการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีภารกิจต้องรับผิดชอบต่อผู้รับการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจอย่างรอบคอบของผู้นำชุมชนในการจัดการชุมชน การวางมาตรการในการคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายจากมิจฉาชีพและจากสื่อออนไลน์ การตัดสินใจของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือ ตักเตือน เลือกเฟ้นการเทศนาสั่งสอนให้แก่ญาติโยม การตัดสินใจของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การตักเตือน ตรวจสอบข้อมูลจากสื่อออนไลน์ให้แก่นักเรียน ตลอดจนการกลั่นกรองข้อมูล เปรียบเทียบข้อมูลอย่างรอบด้านด้วยความรอบคอบจึงเป็นบทบาทที่สำคัญอีกบทบาทหนึ่งของผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาชุมชนที่รู้เท่าทันสื่อทั้ง 3 กลุ่ม เพราะหากไม่มีการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ และนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกัน การตัดสินใจดังกล่าวอาจไม่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาหรือการสร้างสรรค์กิจกรรมที่สามารถตอบสนองความต้องการจำเป็นของกลุ่มผู้รับการเปลี่ยนแปลงได้ ดังความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายต่อไปนี้

> *“ต้องสร้างให้คนในชุมชนรู้จักการแยกแยะและกลั่นกรอง ก่อนการตัดสินใจเพื่อให้รู้เท่าทัน” (พระสงฆ์นครราชสีมา)*

> *“เวลามีข้อมูลมาจากอำเภออะนะ เราต้องกลั่นกรอง สรุปความให้เราเข้าใจจริง ๆ เสียก่อน และนำเสนอสิ่งที่เป็นประโยชน์ในที่ประชุมของชุมชนเรา เพื่อเตือน เพื่อช่วยกันป้องกัน” (ผู้นำชุมชนจากนครราชสีมา)*

> *“ให้เพื่อนเตือนเพื่อน ช่วยกันดูแลค่ะ ต้องช่วยกันเป็นหูเป็นตา ถ้าไม่แน่ใจให้นักเรียนมาถามครูค่ะ” (ครูจากฉะเชิงเทรา)*

การตัดสินใจของผู้นำจำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อความปลอดภัยของกลุ่มผู้รับการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้นำชุมชน อันได้แก่ การวางมาตรการ การดำเนินกิจกรรม การจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ด้วยความโปร่งใส เป็นธรรม ย่อมนำไปสู่ความศรัทธา ความน่าเชื่อถือแก่ตัวผู้นำชุมชนอีกด้วย ซึ่งหากผู้นำได้รับการยอมรับ เป็นที่ไว้เนื้อเชื่อใจของคนในชุมชน ก็จะสามารถสร้างและพัฒนาทุนทางสังคม สร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในชุมชนได้ไม่ยากนัก ตรงกันข้าม หากการตัดสินใจของผู้นำไม่มีเหตุผล ไม่คำนึงถึงประโยชน์ของคนในชุมชน ไม่คำนึงถึงผลกระทบที่อาจส่งผลต่อความปลอดภัยของคนในชุมชนบางกลุ่มแล้ว ผู้นำก็จะขาดความ

ศรัทธาเชื่อถือจากคนในชุมชน การสร้างความร่วมมือภายในชุมชน การร่วมแรงร่วมใจต่อการเฝ้าระวังอันตรายจากสื่อก็อาจเป็นไปได้ยาก การตัดสินใจอย่างมีคุณธรรม การไม่เลือกปฏิบัติจึงถือเป็นคุณสมบัติที่เป็นองค์ประกอบสำคัญต่อบทบาทการตัดสินใจของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยทั้ง 3 กลุ่ม

“ในฐานะที่เราเป็นพระนะ ถ้าคุณมาขอเรา แล้วเอาไปซื้อยาเสพติด เราจะไม่ให้เด็ดขาด อย่างนี้คือไม่ได้เลย แต่ถ้าจะเอาไปซื้ออาหาร ไปเลี้ยงครอบครัว หรือค่าน้ำมันรถอย่างนี้ เราก็จะให้ไป แต่ถ้ามาบ่อยเกินไปก็ต้องพิจารณากันด้วย” (พระสงฆ์จากตรัง)

“จะสอนให้นักเรียนรู้จักกตัญญูต่อพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย จะซื้อของออนไลน์ ก็ต้องรอบคอบ เพราะเราก็ยังหาเงินเองไม่ได้ ต้องช่วยพ่อแม่ประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย” (ครูจากน่าน)

จากการสังเคราะห์บทบาทด้านการตัดสินใจของผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีองค์ประกอบย่อย 2 ประการ ได้แก่ (1) วิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลได้อย่างรอบด้านก่อนตัดสินใจ/แก้ไขปัญหา (2) ตัดสินใจอย่างมีคุณธรรมและรับผิดชอบ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อความปลอดภัยของคนในสังคม

3.1.4 การประสานความร่วมมือกับผู้อื่น

การพัฒนาให้ชุมชนเป็นชุมชนที่รู้เท่าทันสื่อ และมีกลไกในการเฝ้าระวังสื่อด้วยคนในชุมชนเองนั้น ผู้นำย่อมไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองเพียงลำพัง ผู้นำจึงต้องพึ่งพาคนในชุมชน ทุกระดับ ทุกวัย เพื่อให้เกิดระบบการเกื้อกูลกัน เกิดวัฒนธรรมในการดูแลช่วยเหลือกันและกัน โดยเริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้รับการเปลี่ยนแปลงให้เกิดการเปิดใจ และเชื่อใจในความปรารถนาของผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 กลุ่ม ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงต้องมีองค์ประกอบของการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส ผู้คนจึงกล้าแสดงความคิดเห็น และให้ความร่วมมือกับผู้นำ ดังตัวอย่างความคิดเห็นต่อไปนี้

“พระเองก็เป็นครูไปอบรมคุณธรรมให้กับโรงเรียนในชุมชน ก็จะมีการพูดเรื่องมิจฉาชีพ/การรู้ทันสื่อให้กับนักเรียนฟังอยู่บ่อย ๆ ” (พระสงฆ์นครราชสีมา)

“ผู้ใหญ่บ้านจะช่วยเตือนในที่ประชุม เป็นวาระเสริมเข้าไปด้วย จะอธิบายว่ากลโกงเป็นอย่างไร อย่าหลงเชื่อ” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดบุรีรัมย์)

“ในชุมชนเราจะไม่เอาคนรุ่นเดียวกันมาเป็นกรรมการทั้งชุด ให้มันมีหลายเจน ให้เขาช่วยกันพัฒนา ซึ่งบางทีความคิดมันแตกต่างกัน แล้วก็ปรับกัน ... แต่เราต้องไม่ทิ้งความเห็นในส่วนเยาวชนไป ไม่ทิ้งส่วนของผู้สูงอายุ และวัยกลางคน คือมันต้องบูรณาการด้วยกันได้” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดน่าน)

“สำหรับผู้สูงอายุ เราก็อาศัยลูกหลาน คนที่นี่ก็รู้จักกันหมด ... อสม.เขาจะมาบริการวัดความดันให้ผู้สูงอายุ ทุกวันอาทิตย์ ก็มีได้คุยได้เตือนกันบ่อย ๆ ก็ใช้การรวมกลุ่มแบบนี้แหละในการเตือนกัน โดยเฉพาะวันพระผู้สูงอายุเขาจะเข้าวัด” (ผู้นำชุมชนจากพะเยา)

“ชุมชนเราเข้มแข็ง ถ้าบ้านเหนือรู้ แป๊ปเดียวบ้านใต้ก็รู้ด้วย รู้กันหมด ... สังคมบ้านเรายังเป็นชนบท ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ... พูดง่าย ๆ คือ คนมันเจอกันบ่อย ๆ มันไว้วางใจกัน เย็นมาก็ถามว่า กินข้าวมาหรือยัง ทำอะไรกินวันนี้ ทักทายกัน” (ผู้นำชุมชนจากพะเยา)

“ส่วนสำคัญเลย ที่ทำให้ชาวบ้านที่นี่ช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี เพราะมีความสัมพันธ์ที่ดี เป็นเครือญาติกัน รู้จักกัน สนิมสนมกัน คือ คุยกันตลอดเรื่อย ๆ เวลามีเหตุการณ์อะไรมา ก็บอกกันได้เร็ว” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดน่าน)

ผู้นำหลายท่านใช้การสื่อสารเพื่อสร้างแนวร่วมในการผลักดันการดำเนินการต่าง ๆ ของชุมชนและเครือข่าย เนื่องจากการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้นั้น จำเป็นต้องมีแนวร่วม หรือทีมงานที่มีลักษณะเป็นจิตอาสา เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง ดังตัวอย่างเช่น ผู้นำชุมชนใช้การสื่อสารเพื่อสร้างทีมงานจิตอาสาของชุมชนในการเฝ้าระวังและป้องการภัยจากมิจฉาชีพต่าง ๆ การสื่อสาร เพื่อโน้มน้าวให้ประชาชนในไลน์กลุ่มของชุมชนมีความร่วมมือร่วมใจในการดูแลกันภายในชุมชน พระสงฆ์ใช้การเทศน์ สั่งสอน และโน้มน้าวให้ญาติโยมผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่ช่วยส่งต่อเรื่อง “การใช้สติ และไม่ประมาท” ให้แก่คนในครอบครัว และการสื่อสารของครู เพื่อสร้างเครือข่ายผู้ปกครองในการช่วยกันดูแลนักเรียนให้ปลอดภัยจากการใช้สื่อ เมื่อนักเรียนออกนอกเขตโรงเรียนแล้ว รวมถึงการสื่อสารเพื่อสร้างทีมงานนักเรียนในการรณรงค์การรู้เท่าทันสื่อของโรงเรียนอีกด้วย ดังตัวอย่างความคิดเห็นต่อไปนี้

“คือพวกพระที่มีความคิดใกล้เคียงกัน เราก็จะจับมาพูดคุย ละลายพฤติกรรมของความเชื่อบางอย่างที่เป็นพระถือ “อัตตา” แต่ไปสอนโยมว่า “อนัตตา” แต่ก็พยายามให้เกิดพระใหม่ ๆ ที่มีความคิดใกล้เคียงกันคุยกันอยู่” (พระสงฆ์พัทลุง)

“ที่นี่มีหลายกลุ่มครับ อย่างของผมก็จะมีไลน์กลุ่ม อบต. กลุ่มหัวหน้าราชการ กลุ่มฝ่ายปกครอง กลุ่มข่าวสารวัดสำโรง เรามีหลายกลุ่มที่จะช่วยกันแชร์ข้อมูล” (ผู้นำชุมชนจากนครปฐม)

“บางทีก็สื่อสารกับปากต่อปาก ที่วัดบ้าง ที่ตลาดสดบ้าง ที่ร้านทำผม ร้านค้าบ้าง เพราะเขารู้จักกันหมด กินข้าวกัน ก็บอก ก็เตือนกัน ว่ามีมิจฉาชีพโทร.มาแบบแปลก ๆ นะ...” (ผู้สูงอายุจากบุรีรัมย์)

“เรามีไลน์กลุ่มกันคะ ระหว่างนักเรียน และผู้ปกครองกับครูคะ ใช้สื่อสารกัน เวลานักเรียนออกจากบ้านมาโรงเรียน ถ้าแวะไปไหน ไม่ถึงโรงเรียน ผู้ปกครองจะรู้ทันทีคะ (ครูจากพะเยา)

การสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิก เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งของบทบาทการประสานความร่วมมือกับผู้อื่น การสร้างการมีส่วนร่วมช่วยให้ผลักดันให้สมาชิกมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ผู้นำหลายท่านแสดงบทบาทนี้ให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น ผู้นำชุมชนเปิดโอกาสให้คนทุกวัยได้มีโอกาสในการเป็นทีมงานจิตอาสาของชุมชน การเปิดโอกาสให้ชาวบ้านร่วมกันวางแผนพัฒนาชุมชน ร่วมเป็นแกนนำในการทำงานให้แก่ชุมชน การให้นักเรียนเป็นผู้แนะนำ และตักเตือนเพื่อนในชั้นเรียน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการสอนญาติโยมให้รู้ทันสื่อ เป็นต้น ดังตัวอย่างความคิดเห็นต่อไปนี้

“ทำงานร่วมกันกับชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. มาวางแผนร่วมกัน วัดจะช่วยยังไง แต่ผู้นำชุมชนต้องเป็นเป็นหลักแหละ แต่ถ้าผู้ใหญ่บ้านอยากให้วัดช่วยยังไงก็มาบอก ...อาจจะขอให้เราช่วยเตือนชาวบ้าน ญาติโยมเวลามาทำบุญ ผู้นำก็มาคุย มาปรึกษากัน อันไหนแนะนำได้อาตมาก็จะช่วย” (พระสงฆ์บุรีรัมย์)

“ถ้าชุมชนมีโครงการ หรือมีกิจกรรม แล้วมานิมนต์พระไปอย่างนี้ เราก็ไปได้ เพราะอย่างพระเอง เวลาวัดมีกิจกรรมอะไร ชุมชนก็มาช่วย” (พระสงฆ์ตรัง)

“[วัด]ของเรานั้นมีโรงเรียน 3 วัย เพื่อให้ทุกวัยได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อปลูกฝังให้คนในชุมชนรักในชุมชน เข้าใจทุกวัยและเข้าใจทุกคน วัดต้องสร้างความอบอุ่นให้ชุมชนเพื่อให้ชุมชนพร้อมที่จะแบ่งปันซึ่งกันและกัน” (พระสงฆ์จากน่าน)

“เรามีระบบช่วยเหลือกัน เฝ้าระวังกันครับ บางทีมีรถแปลก ๆ เข้ามาในชุมชน ก็จะถ่ายส่งกันให้ระวังตัว หรือมีผู้ชายแปลกหน้าขี่รถเข้ามาท่าทางไม่น่าไว้วางใจ ก็จะบอกกันในไลน์กลุ่ม กลางคืนก็จะมีออกตรวจชุมชนกันด้วย ... เราทำงานกันเป็นทีม เป็นกลุ่มครับ” (ผู้นำชุมชนจากนครปฐม)

“เรื่องเครือข่ายนี่จำเป็นมาก ทุกภาคส่วนเลย ต้องช่วยกัน ทุกกระทรวงเลย เพราะลำพังจะโยนภาระให้คนใดคนหนึ่งมันก็ไม่ไหว เช่น เรื่องเยาวชน จะโยนไปให้ครูอย่างเดียวก็ไม่ได้ ผู้ปกครองก็ต้องช่วยดูแล อสม.ก็ต้องช่วยสอดส่อง” (ผู้นำชุมชนจากบุรีรัมย์)

จากการสังเคราะห์บทบาทด้านการประสานความร่วมมือกับผู้อื่นของผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ (1) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (2) สื่อสารเพื่อสร้างแนวร่วมและเครือข่าย และ (3) สร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิก

3.1.5 การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

การที่จะพัฒนาคนในชุมชน นักเรียนในโรงเรียน หรือญาติโยมที่มาวัด ให้มีความรู้เท่าทันสื่อ และสร้างกลไกการเฝ้าระวังสื่อในชุมชนได้เกิดขึ้นได้นั้น ผู้นำจำเป็นต้องมีการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน องค์ประกอบสำคัญที่พบในการลงพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้ คือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะใช้ประโยชน์จากทุนของชุมชนที่มี เช่น การใช้ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ความสัมพันธ์ของเครือญาติ มาใช้เพื่อสร้างทีมงาน และเครือข่ายเพื่อเป็นกลไกในการเฝ้าระวัง การอาศัยหลักความกตัญญูกตเวที ความเมตตาต่อกันสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ ปู่ย่าตายายในครอบครัวให้รู้เท่าทันสื่อ การใช้หลักธรรมเตือนสติไม่ให้ญาติโยมประมาทหรือหลงใหลไปกับความโลภต่าง ๆ รวมถึงการใช้ความสนิทสนมของเพื่อนนักเรียน การเคารพของลูกต่อพ่อแม่มาใช้เป็นกลไกในการเฝ้าระวังให้แก่นักเรียน เป็นต้น นอกเหนือจากทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคมดังกล่าวในแทบทุกพื้นที่ก็พบการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทางสังคมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการสร้างสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และกลไกในการเฝ้าระวังสื่อ เช่น การใช้ตลาด วัด ร้านค้า ร้านอาหาร ที่ประชุมหมู่บ้านเป็นพื้นที่ในการกระจายข่าว และแจ้งเตือนกันเกี่ยวกับรูปแบบการหลอกลวงใหม่ ๆ ของมิจฉาชีพ เป็นต้น ดังตัวอย่างความคิดเห็นต่อไปนี้

“วัดก็เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณอยู่แล้ว ก็ถ่ายทอดให้กับผู้นำเกี่ยวกับหลักธรรมะต่าง ๆ ที่จะให้ผู้นำไปเผยแพร่ ตรงนี้ก็ป้องกันได้ ชุมชนเข้มแข็งจะเป็นอย่างนี้” (พระสงฆ์จากนครปฐม)

“พอแต่ละกิจกรรมที่คนมารวมกันเยอะ ๆ ...ก็อยากจะสอดแทรกธรรมะเข้าไปนิดหนึ่ง ชาวบ้านจะฟังหรือไม่ก็แล้วแต่ แต่อย่างน้อยก็ได้เข้าหูบ้าง เพราะมันเป็นหน้าที่ของพระ ที่ต้องให้หลักธรรมเขาไป... มีพุทธสุภาษิต ติดไว้ตามลานวัด จะได้เตือนสติอีกครั้ง อย่างน้อยคนเข้ามาทำบุญก็ได้เห็น ได้อ่าน” (พระสงฆ์จากตรัง)

“คนมาทำบุญตอนเช้าก็ไม่ได้มีแค่คนแก่นะ คนทั่วไปก็มากัน โดยเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ ทั้งเด็กทั้งคนทำงาน ทั้งผู้ใหญ่ แต่ถ้าจำศีลก็จะมีแต่คนเฒ่าคนแก่นั่นแหละ แต่เราก็ใส่ได้ไม่เยอะ เพราะคนแก่รับอะไรมากไม่ไหว จะงงเอา ก็ค่อย ๆ พูด ค่อย ๆ ดูกัน มันมีวิธีของมันอยู่ พูดคุยด้วย ยกตัวอย่างด้วย ยกอุทาหรณ์ด้วย” (พระสงฆ์จากบุรีรัมย์)

“ก็พยายามพูดกับชาวบ้านที่มาทำบุญ หรือว่ามาฟังเทศน์ อาตมาก็พยายามใส่เข้าไปเรื่อย ๆ สื่อให้ง่ายไว้ บางทีคุณตาคุณยาย บางทีท่านก็ตามเราไม่ทันบ้าง” (พระสงฆ์จากบุรีรัมย์)

“ที่นี่ชุมชนเขาเข้มแข็ง เขาช่วยเหลือกัน ทุกคนดูแลกัน คนแก่ก็สอนวิชาศิลปะหัตถกรรมให้ละอ่อน ละอ่อนก็สอนผู้เฒ่าให้เล่นมือถือเป็น อย่าไปเผลอโอนเงินให้ใคร” (ผู้นำชุมชนจากน่าน)

“จะทำให้คนในชุมชนมีจิตอาสา ช่วยเหลือกัน ก็ต้องทำให้เขาสามัคคีกันก่อน ให้เขารักกันก่อน ถ้าเขาศรัทธาผู้นำนะ ผู้นำเป็นคนที่เขายอมรับ ไม่ได้สมัครนะ เขาเชิญมาให้เป็น อย่างนี้ ผู้นำพูดอะไรชาวบ้านก็เชื่อถือ” (คนวัยทำงานจากพะเยา)

ทุกพื้นที่ที่ศึกษา พบว่ามีการสร้างช่องทางในการสื่อสารระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยเฉพาะทุกพื้นที่จะมีการตั้งไลน์กลุ่มทั้งในระดับชุมชน และในระดับกลุ่มเฉพาะ เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มโรงเรียน กลุ่มนักเรียน กลุ่มวัด เป็นต้น การใช้ไลน์ในการติดต่อสื่อสาร ถือเป็นเครื่องมือที่สามารถช่วยให้เกิดพื้นที่ในการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันได้อย่างครอบคลุม ได้แก่ การส่งข้อมูลที่ทันสมัย การแจ้งเตือน การช่วยกันตรวจสอบและเฝ้าระวัง รวมถึงบางพื้นที่ใช้ในการประสานจับกุมมิจฉาชีพได้อีกด้วย สำหรับกรณีสมาชิกที่ไม่ใช้เข้าถึงไลน์ เช่น กลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ได้ใช้โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ชุมชนก็จะมีการมอบหมายสร้างพื้นที่ในการสื่อสารอื่น ๆ ในการช่วยส่งข่าว สื่อสารด้วยการแจ้งข่าวโดยตรง เพื่อให้ครอบคลุมทุกคนในชุมชน นอกจากนั้นหลายพื้นที่ยังมีการสร้างพื้นที่ในการสื่อสารอื่นๆ เช่น การสื่อสารผ่านกิจกรรม และประเพณีของวัด การติดบอร์ดประชาสัมพันธ์ และจัดนิทรรศการภายในโรงเรียน รวมถึงการประชุมหมู่บ้านเป็นประจำทุกเดือน เป็นต้น ดังตัวอย่างความเห็นต่อไปนี้

“มีเครือข่ายของสงฆ์อำเภอ กลุ่มพระสงฆ์จังหวัด เพราะเจ้าอาวาสเป็นคณะอำเภอ จะมีประชุมทุกเดือน... เขาจะไลน์ส่งข้อมูลกันตลอด สมมติวัดนี้มีคนต้องสงสัยเข้ามา เขาก็ส่งไลน์เตือนกันให้ระวัง วัดนี้โดนแล้วนะ ละแวกใกล้เคียงให้ระวังด้วย โพสต์ รูปกล้องวงจรปิดในเฟสเตือนกัน” (พระสงฆ์จากนครปฐม)

“เขามีการประชาสัมพันธ์ มีการประชุมชาวบ้าน บางทีก็ใช้สถานที่วัด มีประชุมข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้มาจากอำเภอ แล้วให้ผู้ช่วยกระจายไปอีกทีหนึ่ง” (พระสงฆ์จากนครปฐม)

“ตอนนี้ ก็มีไลน์ของหมู่บ้านแล้ว ก็ทำให้สามารถกระจายข่าวต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว แล้วก็มีการแจ้งเตือนกันได้ทั่วถึงในเวลาที่รวดเร็วครับ ยกเว้นคนไม่มีโทรศัพท์ ก็จะไม่ทราบข่าวในไลน์” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดน่าน)

“ที่นี่มีไลน์กลุ่มทั้งในระดับตำบล และระดับหมู่บ้านเลยค่ะ เวลาเขามีอะไร รถชนกัน เขาก็ถ่ายภาพ มีใครเข้ามาทำอันตรายอะไร เขาก็แจ้งกัน” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดนครปฐม)

องค์ประกอบที่ขาดไม่ได้สำหรับบทบาทการขับเคลื่อนเพื่อการเปลี่ยนแปลงชุมชน คือ การสร้างความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนทักษะในการรู้เท่าทันสื่อให้แก่คนในชุมชน อันประกอบด้วย ผู้สูงอายุ คนวัยทำงานและเยาวชน เพื่อให้คนในชุมชนมีทักษะในการป้องกันตนเอง รวมถึงให้การช่วยเหลือคนในครอบครัว หรือคนรอบข้างได้อย่างทันท่วงที จึงพบว่าผู้นำทุกกลุ่มมีบทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลให้แก่ผู้รับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะผ่านการกลั่นกรองแล้วว่าเป็นประโยชน์ ไม่เกิดโทษ หรือความเสี่ยงใด ๆ รวมถึงการให้คำแนะนำ การตักเตือน และช่วยแก้ไขปัญหาจากการไม่รู้เท่าทันสื่อและมิจฉาชีพอีกด้วย ดังตัวอย่างความคิดเห็นดังต่อไปนี้

“กลุ่มเยาวชนก็จะมีการอบรมในโรงเรียนทุกวันพระ ซึ่ง[พระ]จะใช้วิธีการยิงคำถามจาก case ถูกหลอกแล้วให้เขาช่วยกันคิดวิธีป้องกันและปัญหา” (พระสงฆ์จากน่าน)

“ตอนนี้เราก็ค่อย ๆ เอาธรรมะแทรกซึมเข้าไปในโรงเรียนทีละนิด ให้เขาเรียนรู้ ให้เด็กมีความคิด มีปัญญา เกิดอะไรขึ้นอย่าพึ่งเชื่อ ให้ปรึกษาครู ปรึกษาพ่อแม่ก่อน” (พระสงฆ์จากตรัง)

“พระเองก็เป็นครูไปอบรมคุณธรรมให้กับโรงเรียนในชุมชน ก็จะมีการพูดเรื่องมิจฉาชีพ/การรู้ทันสื่อให้กับนักเรียนฟังอยู่บ่อย ๆ แล้วก็มีการสอนจิตศึกษาเกี่ยวกับเรื่องสติ เพื่อให้รู้เท่าทัน” (พระสงฆ์จากนครราชสีมา)

“พระต้องมีความใกล้ชิดกับชุมชนและทันต่อข่าวสารและเหตุการณ์ของโลกปัจจุบันและรู้จักการสื่อสารให้เป็น” (พระสงฆ์จากพะเยา)

“พระก็มีแจ้งชาวบ้านตอนมาทำบุญว่าเดี๋ยวนี้มีมิจฉาชีพเข้ามาหาเราในหลายรูปแบบนะ ให้รู้จักระวังตัวกันด้วยมีสติให้เยอะ ๆ ” (พระสงฆ์จากนครราชสีมา)

“แนะนำเองมันก็จะมีหลายหลายแบบ คือแนะนำตรงๆ ให้เขาเข้าใจง่ายๆ คืออย่างโยมแม่อาตมาก็พยายามสื่อให้เข้าใจง่ายที่สุด ไม่มีอะไรฟรีในโลกนี้” (พระสงฆ์จากบุรีรัมย์)

“ครูจะสอดแทรกความรู้ในวิชาสังคมค่ะ หรือวิชาทางด้านการใช้สื่อสารสนเทศ ก็มีค่ะ ให้เขารู้จักการใช้อย่างระมัดระวัง และปลอดภัย เอาตัวรอดได้ในยุคนี้” (ครูจากฉะเชิงเทรา)

“คุณครูอบรมเรื่องสื่อหน้าเสาธงตอนเช้าค่ะ มี case มาเล่าให้ฟังบ่อยๆ เราก็กลัวค่ะ ไม่กลัวรับสายแปลก ๆ ” (นักเรียนจากบุรีรัมย์)

“เวลาประชุมหมู่บ้าน ผู้ใหญ่เขาจะเตือน จะแทรกเรื่องนี้ [เตือนภัยจากสื่อ] เป็นประจำๆ (คนวัยทำงานจากนครราชสีมา)

จากการสังเคราะห์บทบาทด้านการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของชุมชนของผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีองค์ประกอบย่อย 4 ประการ ได้แก่ (1) ใช้ประโยชน์จากต้นทุน/ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน (2) สร้างช่องทาง/พื้นที่ในการสื่อสารที่หลากหลาย และครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย (3) เผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ได้อย่างทันท่วงที และสม่ำเสมอ และ (4) ให้คำแนะนำ/ช่วยแก้ไขปัญหาจากการไม่รู้เท่าทันสื่อ

3.1.6 การเป็นแบบอย่างที่ดี

คณะผู้วิจัยพบว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องมีบทบาทในการแสดงออกถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการรู้เท่าทันสื่อด้วย จึงจะสามารถสร้างศรัทธา สร้างความน่าเชื่อถือต่อผู้รับการเปลี่ยนแปลง ดังจะเห็นได้จากผู้นำในหลายพื้นที่ต่างแสดงออกถึงหลักการที่ตนใช้ปฏิบัติเพื่อให้ปลอดภัยจากสื่อ เช่น การตั้งสติ ไม่โลภ ไม่ปล่อยให้กิเลสเข้าครอบงำ การคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ การคิดหาเหตุผลความเป็นไปได้ การคิดย้อนกลับถึงจุดมุ่งหมายหรือเจตนาของผู้สื่อสาร การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ การสอบถามลูกหลานที่มีความรู้ หรือสามารถใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อเท็จจริงได้ รวมถึงการกระทำด้วยความรอบคอบ คำนึงถึงผลเสีย หรือความเสี่ยงที่อาจจะตามมา บางรายกล่าวว่าควรลดการกระทำที่มีความเสี่ยง หรือหาเห็นเบอร์โทรศัพท์ที่มีหมายเลขไม่น่าไว้ใจ ให้กดไม่รับทันที รวมถึง การแชร์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ หรือการส่งข้อมูลรูปแบบการหลอกลวงของมิจฉาชีพที่ทันสมัย เพื่อเตือนภัยแก่ผู้อื่น เป็นต้น หลักการในการปฏิบัติตนเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำทั้ง 3 กลุ่ม ดังตัวอย่างความคิดเห็น ต่อไปนี้

“พระต้องมองสังคมให้ออก อย่างที่สองคือมองให้ขาด โลกมันไปยังไง ชาวบ้านเป็นยังไง วิถีชีวิตยุคก่อนกับยุคใหม่มันเปลี่ยนยังไง คือต้องเท่าทันตรงนี้” (พระสงฆ์บุรีรัมย์)

“มีสติสัมปชัญญะ อย่าพึ่งเชื่ออะไรง่ายๆ สืบให้รู้ที่มาที่ไปก่อน คิดและวิเคราะห์ให้ถี่ถ้วนก่อนเชื่อก่อนตัดสินใจ” (พระสงฆ์พะเยา)

“บางคนก็บอกไม่เชื่อ ต้องเจอกับตัว... ให้ใช้ธรรมะ ในการปล่อยวางวาง ถ้ามันพลาดไปแล้ว ก็ไม่รู้จะทำยังไง ก็ให้ปล่อยวาง ดีกว่าเราไปทุกข์ใจ คราวหลังก็อย่าพลาด ถือว่าเป็นบทเรียน” (พระสงฆ์บุรีรัมย์)

“พระพุทธเจ้าบอกว่า สิ่งที่เรารู้ เราได้ยิน เราเห็น อย่าเพิ่งเชื่อ ให้คิด พิจารณาดี ๆ หาเหตุผลมาให้ได้ แม้แต่พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว ก็อย่าเพิ่งเชื่อ ให้ไปลองปฏิบัติดูก่อน ถึงจะรู้ว่าจริงหรือไม่จริง” (พระสงฆ์ตรัง)

“อาตมาเทศน์จะบอกเสมอว่า “อย่าเพิ่งเชื่อ ต้องไปหาดูเอาเอง” โซเชียลมันจะมีข้อมูลสองด้านอยู่แล้ว ข้อมูลที่จริงมันมีน้อย แต่ก็พอจะหาได้ คืออย่าเพิ่งเชื่อ ที่อาตมาบอกไป เชื่อไม่ได้ ให้เขาเชื่อด้วยตัวเอง ต้องไปหาข้อมูลด้วยตัวเอง” (พระสงฆ์พัทลุง)

“ก็มีสติไง เราก็จะยับยั้งชั่งใจตัวเอง มีสติอยู่กับตัวเอง ไม่ให้หลงลืม ไปให้ตัดสินใจอะไรง่ายๆ ต้องมีสติ แล้วก็พิจารณา เพราะสมัยนี้สิ่งล่อหลอกมันเยอะ มันตามไม่ค่อยทัน”(พระสงฆ์ฉะเชิงเทรา)

“ด้วยความรู้จากการที่เราไปอบรมมาด้วย ก็จะรู้เท่าทันสื่อ จะรู้รูปแบบที่เขามาหลอกกัน แล้วก็เอาวิชาความรู้ที่เราอบรมมา มาระวังตัวเอง ถ้ามันผิดปกติเราก็จะรู้แล้ว เราก็จะเริ่มระวังตัวเอง แล้วก็มาสอนญาติโยมด้วย” (พระสงฆ์นครปฐม)

“ถ้าภาษาพระก็คือ “สำรวมอินทรีย์” ฟังให้พอเหมาะ ดูให้พอดี ฟังเขาด่ากันทุกวันก็ส่งผลถึงจิตเราได้ เป็นคนเศร้าหมอง เป็นคนซึมเศร้า ต้องหลีกเลี่ยงบ้าง อาตมาก็เคยมีเพื่อนเป็นพระหมกมุ่นอยู่กับโทรศัพท์บ่อย ก็เลยเตือนท่านว่าจะไปดูทำไม คือดูแล้วมาวุ่นวายตัวเอง” (พระสงฆ์บุรีรัมย์)

“ผู้นำนี่ต้องทำให้เขาศรัทธา ซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา ไม่หูเบา ต้องรอบรู้ ทันข่าวสารข้อมูล” (ผู้นำชุมชนจากนครปฐม)

“ต้องมีสติก่อน ถ้าขาดสติมักเกิดปัญหา เตือนตัวเองอยู่เสมอ ผมยึดหลักพอเพียงของในหลวงมาใช้ ไม่โลภ เรามีเท่านี้ ก็ใช้เท่านี้ ไม่ต้องไปอยากได้อะไรเหมือนคนอื่นเขา สอนลูกก็สอนอย่างนี้” (ผู้นำชุมชนจากนครราชสีมา)

“ผู้นำต้องเรียนรู้อยู่ตลอด ต้องมีความรอบคอบ ละเอียดถี่ถ้วน ต้องกล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้องที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน” (คนวัยทำงานจากบุรีรัมย์)

จากการสังเคราะห์บทบาทด้านการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของชุมชนของผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีองค์ประกอบย่อย 4 ประการ ได้แก่ (1) “หยุด” ยับยั้ง ตั้งสติ (2) “คิด” ไตร่ตรองถึงผลกระทบ (3) “ถาม” หาข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ และหลากหลาย และ (4) “ทำ” อย่างรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น (ใช้สื่อเป็น)

บทบาทหลัก และองค์ประกอบย่อยในแต่ละบทบาทหลักของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย อันประกอบด้วย พระสงฆ์ ครู และผู้นำชุมชน สรุปไว้ในตารางที่ 3.1 ดังนี้

ตารางที่ 3.1 บทบาทหลักและองค์ประกอบย่อยในแต่ละบทบาทหลักของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

บทบาทหลัก	องค์ประกอบย่อย
1) วิสัยทัศน์	● มองเห็นปัญหาและความเสี่ยงจากการไม่รู้เท่าทันสื่อ ● กำหนดเป้าหมาย ให้คนในชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ● ให้ความสำคัญต่อการวางแผนในสร้างทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ● เห็นโอกาส และทุนทางสังคมของชุมชน
2) เปิดรับข้อมูลอย่างครอบคลุม	● เปิดรับข่าวสารข้อมูลความรู้ที่ทันสมัย ทันต่อสถานการณ์ ● สามารถค้นหา/เข้าถึงแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูล ● เปิดใจรับฟังความคิดเห็น และความเห็นต่างอย่างไม่มีอคติ
3) ตัดสินใจ	● วิเคราะห์ และเปรียบเทียบข้อมูลได้อย่างรอบด้านก่อนตัดสินใจ/แก้ไขปัญหา ● ตัดสินใจอย่างมีคุณธรรม และรับผิดชอบ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อความปลอดภัยของคนในสังคม
4) ประสานความร่วมมือกับผู้อื่น	● มนุษยสัมพันธ์ที่ดี ● สื่อสารเพื่อสร้างแนวร่วมและเครือข่าย ● สร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิก
5) ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง	● ใช้ประโยชน์จากต้นทุน/ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ● สร้างช่องทาง/พื้นที่ในการสื่อสารที่หลากหลาย และครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ● เผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ได้อย่างทันท่วงที และสม่ำเสมอ ● ให้คำแนะนำ/ช่วยแก้ไขปัญหาจากการไม่รู้เท่าทันสื่อ
6) เป็นแบบอย่าง	● “หยุด” ยับยั้ง ตั้งสติ ● “คิด” ไตร่ตรองถึงผลกระทบ ● “ถาม” หาข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ และหลากหลาย ● “ทำ” อย่างรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น (ใช้สื่อเป็น)

3.2 บทบาทตามหน้าที่ของ “พระสงฆ์” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ

ในอดีต พระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวบ้านในชุมชน แต่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของยุคสมัยสร้างผลกระทบกับบทบาทการเป็นผู้นำของพระสงฆ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคข้อมูลข่าวสารที่มีทั้งข่าวจริง ข่าวปลอม มีมิจฉาชีพใช้เทคโนโลยีการสื่อสารชักจูงให้คนหลงผิดในเรื่องต่าง ๆ พระสงฆ์ที่อยู่ในสังคมเดียวกับฆราวาสก็ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงนี้เช่นเดียวกัน ถึงกระนั้นการให้ความเคารพพระสงฆ์ยังเป็นค่านิยมที่ฝังลึกในสังคมไทย พระสงฆ์จึงยังเป็นที่พึ่งของชาวบ้าน เป็นศูนย์รวมของความเคารพ เชื่อถือ ทำให้ชาวบ้านในชุมชนเกิดความสามัคคีกัน และพระสงฆ์ยังสามารถชี้นำให้ชาวบ้านเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ถูกที่ควรได้ โดยเฉพาะในชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีสายใยความเชื่อมโยงระหว่าง “บ้าน” “วัด” และ “โรงเรียน” วัดก็ยังเป็นพื้นที่ศูนย์รวมทางจิตใจให้แก่คนในชุมชน

การพัฒนาชุมชนให้กลายเป็นชุมชนที่รู้เท่าทันสื่อ และมีกลไกเฝ้าระวังสื่อที่เข้ามาหลอกลวงคนในชุมชน พระสงฆ์ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณของชุมชน จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเทศน์สอน ให้คำแนะนำ การตักเตือนชาวบ้าน ญาติโยม โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ และเยาวชน ในชุมชนให้ปลอดภัยจากมิจฉาชีพที่เข้ามาหลอกลวงผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกับ “พระสงฆ์” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง รวมถึงการสนทนากลุ่มกับ “ผู้สูงอายุ” และ “ประชาชนในชุมชน” ในฐานะผู้รับการเปลี่ยนแปลง จาก 4 ภูมิภาค 8 จังหวัด อันได้แก่ ภาคเหนือ คือ น่าน และพะเยา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ บุรีรัมย์ และนครราชสีมา ภาคกลาง คือ นครปฐม และฉะเชิงเทรา และภาคใต้ คือ ตรัง และพัทลุง เพื่อศึกษาบทบาทตามหน้าที่ของพระในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสภาวะสังคมที่เต็มไปด้วยข่าวลวงและข้อมูลเท็จในปัจจุบัน พบว่า พระสงฆ์แสดงบทบาทตามหน้าที่เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้คนในชุมชนมีความรู้เท่าทันสื่อ และช่วยสร้างกลไกในการเฝ้าระวังความเสี่ยงจากการใช้สื่อ 4 ด้าน ได้แก่ (1) การเทศนาสั่งสอน (2) การจัดสภาพแวดล้อมของวัด (3) การส่งเสริมความร่วมมือกับเครือข่าย และ (4) การให้คำปรึกษาแก่ญาติโยม โดยสามารถเรียบเรียงเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ในแต่ละประเด็นพร้อมวิเคราะห์ให้เห็นความสำคัญ ดังนี้

3.2.1 การเทศนาสั่งสอน

บทบาทที่สำคัญยิ่งของพระสงฆ์ที่มีต่อชาวบ้านในชุมชนคือการเผยแผ่ธรรมะ ในยุคที่มีข้อมูลข่าวสารกระจัดกระจายอยู่มากมายและไม่สามารถชี้ชัดได้ว่าข้อมูลไหนเชื่อถือได้ พระสงฆ์สามารถแสดงบทบาทผู้นำความเชื่อความศรัทธาด้วยการนำหลักธรรมมาแสดงให้ญาติโยมได้นำไปพิจารณาประกอบการตัดสินใจรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ พระสงฆ์ส่วนใหญ่ให้สัมภาษณ์ไปในทางเดียวกันว่า การใช้หลักธรรมะเตือนสติในการรับข้อมูลข่าวสาร จะช่วยให้ชาวบ้านปลอดภัยจากการถูกสื่อหลอกได้ ตัวอย่างหลักธรรมที่มักถูกหยิกยกขึ้นมาเทศน์สอน เช่น หลักกาลามสูตร ที่สอนให้อย่างเพิ่งเชื่อในสิ่งที่น่าเชื่อ หากยังไม่มีการพิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบเสียก่อน การใช้สติ เพื่อให้รู้ทันตัวเอง ไม่ตกเป็นเหยื่อของกิเลส ความโลภ ความกลัว การใช้ปัญญาและความไม่ประมาทในการไตร่ตรอง ตรวจสอบข้อมูล รวมถึงหลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ อันมุ่ง

สอนให้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อให้รู้ทันเหตุ รู้ผลกระทบจากการตัดสินใจ รู้จักตนเอง รู้จักความเหมาะสมพอดี รู้จักกาลเทศะ รู้จักผู้คน และรู้จักชุมชน ให้ดีเสียก่อนจะตัดสินใจใดๆ เป็นต้น ดังแสดงไว้ดังนี้

“ธรรมะจะช่วยให้เราควบคุมความโลภ ความหลง ถ้าเราไม่อยากได้แล้ว มีพอแล้ว ก็จะไม่หลงในส่วนนั้นแน่นอน แต่ถ้าเราไม่มีธรรมะ ยังอยากได้อยู่ ก็มีโอกาสที่จะพลาดได้ แล้วเขาใช้เทคโนโลยีสูง ก็เลยจะใช้ภาษาที่หว่านล้อมเรา เร้าใจได้ คือถ้าเราไม่คิดตามความเป็นจริงว่ามันยังไง มันก็จะหลอกเราได้” (พระสงฆ์จากนครปฐม)

“ก็เทศน์สอนโยมอยู่ทุกวันพระ ว่ามันมีหลักการเชื่ออยู่ ถ้าสั้นๆ ก็ อย่าเชื่อโดยยึดว่าเป็นครูบาอาจารย์ อย่าเชื่อโดยคำบอกเล่ากล่าวกันมาแต่โบราณ อย่าเชื่อ ต้องใช้ปัญญาพิจารณาดู” (พระสงฆ์จากฉะเชิงเทรา)

“มีการสอดแทรกเนื้อหาการรู้เท่าทันสื่อในการเทศน์ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุฟังบ้าง” (พระสงฆ์จากนครราชสีมา)

“ในฐานะพระก็ได้แค่แนะนำ ก็ใช้หลายวิธีอย่างพูดคุยเวลาขึ้นรถ พูดคุยวันพระ เล่าให้ฟังว่าชาวบ้านโดนมาอย่างนั้นอย่างนี้.... มีหลักธรรมอื่น อย่างสัปปุริสธรรม 7 ประการ (รู้เหตุ/รู้ผล/รู้ตน/รู้กาล/รู้ชุมชน/รู้บริษัท/รู้บุคคล) อยากรู้เขารู้เราก็มาจากนี่แหละ” (พระสงฆ์จากบุรีรัมย์)

“ต้องให้เขารู้ อริยสัจ 4 ก่อน...แล้วมันจะไปจบที่ “อานาปานะสติ” คือกำหนดลมหายใจออกแค่นั้นเอง มีสติและปัญญาอยู่ตลอดเวลาในการใช้ชีวิต แล้วถ้าญาติโยมมีสติอยู่ตลอดเวลาโอกาสที่จะหลวมตัวโดนหลอกก็จะน้อยลง” (พระสงฆ์จากตรัง)

“ก็คือต้องสอน ต้องบอกกัน แล้วต้องใช้เวลาคนเยอะๆ ต้องใช้ลักษณะอย่างนี้สอน ถ้าเราไม่อยู่บนธรรมาสน์ เขาก็จะฟังเราน้อย แต่ถ้าอยู่บนธรรมาสน์เขาก็จะฟังเรา แล้วส่วนใหญ่ก็จะเทศน์เรื่องให้ระวังตัว ให้ไม่มีความโลภ ต้องรู้จักเท่าทัน” (พระสงฆ์พัทลุง)

จากการสนทนากลุ่มกับผู้รับการเปลี่ยนแปลงทั้งในส่วนของผู้สูงอายุและประชาชนในชุมชน พบข้อมูลที่น่าสนใจว่า ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุ และคนในชุมชนต่างคาดหวังให้ “พระสงฆ์” เป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาตนเองให้มีคุณธรรม คาดหวังให้พระสงฆ์อบรมสั่งสอนให้คนลดกิเลสลงได้ ให้บำรุงรักษาศาสนาเอาไว้ โดยไม่ได้คาดหวังมากนักว่าพระสงฆ์จะต้องเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการช่วยแก้ไขปัญหาด้านการถูกหลอกลวงจากสื่อโดยตรง แต่อย่างไรก็ตาม พบว่ากลุ่มผู้รับการเปลี่ยนแปลงมองว่า หากมนุษย์สามารถลดกิเลส เช่น ลด

ความโลภลงได้ ลดความประมาท ไม่คิดไตร่ตรองให้รอบคอบลงได้ เป็นต้น ก็จะนำไปสู่ปัญญา หรือการตัดสินใจที่รู้ทันตนเอง ไม่ตกเป็นเหยื่อของกิเลสได้ง่าย ๆ จึงคาดหวังให้พระสงฆ์อบรมสั่งสอนญาติโยมในเรื่อง “สติ” และคุณธรรมที่ช่วยให้ประชาชนลดกิเลสลง ดังเช่น

“คาดหวังให้ท่าน (พระสงฆ์) สั่งสอนธรรมมะ นำพาเราเข้าสู่ธรรมะ เพื่อความสงบในจิตใจ ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ หมดจดจากกิเลส” (ผู้สูงอายุจากน่าน)

“ยายว่าเข้าวัดก็ดีนะ ทำให้จิตใจสงบ ไม่ฟุ้งซ้าน ไม่ต้องไปเจอ ไปเห็นอะไรที่อยากได้อะไร” (ผู้สูงอายุจากบุรีรัมย์)

จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ และกลุ่มผู้รับการเปลี่ยนแปลงใน 8 พื้นที่ คณะผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของญาติโยมให้รู้เท่าทันสื่อ และสามารถป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพได้ ในบทบาทของการเทศน์สอนไว้ 3 ประการ ได้แก่ (1) เทศน์ที่เพิ่มพูนทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้แก่ญาติโยมในชุมชน (2) ต้องเน้นย้ำประเด็นเรื่องการรู้เท่าทันและเชื่อมโยงกับหลักธรรมะ และ (3) มีการประเมินผลจากการเทศน์ด้วยการสังเกตการเปลี่ยนแปลงของญาติโยม

3.2.2 การจัดสภาพแวดล้อม

วัดในหลายพื้นที่เป็นศูนย์รวมใจ เป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นสถานที่จัดกิจกรรมชุมชน ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมในวัดให้ส่งเสริมการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ จึงเป็นช่องทางที่สามารถทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อได้อย่างดี บทบาทหนึ่งของพระสงฆ์ที่สามารถกระทำได้คือการจัดสภาพแวดล้อมภายในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ (ศาลาการเปรียญ/ห้องสมุด/พิพิธภัณฑ์) จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์พระสงฆ์ใน 8 จังหวัด พบประเด็นการจัดสภาพแวดล้อมในวัดเพื่อการรู้เท่าทันสื่อไม่มากนัก โดยจะเป็นการเปิดโอกาสให้มีการจัดกิจกรรมภายในบริเวณวัด แต่เป็นที่น่าสนใจว่าพระสงฆ์มีบทบาทในการร่วมสื่อสารในกลุ่มสังคมออนไลน์ของชุมชน จัดเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมในชุมชนออนไลน์

“อยากให้มีพุทธสุภาษิต ติดไว้ตามลานวัด จะได้เตือนสติอีกครั้ง อย่างน้อยคนเข้ามาทำบุญก็ได้เห็น ได้อ่าน ซึ่งในอดีตก็เคยทำมาแล้วนะ แต่ว่าเวลาผ่านไป โดนแดดโดนฝน ก็พังไป อันนี้คือพระทำกันเองนะ” (พระสงฆ์ตรัง)

“ชนบทก็อย่างนี้แหละ ส่วนมากเวลามีกิจกรรม เขาก็จะมาจัดที่วัดนี่แหละ วัดก็จะคอยประสานงานกับชุมชน กับผู้นำชุมชน ก็ร่วมมือกัน แล้วเวลามีกิจกรรม ทางหัวหน้าชุมชนก็จะ

ประสานงานมา ก็คือวัดก็ยังเป็นศูนย์กลาง เป็นศูนย์รวม ที่ยึดเหนี่ยวให้กับชุมชนอยู่" (พระสงฆ์จากฉะเชิงเทรา)

"ถ้า (พระ) เจอกรณีโดนหลอกก็จะแจ้งเตือนในไลน์ชุมชนหรือคนรู้จักให้รับทราบ" (พระสงฆ์จากพะเยา)

"สื่อสร้างสรรค์ ก็มีนะ ก็ยังอย่างเช่นใช้หัวข้อธรรมะ ให้คนเอาหลักธรรมไปปฏิบัติ ส่วนใหญ่แล้วเน้นเกี่ยวกับศีล 5 ถ้าคนมีศีล 5 มันก็จะครอบคลุม" (พระสงฆ์จากนครปฐม)

จากประเด็นการจัดการสภาพแวดล้อมให้ส่งเสริมการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ สะท้อนให้เห็นว่าพระสงฆ์ส่วนใหญ่จะเป็นฝ่ายตั้งรับมากกว่าจะเป็นผู้ที่จัดการสิ่งต่าง ๆ แต่การที่พระสงฆ์เข้าร่วมสื่อสารในกลุ่มไลน์ของชุมชนเพื่อเตือนอันตรายเกี่ยวกับสื่อก็จัดเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในสังคมออนไลน์

อย่างไรก็ตาม พบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจ คือ "วัด" ถือเป็นการสร้างทุนทางสังคมที่สำคัญในอดีต ทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดความเกื้อกูลกัน เกิดความช่วยเหลือ และเป็นค่อยเป็นใยต่อกัน รวมถึงมีความกตัญญูต่อผู้สูงอายุในครอบครัว ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จะช่วยทำให้ครอบครัว และชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ดังที่พระอาจารย์รูปหนึ่งที่จังหวัดพะเยา ได้กล่าวไว้ว่า

"ความปลอดภัย (จากสื่อ) ของคนในชุมชนจะเกิดขึ้น ตราบใดที่คนเหล่านั้นยังติดต่อกันกับชุมชน ยังมีสัมพันธ์กับชุมชน ไม่แยกตัวออกไป ตราบนั้นคนในชุมชนก็จะช่วยเป็นหูเป็นตา เป็นคนคอยปกป้องคุ้มครองให้ปลอดภัย" (พระสงฆ์จากพะเยา)

จากการสนทนากลุ่มกับผู้รับการเปลี่ยนแปลงทั้งในส่วนของผู้สูงอายุและประชาชนในชุมชน พบข้อมูลที่น่าสนใจว่า กลุ่มผู้รับการเปลี่ยนแปลงจะคาดหวังให้ "วัด" ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการอบรมฝึกสติให้แก่คนในชุมชน แต่ก็มีจำนวนไม่น้อย ที่อยากให้วัดเป็นพื้นที่ในการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ ดังเช่น

"วัดนี่ จริงๆ เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุมาเข้าวัด มาฟังทำ ถือศีล ทุกวันพระอยู่แล้ว เวลามีอะไรเข้ามา ทั้งดีและไม่ดี จะเป็นศูนย์กลางข้อมูลได้เลย ที่ผ่านมาก็มีผู้ใหญ่บ้านขอใช้พื้นที่วัดในการประชาสัมพันธ์ แจ้งเตือนให้ชาวบ้าน โดยเฉพาะผู้เฒ่าผู้แก่ระวังตัวจากสื่อ ถ้าไม่รู้ให้ถามลูกถามหลาน" (ประชาชนในชุมชนจากพะเยา)

“ท่านเจ้าอาวาสท่านเป็นเจ้าคณะตำบลด้วย ท่านเข้าใจความเสี่ยงครับ ท่านก็พยายามสอน พยายามเตือน เวลาท่านทำพิธีต่าง ๆ ท่านก็จะสอนเรื่องนี้ไปด้วย ท่านสอนให้ไม่ประมาท” (ประชาชนในชุมชนจากนครราชสีมา”

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้สังเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดสภาพแวดล้อม จากข้อมูลการสนทนากลุ่มของพระสงฆ์ และความคาดหวังจากกลุ่มผู้รับการเปลี่ยนแปลง ได้ 3 ประการ ได้แก่ (1) สร้างแหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ (2) สร้างสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยและน่าสนใจเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ และ (3) ส่งเสริมกิจกรรมเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

3.2.3 การส่งเสริมความร่วมมือกับเครือข่าย

พระสงฆ์สามารถสร้างและส่งเสริมความร่วมมือกับเครือข่ายเพื่อสร้างการรู้เท่าทันสื่อได้ ทั้งเครือข่ายภายในวัด ภายในชุมชน หรือ ต่างวัด ต่างชุมชน การร่วมมือเป็นเครือข่ายดังกล่าวช่วยให้สามารถเผยแผ่ธรรมะได้กว้างขวางขึ้น ได้มีกำลังหนุนในการส่งเสริมเรื่องการรู้เท่าทันสื่อให้กับชุมชน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และได้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของเรื่องราวต่าง ๆ โดยรอบ พระสงฆ์ทั้ง 8 พื้นที่มีความร่วมมือกับบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ในลักษณะเครือข่าย ทั้งเครือข่ายทางด้านศาสนาและเครือข่ายในประเด็นทางโลก

“มีเครือข่ายกันกับผู้ช่วยเจ้าอาวาส ก็ติดต่อกัน มีสังกัด มีเขต แล้วก็มีพื้นที่...ส่วนมากก็จะใช้ไลน์ติดต่อกัน อย่างเวลามีข่าวเกี่ยวกับคณะสงฆ์ในจังหวัดอย่างนี้ เขาก็จะไลน์มา” (พระสงฆ์จากฉะเชิงเทรา)

“ทำงานร่วมกันกับชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. มาวางแผนร่วมกัน วัดจะช่วยยังไง แต่ผู้นำชุมชนต้องเป็นเป็นหลักแหละ แต่ถ้าผู้ใหญ่บ้านอยากให้วัดช่วยยังไงก็มาบอก” (พระสงฆ์จากบุรีรัมย์)

“พระเองก็เป็นครูไปอบรมคุณธรรมให้กับโรงเรียนในชุมชน ก็จะมีการพูดเรื่องมิจฉาชีพ/การรู้ทันสื่อให้กับนักเรียนฟังอยู่บ่อย ๆ” (พระสงฆ์จากนครราชสีมา)

“ถ้าชุมชนมีโครงการ หรือมีกิจกรรม แล้วมานิมนต์พระไปอย่างนี้ เราก็ไปได้ เพราะอย่างพระเอง เวลาวัดมีกิจกรรมอะไร ชุมชนก็มาช่วย... ตอนนี้เราก็ค่อยๆ เอาธรรมะแทรกซึมเข้าไปในโรงเรียนทีละนิด ให้เขาเรียนรู้ ให้เด็กมีความคิด มีปัญญา” (พระสงฆ์จากตรัง)

“แต่ดีที่สังคมที่นี่มันน้อยหน่อย พอถึงเวลาก็พูดคุยกันเยอะ แลกเปลี่ยนกันเยอะ ส่วนใหญ่ลูกหลานก็จะรับราชการ แล้วเวลากลับมาก็จะมีกลุ่มไลน์ อย่างเช่น ไลน์ตำบล เขาก็จะส่งข้อมูลเตือนกันเยอะ” (พระสงฆ์จากพัทลุง)

“ต้องผนึกกำลังของ “บวร” สร้างความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกันให้แน่น เพราะคนถูกหลอกมักจะเป็นคนที่แยกออกจากความสัมพันธ์นี้” (พระสงฆ์จากน่าน)

จากข้อมูลข้างต้น จึงเห็นได้ว่า “พระสงฆ์” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของชุมชน มีเครือข่ายมีความสัมพันธ์กับหน่วยย่อยของชุมชนจำนวนมาก เช่น กับโรงเรียน กับญาติโยม กับแกนนำชุมชน และรวมถึงกับกลุ่มพระสงฆ์ในตำบลและต่างพื้นที่กันด้วย เป็นต้น โดยพระสงฆ์ แสดงบทบาทในฐานะเป็นผู้เป็นจิตอาสาเข้าไปช่วยเหลือ อบรมแก่เยาวชนในโรงเรียน หรือญาติโยม และมีบทบาทเป็นสมาชิกหนึ่งในสังคม ที่ต้องเรียนรู้เพื่อให้ตนรู้เท่าทันสื่อจากเครือข่ายที่ตนมีอีกด้วย คณะผู้วิจัยได้สังเคราะห์สมรรถนะของพระสงฆ์ในบทบาทของการส่งเสริมความร่วมมือกับเครือข่าย ได้ 2 ประการ ได้แก่ (1) การสร้างเครือข่ายศาสนา และ (2) การสร้างเครือข่ายอื่นๆ เช่น กับชุมชน กับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.2.4 ให้คำปรึกษา

จากข้อมูลการสนทนากลุ่ม พบว่าพระสงฆ์หลายรูปที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน หรือญาติโยม โดยเน้นสิ่งที่ท่านเชี่ยวชาญ คือการให้การอบรมในเรื่องการสติ การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง และความไม่ประมาท นอกจากนั้น พบว่าหลายพื้นที่ พระต้องทำหน้าที่ให้คำปรึกษาในประเด็นเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ เรื่องการประสานงานกับผู้ใหญ่บ้าน หรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเมื่อญาติโยมถูกหลอก เพราะท่านได้มีโอกาสในการใกล้ชิดกับญาติโยม และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับแกนนำของชุมชน นอกจากนั้น หลายรูปท่านยังได้แจ้งเตือนพระสงฆ์ด้วยกันเอง เมื่อเกิดการหลอกลวงขึ้นในวัด

“ถ้าเจอ case โดนหลอกก็จะแจ้งเตือนในไลน์ชุมชนหรือคนรู้จักให้รับทราบ พระกับพระก็จะคุยถึงกันหมด ปรึกษากันในคณะสงฆ์ของชุมชน” (พระสงฆ์จากพะเยา)

“อาตมาจะเล่าให้ฟังนะ วัดหลายวัดก็เคยโดนหลอกนะ เขาเข้ามาให้เราเป็นเจ้าภาพทำบุญ จากนั้น ก็ไม่ให้วัด เขาก็เอาเงินชาวบ้านที่มาทำบุญไป แล้วก็หายไปเลย ... อันนี้เกิดที่อื่นนะ ไม่ใช่ที่นี่ ซึ่งเราก็ดูจากในไลน์กลุ่มพระ เขาก็จะแจ้งเตือนกันมา” (พระสงฆ์จากน่าน)

“วัดก็เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณอยู่แล้ว ก็ถ่ายทอดให้กับผู้นำ เกี่ยวกับหลักธรรมะต่าง ๆ ที่จะให้ผู้นำไปเผยแพร่ ตรงนี้ก็ป้องกันได้ ชุมชนเข้มแข็งจะเป็นอย่างนี้” (พระสงฆ์จากนครปฐม)

“บางที ชาวบ้านวิ่งมาขอให้เราช่วย เรารู้จักกับผู้ใหญ่ รู้จักสารวัตร เขามาทำบุญที่วัดบ่อยๆ รู้จักกัน ก็โทร.ติดต่อประสานให้” (พระสงฆ์จากนครราชสีมา)

นอกจากนั้น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้รับการเปลี่ยนแปลงยังแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังต่อพระสงฆ์ในการเป็นผู้เยี่ยวยา รักษาจิตใจของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อไปแล้วอีกด้วย ดังเช่นตัวอย่างต่อไปนี้

“ที่สำคัญกว่า คือ คนที่ถูกหลอกไปแล้ว โง่ไปแล้ว คราวนี้มานั่งเสียใจ กินไม่ได้ นอนไม่หลับ ไม่รู้จะอยู่ไปทำไม ก็จะชวนเขามาวัด มาฟังธรรมะให้เขาปลง ให้พระช่วยปรับจิตใจให้เขาเข้มแข็ง” (ผู้สูงอายุจากพะเยา)

จากข้อมูลการสนทนากลุ่มกับพระสงฆ์ และความคาดหวังจากญาติโยมในชุมชนข้างต้น คณะผู้วิจัยได้สังเคราะห์บทบาทของการให้คำปรึกษาไว้ ได้ 2 ประการ ได้แก่ (1) ให้คำปรึกษาต่อศาสนิกชนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาจากการตกเป็นเหยื่อการหลอกลวง และ (2) การให้คำปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน เพื่อการเฝ้าระวังสื่อ

จากการสังเคราะห์บทบาทตามหน้าที่ของพระสงฆ์ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้คนในชุมชนมีความรู้เท่าทันสื่อและมีกลไกในการเฝ้าระวังภัยจากสื่อ ในพื้นที่ 8 จังหวัด สามารถสรุปได้ในตารางที่ 3.2 ดังนี้

ตารางที่ 3.2 บทบาทตามหน้าที่และองค์ประกอบย่อยของพระในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

บทบาทตามหน้าที่ของพระ	**องค์ประกอบย่อย**
1) การเทศนาสั่งสอน	● เทศน์ที่เพิ่มพูนทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ● เน้นย้ำประเด็น ● สังเกตการเปลี่ยนแปลง
2) จัดสภาพแวดล้อม	● สร้างแหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ (ศาลาการเปรียญ/ห้องสมุด/พิพิธภัณฑ์) ● สร้างสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยและน่าสนใจเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ● ส่งเสริมกิจกรรมเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ
3) ส่งเสริมความร่วมมือกับเครือข่าย	● สร้างเครือข่ายศาสนา (สร้างเครือข่ายการสอนธรรม เพื่อการไม่ประมาทและการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ) ● สร้างเครือข่ายอื่นๆ

บทบาทตามหน้าที่ของพระ	องค์ประกอบย่อย
4) ให้คำปรึกษา	● ให้คำปรึกษาต่อศาสนิกชนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อการแก้ไขปัญหาจากการตกเป็นเหยื่อการหลอกลวง ● ให้คำปรึกษาในการดูแล ช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน (เพื่อการเฝ้าระวังสื่อ)

3.3 บทบาทตามหน้าที่ของ “ครู” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ

การใช้สื่อมีความเสี่ยงต่อนักเรียนในพื้นที่ชนบทเพิ่มขึ้นในแต่ละปี โดยผลกระทบจากประสบการณ์การถูกล่อลวงและการถูกหลอกในกลุ่มจังหวัดที่คณะผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์นั้น มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นตามทัศนะของครู ครูทุกคนที่ให้สัมภาษณ์ล้วนเห็นพ้องว่า จำเป็นต้องมีการจัดการความเสี่ยงและการป้องกันมิให้เกิดเหตุร้ายกับนักเรียน เพื่อรักษาความปลอดภัยและพัฒนาการของนักเรียนในทุกช่วงวัยโดยเฉพาะเด็กอายุ 10 ปีขึ้นไป ครูหลายคนกล่าวว่า จากประสบการณ์ที่ได้พบเจอ การถูกล่อลวงจากสื่อเป็นที่น่าเป็นห่วง ยกตัวอย่างเช่น นักเรียนบางคนถูกหลอกให้เปิดเบอร์มือถือใหม่และให้ข้อมูลบัตรประชาชน นักเรียนได้รับโทรศัพท์และเงินจากการหลอกล่อดังกล่าวจริง แต่ต่อมากลับถูกแจ้งหนี้ค้างชำระที่ไม่เคยใช้บริการ จนเกิดกรณีที่ต้องดำเนินคดีต่อไป

นอกจากนั้น การหารายได้เพิ่มเติมโดยการโพสต์สินค้าและโอนเงินก่อน ยังเป็นเรื่องที่น่าวิตกกังวลต่อพัฒนาการของนักเรียนในกลุ่มของครูแต่ละคนเองอีกเช่นกัน เพราะมีการหลอกล่อให้โอนเงินให้กับร้านค้าก่อนที่จะปิดบัญชีหนีหายไป ซึ่งนักเรียนหลายคนไม่ทันระวังจนทำให้เสี่ยงในการทำธุรกรรมที่ไม่มีความแน่นอน หลายครั้งมีการติดต่อผ่านทางโทรศัพท์มือถือของตัวนักเรียนเองเพื่อหลอกล่อนักเรียน โดยบอกว่าเป็นตำรวจ ทั้ง ๆ เป็นมิจฉาชีพ ทั้งยังมีการได้รับพัสดุแปลกปลอมและสายโทรศัพท์ที่เรียกเข้ามาโดยอ้างว่ามีพัสดุหรือมีสายที่เกี่ยวข้องกับการเปิดบัญชีปลอม ครูจึงเห็นพ้องว่า ควรทำให้นักเรียนระมัดระวังและไม่ตกเป็นเหยื่อของการโกงในรูปแบบต่าง ๆ

ครูหลายคนได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองด้วยเช่นกัน โดยจากมุมมองของผู้ปกครองเอง ก็มีความพยายามที่จะจำกัดขอบเขตการใช้โทรศัพท์มือถือของนักเรียนที่บ้าน เพื่อรักษาพฤติกรรมและพัฒนาการที่ดี โดยการริบมือถือให้ใช้เป็นเวลา จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในบ้านจะช่วยสร้างพื้นที่ที่ปลอดภัยให้กับนักเรียนยามอยู่ที่บ้าน จากจุดนี้เอง ในมุมมองของครูหลายคน สถาบันครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการช่วยกำกับดูแลและติดตามพฤติกรรมนักเรียนที่บ้าน เพื่อให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและสามารถสื่อสานต่อเนื่องไปในยามโตขึ้น นอกจากนี้ ในขยะอยู่ที่โรงเรียน ครูหลายคนยังได้พยายามสร้างกันชนทางความคิดให้กับนักเรียนโดยการสร้างโอกาสให้นักเรียนได้พูดคุยอย่างตรงไปตรงมา เช่น เรื่องเพศ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจและสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที ยกตัวอย่าง ครูคนหนึ่งที่จังหวัดนครปฐมมองเห็นความเสี่ยงในการใช้สื่อที่นักเรียนในพื้นที่ เพราะมีนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายมีโอกาสเข้าถึงสื่อมากกว่าชั้น

อื่น ๆ หลายครั้งด้วยกันที่นักเรียนไปจดจำเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมมาร้องเพลงเล่นกับเพื่อนในชั้น โดยที่ตนเองไม่รู้ความหมายที่แท้จริง ครูจึงพยายามสั่งสอนตักเตือน เพราะมองว่าการจดจำเลียนแบบการกระทำจากโลกออนไลน์นั้น เสี่ยงที่จะทำให้นักเรียนเปิดรับสื่อด้านลบอื่น ๆ เข้ามาได้อีกในอนาคต นอกจากนี้ ครูยังได้ยกตัวอย่างสื่อออนไลน์ประเภทคลิปวิดีโอสั้น เช่น TikTok ที่มีปัญญาประดิษฐ์ (AI) จัดเรียงเนื้อหาเพื่อสร้างความสนใจก็จัดได้ว่ามีอิทธิพลต่อตัวนักเรียนเป็นอันมาก เพราะทำให้นักเรียนติดตามและส่งต่อคลิปต่าง ๆ ได้ง่ายมากขึ้น โดยหลงลืมการตรวจสอบความถูกต้อง

ครูทุกคนล้วนเห็นตรงกันว่า การจัดการความเสี่ยงและการป้องกันในการใช้สื่อเป็นเรื่องที่สำคัญ ทั้งผู้ปกครอง ครู และนักเรียนจะต้องร่วมมือกันเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและสร้างความเข้าใจในการใช้สื่ออย่างมีสติสร้างความรู้และพัฒนาการอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกับ “ครู” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ “นักเรียน” ในฐานะผู้รับการเปลี่ยนแปลง จาก 4 ภูมิภาค 8 จังหวัด อันได้แก่ ภาคเหนือ คือ น่าน และพะเยา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ บุรีรัมย์ และนครราชสีมา ภาคกลาง คือ นครปฐม และฉะเชิงเทรา และภาคใต้ คือ ตรัง และพัทลุง ทำให้คณะผู้วิจัยสังเคราะห์บทบาทของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของสังคมโรงเรียนไปสู่สังคมที่รู้เท่าทันสื่อได้ 4 ประการ ได้แก่ (1) จัดการเรียนการสอน (2) จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน (3) สร้างความร่วมมือกับเครือข่ายของโรงเรียน (4) ให้คำปรึกษาในการใช้สื่อแก่นักเรียนและผู้ปกครอง

3.3.1 จัดการเรียนการสอน

ครูที่ให้การสัมภาษณ์ทุกคนล้วนกล่าวตรงกันว่า การล่อลวงผ่านระบบออนไลน์เป็นปัญหาที่มีความรุนแรงในวงการการศึกษา โรงเรียนจึงเป็นแหล่งเริ่มแรกที่สำคัญในการวางรากฐานเพื่อป้องกันและจัดการกับปัญหานี้ เพื่อให้นักเรียนไม่ตกเป็นเหยื่อออนไลน์ที่เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาผ่านการใช้โทรศัพท์มือถือ การจัดการศึกษาด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อจึงเป็นหน้าที่สำคัญของครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนในฐานะผู้นำที่จะเปลี่ยนปัญหาให้ดีขึ้น จากการสัมภาษณ์ครูที่คณะวิจัยได้ทำในทุกจังหวัด พบว่าครูทุกคนมีความเข้าใจถึงความเสี่ยงที่นักเรียนเผชิญอยู่ เนื่องจากนักเรียนสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้โดยที่ยังไม่มีวุฒิภาวะ แต่ทักษะหรือความสามารถยังเพียงพอที่จะรับมือกับสื่อที่มีความเสี่ยงในการหลอกลวงได้ ทำให้เด็กนักเรียนมีโอกาสที่จะตกเป็นเหยื่อสูง นอกจากนี้ ยังพบว่ามีเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลายจังหวัดซื้อสินค้าออนไลน์ตามโฆษณาผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ ซึ่งเป็นเหตุให้ความเสี่ยงเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากเด็กนักเรียนยังไม่มีความเข้าใจเพียงพอเกี่ยวกับการซื้อขายออนไลน์และไม่อาจรู้เท่าทันเรื่องความปลอดภัยทางออนไลน์

ครูคนหนึ่งในจังหวัดบุรีรัมย์กล่าวว่า การปฏิเสธสายเรียกเข้าโทรศัพท์ที่มีลักษณะเป็นเบอร์โทรศัพท์จากต่างประเทศหรือเบอร์โทรศัพท์แปลก ๆ เป็นสิ่งที่ครูมักสอนอยู่เสมอ เพื่อป้องกันการล่อลวงทางโทรศัพท์ ในทำนองเดียวกัน ครูที่จังหวัดพัทลุงยืนยันว่า

> *“เมื่อรับสายโทรศัพท์แล้ว หากไม่มีความรู้จักผู้โทรหรือพบพิรุธ จะบอกให้นักเรียนตัดสายทิ้งทันที ป้องกันความเสี่ยงจากการโทรศัพท์ที่มักมีการหลอกลวง” (ครูจากพัทลุง)*

ยิ่งไปกว่านั้น โรงเรียนที่ทำการสัมภาษณ์ในจังหวัดพัทลุง ได้นำเสนอกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา โดยครูกับนักเรียนร่วมกันอภิปรายข่าวสาร เหตุการณ์ และสถานการณ์ที่นักเรียนได้พบเจอ เพื่อให้นักเรียนร่วมกันพูดคุยและหาแนวทางป้องกัน และมีการบูรณาการเนื้อหาหลักสูตรในรายวิชาการป้องกันการทุจริตร่วมด้วย ซึ่งเน้นการให้นักเรียนร่วมกันเล่าประสบการณ์ที่เคยพบเจอเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันกลโกงของมิจฉาชีพและสร้างการเฝ้าระวังตนเอง นอกจากนั้น จากการสัมภาษณ์นักเรียน พบข้อมูลที่สอดคล้องกันว่าครูได้พยายามสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อในหลายวิชา เช่น วิชาสังคม วิชาด้านการใช้คอมพิวเตอร์ ด้านการใช้เทคโนโลยี และด้านสุขศึกษา ดังนี้

“... คุณครูสอนครับ สอนตอนวิชาสังคม คุณครูจะสอนบอกว่า ถ้ามีเบอร์ หรือว่ามีมิจฉาชีพโทรมา ให้เราวางสาย หรือว่าไม่ต้องพูดกับเขาครับ” (นักเรียนจากพัทลุง)

“... ในวิชาคอมพิวเตอร์ เพราะว่าคุณครูรู้ว่าถ้าใช้เทคโนโลยี เราต้องเจอเหตุการณ์แบบนี้ คุณครูก็เลยสอนดักไว้ก่อน” (นักเรียนจากพัทลุง)

“คุณครูสอนในวิชาสุขศึกษา แล้วก็วิชาสังคมค่ะ ว่าห้ามไปกับคนแปลกหน้า เวลาคนแปลกหน้ามาทักในเฟซบุ๊ก ให้ขอบคุณค่ะ แล้วบล็อกเลย” (นักเรียนจากตรัง)

“คุณครูสอนเกี่ยวกับการป้องกันมิจฉาชีพในวิชาสังคมครับ ... และสอนการใช้โซเชียล การบล็อคคนที่ไม่น่าไว้วางใจในวิชาเทคโนโลยีครับ” (นักเรียนจากฉะเชิงเทรา)

ทั้งนี้ เพื่อป้องกันและจัดการกับพฤติกรรมที่ไม่ปกติในห้องเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ได้แจ้งให้ครอบครัวช่วยสอดส่องพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์ของนักเรียนเมื่ออยู่ที่บ้าน ถือเป็นการอบรมและสั่งสอนเด็กนักเรียนในทางที่ถูกต้อง ในบางโรงเรียน เช่น ครูในโรงเรียนในจังหวัดนครปฐม มีการให้ความรู้เกี่ยวกับ E-sport เพื่อส่งเสริมการแข่งขันในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความสามารถและคณะครูสามารถควบคุมขอบเขตได้ สำหรับครูที่จังหวัดน่าน มีการจัดการทั้งก่อนและหลังเกิดเหตุถูกหลอกออนไลน์ เพื่อป้องกันการล่อลวงก่อนที่จะเกิดในอนาคตกับเพื่อนคนอื่น ๆ นอกจากนั้น ข้อมูลจากนักเรียนยังทำให้ทราบว่า หลายโรงเรียนมีการอบรมในพิธีหน้าเสาธงเพื่อเตรียมความพร้อมให้ครูเวรสามารถรับรู้และป้องกันการล่อลวงในระยะที่แท้จริง ดังตัวอย่างเช่น โรงเรียนหนึ่งในจังหวัดบุรีรัมย์

“คุณครูท่านจะอบรมหน้าเสาธงทุกวันค่ะ เรื่องแก๊งค์คอลเซ็นเตอร์ จะคอยเตือนเด็กนักเรียนค่ะ” (นักเรียนจากจังหวัดบุรีรัมย์)

ในส่วนของหลังเกิดเหตุ โรงเรียนมีการให้ความรู้เชิงรุกในคาบวิชาจริยธรรม เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบ วิธีการ และกลอุบายที่ใช้ในการล่อลวงของมิจฉาชีพ และแนวทางการป้องกัน การเชิญเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การล่อลวงของมิจฉาชีพในปัจจุบันเป็นการทำในทางที่มีเหมือนกันหลายจังหวัด (เช่น พะเยา บุรีรัมย์ นครราชสีมา เป็นต้น) เพื่อให้นักเรียนได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและสามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมและมีการแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที และจัดกิจกรรมการเรียนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกและคณะครูสามารถควบคุมขอบเขตได้ (เช่น การประกวดการจัดทำสื่อ การประกวดกิจกรรมเข้าจังหวะเพื่อให้หลีกหนีจากการเข้าอยู่ในโลกออนไลน์แต่เพียงอย่างเดียว เป็นต้น)

ครูหลายคนในโรงเรียนที่จังหวัดนครปฐมและฉะเชิงเทรามุ่งเน้นการสอนให้นักเรียนพัฒนาทักษะในการพูดอย่างสร้างสรรค์ โดยหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาที่สร้างความเดือดร้อนหรือโจมตีผู้อื่น นอกไปจากการสอนแบบนำเสนอประสบการณ์จริงที่คนใกล้ตัวตกเป็นเหยื่อ เพื่อสร้างวินัยในการระวังตนเอง และการใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ นอกจากนี้ยังเน้นการอ่านอย่างมีวิจารณญาณแยกแยะข้อมูลและคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ทั้งยังเสนอปฏิบัติในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตอย่างรู้เท่าทัน อีกประการหนึ่งที่เน้นในการสอนในหลายจังหวัดคือการสอนให้นักเรียนรู้จักพิจารณาแหล่งที่มาของข้อมูล และไม่เชื่อถือหรือรับรู้ข้อมูลจากคนอื่นที่ไม่รู้จักล่วงหน้า ในส่วนของการดูแลนอกชั้นเรียน มีการออกเยี่ยมบ้านและการตักเตือนนักเรียนจะถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อแนะนำผู้ปกครองในหลายจังหวัด ครูคนหนึ่งในจึงหวัดนครปฐมกล่าวว่า

> *“เราจะสอนวิธีการใช้งานเครื่องคอมพิวเตอร์ การใช้งานทั่วไป การใช้เพื่อสืบค้นข้อมูล และข้อปฏิบัติในการสืออินเทอร์เน็ตอย่างรู้เท่าทัน สอนให้นักเรียนไม่ดูสื่อที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมกับพัฒนาของช่วงวัยนักเรียน” (ครูจากนครปฐม)*

ในจังหวัดฉะเชิงเทรา การสอนในรายวิชาสังคมศึกษามีการนำประสบการณ์ของครูเจอมาสอนให้นักเรียนฟัง เช่น แนะนำว่าเมื่อมีคนแปลกหน้าขอเป็นเพื่อนในเฟซบุ๊ค ควรระมัดระวังและไม่ควรกดยืนยันทันที ในจังหวัดนครราชสีมา เน้นกิจกรรมจิตศึกษาโดยให้นักเรียนดูสื่อจำลองสถานการณ์ เพื่อสร้างสมาธิในการจัดผิดเหตุการณ์ และการหัดให้นักเรียนตั้งสติร่วมกันเพื่อหาวิธีการปฏิบัติตนเองอย่างถูกต้อง เพื่อให้นักเรียนรู้เท่าทันสื่อและป้องกันการตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพยามอยู่นอกโรงเรียน ยิ่งกว่านั้นครูในจังหวัดนครราชสีมา ยังมีการพัฒนากรอบและกติกาในการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตในการเรียนการสอน รวมถึงการอบรมให้ครูเพื่อเข้าใจการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนการสอน โดยมีการเชื่อมโยงกับโรงเรียนเครือข่ายศิษย์เก่าอีกด้วย นอกจากนั้น ในบางพื้นที่พบว่าทางโรงเรียนได้จัดให้มีกิจกรรมการอบรมเรื่องการรู้เท่าทันสื่อขึ้นมาโดยเฉพาะเป็นพิเศษ ดังข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักเรียนจากจังหวัดน่าน

> *“ที่โรงเรียนมีการอบรมเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ โดยการยก case study มาอธิบาย และให้ร่วมกันหาวิธีแก้ไขและป้องกัน” (นักเรียนจากน่าน)*

สรุปได้ว่า การเรียนการสอนในระบบการศึกษาที่เน้นการรู้เท่าทันสื่อในกลุ่มครูที่ทำการสัมภาษณ์นั้น มักเน้นทักษะการสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ และการพัฒนาทักษะการวิจารณญาณในการตัดสินใจ นอกจากนี้ การรับรู้และป้องกันการใช้สื่อที่ไม่เหมาะสมกับนักเรียนเป็นส่วนสำคัญของการสอน การทำให้นักเรียนรู้เท่าทันและป้องกันจากความตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ ล้วนเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนที่ทำการเก็บข้อมูล โดยเฉพาะการยกเอาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาสอนให้เด็กนักเรียนได้ระวังตัวเอง เป็นการให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการล่อลวงออนไลน์ เพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติตนได้ที่ถูกต้องและป้องกันตนเองจากการเป็นเหยื่อ ตลอดจนการให้ความรู้และการสอนให้ตัวนักเรียนช่วยเป็นหูเป็นตา ถือเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างสังคมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเติบโตอย่างสมบูรณ์

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ครูและนักเรียนข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ตัวบ่งชี้ ที่แสดงให้เห็นถึงการมีความสามารถในบทบาทด้านการเรียนการสอนของครู เพื่อเปลี่ยนแปลงนักเรียนให้กลายเป็นผู้ที่รู้เท่าทันสื่อ และสามารถเฝ้าระวังจากสื่อที่ไม่ปลอดภัยได้ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ (1) ออกแบบการสอนที่เพิ่มพูนทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ (2) ปลูกฝังพฤติกรรมการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้เป็นนิสัย และ (3) ประเมินผลพฤติกรรมการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของนักเรียน

3.3.2 จัดสภาพแวดล้อม

การให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่สำคัญที่ครูผู้ให้สัมภาษณ์ยึดถือปฏิบัติ เพื่อป้องกันปัญหาและความเสี่ยงที่เกี่ยวโยงกับนักเรียนในโรงเรียนและในชุมชมแวดล้อมโรงเรียน โดยคุณครูมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลและสอนนักเรียนเรื่องนี้ ซึ่งสามารถดำเนินการได้ผ่านหลายทางดังต่อไปนี้

การสร้างช่องทางเพื่อให้นักเรียนปรึกษากับครูก่อนการซื้อสินค้าออนไลน์ กล่าวคือ นักเรียนจะได้รับคำแนะนำจากครูก่อนที่จะทำการซื้อสินค้าออนไลน์ เพื่อป้องกันการถูกหลอกลวงและความเสี่ยงทางการเงินที่อาจเกิดขึ้น (เช่น พะเยา นครราชสีมา) การแจ้งข้อมูลผ่านกลุ่มไลน์และการประชาสัมพันธ์ กล่างคือมีการใช้กลุ่มไลน์ผู้ปกครองเพื่อแจ้งข้อมูลสำคัญและประชาสัมพันธ์หน้าเสาธงเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการสื่อสารกับผู้ปกครอง (พบได้ในทุกจังหวัด) การขอความร่วมมือให้ผู้ปกครองสองส่วนดูแลพฤติกรรมของบุตรหลาน กล่าวคือ การให้ความร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อเฝ้าระวังและรับมือกับพฤติกรรมที่ผิดปกติของนักเรียน (เช่น น่าน นครปฐม) การสร้างระบบแจ้งเตือนและการสร้างข้อตกลงร่วมกันในโรงเรียน กล่าวคือ โรงเรียนควรมีระบบแจ้งเตือนและข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการใช้โทรศัพท์ของนักเรียน ทำให้ผู้ปกครองสามารถเฝ้าระวังลูกหลานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เช่น พัทลุง น่าน นครราชสีมา) การจัดโครงการและมาตรการในการเสริมสร้างความปลอดภัยในโรงเรียน กล่าวคือ โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิภายนอกในการจัดโครงการ กิจกรรม และมาตรการต่าง ๆ เพื่อลดจุดเสี่ยงและป้องกันปัญหาที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน (เช่น มูลนิธิคุ้มครองเด็กแห่งประเทศไทย) การสร้างระบบติดตามพฤติกรรมของนักเรียน กล่าวคือ ครูฝ่ายปกครองจะเฝ้าระวังพฤติกรรมของนักเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงจากปกติ และสอบถามเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น (พบได้ในทุกโรงเรียน) การสร้างสิ่งแวดล้อมในการเสริมทักษะที่จำเป็นสำหรับครู กล่าวคือ ครู

มักสนใจในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นเพื่อสร้างภาพแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน โดยครูคนหนึ่งที่จังหวัดน่าน กล่าวเสริมว่า

> *“เนื่องจากคณะครูมีอายุเยอะแล้ว ไม่ทันต่อเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด มีการปรับปรุงอยู่เสมอ ถ้ามีการอบรมวิธีการใช้ให้กับคณะครูคงจะดีมาก” (ครูจากน่าน)*

ในพื้นที่โรงเรียนของการสัมภาษณ์ที่ตั้งอยู่ที่นครปฐม มีการสร้างสิ่งแวดล้อมโดยการจัดประชุมคณะครูเมื่อพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมที่ผิดปกติ เพื่อปรึกษาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การกำชับครูไม่ให้มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น การลงโทษนักเรียน นั้นถูกนำมาใช้เพื่อป้องกันการเผยแพร่ในสื่อออนไลน์ ทั้งนี้ เพื่อรักษาภาพลักษณ์ของครูและโรงเรียน มีการใช้ป้ายประกาศตามชั้นเรียน ส่งเสริมให้มีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับการใช้สื่ออย่างปลอดภัย ครูคนหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมากล่าวว่า

> *“เพราะการใช้อินเทอร์เน็ตมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของนักเรียน ครูเราเองก็ได้ช่วยกันสอดส่งพฤติกรรมของนักเรียน จากนั้นจึงมาสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมในโรงเรียนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อไม่ให้นักเรียนในใจมือถือ คือการดึงความสนใจ ไม่หมกมุ่นอยู่กับเกม สร้างสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่น่าสนใจกว่า” (ครูจากนครราชสีมา)*

ทั้งนี้ ยังมีการสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองในการควบคุมพฤติกรรมการใช้สื่อของนักเรียน เพื่อให้การพัฒนาบุคลิกภาพและการพฤติกรรมของนักเรียนในสังคมออนไลน์มีการควบคุมจากสภาพแวดล้อมนอกโรงเรียนด้วยเช่นกัน

ยกตัวอย่างโรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทราซึ่งทำการสัมภาษณ์ มีการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมอันดีในการป้องกันในโลกเสมือนจริง โดยแจ้งให้นักเรียนติดตั้งแอพลิเคชัน whoscall เพื่อคัดกรองรายชื่อเบอร์โทรศัพท์ และป้องกันการโทรศัพท์จากกลุ่ม call center หรือผู้ที่ก่อกวน ตลอดจนบอกให้นักเรียนปิดกั้นบัญชีเฟซบุ๊คคนแปลกหน้าที่ก่อกวนหรือคุกคาม และไม่เข้าเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาเรียกให้มีการชำระเงินก่อนการกระทำใด ๆ นอกจากนี้ยังมีการป้องกันการโพสต์เฟสบุ๊คที่มีเนื้อหาไม่สุภาพอีกด้วย ถือเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมในโลกออนไลน์ในระดับตัวบุคคล

ในพื้นที่จังหวัดพะเยา มีการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีนอกชั้นเรียน โดยตั้งตามแนวคิด “สถานศึกษาปลอดภัย” ทำให้โรงเรียนมีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อลดเวลาเรียนและเพิ่มเวลารู้ พัฒนาทักษะและการแสดงออกนอกห้องเรียน ซึ่งรวมถึงกิจกรรมวิชาการ เกษตรพอเพียง ลูกเสือเนตรนารี พละศึกษา การอบรมคุณธรรมจริยธรรม และกิจกรรม *To Be Number One* เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะและจริยธรรมของนักเรียนในทุกระดับชั้น ในการพัฒนาบุคลิกภาพและการพฤติกรรมของนักเรียนในสังคม

โดยสรุป โรงเรียนที่มีครูผู้เล็งเห็นปัญหา สามารถสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีโดยการการบูรณาการแนวทางและมาตรการต่าง ๆ ข้างต้น เพื่อช่วยให้โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและพร้อมในการจัดการ

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีในชุมชนโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสมรรถนะของครูในประเด็น “จัดสภาพแวดล้อม” นั้น มีตัวบ่งชี้ที่เสนอว่า ครูควรต้องสามารถที่จะ (1) สร้างช่องทางและแหล่งเรียนรู้ ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ (2) สร้างสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยและน่าสนใจเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ (3) จัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

3.3.3 สร้างความร่วมมือกับเครือข่าย

เครือข่ายของโรงเรียนมีความสำคัญอย่างมากในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเฝ้าระวังสื่อและการป้องกันการล่อลวงผ่านสื่อ ตลอดจนอันตรายต่าง ๆ ทางออนไลน์ หลายโรงเรียนที่คณะผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ได้นำเสนอวิธีการในการสร้างความร่วมมือกับวิทยากรท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ก็เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในทุก ๆ ด้านของการรู้เท่าทันสื่อ ยกตัวอย่างในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ใช้ประโยชน์จากโครงการ “ครู D.A.R.E.” ที่มีอยู่ก่อนหน้าแล้ว โดยผ่านการประสานจากสถานีตำรวจ เพื่อให้ความรู้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยการอบรมเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อกลอุบายของมิจฉาชีพ การปฏิบัติตนและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่นักเรียน นอกจากนี้ ยังมีการนำข้อมูลจากเครือข่ายแฟนเพจ “สภ.บ้านบัว” ของเฟซบุ๊ค มาให้ความรู้ในกิจกรรมหน้าเสาธงและการอบรมคุณธรรมจริยธรรม

แนวทางปฏิบัติที่สำคัญซึ่งเครือข่ายของโรงเรียนในทุกพื้นที่เห็นตรงกัน คือการสร้างเกาะป้องกันนักเรียนมิให้ข้องเกี่ยวกับโลกออนไลน์อย่างไม่รู้เท่าทัน โดยมีการประสานแจ้งเรื่องแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหากเกิดเหตุฉุกเฉิน เครือข่ายกับตำรวจนี้ยังมีประเด็นการป้องกันผ่านการอบรมให้ความรู้แก่นักเรียนในการไตร่ตรองข้อมูลก่อนตัดสินใจลงมือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไป เช่น ไม่รับพัสดุที่ไม่ทราบที่มาเพราะอาจเป็นต้นเหตุให้เกิดการล่อลวงได้ ทั้งนี้ การสร้างไลน์กลุ่มกับตำรวจก็เป็นการสร้างเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารและแจ้งข่าวสารให้ทุกคนรับทราบเป็นทางการ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนในหลายพื้นที่ที่ต้องการให้หน่วยงานตำรวจเข้ามาเป็นเครือข่ายร่วมกับโรงเรียนในการอบรมและช่วยป้องกันภัยจากมิจฉาชีพ ดังตัวอย่างของนักเรียนในจังหวัดบุรีรัมย์

> *“อยากให้คุณครูเชาเอาพี่ตำรวจมาสอนเรื่องการป้องกันตัวจากมิจฉาชีพค่ะ ... พี่ตำรวจเคยมาสอนเรื่องยาเสพติดแล้วเพื่อนๆ ชอบกันมากค่ะ” (นักเรียนจากจังหวัดบุรีรัมย์)*

ข้อมูลส่วนหนึ่งจากโรงเรียนในจังหวัดพัทลุง พบว่าครูได้ช่วยกันสร้างเครือข่ายระดับจังหวัด เช่น การเป็นอนุกรรมการสื่อสร้างสรรค์ของจังหวัด การจัดหลักสูตร “ครู D.A.R.E.” เช่นเดียวกับจังหวัดบุรีรัมย์ โดยเป็นการออกสัญจรให้ความรู้แก่นักเรียนเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านการปฏิบัติตนให้ห่างไกลจากยาเสพติดและภัยอันตรายต่าง ๆ นอกจากนี้ การอบรมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เป็นการสอดแทรกเนื้อหาการป้องกันการถูกล่อลวงทางเพศและการค้ามนุษย์ อันเป็นผลสืบเนื่องจากการรู้เท่าทันสื่ออีกด้วย ในส่วนของครูที่สัมภาษณ์ในจังหวัดตรัง ได้อธิบายถึงการทำงานสของเครือข่ายด้วยการประชุมกรรมการสถานศึกษาต่าง ๆ

เพื่อร่วมกันวางแผนการเฝ้าระวังและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนและโรงเรียน โรงเรียนจึงมีความใกล้ชิดกับชุมชนและวัด มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในวัดสำคัญทางศาสนา เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับชุมชน นอกจากนี้ การประชุมผู้ปกครอง 1 ครั้ง ต่อภาคการศึกษา ยังช่วยระดมเครือข่ายอื่น ๆ เพื่อชี้แจงและสร้างความร่วมมือในการเฝ้าระวังและควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนได้อีกประการหนึ่งด้วย ครูซึ่งให้สัมภาษณ์ในจังหวัดนครปฐม กล่าวว่า

> *“นักเรียนได้รับการสนับสนุนให้สร้างเครือข่ายในโลกออนไลน์พร้อม ๆ กับครูด้วย เช่น การเป็นเพื่อนในเฟซ หรือเพื่อนของเพื่อน [mutual friends] อันนี้จะเป็นการติดตามเนื้อหาของสื่อที่นักเรียนรับชม นักเรียนจะได้รู้สึกว่าสามารถคุยกับครูได้ มีอะไรครูก็ทักไปถามเพื่อนของเพื่อนในเฟซได้ทันที” (ครูจากนครปฐม)*

นอกจากนี้ ยังมีการนำเนื้อหาสื่อที่นักเรียนชมมาใช้ในการพูดคุยในห้องเรียนช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่ออย่างเหมาะสมตามเครือข่ายหรือแฟลตฟอร์มที่นักเรียนเข้าไปเป็นสมาชิก เพื่อสร้างเครือข่ายการเฝ้าระวังภายนอกโรงเรียนอีกชั้นหนึ่ง สำหรับครูที่จังหวัดพะเยา มีการสร้างเครือข่ายในการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างชัดเจน นอกจากการอบรมการป้องกันยาเสพติดและอบายมุข และการอบรมภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้ว ยังมีการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือกับท้องถิ่นเช่นกัน

โดยสรุป การสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายและองค์กรท้องถิ่น เช่น ตำรวจ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ถือเป็นส่วนสำคัญในการเตรียมความพร้อมและป้องกันการล่อลวงผ่านสื่ออย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะควรและปลอดภัย ดังนั้น สมรรถนะ “การสร้างความร่วมมือกับเครือข่าย” ที่ครูควรจะมีในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสังคมโรงเรียนไปสู่การรู้เท่าทันสื่อนั้น มีตัวบ่งชี้ดังนี้ (1) สร้างเครือข่ายในโรงเรียน (2) สร้างเครือข่ายนอกโรงเรียน (3) สร้างความร่วมมือเครือข่ายต่าง ๆ ในชุมชนและนอกชุมชน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อแก่นักเรียน (4) สร้างความร่วมมือเครือข่ายต่าง ๆ ในชุมชนและนอกชุมชน เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ (5) สร้างความร่วมมือเครือข่ายผู้ปกครอง เพื่อพัฒนาระบบกลไกในการเฝ้าระวังสื่อแก่นักเรียน และ (6) สร้างกลุ่มจิตอาสาเฝ้าระวังสื่อในโรงเรียน

3.3.4 ให้คำปรึกษาในการใช้สื่อ

ครูที่ให้การสัมภาษณ์หลายคนพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า การพัฒนาทักษะของครูในการให้คำปรึกษาเรื่องการใช้สื่อเป็นเรื่องจำเป็น ในฐานะผู้ที่จะเป็นคนชี้แนะว่าสิ่งใดถูกต้องหรือไม่ ครูจึงต้องเข้าใจสถานการณ์สื่อในปัจจุบันและรู้หนทางในการป้องกัน ตลอดจนแก้ปัญหาเมื่อเกิดเหตุได้ อีกทั้งยังต้องทันต่อสถานการณ์ ข่าวสาร และกลอุบายต่าง ๆ ของมิจฉาชีพเพื่อให้สามารถตอบสนองได้ถูกต้อง ยิ่งไปกว่านั้น ครู

หลายคนอธิบายการให้คำปรึกษาของตนเองว่า การยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในนักเรียนมีความสำคัญ เพื่อให้คำปรึกษามีความเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงของนักเรียน และสามารถนำเอาเหตุการณ์นี้มาช่วยกันถกเถียงแนวทางการปฏิบัติได้

นอกจากนี้ ในเชิงนโยบายระดับโรงเรียน ยังมีการกำชับให้ครูติดตามและสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์ของนักเรียน และฝึกสติให้นักเรียนเพื่อเสริมสร้างการใช้ปัญญาในการพิจารณา และรับมือกับเหตุการณ์ ยกตัวอย่างการปฏิบัติงานที่จังหวัดตรังในการป้องกันการใช้ยาเสพติด ครูผู้ให้สัมภาษณ์ที่จังหวัดตรังมักจะบอกกล่าวและตักเตือนนักเรียนเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดซึ่งมักนำพามาโดยสื่อประเภทต่าง ๆ โดยการให้คำปรึกษานั้นจะไม่ใช้มาตรการรุนแรงที่อาจทำให้นักเรียนกลัว และไม่กล้าปรึกษาปัญหา แต่ครูจะสร้างความสนิทสนมให้กับนักเรียน เพื่อให้ไว้ใจและสามารถปรึกษาปัญหาได้อย่างสบายใจ ครูในจังหวัดอื่นเช่นเดียวกัน เพื่อป้องกันการใช้ยาเสพติด มักจะสร้างข้อตกลงว่า เมื่อนักเรียนกำลังเล่นอินเทอร์เน็ต แล้วพบเว็บไซต์หรือการแจ้งเตือนแปลก ๆ นักเรียนควรแจ้งครูทันที เพื่อให้ได้คำแนะนำและแก้ไขปัญหา หรือช่วยกันเฝ้าระวังไม่ให้เพื่อนคนอื่นตกเป็นเหยื่อด้วย ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากนักเรียนในหลายพื้นที่ ที่พบว่าครูในโรงเรียนหลายแห่งจะคอยเตือนนักเรียนให้ระวังภัยจากสื่อออนไลน์อยู่เสมอ และช่วยแนะวิธีการป้องกันให้แก่นักเรียนด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

> *“บางครั้งครูประจำชั้นก็จะเตือนหน้าชั้นค่ะ ครูสอนว่าแก๊งค์พวกนี้คือแก๊งอะไร น่ากลัวอย่างไรค่ะ” (นักเรียนจากจังหวัดบุรีรัมย์)*

> *“คุณครูเคยบอก เคยเตือนค่ะ ว่าถ้ามีคนแปลกหน้าส่งคำขอมาเป็นเพื่อนเรา ก็อย่าพึ่งไปรับค่ะ” (นักเรียนจากจังหวัดฉะเชิงเทรา)*

> *“อยากให้คุณครูช่วยแนะนำวิธีการป้องกันมิจฉาชีพที่โทรมาหลอก” (นักเรียนจากจังหวัดนครราชสีมา)*

ครูในหลายจังหวัดมีการติดตามพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของนักเรียน เช่น ตรวจดูเว็บไซต์หรือแฟลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ของนักเรียนที่ใช้ประจำ ไม่ว่าจะเป็นเฟซบุ๊คหรือเกมออนไลน์ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เข้าใจถึงสภาพทั่วไปของแฟลตฟอร์ม เพื่อวางแผนการให้คำชี้แนะและแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างทันท่วงที ยกตัวอย่างการจัดการสื่อและการสอนของครูในโรงเรียนของจังหวัดนครปฐม มีการสังเกตพฤติกรรมการใช้สื่อของนักเรียนที่แตกต่างกัน โดยนักเรียนส่วนใหญ่ใช้บัญชีเฟสบุ๊คและ TikTok และดูวีดีโอจากยูทูป หลังจากนั้นก็จะนำความรู้ที่ได้มาให้คำปรึกษานักเรียน เพื่อให้สามารถแยกแยะระหว่างเว็บไซต์จริงกับเว็บไซต์ปลอม ซึ่งครูจะให้คำแนะนำเมื่อนักเรียนมีความกังวลเกี่ยวกับการไม่รู้เท่าทันสื่อ ช่วยแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองได้อีกชั้นหนึ่ง ครูยังได้กล่าวว่า

“ปัญหาการใช้สื่อของนักเรียนและผู้ปกครองต่างกัน เด็กจะเข้าถึงสื่อเพื่อลอกเลียนแบบ แต่ผู้ปกครองมีความเสี่ยงที่จะถูกหลอกหลอกหาไม่รู้เท่าทัน ในบางกรณี ครูก็เลยต้องเป็นที่ปรึกษาให้แก่ผู้ปกครองเองด้วยเช่นกัน” (ครูจากฉะเชิงเทรา)

สรุปได้ว่า การส่งเสริมทักษะการให้คำปรึกษาในทั้งในห้องเรียนและส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อการใช้สื่อเป็นสิ่งสำคัญของครู เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการใช้สื่อ ฉะนั้น สมรรถนะ “ให้คำปรึกษาในการใช้สื่อ” ซึ่งรวมไปถึงการให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการเฝ้าระวังสื่อนอกห้องเรียน จึงมีตัวบ่งชี้อย่างชัดเจนคือ การให้คำแนะนำ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้สื่อ

จากการสังเคราะห์บทบาทตามหน้าที่ของครูในการสร้างการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้คนในชุมชนมีความรู้เท่าทันสื่อและมีกลไกในการเฝ้าระวังภัยจากสื่อ ในพื้นที่ 8 จังหวัด สามารถสรุปได้ในตารางที่ 3.3 ดังนี้

ตารางที่ 3.3 บทบทตามหน้าที่และองค์ประกอบย่อยของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

บทบาทตามหน้าที่ของครู	องค์ประกอบย่อย
1) จัดการเรียนการสอน	● ออกแบบการสอนที่เพิ่มพูนทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ● ปลูกฝังพฤติกรรมการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้เป็นนิสัย ● ประเมินผลพฤติกรรมการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของนักเรียน
2) จัดสภาพแวดล้อม	● สร้างช่องทางและแหล่งเรียนรู้ ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ● สร้างสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยและน่าสนใจเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ● จัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ
3) สร้างความร่วมมือกับเครือข่าย	● สร้างเครือข่ายในโรงเรียน ● สร้างเครือข่ายนอกโรงเรียน
4) ให้คำปรึกษาการใช้สื่อ	● ให้คำแนะนำ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้สื่อ

3.4 บทบาทตามหน้าที่ของ “ผู้นำชุมชน” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ

ผู้นำชุมชนที่รับการสัมภาษณ์ โดยการจัดสนทนากลุ่มในครั้งนี้ประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน รวมถึงกลุ่มคณะกรรมการบริหารหมู่บ้าน ที่ทำหน้าที่คอยดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาชุมชนของคนให้มีความเรียบร้อย

มีเศรษฐกิจที่ดี มีความสงบสุข และคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ที่จะเข้ามาทำอันตรายต่อคนในชุมชน โดย 8 ชุมชนที่คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ได้รับการคัดเลือกว่าเป็นพื้นที่ที่มีความเข้มแข็ง อันเกิดจากการมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถเสริมสร้างทุนทางสังคม และใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้รับการยืนยันจากตัวผู้นำชุมชนเอง และตัวผู้รับการเปลี่ยนแปลง เช่น กลุ่มประชาชนในชุมชน และกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น

ข้อมูลที่น่าสนใจคือ ชุมชนที่ศึกษาในครั้งนี้ ต่างมีประสบการณ์โดนมิจฉาชีพหลอกมาแล้วทุกแห่ง ได้แก่ การใช้โทรศัพท์มาหลอกลวง ซึ่งมีตัวอย่างมากมาย เช่น การโทรศัพท์มาข่มขู่ว่าไปทำธุรกรรมทางการเงินไว้ และจะต้องโอนเงินไปชดใช้ การข่มขู่ว่าเป็นตำรวจจะมาจับ เพราะได้กระทำความผิด การหลอกให้ดีใจว่าจ่ายค่าไฟฟ้าเกิน ทางเจ้าหน้าที่การไฟฟ้าจะโอนเงินคืนให้ แต่ขอเลขที่บัญชีพร้อมส่งลิงค์ให้กด รวมถึงเรื่องหลอกว่ามีพัสดุตกค้าง ซึ่งเป็นการหลอกลวงที่มักพบเกือบทุกแห่ง เป็นต้น การหลอกลวงผ่านใช้สื่อออนไลน์ เช่น การหลอกลวงให้หลงรักผ่านเฟสบุ๊กส์ และขอยืมเงิน ซึ่งโดนมากจะหลอกว่าเป็นชาวต่างชาติหน้าตาดี มีการส่งข้อความทั้งภาษาต่างประเทศ และภาษาไทย แปลภาษาจากภาษาต่างประเทศ แล้วมาขอยืมเงิน การหลอกให้ซื้อของ แล้วได้รับสินค้าที่ไม่มีคุณภาพ หรือไม่ครบถ้วนตามที่สัญญาไว้ การใช้เทคโนโลยีเลียนแบบเสียง การสืบทราบชื่อเล่น จนทำให้เชื่อสนิทใจว่าเป็นคนที่รู้จักกำลังคุยด้วย แล้วหลอกให้ทำตามได้โดยง่าย เป็นต้น การหลอกลวงโดยสื่อบุคคล เช่น การเข้ามาในหมู่บ้านแล้วชวนเชื่อให้ร่วมลงทุน การหลอกขายปุ๋ย ขายของที่อ้างว่ามีคุณภาพสูงแต่ราคาถูก การหลอกให้หลงเชื่อและเข้ามาขโมยของในบ้าน เป็นต้น แต่การหลอกลวงที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ไม่สามารถสร้างความสูญเสียแก่ชุมชนเหล่านี้ได้มากนัก มีเพียงการเสียเงินไปบ้าง เสียรู้ซื้อของไม่มีคุณภาพ แต่ไม่ก่อให้เกิดการสูญเสียในจำนวนมาก หรือส่งผลกระทบที่ร้ายแรง

กลไกสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันภัยจากสื่อในชุมชนเหล่านี้จึงมีความน่าสนใจ โดยคณะผู้วิจัยได้สันนิษฐานเบื้องต้นว่า เกิดขึ้นจากความเข้มแข็งของชุมชนเป็นฐานที่มั่นคง ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากการให้สัมภาษณ์ของคนในชุมชนกลุ่มต่างๆ ว่าชุมชนจำเป็นต้องมีความสามัคคีก่อน จึงเกิดความร่วมมือกัน ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน กลายเป็นวัฒนธรรมของชุมชนในการปกป้องคุ้มครอง ดูแลกันด้วยความรัก ความเคารพ และความเมตตา ซึ่งแผ่ครอบคลุมทุกคนในชุมชน รวมทั้งการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดการเรียนรู้ และการพัฒนาให้ทุกคนในชุมชน ทุกวัย ทุกครัวเรือนได้มีความรอบรู้เกี่ยวกับการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์และปลอดภัยอีกด้วย

ผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกับแกนนำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน และความคาดหวัง เสียงสะท้อนจากกลุ่มผู้รับการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ซึ่งได้แก่ กลุ่มประชาชน และกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน ทำให้พอสรุปบทบาทตามหน้าที่ของผู้นำชุมชนเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชนเป็นชุมชนที่รู้เท่าทันสื่อ และมีกลไกในการเฝ้าระวังสื่อได้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) พัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้เท่าทันสื่อ 2) จัดสภาพแวดล้อมในชุมชน 3) บริหารจัดการชุมชนให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อ 4) สร้างเครือข่าย และ 5) สื่อสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.4.1 การพัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้เท่าทันสื่อ

บทบาทแรกของผู้นำชุมชน คือ การพัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้เท่าทันสื่อ เพราะหากคนในชุมชนมีความรู้และทักษะในการป้องกันตนเองแล้ว ก็จะช่วยทำให้ชีวิตของคนในชุมชนปลอดภัยต่อภัยจากสื่อยิ่งขึ้น รวมถึงสามารถช่วยเหลือ คุ้มครองคนในครอบครัว และคนในชุมชนได้อีกด้วย จากการสนทนากลุ่มพบว่าทุกพื้นที่มีเป้าหมายดังกล่าวร่วมกัน แต่ต่างกันที่บางพื้นที่สามารถจัดกิจกรรมได้ด้วยการสนับสนุนจากเครือข่าย หรือภาครัฐ แต่ในขณะที่บางพื้นที่จะใช้การเตือน การบอกเล่า ผ่านกลไกการเฝ้าระวังของชุมชนเท่านั้น เช่น ที่ประชุมของชุมชน การประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสาย เนื่องจากไม่มีบุคลากร หรือผู้เชี่ยวชาญที่จะจัดอบรมได้ ดังตัวอย่างเสียงสะท้อนความต้องการของผู้นำชุมชนในหลายพื้นที่ ดังนี้

“อยากให้มีการอบรมให้ชาวบ้านรู้ทันเกี่ยวกับการใช้สื่อครับ จะได้ไม่ถูกหลอก พวกที่อบรมแล้วก็จะได้ช่วยไปบอกไปเตือนคนอื่นๆ ได้” (ผู้นำชุมชนจากพะเยา)

“อยากให้ทางอำเภอ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสื่อมาจัดอบรมเรื่องวิธีการป้องกันสื่อหลอกให้ชาวบ้านเหมือนกัน เพราะตอนนี้ เราไม่เชี่ยวชาญพอจะอบรมเอง ตอนนี้ได้แค่เตือนชาวบ้านในเสียงตามสาย ผ่านไลน์บ้าง” (ผู้นำชุมขนจากบุรีรัมย์)

“เรายังไม่เคยมีการอบรม (การรู้เท่าทันสื่อ) แต่ก็อยากให้มีครับ ชาวบ้านจะได้ปลอดภัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุกับเด็กๆ เยาวชน” (ผู้นำชุมชนจากนครปฐม)

“ชาวบ้านเขาชอบนะ ชอบให้เตือนกัน เขาจะได้รู้ทัน ไม่โดนหลอก เขาสนใจมาก เหมือนไปเพิ่มแรงกระตุ้นให้เขา แบบมีภูมิคุมกันเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เขาจะได้เฝ้าระวังไปด้วย อะไรเข้ามาเขาก็จะเริ่มคิดแล้วว่าแบบนี้มันใช่จริงไหม หรือไม่จริง จะปรึกษาหารือกัน ช่วยกันตรวจสอบค่ะ” (ผู้นำชุมชนจากฉะเชิงเทรา)

“มีการอบรมผู้สูงอายุเรื่องนี้ (การรู้เท่าทันสื่อ) เลยค่ะ ที่ อบต.ค่ะ ของชมรมผู้สูงอายุน่ะ เพราะที่นี่มีโรงเรียนผู้สูงอายุค่ะ เขาจะพูดคุยประสบการณ์ว่าเจออะไรมาบ้าง แล้วบอกว่ามีวิธีแก้ไขยังไงค่ะ” (ผู้นำชุมชนจากฉะเชิงเทรา)

“ประชาสัมพันธ์ไปอย่างนี้ ชุมชนก็ตื่นตัวนะ ลูกหลานก็จะบอกคนเฒ่าคนแก่ในบ้าน ถ้ามีเบอร์แบบนี้มา ไม่ต้องรับสายนะ ให้ตัดสายทิ้งเลย” (ผู้นำชุมชนจากตรัง)

“อยากให้มีผู้เชี่ยวชาญ (ด้านการรู้เท่าทันสื่อ) มาเป็นวิทยากร แนะวิธีให้ห่างจากมิจฉาชีพ วิธีการต่างๆ พวกข้อมูล ที่เรายังไม่รู้ทันเขา (มิจฉาชีพ)” (ผู้นำชุมชนจากตรัง)

“เมื่อเดือนที่แล้ว ก็มีการเชิญเทศบาลมาให้ความรู้เกี่ยวกับโซเชียลกับผู้สูงอายุค่ะ มาสอน มาแนะนำเบื้องต้นค่ะ” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดพัทลุง)

ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนบางกลุ่ม และเสียงสะท้อนจากผู้รับการเปลี่ยนแปลงหลายราย ที่มองว่าเรื่องการหลอกลวงจากมิจฉาชีพที่มาในหลายรูปแบบ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์นั้น นับวันยิ่งมีการพัฒนาไปอย่างก้าวกระโดด การรับมือจากชุมชนเอง จึงไม่น่าจะเพียงพอ ภาครัฐเอง จึงควรวางนโยบายในการปราบปราม หรือมีมาตรการช่วยเหลือหมู่บ้านมากกว่านี้ ดังนี้

“การแก้ปัญหาเรื่องนี้มันยาก ต้องอาศัยส่วนบน (ภาคนโยบายส่วนกลาง) มาช่วย เราอยู่ในชุมชนก็ตามไม่ค่อยทัน ที่เราทำได้ก็คือ การจัดกิจกรรมบ่อยๆ เพื่อกระตุ้นกัน เตือนกัน ให้มาแลกเปลี่ยนกันจะได้ไม่โดนหลอก ซึ่งก็เป็นแนวป้องกันมากกว่าจะแก้ไขได้เบ็ดเสร็จ” (ผู้นำชุมชนจากพัทลุง)

“อยากได้สื่อความรู้เกี่ยวกับการป้องกันมิจฉาชีพที่อัพเดทเรื่อยๆ อะคะ เพราะมิจฉาชีพก็อัพเดทขึ้นเรื่อย เราก็ต้องอัพเดพให้ทัน” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดฉะเชิงเทรา)

อย่างไรก็ตาม หลายชุมชนได้เห็นปัญหา และความเสี่ยงที่มาจากสื่อดังกล่าว ได้มีการวางแผนเพื่อช่วยกันคุ้มครองป้องกันคนในชุมชนปลอดภัย โดยเฉพาะกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง เช่น กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน กลุ่มเยาวชน เป็นต้น โดยเริ่มจากการส่งเสริมให้คนในครอบครัวดูแลกัน การช่วยเหลือกันระหว่างคนในบ้านใกล้เรือนเคียง และการช่วยเหลือในของชุมชนที่สอดแทรกความรู้การรู้เท่าทันสื่อในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และรวมถึงกิจกรรมที่เป็นกิจวัตรประจำวันของตนในชุมชนด้วย ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

“ลูกหลาน ก็ต้องให้ความรู้เกี่ยวสื่อกับพ่อแม่ ปู่ยาตายาย ในครอบครัวของตนเอง” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดบุรีรัมย์)

“ควรอบรมให้ผู้สูงอายุ ตอนนี้เขาชอบเล่นเฟสกัน อบรมให้เขารู้หน่อยว่าต้องตั้งค่ารหัสยังไง ป้องกันตัวเองยังไง เวลาอ่านข่าวในเฟสบุ๊ก ต้องรู้ว่าไม่ใช่เรื่องจริงเสมอไป” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดตรัง)

“ชุมชนก็ต้องสร้างภูมิต้านทานของตัวเอง ผ่านกระบวนการที่เราทำอยู่ สร้างภูมิรู้ให้เขานะคะ คือ เน้นเรื่องความพอเพียง เอาหลักธรรมะมาช่วย เพราะว่าคนมันอยาก ถ้าเราไม่อยาก เราก็ไม่ไปยุ่ง” (ผู้นำชุมชนจากพัทลุง)

“ในส่วนนี้ (การจัดกิจกรรมรู้เท่าทันสื่อ) เราก็มีการวางแผนนะ เราเริ่มจากครอบครัว ตั้งแต่เด็ก พ่อแม่ แล้วก็ผู้สูงอายุ ผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่เขาก็จะสอดแทรกให้เขารู้ ให้เขาป้องกันกับเหตุการณ์ที่มันเกิดขึ้นเพราะว่าที่นี่เราจะทำกิจกรรมกับคนทุกรุ่น จะได้ช่วยดูแลกัน” (ผู้นำชุมชนจากพัทลุง)

“จริง ๆ แล้ว เราก็มีการสอดแทรกให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องรู้เท่าทันสื่อเข้าไปอย่างไม่เป็นทางการค่ะ เช่น เราอบรมเกษตรกรเกี่ยวกับปุ๋ย ก็จะสอนเรื่องการรู้เท่าทันการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อป้องกันการถูกหลอกจากคนที่มาขายในชุมชน ให้เขารู้พื้นฐานไว้ค่ะ” (ผู้นำชุมชนจากพัทลุง)

จากข้อมูลข้างต้นจึงพอสรุปสมรรถนะของผู้นำชุมชนตามบทบาทในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้เท่าทันสื่อได้ 3 ประการ คือ 1) ออกแบบโครงการเกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ 2) พัฒนาศักยภาพในการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย และ 3) สามารถประเมินความเปลี่ยนแปลงของชุมชนได้

3.4.2 จัดสภาพแวดล้อมในชุมชน

ผู้นำชุมชนหลายแห่ง สร้างช่องทางในการสื่อสารอย่างประสิทธิภาพมากที่สุด คือ เน้นความรวดเร็วเพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ และความครอบคลุมทุกคน ทุกวัย ทุกหลังคาเรือน จึงพบว่าทุกพื้นที่จะมีไลน์กลุ่มของชุมชน เพื่อใช้ในการแจ้งข่าวต่าง ๆ การประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรม และใช้ในการช่วยเตือน ให้ความรู้เกี่ยวกับการหลอกลวงจากมิจฉาชีพ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน รวมถึงใช้เป็นสื่อในการสอนวิธีการป้องกันตนเองจากมิจฉาชีพอีกด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“มีกลุ่มไลน์ของชุมชนค่ะ เรามีมาตราการว่าครัวเรือนละ 1 บัญชี ในกลุ่มมีอยู่ประมาณ 128 คนค่ะ จะขอความร่วมมือ เวลามีข่าวสารอะไรในกลุ่มไลน์ ก็ให้บอกคนที่บ้านด้วย บอกคนสูงอายุที่ไม่ได้อยู่ในไลน์ด้วยค่ะ” (ผู้นำชุมชนจากฉะเชิงเทรา)

“เวลามีเหตุอะไรขึ้นมา ก็พวกชาวบ้านนี่แหละช่วยกันส่งลงมา รู้เรื่องอะไรมาก็ส่งกันทางนี้ค่ะ มิจฉาชีพมันมีอย่างนี้นะ อย่าไปหลงกลนะ คือ ทุกคนช่วยกันเตือน ร่วมด้วยช่วยกันค่ะ” (ผู้นำชุมขนจากฉะเชิงเทรา)

“ที่นี่มีไลน์หมู่บ้าน ซึ่งเป็นประโยชน์มาก สามารถแจ้งเตือนเรื่องมิจฉาชีพให้กับคนในหมู่บ้านได้ทราบ” (ผู้นำชุมชนจากน่าน)

“ที่นี่มีกลุ่มไลน์ของชุมชน เวลามีเหตุอะไร ผู้ใหญ่บ้านก็จะแจ้งข่าว หรือใครมีอะไร เจออะไรแปลกๆ ก็จะแจ้งเตือนกัน พอมีเรื่องอะไรก็กระจายส่งกัน” (ผู้นำชุมชนจากพะเยา)

“ผมให้ถ่ายวีดิโอเลยนะ ถ้าสั่งของออนไลน์อะไรอย่างเนี่ย แกะตอนเขาส่งมาเลย คือประชาสัมพันธ์ไปนะ ถ้าสินค้าไม่ตรงตามที่เราสั่ง ก็ให้คือพนักงานไปเลย เพราะว่าส่วนใหญ่ที่นี่จะสั่งแบบเก็บเงินปลายทางครับ ถ้าจ่ายเงินไปก่อน เผลอๆ บางทีของไม่มาด้วยซ้ำ” (ผู้นำชุมชนจากตรัง)

“มีกลุ่มไลน์กันครับ มีประชุมหมู่บ้าน ก็จะแนะนำกันว่า มันมีแบบนี้มานะ เตือนกันให้ระวัง นี่ก็เพิ่งเตือนกันไปว่าอย่าเข้าไปกดนะ หรือว่าอย่าโอนตังค์นะ จนกว่าเราจะแน่ใจ ให้ตรวจสอบดีๆ ก่อน” (ผู้นำชุมชนจากตรัง)

“ชุมชนจะมีกลุ่มไลน์ของชุมชน แล้วก็มีกลุ่มไลน์ย่อยต่างๆ เช่น กลุ่มไลน์ปลูกผัก กลุ่มไลน์. อสม. แล้วพอมีกิจกรรม หรือมีอะไรน่ากลัว ก็แชร์กัน ส่งข่าวกัน ส่วนผู้สูงอายุ คนที่ไม่ใช้โทรศัพท์ก็มีหอกระจายข่าว มีการประชุมหมู่บ้าน ก็มีหลายช่องทางนะ” (ผู้นำชุมชนจากพัทลุง)

“ที่นี่มีหลายกลุ่มครับ อย่างของผมก็จะมีไลน์กลุ่ม อบต. กลุ่มหัวหน้าราชการ กลุ่มฝ่ายปกครอง กลุ่มข่าวสารวัดสำโรง เรามีหลายกลุ่มที่จะช่วยกันแชร์ข้อมูล” (ผู้นำชุมชนจากนครปฐม)

ซึ่งสอดคล้องกับเสียงสะท้อนจากประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ที่กล่าวถึงประโยชน์มากมายจากการใช้ไลน์ชุมชนในการสื่อสาร การเตือนภัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรวมไปถึงการช่วยตามจับกุมมิจฉาชีพได้ด้วยในบางกรณี ดังตัวอย่าง เช่น

“ตอนนี้ ก็มีไลน์ของหมู่บ้านแล้ว ก็ทำให้สามารถกระจายข่าวต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว แล้วก็มีการแจ้งเตือนกันได้ทั่วถึงในเวลาที่รวดเร็วครับ ยกเว้นคนไม่มีโทรศัพท์ ก็จะไม่ทราบข่าวในไลน์” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดน่าน)

“ไลน์นี้ มีประโยชน์มากนะครับ ช่วยให้ตามจับพวกที่มาหลอกในหมู่บ้านได้ ชาวบ้านช่วยกันแจ้ง จดทะเบียนรถเลย ว่าตอนนี้อยู่พิกัดไหน จนอำเภอตามจับได้” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดน่าน)

“ที่นี่มีไลน์กลุ่มทั้งในระดับตำบล และระดับหมู่บ้านเลยค่ะ เวลาเขามีอะไร รถชนกัน เขาก็ถ่ายภาพ มีใครเข้ามาทำอันตรายอะไร เขาก็แจ้งกัน” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดนครปฐม)

“ผู้นำชุมชน เขาจะลงไลน์ตลอด พอมีอะไรมา เขาก็จะเตือนในไลน์กลุ่มของหมู่บ้าน” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดฉะเชิงเทรา)

“พวกเราจะมีไลน์กลุ่มของชุมชนกันอยู่แล้ว เวลามีเหตุเตือนภัย เราจะประชาสัมพันธ์ในไลน์เลยว่าถ้าเป็นอย่างนี้อย่าไปเชื่อนะ” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดพัทลุง)

“ในไลน์ชุมชน 100 กว่าคน ก็มีหมดเลยนะ มีโรงเรียน วัด อบต. โรงพยาบาล จะประสานงานกันหมดเลย มีงานพัฒนาปั้บ ก็ส่งในกลุ่มเลย ไม่ต้องเดินไปบอกกัน” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดตรัง)

นอกเหนือจากการสื่อสารผ่านกลุ่มไลน์แล้ว ชุมชนยังใช้การสื่อสารผ่านกลไกสำคัญของชุมชน คือ ที่ประชุมของหมู่บ้านซึ่งทุกแห่งจะมีการประชุมกันทุกเดือน โดยจะมีการแจ้งข่าวต่าง ๆ การเตือน การวางมาตราการต่าง ๆ เกี่ยวกับการเฝ้าระวังสื่อในชุมชน รวมถึงการสื่อสารผ่านกิจวัตรประจำวันของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชนอีกด้วย เช่น การแจ้งเตือนกัน การส่งข่าวกันผ่านพื้นที่สาธารณะของชุมชน ได้แก่ ตลาด ร้านค้า ร้านอาหาร วัด เป็นต้น

“ที่หมู่บ้านนี้ จะเน้นป้องกันไว้ก่อน เพราะเรามีประชุมประจำเดือนกันทุกเดือน มีอะไรจากอำเภอเราก็มาแจ้ง มาเตือนกัน” (ผู้นำชุมชนจากพะเยา)

“ตลาด ถือเป็นจุดแลกเปลี่ยนข้อมูลสำคัญของหมู่บ้านเราเลยค่ะ วันอาทิตย์เราเจอกันทีหนึ่ง แม่ค้า ลูกค้าเจอกัน ก็คุยกันว่าใครเจออะไรมาบ้าน เราพลาดอะไรไปบ้าง มาแลกเปลี่ยนกันค่ะ” (ผู้นำชุมชนจากฉะเชิงเทรา)

“เวลามีข่าวสำคัญอะไรมา เราก็จะมานั่งประชุมกัน นั่งพบปะกัน เจอกันนี่ก็บอกว่าให้ระวังเน้อมีข่าวอย่างนี้มานะ ให้ระวังตัวกัน ใช้พื้นที่ส่วนกลางที่เจอกันบอกกันปากต่อปาก โดยเฉพาะตลาดสดน่ะ เป็นศูนย์กลางข้อมูลเลย บางทีก็วัดบ้าง ร้านส้มตำบ้าง ร้านก๋วยเตี๋ยวบ้าง เจอกันก็จะพูดให้กันฟัง” (ผู้นำจากพะเยา)

“ทางหมู่บ้านเราก็มีการเตือนกันอยู่บ้าง ... หอกระจายข่าวหมู่บ้าน ก็ออกเสียงตามสายว่าอย่างไปหลงเชื่อแก๊งค์คอลเซ็นเตอร์รูปแบบต่างๆ” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดน่าน)

“มีการประชาสัมพันธ์ แจ้งข่าว แจ้งการจัดงานต่างๆ ผ่านเสียงตามสายจากวัด และตลาดนัด ... เสียงตามสายจากตลาดนัดนี่เข้าถึงมาก คนมาจ่ายกับข้าวนี่แหละก็เป็นสื่อไปกระจายข่าวกันต่อ” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดนครปฐม)

นอกจากนั้น พบว่าหลายชุมชนมีมาตราการที่ชัดเจนในการสร้างความปลอดภัยให้กับคนในชุมชนอย่างเป็นรูปแบบ เช่น การติดตั้งกล้องวงจรปิด การติดตั้งสัญญาณเสียงไว้เตือนภัยกัน การติดตั้งไฟฟ้าให้มีแสงสว่างเพื่อความปลอดภัยของประชาชนที่สัญจรในเวลากลางคืน มีระบบและมาตรการที่ชัดเจนในการช่วยเหลือกัน รวมถึงการตรวจสอบคัดกรองอันตรายจากบุคคลภายนอก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เราต้องตรวจสอบข้อมูล เช็คข้อมูลก่อนทุกครั้ง ถ้ามาจากราชการ ต้องขอดูหนังสือราชการก่อนเชื่อ หรือจะให้เผยแพร่” (ผู้นำชุมชนจากบุรีรัมย์)

“เวลามีปัญหาเกิดขึ้น เขาก็มาปรึกษาที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน ไม่เจอก็ไปผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน คือมาหาคนใกล้ตัวก่อน มีอะไรปรึกษากันก่อน แล้วถ้ามันมีปัญหาจริงๆ ก็โทร.หาตำรวจ ไปแจ้งความที่โรงพัก” (ผู้นำชุมชนจากตรัง)

“เรามีมาตรการว่า เราจะไม่ให้มีแก๊งค์หมวกกันน็อกเข้ามาข่มขู่คนในชุมชน ไม่ให้คนมีอิทธิพลเข้ามายุ่งกับชาวบ้าน” (ผู้นำชุมชนจากพัทลุง)

“ใครมาขายของแล้วมาขอเปิดเสียงตามสาย ผมไม่ให้ใช้นะ เช่น พวกปุ้ย หรืออะไรอื่นๆ ก็มีนะ ผมบอกต้องมีหนังสือตราครุฑมาก่อน หรือมีเอกสารอะไรที่น่าเชื่อถือก่อน จะไม่ให้ประกาศเลย คือให้ไปขออนุญาตจากอำเภอ หรือ อบต.มาก่อน” (ผู้นำชุมชนจากพะเยา)

“ที่ตำบลนี้มีการติดตั้งกล้องวงจรปิด เวลามีเรื่อง ก็มาขอกำนันดูกล้อง แล้ว (กำนัน) ก็พาไปแจ้งความด้วย” (ผู้นำชุมชนจากนครปฐม)

“แต่ก่อนมันมีขโมย แต่ก็ตามตัวไม่ได้ นายกเขาเลยคิดว่าจะต้องมีกล้องวงจรปิดในชุมชน ตอนนี้ก็มีติดตั้งหมู่ละ 2 กล้อง” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดนครปฐม)

“เรามีระบบช่วยเหลือกัน เฝ้าระวังกันครับ บางทีมีรถแปลกๆ เข้ามาในชุมชน ก็จะถ่ายส่งกันให้ระวังตัว หรือมีผู้ชายแปลกหน้าขี่รถเข้ามาท่าทางไม่น่าไว้วางใจ ก็จะบอกกันในไลน์กลุ่ม กลางคืนก็จะมีออกตรวจชุมชนกันด้วย ... เราทำงานกันเป็นทีม เป็นกลุ่มครับ” (ผู้นำชุมชนจากนครปฐม)

“แต่ก่อนมันมือ ก็มีมิจฉาชีพ เดี๋ยวนี้สว่างแล้ว พยายามให้หมู่บ้านมีแสงสว่างจะได้รู้สึกปลอดภัย เวลาขับรถมาแต่ละทีอย่างกับตอนกลางวัน” (ผู้นำชุมชนจากนครปฐม)

“ที่หมู่บ้านผมจะมีติดออดไว้ 3 จุด บอกว่าเวลามีเรื่องสำคัญจริงๆ ค่อยไปกด ห้ามกดเล่นนะ เป็นออดตัวใหญ่เลยครับ เสียงดังไปทั้งหมู่บ้านเลย” (ผู้นำชุมชนจากนครปฐม)

จากข้อมูลข้างต้นจึงพอสรุปสมรรถนะของผู้นำชุมชนตามบทบาทการจัดสภาพแวดล้อมในชุมชน ได้ 5 ประการ คือ 1) สร้างสื่อ การเรียนรู้ที่เข้าถึงได้และน่าสนใจเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ 2)ส่งเสริมกิจกรรมเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ 3) สร้างช่องทางและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนทุกกลุ่มให้มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ออนไลน์และออฟไลน์ 4) มีทักษะในการตรวจสอบและพัฒนาปรับปรุงนิเวศน์ของชุมชนเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ และ 5) ใช้มาตรการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาและผลกระทบจากการไม่รู้ทันสื่อ

3.4.3 บริหารจัดการชุมชนให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อ

บทบาทด้านการบริหารจัดการชุมชนให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อ เป็นอีกบทบาทหนึ่งที่เป็นความจำเป็น เพื่อผลักดันและขับเคลื่อนชุมชนให้เกิดภูมิคุ้มกันผ่านกระบวนการจัดการ โดยพบว่าผู้นำทุกพื้นที่ให้ความสำคัญในบทบาทดังกล่าวอย่างมาก ทุกพื้นที่จะมีการสร้างกลไกในการขับเคลื่อนชุมชน ผ่านคณะกรรมการชุมชน หรือสร้างกลุ่มจิตอาสาขึ้นมา และพยายามสร้างส่วนผสมของสมาชิกในกลุ่มนี้ให้มีความแตกต่างระหว่างวัย เพื่อให้สามารถรับฟังปัญหา รวมถึงวิธีการแก้ไขปัญหาของแต่ละวัยได้อย่างทั่วถึง และเหมาะสม อีกทั้งจะช่วยสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาชุมชนอีกด้วย ดังเสียงสะท้อนจากผู้นำชุมชน และผู้รับการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ดังนี้

“ตอนนี้ใช้คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นกลไกในการแจ้งเตือนชาวบ้านให้ระวังตัวจากมิจฉาชีพ” (ผู้นำชุมชนจากบุรีรัมย์)

“ในหมู่บ้านเราวัยรุ่นน้อย ส่วนมากไปทำงานต่างจังหวัด แต่รุ่นสูงวัยเริ่มเยอะ ภาคการเกษียณก็เยอะ แต่เขาก็มีการรวมกลุ่มกันเข้มแข็งครับ ช่วยเหลือกันครับ มีครู มีพยาบาล มีข้าราชการเกษียณของจังหวัด” (ผู้นำชุมชนจากตรัง)

“ในชุมชนเรามีวัดเป็นศูนย์กลาง ต่อมาตั้งเป็นโรงเรียนศูนย์สามวัย เป็นแกนหลักเลยของกลุ่มจิตอาสาที่นี่ มีทั้งผู้สูงอายุ วัยทำงาน และเยาวชนเข้ามาช่วยกัน เพราะต้องรู้ปัญหา และวิธีการที่เหมาะสมของแต่ละวัยด้วย ... เริ่มต้นจากเรามีกิจกรรมทุกอาทิตย์ที่วัด อุ้ยสอนละอ่อน เช่น ภูมิปัญญา งานฝีมือ จักสาน ละอ่อนสอนอุ้ย เช่น เรื่องโทรศัพท์ ต่อมาเลยพัฒนาเป็นโรงเรียนสามวัย” (ผู้นำชุมชนจากพะเยา)

“ที่นี่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนด้วย ต้องพยายามเชื่อมคนแต่ละวัยให้เข้าใจกันให้ได้ เพื่อให้การทำงานในชุมชนต่อเนื่อง จะไม่เอาคนกลุ่มวัยเดียวกันทั้งหมดมาทำงาน งานต้องต่อเนื่องกันในอนาคต จะได้ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” (ผู้นำชุมชนจากน่าน)

“ตอนนี้เราตั้งศูนย์การช่วยเหลือสังคมที่เทศบาล และผมก็อยากจะเพิ่มเรื่องรู้เท่าทันสื่อเข้าไปในศูนย์ เป็นการช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางสังคมในเรื่องของสื่อ แต่ว่ามันก็ต้องมีกระบวนการขับเคลื่อนตั้งแต่ต้นไปจนปลาย ต้องทำงานประสานกัน” (ผู้นำชุมชนจากพัทลุง)

“หมู่บ้านจะมีการประชุมกันทุกเดือน ก็จะมีการแจ้งเตือนกันเกี่ยวกับการหลอกลวงต่างๆ ในที่ประชุม” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดน่าน)

“ผู้ใหญ่บ้านจะช่วยเตือน ในที่ประชุม เป็นวาระเสริมเข้าไปด้วย จะอธิบายว่ากลโกงเป็นอย่างไร อย่าหลงเชื่อ” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดบุรีรัมย์)

“ที่ชุมชนจะมีประชุมประจำเดือน ทุกวันที่ 10 กำนันเขาจะเตือนทุกๆ เดือนอยู่ค่ะ มีการแชร์ประสบการณ์กัน อย่างเรื่องถูกหลอกว่ามาจากธนาคาร... แล้วก็แชร์ข้อมูลที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไปประชุมมาจากอำเภอ ก็มาเตือนกันในที่ประชุมเรื่อยๆ” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดพัทลุง)

“ในชุมชนเราจะไม่เอาคนรุ่นเดียวกันมาเป็นกรรมการทั้งชุด ให้มันมีหลายเจน ให้เขาช่วยกันพัฒนา ซึ่งบางทีความคิดมันแตกต่างกัน แล้วก็ปรับกัน ... แต่เราต้องไม่ทิ้งความเห็นในส่วนเยาวชนไป ไม่ทิ้งส่วนของผู้สูงอายุ และวัยกลางคน คือมันต้องบูรณาการด้วยกันได้” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดน่าน)

“ควรมีการตั้งชมรมเล็กๆ เป็นชมรมจิตอาสา เพื่อร่วมกับแลกเปลี่ยนและกระจายความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อ และมิจฉาชีพ” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดบุรีรัมย์)

ข้อค้นพบที่สำคัญประการหนึ่งคือ บทบาทของผู้นำชุมชนในการสร้างและรักษาไว้ซึ่งทุนทางสังคมของชุมชน และสามารถดึงทุนทางสังคม หมายถึงสายใยความสัมพันธ์ระหว่างกันของคนในชุมชน เพื่อประโยชน์ต่อการป้องกัน และการเรียนรู้เพื่อเท่าทันสื่อ ซึ่งพบว่าผู้นำหลายพื้นที่ได้ใช้ทุนทางสังคมไปช่วยในการสร้างความสามัคคี การร่วมแรงร่วมใจกันทำงานให้แก่ชุมชนในลักษณะจิตอาสาของหมู่บ้าน รวมถึงการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับครอบครัว

“สำหรับผู้สูงอายุ เราก็อาศัยลูกหลาน คนที่นี่ก็รู้จักกันหมด ... อสม.เขาจะมาบริการวัดความดันให้ผู้สูงอายุ ทุกวันอาทิตย์ ก็มีได้คุยได้เตือนกันบ่อยๆ ก็ใช้การรวมกลุ่มแบบนี้แหละในการเตือนกัน โดยเฉพาะวันพระผู้สูงอายุเขาจะเข้าวัด” (ผู้นำชุมชนจากพะเยา)

“ชุมชนเราเข้มแข็ง ถ้าบ้านเหนือรู้ แป๊ปเดียวบ้านใต้ก็รู้ด้วย รู้กันหมด ... สังคมบ้านเรายังเป็นชนบท ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ... พูดง่ายๆ คือ คนมันเจอกันบ่อยๆ มันไว้วางใจกัน เย็นมาก็ถามว่า กินข้าวมาหรือยัง ทำอะไรกินวันนี้ ทักทายกัน” (ผู้นำชุมชนจากพะเยา)

“ส่วนสำคัญเลย ที่ทำให้ชาวบ้านที่นี่ช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี เพราะมีความสัมพันธ์ที่ดี เป็นเครือญาติกัน รู้จักกัน สนิมสนมกัน คือ คุยกันตลอดเรื่อยๆ เวลามีเหตุการณ์อะไรมา ก็บอกกันได้เร็ว” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดน่าน)

“ชุมชน ถ้าอยู่แบบตัวใครตัวมัน มันก็ไม่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ดูแลกัน ... ต้องทำให้ชุมชนสามัคคีกันก่อน ถ้าชุมชนไม่สามัคคี แล้วเราเอาบางสิ่งบางอย่างไปให้เขา ก็จะมีส่วนหนึ่งยอมรับ แต่ส่วนหนึ่งก็อาจจะต่อต้าน” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดน่าน)

“ในชุมชนมีศูนย์ 3 วัย เพื่อให้คนในชุมชนมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน เป็นศูนย์ที่คนทุกวัยมาช่วยกันแก้ไขปัญหาของแต่ละวัยด้วยกัน ศูนย์นี้จึงเข้มแข็ง และเป็นกำลังหลักในการช่วยเหลือเรื่องการเตือนภัยจากมิจฉาชีพในหมู่บ้าน” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดพะเยา)

“ที่นี่เราก็ไม่ค่อยมีงบประมาณด้านนี้นะ อาศัยน้ำใจจากจิตอาสา ผู้ใหญ่เลี้ยงข้าวบ้าง ก็มาช่วยกัน” (ประชาชนจากจังหวัดพะเยา)

“...มันก็มีการพูดคุยกันอยู่แล้ว แต่ละบ้าน แต่ละหลังคาเรือน ต้องช่วย save กันอยู่ตลอด ใช้การเตือนกันนี่แหละครับ” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดน่าน)

“เขาโทร.มาแอบอ้างว่าเป็นพันตำรวจ อยากจะขอหมายเลขบัตรประชาชนของน้า เผอิญผมมาเจอซะก่อน เลยบอกว่าให้วางสายเลย เป็นแก๊งค์คอลเซ็นเตอร์” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดน่าน)

จากข้อมูลข้างต้นจึงพอสรุปสมรรถนะของผู้นำชุมชนตามบทบาทการบริหารจัดการชุมชนให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อได้ 3 ประการ คือ 1) จัดการทรัพยากร คน งบประมาณ 2) ใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคมของชุมชน และ 3) สร้างกลไกในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อในชุมชน

3.4.4 สร้างเครือข่าย

การสร้างเครือข่ายภายในชุมชน และนอกชุมชน ถือเป็นอีกบทบาทหนึ่งที่ผู้นำชุมชนหลายพื้นที่ให้ความสำคัญ รวมถึงเป็นความคาดหวังจากผู้รับการเปลี่ยนแปลงในหลายพื้นที่ด้วยเช่นกัน เนื่องจากทุกฝ่ายต่างเห็นตรงกันว่าการที่จะพัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้เท่าทันสื่อ รวมถึงสามารถป้องกันอันตรายจากสื่อได้นั้น จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งคนในชุมชนเอง จากภาคเอกชน ภาคราชการ โรงเรียน โรงพยาบาล วัด และรวมถึงตำรวจซึ่งมีหน้าที่ในการปราบปรามมิจฉาชีพโดยตรง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เรื่องเครือข่ายนี่จำเป็นมาก ทุกภาคส่วนเลย ต้องช่วยกัน ทุกกระทรวงเลย เพราะลำพังจะโยนภาระให้คนใดคนหนึ่งมันก็ไม่ไหว เช่น เรื่องเยาวชน จะโยนไปให้ครูอย่างเดียวก็ไม่ได้ ผู้ปกครองก็ต้องช่วยดูแล อสม.ก็ต้องช่วยสอดส่อง” (ผู้นำชุมชนจากบุรีรัมย์)

“เรามีประชุมสัญจรกันทุกเดือน ในระดับตำบลครับ มีส่วนราชการ ส่วนสถานศึกษา โรงพยาบาล ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เข้าร่วมประชุมกัน แลกเปลี่ยน โรงเรียนมีปัญหาบ้าง โรงพยาบาลมีปัญหาบ้าง ทางอำเภอจะรายงานสถานการณ์ภัยเสี่ยงต่างๆ มีเหตุนู้นเหตุนี้เกิดขึ้นที่ไหน เรื่องโซเชียลหลอกลวงก็มีสถานีตำรวจย้ำตลอด เขาก็มาแชร์กัน ให้ทางผู้นำช่วยกลับมาเตือนคนในหมู่บ้าน” (ประชาชนในชุมชนจากพะเยา)

“ที่นี่ก็เข้มแข็งนะ มีหน่วยงานภายนอกเข้ามาช่วยส่งเสริมเรื่องการพัฒนาชุมชนต่างๆ เช่น ตำรวจ หรือ สสส.” (ผู้นำชุมชนจากน่าน)

“มีเครือข่ายที่ช่วยกันดูแลหมู่บ้าน ก็หลายที่ค่ะ อบต. รพ.สต. ตำรวจ พช. พม. กลุ่มพวกนี้ก็จะอยู่ในไลน์กลุ่มด้วยกันค่ะ” (ผู้นำชุมชนจากฉะเชิงเทรา)

“มีเครือข่ายที่ช่วยกันครับ เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจบ้าง เครือข่าย อบต.บ้าง หมู่บ้านใกล้เคียงก็ช่วยกันส่งข่าวครับ เวลามีเรื่องอะไรเกิดขึ้นบ้านโน้น บ้านเราก็รู้ด้วย คือรู้กันหมดเลย” (ผู้นำชุมชนจากตรัง)

“คนในชุมชนช่วยกันเป็นหูเป็นตา ถ้ามีคนนอกพื้นที่ ไม่น่าไว้วางใจเข้ามา ก็ช่วยกันสังเกต เพราะว่าสมัยนี้มันมาทุกรูปแบบ” (ผู้นำชุมชนจากตรัง)

“เราพยายามสร้างเครือข่ายที่จะช่วยเหลือกัน ให้เชื่อมโยงกัน ให้ดูแลชุมชนให้ทั่วถึง ทั้งสามวัยแล้วก็ทันเหตุการณ์” (ผู้นำชุมชนจากพัทลุง)

จากข้อมูลข้างต้นจึงพอสรุปสมรรถนะของผู้นำชุมชนตามบทบาทการสร้างเครือข่าย ได้ 3 ประการ คือ 1) สร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน 2) สร้างเครือข่ายภายในชุมชน และ 3) สร้างเครือข่ายกับองค์กรภาครัฐและเอกชน

3.4.5 สื่อสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์

การสื่อสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ถือเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความปลอดภัยให้แก่คนในชุมชน จึงถือเป็นภารกิจและบทบาทสำคัญของผู้นำชุมชน จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ทำให้ทราบว่าผู้นำชุมชนได้พยายามสื่อสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ อันได้แก่ ข่าวสารสำคัญจากทางราชการ กลลวงของมิจฉาชีพในรูปแบบต่างๆ การเน้นย้ำให้มีสติในการตัดสินใจเมื่อเปิดรับสื่อบ่อยๆ การเตือนให้ช่วยดูแลกันในครอบครัวและชุมชน ทั้งนี้จะมีวิธีการเตือนผ่านสื่อต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับบริบทของชุมชน เช่น การเตือนแบบปากต่อปาก การเตือนผ่านหอกระจายข่าว การเตือนผ่านพื้นที่สาธารณะ เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ในหมู่บ้านเรายังไม่เคยเจอแบบว่าเสียเงินเสียทองนะ แต่ไม่ใช่ว่าไม่มีหลอก แต่เรารู้ตัวก่อนถ้ามีความเสี่ยงใหม่ๆ ผู้ใหญ่บ้านเขารู้ข่าวมาจากไหน ก็จะมีเรียกประชุม เสียงตามสาย แจ้งกลุ่มไลน์หมู่บ้าน ... ผู้ใหญ่บ้านจะคอยเตือนว่าของฟรีไม่มีในโลก” (ผู้นำชุมชนจากพะเยา)

“แจ้งเตือนผ่านหอกระจายข่าวหมู่บ้าน ไลน์กลุ่มของหมู่บ้าน แล้วก็บอกในที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน” (ผู้นำชุมชนจากน่าน)

“เราก็จะเตือนคนในชุมชน เตือนผ่านหอกระจายข่าวบ้าง นั่งล้อมวงคุยกันบ้าง” (ผู้นำชุมชนจากบุรีรัมย์)

“ผู้นำเวลารับรู้ ได้ยินอะไรมาต้องประชาสัมพันธ์ให้คนอื่นรับรู้ด้วย แต่ก็ต้องเป็นคนไตร่ตรอง ต้องศึกษาเรียนรู้ อันไหนสื่อหลอก อันไหนสื่อจริง อันนี้สำคัญมากๆ ในฐานะผู้นำชุมชน” (ผู้นำชุมชนจากบุรีรัมย์)

“ถ้าเกิดเรื่องขึ้น เราก็จะประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าวครับ เตือนกันในเฟสตำบล ไลน์ตำบลเลย ว่าอย่าหลงเชื่อคนมาชวนไปลงทุนครับ” (ผู้นำชุมชนจากนครปฐม)

“เราไม่สามารถดูแลได้ 24 ชั่วโมง เพราะมันหลายบ้าน ก็ต้องประชาสัมพันธ์ผ่านไลน์เอา แล้วก็ฝากลูกหลาน หรือกลุ่มจิตอาสาช่วยดูแลผู้สูงอายุด้วย” (ผู้นำชุมชนจากนครปฐม)

“ในเรื่องการสื่อสาร ก็ทำเป็นประจำ มีเรื่องปุ๊บก็บอกทันที บอกกัน เตือนกันในกลุ่มไลน์ทันที ไม่ต้องรอประชุมประจำเดือน ถ้าใครไม่มีโทรศัพท์ก็ให้บอกต่อๆ กันไปเป็นลูกโซ่ แล้วส่วนหนึ่งก็มี อสม.คอยไปเยี่ยมตามครัวเรือนอยู่แล้ว ก็คอยบอกผู้สูงอายุว่าทุกวันนี้มันมีมิจฉาชีพแบบไหน อย่าไปคุย อย่าไปทัก” (ผู้นำชุมชนจากตรัง)

“บางทีเราก็รู้จากการคุยกัน เวลาทานข้าวด้วยกัน หรือมีกิจกรรมในชุมชน คุยกัน เตือนกันว่าถ้ามีคนโทรมาอย่างนั้นอย่างนี้ ก็ไม่ต้องคุยนะ วางสายไปเลย” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดน่าน)

“วิธีการที่ได้ผลดีที่สุด ก็คือ ปากต่อปากเนอะ คนในบ้านรู้ ก็บอกคนในครอบครัวต่อ กระจายได้ไวมาก” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดนครราชสีมา)

“บางคนเล่นไลน์ไม่เป็น ก็ต้องใช้การบอกปากต่อปาก ฝากคนบ้านใกล้ๆ ไปบอก ไปเตือนกัน” (ประชาชนในชุมชนจากจังหวัดนครปฐม)

จากข้อมูลข้างต้นจึงพอสรุปสมรรถนะของผู้นำชุมชนตามบทบาทการสื่อสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ได้ 3 ประการ คือ 1) กลั่นกรองข้อมูล และสรุปประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ในการนำมาถ่ายทอดต่อชุมชน 2) ประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ชุมชนมีการใช้สื่ออย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์ และ 3) ให้คำแนะนำ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับคนในชุมชน

จากการสังเคราะห์บทบาทตามหน้าที่ของผู้นำชุมชนในการสร้างการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้คนในชุมชนมีความรู้เท่าทันสื่อและมีกลไกในการเฝ้าระวังภัยจากสื่อ ในพื้นที่ 8 จังหวัด สามารถสรุปได้ในตารางที่ 3.4 ดังนี้

ตารางที่ 3.4 บทบทตามหน้าที่และองค์ประกอบย่อยของผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

บทบาทตามหน้าที่ของผู้นำชุมชน	**องค์ประกอบย่อย**
1) พัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้เท่าทันสื่อ	● ออกแบบโครงการเกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ● พัฒนาศักยภาพในการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย ● ประเมินความเปลี่ยนแปลงของชุมชน
2) จัดสภาพแวดล้อมในชุมชน	● สร้างสื่อ การเรียนรู้ที่เข้าถึงได้และน่าสนใจเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

บทบาทตามหน้าที่ของผู้นำชุมชน	องค์ประกอบย่อย
	● ส่งเสริมกิจกรรมเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ● สร้างช่องทางและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนทุกกลุ่มให้มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์และออฟไลน์ ● มีทักษะในการตรวจสอบและพัฒนาปรับปรุงนิเวศน์ชุมชนเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ ● ใช้มาตรการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาและผลกระทบจากการไม่รู้ทันสื่อ
3) บริหารจัดการชุมชนให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อ	● จัดการทรัพยากร คน งบประมาณ ● ใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคมของชุมชน ● สร้างกลไกในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อในชุมชน
4) สร้างเครือข่าย	● สร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน ● สร้างเครือข่ายภายในชุมชน ● สร้างเครือข่ายกับองค์กรภาครัฐและเอกชน
5) สื่อสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์	● กลั่นกรองข้อมูล และสรุปประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ในการนำมาถ่ายทอดต่อชุมชน ● ประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ชุมชนมีการใช้สื่ออย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์ ● ให้คำแนะนำ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับคนในชุมชน

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์การกำหนดสมรรถนะและตัวชี้วัด
สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

ในการจัดทำร่างตัวชี้วัดสมรรถนะด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คณะผู้วิจัยจัดทำ (ร่าง) สมรรถนะและตัวชี้วัดการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

ขั้นตอนที่ 2 คณะผู้วิจัยส่ง (ร่าง) ฯ ให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการสื่อสาร พุทธศาสนา การศึกษา และการพัฒนาชุมชน และจัดประชุมแลกเปลี่ยนความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและทีมวิจัย เพื่อปรับปรุงสมรรถนะและตัวชี้วัดฯ ให้สมบูรณ์ และสอดคล้องกับบริบทจริงในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 ปรับปรุงสมรรถนะและตัวชี้วัดการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ

4.1 คณะผู้วิจัยจัดทำ (ร่าง) สมรรถนะและตัวชี้วัดการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

คณะผู้วิจัยนำความรู้ความเข้าใจจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับผู้นำการเปลี่ยนแปลง บทบาทของพระ ครู และผู้นำชุมชน และข้อมูลจากการลงพื้นที่จำนวน 8 จังหวัด เพื่อทำการสนทนากลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน อันประกอบด้วยกลุ่มพระสงฆ์ ครู และผู้นำชุมชน จำนวน 72 คน และกลุ่มผู้รับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งประกอบด้วย เยาวชน คนวัยทำงาน และผู้สูงอายุ จำนวน 72 คน รวมทั้งสิ้น 144 คน มาจัดทำ (ร่าง) สมรรถนะและตัวชี้วัดการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ซึ่งประกอบด้วย (1) (ร่าง) สมรรถนะหลักการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย (ทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ พระ ครู และผู้นำชุมชน) (2) (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระสงฆ์ (3) (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครู และ (4) (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) (ร่าง) สมรรถนะหลักการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย (ทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ พระ ครู และผู้นำชุมชน)

(ร่าง) สมรรถนะหลักการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น เป็น (ร่าง) สมรรถนะที่ถือว่าผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ พระ ครู และผู้นำชุมชนพึงมี เพื่อสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้แก่คนในชุมชนและสร้างกลไกการเฝ้าระวังสื่อ ทั้งนี้คณะผู้วิจัย

ได้นิยามเชิงศัพท์ปฏิบัติการ ชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ สมรรถนะหลักการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลง และนิยามองค์ประกอบ ตลอดจนรายการพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ไว้ ดังนี้

ชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ หมายถึง ชุมชนที่สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ และมีระบบกลไกในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเฝ้าระวังสื่อ

สมรรถนะหลักการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งเห็นได้จากพฤติกรรมของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน เพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ (2) รู้ทันสื่อ รู้ทันโลก (3) ตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม และ (4) เป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งในแต่ละนิยามองค์ประกอบมีพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ดังแสดงในตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 นิยามองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ (ร่าง) สมรรถนะหลักการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

นิยามองค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์
1. มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ หมายถึง มีเป้าหมายในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ด้วยการมองเห็นปัญหาและความเสี่ยงของการไม่รู้เท่าทันสื่อ รวมทั้งเห็นโอกาสและทุนทางสังคมที่จะนำมาปรับใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย	● มองเห็นปัญหาและความเสี่ยงจากการไม่รู้เท่าทันสื่อ ● ให้ความสำคัญกับการสร้างทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ● เห็นโอกาสและทุนทางสังคมของชุมชน ● กำหนดเป้าหมายให้คนในชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ
2. รู้ทันสื่อ รู้ทันโลก หมายถึง เปิดรับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เข้าถึงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ตลอดจนรับฟังความเห็นที่หลากหลายโดยปราศจากอคติ	● เปิดรับข้อมูล/ความรู้ที่ทันสมัย ● เปิดรับข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์ ● รับรู้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ● เข้าถึงแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ ● รับฟังความคิดเห็นโดยปราศจากอคติ ● รับฟังความเห็นและปัญหาของชุมชน โดยไม่ละเลยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
3. ตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม หมายถึง วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลอย่างรอบด้านและตัดสินใจอย่างรับผิดชอบยุติธรรม โดยตระหนักถึงผลกระทบต่อชุมชน	● วิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลอย่างรอบด้าน ● ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ● ตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ ● ตระหนักถึงผลกระทบต่อชุมชน

นิยามองค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์
4. เป็นแบบอย่างที่ดี หมายถึง ตระหนักรู้และแสดงพฤติกรรมการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้สมาชิกในชุมชนได้รับรู้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง	● ดำเนินชีวิตอย่างรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อเป็นประจำสม่ำเสมอ ● แสดงออกให้สมาชิกในชุมชนเห็นถึงการเป็นตัวอย่างของการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

2) (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระ

(ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระ ถือเป็นบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ตามความคาดหวังและบริบทของสังคมไทย โดยเป็นสมรรถนะที่นอกเหนือจาก (ร่าง) สมรรถนะหลักการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ซึ่งหากพระสงฆ์ที่มีสมรรถนะหลักและสมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อแล้ว จะถือว่าเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่จะทำงานร่วมกับกลไกครู และผู้นำชุมชน ในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อต่อไป ซึ่ง (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระ ที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นประกอบด้วย นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการของสมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระ และนิยามองค์ประกอบ ตลอดจนรายการพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ ดังนี้

<u>สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระ</u> หมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามบทบาทหน้าที่ของ “พระ” ซึ่งเห็นได้จากพฤติกรรมการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ลงมือปฏิบัติ (2) สร้างการมีส่วนร่วม และ (3) เผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ โดยในแต่ละนิยามองค์ประกอบมีพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ดังแสดงในตารางที่ 4.2 ดังนี้

ตารางที่ 4.2 นิยามองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระ

นิยามองค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์
1. ลงมือปฏิบัติ หมายถึง ทำหน้าที่ของตนเองอย่างทันท่วงทีและติดตามผลจนสำเร็จ	● นำคำสอนทางศาสนามาใช้เทศน์ในเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อแก่พุทธศาสนิกชน ● ติดตามความเป็นไปเกี่ยวกับการรู้ทันสื่อของชุมชน
2. สร้างการมีส่วนร่วม หมายถึง สร้างและประสานความร่วมมือกับทีมงาน/เครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนการรู้เท่าทันสื่อของชุมชน	● มีส่วนร่วมกับกิจกรรมชุมชน ● ทำงานร่วมกับเครือข่ายรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ● สนับสนุน และ/หรือสร้างกลุ่มจิตอาสาที่เกี่ยวข้อง
3. เผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ หมายถึง สร้างหรือประยุกต์ใช้ช่องทางการ	● สร้างสื่อสอนธรรมะ เพื่อการรู้เท่าทันสื่อ ● ให้คำปรึกษาที่สร้างการรู้ทันสื่อ

นิยามองค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์
สื่อสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลอย่างทันท่วงทีและสม่ำเสมอ	● ให้คำปรึกษาเมื่อเกิดปัญหา ● สร้างช่องทางและแหล่งเรียนรู้ธรรมมะ เพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ● ประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในการสื่อสารของวัด

3) (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครู

(ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครู ถือเป็นบทบาทหน้าที่ของครูตามความคาดหวังและบริบทของสังคมไทย โดยเป็นสมรรถนะที่นอกเหนือจาก (ร่าง) สมรรถนะหลักการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ซึ่งหากครูที่มีสมรรถนะหลักและสมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อแล้ว จะถือว่าเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่จะทำงานร่วมกับกลไกพระ และผู้นำชุมชนในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อต่อไป ซึ่ง (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครู ที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นประกอบด้วย นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการของสมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครู และนิยามองค์ประกอบ ตลอดจนรายการพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ ดังนี้

สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครู หมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามบทบาทหน้าที่ของ “ครู” ซึ่งเห็นได้จากพฤติกรรมการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ลงมือปฏิบัติ 2) สร้างการมีส่วนร่วม และ 3) เผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ โดยในแต่ละนิยามองค์ประกอบมีพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ดังแสดงในตารางที่ 4.3 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 นิยามองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครู

นิยามองค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์
1. ลงมือปฏิบัติ หมายถึง ทำหน้าที่ของตนเองอย่างทันท่วงที และติดตามผลจนสำเร็จ	● ออกแบบการสอนที่เพิ่มพูนทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ● จัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ● ประเมินผลพฤติกรรมการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของนักเรียน
2. สร้างการมีส่วนร่วม หมายถึง สร้างและประสานความร่วมมือกับทีมงาน/เครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนการรู้เท่าทันสื่อของชุมชน	● สร้างเครือข่ายในโรงเรียน เช่น กลุ่มครู/นักเรียนจิตอาสาเฝ้าระวังสื่อ

นิยามองค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์
	● สร้างเครือข่ายนอกโรงเรียน ● สร้างความร่วมมือกับเครือข่ายผู้ปกครอง
3. เผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ หมายถึง สร้างหรือประยุกต์ใช้ช่องทางการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลอย่างทันท่วงทีและสม่ำเสมอ	● สร้างช่องทางและแหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ● ให้คำแนะนำแก่นักเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้สื่อ ● ประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในการสื่อสารของโรงเรียน

4) (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชน

(ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชน ถือเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนตามความคาดหวังและบริบทของสังคมไทย โดยเป็นสมรรถนะที่นอกเหนือจาก (ร่าง) สมรรถนะหลักการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ซึ่งหากผู้นำชุมชนที่มีสมรรถนะหลักและสมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อแล้ว จะถือว่าเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่จะทำงานร่วมกับกลไกพระ และครู ในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อต่อไป ซึ่ง (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชน ที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นประกอบด้วย นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการของสมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชน และนิยามองค์ประกอบ ตลอดจนรายการพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ ดังนี้

<u>สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชน</u> หมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามบทบาทหน้าที่ของ “ผู้นำชุมชน” ซึ่งเห็นได้จากพฤติกรรมการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ลงมือปฏิบัติ (2) สร้างการมีส่วนร่วม และ (3) เผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ โดยในแต่ละนิยามองค์ประกอบมีพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ดังแสดงในตารางที่ 4.4 ดังนี้

ตารางที่ 4.4 นิยามองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชน

นิยามองค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์
1. ลงมือปฏิบัติ หมายถึง ทำหน้าที่ของตนเองอย่างทันท่วงที และติดตามผลจนสำเร็จ	● สร้างกลไกในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อในชุมชน ● จัดสรรทรัพยากร คน งบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นิยามองค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์
	● ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ● ตรวจสอบและพัฒนาปรับปรุงนิเวศน์ของชุมชนเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ ● ใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาและผลกระทบจากการไม่รู้ทันสื่อ ● ประเมินความเปลี่ยนแปลงของชุมชน
2. สร้างการมีส่วนร่วม หมายถึง สร้างและประสานความร่วมมือกับทีมงาน/เครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนการรู้เท่าทันสื่อของชุมชน	● สร้างเครือข่ายรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อภายในชุมชน ● สร้าง และ/หรือมีส่วนร่วมกับเครือข่ายระหว่างชุมชน
3. เผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ หมายถึง สร้างหรือประยุกต์ใช้ช่องทางการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลอย่างทันท่วงทีและสม่ำเสมอ	● คัดเลือก และสื่อสารประเด็นสำคัญให้ชุมชนเข้าใจได้ง่าย ● ประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ชุมชนมีการใช้สื่ออย่างปลอดภัย ผ่านช่องทางที่หลากหลาย ● ให้คำแนะนำในการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับคนในชุมชน ● ประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในการสื่อสารของชุมชน

4.2 คณะผู้วิจัยส่ง (ร่าง) ฯ ให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการสื่อสาร พุทธศาสนา การศึกษา และการพัฒนาชุมชน และจัดประชุมแลกเปลี่ยนความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและทีมวิจัย เพื่อปรับปรุงสมรรถนะและตัวชี้วัดฯ ให้สมบูรณ์ และสอดคล้องกับบริบทจริงในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

เมื่อคณะผู้วิจัยได้จัดทำ (ร่าง) สมรรถนะและตัวชี้วัดการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยเสร็จเรียบร้อย ได้จัดส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาล่วงหน้า ก่อนการจัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณา (ร่าง) สมรรถนะหลัก (Core Competency) และ (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่ (Functional Competency) ของพระ ครู และผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยที่มีบทบาทต่อการสร้างการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ เป็นขั้นตอนหลังจากที่ทีมวิจัยได้ปรับ (ร่าง) สมรรถนะหลักและสมรรถนะตามหน้าที่ของพระ ครู และผู้นำชุมชน ตามข้อมูลป้อนเข้าที่ได้มาจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์พระ ครู และผู้นำชุมชน ใน 8 จังหวัด ได้แก่ น่าน พะเยา บุรีรัมย์ นครราชสีมา นครปฐม ฉะเชิงเทรา พัทลุง และตรัง จำนวน 72 คน รวมถึงกลุ่มผู้รับประโยชน์ ได้แก่ นักเรียน ชาวบ้าน และผู้สูงอายุในพื้นที่เดียวกัน จำนวน 72 คน โดยในกระบวนการนี้ทีมวิจัยได้จัดส่ง (ร่าง) สมรรถนะหลักและสมรรถนะตามหน้าที่ (นิยาม องค์ประกอบ และพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึง

ประสงค์) แบ่งเป็น (ร่าง) สมรรถนะหลักการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระ (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครู และ (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชน ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 12 คน ล่วงหน้า 2 สัปดาห์ ก่อนการประชุมในวันที่ 26 มกราคม 2567 โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินและพิจารณา (ร่าง) สมรรถนะฯ ตามตารางที่ 4.5 ดังนี้

ตารางที่ 4.5 ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินและพิจารณา (ร่าง) สมรรถนะฯ

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง-สังกัด	บทบาท
1	รศ.ดร.มธุรส ทิพยมงคลกุล	รองผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล	นักวิชาการ
2	รศ.ดร.พนม คลี่ฉายา	ที่ปรึกษาศูนย์บริการวิชาการ แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	นักวิชาการ
3	รศ.ดร.นิธิดา แสงสิงแก้ว	อาจารย์ประจำคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	นักวิชาการ
4	นางวิรงรอง สุริยะธำรงกุล	นายอำเภอหนองแซง จังหวัดสระบุรี	ผู้นำชุมชน
5	นายภัคศุก จรูญศักดิ์	ผู้อำนวยการส่วนอำนวยความเป็นธรรม ที่ทำการปกครองอำเภอเมืองสมุทรสาคร	ผู้นำชุมชน
6	นายเอกลักษณ์ นวลรัตน์	นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ เทศบาลตำบลเชียงรากน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา	ผู้นำชุมชน
7	ศ.ดร.พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ	รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	พระ
8	พระมหานภันต์ สนฺติภทฺโท	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสระเกศวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร	พระ
9	พระธีรพงษ์ ยืนหมั้น	เจ้าคณะตำบลอ่างทอง เขต 2 รองเจ้าอาวาสวัดเชียงบาน/ ครูสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดหย่วนและ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา	พระ
10	นางสาวอวิกา ลิ้มพานิชภักดี	อาจารย์วิชาภาษาไทย โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ กรุงเทพมหานคร	ครู
11	นางสาวจิตรลดา ดวงใจ	รองผู้อำนวยการโรงเรียนสวัสดีวิทยา กรุงเทพมหานคร	ครู
12	ผศ.ดร.สุนิดา ศิวปฐมชัย	อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล	ครู

ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ

1) สมรรถนะหลักการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

สมรรถนะหลัก 1 วิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอให้ปรับนิยามให้ชัดเจนมากขึ้น โดยคำว่า “วิสัยทัศน์” มีนัยยะของการมองเห็นภาพอนาคตของชุมชนที่เป็นผลมาจากคนในชุมชนรู้เท่าทันสื่อ และถึงแม้ว่าวิสัยทัศน์จะมีความเป็นนามธรรมเพราะเป็นเรื่องภายในของแต่ละบุคคล แต่ในการประเมินสมรรถนะนี้ต้องพยายามปรับให้เป็นรูปธรรมให้มากที่สุด โดย “การมองเห็น” “ให้ความสำคัญ” หรือ “เห็นโอกาส” ยังไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมว่าบุคคลนั้นมีวิสัยทัศน์ แต่บุคคลที่มีวิสัยทัศน์น่าจะมองเห็นทั้งภาพอนาคตและมีวิธีการไปถึงเป้าหมายนั้น ดังนั้น มิติที่จะวัดควรครอบคลุมประเด็น (1) การมีแนวคิด (2) การมีความตั้งใจ และ (3) การมีแผนการทำงาน

การมองเห็นภาพชุมชนอนาคตที่จะเกิดขึ้นเมื่อชุมชนเข้มแข็งในการรู้เท่าทันสื่อ เป็นภาพสังคมอุดมคติที่คนในชุมชนรู้เท่าทันสื่อจนสามารถดำเนินชีวิตในนิเวศสื่อได้อย่างปลอดภัยและสามารถใช้ประโยชนจากสื่อได้ (พนม คลี่ฉายา)

วิสัยทัศน์” ในหัวก็จะคิดว่าพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์คือ “ท่านเคยมีโครงการ หรือการดำเนินงานอะไรที่ก่อให้เกิดความตระหนักรู้หรือให้เห็นปัญหาเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ” คือมองว่า “การมองเห็น” “ให้ความสำคัญ” “เห็นโอกาส” มันมองไม่เห็นภาพ (พระมหานภันต์)

พอพูดถึงวิสัยทัศน์โดยที่ไม่มีทฤษฎีอะไรรองรับ เราคิดถึง แนวคิด ความตั้งใจ และแผน เพราะการมีวิสัยทัศน์เราจะต้องมีอะไรบางอย่างมากกว่าแค่การให้ความสำคัญ อย่างเช่น มีแนวคิดว่าเราอยากจะทำสิ่งนี้เพื่อชุมชน เราเจอแบบนี้มาเราอยากทำ เรามีความตั้งใจถ้ามีโอกาสเราจะไปหาทุน แล้วก็มีแผน (นิธิดา แสงสิงแก้ว)

ผู้ทรงคุณวุฒิบางคนได้ขยายความในส่วนของวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูสามารถวัดได้จากการที่ผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่า ต้องการให้นักเรียนมีคุณลักษณะอย่างไร แล้วจึงวิเคราะห์ทำความเข้าใจปัญหา ความเสี่ยงที่เกิดจากการเปิดรับสื่อ และสิ่งต้องป้องกันหรือปรับปรุงแก้ไข เพื่อหล่อหลอมให้นักเรียนมีคุณลักษณะตามหเป้าหมายที่ต้องการ

จะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนก่อนว่าเราจะทำอะไร เราอยากให้เด็กเป็นยังไง ต้องมองภาพรวมให้ได้ก่อนค่ะ พอมองภาพรวมได้แล้ว เราถึงจะเห็นปัญหา พอเราเห็นปัญหาก็จะเห็นความเสี่ยงและต้องแก้ไขอะไรตรงไหน คือเราต้อง (1) มีมุมมองที่ชัดเจน/เป้าหมาย (2) มีความเข้าใจในเรื่องที่อยากจะให้เด็กระมัดระวังอย่างลึกซึ้ง เพราะถ้าเราไม่มีความเข้าใจ ก็จะไม่สามารถที่จะ

แก้ปัญหาในส่วนนี้ได้ หรืออาจจะไม่สามารถสร้างโครงการ/กิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการที่เกิดขึ้นได้ (จิตรลดา ดวงใจ)

สำหรับประเด็นพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เสนอแนะให้ปรับหรือขยายความให้ชัดเจนขึ้น โดยเน้นให้ระบุถึงลักษณะของการกระทำ รวมถึงให้พิจารณาจัดลำดับให้สอดคล้องกับนิยามที่จะปรับใหม่ ทั้งนี้ อาจเป็นการแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนการมองเห็นถึงปัญหา เช่น สามารถระบุปัญหาและความเสี่ยงจากการไม่รู้เท่าทันสื่อ สนับสนุน/ส่งเสริมการสร้างทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ระบุทุนทางสังคมของชุมชนที่เป็นโอกาสในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ กำหนดเป้าหมายให้ชุมชนรู้เท่าทันสื่อ กำหนดเป้าหมายให้ชุมชนร่วมเฝ้าระวังสื่อ มีความคิดริเริ่มหรือปฏิบัติการสร้างทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อแก่คนในชุมชน เป็นต้น

ในแง่พฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ ควรจะมีการระบุออกมาให้เห็นลักษณะการกระทำ เช่น เวลาเราไปดูตามวัดต่าง ๆ ว่ามีวิสัยทัศน์เรื่องเยาวชนไหม เราก็ดูที่ว่ามีการบวชเณรไหม มีการให้ทุนไหม มีการจัดกิจกรรมอะไรเกี่ยวกับเยาวชนหรือเปล่า ตรงนี้มันมีตัวบ่งชี้อยู่ ที่เราสามารถเขียนให้มันเห็นเป็นภาพใหญ่ จับต้องได้...เช่น ได้ทำโครงการหรือดำเนินงานในลักษณะนี้ไหม (พระมหานภันต์)

อย่างไรก็ตาม ผู้ทรงคุณวุฒิบางคนได้ตั้งข้อสังเกตว่า การกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ที่นำเสนอมาอาจจะแยกย่อยเกินไป ทำให้เมื่อนำไปใช้ประเมินกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลาย อาจจะทำได้ยาก แต่ถ้าทำให้เห็นเป็นลำดับขั้น อาจจะช่วยทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น

ผมรู้สึกว่าพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์นี่ ผมเข้าใจว่าคือเป้าหมายที่เราคิดว่าอยากให้เป็น แต่ถ้าจะให้คนทั่วไปเอาแบบวัดไปใช้ได้ง่าย ๆ บางทีอาจจะต้องเป้าหมายเป็นขั้นบันได...แต่ผมก็เห็นปัญหาอีกอย่างหนึ่งเหมือนกันก็คือว่า กลุ่มเป้าหมายเราหลากหลาย การที่เราไปกำหนดละเอียดแยกย่อยแบบนี้ มันจะเป็นปัญหาหรือเปล่าว่ามันละเอียดยิบย่อยจนเกินไป (ภัคศุก จรูญศักดิ์)

<u>สมรรถนะหลัก 2 รู้ทันสื่อ รู้ทันโลก</u> ผู้ทรงคุณวุฒิต่างก็มองว่าสมรรถนะด้านนี้เป็นสมรรถนะที่สำคัญมาก และควรจะเป็นสมรรถนะแรกที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องมี โดยเสนอให้ปรับนิยามให้เห็นลักษณะเชิงรุก (active) ที่แสดงถึงการกระทำ (action) ที่ชี้ให้เห็นถึงการมีความ “เท่าทัน” และการทำหน้าที่ “เฝ้าระวังสื่อ” ของผู้นำการเปลี่ยนแปลง เช่น การเป็นผู้ตรวจสอบข้อมูล (fact checker) และสื่อสารต่อให้คนอื่นรับรู้หากพบข้อมูลลวง

ตอนนี้ภาพของการรู้ทันสื่อ รู้ทันโลก มันจะไม่ใช่แค่การเปิดรับ การเข้าถึง การรับฟัง ซึ่งมันค่อนข้างเป็น passive ในเชิงของ action...ถ้าเราพูดถึงการรู้ทันสื่อ รู้ทันโลก โดยส่วนตัวคิดถึง "การเท่าทัน" ซึ่งมันต้องเห็นอะไรบางอย่างเป็น action ที่เราระบุได้ ว่าสิ่งนี้คือการเท่าทันจริง ๆ แล้ว คำว่า "รู้ทันสื่อ" มันมาจากคำว่า "รู้ทัน(ข้อมูลใน)สื่อ" เราไม่ต้องรู้ว่าสมาร์ทโฟนใช้ยังไง... แต่เราอยากรู้เท่าทัน คือรู้ทันข้อมูลในสื่อเช่นเดียวกับ "รู้ทันโลก" ก็มาจาก "รู้ทัน(ข้อมูลที่เกิดขึ้นใน)โลก" ถ้ามันมี 2 มิติแบบนี้ คิดว่ามันน่าจะชัดขึ้นว่าอย่างน้อยตรงคำว่า "เท่าทัน"...อาจจะมองถึง fact checker เช่น ข่าวน้ำมะนาวโซดาแก้มะเร็ง เรา fact checking ว่าแบบนี้ปล่อยไม่ได้ คือเรารู้ทัน และมี action บางอย่าง หรือบอกต่อ (นิธิดา แสงสิงแก้ว)

การรู้ทันสื่อควรจะเป็นประเด็นแรก เพราะเป็นพื้นฐานว่าตัวเราต้องทำได้ก่อน เราถึงค่อยมองเห็นวิสัยทัศน์ (ภัคศุก จรูญศักดิ์)

นอกจากนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิบางคนยังให้นำประเด็นเรื่องของความฉลาดทางอารมณ์ (emotional quotient - EQ) มาใช้วัดร่วมกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อ การวิเคราะห์ข้อมูล เพราะปกติผู้นำจะมีความรู้ความสามารถหรือระดับปัญญาที่ดีอยู่แล้ว แต่การที่จะสื่อสารถ่ายทอดข้อมูลถึงคนในชุมชนที่มีความแตกต่างกันได้จำเป็นจะต้องมี EQ ที่ดีด้วย

อยากจะให้เน้น EQ เพราะว่า จากเหตุการณ์ต่าง ๆ และข่าวสารในชุมชน มันเกิดจากการที่เราควบคุมอารมณ์ตัวเองไม่ได้ พฤติกรรมการใช้ความรุนแรง หรือพฤติกรรมการชวนลงทุน ก็เกิดจากอารมณ์ความโลภ คืออยากให้คณะผู้วิจัยให้ความสำคัญกับความฉลาดทางอารมณ์ มาใช้วัดให้คู่ขนานไปกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อ การวิเคราะห์ข้อมูล เพราะผมเชื่อว่าตัวผู้นำมีศักยภาพในด้าน IQ อยู่แล้ว เลยอยากให้วัด EQ ด้วย เพราะว่าจากที่ผมทำงานในพื้นที่จริง จะเจอผู้นำหรือชุมชนที่มีอารมณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งถ้าเราสามารถหาจุดสมดุลได้ ชาวบ้านก็จะเปิดรับในสิ่งที่เราถ่ายทอดได้ง่ายขึ้น (เอกลักษณ์ นวลรัตน์)

อยากจะให้กลับไปนิยามองค์ประกอบให้มันกลืนเข้าไป...การรู้ทันสื่อ รู้ทันโลก มันก็คือการรู้ทันตัวเอง ซึ่งก็จะเกี่ยวกับอารมณ์อยู่แล้วด้วย นั่นคือ ต้องมี EQ มันจะสอดคล้องกันไป สุดท้ายแล้วถ้าไปถึง ก็คือนำเสนอให้คนใกล้ชิด หรือกลุ่มที่จำเป็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ "รู้ เข้าใจ แยกแยะได้ และสื่อสารต่อ" ถึงจะครบวงจรของการรู้เท่าทันสื่อ (สุนิดา ศิวปฐมชัย)

ในส่วนของพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะให้ปรับให้มีความชัดเจนขึ้น ลดความซ้ำซ้อนของบางพฤติกรรมบ่งชี้ และอาจเพิ่มประเด็นความสามารถในการระบุว่าข้อมูลใดเป็นข้อมูลลวง ความสามารถในการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการตรวจสอบข้อมูลแล้ว ทักษะในการแยกแยะระหว่าง

ข้อมูลจริงกับข้อมูลที่ถูกสร้างขึ้นโดยใช้เทคโนโลยี การติดตามและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงด้านสื่อและเทคโนโลยี รวมถึงการมีความรู้ การแสดงออก จัดการข่าวสาร และตอบสนองต่อข่าวสารอย่างปลอดภัย และอาจจะต้องทบทวนว่าพฤติกรรมบ่งชี้ 2 ข้อ คือ รับฟังความคิดเห็นโดยปราศจากอคติ และรับฟังความเห็นและปัญหาของชุมชน โดยไม่ละเลยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง น่าจะเป็นตัวชี้วัดของสมรรถนะนี้หรือไม่

> *เพิ่มพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ คือ มีทักษะแยกแยะระหว่างข้อมูลที่ถูกสร้างขึ้นจากปัญญาประดิษฐ์ (AI) และข้อมูลจริง และตรวจสอบข้อมูลโดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ได้ (พระมหาบุญเลิศ)*

> *เสนอให้ปรับแก้พฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ ได้แก่ เปิดรับข้อมูล/ความรู้ที่ทันสมัย/การเปลี่ยนแปลงสื่อ เทคโนโลยี สังคม เปิดรับข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์และรอบด้าน และควรเพิ่ม “การติดตาม ก้าวทัน การเปลี่ยนแปลงด้านสื่อและเทคโนโลยีทั้งไทยและทั่วโลก”และ “มีความรู้ (having) แสดงออก (revealing) จัดการ (proceeding) ข่าวสาร ตอบสนองต่อสื่ออย่างปลอดภัยได้ด้วยตนเอง”... ไม่แน่ใจใน 2 ข้อนี้รับฟังความคิดเห็นโดยปราศจากอคติ และรับฟังความเห็นและปัญหาของชุมชน โดยไม่ละเลยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง น่าจะเป็นตัวชี้วัด การตัดสินใจอย่างมีจริยธรรมมากกว่าหรือไม่ (พนม คลี่ฉายา)*

> *พอมันมาสู่พฤติกรรมบ่งชี้ เราจะดูแค่เปิดรับ รับรู้ เข้าถึง รับฟัง คิดว่ายังไม่พอ ต้องเติมคุณสมบัติเพิ่ม เช่น “สามารถ identify ข้อมูลลวง” เราจะสามารถวัดเขาได้ว่าเขารู้จริงไหม ว่าข่าวเหล่านี้เป็นข่าวปลอม (นิธิดา แสงสิงแก้ว)*

ผู้ทรงคุณวุฒิยังเน้นย้ำอีกว่า นอกจากจะต้องพยายามทำให้การวัดเป็นการวัดเชิงพฤติกรรมที่สามารถประเมินด้วยตนเองได้แล้ว ยังอาจนำหลักศาสนา เช่น หลักกาลามสูตร มาปรับใช้ได้อีกด้วย

> *เราต้องนึกสภาพว่า ผู้นำชุมชนบางท่านก็ไม่มีคุณสมบัติตามที่คณะผู้วิจัยตั้งไว้ เขาอาจจะไม่สามารถจำแนกได้ ว่าข้อมูลไหนเป็นข้อมูลจริง ข้อมูลไหนเป็นข้อมูลเท็จ เราจะมีวิธีให้เขาประเมินตัวเองได้ยังไง ว่าให้เขาสามารถแยกแยะข้อมูลได้ (พระธีรพงษ์)*

> *คิดว่ามันอาจจะต้องออกมาในเชิงพฤติกรรมที่สามารถประเมินตนเองได้...เราต้องนึกสภาพว่าผู้นำชุมชนบางท่านก็ไม่มีคุณสมบัติตามที่คณะผู้วิจัยตั้งไว้ เขาอาจจะไม่สามารถจำแนกได้ ว่าข้อมูลไหนเป็นข้อมูลจริง ข้อมูลไหนเป็นข้อมูลเท็จ เราจะมีวิธีให้เขาประเมินตัวเองได้ยังไง ว่าให้เขาสามารถแยกแยะข้อมูลได้...อาจจะโยงถึงหลัก “หลักกาลามาสูตร” มุมอาตมาอยากจะให้เอาหลักศาสนาเข้ามาจับ (พระมหานภันต์)*

<u>สมรรถนะหลัก 3 ตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม</u> ในภาพรวมผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มองว่าสมรรถนะนี้ค่อนข้างจะทับซ้อนกับสมรรถนะที่ 2 (รู้ทันสื่อ รู้ทันโลก) โดยเฉพาะในส่วนของพฤติกรรมบ่งชี้ และเป็นสมรรถนะที่อาจจะไม่ใช่ของผู้นำการเปลี่ยนแปลง แต่เป็นเรื่องของภาวะผู้นำโดยทั่วไป จึงต้องพิจารณาให้ชัดเจนว่าจะปรับไม่ให้ซ้อนทับกับสมรรถนะที่ 2 ได้อย่างไร หรือยังควรจะมีสมรรถนะด้านนี้แยกออกมาอยู่หรือไม่ นอกจากนี้หากพิจารณานิยามที่นำเสนอมาก็ยังขาดการเชื่อมโยงกับเรื่องของการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ทั้งนี้อาจพิจารณาปรับนิยามเป็น “การวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลอย่างรอบด้านและตัดสินใจอย่างรับผิดชอบยุติธรรม โดยตระหนักถึงผลกระทบต่อบุคคลและชุมชน”

> *รู้สึกว่าองค์ประกอบที่ 3 มันไม่เข้าพวก เวลาฟังงานวิจัยบทบาทของวัด บ้าน โรงเรียน ผู้นำชุมชนทั้ง 3 ส่วน ที่จะสร้างความตระหนักรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อ และช่วยทำให้เกิดวัฒนธรรมการเฝ้าระวัง ตรวจสอบข้อมูล แต่องค์ประกอบที่ 3 “การตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม” มันค่อนไปฟากภาวะผู้นำ ทั้งในแง่องค์ประกอบ ทั้งในแง่ keyword (พระมหานภันต์)*
>
> *สมรรถนะหลักที่ 3 “ตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม” ที่ตัวพฤติกรรมแยกย่อยคือ “วิเคราะห์ และประยุกต์ข้อมูล” มันก้ำกึ่งกันว่า การรู้เท่าทันผนวกกับการเข้าถึง แต่ทีมวิจัยใช้ 3 คำ คือ (1) เปิดรับ...(2) รับรู้...และ (3) เข้าถึง... แต่จริง ๆ แล้ว การเปิดรับและการเข้าถึงเนื้อหาจะเป็นก้อนหนึ่ง กับอีกก้อนหนึ่งก็คือ ความสามารถในการเปรียบเทียบและแยกแยะ สามารถแยกข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็น และประเมินเชิงวิพากษ์ได้ (สุนิดา ศิวปฐมชัย)*
>
> *เห็นด้วยว่าส่วนที่ 2 (รู้ทันสื่อ รู้ทันโลก) และ 3 (ตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม) มันมีความกลมกลืนกันอยู่ (ภัคศุก จรูญศักดิ์)*
>
> *นิยามยังขาดบริบทของการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ...ตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม น่าจะหมายถึงวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลอย่างรอบด้านและตัดสินใจอย่างรับผิดชอบยุติธรรม โดยตระหนักถึงผลกระทบต่อบุคคลและชุมชน...ในประเด็นเกี่ยวข้องกับผลกระทบของสื่อ...ส่วนตัวชี้วัดยังไม่บอกถึงความสามารถในการดำเนินงานในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ควรกำหนดให้ชัดว่าเป็นการตัดสินใจในเรื่องอะไร อย่างไร (พนม คลี่ฉายา)*

อย่างไรก็ตาม ผู้ทรงคุณวุฒิบางคนได้เสนอแนวทางการปรับและเพิ่มพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ เช่น การมีความรับผิดชอบการตัดสินใจ การตัดสินใจโดยตระหนักถึงผลกระทบต่อชุมชน การใช้สติเป็นเกราะป้องกันตนเองในการตัดสินใจ และการมีทักษะในการแยกแยะที่ไม่ใช่ตรรกะแบบเป็นเส้นตรง เป็นต้น

สมรรถนะหลัก 4 เป็นแบบอย่างที่ดี ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับนิยามที่นำเสนอ แต่มีข้อเสนอแนะให้เพิ่มพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์เพื่อสะท้อนการเป็นต้นแบบ เช่น การสร้างแรงจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม (พนม คลี่ฉายา) การไม่วิจารณ์หรือแสดงความคิดเห็นกับข่าว/ข้อมูลที่ไม่พบหลักฐานหรือข้อเท็จจริง การให้ข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้กับสมาชิกชุมชน เมื่อพบว่ามีข้อมูลปลอมในชุมชน (มธุรส ทิพยมงคลกุล) การเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งทางจิตใจ ไม่หวั่นไหวต่อข่าวสารเชิงลบ การช่วยเหลือผู้อื่นให้มีความรู้เท่าทันสื่อ การชี้ทางออกเมื่อมีผู้คนประสานเหตุภัยร้ายจากสื่อออนไลน์ (พระมหาบุญเลิศ) การถอดบทเรียนและจัดทำคู่มือเพื่อเป็นตัวอย่าง (วิรงรอง สุริยะธำรงกุล) เป็นต้น

ทั้งนี้ พฤติกรรมบ่งชี้ที่นำเสนอมายังมีลักษณะที่กว้างและเป็นนามธรรมอยู่ค่อนข้างมาก เช่น “การดำเนินชีวิตอย่างรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อเป็นประจำ” และ “แสดงออกให้ชุมชนเห็นถึงการเป็นตัวอย่างการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” ซึ่งจะน่าจะต้องปรับให้ชัดมากขึ้น เพราะจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของการวัด

> *ตัวพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ อาตมาคิดว่ามันกว้างมาก มีความเป็นนามธรรม เช่น “การดำเนินชีวิตอยากรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อเป็นประจำ” “แสดงออกให้ชุมชนเห็นถึงการเป็นตัวอย่างการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” เราไม่สามารถวัดได้มันจะมาในลักษณะใด คือถ้าเราสามารถทำให้ตัวพฤติกรรมบ่งชี้ออกมาเป็นรูปธรรมเชิงพฤติกรรมจริง ๆ จะเป็นประโยชน์มากกว่า (พระมหานภันต์)*

2) สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “พระ”

สมรรถนะตามหน้าที่ 1 ลงมือปฏิบัติ ในส่วนของนิยามที่นำเสนอ ผู้ทรงคุณวุฒิจะมองว่านิยามของสมรรถนะนี้ ทับซ้อบซ้อนกับ สมรรถนะ “เผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์” ซึ่งอาจจะยุบรวมให้เหลือองค์ประกอบเพียง 2 ด้าน ให้สอดรับกับบทบาทของพระ

> *พอเห็นนิยามองค์ประกอบแล้ว มีความทับซ้อนกันระหว่างข้อ 1 (ลงมือปฏิบัติ) และข้อ 3 (เผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์) เพราะในด้านการปฏิบัติจริงแล้วมันจะทับซ้อนกัน (พระมหานภันต์)*

> *ถ้าตามที่พระอาจารย์เสนอว่าให้เหลือ 2 ข้อ ก็คิดว่าได้นะคะ ข้อที่ 1 “การสร้างการมีส่วนร่วม” แล้วขยายในเชิงที่ว่าเราต้องมีเพื่อน มีเครือข่ายในการขับเคลื่อน (นิธิดา แสงสิงแก้ว)*

สำหรับพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ มีทั้งข้อเสนอแนะให้ปรับให้ชัดเจนขึ้น โดยพิจารณาจากบทบาทหน้าที่ของพระในการสร้างการเปลี่ยนแปลงชุมชนในเรื่องการสร้างการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ แล้วจึงกำหนดพฤติกรรมที่สอดรับกับบทบาทหน้าที่ดังกล่าว เช่น สร้างแรงจูงใจ สั่งสอน อบรม กล่อมเกลาจิตใจ ให้ข้อคิด เตือนสติ ส่วนพฤติกรรมบ่งชี้ “การนำเอาคำสอนของศาสนามาเทศน์ในเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวัง

สื่อให้แก่ศาสนิกชน” น่าจะต้องเพิ่มในเรื่องของความสอดรับกับสถานการณ์ปัจจุบัน หรือปรับเป็น “การสื่อสารพระพุทธศาสนาแก่พุทธศาสนิกชนเพื่อรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น

> *ควรปรับปรุงตัวบ่งชี้ให้ชัดเจนว่า บทบาท หน้าที่ของพระในการสร้างการเปลี่ยนแปลงเรื่องนี้ชุมชนคืออะไร แล้วค่อยกำหนดการกระทำที่ชัดเจน เช่น สร้างแรงจูงใจ สั่งสอน อบรม กล่อมเกลาจิตใจ ให้ข้อคิด เตือนสติ (พนม คลี่ฉายา)*

> *ในส่วนของพฤติกรรมที่บ่งชี้ “การนำคำสอนของศาสนามาเทศน์ในเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้แก่ศาสนิกชน” อาตมาเลยอยากจะให้เน้นที่เข้ากับโลกปัจจุบัน หรือปรับเป็น “การสื่อสารพระพุทธศาสนาแก่พุทธศาสนิกชนเพื่อรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” คือก็จะได้มีความเป็นรูปธรรมขึ้นมา เพราะการเทศน์โดยขนบแล้วจะแทรกเรื่องเหล่านี้ได้ค่อนข้างน้อย แล้วเราสามารถทำเป็นกิจกรรม play & learn ได้ หรือเปิดพื้นที่ลานวัดลานธรรม ซึ่งมีความหลากหลายมากกว่าการนำคำสอนศาสนามาใช้เทศน์ (พระมหานภันต์)*

นอกจากนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิบางคนได้เสนอให้เพิ่มเติมตัวบ่งชี้ เช่น แนะนำ/ตักเตือนการใช้สื่ออย่างปลอดภัยในทุกกิจกรรมทางศาสนา แนะนำ/ตักเตือนเมื่อพบการใช้สื่ออันตรายหรือพบอันตรายจากการใช้สื่อในทุกกลุ่มวัย ออกแบบการพัฒนาทักษะการใช้สื่ออย่างปลอดภัยในกิจกรรมทางศาสนา (มธุรส ทิพยมงคลกุล) สร้างเครื่องมือการรู้เท่าทันสื่อโดยบูรณาการหลักพุทธธรรม จัดกิจกรรมถ่ายทอดให้ประชาชน เป็นศูนย์กลางในการทำหน้าที่ตรวจสอบข่าวปลอมของชุมชน สร้างกลุ่มกิจกรรมจิตอาสาเฝ้าระวังสื่อในชุมชนกับกลุ่มเยาวชน จัดทำสื่อที่จะเป็นคลิป ละครสั้น หรือการ review กิจกรรมดี ๆ ที่ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อในชุมชน (พระมหาบุญเลิศ)

<u>สมรรถนะตามหน้าที่ 2 สร้างการมีส่วนร่วม</u> เป็นสมรรถนะที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีความสำคัญเป็นอันดับแรกในฐานะของพระที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้นำชุมชน เพราะเป็นสมรรถนะที่จะทำให้เข้าถึงผู้รับสารได้มากที่สุด

> *องค์ประกอบข้อที่ 1 “ลงมือปฏิบัติ” ควรจะไปอยู่ลำดับที่ 2 และ องค์ประกอบ “สร้างการมีส่วนร่วม” ควรจะมาอยู่ลำดับที่ 1 เพราะว่าเราต้องสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างพระกับชุมชน เด็ก เยาวชน เครือข่ายก่อน เราถึงจะ shape สังคมขึ้นมาได้แล้ว พระก็จะอยู่ในฐานะผู้นำในสังคมนั้น ๆ เช่น เวลาที่อาตมาไปผูกพันกับผู้สูงอายุเป็นเวลาบ่อย ๆ เวลาเราพูดอะไร สูงอายุก็จะฟังเรา แต่ถ้าเราไม่มีความผูกพันอะไรกันมาก่อน แล้วไปบอก ไปสอนเขา เขาก็จะไม่ฟังเราปล่อยผ่านไป ผมจึงคิดว่าการมีส่วนร่วมควรจะมาอันดับแรก (พระธีรพงษ์)*

อย่างไรก็ตาม มีการวิพากษ์ในพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ที่นำเสนอไป 2 ประการว่ายังไม่ได้สะท้อนพฤติกรรมใน “การสร้างการมีส่วนร่วม” ได้แก่ “มีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชน” ก็ไม่ได้เป็นตัวบ่งชี้ว่ากำลังสร้างการมีส่วนร่วม จึงน่าจะนำเอาแนวคิด/ทฤษฎีการสร้างการมีส่วนร่วมมาใช้เป็นกรอบในการกำหนดพฤติกรรมนี้ ส่วนพฤติกรรมบ่งชี้ “ทำงานร่วมกับเครือข่ายรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ” ก็อาจจะมีปัญหาในการประเมิน เพราะในปัจจุบันเครือข่ายรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อยังมีอยู่ไม่มากนัก

> *“การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชน” คิดว่ามันเป็นพฤติกรรมที่ดูผิดฝาผิดตัว เพราะว่าถ้าเราจะนึกถึงการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมชุมชน มันไม่ได้ตัวบ่งชี้ว่าเรากำลังสร้างการมีส่วนร่วม เช่น เวลามีงานศพในชุมชน พระไปนั่งสวดตามบ้านเรือน ถือเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนไหม อาตมาคิดว่าจะให้ใช้คำที่มันดูรัดกุมกว่านี้...จึงอยากให้เอาตัวทฤษฎีมาเป็นตัวกำหนดดีกว่า จะได้ไม่เป็นปัญหาว่ามันหมายถึงอะไร...“ทำงานร่วมกับเครือข่ายรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ” เป็นคำถามที่เวลาพระอ่านแล้วจะต้องถามกลับว่าเครือข่ายรู้เท่าทันสื่อมีเครือข่ายอะไรบ้าง เพราะในวันนี้มีมันยังน้อยอยู่ในแง่ของเครือข่าย...“สนับสนุนและ/หรือสร้างกลุ่มจิตอาสาที่เกี่ยวข้อง” อาตมามองว่าโอเคเลย (พระมหานภันต์)*

ผู้ทรงคุณวุฒิบางส่วนยังได้เสนอปรับพฤติกรรมบ่งชี้ให้เชื่อมโยงกับบทบาทการสร้างการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ เช่น ปรับเป็น มีส่วนร่วมกับกิจกรรมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อของชุมชน ส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายพระสงฆ์เพื่อสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อของชุมชน ร่วมมือกับเครือข่ายฆราวาสในการสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อของชุมชน (มธุรส ทิพยมงคลกุล) และเสนอให้เพิ่มพฤติกรรมบ่งชี้ เช่น เป็นศูนย์กลางด้านการเตือนสติ (พนม คลี่ฉายา) สร้างเครือข่ายเยาวชน กลุ่มทางสังคมต่าง ๆ ให้เคลื่อนไหวกิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อ ใช้วัดเป็นแหล่งนำเสนอข่าวสาร ข้อมูลภัยร้ายจากสื่อออนไลน์และอื่น ๆ ประสานงานกับองค์กรให้ความรู้หรือองค์กรช่วยเหลือผู้ประสบภัยเกี่ยวกับสื่อ เผยแพร่ความรู้ด้านการเฝ้าระวังสื่อร่วมกับองค์กรในชุมชน (พระมหาบุญเลิศ)

<u>สมรรถนะตามหน้าที่ 3 เผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์</u> ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอให้ปรับคำจาก “เผยแพร่ข้อมูล” เป็น “สื่อสารข้อมูล/ความรู้” แล้วนำองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสาร (SMCR) มาเป็นกรอบในการกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ จะทำให้มีความครอบคลุมทั้งกระบวนการสื่อสาร

> *“การเผยแพร่ข้อมูล” อยากจะชวนเปลี่ยนเป็น “สื่อสารข้อมูล/ความรู้” แล้วนำกระบวนการสื่อสารมาจับ ตั้งแต่คือการลงมือปฏิบัติ นำไปสู่การส่งออกข้อมูล ก็จะทำให้ครบวงจรการสื่อสารขึ้นค่ะ ก็คือใช้คำว่า “สื่อสาร” หรือ “กระบวนการสื่อสาร” ก็จะทำให้เห็นภาพชัดขึ้นค่ะ เพราะถ้าแบบเดิมมันจะเป็นการวัด “การสร้าง...” ซึ่งบางทีในชุมชนไม่จำเป็นต้องสร้างขึ้นมาใหม่ก็ได้ อาจจะเป็นแค่กระบวนการ การพูดคุย โดยที่ไม่ต้องสร้างอะไร (นิธิดา แสงสิงแก้ว)*

สำหรับพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ที่นำเสนอนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นที่หลากหลาย ทั้งให้พิจารณาบางพฤติกรรมที่อาจจะ “เกินขอบเขตหน้าที่ของพระ” ได้แก่ สร้างช่องทางและแหล่งเรียนรู้ธรรมะ เพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ และประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในการสื่อสารของวัด (พนม คลี่ฉายา) และเพิ่มพฤติกรรมบ่งชี้ เช่น จัดกิจกรรมสร้าง Buddhist Influencer เพื่อนำเสนอสถานที่ปฏิบัติธรรม หลักธรรม คนดีในชุมชน กิจกรรมดี ๆ ในชุมชน (พระมหาบุญเลิศ) การเพิ่มพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสื่อออนไลน์ (พระมหานภันต์) เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้วิจารณ์ในประเด็น “การสร้างสื่อ” ว่าอาจจะไม่สอดรับกับการปฏิบัติในโลกแห่งความเป็นจริง เพราะพระบางรูปก็ไม่ได้สร้างสื่อเอง แต่นำสื่อที่มีอยู่มาใช้ในการเผยแพร่ให้ความรู้เพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

> *ถ้าพูดถึงการใช้คำว่า “การสร้างสื่อ” จะเป็นตัว guide โดยอัตโนมัติ พระบางรูปอาจจะไม่ได้สร้าง...แต่ใช้สื่อที่มีอยู่...ไปเห็นคลิปของ สสส. ก็จะหยิบมาสอนญาติโยม ไม่ต้องสร้างอะไรขึ้นมาเอง (พระมหานภันต์)*

นอกจากนี้ พระมหานภันต์ยังเสนอให้ปรับพฤติกรรมบ่งชี้ “ให้คำปรึกษาเมื่อเกิดปัญหา” เป็น “สื่อสารพระพุทธศาสนาเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ โดยมีสื่อและกระบวนการที่เหมาะสม” เพราะปัจจุบันคงไม่ใช่แค่การสร้างสื่อเพื่อสอนธรรมะอย่างเดียวแล้ว แต่เราจะต้องทำให้พระที่จะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อมีทิศทางการแสดงบทบาทที่สอดคล้องกับโลกความเป็นจริง

3) สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “ครู”

<u>สมรรถนะตามหน้าที่ 1 ลงมือปฏิบัติ</u> ผู้ทรงคุณวุฒิกล่าวว่า ในปัจจุบันโรงเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้กับนักเรียน โดยได้สอดแทรกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชา และกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนรู้เท่าทันสื่อที่เปิดรับ และสามารถแยกแยะได้ว่าสื่อที่เลือกใช้นั้นเหมาะสมกับช่วงวัยของตนหรือไม่ ส่วนการวัดสมรรถนะของครูในมิตินี้ มีความเห็นว่าน่าจะนำเอาหลัก Deming Cycle - Plan, Do, Check, Act (PDCA) มาใช้เป็นกรอบการในกำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรม กล่าวคือ ต้องเริ่มจากการศึกษาวางแผน พัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้นักเรียน (Plan) แล้วจึงใช้หลักสูตรนั้นในการจัดการเรียนรู้ทั้งในห้องและนอกห้องเรียน (Do) มีการติดตามและประเมินผลนักเรียนอย่าต่อเนื่อง (Check) และนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินกลับมาพัฒนาให้หลักสูตรหรือกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสถานการณ์และลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียนมากยิ่งขึ้น (Act) ทั้งนี้ ในส่วนของติดตามประเมินในปัจจุบัน ครูน่าจะทำหน้าที่หลัก คือ ชี้แนะ ชี้นำนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในฐานะ “ผู้กำกับการเรียนรู้” รวมถึงการประยุกต์ใช้สื่อเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียนอีกด้วย

> *ในโรงเรียนมีการนำเรื่องการเฝ้าระวังสื่อมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่บ้างในบางรายวิชา เช่น ภาษาไทย สังคม ภาษาอังกฤษ หรือแม้แต่การเรียนลูกเสือ เนตรนารี ยุว*

กาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ก็ถูกนำมาแทรกในการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนรู้เท่าทันในสื่อที่ตนเองเสพ และแยกแยะได้ว่าสื่อที่ตนเองเสพนั้นเหมาะสมกับช่วงวัยของตนหรือไม่ (อวิกา ลิ้มพานิชภักดี)

อยากให้แบ่งออกเป็นตามวงจร Deming Cycle (PDCA) เพราะจากที่เห็นยังขาดในส่วนของ 1) การศึกษาวางแผน (P : Plan) น่าจะเริ่มในตรงส่วนนี้ก่อน ต้องศึกษาวางแผน พัฒนาหลักสูตรก่อน เพื่อที่จะเน้นให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ วิจารณ์สื่อได้ 2) การสร้าง การใช้หลักสูตรค่ะ เพื่อสอนให้นักเรียนเข้าใจ ซึ่งรวมถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่นการตั้งคำถามในห้องเรียน การจัดทำโครงงาน การจัดทำสื่อด้วยตนเอง ที่กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วม 3) การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และ 4) การนำผลที่ประเมิน มาปรับปรุงพัฒนา เพื่อนำไปใช้กับนักเรียนให้เหมาะสมยิ่งขึ้นค่ะ (จิตรลดา ดวงใจ)

ส่วนที่เป็น Check แต่ว่าในยุคนี้หน้าที่ครูหลักๆ จะเป็น (1) แนวชี้แนะ ชี้นำ เป็น “ผู้กำกับการเรียนรู้” นอกเหนือจากการจัดกิจกรรมที่ครูพร้อมที่จะชี้แนะ ชี้นำ นักเรียนหรือว่าผู้ที่เกี่ยวข้องครูต้อง (2) ประยุกต์ใช้สื่อได้เหมาะสมและเป็นสื่อที่สร้างการเปลี่ยนแปลงได้ด้วย (สุนิดา ศิวปฐมชัย)

ทั้งนี้ ความคิดเห็นข้างต้นสอดคล้องกับข้อเสนอแนะพฤติกรรมบ่งชี้ที่เห็นว่าควรเพิ่มเติม ได้แก่ การจัดทำแผนการเรียนรู้เฉพาะเรื่องรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ การพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถที่สามารถนำมาสอนได้

การใช้สื่อการสอน และการสนับสนุนให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ (พนม คลี่ฉายา)

<u>สมรรถนะตามหน้าที่ 2 สร้างการมีส่วนร่วม</u> ผู้ทรงคุณวุฒิมองเห็นว่านิยามและพฤติกรรมบ่งชี้ที่นำเสนอมีความเหมาะสม แต่มีข้อคิดว่ามิติของการสร้างการมีส่วนร่วมควรครอบคลุมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานศึกษา เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน ธุรกิจต่าง ๆ เนื่องจากกลุ่มหล่านี้เป็นแหล่งสนับสนุนทรัพยากรในการจัดการเรียนรู้และบริการต่าง ๆ ให้นักเรียนได้ อีกทั้งยังเข้าทำงานร่วมกับครูในการเฝ้าระวังสื่อได้อีกด้วย

อยากจะให้เพิ่มเติม “การสร้างการมีส่วนร่วม“ โดยเพิ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานศึกษา เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน วัด ห้างร้านต่าง ๆ ที่ครูสามารถช่วยระดมทุน เงิน ความรู้ ความสามารถ เข้ามาให้บริการแก่นักเรียนได้ (จิตรลดา ดวงใจ)

ครูประจำชั้นจะมีหน้าที่สร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองในการแจ้งปัญหาต่าง ๆ จากการที่นักเรียนเสพสื่อมากเกินไป เช่น ในปัจจุบันนักเรียนให้ความสำคัญกับแอพพลิเคชั่น Tiktok มาก และมักจะแสดงตามคลิปที่ตนเองดู ไม่ว่าจะเป็นการเต้น การร้องเพลง หรือแม้แต่การลองทำสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับวัย ครูและผู้ปกครองจะร่วมมือกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น (อวิกา ลิ้มพานิชภักดี)

<u>สมรรถนะตามหน้าที่ 3 เผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์</u> นอกจากการปรับโดยนำเอาแนวคิดองค์ประกอบการสื่อสาร SMCR มาใช้ในการนิยามและกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ให้ครบกระบวนการสื่อสาร ดังเช่นในกลุ่มผู้นำชุมชนและพระแล้ว ควรเพิ่มมิติของการ “ปกป้อง และเฝ้าระวังอันตรายต่อเด็ก” รวมถึงข้อจำกัดและสิทธิที่เกี่ยวกับการใช้สื่อ (จิตรลดา ดวงใจ) รวมถึงเพิ่มตัวบ่งชี้ การให้คำแนะนำ ส่งเสริมให้นักเรียนใช้สื่อปลอดภัยได้ประโยชน์ (พนม คลี่ฉายา) เลือกวิธีการสื่อสารกับสมาชิกในโรงเรียนที่เหมาะสมกับบริบทและทรัพยากรที่มีอยู่ (มธุรส ทิพยมงคลกุล)

ทั้งนี้ ครูต้องคอยเพิ่มพูนความรู้ที่ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อให้ตนเองรู้เท่าทันสื่อ ตลอดจนสามารถเลือกใช้สื่อในการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน ในขณะเดียวกันครูก็ต้องทำหน้าที่ “เฝ้าระวังและสังเกต” คอยสอดส่อง ตักเตือน ให้คำแนะนำในการใช้สื่อของนักเรียน เพื่อป้องกันผลกระทบเชิงลบที่อาจจะเกิดขึ้น รวมถึงมีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมการรู้เท่าทันสื่อทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนได้

ครูจึงต้องหาสื่ออื่น ๆ มาให้นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามที่คาดหวัง นอกจากนี้ครูต้องคอยอัพเดตตัวเองอยู่เสมอ ให้รู้เท่าทันว่าในปัจจุบันมีสื่ออะไรใหม่ ๆ เด็กชอบเล่นอะไร เด็กชอบใช้สื่ออะไร เพื่อจะได้นำมาประยุกต์ให้เจอกันคนละครึ่งทางกับนักเรียน แต่ขณะเดียวกันครูก็ต้องมีหน้าที่คอยเตือนและคอยให้คำแนะนำในการเสพสื่อของนักเรียนด้วย เพราะด้วยวัยอาจจะยังรู้เท่าไม่ถึงการณ์และตามสื่อไม่ทันจนอาจจะสร้างความเสียหายอื่น ๆ ตามมา (อวิกา ลิ้มพานิชภักดี)

อยากเห็นครูที่สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียนได้ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการเท่าทันสื่อ (นิธิดา แสงสิงแก้ว)

4) สมรรถนะ<u>ตามหน้าที่</u>การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “ผู้นำชุมชน”

<u>สมรรถนะตามหน้าที่ 1 ลงมือปฏิบัติ</u> ในส่วนของนิยามที่นำเสนอ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าควรกำหนดกรอบในประเด็น “การลงมือปฏิบัติในเรื่องการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” ให้ชัดเจนว่าประกอบด้วยการปฏิบัติอะไรและอย่างไรบ้าง เช่น กำหนดเป้าหมาย กำหนดวิธีการ สร้างกลไก ติดตาม ประเมิน ปรับปรุง

ในฐานะของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง อีกทั้ง ให้พิจารณาขอบเขตของ “การปฏิบัติ” ไม่ให้ทับซ้อนกับสมรรถนะตามหน้าที่ด้าน “สร้างการมีส่วนร่วม” และด้าน “เผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์”

> *นิยามควรมีกรอบชัดเจนว่า กระบวนการลงมือปฏิบัติในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันสื่อ ประกอบด้วยอะไรบ้าง เช่น กำหนดเป้าหมาย กำหนดวิธีการ สร้างกลไก ติดตาม ประเมิน ปรับปรุง โดยเน้นการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง (พนม คลี่ฉายา)*

> *หัวข้อสมรรถนะที่เสนอมา รู้สึกว่าค่อนข้างทับซ้อนกัน เช่น “ปฏิบัติ” เพราะมันกว้างมาก แล้วพอไปดูสมรรถนะตัวอื่น “สร้างการมีส่วนร่วม” “เผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์” โดยส่วนตัวคิดว่ามันก็เป็นส่วนปฏิบัติ ซึ่งจะต้องไปปรับคำที่ดูและชัดเจน ว่ามันคืออะไรกันแน่ (ภัคศุก จรูญศักดิ์)*

สำหรับพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ของสมรรถนะนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิต่างเห็นว่าประเด็นตัวชี้วัดที่นำเสนอมามีความเหมาะสม และเสนอแนะให้ปรับการใช้คำเล็กน้อย รวมถึงเสนอให้เพิ่มการวัดประเด็น เช่น การเสริมสร้างบทบาทของความเป็นผู้นำ การตรวจสอบสื่อต่าง ๆ โดยอาศัยฐานข้อมูลที่เป็นทางการ (วิรงรอง สุริยะธำรงกุล) การกำหนดเป้าหมาย (ตามหน้าที่ของผู้นำชุมชน) การช่วยแก้ปัญหาและให้ความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา (พนม คลี่ฉายา) เป็นต้น

<u>สมรรถนะตามหน้าที่ 2 สร้างการมีส่วนร่วม</u> เป็นสมรรถนะที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีความสำคัญต่อบทบาทของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้นำชุมชนอย่างมาก โดยเฉพาะในเรื่องของการสร้างเครือข่าย อีกทั้งเห็นว่าพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์มีความเหมาะสม แต่อาจจะเพิ่มการวัดในประเด็นการประสานเครือข่ายที่มีอยู่แล้วมาเพื่อประโยชน์ของชุมชน การจัดกิจกรรม กระบวนการรับฟัง ร่วมมือของคนในชุมชนเพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันสื่อ (พนม คลี่ฉายา) และการสร้างเครือข่ายผ่านหน่วยราชการในพื้นที่ ผ่านผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และผู้นำท้องถิ่น (วิรงรอง สุริยะธำรงกุล)

<u>สมรรถนะตามหน้าที่ 3 เผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์</u> โดยในส่วนของนิยามนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าควรนิยามใหม่ให้ครอบคลุมองค์ประกอบกระบวนการสื่อสาร นั่นคือ ผู้ส่งสาร (sender) สาร (message) สื่อ/ ช่องทาง (channel) และ ผู้รับสาร (receiver) เพราะนิยามนำเสนอมามีเพียงแค่เรื่องของสื่อ/ ช่องทาง (channel) เท่านั้น โดยอาจนิยามเป็น “การสร้างหรือประยุกต์ใช้ช่องทางการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้อง” ไม่ใช่เพียงการเผยแพร่ข้อมูล แต่ข้อมูลที่เผยแพร่ต้องมีความถูกต้อง ผ่านการตรวจสอบแล้ว นอกจากนี้ ควรพิจารณาการใช้คำว่า “ผ่านช่องทางที่หลากหลาย” เพราะการเผยแพร่ผ่านช่องทางที่หลากหลายอาจจะไม่ใช่สิ่งที่จำเป็น หากกลุ่มเป้าหมายเปิดรับสื่อใดสื่อหนึ่งโดยเฉพาะ ก็สามารถเผยแพร่ผ่านสื่อนั้นสื่อเดียวก็ได้ ดังนั้นจึงต้องนิยามให้มีความเฉพาะเจาะจงมากกว่านี้

“การเผยแพร่ข้อมูล” คือเราแตะแค่ channel แตะแค่การวัด การสร้าง การประยุกต์ใช้ช่องทาง แต่ว่าถ้าเราจะดูเรื่องกระบวนการจริง ๆ เราอาจจะต้องดูให้ครบวงจร SMCR ทำให้มันครอบคลุมมากยิ่งขึ้น...ตอนนี้เราตั้งนิยามองค์ประกอบไว้ว่าเป็น “การสร้าง/ประยุกต์ใช้ช่องทางการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูล” ส่วนตัวคิดว่าเป็นการเผยแพร่ข้อมูลโดยทั่วไป แต่ว่าพอเรามาดูตรงพฤติกรรมบ่งชี้แล้ว มีทั้งส่วนที่เท่าทันสื่อ และเรื่อง general คือเราอยากจะดูอะไร ถ้าเราอยากดูเรื่องเท่าทันสื่อโดยตรงเลย ต้องนิยามองค์ประกอบใหม่ “สร้างหรือประยุกต์ใช้ช่องทางการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้อง” ไม่ใช่แค่การเผยแพร่ข้อมูลเฉย ๆ ต้องมีความถูกต้อง ผ่านการ checked และ rechecked อาจต้องใช้คำประมาณแบบนี้...การใช้ว่า “ผ่านช่องทางที่หลากหลาย” ส่วนตัวยังต่อต้านอยู่ เพราะการเผยแพร่ผ่านช่องทางที่หลากหลายไม่ได้แปลว่าดีเสมอไป สมมุติว่าเขาอาจจะรู้แล้วว่า คนกลุ่มที่ต้องการสื่อสารใช้แค่ไลน์ ไม่ได้ใช้แผ่นพับ ดังนั้นถ้าเขาใช้แค่ไลน์อย่างเดียว แล้วมัน work มันก็ไม่จำเป็นต้องหลากหลาย ดังนั้นต้องเปลี่ยนเป็นคำอื่นไหม เช่น “หลากหลายและเหมาะสม” “ที่ตรงกับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของกลุ่มเป้าหมาย” คือทำให้มัน specific นิดหนึ่ง (นิธิดา แสงสิงแก้ว)

สำหรับพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ ส่วนใหญ่มีความเหมาะสม แต่ควรปรับบางพฤติกรรมบ่งชี้ที่ยังมีลักษณะไม่เฉพาะเจาะจงให้เชื่อมกับบริบทของการรู้เท่าทันสื่อให้ชัดเจน ได้แก่ พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 3 ให้คำแนะนำในการป้องกันและแก้ปัญหาให้กับคนในชุมชน และ พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 4 ประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในการสื่อสารของชุมชน นอกจากนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิบางคนยังได้เสนอให้เพิ่มการวัดเชิงพฤติกรรมในประเด็นการสร้าง Social Media Literacy ให้คนในชุมชน (วิรงรอง สุริยะธำรงกุล) และ การเป็น fact checker (ภัคศุก จรูญศักดิ์) เป็นต้น

พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 3-4 จะค่อนข้าง general เพราะถ้าเราจะเจาะไปที่การรู้เท่าทันสื่อจริง ๆ อาจต้องปรับเป็น “ประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในการสื่อสารของชุมชนเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการรู้เท่าทันสื่อ” ซึ่งมันจะทำให้ดูเจาะไปที่การรู้เท่าทันสื่อโดยตรง (นิธิดา แสงสิงแก้ว)

พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 3 อาจใช้เป็น แนะนำการป้องกันและแก้ไขปัญหาเมื่อพบสื่ออันตราย สื่อปลอม ให้กับคนในชุมชน (ข้อนี้ไม่แน่ใจว่า ป้องกันและแก้ไขปัญหาอะไร) และพฤติกรรมบ่งชี้ที่ 4 น่าจะเป็น เลือกวิธีการสื่อสารกับชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทและทรัพยากรที่มีอยู่ (มธุรส ทิพยมงคลกุล)

เสนอปรับแก้พฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ที่ 2 เป็นกระจายข่าวสารและกระตุ้นเตือน ให้ชุมชนมีการใช้สื่ออย่างปลอดภัย ผ่านช่องทางที่หลากหลาย แทนคำว่าประชาสัมพันธ์และรณรงค์ (พนม คลี่ฉายา)

<u>ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะตามหน้าที่ของผู้นำชุมชนในภาพรวม</u>

(1) ควรให้ความสำคัญกับการกำหนดบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3 กลุ่มให้มีความชัดเจนว่าแต่ละกลุ่มมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อเหมือนกัน และแตกต่างกันในด้านใดบ้าง เพื่อทำให้สามารถนิยามองค์ประกอบตัวชี้วัดของแต่ละกลุ่มได้ชัดเจนมากขึ้น เช่น ผู้นำชุมชน น่าจะมีบทบาทประสานเครือข่าย จัดสรรทรัพยากร อำนวยความสะดวกให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แก้ปัญหา กำหนดกฎเกณฑ์ชุมชน ส่วนพระเป็นผู้นำจิตวิญญาณ ศูนย์รวมและพื้นที่จัดกิจกรรมและความร่วมมือ กลไกเสริมการแก้ปัญหา กลไกการควบคุมการดำเนินงาน และครูเป็นผู้ให้ความรู้ สร้างความสามารถ ฝึกฝนทักษะให้แก่เยาวชน เป็นต้น

(2) ควรพิจารณากำหนดสมรรถนะตามหน้าที่ให้สอดรับกับบริบทการทำหน้าที่ของแต่ละกลุ่ม เนื่องจากพระ ครู และผู้นำชุมชนมีกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน และมีข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบที่แตกต่างกัน เช่น ผู้นำชุมชนอาจได้เปรียบในเรื่องภาวะผู้นำที่พูดแล้วคนในชุมชนจะรับฟัง/เชื่อฟัง ในขณะที่คนที่เข้าหาพระคือคนที่พร้อมจะเชื่อฟังพระ ส่วนครูก็มีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นนักเรียนและแสดงบทบาทในขอบเขตการเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นหลัก

(3) ควรเพิ่ม “ทักษะการสื่อสาร” ในสมรรถนะหลักของผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพราะความสามารถสื่อสารได้อย่างเข้าถึงผู้รับเป็นทักษะสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลง ซึ่งโดยส่วนใหญ่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงแต่ละกลุ่มจะมีความเข้าใจในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องอยู่แล้ว แต่มักขาดความสามารถสื่อสาร เช่น ไม่รู้ว่าจะประมวลผลออกมาในรูปแบบไหนที่ถูกต้อง กระชับ และชัดเจนที่จะทำให้ผู้รับสารเป้าหมายเข้าใจ

4.3 ปรับปรุงสมรรถนะและตัวชี้วัดการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ

จากการประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิข้างต้น นำมาสู่การปรับสมรรถนะหลัก สมรรถนะตามหน้าที่ และตัวชี้วัดแต่ละสมรรถนะของพระ ครู และผู้นำชุมชน พร้อมทั้งออกแบบข้อคำถามเพื่อใช้ในการวัดสมรรถนะดังกล่าวของพระ ครู และผู้นำชุมชน ตามตารางที่ 4.6 – 4.8 ดังนี้

ตารางที่ 4.6 สมรรถนะและตัวชี้วัดของพระ ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของสังคมไทย

สมรรถนะหลัก	ตัวชี้วัด
สมรรถนะที่ 1 “มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” นิยาม: การมองความเสี่ยงและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการไม่รู้เท่าทันสื่อ และมีเป้าหมายให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตในนิเวศสื่อได้อย่างปลอดภัย	1.1 มองเห็นปัญหาและความเสี่ยงจากการไม่รู้เท่าทันสื่อในปัจจุบันและอนาคต ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน (เข้าใจบริบทชุมชน)
	1.2 มีเป้าหมาย และลงมือทำ

สมรรถนะหลัก	ตัวชี้วัด
สมรรถนะที่ 2 “เท่าทันข้อมูล” นิยาม: ความสามารถในการเปิดรับ ติดตาม ก้าวทันข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เข้าถึงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลอย่างรอบด้าน และใช้ข้อมูลอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่น	2.1 ก้าวทันข้อมูลความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย/ การเปลี่ยนแปลงของนิเวศน์สื่อ/ ข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์และรอบด้าน
	2.2 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้
	2.3 แสดงออกให้สมาชิกในชุมชนเห็นถึงการเป็นตัวอย่างของการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ
สมรรถนะที่ 3 “การสื่อสาร” นิยาม: ความสามารถในการนำข้อมูล (Message) ที่เกี่ยวข้องกับการรู้ทันสื่อและเฝ้าระวังสื่อไปยังกลุ่มเป้าหมายโดยเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (Sender) ใช้เหตุผลและความฉลาดทางอารมณ์ ในการคิดและตัดสินใจอย่างกล้าหาญ เลือกใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม (Channel) รับฟังความเห็นอย่างปราศจากอคติ (Receiver) และสามารถให้ความเห็นตอบกลับ (feedback) อย่างมีเหตุผลและทันต่อเหตุการณ์	3.1 สื่อสารด้วยเหตุผล
	3.2 ใช้ความฉลาดทางอารมณ์ควบคุมการสื่อสาร
	3.3 ใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
	3.4 รับฟังความเห็นอย่างเป็นกลาง
	3.5 ให้ความเห็นตอบกลับอย่างทันต่อเหตุการณ์
สมรรถนะที่ 4 “การสร้างการมีส่วนร่วม” นิยาม: ความสามารถในการสร้างและประสานความร่วมมือกับสมาชิกในชุมชนและเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนการรู้เท่าทันสื่อของชุมชน (บ้าน/วัด/โรงเรียน	4.1 สร้างและประสานเครือข่ายเพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อภายในชุมชน
	4.2 สร้างและประสานเครือข่ายระหว่างชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ
สมรรถนะตามหน้าที่	**ตัวชี้วัด**
สมรรถนะที่ 5 **“เผยแผ่ธรรมะเพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ”** นิยาม: การนำคำสอนทางศาสนามาใช้สื่อสารให้แก่คนในชุมชน เพื่อประโยชน์ของการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ผ่านช่องทางและแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม	5.1 ประยุกต์คำสอนทางศาสนามาใช้สื่อสารเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อแก่พุทธศาสนิกชน
	5.2 ประยุกต์ใช้แหล่งเรียนรู้ธรรมะ เพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

ตารางที่ 4.7 สมรรถนะและตัวชี้วัดของครู ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของสังคมไทย

สมรรถนะหลัก	ตัวชี้วัด
สมรรถนะที่ 1 “มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” นิยาม: การมองความเสี่ยงและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการไม่รู้เท่าทันสื่อ และมีเป้าหมายให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตในนิเวศสื่อได้อย่างปลอดภัย	1.1 มองเห็นปัญหาและความเสี่ยงจากการไม่รู้เท่าทันสื่อในปัจจุบันและอนาคต ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน (เข้าใจบริบทชุมชน)
	1.2 มีเป้าหมาย และลงมือทำ
สมรรถนะที่ 2 “เท่าทันข้อมูล” นิยาม: ความสามารถในการเปิดรับ ติดตาม ก้าวทันข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เข้าถึงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลอย่างรอบด้าน และใช้ข้อมูลอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่น	2.1 ก้าวทันข้อมูลความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย/ การเปลี่ยนแปลงของนิเวศน์สื่อ/ ข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์และรอบด้าน
	2.2 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้
	2.3 แสดงออกให้สมาชิกในชุมชนเห็นถึงการเป็นตัวอย่างของการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ
สมรรถนะที่ 3 “การสื่อสาร” นิยาม: ความสามารถในการนำข้อมูล (Message) ที่เกี่ยวข้องกับการรู้ทันสื่อและเฝ้าระวังสื่อไปยังกลุ่มเป้าหมายโดยเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (Sender) ใช้เหตุผลและความฉลาดทางอารมณ์ ในการคิดและตัดสินใจอย่างกล้าหาญ เลือกใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม (Channel) รับฟังความเห็นอย่างปราศจากอคติ (Receiver) และสามารถให้ความเห็นตอบกลับ (feedback) อย่างมีเหตุผลและทันต่อเหตุการณ์	3.1 สื่อสารด้วยเหตุผล
	3.2 ใช้ความฉลาดทางอารมณ์ควบคุมการสื่อสาร
	3.3 ใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
	3.4 รับฟังความเห็นอย่างเป็นกลาง
	3.5 ให้ความเห็นตอบกลับอย่างทันต่อเหตุการณ์
สมรรถนะที่ 4 “การสร้างการมีส่วนร่วม” นิยาม: ความสามารถในการสร้างและประสานความร่วมมือกับสมาชิกในชุมชนและเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนการรู้เท่าทันสื่อของชุมชน (บ้าน/วัด/โรงเรียน)	4.1 สร้างและประสานเครือข่ายเพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อภายในชุมชน
	4.2 สร้างและประสานเครือข่ายระหว่างชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

สมรรถนะตามหน้าที่	ตัวชี้วัด
สมรรถนะที่ 5 “จัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อแก่นักเรียน” นิยาม: การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อได้ รวมถึงสร้างความปลอดภัยจากสื่อหลอกต่างๆ ให้แก่นักเรียน	5.1 ออกแบบการสอนที่เพิ่มพูนทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ
	5.2 สร้างหรือประยุกต์ใช้สื่อเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ
	5.3 จัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ
	5.4 ติดตามเฝ้าระวังความปลอดภัยแก่นักเรียน

ตารางที่ 4.8 สมรรถนะและตัวชี้วัดของผู้นำชุมชน ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของสังคมไทย

สมรรถนะหลัก	ตัวชี้วัด
สมรรถนะที่ 1 “มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” นิยาม: การมองความเสี่ยงและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการไม่รู้เท่าทันสื่อ และมีเป้าหมายให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตในนิเวศสื่อได้อย่างปลอดภัย	1.1 มองเห็นปัญหาและความเสี่ยงจากการไม่รู้เท่าทันสื่อในปัจจุบันและอนาคต ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน (เข้าใจบริบทชุมชน)
	1.2 มีเป้าหมาย และลงมือทำ
สมรรถนะที่ 2 “เท่าทันข้อมูล” นิยาม: ความสามารถในการเปิดรับ ติดตาม ก้าวทันข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เข้าถึงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลอย่างรอบด้าน และใช้ข้อมูลอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่น	2.1 ก้าวทันข้อมูลความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย/ การเปลี่ยนแปลงของนิเวศน์สื่อ/ ข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์และรอบด้าน
	2.2 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้
	2.3 แสดงออกให้สมาชิกในชุมชนเห็นถึงการเป็นตัวอย่างของการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ
สมรรถนะที่ 3 “การสื่อสาร” นิยาม: ความสามารถในการนำข้อมูล (Message) ที่เกี่ยวข้องกับการรู้ทันสื่อและเฝ้าระวังสื่อไปยังกลุ่มเป้าหมายโดยเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (Sender) ใช้เหตุผลและความฉลาดทางอารมณ์ ในการคิดและตัดสินใจอย่างกล้าหาญ เลือกใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม (Channel) รับฟังความเห็นอย่างปราศจากอคติ (Receiver) และสามารถให้ความเห็น	3.1 สื่อสารด้วยเหตุผล
	3.2 ใช้ความฉลาดทางอารมณ์ควบคุมการสื่อสาร
	3.3 ใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
	3.4 รับฟังความเห็นอย่างเป็นกลาง
	3.5 ให้ความเห็นตอบกลับอย่างทันต่อเหตุการณ์

สมรรถนะหลัก	ตัวชี้วัด
ตอบกลับ (feedback) อย่างมีเหตุผลและทันต่อเหตุการณ์	
สมรรถนะที่ 4 “การสร้างการมีส่วนร่วม” นิยาม: ความสามารถในการสร้างและประสานความร่วมมือกับสมาชิกในชุมชนและเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนการรู้เท่าทันสื่อของชุมชน (บ้าน/วัด/โรงเรียน)	4.1 สร้างและประสานเครือข่ายเพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อภายในชุมชน
	4.2 สร้างและประสานเครือข่ายระหว่างชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ
สมรรถนะตามหน้าที่	**ตัวชี้วัด**
สมรรถนะที่ 5 “บริหารจัดการเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” นิยาม: การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคนในชุมชนให้มีการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ และสร้างความปลอดภัยจากสื่อหลอกต่างๆ ให้แก่คนในชุมชน	5.1 สร้างกลไกในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อในชุมชน
	5.2 จัดสรรทรัพยากรในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
	5.3 ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาทักษะการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ
	5.4 ตรวจสอบและพัฒนาปรับปรุงนิเวศน์ของชุมชนเพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ
	5.5 ใช้มาตรการต่าง ๆ ของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาและผลกระทบจากการไม่รู้ทันสื่อ

บทที่ 5
ผลการวิเคราะห์เพื่อจัดทำแบบวัดสมรรถนะของผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

บทที่ 5 นี้ เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์เพื่อจัดทำแบบวัดสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มพระสงฆ์ ครู และผู้นำชุมชน ซึ่งถือเป็นกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในปัจจุบัน โดยนำเสนอการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อตรวจสอบความเป็นมาตรฐานของแบบวัด โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

5.1 การพัฒนาแบบวัดสมรรถนะและตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระ ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

5.2 การพัฒนาแบบวัดสมรรถนะและตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครู ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

5.3 การพัฒนาแบบวัดสมรรถนะและตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชน ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

5.1 การพัฒนาแบบวัดสมรรถและตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการศึกษาในส่วนนี้เป็นการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อที่หนึ่ง คือ เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย โดยผลการวิเคราะห์ประกอบด้วย (1) การตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์องค์ประกอบ ได้แก่ การทดสอบเมตริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของข้อคำถามด้วย Bartlett's Test of Sphericity และดัชนีความพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างของ Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) และ (2) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่สองของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย (Second order confirmatory factor analysis) โดยมีรายละเอียดของผลการศึกษาดังนี้

5.1.1 ผลการตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยจำนวน 14 ตัวบ่งชี้ มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.35 ถึง 2.99 โดยค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ที่ 4.2 สร้างและประสานเครือข่ายระหว่างชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อมีค่าต่ำที่สุด (mean=

2.35) ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ 1.1 มองเห็นปัญหาและความเสี่ยงจากการไม่รู้เท่าทันสื่อในปัจจุบันและอนาคต ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน (เข้าใจบริบทชุมชน) มีค่ามากที่สุด (Mean=2.99)

นอกจากนั้นผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ทั้งหมด พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าระหว่าง 0.11 ถึง 0.75 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เกือบทุกคู่นั้นมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ที่ 3.4 กับ 4.1 และ ตัวบ่งชี้ที่ 3.4 กับ 4.2 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าตัวบ่งชี้มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับน้อยจนมีความสัมพันธ์ในระดับมาก

ทั้งนี้เมื่อตรวจสอบเมตริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของตัวบ่งชี้ด้วย Bartlett's Test of Sphericity พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (χ^2 = 1,661, df = 91, p < 0.001) หรือสามารถสรุปได้ว่าเมตริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของตัวบ่งชี้แตกต่างจากเมตริกซ์เอกลักษณ์ ซึ่งบ่งชี้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้นั้นมีความเหมาะสมกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ และเมื่อพิจารณาถึงความพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างด้วยดัชนี KMO พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.897 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าข้อมูลนั้นมีความเหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไป รายละเอียดแสดงดังตาราง 6.1 – 6.2 ดังนี้

ตารางที่ 5.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยและผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
1. ตัวบ่งชี้ 1.1 (F1.1)	1.00													
2. ตัวบ่งชี้ 1.2 (F1.2)	0.64	1.00												
3. ตัวบ่งชี้ 2.1 (F2.1)	0.52	0.43	1.00											
4. ตัวบ่งชี้ 2.2 (F2.2)	0.48	0.42	0.69	1.00										
5. ตัวบ่งชี้ 2.3 (F2.3)	0.55	0.52	0.46	0.54	1.00									
6. ตัวบ่งชี้ 3.1 (F3.1)	0.57	0.45	0.58	0.49	0.56	1.00								
7. ตัวบ่งชี้ 3.2 (F3.2)	0.56	0.53	0.46	0.39	0.59	0.60	1.00							
8. ตัวบ่งชี้ 3.3 (F3.3)	0.48	0.61	0.35	0.35	0.64	0.45	0.53	1.00						
9. ตัวบ่งชี้ 3.4 (F3.4)	0.43	0.18	0.41	0.38	0.29	0.50	0.35	0.26	1.00					
10. ตัวบ่งชี้ 3.5 (F3.5)	0.41	0.35	0.36	0.32	0.38	0.40	0.46	0.49	0.55	1.00				
11. ตัวบ่งชี้ 4.1 (F4.1)	0.35	0.55	0.19	0.23	0.54	0.41	0.48	0.65	0.11^{ns}	0.35	1.00			
12. ตัวบ่งชี้ 4.2 (F4.2)	0.35	0.56	0.22	0.23	0.52	0.37	0.51	0.68	0.12^{ns}	0.36	0.75	1.00		
13. ตัวบ่งชี้ 5.1 (F5.1)	0.43	0.46	0.24	0.24	0.52	0.44	0.47	0.60	0.27	0.40	0.56	0.62	1.00	
14. ตัวบ่งชี้ 5.2 (F5.2)	0.35	0.36	0.25	0.20	0.49	0.37	0.41	0.51	0.24	0.32	0.54	0.60	0.71	1.00
Mean	2.99	2.86	2.97	2.69	2.37	2.85	2.75	2.47	2.92	2.83	2.39	2.35	2.49	2.40
SD	0.50	0.76	0.55	0.61	0.56	0.62	0.60	0.62	0.72	0.56	0.77	0.80	0.70	0.70
Bartlett's test of sphericity χ^2 = 1,661, df = 91, p < 0.001, KMO = 0.897														

หมายเหตุ ns = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 5.2 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (L) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE) สถิติทดสอบที (t) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (λ) และค่าความเที่ยงตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	L	SE	t	λ	R^2
สมรรถนะที่ 1: มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**0.80***	**0.09**	**9.18**	**0.80**	**0.63**
1.1 มองเห็นปัญหาและความเสี่ยงจากการไม่รู้เท่าทันสื่อในปัจจุบันและอนาคต ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน (เข้าใจบริบทชุมชน)	0.38	--	--	0.77	0.59
1.2 มีเป้าหมาย และลงมือทำ	0.66*	0.06	10.42	0.86	0.74
สมรรถนะที่ 2: เท่าทันข้อมูล	**0.85***	**0.14**	**6.15**	**0.85**	**0.72**
2.1 ก้าวทันข้อมูลความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย/ การเปลี่ยนแปลงของนิเวศน์สื่อ/ ข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์และรอบด้าน	0.28	--	--	0.52	0.27
2.2 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้	0.31*	0.04	7.23	0.52	0.27
2.3 แสดงออกให้สมาชิกในชุมชนเห็นถึงการเป็นตัวอย่างของการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	0.50*	0.08	6.48	0.89	0.79
สมรรถนะที่ 3: การสื่อสาร	**1.00***	**0.10**	**10.28**	**1.00**	**1.00**
3.1 สื่อสารด้วยเหตุผล	0.42	--	--	0.69	0.47
3.2 ใช้ความฉลาดทางอารมณ์ควบคุมการสื่อสาร	0.46*	0.05	9.92	0.76	0.58
3.3 ใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	0.55*	0.06	9.40	0.88	0.78
3.4 รับฟังความเห็นอย่างเป็นกลาง	0.24*	0.05	5.24	0.34	0.12
3.5 ให้ความเห็นตอบกลับอย่างทันต่อเหตุการณ์	0.32*	0.04	7.25	0.56	0.31
สมรรถนะที่ 4: การสร้างการมีส่วนร่วม	**0.81***	**0.07**	**10.15**	**0.81**	**0.65**
4.1 สร้างและประสานเครือข่ายเพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อภายในชุมชน	0.65	--	--	0.84	0.71
4.2 สร้างและประสานเครือข่ายระหว่างชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	0.71*	0.05	14.33	0.89	0.79
สมรรถนะที่ 5: เผยแผ่ธรรมะเพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ	**0.74***	**0.07**	**10.15**	**0.74**	**0.55**
5.1 ประยุกต์คำสอนทางศาสนามาใช้สื่อสารเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อแก่พุทธศาสนิกชน	0.61	--	--	0.88	0.77
5.2 ประยุกต์ใช้แหล่งเรียนรู้ธรรมะ เพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	0.56*	0.05	12.11	0.81	0.65
χ^2 =66.14, df=50, p-value=0.063, AGFI=0.90 CFI=1.00, RMSEA=0.040, SRMR=0.045					

หมายเหตุ * $p < 0.05$

5.1.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่สองของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยประกอบด้วย 2 ส่วน คือ (1) การตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบการวัดระหว่างโมเดลตามสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ (2) การตรวจสอบรูปแบบการวัดของตัวแปรแฝงด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่สอง โดยใช้การประมาณค่าด้วยวิธีภาวะน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood: ML) โดยมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย พบว่า ภายหลังการปรับโมเดลการวัดตามสมมติฐานของนักวิจัยสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก โดยค่าดัชนีวัดความสอดคล้องแต่ละตัวมีรายละเอียดดังนี้ ค่า χ^2 มีค่าเท่ากับ 66.14 และมีค่าองศาอิสระเท่ากับ 50 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติพบว่า ระดับนัยสำคัญมากกว่า 0.05 (p=0.063) และอัตราส่วนระหว่างค่า χ^2 และค่าองศาอิสระเท่ากับ 1.32 ซึ่งหมายความว่าโมเดลการวัดตามสมมติฐานนั้นไม่แตกต่างจากข้อมูลเชิงประจักษ์ หรือสรุปได้ว่ารูปแบบการวัดนั้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงผลการวิเคราะห์ดัชนีวัดความกลมกลืนแบบปรับแก้ (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.90 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนแบบปรับแก้ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.040 และดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.045 ซึ่งเป็นการยืนยันว่าโมเดลนั้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดีและสามารถแปลผลค่าน้ำหนักองค์ประกอบได้ต่อไป ดังแผนภาพที่ 6.1

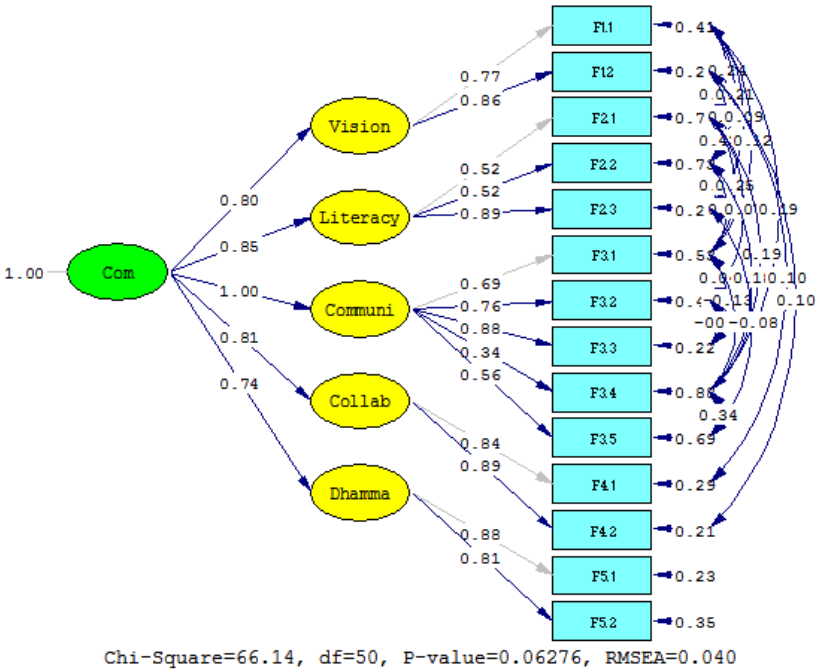

แผนภาพที่ 5.1 ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

<u>ส่วนที่สอง</u> การตรวจสอบรูปแบบการวัดของตัวแปรแฝงจากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยลำดับที่สองสามารถวัดได้จาก 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ (2) เท่าทันข้อมูล (3) การสื่อสาร (4) การสร้างการมีส่วนร่วม และ (5) เผยแผ่ธรรมะเพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่สอง พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบลำดับที่สองของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยมีค่าระหว่าง 0.74 ถึง 1.00 โดยที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.74 ถึง 1.00 ซึ่งมีค่ามากกว่า .5 หมายความว่าตัวแปรแฝงที่เป็นองค์ประกอบย่อยได้สามารถวัดตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงได้ระหว่าง 0.55 ถึง 1.00 ทั้งนี้มีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงลำดับที่สอง (Composite reliability) เท่ากับ 0.96 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) เท่ากับ 0.71 และมีผลการวิเคราะห์องค์ประกอบลำดับที่หนึ่งดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรแฝง มีค่าระหว่าง 0.38 ถึง 0.66 โดยที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.77 ถึง 0.86 โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงได้ระหว่าง 0.59 ถึง 0.74 ทั้งนี้มีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Composite reliability) เท่ากับ 0.94 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) เท่ากับ 0.67

องค์ประกอบที่ 2 เท่าทันข้อมูล พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรแฝงมีค่าระหว่าง 0.28 ถึง 0.50 โดยที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.53 ถึง 0.89 โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงได้ระหว่าง 0.27 ถึง 0.79 ทั้งนี้มีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Composite reliability) เท่ากับ 0.87 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) เท่ากับ 0.44

องค์ประกอบที่ 3 การสื่อสาร พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรแฝง มีค่าระหว่าง 0.24 ถึง 0.55 โดยที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.34 ถึง 0.88 โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงได้ระหว่าง 0.12 ถึง 0.78 ทั้งนี้มีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Composite reliability) เท่ากับ 0.88 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) เท่ากับ 0.45 เป็นที่น่าสังเกตว่าตัวบ่งชี้ 3.4 รับฟังความเห็นอย่างเป็นกลางไม่สามารถวัดสมรรถนะการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำกว่า 0.50

องค์ประกอบที่ 4 การสร้างการมีส่วนร่วม พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรแฝงมีค่าระหว่าง 0.65 ถึง 0.71 โดยที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.84 ถึง 0.89 โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงได้ระหว่าง 0.71 ถึง 0.79

ทั้งนี้มีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Composite reliability) เท่ากับ 0.96 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) เท่ากับ 0.75

องค์ประกอบที่ 5 เผยแผ่ธรรมะเพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรแฝง มีค่าระหว่าง 0.56 ถึง 0.61 โดยที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.81 ถึง 0.88 โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงได้ระหว่าง 0.65 ถึง 0.77 ทั้งนี้มีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Composite reliability) เท่ากับ 0.95 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) เท่ากับ 0.72

โดยสรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่สองของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยและตัวบ่งชี้ยืนยันได้ว่า ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยนั้นมีความตรงเชิงโครงสร้างเป็นอย่างดี มีความเที่ยงสูง ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมในการศึกษาต่อไป

5.2 การพัฒนาแบบวัดสมรรถและตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการศึกษาในส่วนนี้เป็นการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อที่หนึ่ง คือ เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย โดยมีผลการวิเคราะห์ประกอบด้วย (1) การตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์องค์ประกอบได้แก่ การทดสอบเมตริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของข้อคำถามด้วย Bartlett's Test of Sphericity และดัชนีความพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างของ Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) และ (2) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่สองของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย (Second order confirmatory factor analysis) โดยมีรายละเอียดของผลการศึกษาดังนี้

5.2.1 ผลการตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยจำนวน 16 ตัวบ่งชี้มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.60 ถึง 3.55 โดยค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ที่ 2.3 แสดงออกให้สมาชิกในชุมชนเห็นถึงการเป็นตัวอย่างของการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ มีค่าต่ำที่สุด (mean=2.60) ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ 1.1 มองเห็นปัญหาและความเสี่ยงจากการไม่รู้เท่าทันสื่อในปัจจุบันและอนาคตที่จะเกิดขึ้นในชุมชน (เข้าใจบริบทชุมชน) มีค่ามากที่สุด (Mean=3.55)

นอกจากนั้นผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ทั้งหมด พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าระหว่าง 0.08 ถึง 0.86 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เกือบทุกคู่นั้นมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ที่ 1.1 กับ 2.3 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าตัวบ่งชี้มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับน้อยจนมีความสัมพันธ์ในระดับมาก

ทั้งนี้เมื่อตรวจสอบเมตริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของตัวบ่งชี้ด้วย Bartlett's Test of Sphericity พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (χ^2 = 2,165, df = 120, $p < 0.001$) หรือสามารถสรุปได้ว่าเมตริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของตัวบ่งชี้แตกต่างจากเมตริกซ์เอกลักษณ์ ซึ่งบ่งชี้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้นั้นมีความเหมาะสมกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ และเมื่อพิจารณาถึงความพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างด้วยดัชนี KMO พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.919 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าข้อมูลนั้นมีความเหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไป รายละเอียดแสดงดังตาราง 6.3 – 6.4 ดังนี้

ตารางที่ 5.3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยและผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
1. ตัวบ่งชี้ 1.1 (F1.1)	1.00															
2. ตัวบ่งชี้ 1.2 (F1.2)	0.41	1.00														
3. ตัวบ่งชี้ 2.1 (F2.1)	0.40	0.60	1.00													
4. ตัวบ่งชี้ 2.2 (F2.2)	0.35	0.41	0.60	1.00												
5. ตัวบ่งชี้ 2.3 (F2.3)	0.08^{ns}	0.31	0.40	0.46	1.00											
6. ตัวบ่งชี้ 3.1 (F3.1)	0.50	0.50	0.73	0.51	0.31	1.00										
7. ตัวบ่งชี้ 3.2 (F3.2)	0.37	0.41	0.46	0.55	0.25	0.51	1.00									
8. ตัวบ่งชี้ 3.3 (F3.3)	0.38	0.50	0.53	0.55	0.53	0.50	0.53	1.00								
9. ตัวบ่งชี้ 3.4 (F3.4)	0.40	0.37	0.43	0.57	0.35	0.45	0.54	0.54	1.00							
10. ตัวบ่งชี้ 3.5 (F3.5)	0.34	0.43	0.51	0.57	0.42	0.46	0.48	0.56	0.64	1.00						
11. ตัวบ่งชี้ 4.1 (F4.1)	0.25	0.49	0.45	0.40	0.46	0.44	0.38	0.60	0.35	0.49	1.00					
12. ตัวบ่งชี้ 4.2 (F4.2)	0.30	0.57	0.59	0.52	0.52	0.55	0.51	0.71	0.54	0.66	0.70	1.00				
13. ตัวบ่งชี้ 5.1 (F5.1)	0.34	0.34	0.49	0.44	0.40	0.50	0.44	0.58	0.44	0.47	0.50	0.60	1.00			
14. ตัวบ่งชี้ 5.2 (F5.2)	0.32	0.53	0.55	0.45	0.41	0.57	0.44	0.61	0.39	0.46	0.68	0.71	0.65	1.00		
15. ตัวบ่งชี้ 5.3 (F5.3)	0.35	0.46	0.50	0.48	0.45	0.48	0.44	0.63	0.44	0.52	0.61	0.65	0.86	0.68	1.00	
16. ตัวบ่งชี้ 5.4 (F5.4)	0.45	0.36	0.50	0.50	0.32	0.49	0.40	0.45	0.40	0.55	0.44	0.52	0.73	0.60	0.70	1.00
Mean	3.55	3.26	3.40	3.13	2.60	3.47	3.38	3.14	3.47	3.40	3.09	3.18	3.25	3.36	3.15	3.35
SD	0.33	0.54	0.43	0.54	0.56	0.50	0.56	0.59	0.55	0.63	0.71	0.60	0.62	0.57	0.71	0.63
Bartlett's test of sphericity χ^2 = 2,165, df = 120, p < 0.001, KMO = 0.919																

หมายเหตุ ns = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 5.4 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (L) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE) สถิติทดสอบที (t) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (λ) และค่าความเที่ยงตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	L	SE	t	λ	R^2
สมรรถนะที่ 1: มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**0.89***	**0.13**	**6.87**	**0.89**	**0.78**
1.1 มองเห็นปัญหาและความเสี่ยงจากการไม่รู้เท่าทันสื่อในปัจจุบันและอนาคต ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน (เข้าใจบริบทชุมชน)	0.18	--	--	0.54	0.30
1.2 มีเป้าหมาย และลงมือทำ	0.39*	0.06	6.53	0.73	0.53
สมรรถนะที่ 2: เท่าทันข้อมูล	**0.91***	**0.08**	**11.13**	**0.91**	**0.82**
2.1 ก้าวทันข้อมูลความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย/ การเปลี่ยนแปลงของนิเวศน์สื่อ/ ข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์และรอบด้าน	0.33	--	--	0.78	0.61
2.2 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้	0.41*	0.04	10.35	0.75	0.56
2.3 แสดงออกให้สมาชิกในชุมชนเห็นถึงการเป็นตัวอย่างของการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	0.34*	0.04	8.14	0.60	0.36
สมรรถนะที่ 3: การสื่อสาร	**1.00***	**0.09**	**10.73**	**1.00**	**1.00**
3.1 สื่อสารด้วยเหตุผล	0.34	--	--	0.68	0.47
3.2 ใช้ความฉลาดทางอารมณ์ควบคุมการสื่อสาร	0.35*	0.04	8.32	0.63	0.40
3.3 ใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	0.48*	0.05	10.55	0.81	0.65
3.4 รับฟังความเห็นอย่างเป็นกลาง	0.34*	0.34	8.34	0.63	0.40
3.5 ให้ความเห็นตอบกลับอย่างทันต่อเหตุการณ์	0.45*	0.05	9.26	0.71	0.51
สมรรถนะที่ 4: การสร้างการมีส่วนร่วม	**0.89***	**0.09**	**10.38**	**0.89**	**0.80**
4.1 สร้างและประสานเครือข่ายเพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อภายในชุมชน	0.54	--	--	0.75	0.57
4.2 สร้างและประสานเครือข่ายระหว่างชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	0.55*	0.04	12.65	0.92	0.84
สมรรถนะที่ 5: จัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อแก่นักเรียน	**0.92***	**0.08**	**11.14**	**0.92**	**0.85**
5.1 ออกแบบการสอนที่เพิ่มพูนทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	0.48	--	--	0.77	0.59
5.2 สร้างหรือประยุกต์ใช้สื่อเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ และส่งเสริมให้นักเรียนสร้าง ผลิต เผยแพร่สื่อปลอดภัย	0.47*	0.04	11.38	0.83	0.69
5.3 จัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	0.57*	0.03	18.98	0.81	0.66
5.4 ติดตามเฝ้าระวังความปลอดภัยแก่นักเรียน	0.45*	0.04	12.86	0.71	0.50
χ^2 =94.33, df=77, p-value=0.087, AGFI=0.90 CFI=1.00, RMSEA=0.034, SRMR=0.035					

หมายเหตุ * $p < 0.05$

5.2.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่สองของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยประกอบด้วย 2 ส่วน คือ (1) การตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบการวัดระหว่างโมเดลตามสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ (2) การตรวจสอบรูปแบบการวัดของตัวแปรแฝงด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่สอง โดยใช้การประมาณค่าด้วยวิธีภาวะน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood: ML) โดยมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย พบว่า ภายหลังการปรับโมเดลการวัดตามสมมติฐานของนักวิจัยสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก โดยค่าดัชนีวัดความสอดคล้องแต่ละตัวมีรายละเอียดดังนี้ ค่า χ^2 มีค่าเท่ากับ 94.33 และมีค่าองศาอิสระเท่ากับ 77 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ พบว่า ระดับนัยสำคัญมากกว่า 0.05 (p=0.087) และอัตราส่วนระหว่างค่า χ^2 และค่าองศาอิสระเท่ากับ 1.23 ซึ่งหมายความว่าโมเดลการวัดตามสมมติฐานนั้นไม่แตกต่างจากข้อมูลเชิงประจักษ์ หรือสรุปได้ว่ารูปแบบการวัดนั้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงผลการวิเคราะห์ดัชนีวัดความกลมกลืนแบบปรับแก้ (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.90 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนแบบปรับแก้ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.034 และดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.035 ซึ่งเป็นการยืนยันว่าโมเดลนั้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดีและสามารถแปลผลค่าน้ำหนักองค์ประกอบได้ต่อไป ดังแผนภาพที่ 6.2

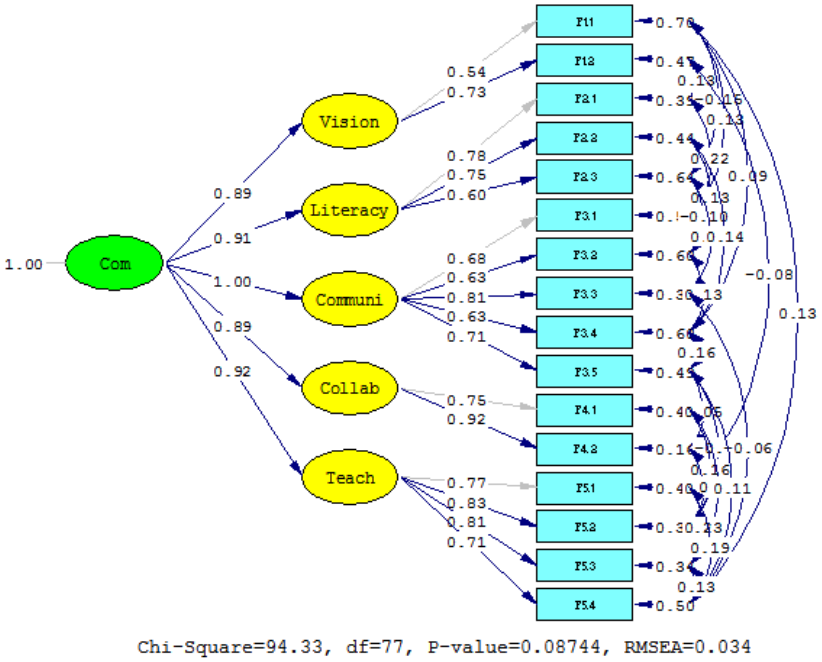

แผนภาพที่ 5.2 ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

<u>ส่วนที่สอง</u> การตรวจสอบรูปแบบการวัดของตัวแปรแฝงจากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยลำดับที่สอง สามารถวัดได้จาก 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ (2) เท่าทันข้อมูล (3) การสื่อสาร (4) การสร้างการมีส่วนร่วม และ (5) จัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อแก่นักเรียน

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่สอง พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบลำดับที่สองของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยมีค่าระหว่าง 0.89 ถึง 1.00 โดยที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.89 ถึง 1.00 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 หมายความว่าตัวแปรแฝงที่เป็นองค์ประกอบย่อยได้สามารถวัดตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงได้ระหว่าง 0.78 ถึง 1.00 ทั้งนี้มีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงลำดับที่สอง (Composite reliability) เท่ากับ 0.98 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) เท่ากับ 0.85 และมีผลการวิเคราะห์องค์ประกอบลำดับที่หนึ่งดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรแฝง มีค่าระหว่าง 0.18 ถึง 0.39 โดยที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.54 ถึง 0.73 โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงได้ระหว่าง 0.30 ถึง 0.53 ทั้งนี้มีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Composite reliability) เท่ากับ 0.85 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) เท่ากับ 0.41

องค์ประกอบที่ 2 เท่าทันข้อมูล พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรแฝงมีค่าระหว่าง 0.33 ถึง 0.41 โดยที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.60 ถึง 0.78 โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงได้ระหว่าง 0.36 ถึง 0.61 ทั้งนี้มีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Composite reliability) เท่ากับ 0.89 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) เท่ากับ 0.51

องค์ประกอบที่ 3 การสื่อสาร พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรแฝง มีค่าระหว่าง 0.34 ถึง 0.48 โดยที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.63 ถึง 0.81 โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงได้ระหว่าง 0.40 ถึง 0.65 ทั้งนี้มีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Composite reliability) เท่ากับ 0.90 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) เท่ากับ 0.48

องค์ประกอบที่ 4 การสร้างการมีส่วนร่วม พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรแฝงมีค่าระหว่าง 0.54 ถึง 0.55 โดยที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.75 ถึง 0.92 โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงได้ระหว่าง 0.57 ถึง 0.84 ทั้งนี้มีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Composite reliability) เท่ากับ 0.95 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) เท่ากับ 0.70

องค์ประกอบที่ 5 จัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อแก่นักเรียน พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรแฝง มีค่าระหว่าง 0.45 ถึง 0.57 โดยที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.71 ถึง 0.83 โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงได้ระหว่าง 0.50 ถึง 0.69 ทั้งนี้มีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Composite reliability) เท่ากับ 0.93 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) เท่ากับ 0.61

โดยสรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่สองของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยและตัวบ่งชี้ยืนยันได้ว่า ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยนั้นมีความตรงเชิงโครงสร้างเป็นอย่างดี มีความเที่ยงสูง ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมในการศึกษาต่อไป

5.3 การพัฒนาแบบวัดสมรรถและตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการศึกษาในส่วนนี้เป็นการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อที่หนึ่ง คือ เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย โดยมีผลการวิเคราะห์ประกอบด้วย (1) การตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์องค์ประกอบ ได้แก่ การทดสอบเมตริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของข้อคำถามด้วย Bartlett's Test of Sphericity และดัชนีความพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างของ Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) และ (2) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่สองของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย (Second order confirmatory factor analysis) โดยมีรายละเอียดของผลการศึกษาดังนี้

5.3.1 ผลการตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยจำนวน 17 ตัวบ่งชี้มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.27 ถึง 3.51 โดยค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ที่ 5.3 ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาทักษะการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ มีค่าต่ำที่สุด (mean=2.27) ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ 1.1 มองเห็นปัญหาและความเสี่ยงจากการไม่รู้เท่าทันสื่อในปัจจุบันและอนาคตที่จะเกิดขึ้นในชุมชน (เข้าใจบริบทชุมชน) มีค่ามากที่สุด (Mean=3.51)

นอกจากนั้นผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ทั้งหมด พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าระหว่าง 0.03 ถึง 0.79 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เกือบทุกคู่นั้นมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ที่ 1.1 กับตัวบ่งชี้อื่น ๆ ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ 5.1 5.2 5.3 และ 5.5 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าตัวบ่งชี้มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับน้อยจนมีความสัมพันธ์ในระดับมาก

ทั้งนี้เมื่อตรวจสอบเมตริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของตัวบ่งชี้ด้วย Bartlett's Test of Sphericity พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (χ^2 = 1,863, df = 136, p < 0.001) หรือสามารถสรุปได้ว่าเมตริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของตัวบ่งชี้แตกต่างจากเมตริกซ์เอกลักษณ์ ซึ่งบ่งชี้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้นั้นมีความเหมาะสมกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ และเมื่อพิจารณาถึงความพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างด้วยดัชนี KMO พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.896 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าข้อมูลนั้นมีความเหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปรายละเอียดแสดงดังตาราง 6.5 – 6.6

ตารางที่ 5.5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยและผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**1.**	**2.**	**3.**	**4.**	**5.**	**6.**	**7.**	**8.**	**9.**	**10.**	**11.**	**12.**	**13.**	**14.**	**15.**	**16.**	**17.**
1. ตัวบ่งชี้ 1.1	1.00																
2. ตัวบ่งชี้ 1.2	0.51	1.00															
3. ตัวบ่งชี้ 2.1	0.32	0.43	1.00														
4. ตัวบ่งชี้ 2.2	0.29	0.43	0.61	1.00													
5. ตัวบ่งชี้ 2.3	0.22	0.38	0.58	0.64	1.00												
6. ตัวบ่งชี้ 3.1	0.32	0.41	0.42	0.44	0.53	1.00											
7. ตัวบ่งชี้ 3.2	0.25	0.30	0.53	0.52	0.51	0.43	1.00										
8. ตัวบ่งชี้ 3.3	0.22	0.33	0.42	0.42	0.51	0.59	0.41	1.00									
9. ตัวบ่งชี้ 3.4	0.24	0.23	0.38	0.39	0.33	0.33	0.39	0.29	1.00								
10. ตัวบ่งชี้ 3.5	0.29	0.38	0.47	0.50	0.54	0.49	0.40	0.60	0.48	1.00							
11. ตัวบ่งชี้ 4.1	0.24	0.35	0.41	0.46	0.46	0.36	0.38	0.49	0.35	0.56	1.00						
12. ตัวบ่งชี้ 4.2	0.34	0.48	0.45	0.30	0.40	0.37	0.38	0.44	0.37	0.49	0.59	1.00					
13. ตัวบ่งชี้ 5.1	0.09^{ns}	0.38	0.36	0.29	0.36	0.38	0.40	0.43	0.16	0.42	0.47	0.50	1.00				
14. ตัวบ่งชี้ 5.2	0.11^{ns}	0.41	0.42	0.36	0.41	0.33	0.44	0.37	0.12	0.33	0.43	0.49	0.79	1.00			
15. ตัวบ่งชี้ 5.3	0.08^{ns}	0.28	0.28	0.23	0.28	0.35	0.19	0.27	0.03	0.25	0.32	0.29	0.53	0.42	1.00		
16. ตัวบ่งชี้ 5.4	0.15	0.37	0.36	0.33	0.33	0.51	0.42	0.34	0.23	0.33	0.40	0.37	0.70	0.61	0.42	1.00	
17. ตัวบ่งชี้ 5.5	0.10^{ns}	0.28	0.32	0.26	0.34	0.43	0.46	0.30	0.26	0.37	0.41	0.46	0.74	0.68	0.43	0.75	1.00
Mean	3.51	3.28	3.28	2.99	2.86	3.46	3.23	3.21	3.44	3.29	3.28	3.29	3.07	2.89	2.27	3.12	3.08
SD	0.33	0.55	0.44	0.58	0.53	0.50	0.46	0.49	0.56	0.63	0.53	0.49	0.74	0.71	0.66	0.68	0.70
Bartlett's test of sphericity χ^2 = 1,863, df = 136, p < 0.001, KMO = 0.896																	

หมายเหตุ ns= ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 5.6 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (L) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE) สถิติทดสอบที (t) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (λ) และค่าความเที่ยงตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	L	SE	t	λ	R^2
สมรรถนะที่ 1: มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**0.65***	**0.13**	**4.97**	**0.65**	**0.42**
1.1 มองเห็นปัญหาและความเสี่ยงจากการไม่รู้เท่าทันสื่อในปัจจุบันและอนาคต ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน (เข้าใจบริบทชุมชน)	0.19	--	--	0.57	0.33
1.2 มีเป้าหมาย และลงมือทำ	0.47*	0.09	5.46	0.86	0.74
สมรรถนะที่ 2: เท่าทันข้อมูล	**0.88***	**0.10**	**8.83**	**0.88**	**0.77**
2.1 ก้าวทันข้อมูลความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย/ การเปลี่ยนแปลงของนิเวศน์สื่อ/ ข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์และรอบด้าน	0.33	--	--	0.75	0.57
2.2 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้	0.45*	0.04	10.83	0.79	0.62
2.3 แสดงออกให้สมาชิกในชุมชนเห็นถึงการเป็นตัวอย่างของการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	0.42*	0.04	10.86	0.79	0.62
สมรรถนะที่ 3: การสื่อสาร	**0.97***	**0.12**	**8.20**	**0.97**	**0.95**
3.1 สื่อสารด้วยเหตุผล	0.31	--	--	0.63	0.39
3.2 ใช้ความฉลาดทางอารมณ์ควบคุมการสื่อสาร	0.32*	0.04	8.05	0.69	0.48
3.3 ใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	0.31*	0.03	9.11	0.65	0.42
3.4 รับฟังความเห็นอย่างเป็นกลาง	0.29*	0.05	6.51	0.53	0.28
3.5 ให้ความเห็นตอบกลับอย่างทันต่อเหตุการณ์	0.47*	0.06	8.46	0.75	0.56
สมรรถนะที่ 4: การสร้างการมีส่วนร่วม	**0.84***	**0.09**	**9.02**	**0.84**	**0.70**
4.1 สร้างและประสานเครือข่ายเพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อภายในชุมชน	0.41	--	--	0.78	0.61
4.2 สร้างและประสานเครือข่ายระหว่างชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	0.37*	0.04	9.78	0.77	0.59
สมรรถนะที่ 5: บริหารจัดการเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**0.66***	**0.08**	**8.12**	**0.66**	**0.43**
5.1 สร้างกลไกในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อในชุมชน	0.67	--	--	0.90	0.82
5.2 จัดสรรทรัพยากรในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	0.59*	0.04	16.79	0.84	0.71
5.3 ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาทักษะการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ	0.35*	0.04	7.98	0.54	0.29
5.4 ตรวจสอบและพัฒนาปรับปรุงนิเวศน์ของชุมชนเพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	0.52*	0.04	11.84	0.77	0.59
5.5 ใช้มาตรการต่างๆ ของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาและผลกระทบจากการไม่รู้ทันสื่อ	0.58*	0.04	13.08	0.82	0.68
χ^2 =111.89, df=91, p-value=0.068, AGFI=0.90 CFI=0.99, RMSEA=0.034, SRMR=0.041					

หมายเหตุ * $p < 0.05$

5.3.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่สองของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนที่หนึ่งคือการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบการวัดระหว่างโมเดลตามสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และส่วนที่สองคือการตรวจสอบรูปแบบการวัดของตัวแปรแฝงด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่สอง โดยใช้การประมาณค่าด้วยวิธีภาวะน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood: ML) โดยมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ดังนี้

<u>ส่วนที่หนึ่ง</u> ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย พบว่า ภายหลังการปรับโมเดลการวัดตามสมมติฐานของนักวิจัยสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก โดยค่าดัชนีวัดความสอดคล้องแต่ละตัวมีรายละเอียดดังนี้ ค่า χ^2 มีค่าเท่ากับ 111.89 และมีค่าองศาอิสระเท่ากับ 91 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติพบว่า ระดับนัยสำคัญมากกว่า 0.05 (p=0.068) และอัตราส่วนระหว่างค่า χ^2 และค่าองศาอิสระเท่ากับ 1.23 ซึ่งหมายความว่าโมเดลการวัดตามสมมติฐานนั้นไม่แตกต่างจากข้อมูลเชิงประจักษ์ หรือสรุปได้ว่ารูปแบบการวัดนั้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงผลการวิเคราะห์ดัชนีวัดความกลมกลืนแบบปรับแก้ (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.90 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 0.99 ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนแบบปรับแก้ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.034 และดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.041 ซึ่งเป็นการยืนยันว่าโมเดลนั้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดีและสามารถแปลผลค่าน้ำหนักองค์ประกอบได้ต่อไป ดังแผนภาพที่ 6.3

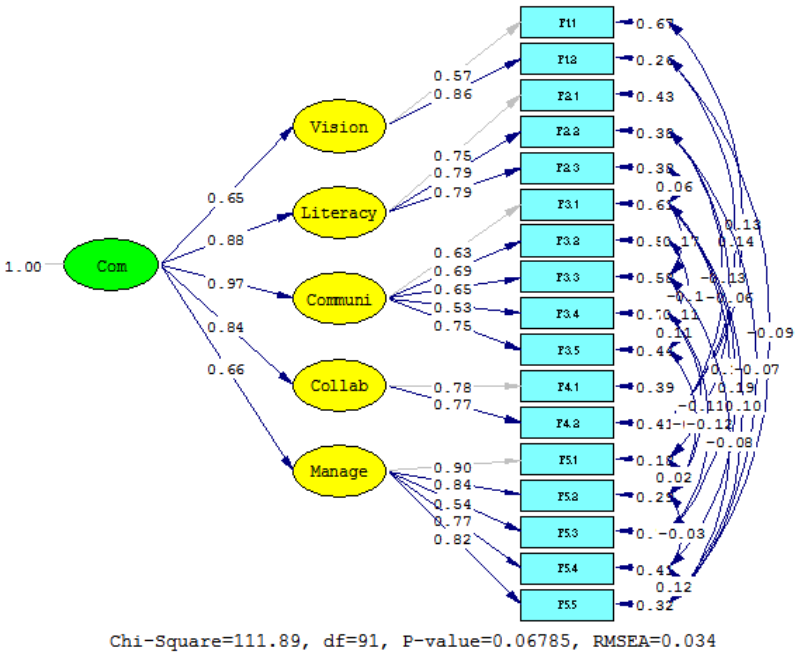

แผนภาพที่ 5.3 ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

ส่วนที่สอง การตรวจสอบรูปแบบการวัดของตัวแปรแฝงจากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ลำดับที่สองสามารถวัดได้จาก 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ (2) เท่าทันข้อมูล (3) การสื่อสาร (4) การสร้างการมีส่วนร่วม และ (5) บริหารจัดการเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่สอง พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบลำดับที่สองของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย มีค่าระหว่าง 0.65 ถึง 0.97 โดยที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.65 ถึง 0.97 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 หมายความว่าตัวแปรแฝงที่เป็นองค์ประกอบย่อยได้สามารถวัดตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงได้ระหว่าง 0.42 ถึง 0.95 ทั้งนี้มีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงลำดับที่สอง (Composite reliability) เท่ากับ 0.95 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) เท่ากับ 0.66 และมีผลการวิเคราะห์องค์ประกอบลำดับที่หนึ่งดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรแฝง มีค่าระหว่าง 0.19 ถึง 0.47 โดยที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.57 ถึง 0.86 โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงได้ระหว่าง 0.33 ถึง 0.74 ทั้งนี้มีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Composite reliability) เท่ากับ 0.90 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) เท่ากับ 0.53

องค์ประกอบที่ 2 เท่าทันข้อมูล พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรแฝงมีค่าระหว่าง 0.33 ถึง 0.45 โดยที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.75 ถึง 0.79 โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงได้ระหว่าง 0.57 ถึง 0.62 ทั้งนี้มีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Composite reliability) เท่ากับ 0.93 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) เท่ากับ 0.60

องค์ประกอบที่ 3 การสื่อสาร พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรแฝง มีค่าระหว่าง 0.29 ถึง 0.47 โดยที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.53 ถึง 0.75 โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงได้ระหว่าง 0.28 ถึง 0.56 ทั้งนี้มีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Composite reliability) เท่ากับ 0.88 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) เท่ากับ 0.43

องค์ประกอบที่ 4 การสร้างการมีส่วนร่วม พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรแฝงมีค่าระหว่าง 0.37 ถึง 0.41 โดยที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.77 ถึง 0.78 โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงได้ระหว่าง 0.59 ถึง 0.61 ทั้งนี้มีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Composite reliability) เท่ากับ 0.92 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) เท่ากับ 0.60

องค์ประกอบที่ 5 บริหารจัดการเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรแฝง มีค่าระหว่าง 0.35 ถึง 0.67 โดยที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.54 ถึง 0.90 โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงได้ระหว่าง 0.29 ถึง 0.82 ทั้งนี้มีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Composite reliability) เท่ากับ 0.94 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) เท่ากับ 0.61

โดยสรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่สองของตัวแปรแฝงสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยและตัวบ่งชี้ยืนยันได้ว่า ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยนั้นมีความตรงเชิงโครงสร้างเป็นอย่างดี มีความเที่ยงสูง ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมในการศึกษาต่อไป

บทที่ 6
การวิเคราะห์สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของพระ

บทนี้ เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่ม “พระ” ที่จำพรรษาอยู่ในชุมชน โดยการใช้การวิจัยเชิงปริมาณในการวิเคราะห์ และแปลผลระดับสมรรถนะทั้งในภาพรวม และเชิงเปรียบเทียบคุณลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง โดยผลการสำรวจสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของพระ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

6.1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะทางประชากร การเปิดรับสื่อ และประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อของกลุ่มตัวอย่าง

6.2 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของพระ ทั้งในภาพรวม และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน

6.3 ผลการวิเคราะห์จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อในระดับต่าง ๆ ทั้งในภาพรวม และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน

6.1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะทางประชากร การเปิดรับสื่อ และประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ)

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) อันประกอบด้วย ช่วงอายุ (Generation) พรรษาที่บวช ระดับการศึกษาทางโลก ระดับการศึกษานักธรรม ระดับเปรียญธรรม บทบาทภายในวัด ประเภทวัดที่จำพรรษา จำนวนพระในวัดที่จำพรรษา ตามลำดับ แสดงในตารางที่ 6.1 - 6.12 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6.1 แสดงช่วงอายุ (Generation) ของกลุ่มตัวอย่าง (พระ)

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
• น้อยกว่า 27 ปี (Generation Z)	53	12.99
• 27 – 44 ปี (Generation Y)	156	38.23
• 45 – 60 ปี (Generation X)	135	33.09
• มากกว่า 60 ปี (Baby Boomer)	64	15.69
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 6.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีช่วงอายุระหว่าง 27 – 44 ปี (Generation Y) มากที่สุด มีจำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 38.23 รองลงมาคือ มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 45 – 60 ปี (Generation X) จำนวน 135

คน คิดเป็นร้อยละ 33.09 และกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ กลุ่มที่มีอายุ น้อยกว่า 27 ปี (Generation Z) จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 12.99 ดังแสดงในแผนภาพที่ 6.1

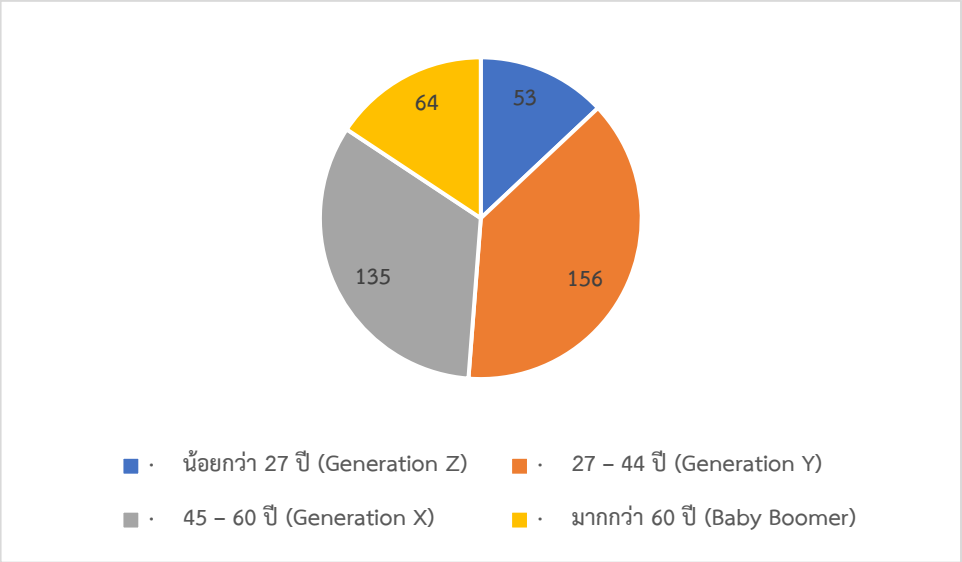

แผนภาพที่ 6.1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามช่วงอายุ (Generation) (คน)

ตารางที่ 6.2 แสดงพรรษาที่บวชของกลุ่มตัวอย่าง (พระ)

พรรษาที่บวช	จำนวน	ร้อยละ
● น้อยกว่า 1 พรรษา (พระบวชใหม่)	8	1.96
● 1 – 5 พรรษา (พระนวกะ)	156	38.24
● 6 – 10 พรรษา (พระมัชฌิมะ)	81	19.85
● 11 – 20 พรรษา (พระเถระ)	82	20.10
● มากกว่า 20 พรรษา (พระมหาเถระ)	81	19.85
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 6.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพรรษาในการบวช 1 – 5 พรรษา (พระนวกะ) มากที่สุด มีจำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 38.24 รองลงมาคือ 11 – 20 พรรษา (พระเถระ) จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 20.10 และกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ น้อยกว่า 1 พรรษา (พระบวชใหม่) จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 1.96

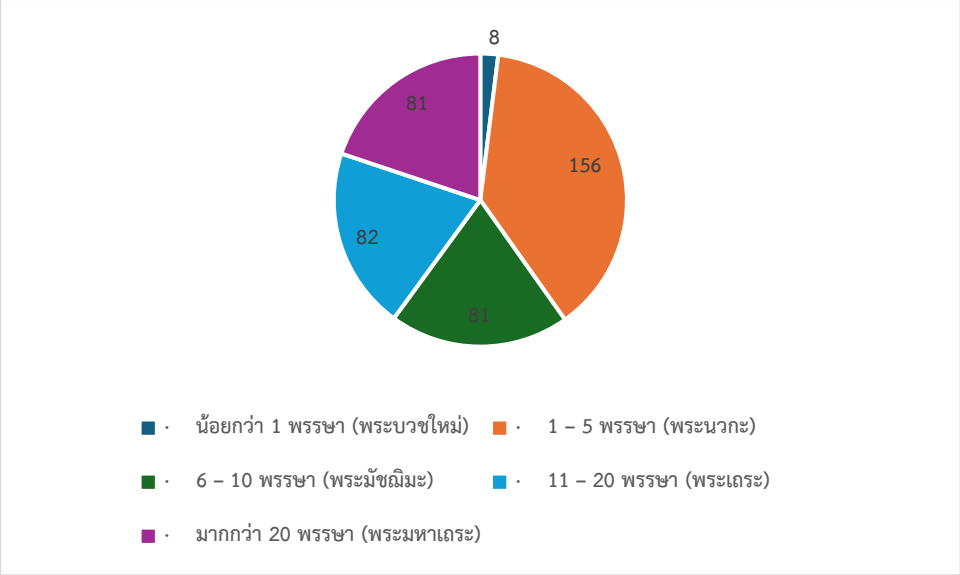

แผนภาพที่ 6.2 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน) จำแนกตามพรรษาที่บวช

ตารางที่ 6.3 แสดงระดับการศึกษาทางโลกของกลุ่มตัวอย่าง (พระ)

ระดับการศึกษาทางโลก	จำนวน	ร้อยละ
● ต่ำกว่าประถมศึกษา	10	2.45
● ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า	93	22.80
● มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	214	52.45
● ปริญญาตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่า	91	22.30
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 6.3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า มากที่สุด มีจำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 52.45 รองลงมาคือ ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 22.80 และกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ต่ำกว่าประถมศึกษา จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.45

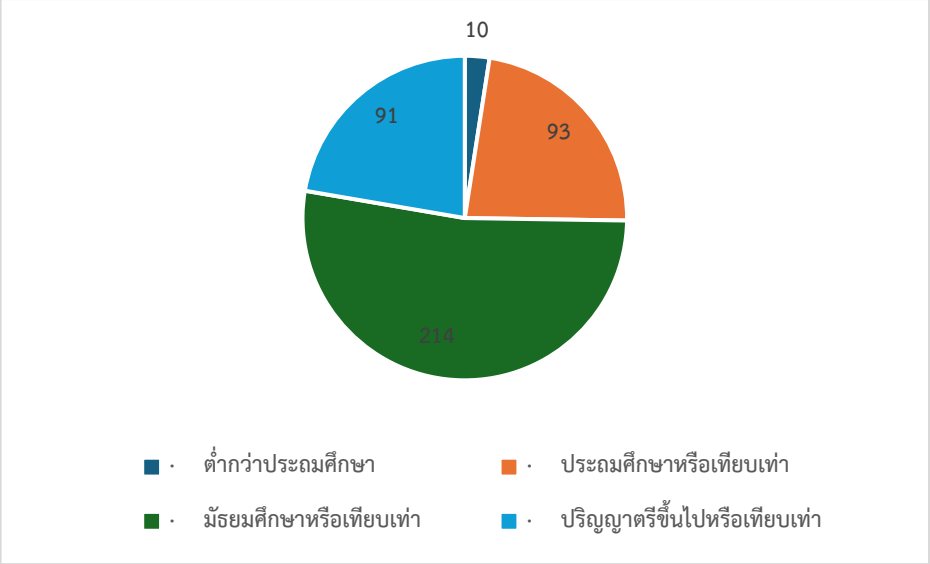

แผนภาพที่ 6.3 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามระดับการศึกษาทางโลก (คน)

ตารางที่ 6.4 แสดงระดับการศึกษานักธรรมของกลุ่มตัวอย่าง (พระ)

ระดับการศึกษานักธรรม	จำนวน	ร้อยละ
● ไม่ได้ศึกษา	34	8.33
● นักธรรมตรี	116	28.43
● นักธรรมโท	73	17.90
● นักธรรมเอก	185	45.34
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 6.4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการศึกษาระดับนักธรรมเอก มากที่สุด มีจำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 45.34 รองลงมาคือ นักธรรมตรี จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 28.43 และกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ไม่ได้ศึกษานักธรรม จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33

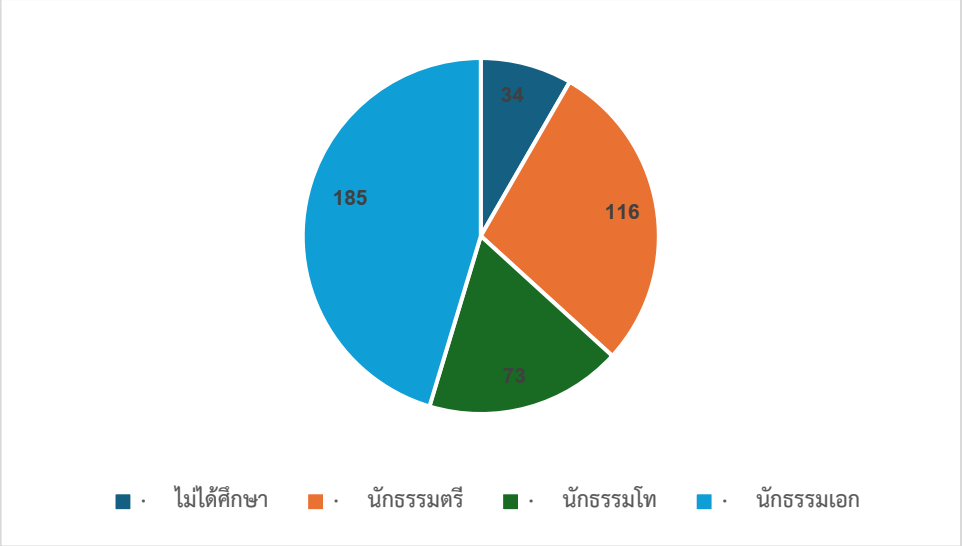

แผนภาพที่ 6.4 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามระดับการศึกษานักธรรม (คน)

ตารางที่ 6.5 แสดงระดับเปรียญธรรมของกลุ่มตัวอย่าง (พระ)

ระดับเปรียญธรรม	จำนวน	ร้อยละ
● ไม่มีเปรียญธรรม	382	93.63
● 1 - 3 ประโยค (เปรียญตรี)	17	4.17
● 4 - 6 ประโยค (เปรียญโท)	5	1.22
● 7 - 9 ประโยค (เปรียญเอก)	4	0.98
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 6.5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีเปรียญธรรม จำนวน 382 คน คิดเป็นร้อยละ 93.63 รองลงมาคือ ศึกษาเปรียญธรรมระดับ 1 - 3 ประโยค (เปรียญตรี) จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.17 และกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ศึกษาเปรียญธรรมระดับ 7 - 9 ประโยค (เปรียญเอก) จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.98

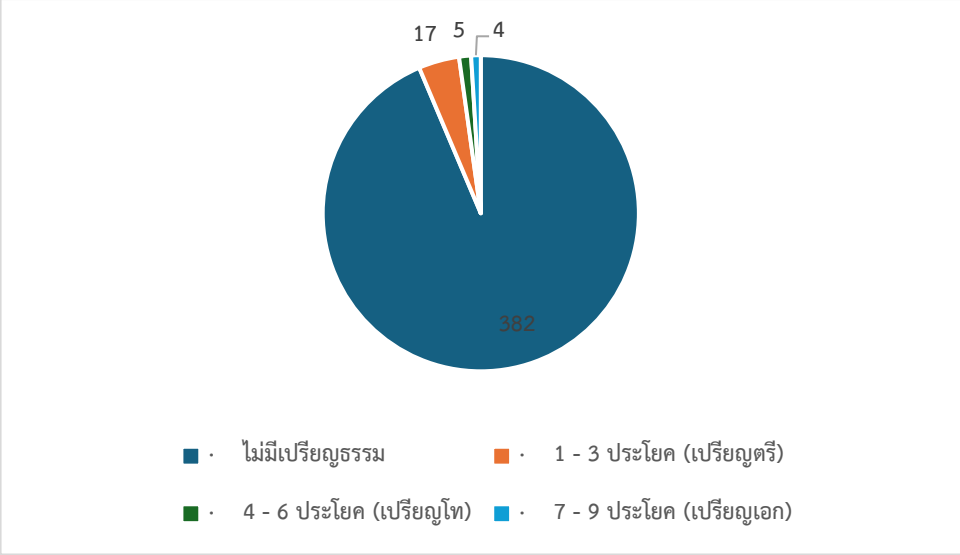

แผนภาพที่ 6.5 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามเปรียญธรรม (คน)

ตารางที่ 6.6 แสดงบทบาทภายในวัดของกลุ่มตัวอย่าง (พระ)

บทบาทภายในวัด	จำนวน	ร้อยละ
● พระลูกวัด	313	76.71
● ผู้ช่วย/รองเจ้าอาวาส	33	8.09
● เจ้าอาวาส	60	14.71
● อื่น ๆ	2	0.49
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 6.6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นพระลูกวัด มีจำนวน 313 คน คิดเป็นร้อยละ 76.71 รองลงมาคือ เจ้าอาวาส จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 14.71 และกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ มีบทบาทอื่น ๆ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.49

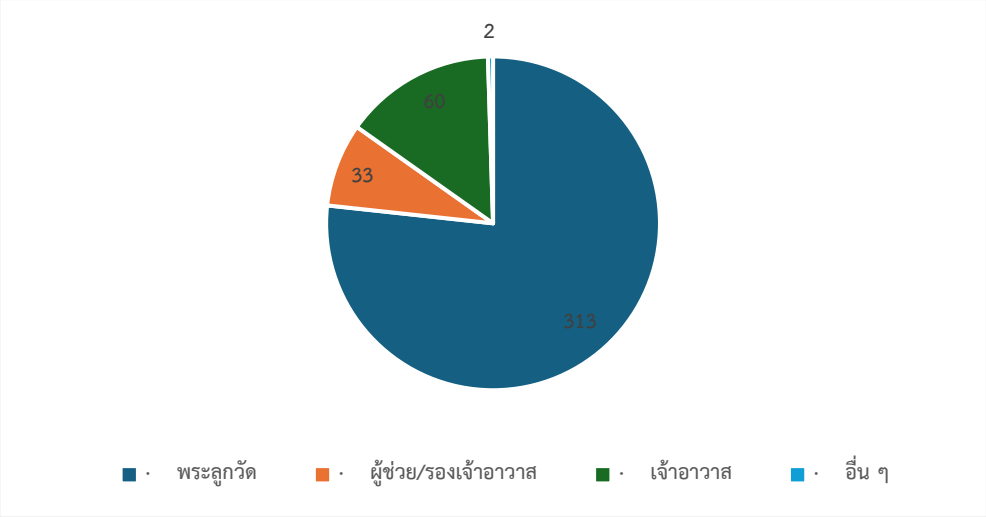

แผนภาพที่ 6.6 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามบทบาทภายในวัด (คน)

ตารางที่ 6.7 แสดงประเภทวัดที่จำพรรษาอยู่ (พระ)

ประเภทของวัด	จำนวน	ร้อยละ
● สำนักสงฆ์	18	4.41
● วัด	390	95.59
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 6.7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำพรรษาที่วัด มีจำนวน 390 คน คิดเป็นร้อยละ 95.59 และ สำนักสงฆ์ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.41

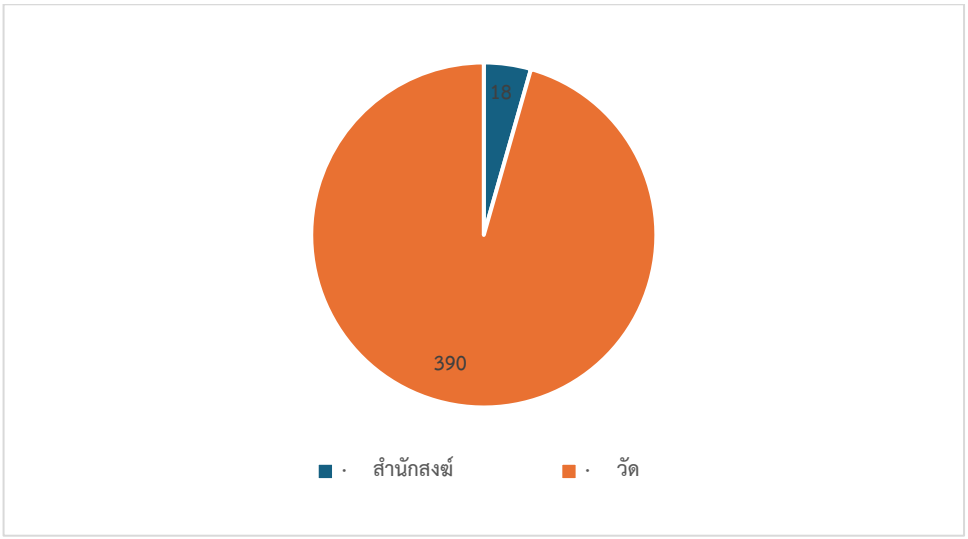

แผนภาพที่ 6.7 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามประเภทวัดที่จำพรรษา (คน)

ตารางที่ 6.8 แสดงจำนวนพระในวัดที่จำพรรษาอยู่ (พระ)

จำนวนพระในวัด	จำนวน	ร้อยละ
● น้อยกว่า 5 รูป	124	30.39
● 6 – 12 รูป	191	46.81
● มากกว่า 12 รูปขึ้นไป	93	22.79
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 6.8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำพรรษาในวัดที่มีพระ 6 – 12 รูป มากที่สุด มีจำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 46.81 รองลงมาคือ มีพระน้อยกว่า 5 รูป จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 30.39 และกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ มีพระมากกว่า 12 รูปขึ้นไป จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 22.79

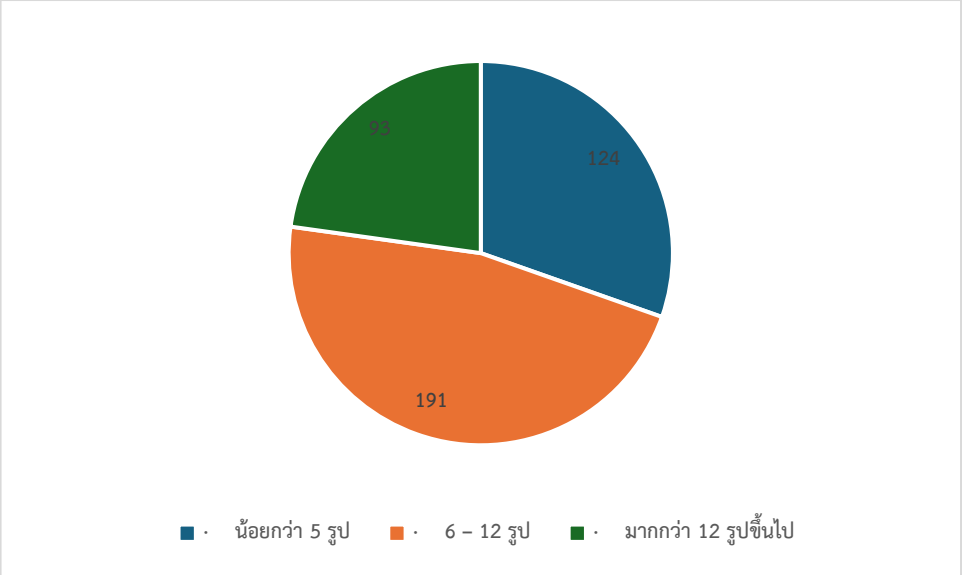

แผนภาพที่ 6.8 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามจำนวนพระที่จำพรรษาในวัด (คน)

ตารางที่ 6.9 แสดงปริมาณการเปิดรับสื่อในแต่ละวันของกลุ่มตัวอย่าง (พระ)

ประเภทสื่อ	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่ใช้ (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ย SD	แปลผล
● บุคคล	17 (4.17)	118 (28.92)	191 (46.81)	82 (20.10)	2.83 (0.79)	ปานกลาง
● โทรทัศน์	148 (36.27)	168 (41.18)	73 (17.89)	19 (4.66)	1.91 (0.85)	น้อย

ประเภทสื่อ	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่ใช้ (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ย SD	แปลผล
● วิทยุ	246 (60.29)	132 (32.35)	28 (6.86)	2 (0.49)	1.48 (0.65)	น้อยมาก
● YouTube	38 (9.31)	183 (44.85)	134 (32.84)	53 (12.99)	2.50 (0.84)	ปานกลาง
● Line	47 (11.52)	174 (42.65)	135 (33.09)	52 (12.75)	2.47 (0.86)	น้อย
● Facebook	47 (11.52)	168 (41.18)	127 (31.13)	66 (16.18)	2.52 (0.90)	ปานกลาง
● Google	70 (17.16)	182 (44.61)	123 (30.15)	33 (8.09)	2.29 (0.85)	น้อย
● TikTok	170 (41.67)	137 (33.58)	68 (16.67)	33 (8.09)	1.91 (0.95)	น้อย

ตารางที่ 6.9 เป็นการแสดงปริมาณการเปิดรับสื่อในแต่ละประเภทในรอบ 1 วันของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ยปริมาณการเปิดรับสื่อ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.00 - 1.74 หมายถึง “เปิดรับสื่อน้อยมาก”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.75 - 2.49 หมายถึง “เปิดรับสื่อน้อย”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.50 - 3.24 หมายถึง “เปิดรับสื่อปานกลาง”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.25 - 4.00 หมายถึง “เปิดรับสื่อมาก”

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ในรอบสัปดาห์กลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อจากบุคคลมากที่สุด เปิดรับในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.83, S.D. = 0.79) รองลงมาคือ เปิดรับสื่อจาก Facebook ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.52, S.D. = 0.90) ลำดับถัดไป คือ เปิดรับสื่อจาก YouTube ในระดับน้อย ($\bar{x}$ = 2.50, S.D. = 0.84) และเปิดรับสื่อน้อยที่สุด คือ เปิดรับสื่อจากวิทยุ ในระดับน้อยมากเช่นเดียวกัน ($\bar{x}$ = 1.48, S.D. = 0.65)

ตารางที่ 6.10 แสดงเรื่องที่เปิดรับจากสื่อในรอบสัปดาห์ของกลุ่มตัวอย่าง (พระ)

เรื่องที่เปิดรับ	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่ใช้ (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล
● สุขภาพ	16 (3.92)	172 (42.16)	160 (39.22)	60 (14.71)	2.65 (0.78)	ปานกลาง
● ธรรมะ	8 (1.96)	70 (17.16)	178 (43.63)	152 (37.25)	3.16 (0.77)	ปานกลาง
● อาหาร	60 (14.71)	178 (43.63)	132 (32.35)	38 (9.31)	2.36 (0.84)	น้อย
● เกษตรกรรม	103 (25.25)	202 (49.51)	95 (23.28)	8 (1.96)	2.02 (0.75)	น้อย
● การงาน/ อาชีพ	94 (23.04)	215 (52.70)	84 (20.59)	15 (3.68)	2.05 (0.76)	น้อย
● ข่าวทั่วไป	27 (6.62)	128 (31.37)	173 (42.40)	80 (19.61)	2.75 (0.84)	ปานกลาง
● การเมือง	115 (28.19)	162 (39.71)	90 (22.06)	41 (10.05)	2.14 (0.94)	น้อย
● การลงทุน/ การเงิน	193 (47.30)	149 (36.52)	52 (12.75)	14 (3.43)	1.72 (0.81)	ต่ำ
● บันเทิง	157 (38.48)	153 (37.50)	67 (16.42)	31 (7.60)	1.93 (0.92)	น้อย
● กีฬา	151 (37.01)	169 (41.42)	71 (17.40)	17 (4.17)	1.89 (0.84)	น้อย
● ความเชื่อ	191 (46.81)	164 (40.20)	45 (11.03)	8 (1.96)	1.68 (0.75)	น้อยมาก
● ความรู้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	77 (18.87)	174 (42.65)	136 (33.33)	21 (5.15)	2.25 (0.82)	น้อย

ตารางที่ 6.10 เป็นการแสดงปริมาณเรื่องที่เปิดรับสื่อในรอบ 1 สัปดาห์ของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ยปริมาณการเปิดรับสื่อ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.00 - 1.74 หมายถึง “เปิดรับสื่อน้อยมาก”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.75 - 2.49 หมายถึง “เปิดรับสื่อน้อย”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.50 - 3.24 หมายถึง “เปิดรับสื่อปานกลาง”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.25 - 4.00 หมายถึง “เปิดรับสื่อมาก”

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ในรอบสัปดาห์กลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อในเรื่อง ธรรมะ มากที่สุด เปิดรับในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.16, S.D. = 0.77) รองลงมาคือ ข่าวทั่วไป เปิดรับในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.75, S.D. = 0.84) ถัดไป คือ สุขภาพ เปิดรับในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.65, S.D. = 0.78) รองลงไป คือ การเมือง ($\bar{x}$ = 2.14, S.D. = 0.94) ความรู้เท่าทันสื่อ ($\bar{x}$ = 2.25, S.D. = 0.82) และอาหาร ($\bar{x}$ = 2.36, S.D. = 0.84) ตามลำดับ ซึ่งเปิดรับในระดับน้อยทั้ง 3 เรื่อง ส่วนเรื่องที่เปิดรับในสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ความเชื่อ เปิดรับในระดับน้อยมาก ($\bar{x}$ = 1.68, S.D. = 0.75)

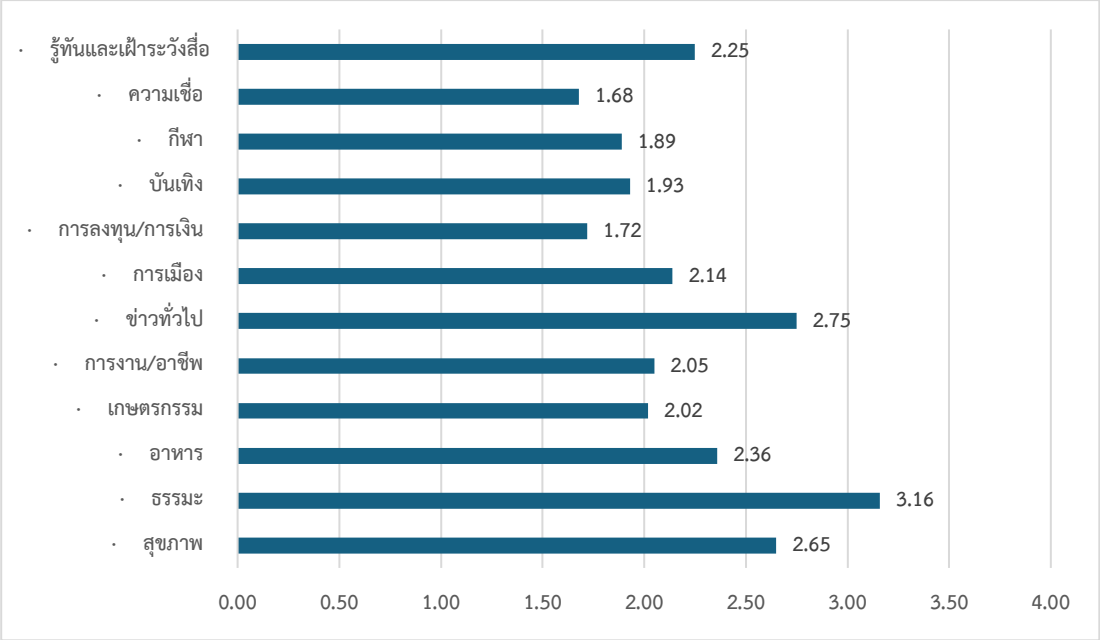

แผนภาพที่ 6.9 แสดงค่าเฉลี่ยเรื่องที่กลุ่มตัวอย่าง (พระ) เปิดรับในรอบสัปดาห์

ตารางที่ 6.11 แสดงประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อ ของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ในรอบ 1 ปี (การถูกหลอกจนได้รับผลกระทบเชิงลบ)

ประสบการณ์	จำนวน	ร้อยละ
● เคยพลาดพลั้ง	27	6.62
● ยังไม่พลาดพลั้ง	381	93.38
รวม	408	100.00

จากตารางที่ 6.11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ 381 คน คิดเป็นร้อยละ 93.38 ไม่เคยพลาดพลั้งถูกหลอก หรือเกิดผลกระทบในทางลบ ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา แต่มีกลุ่มตัวอย่างบางส่วน คือ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.62 ที่เคยพลาดพลั้งจากการใช้สื่อ

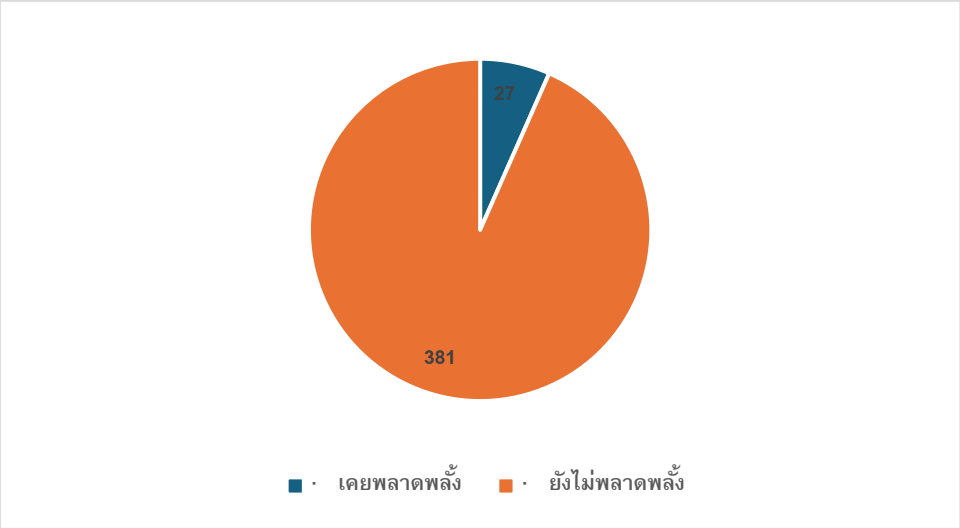

แผนภาพที่ 6.10 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อ (คน)

ตารางที่ 6.12 แสดงผลกระทบเชิงลบของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จากการพลาดพลั้งในการเปิดรับสื่อ

มิติสุขภาวะที่ได้รับผลกระทบ	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่กระทบ (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล
● ด้านร่างกาย	3 (0.74)	7 (1.71)	17 (4.17)	381 (93.38)	2.48 (0.70)	น้อย
● ด้านจิตใจ	8 (1.96)	11 (2.70)	8 (1.96)	381 (93.38)	3.00 (0.79)	ปานกลาง
● ด้านสังคม	2 (0.49)	8 (1.96)	17 (4.17)	381 (93.38)	2.44 (0.64)	น้อย
● ด้านปัญญา	0 (0.00)	9 (2.21)	18 (4.41)	381 (93.38)	2.33 (0.48)	น้อย
● ด้านเศรษฐกิจ	9 (2.21)	11 (2.70)	7 (1.71)	381 (93.38)	3.12 (0.77)	ปานกลาง

ตารางที่ 6.12 เป็นการแสดงผลกระทบเชิงลบที่พลาดพลั้งจากการใช้สื่อในรอบ 1 ปีของกลุ่มตัวอย่างด้วยความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ยผลกระทบ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.00 - 1.74 หมายถึง “เกิดผลกระทบน้อยมาก”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.75 - 2.49 หมายถึง “เกิดผลกระทบน้อย”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.50 - 3.24 หมายถึง “เกิดผลกระทบปานกลาง”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.25 - 4.00 หมายถึง “เกิดผลกระทบมาก”

จากตารางที่ 6.12 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่พลาดพลั้ง และได้รับผลกระทบเชิงลบจากการใช้สื่อ จำนวน 27 คน ได้รับผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ มากที่สุด แต่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.12, S.D. = 0.77) รองลงมา คือ ด้านจิตใจ ที่ส่งผลกระทบในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.00, S.D. = 0.79) ลำดับถัดไป คือ ด้านร่างกาย ที่ส่งผลกระทบในระดับน้อย ($\bar{x}$ = 2.48, S.D. = 0.70) และด้านที่ส่งผลกระทบน้อยที่สุด คือ ด้านปัญญา ที่ส่งผลกระทบในระดับน้อยเช่นเดียวกัน ($\bar{x}$ = 2.33, S.D. = 0.48)

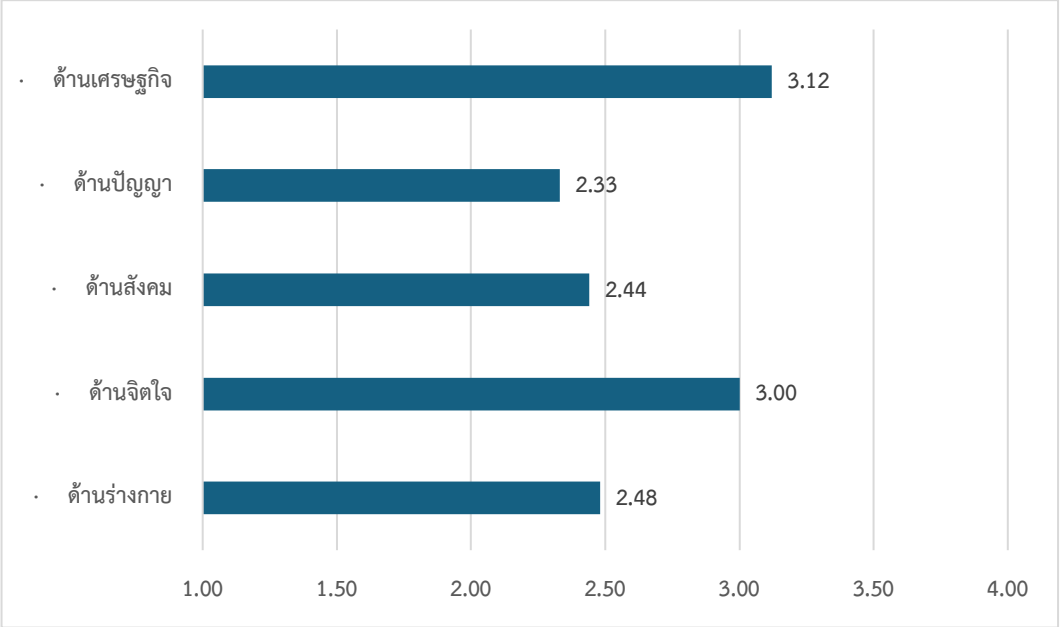

แผนภาพที่ 6.11 แสดงค่าเฉลี่ยผลกระทบเชิงลบจากประสบการณ์เคยพลาดพลั้งจากการใช้สื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ)

6.2 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของพระ

ผลการวิเคราะห์สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของพระในภาพรวม แสดงในตารางที่ 6.13 และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน อันประกอบด้วย อายุ (เจเนอเรชั่น) พรรษาที่บวช ระดับการศึกษาทางโลก ระดับการศึกษานักธรรม ระดับเปรียญธรรม บทบาทภายในวัด ประเภทวัดที่จำพรรษา จำนวนพระในวัดที่จำพรรษา ตามลำดับ แสดงในตารางที่ 6.14 - 6.29 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6.13 นำเสนอผลการประเมินสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของพระในภาพรวมทั้ง 5 สมรรถนะ อันประกอบด้วย สมรรถนะหลัก 4 สมรรถนะ ได้แก่ สมรรถนะที่ 1 มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ สมรรถนะที่ 2 เท่าทันข้อมูล สมรรถนะที่ 3 การสื่อสาร และสมรรถนะที่ 4 สร้างการมีส่วนร่วม และสมรรถนะตามหน้าที่ ได้แก่ สมรรถนะที่ 5 เผยแพร่ธรรมะเพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยในการวิเคราะห์ และมีเกณฑ์ในการแปลผล ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.00 - 1.74 หมายถึง “มีสมรรถนะน้อยมาก”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.75 - 2.49 หมายถึง “มีสมรรถนะน้อย”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.50 - 3.24 หมายถึง “มีสมรรถนะปานกลาง”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.25 - 4.00 หมายถึง “มีสมรรถนะสูง”

ตารางที่ 6.13 ผลการประเมินสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ในภาพรวม

ข้อคำถามเพื่อบ่งชี้สมรรถนะ	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
สมรรถนะที่ 1: มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**3.04**	**0.56**	**ปานกลาง**
1.1 เห็นปัญหาและความเสี่ยงของชุมชนจากสื่อหลอกทั้งปัจจุบันและอนาคต	***3.08***	***0.58***	**ปานกลาง**
1) ท่าน **“รู้”** ว่าข้อมูลจากสื่ออะไรเป็นประโยชน์ต่อญาติโยมในชุมชน	*3.10*	*0.68*	ปานกลาง
2) ท่าน **“คาดคะเน”** ได้ว่าข้อมูลแบบไหนที่จะส่งผลดีต่อญาติโยมในชุมชน	3.10	0.68	ปานกลาง
3) ท่าน **“สามารถวาดภาพในอนาคต”** ว่า ธรรมะจะช่วยให้ญาติโยมในชุมชนรู้เท่าทันสื่อ (ไม่ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ ใช้ข้อมูลข่าวสารอย่างปลอดภัย)	3.03	0.78	ปานกลาง
1.2 วางแผนดำเนินการเพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**2.99**	**0.72**	**ปานกลาง**
4) ท่าน **“ตั้งเป้าหมาย”** ให้ญาติโยมในชุมชนรู้เท่าทันสื่อ	3.06	0.76	ปานกลาง
5) ท่าน **“วางแผน”** เพื่อทำให้ญาติโยมในชุมชนรู้ทันสื่อ	2.91	0.81	ปานกลาง
สมรรถนะที่ 2: เท่าทันข้อมูล	**2.97**	**0.56**	**ปานกลาง**
2.1 ก้าวทันข้อมูลความรู้ที่ทันสมัยและรอบด้าน	***3.13***	***0.68***	**ปานกลาง**
6) ท่าน **“ติดตาม”** กรณีมิจฉาชีพหลอกลวง	3.05	0.76	ปานกลาง
7) ท่าน **“รู้”** วิธีระวังตนเองไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอม	3.20	0.79	ปานกลาง
2.2 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้	***2.95***	***0.70***	**ปานกลาง**
8) ท่าน **“ตรวจสอบ”** ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้มาจากบุคคลอื่น	2.98	0.78	ปานกลาง

ข้อคำถามเพื่อบ่งชี้สมรรถนะ	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
9) ท่าน **“ตรวจสอบ”** ความน่าเชื่อถือของข้อมูลออนไลน์ (ไลน์/เฟซบุ้ก กูเกิล)	2.92	0.81	ปานกลาง
2.3 เป็นตัวอย่างของการเป็นผู้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	***2.82***	***0.75***	**ปานกลาง**
10) ท่าน **“มี”** วิธีการบอกให้ญาติโยมในชุมชนรู้จักกลโกงของมิจฉาชีพ (เช่น การเทศน์ กล่าวเตือน แจกเอกสาร ติดประกาศ เป็นต้น)	2.72	0.83	ปานกลาง
11) ท่าน **“กระตุ้น”** เตือนให้ญาติโยมใช้สติ คิดพิจารณา ตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับ	2.92	0.81	ปานกลาง
สมรรถนะที่ 3: การสื่อสาร	**2.95**	**0.51**	**ปานกลาง**
3.1 สื่อสารด้วยเหตุผล	***3.02***	***0.73***	**ปานกลาง**
12) ท่าน **“สามารถยกตัวอย่าง”** เหตุการณ์หลอกลวง เพื่อช่วยให้ญาติโยมเข้าใจถึงภัยจากสื่อ	3.02	0.73	ปานกลาง
3.2 ใช้ความฉลาดทางอารมณ์ควบคุมการสื่อสาร	***2.87***	***0.72***	**ปานกลาง**
13) ท่านจะ **“พยายามหาวิธีการอธิบาย”** แม้มีญาติโยมโต้แย้งในสิ่งที่ท่านพูด	2.87	0.72	ปานกลาง
3.3 ใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	***2.83***	***0.77***	**ปานกลาง**
14) เมื่อได้รับกิจนิมนต์หรือเยี่ยมญาติโยม ท่าน **“ได้สื่อสาร”** เรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	2.83	0.77	ปานกลาง
3.4 รับฟังความเห็นอย่างเป็นกลาง	***3.04***	***0.73***	**ปานกลาง**
15) ท่าน **“รับฟัง”** ข้อมูลทุกข้อมูล แม้จะขัดแย้งกับความเชื่อส่วนตัวของท่าน	3.04	0.73	ปานกลาง
3.5 ให้ความเห็นตอบกลับอย่างทันต่อเหตุการณ์	***2.99***	***0.70***	**ปานกลาง**
16) ท่าน **“ให้คำแนะนำ”** ต่อปัญหาด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของญาติโยมอย่างทันการณ์	2.99	0.70	ปานกลาง
สมรรถนะที่ 4: สร้างการมีส่วนร่วม	**2.64**	**0.78**	**ปานกลาง**
4.1 สร้างและประสานเครือข่ายภายในชุมชน	***2.62***	***0.73***	**ปานกลาง**
17) ท่าน **“สนับสนุน/ชักชวน”** ให้ญาติโยมเป็นแกนนำในการจัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวังสื่อ	2.76	0.86	ปานกลาง
18) ท่าน **“แนะนำ”** ให้ญาติโยมส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์	2.91	0.79	ปานกลาง
4.2 สร้างและประสานเครือข่ายระหว่างชุมชน	***2.51***	***0.81***	**ปานกลาง**
19) ท่าน **“เข้าร่วมกิจกรรม”** การรู้เท่าทันสื่อของหน่วยงานอื่นๆ ภายนอกวัด	2.52	0.85	ปานกลาง

ข้อคำถามเพื่อบ่งชี้สมรรถนะ	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
20) ท่าน **“ร่วมตั้งกลุ่ม”** แลกเปลี่ยนเรียนรู้/กลุ่มเครือข่ายรู้เท่าทันสื่อของพระ	2.51	0.91	ปานกลาง
<u>สมรรถนะที่ 5</u>: เผยแผ่ธรรมะเพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ	**2.67**	**0.64**	**ปานกลาง**
5.1 ประยุกต์คำสอนทางศาสนามาใช้สื่อสารแก่ศาสนิกชน	**2.69**	**0.66**	**ปานกลาง**
21) ท่าน **“สอนหลักธรรมะ”** เกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้แก่ญาติโยม	2.65	0.77	ปานกลาง
22) ท่าน **“สังเกต”** ว่าญาติโยมเข้าใจในสิ่งที่ท่านสอน	2.72	0.72	ปานกลาง
23) ท่าน **“ปรับวิธีการสอน”** เมื่อเห็นว่าญาติโยมยังไม่เข้าใจเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ	2.68	0.79	ปานกลาง
5.2 ประยุกต์ใช้แหล่งเรียนรู้ธรรมะเพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**2.65**	**0.74**	**ปานกลาง**
24) ท่าน **“สนับสนุน”** ให้สมาชิกในชุมชนใช้วัดเป็นพื้นที่ในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเฝ้าระวังสื่อ	2.61	0.79	ปานกลาง
25) ท่าน **“ส่งเสริม”** ให้วัดเป็นศูนย์กลางในการเตือนสติสมาชิกในวัดและญาติโยมในชุมชน เรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	2.69	0.82	ปานกลาง

จากตารางที่ 6.13 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะทั้ง 5 อยู่ในระดับเดียวกันทั้งหมด คือ ระดับปานกลาง โดยสมรรถนะที่กลุ่มตัวอย่างมีมากที่สุด คือ สมรรถนะที่ 1 มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ รองลงไป คือ สมรรถนะที่ 2 เท่าทันข้อมูล สมรรถนะที่ 3 การสื่อสาร และสมรรถนะที่ 5 เผยแพร่ธรรมะเพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ตามลำดับ ส่วนสมรรถนะที่มีน้อยที่สุด คือ สมรรถนะที่ 4 สร้างการมีส่วนร่วม

เมื่อวิเคราะห์เป็นรายสมรรถนะ พบว่า **สมรรถนะที่ 1 มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ** มีองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.1 เห็นปัญหาและความเสี่ยงของชุมชนจากสื่อหลอกทั้งปัจจุบันและอนาคต และ 1.2 วางแผนดำเนินการเพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลางทั้งสององค์ประกอบ โดย 1.1 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า 1.2 เล็กน้อย

สมรรถนะที่ 2 เท่าทันข้อมูล มีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1 ก้าวทันข้อมูลความรู้ที่ทันสมัยและรอบด้าน 2.2 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้ และ 2.3 เป็นตัวอย่างของการเป็นผู้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลางทั้งสามองค์ประกอบ โดย 2.1 มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ 2.2 และ 2.3 ตามลำดับ

สมรรถนะที่ 3 การสื่อสาร มีองค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 3.1 สื่อสารด้วยเหตุผล 3.2 ใช้ความฉลาดทางอารมณ์ควบคุมการสื่อสาร 3.3 ใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย 3.4 รับฟังความเห็นอย่างเป็นกลาง และ 3.5 ให้ความเห็นตอบกลับอย่างทันเหตุการณ์ ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่าง

มีสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลางทั้งห้าองค์ประกอบ โดย 3.4 มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงไป คือ 3.1 3.5 3.2 และ 3.3 ตามลำดับ

สมรรถนะที่ 4 สร้างการมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 4.1 สร้างและประสานเครือข่ายภายในชุมชน และ 4.2 สร้างและประสานเครือข่ายระหว่างชุมชน ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลางทั้งสององค์ประกอบ โดย 4.1 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า 4.2 เล็กน้อย

สมรรถนะที่ 5 เผยแผ่ธรรมะเพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ มีองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 5.1 ประยุกต์คำสอนทางศาสนามาใช้สื่อสารแก่ศาสนิกชน และ 5.2 ประยุกต์ใช้แหล่งเรียนรู้ธรรมะเพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลางทั้งสององค์ประกอบ โดย 5.1 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า 5.2 เล็กน้อย

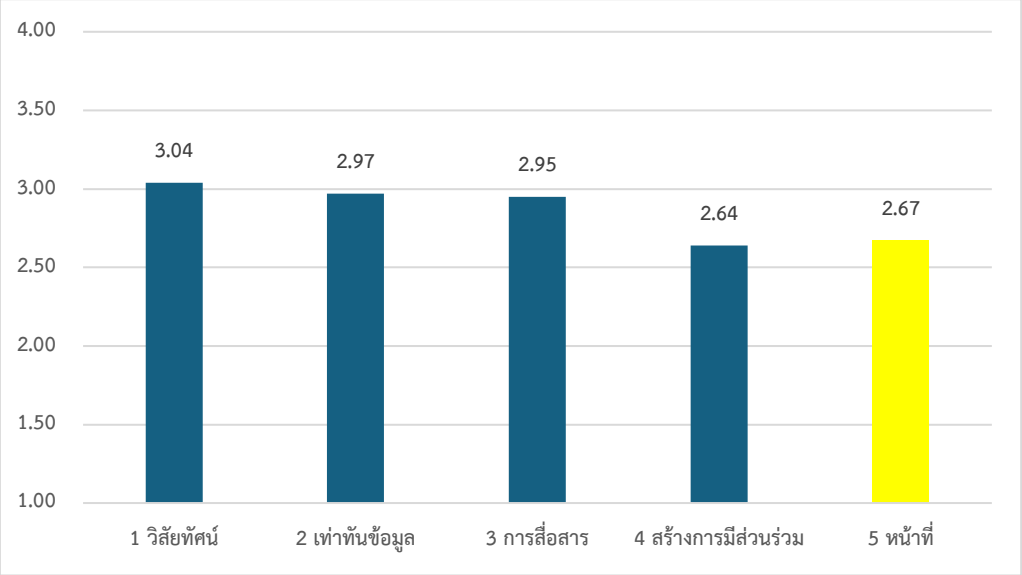

แผนภาพที่ 6.12 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ในภาพรวม

ตารางที่ 6.14 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคที่แตกต่างกันด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	เหนือ		ตะวันออกเฉียงเหนือ		กลางและตะวันออก		ใต้		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● วิสัยทัศน์	3.09	0.47	3.00	0.67	2.93	0.54	3.15	0.52	0.027*
● รู้ทันข้อมูล	3.10	0.46	2.89	0.69	2.86	0.51	3.01	0.54	0.006*
● สื่อสาร	3.12	0.44	2.84	0.62	2.82	0.43	3.02	0.48	0.000*

สมรรถนะ	เหนือ		ตะวันออกเฉียงเหนือ		กลางและตะวันออก		ใต้		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● สร้างการมีส่วนร่วม	2.80	0.65	2.39	0.75	2.50	0.64	2.86	0.55	0.000*
● ตามหน้าที่	2.65	0.50	2.48	0.81	2.58	0.60	2.97	0.51	0.000*

*p <0.05

จากตารางที่ 6.14 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคที่แตกต่างกัน โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและตะวันออก และภาคใต้ มีสมรรถนะทั้ง 5 สมรรถนะ คือ “วิสัยทัศน์” “รู้ทันข้อมูล” “สื่อสาร” “สร้างการมีส่วนร่วม” และ “ตามหน้าที่” ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

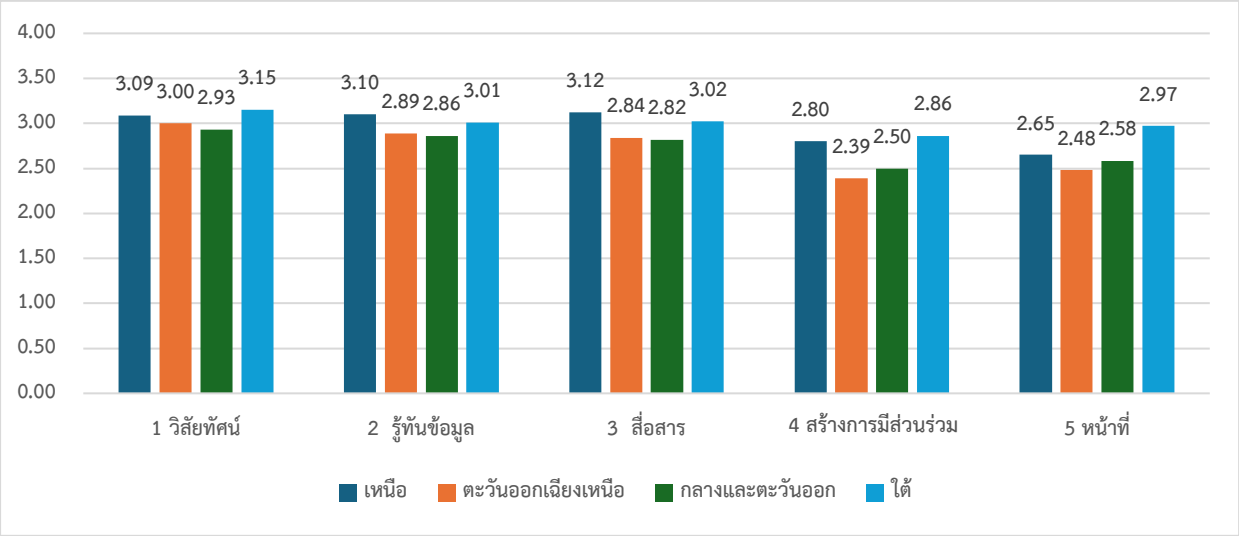

แผนภาพที่ 6.13 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามภูมิภาค

ตารางที่ 6.15 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคที่แตกต่างกันเป็นรายคู่ด้วยสถิติ LSD

ภูมิภาค	**เหนือ**	**ตะวันออกเฉียงเหนือ**	**กลางและตะวันออก**	**ใต้**
วิสัยทัศน์: ค่าเฉลี่ย	**3.09**	**3.00**	**2.93**	**3.15**
เหนือ		0.258	0.040*	0.450*
ตะวันออกเฉียงเหนือ			0.352	0.060
กลางและตะวันออก				0.005*
ใต้				
รู้ทันข้อมูล: ค่าเฉลี่ย	**3.10**	**2.89**	**2.86**	**3.01**
เหนือ		0.006*	0.002*	0.233
ตะวันออกเฉียงเหนือ			0.706	0.117
กลางและตะวันออก				0.052
ใต้				
สื่อสาร: ค่าเฉลี่ย	**3.12**	**2.84**	**2.82**	**3.02**
เหนือ		0.000*	0.001*	0.485
ตะวันออกเฉียงเหนือ			0.217	0.000*
กลางและตะวันออก				0.000*
ใต้				
สร้างการมีส่วนร่วม: ค่าเฉลี่ย	**2.8**	**2.39**	**2.5**	**2.86**
เหนือ		0.000*	0.000*	0.153
ตะวันออกเฉียงเหนือ			0.800	0.009*
กลางและตะวันออก				0.004*
ใต้				
ตามหน้าที่: ค่าเฉลี่ย	**2.65**	**2.48**	**2.58**	**2.97**
เหนือ		0.049*	0.428	0.000*
ตะวันออกเฉียงเหนือ			0.239	0.000*
กลางและตะวันออก				0.000*
ใต้				

*p <0.05

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างของพระ ที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคที่แตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD ในตารางที่ 6.15 แสดงให้เห็นดังนี้

สมรรถนะด้านวิสัยทัศน์ กลุ่มตัวอย่างจากภาคเหนือ มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างภาคกลางและตะวันออก แต่มีสมรรถนะต่ำกว่า กลุ่มตัวอย่างภาคใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และกลุ่มตัวอย่างจากภาคกลางและตะวันออก มีสมรรถนะต่ำกว่า กลุ่มตัวอย่างภาคใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะด้านรู้ทันข้อมูล กลุ่มตัวอย่างจากภาคเหนือ มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มตัวอย่างภาคกลางและตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะด้านสื่อสาร กลุ่มตัวอย่างจากภาคเหนือ มีสมรรถนะสูงกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางและตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มตัวอย่างจากภาคใต้ มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มตัวอย่างภาคกลางและตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะด้านสร้างการมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างจากภาคเหนือ มีสมรรถนะสูงกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางและตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และกลุ่มตัวอย่างจากภาคใต้ มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มตัวอย่างภาคกลางและตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะด้านตามหน้าที่ กลุ่มตัวอย่างจากภาคเหนือ มีสมรรถนะสูงกว่า ตะวันออกเฉียงเหนือ แต่มีสมรรถนะต่ำกว่า กลุ่มตัวอย่างภาคใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และกลุ่มตัวอย่างจากภาคใต้ มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มตัวอย่างภาคกลางและตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 6.16 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีอายุแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	**Gen.Z** (น้อยกว่า 27 ปี)		**Gen.Y** (27-44 ปี)		**Gen.X** (45-60 ปี)		**Gen.BB.** (มากกว่า 60 ปี)		**P-Value**
	ค่าเฉลี่ย	**S.D.**	**ค่าเฉลี่ย**	**S.D.**	**ค่าเฉลี่ย**	**S.D.**	**ค่าเฉลี่ย**	**S.D.**	**Sig.**
● วิสัยทัศน์	2.83	0.53	3.14	0.56	3.05	0.55	2.95	0.56	0.002*
● รู้ทันข้อมูล	2.89	0.56	3.06	0.55	2.98	0.58	2.78	0.53	0.005*
● สื่อสาร	2.81	0.56	3.04	0.51	2.97	0.51	2.80	0.42	0.002*
● สร้างการมีส่วนร่วม	2.49	0.62	2.73	0.72	2.64	0.70	2.55	0.52	0.094
● ตามหน้าที่	2.46	0.54	2.70	0.68	2.71	0.65	2.68	0.60	0.075

*p <0.05

จากตารางที่ 6.16 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุ (Generation) แตกต่างกัน โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 Generation ได้แก่ Gen.Z (อายุน้อยกว่า 27 ปี) Gen.Y (อายุ 27-44 ปี) Gen.X (อายุ 45-60 ปี) และ Gen.BB. (อายุมากกว่า 60 ปี) มีสมรรถะ 3 ใน 5 สมรรถะ คือ “วิสัยทัศน์” “รู้ทันข้อมูล” และ “สื่อสาร” แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อย่างไรก็ตาม ในส่วนของสมรรถนะด้าน “สร้างการมีส่วนร่วม” และ “ตามหน้าที่” พบว่าไม่มีความแตกต่างกันระหว่าง Gen. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

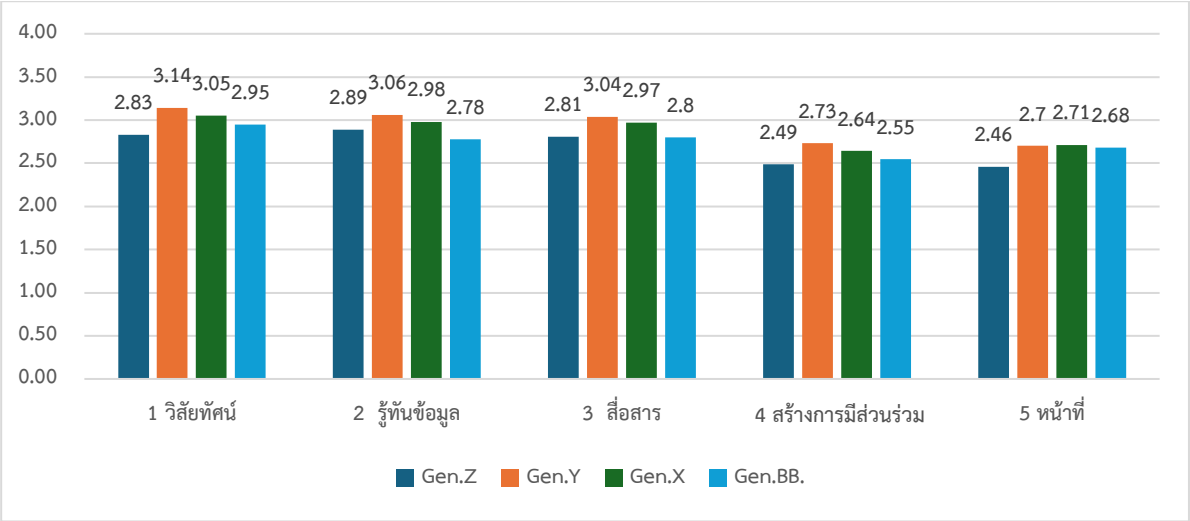

แผนภาพที่ 6.14 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามช่วงอายุ (Generation)

ตารางที่ 6.17 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีอายุแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD

อายุ	Gen.Z	Gen.Y	Gen.X	Gen.BB.
วิสัยทัศน์: ค่าเฉลี่ย	**2.83**	**3.14**	**3.05**	**2.95**
Gen.Z		0.000*	0.011*	0.229
Gen.Y			0.172	0.019*
Gen.X				0.212
Gen.BB.				
รู้ทันข้อมูล: ค่าเฉลี่ย	**2.89**	**3.06**	**2.98**	**2.78**
Gen.Z		0.048*	0.320	0.284

อายุ	Gen.Z	Gen.Y	Gen.X	Gen.BB.
Gen.Y			0.192	0.001*
Gen.X				0.018*
Gen.BB.				
สื่อสาร: ค่าเฉลี่ย	**2.81**	**3.04**	**2.97**	**2.8**
Gen.Z		0.040*	0.047*	0.936
Gen.Y			0.243	0.001*
Gen.X				0.027*
Gen.BB.				

*p <0.05

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุ (เจเนอเรชั่น) แตกต่างกัน เป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์เฉพาะสมรรถนะที่มีความแตกต่างกัน ในตารางที่ 6.17 แสดงให้เห็นดังนี้

สมรรถนะด้านวิสัยทัศน์ กลุ่มตัวอย่าง Gen.Z มีสมรรถนะต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่าง Gen.Y และกลุ่มตัวอย่าง Gen.X อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และกลุ่มตัวอย่าง Gen.Y มีสมรรถนะสูงกว่ากลุ่มตัวอย่าง Gen.BB. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะด้านรู้ทันข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง Gen.Z มีสมรรถนะต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่าง Gen.Y อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และกลุ่มตัวอย่าง Gen.BB. มีสมรรถนะต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่าง Gen.Y และกลุ่มตัวอย่าง Gen.X อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะด้านสื่อสาร กลุ่มตัวอย่าง Gen.Z มีสมรรถนะต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่าง Gen.Y อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และกลุ่มตัวอย่าง Gen.BB. มีสมรรถนะต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่าง Gen.Y และกลุ่มตัวอย่าง Gen.X อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 6.18 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีจำนวนพรรษาแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	**พระบวชใหม่** (< 1 พรรษา)		**พระนวกะ** (1-5 พรรษา)		**พระมัชฌิมะ** (6-10 พรรษา)		**พระเถระ** (11-20 พรรษา)		**พระมหาเถระ** (> 20 พรรษา)		**P-Value**
	ค่าเฉลี่ย	**S.D.**	**ค่าเฉลี่ย**	**S.D.**	**ค่าเฉลี่ย**	**S.D.**	**ค่าเฉลี่ย**	**S.D.**	**ค่าเฉลี่ย**	**S.D.**	**Sig.**
● วิสัยทัศน์	2.85	0.68	2.95	0.58	3.14	0.57	3.16	0.53	3.02	0.49	0.023*
● รู้ทันข้อมูล	3.00	0.51	2.94	0.56	2.99	0.58	3.07	0.60	2.89	0.52	0.333

สมรรถนะ	พระบวชใหม่ (< 1 พรรษา)		พระนวกะ (1-5 พรรษา)		พระมัชฌิมะ (6-10 พรรษา)		พระเถระ (11-20 พรรษา)		พระมหาเถระ (> 20 พรรษา)		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● สื่อสาร	2.75	0.58	2.91	0.52	2.93	0.56	3.04	0.50	2.98	0.45	0.237
● สร้างการมีส่วนร่วม	2.84	0.46	2.59	0.67	2.62	0.83	2.66	0.65	2.70	0.58	0.702
● ตามหน้าที่	2.90	0.49	2.61	0.63	2.58	0.72	2.76	0.66	2.76	0.56	0.147

*p <0.05

จากตารางที่ 6.18 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนพรรษาแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนพรรษาทั้ง 5 ช่วง ได้แก่ พระบวชใหม่ (< 1 พรรษา) พระนวกะ (1-5 พรรษา) พระมัชฌิมะ (6-10 พรรษา) พระเถระ (11-20 พรรษา) และพระมหาเถระ (> 20 พรรษา) พบว่ามีเพียง 1 สมรรถะ คือ “วิสัยทัศน์” ที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับอีก 4 สมรรถนะ ได้แก่ “รู้ทันข้อมูล” “สื่อสาร” “สร้างการมีส่วนร่วม” และ “ตามหน้าที่” ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

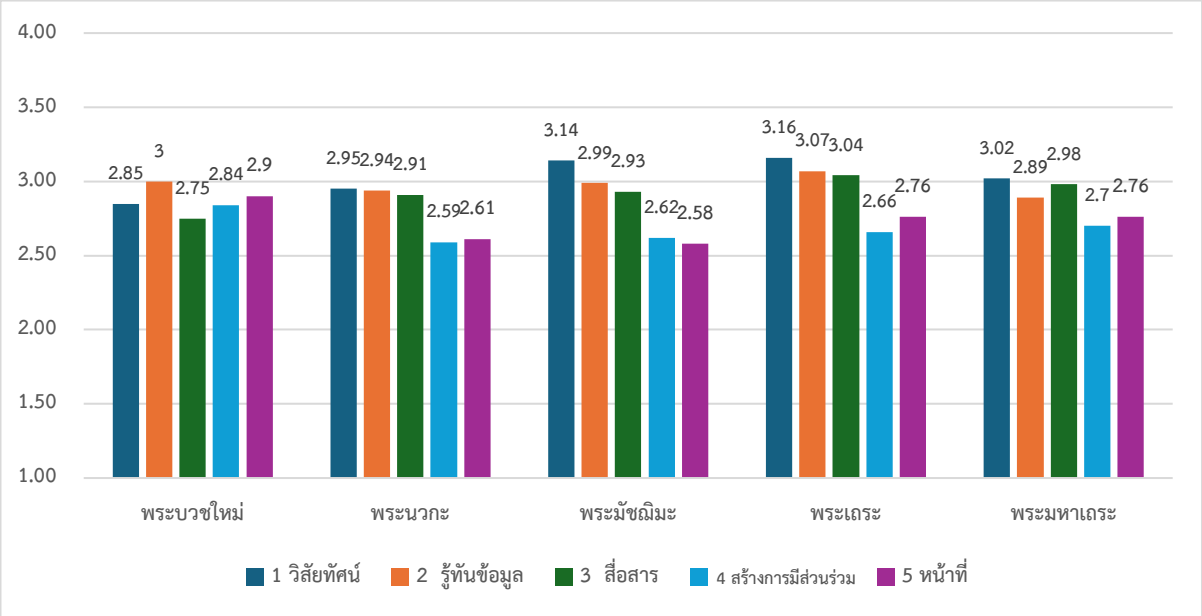

แผนภาพที่ 6.15 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามพรรษาที่บวช

ตารางที่ 6.19 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีจำนวนพรรษาแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD

อายุ	พระบวชใหม่	พระนวกะ	พระมัชฌิมะ	พระเถระ	พระมหาเถระ
วิสัยทัศน์: ค่าเฉลี่ย	**2.85**	**2.95**	**3.14**	**3.16**	**3.02**
พระบวชใหม่		0.620	0.155	0.137	0.396
พระนวกะ			0.011*	0.007*	0.327
พระมัชฌิมะ				0.882	0.175
พระเถระ					0.132
พระมหาเถระ					

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนพรรษาแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์เฉพาะสมรรถนะที่มีความแตกต่างกัน ในตารางที่ 6.19 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างพระนวกะ มีสมรรถนะต่ำกว่า กลุ่มตัวอย่างพระมัชฌิมะ และ กลุ่มตัวอย่างพระเถระ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 6.20 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีระดับการศึกษาทางโลกแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	ต่ำกว่าประถม		ประถม		มัธยม		ปริญญา		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● วิสัยทัศน์	2.68	0.68	2.98	0.52	3.03	0.57	3.18	0.54	0.015*
● รู้ทันข้อมูล	2.87	0.47	2.86	0.49	2.98	0.60	3.05	0.54	0.143
● สื่อสาร	2.74	0.53	2.88	0.44	2.94	0.55	3.05	0.48	0.063
● สร้างการมีส่วนร่วม	2.70	0.85	2.62	0.60	2.55	0.72	2.86	0.59	0.003*
● ตามหน้าที่	2.94	0.60	2.72	0.59	2.59	0.67	2.79	0.61	0.025*

*p <0.05

จากตารางที่ 6.20 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาทางโลกแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาทั้ง 4 ระดับ ได้แก่ ต่ำกว่าประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา

และปริญญาตรีขึ้นไป พบว่า 3 ใน 5 สมรรถะ คือ “วิสัยทัศน์” “สร้างการมีส่วนร่วม” และ “ตามหน้าที่” มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับอีก 2 สมรรถนะ ได้แก่ “รู้ทันข้อมูล” “สื่อสาร” พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

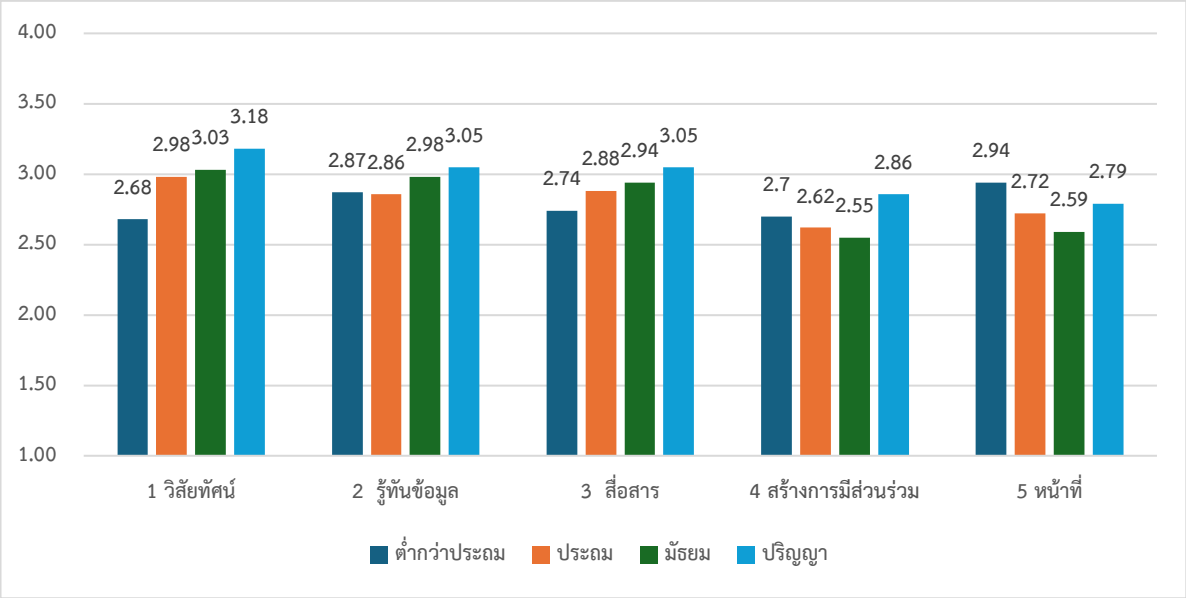

แผนภาพที่ 6.16 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามระดับการศึกษาทางโลก

ตารางที่ 6.21 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีระดับการศึกษาทางโลกแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD

อายุ	ต่ำกว่าประถม	ประถม	มัธยม	ปริญญา
วิสัยทัศน์: ค่าเฉลี่ย	**2.68**	**2.98**	**3.03**	**3.18**
ต่ำกว่าประถม		0.100	0.053	0.008*
ประถม			0.532	0.020*
มัธยม				0.034*
ปริญญา				
สร้างการมีส่วนร่วม: ค่าเฉลี่ย	**2.70**	**2.62**	**2.55**	**2.86**
ต่ำกว่าประถม		0.705	0.490	0.466
ประถม			0.432	0.013*
มัธยม				0.000*
ปริญญา				
ตามหน้าที่: ค่าเฉลี่ย	**2.94**	**2.72**	**2.59**	**2.79**

อายุ	ต่ำกว่าประถม	ประถม	มัธยม	ปริญญา
ต่ำกว่าประถม		0.296	0.086	0.490
ประถม			0.095	0.424
มัธยม				0.010*
ปริญญา				

*p <0.05

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาทางโลกแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์เฉพาะสมรรถนะที่มีความแตกต่างกัน ในตารางที่ 6.21 แสดงให้เห็นดังนี้

สมรรถนะด้านวิสัยทัศน์ กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญา มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าประถม กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถม และกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับมัธยม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะด้านสร้างการมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญา มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถม และกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับมัธยม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะด้านตามหน้าที่ กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับมัธยม มีสมรรถนะต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 6.22 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีระดับการศึกษานักธรรมแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	ไม่ได้ศึกษา		นธ.ตรี		นธ.โท		นธ.เอก		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● วิสัยทัศน์	2.90	0.65	3.02	0.60	3.04	0.58	3.08	0.51	0.326
● รู้ทันข้อมูล	2.88	0.55	2.95	0.54	3.05	0.58	2.96	0.57	0.496
● สื่อสาร	2.87	0.56	2.92	0.50	2.98	0.56	2.97	0.49	0.648
● สร้างการมีส่วนร่วม	2.54	0.65	2.61	0.67	2.66	0.71	2.67	0.68	0.699
● ตามหน้าที่	2.90	0.65	3.02	0.60	3.04	0.58	3.08	0.51	0.916

*p <0.05

จากตารางที่ 6.22 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษานักธรรมแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษานักธรรมทั้ง 4 ระดับ ได้แก่ ไม่ได้ศึกษา นักธรรมตรี นักธรรมโท และนักธรรมเอก ไม่มีสมรรถนะใดที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อนึ่ง ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างด้วยสถิติ On-Way ANOVA ดังกล่าว ไม่พบว่ามีสมรรถนะใดที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่มีการวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็นรายคู่ด้วยสถิติ LSD

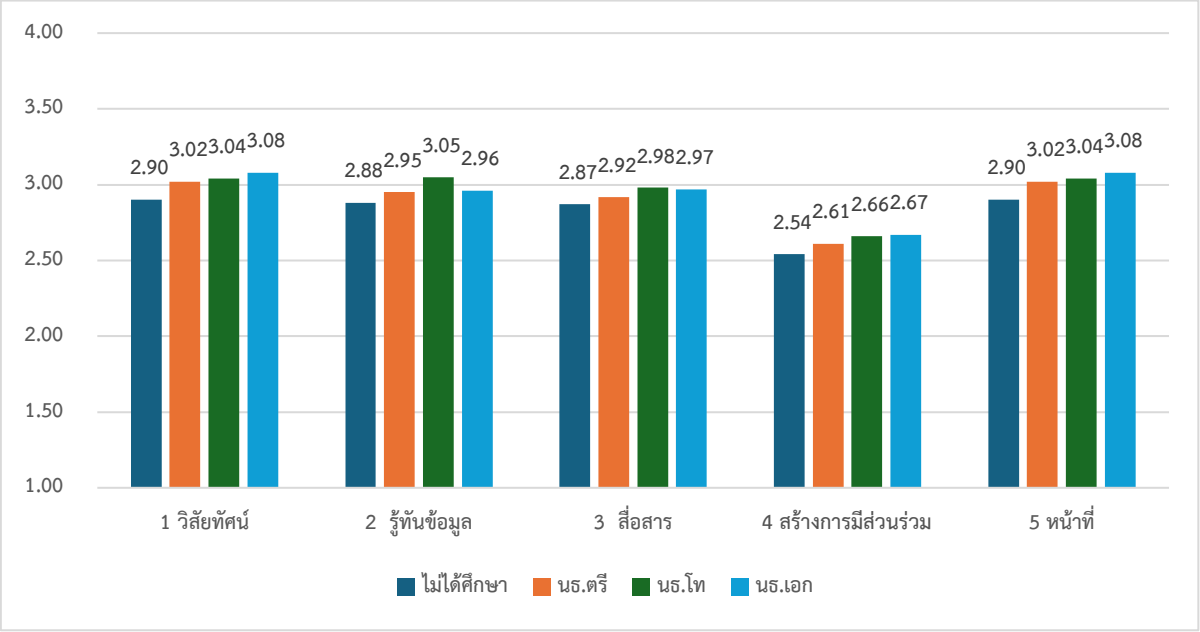

แผนภาพที่ 6.17 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามระดับการศึกษานักธรรม

ตารางที่ 6.23 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีระดับเปรียญธรรมแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	ไม่มีเปรียญ		เปรียญตรี		เปรียญโท		เปรียญเอก		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● วิสัยทัศน์	3.03	0.56	3.12	0.50	3.32	0.36	3.95	0.10	0.006*
● รู้ทันข้อมูล	2.95	0.55	3.08	0.65	3.13	0.57	4.00	0.00	0.002*
● สื่อสาร	2.94	0.51	3.14	0.54	2.88	0.30	3.45	0.10	0.087
● สร้างการมีส่วนร่วม	2.62	0.68	2.97	0.54	2.80	0.21	3.19	0.55	0.060
● ตามหน้าที่	3.03	0.56	3.12	0.50	3.32	0.36	3.95	0.10	0.036*

*p <0.05

จากตารางที่ 6.23 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาเปรียญธรรมแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาเปรียญธรรมทั้ง 4 ระดับ ได้แก่ ไม่มีเปรียญ เปรียญตรี เปรียญโท และเปรียญเอก พบว่า 3 ใน 5 สมรรถะ คือ “วิสัยทัศน์” “รู้ทันข้อมูล” และ “ตามหน้าที่” ที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับอีก 2 สมรรถนะ ได้แก่ “สร้างการมีส่วนร่วม” “สื่อสาร” พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

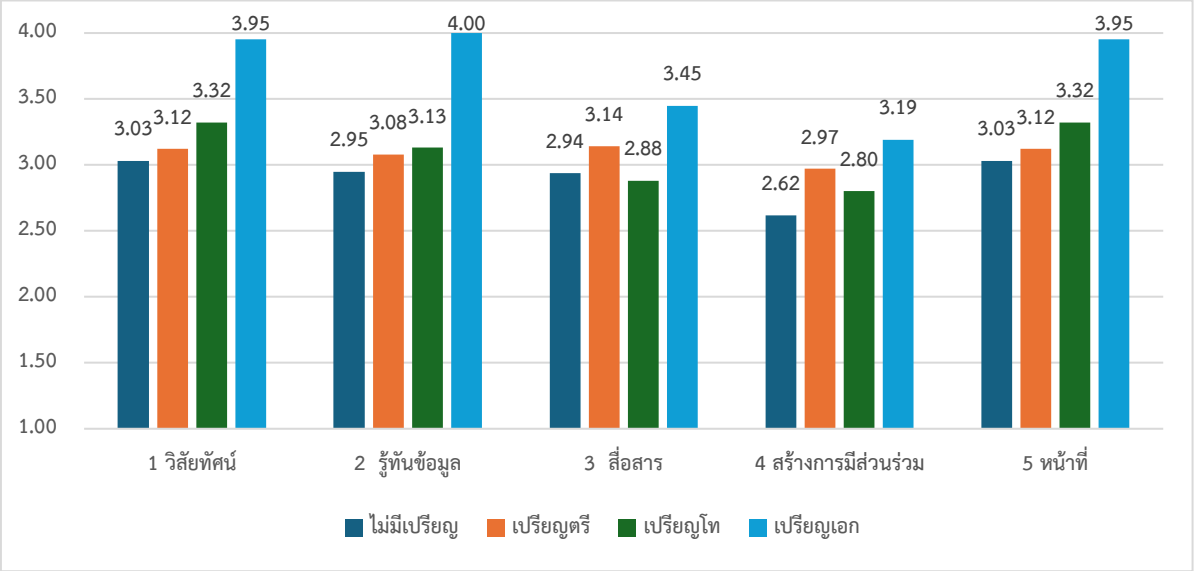

แผนภาพที่ 6.18 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามระดับการศึกษาเปรียญธรรม

ตารางที่ 6.24 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีระดับเปรียญธรรมแตกต่างกันเป็นรายคู่ด้วยสถิติ LSD

สมรรถนะ	ไม่มีเปรียญ	เปรียญตรี	เปรียญโท	เปรียญเอก
วิสัยทัศน์: ค่าเฉลี่ย	**3.03**	**3.12**	**3.32**	**3.95**
ไม่มีเปรียญ		0.506	0.239	0.001*
เปรียญตรี			0.473	0.007*
เปรียญโท				0.091
เปรียญเอก				
รู้ทันข้อมูล: ค่าเฉลี่ย	**2.95**	**3.08**	**3.13**	**4.00**
ไม่มีเปรียญ		0.344	0.459	0.000*
เปรียญตรี			0.846	0.003*

สมรรถนะ	ไม่มีเปรียญ	เปรียญตรี	เปรียญโท	เปรียญเอก
เปรียญโท				0.020*
เปรียญเอก				
ตามหน้าที่: ค่าเฉลี่ย	**3.03**	**3.12**	**3.32**	**3.95**
ไม่มีเปรียญ		0.880*	0.185	0.009*
เปรียญตรี			0.213	0.015*
เปรียญโท				0.283
เปรียญเอก				

*p <0.05

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาเปรียญธรรมแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์เฉพาะสมรรถนะที่มีความแตกต่างกัน ในตารางที่ 6.24 แสดงให้เห็นดังนี้

สมรรถนะด้านวิสัยทัศน์ กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับเปรียญเอก มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีเปรียญ และกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับเปรียญตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะด้านรู้ทันข้อมูล กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับเปรียญเอก มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีเปรียญ กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับเปรียญตรี และกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับเปรียญโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะด้านตามหน้าที่ กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีเปรียญ มีสมรรถนะต่ำกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับเปรียญตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และกลุ่มตัวอย่างระดับเปรียญเอก มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีเปรียญ และกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับเปรียญตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 6.25 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีบทบาทภายในวัดแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	พระลูกวัด		ผู้ช่วย/รองเจ้าอาวาส		เจ้าอาวาส		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● วิสัยทัศน์	3.00	0.57	3.27	0.50	3.14	0.53	0.009*
● รู้ทันข้อมูล	2.94	0.55	3.14	0.68	3.02	0.57	0.102
● สื่อสาร	2.91	0.52	3.17	0.42	3.03	0.48	0.009*
● สร้างการมีส่วนร่วม	2.60	0.70	2.93	0.49	2.70	0.61	0.019*

สมรรถนะ	พระลูกวัด		ผู้ช่วย/รองเจ้าอาวาส		เจ้าอาวาส		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● ตามหน้าที่	2.61	0.66	3.02	0.42	2.77	0.60	0.001*

*p <0.05

จากตารางที่ 6.25 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในวัดแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในวัดทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ พระลูกวัด ผู้ช่วย/รองเจ้าอาวาส และเจ้าอาวาส มี 4 ใน 5 สมรรถะ คือ “วิสัยทัศน์” “สื่อสาร” “สร้างการมีส่วนร่วม” และ “ตามหน้าที่” ที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีเพียง 1 สมรรถนะ ได้แก่ “รู้ทันข้อมูล” ที่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

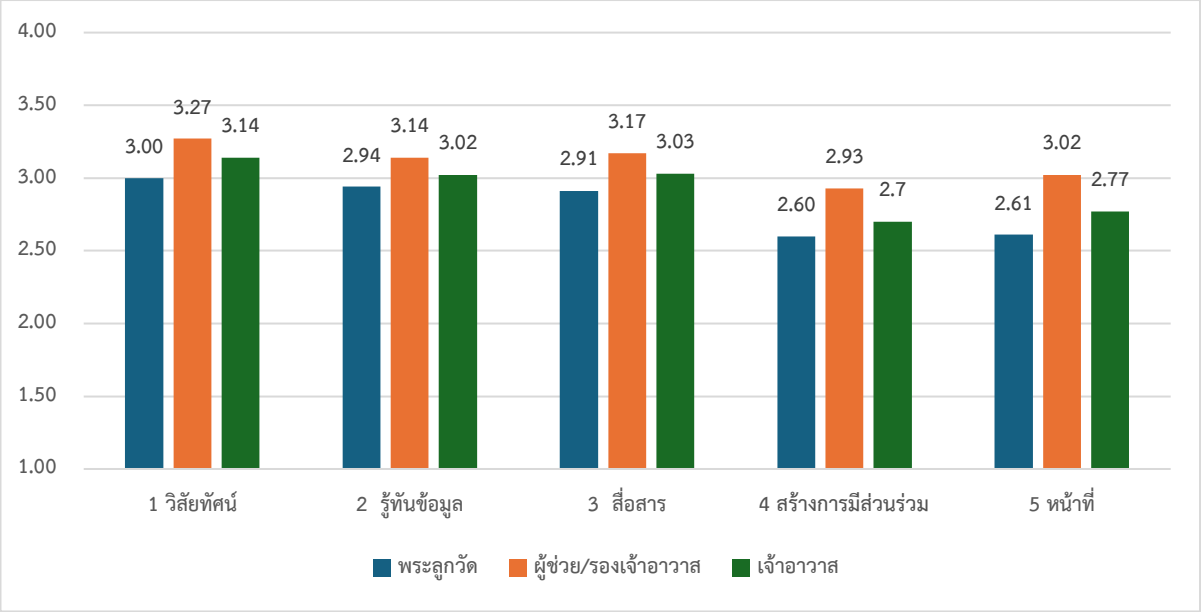

แผนภาพที่ 6.19 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามบทบาทภายในวัด

ตารางที่ 6.26 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีบทบาทภายในวัดแตกต่างกันเป็นรายคู่ด้วยสถิติ LSD

อายุ	พระลูกวัด	ผู้ช่วย/รองเจ้าอาวาส	เจ้าอาวาส
วิสัยทัศน์: ค่าเฉลี่ย	**3.00**	**3.27**	**3.14**
พระลูกวัด		0.007*	0.072
ผู้ช่วย/รองเจ้าอาวาส			0.263
เจ้าอาวาส			
สื่อสาร: ค่าเฉลี่ย	**2.91**	**3.17**	**3.03**
พระลูกวัด		0.006*	0.103
ผู้ช่วย/รองเจ้าอาวาส			0.189
เจ้าอาวาส			
สร้างการมีส่วนร่วม: ค่าเฉลี่ย	**2.60**	**2.93**	**2.70**
พระลูกวัด		0.007*	0.278
ผู้ช่วย/รองเจ้าอาวาส			0.107
เจ้าอาวาส			
ตามหน้าที่: ค่าเฉลี่ย	**2.61**	**3.02**	**2.77**
พระลูกวัด		0.000*	0.075
ผู้ช่วย/รองเจ้าอาวาส			0.064
เจ้าอาวาส			

*p <0.05

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในวัดแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์เฉพาะสมรรถนะที่มีความแตกต่างกัน ในตารางที่ 6.26 แสดงให้เห็นดังนี้

สมรรถนะด้านวิสัยทัศน์ กลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในวัดเป็นพระลูกวัด มีสมรรถนะต่ำกว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ช่วย/รองเจ้าอาวาส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะด้านสื่อสาร กลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในวัดเป็นพระลูกวัด มีสมรรถนะต่ำกว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ช่วย/รองเจ้าอาวาส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะด้านเครือข่าย กลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในวัดเป็นพระลูกวัด มีสมรรถนะต่ำกว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ช่วย/รองเจ้าอาวาส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะด้านตามหน้าที่ กลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในวัดเป็นพระลูกวัด มีสมรรถนะต่ำกว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ช่วย/รองเจ้าอาวาส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 6.27 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่จำพรรษาในวัดที่มีประเภทแตกต่างกัน ด้วยสถิติ t-test

สมรรถนะ	สำนักสงฆ์		วัด		Sig. (2-tailed)
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	
● วิสัยทัศน์	2.68	0.57	3.06	0.56	0.005*
● รู้ทันข้อมูล	2.73	0.45	2.98	0.57	0.071
● สื่อสาร	2.58	0.47	2.97	0.51	0.002*
● สร้างการมีส่วนร่วม	2.24	0.66	2.66	0.67	0.010*
● ตามหน้าที่	2.62	0.72	2.67	0.64	0.742

*p <0.05

จากตารางที่ 6.27 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่จำพรรษาในประเภทวัดที่แตกต่างกัน โดยใช้สถิติ t-test ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่จำพรรษาในสำนักสงฆ์ กับกลุ่มตัวอย่างที่จำพรรษาในวัด มีสมรรถนะในด้าน “วิสัยทัศน์” “สื่อสาร” และ “สร้างการมีส่วนร่วม” ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนสมรรถนะ ได้แก่ “รู้ทันข้อมูล” และ “ตามหน้าที่” พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

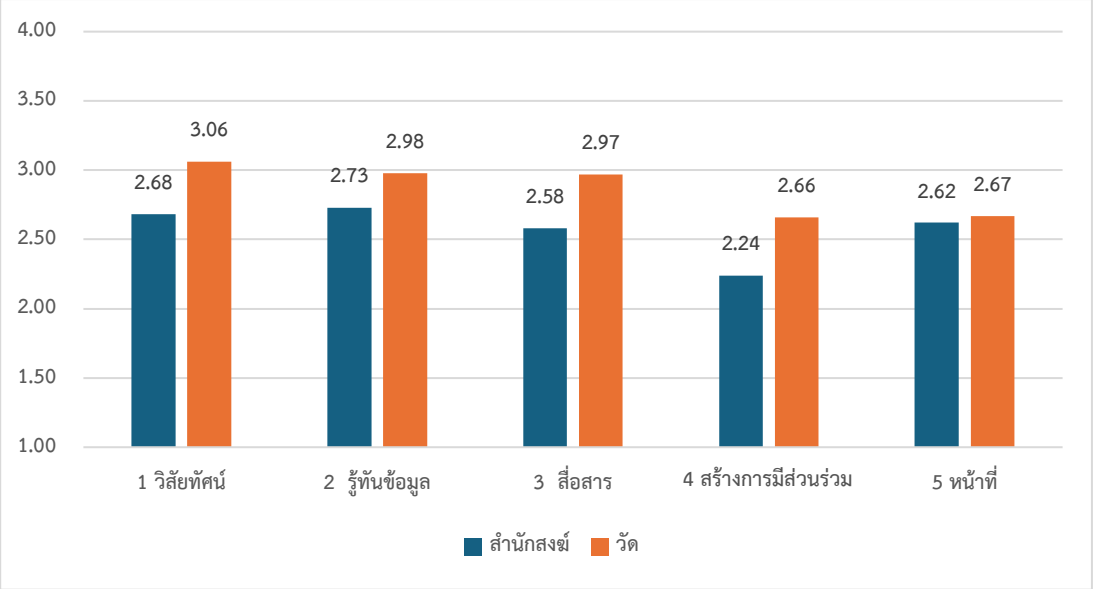

แผนภาพที่ 6.20 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามประเภทวัดที่จำพรรษาอยู่

ตารางที่ 6.28 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีจำนวนพระในวัดแตกต่างกันด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	< 5 รูป		6–12 รูป		> 12 รูป		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● วิสัยทัศน์	3.01	0.51	3.08	0.61	3.01	0.52	0.439
● รู้ทันข้อมูล	2.96	0.52	3.00	0.61	2.91	0.51	0.488
● สื่อสาร	2.90	0.54	2.98	0.52	2.95	0.45	0.465
● สร้างการมีส่วนร่วม	2.56	0.64	2.72	0.70	2.58	0.68	0.093
● ตามหน้าที่	2.64	0.66	2.71	0.65	2.62	0.59	0.450

*p <0.05

จากตารางที่ 6.28 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของสมรรถนะของพระ ในฐานะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อที่จำพรรษาในวัดมีจำนวนพระแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่จำพรรษาในวัดที่มีจำนวนพระแตกต่างกัน ซึ่งทั้ง 5 ไม่มีสมรรถะใด ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อนึ่ง ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างด้วยสถิติ On-Way ANOVA ดังกล่าว ไม่พบว่ามีสมรรถนะใดที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่มีการวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็นรายคู่ด้วยสถิติ LSD

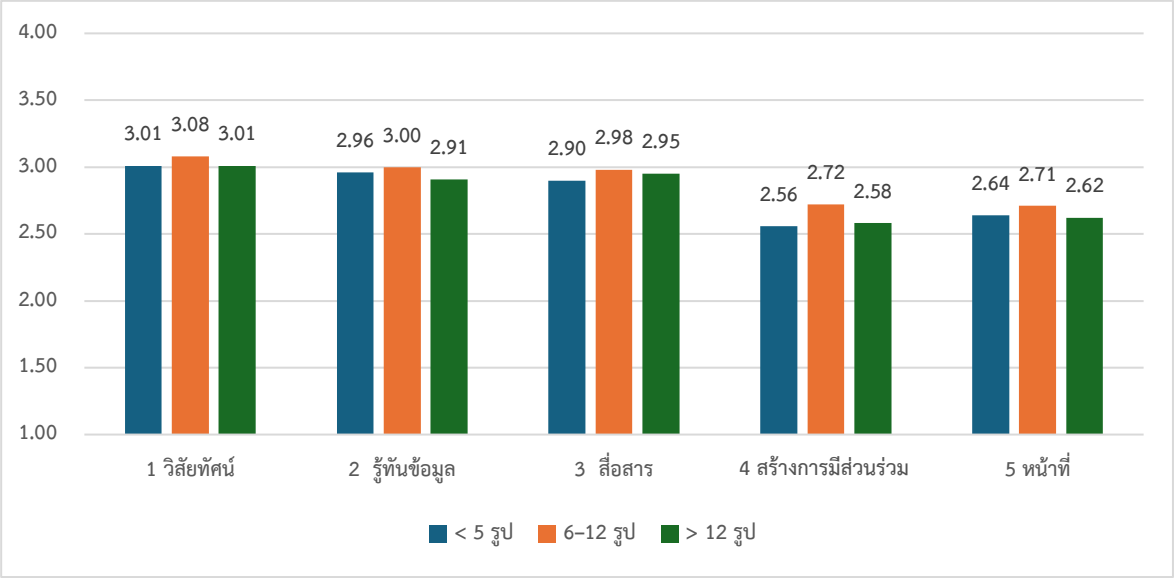

แผนภาพที่ 6.21 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามประเภทจำนวนพระในวัด

ตารางที่ 6.29 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อในรอบ 1 ปี แตกต่างกันด้วยสถิติ t-test

สมรรถนะ	เคยพลาดพลั้ง		ไม่พลาดพลั้ง		Sig. (2-tailed)
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	
● วิสัยทัศน์	3.12	0.67	3.04	0.55	0.544
● รู้ทันข้อมูล	2.94	0.61	2.97	0.56	0.848
● สื่อสาร	2.97	0.41	2.95	0.52	0.823
● สร้างการมีส่วนร่วม	2.71	0.69	2.63	0.68	0.565
● ตามหน้าที่	2.50	0.62	2.68	0.64	0.160

*p <0.05

จากตารางที่ 6.29 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อแตกต่างกันในรอบ 1 ปี

โดยใช้สถิติ t-test ผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งสองกลุ่ม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

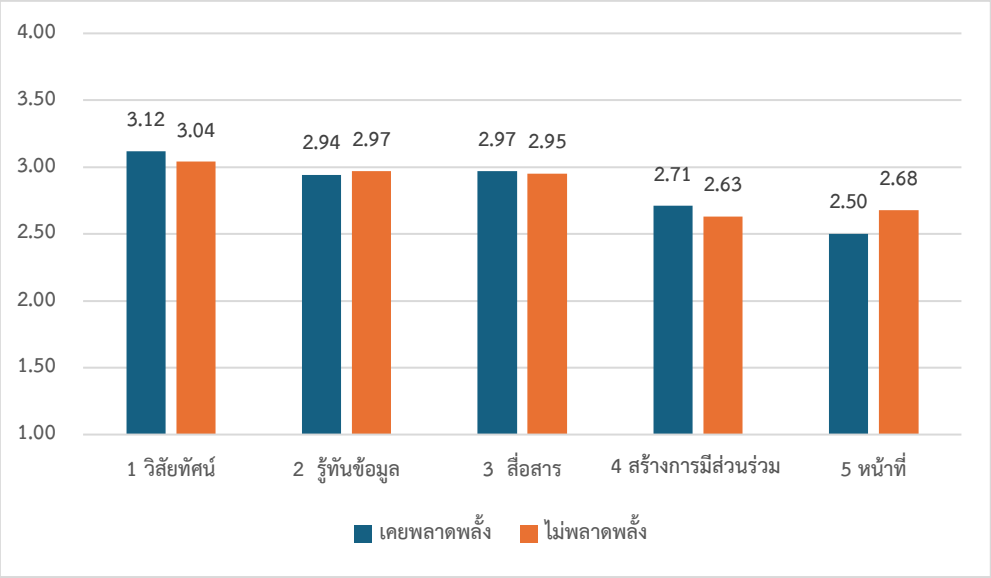

แผนภาพที่ 6.22 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) จำแนกตามประเภทจำนวนพระในวัด

6.3 ผลการวิเคราะห์จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อในระดับต่าง ๆ

การวิเคราะห์จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของพระ มีเกณฑ์ในการคำนวณระดับสมรรถนะดังนี้

คิดสัดส่วน ร้อยละ 60		คิดสัดส่วน ร้อยละ 40	ระดับสมรรถนะ
สมรรถนะหลัก • สมรรถนะที่ 1 • สมรรถนะที่ 2 • สมรรถนะที่ 3 • สมรรถนะที่ 4	+	**สมรรถนะตามหน้าที่** • สมรรถนะที่ 5	**3.25 – 4.00 = A (ดีมาก)** **2.50 – 3.24 = B (ดี)** **1.75 – 2.49 = C (ควรพัฒนา)** **1.00 – 1.74 = D (ควรพัฒนาอย่างมาก)**

สำหรับเกณฑ์ในการคำนวณนี้ ให้ค่าน้ำหนักของสมรรถนะหลักร้อยละ 60 และให้ค่าน้ำหนักของสมรรถนะตามหน้าที่ร้อยละ 40 ทั้งนี้ เนื่องจากสมรรถนะตามหน้าที่จะเกิดขึ้นได้ จำเป็นต้องอาศัยสมรรถนะหลักเป็นฐานในการทำหน้าที่ต่อยอด ดังนั้นหากสมรรถนะหลักไม่มีความมั่นคงแล้ว สมรรถนะตามหน้าที่ย่อม

ประสบผลสำเร็จได้ยาก การวัดระดับสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อจึงให้ความสำคัญกับสมรรถนะหลักมากกว่าสมรรนะตามหน้าที่ตามสัดส่วนดังกล่าว

ผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะของกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ทั้งในภาพรวม และเชิงเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน แสดงในตารางที่ 6.30 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6.30 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (พระ) ที่มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อในระดับต่าง ๆ ตามลักษณะทางประชากร

ลักษณะทางประชากร	A **ดีมาก** (3.25 – 4.00) จำนวน (%)	B **ดี** (2.50 – 3.24) จำนวน (%)	C **ควรพัฒนา** (1.75 – 2.49) จำนวน (%)	D **ควรพัฒนาเป็นพิเศษ** (0.5 – 1.74) จำนวน (%)
ทั้งหมด	**81.00** **(19.85)**	**215** **(52.70)**	**104** **(25.49)**	**8** **(1.96)**
แบ่งตามภูมิภาค				
● เหนือ	18 (17.65)	66 (64.71)	18 (17.65)	0 (0.00)
● ตะวันออกเฉียงเหนือ	23 (22.55)	34 (33.33)	37 (36.27)	8 (7.84)
● กลางและตะวันออก	8 (7.84)	60 (58.82)	34 (33.33)	0 (0.00)
● ใต้	32 (31.37)	55 (53.92)	15 (14.71)	0 (0.00)
แบ่งตามอายุ				
● Gen.Z (<27 ปี)	4 (7.55)	23 (43.40)	25 (47.17)	1 (1.89)
● Gen Y (27-44 ปี)	38 (24.36)	81 (51.92)	31 (19.87)	6 (3.85)
● Gen.X (45-60 ปี)	33 (24.44)	67 (49.63)	34 (25.19)	1 (0.74)
● Gen.BB. (>60 ปี)	6	44	14	0

ลักษณะทางประชากร	A **ดีมาก** (3.25 – 4.00) จำนวน (%)	B **ดี** (2.50 – 3.24) จำนวน (%)	C **ควรพัฒนา** (1.75 – 2.49) จำนวน (%)	D **ควรพัฒนาเป็นพิเศษ** (0.5 – 1.74) จำนวน (%)
	(9.38)	(68.75)	(21.88)	(0.00)
แบ่งตามจำนวนพรรษา				
● พระบวชใหม่ (<1 พรรษา)	2 (25.00)	4 (50.00)	2 (25.00)	0 (0.00)
● พระนวกะ (1-5 พรรษา)	22 (14.10)	82 (52.56)	49 (31.41)	3 (1.92)
● พระมัชฌิมะ (6-10 พรรษา)	20 (24.69)	37 (45.68)	19 (23.46)	5 (6.17)
● พระเถระ (11-20 พรรษา)	21 (25.61)	41 (50.00)	20 (24.39)	0 (0.00)
● พระมหาเถระ (>20 พรรษา)	16 (19.75)	51 (62.96)	14 (17.28)	0 (0.00)
แบ่งตามระดับการศึกษา (ทางโลก)				
● ต่ำกว่าประถมศึกษา	2 (20.00)	6 (60.00)	2 (20.00)	0 (0.00)
● ประถมศึกษา	14 (15.05)	57 (61.29)	22 (23.66)	0 (0.00)
● มัธยมศึกษา	41 (19.16)	100 (46.73)	66 (30.84)	7 (3.27)
● ปริญญาตรีขึ้นไป	24 (26.37)	52 (57.14)	14 (15.38)	1 (1.10)
แบ่งตามระดับการศึกษานักธรรม				
● ไม่ได้ศึกษา	6 (17.65)	18 (52.94)	10 (29.41)	0 (0.00)
● นักธรรมตรี	21	58	36	1

ลักษณะทางประชากร	A **ดีมาก** (3.25 – 4.00) จำนวน (%)	B **ดี** (2.50 – 3.24) จำนวน (%)	C **ควรพัฒนา** (1.75 – 2.49) จำนวน (%)	D **ควรพัฒนาเป็นพิเศษ** (0.5 – 1.74) จำนวน (%)
	(18.10)	(50.00)	(31.03)	(0.86)
● นักธรรมโท	16 (21.92)	35 (47.95)	19 (26.03)	3 (4.11)
● นักธรรมเอก	38 (20.54)	104 (56.22)	39 (21.08)	4 (2.16)
แบ่งตามระดับการศึกษาเปรียญธรรม				
● ไม่มีเปรียญ	70 (18.32)	202 (52.88)	102 (26.70)	8 (2.09)
● เปรียญตรี	5 (29.41)	10 (58.82)	2 (11.76)	0 (0.00)
● เปรียญโท	2 (40.00)	3 (60.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
● เปรียญเอก	4 (100.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
แบ่งตามบทบาทในวัด				
● พระลูกวัด	54 (17.25)	159 (50.80)	92 (29.39)	8 (2.56)
● ผู้ช่วย/รองเจ้าอาวาส	10 (30.30)	21 (63.64)	2 (6.06)	0 (0.00)
● เจ้าอาวาส	17 (27.42)	35 (56.45)	10 (16.13)	0 (0.00)
แบ่งตามสถานที่จำพรรษา				
● สำนักสงฆ์	1	7	9	1

ลักษณะทางประชากร	A **ดีมาก** (3.25 – 4.00) จำนวน (%)	B **ดี** (2.50 – 3.24) จำนวน (%)	C **ควรพัฒนา** (1.75 – 2.49) จำนวน (%)	D **ควรพัฒนาเป็นพิเศษ** (0.5 – 1.74) จำนวน (%)
	(5.56)	(38.89)	(50.00)	(5.56)
● วัด	80 (20.51)	208 (53.33)	95 (24.36)	7 (1.79)
แบ่งตามจำนวนพระในวัด				
● ไม่เกิน 5 รูป	23 (18.55)	64 (51.61)	34 (27.42)	3 (2.42)
● 6 – 12 รูป	46 (24.08)	100 (52.36)	42 (21.99)	3 (1.57)
● มากกว่า 12 รูป	12 (12.90)	51 (54.84)	28 (30.11)	2 (2.15)
แบ่งตามประสบการณ์พลาดพลั้งจากสื่อในรอบ 1 ปี				
● ไม่เคยพลาดพลั้ง	78 (20.47)	197 (51.71)	99 (25.98)	7 (1.84)
● เคยพลาดพลั้ง	3 (11.11)	18 (66.67)	5 (18.52)	1 (3.70)

จากตารางที่ 6.30 เป็นการวัดระดับสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ พบว่าในภาพรวม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 408 คน มีสมรรถนะอยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 52.70 รองลงมาคือ ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 25.49 และระดับ A (ดีมาก) จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 19.85 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 1.96

เมื่อวิเคราะห์ระดับสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ โดยจำแนกตามภูมิภาค อายุ จำนวนพรรษา ระดับการศึกษา (ทางโลก) ระดับการศึกษาทางธรรม ระดับการศึกษาเปรียญธรรม บทบาทในวัด สถานที่จำพรรษา จำนวนพระในวัด และประสบการณ์พลาดพลั้งจากสื่อในรอบ 1 ปี ผลการวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้

6.3.1 ภูมิภาค

กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่**ภาคเหนือ** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่ออยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 64.71 รองลงมาคือ ได้ระดับ A (ดีมาก) และระดับ C (ควรพัฒนา) เท่ากัน จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 17.65 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่**ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ C (ควรพัฒนา) มากที่สุด มีจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 36.27 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และระดับ A (ดีมาก) จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 22.55 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7.84

กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่**ภาคกลางและตะวันออกเฉียง**มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 58.82 รองลงมาคือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7.84 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่**ภาคใต้** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 53.92 รองลงมาคือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 31.37 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 14.71 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

6.3.2 ช่วงอายุ

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ช่วงอายุน้อยกว่า 27 ปี (Generation Z)** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ C (ควรพัฒนา) มากที่สุด มีจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 47.17 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 43.40 และระดับ A (ดีมาก) จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 7.55 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.89

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ช่วงอายุระหว่าง 27 – 44 ปี (Generation Y)** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 51.92 รองลงมา คือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 24.36 และระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 19.87 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 3.85

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ช่วงอายุระหว่าง 45 – 60 ปี (Generation X)** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 49.69

รองลงมา คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 25.19 และระดับ A (ดีมาก) จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 24.44 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.74

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ช่วงอายุมากกว่า 60 ปี (Generation BB.)** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 68.75 รองลงมา คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 21.88 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 9.38 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

6.3.3 จำนวนพรรษา

กลุ่มตัวอย่างที่มี**จำนวนพรรษาพระบวชใหม่ (น้อยกว่า 1 พรรษา)** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคือ ได้ระดับ A (ดีมาก) และระดับ C (ควรพัฒนา) เท่ากัน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**จำนวนพรรษาพระนวกะ (1 – 5 พรรษา)** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 52.56 รองลงมาคือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 31.41 และระดับ A (ดีมาก) จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 14.10 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.92

กลุ่มตัวอย่างที่มี**จำนวนพรรษาพระมัชฌิมะ (6 – 10 พรรษา)** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 45.68 รองลงมาคือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 24.69 และระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 23.46 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 6.17

กลุ่มตัวอย่างที่มี**จำนวนพรรษาพระเถระ (11 – 20 พรรษา)** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 25.61 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 24.39 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**จำนวนพรรษาพระมหาเถระ (มากกว่า 20 พรรษา)** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 62.96 รองลงมาคือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 19.75 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 17.28 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

6.3.4 ระดับการศึกษา (ทางโลก)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**การศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษา** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 รองลงมาคือ ได้ระดับ A (ดีมาก) และระดับ C (ควรพัฒนา) เท่ากัน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**การศึกษาระดับประถมศึกษา** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 61.29 รองลงมาคือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 23.66 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 15.05 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**การศึกษาระดับมัธยมศึกษา** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 46.73 รองลงมาคือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 30.84 และระดับ A (ดีมาก) จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 19.16 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3.27

กลุ่มตัวอย่างที่มี**การศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 รองลงมาคือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 26.37 และระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 15.38 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.10

6.3.5 ระดับการศึกษานักธรรม

กลุ่มตัวอย่าง**ที่ไม่ได้ศึกษานักธรรม** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 52.94 รองลงมาคือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 29.41 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 17.65 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**การศึกษาระดับนักธรรมตรี** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 31.03 และระดับ A (ดีมาก) จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 18.10 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.86

กลุ่มตัวอย่างที่มี**การศึกษาระดับนักธรรมโท** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 47.95 รองลงมาคือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 26.03 และระดับ A (ดีมาก) จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 21.92 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 4.11

กลุ่มตัวอย่างที่มี**การศึกษาระดับนักธรรมเอก** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 56.22 รองลงมาคือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 21.08 และระดับ A (ดีมาก) จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 20.54 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.16

6.3.6 ระดับการศึกษาเปรียญธรรม

กลุ่มตัวอย่างที่**ไม่มีเปรียญธรรม** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่ออยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 202 คน คิดเป็นร้อยละ 52.88 รองลงมาคือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 26.70 และระดับ A (ดีมาก) จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 18.32 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.09

กลุ่มตัวอย่างที่มี**การศึกษาระดับเปรียญตรี** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 58.82 รองลงมาคือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 29.41 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 11.76 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**การศึกษาระดับเปรียญโท** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 รองลงมาคือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) และระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**การศึกษาระดับเปรียญเอก** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) เพียงระดับเดียว มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ B (ดี) ระดับ C (ควรพัฒนา) และระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

6.3.7 บทบาทในวัด

กลุ่มตัวอย่างที่มี**บทบาทในวัดเป็นพระลูกวัด** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 50.80 รองลงมาคือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 29.39 และระดับ A (ดีมาก) จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 17.25 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.56

กลุ่มตัวอย่างที่มี**บทบาทในวัดเป็นผู้ช่วย/รองเจ้าอาวาส** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 63.64 รองลงมาคือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 30.30 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.06 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**บทบาทในวัดเป็นเจ้าอาวาส** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 56.45 รองลงมาคือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 27.42 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 16.13 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

6.3.8 สถานที่จำพรรษา

กลุ่มตัวอย่าง**จำพรรษาที่สำนักสงฆ์** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ C (ควรพัฒนา) มากที่สุด มีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 38.89 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ A (ดีมาก) และระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) เท่ากัน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 5.56

กลุ่มตัวอย่าง**จำพรรษาที่วัด** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่ออยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 รองลงมาคือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 24.36 และระดับ A (ดีมาก) จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.51 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.79

6.3.9 จำนวนพระในวัด

กลุ่มตัวอย่างที่มี**จำนวนพระในวัด ไม่เกิน 5 รูป** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 51.61 รองลงมาคือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 27.42 และระดับ A (ดีมาก) จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 18.55 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.79

กลุ่มตัวอย่างที่มี**จำนวนพระในวัด 6 – 12 รูป** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 52.36 รองลงมาคือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 24.08 และระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 21.99 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.57

กลุ่มตัวอย่างที่มี**จำนวนพระในวัดมากกว่า 12 รูป** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 54.84 รองลงมาคือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 30.11 และระดับ A (ดีมาก) จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 12.90 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.15

6.3.10 ประสบการณ์พลาดพลั้งจากสื่อในรอบ 1 ปี

กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีประสบการณ์พลาดพลั้งจากสื่อในรอบ 1 ปี มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 51.71 รองลงมาคือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 25.98 และระดับ A (ดีมาก) จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 20.47 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.84

กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์พลาดพลั้งจากสื่อในรอบ 1 ปี มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมาคือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 18.52 และระดับ A (ดีมาก) จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70

บทที่ 7
การวิเคราะห์สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของครู

บทนี้ เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่ม “ครู” ที่สอนอยู่ในโรงเรียนของชุมชน โดยการใช้การวิจัยเชิงปริมาณในการวิเคราะห์ และแปลผลระดับสมรรถนะทั้งในภาพรวม และเชิงเปรียบเทียบคุณลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง โดยผลการสำรวจสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของครู แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

7.1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะทางประชากร การเปิดรับสื่อ และประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อของกลุ่มตัวอย่าง

7.2 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของครู ทั้งในภาพรวม และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน

7.3 ผลการวิเคราะห์จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อในระดับต่าง ๆ ทั้งในภาพรวม และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน

7.1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะทางประชากร การเปิดรับสื่อ และประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู)

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง อันประกอบด้วย เพศ ช่วงอายุ (Generation) สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ตำแหน่ง วิทยฐานะ ระยะเวลาที่ทำงานในอาชีพครู และขนาดของโรงเรียนที่สอนอยู่ ตามลำดับ แสดงในตารางที่ 7.1 – 7.8 ส่วนผลการวิเคราะห์การเปิดรับสื่อของกลุ่มตัวอย่าง แสดงในตารางที่ 7.9 – 7.10 และผลการวิเคราะห์ประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อของกลุ่มตัวอย่าง แสดงในตารางที่ 7.11 – 7.12 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7.1 แสดงเพศของกลุ่มตัวอย่าง (ครู)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
● ชาย	109	26.71
● หญิง	296	72.55
● อื่น ๆ	3	0.74
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 7.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง มากที่สุด มีจำนวน 296 คน คิดเป็นร้อยละ 72.55 และเป็นเพศ จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 26.71

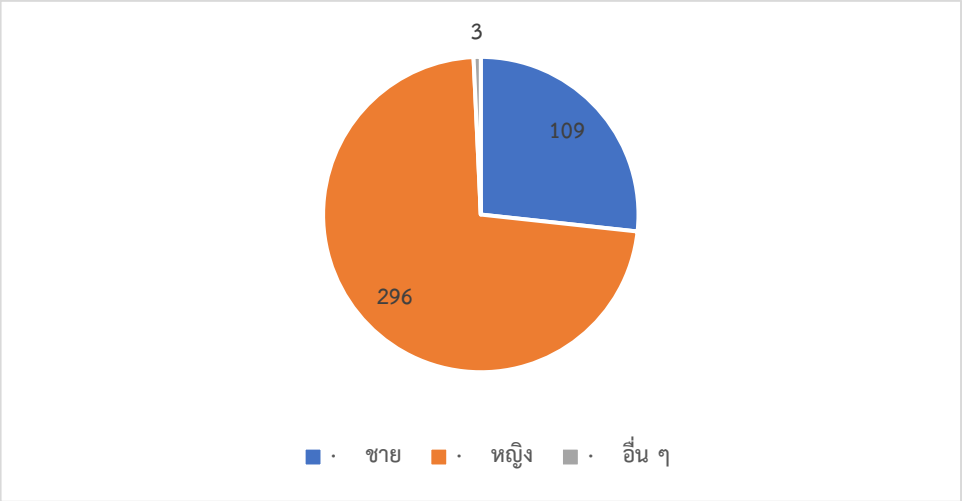

แผนภาพที่ 7.1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกเพศ (คน)

ตารางที่ 7.2 แสดงช่วงอายุ (Generation) ของกลุ่มตัวอย่าง (ครู)

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
• น้อยกว่า 27 ปี (Generation Z)	23	5.64
• 27 – 44 ปี (Generation Y)	247	60.54
• 45 – 60 ปี (Generation X)	136	33.33
• มากกว่า 60 ปี (Baby Boomer)	2	0.49
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 7.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีช่วงอายุระหว่าง 27 – 44 ปี (Generation Y) มากที่สุด มีจำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 60.54 รองลงมาคือ มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 45 – 60 ปี (Generation X) จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ กลุ่มที่มีอายุ มากกว่า 60 ปี (Baby Boomer) จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.49

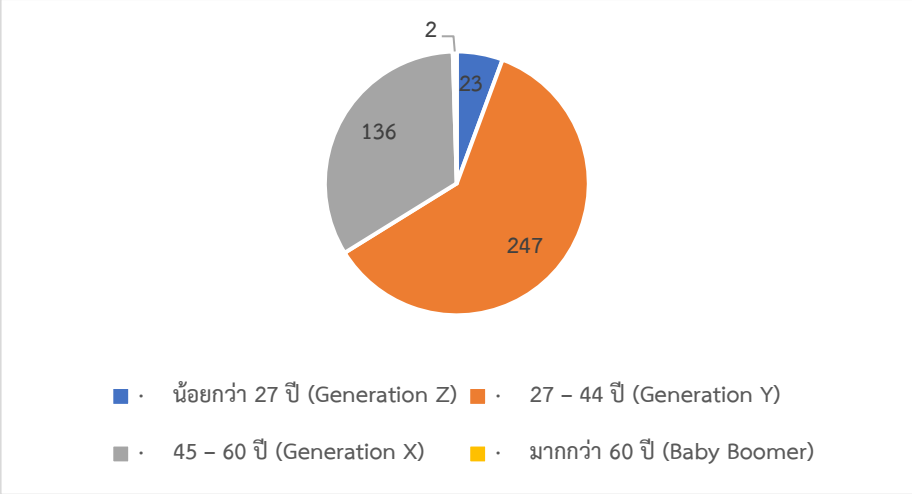

แผนภาพที่ 7.2 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามช่วงอายุ (Generation) (คน)

ตารางที่ 7.3 แสดงสถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่าง (ครู)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
● โสด	175	42.88
● สมรส	213	52.21
● หย่า/แยกกันอยู่	11	2.70
● หม้าย	9	2.21
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 7.3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพสมรส มากที่สุด มีจำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 52.21 รองลงมาคือ มีสถานภาพโสด จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 42.88 และกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ กลุ่มที่มีสถานภาพหม้าย จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.21

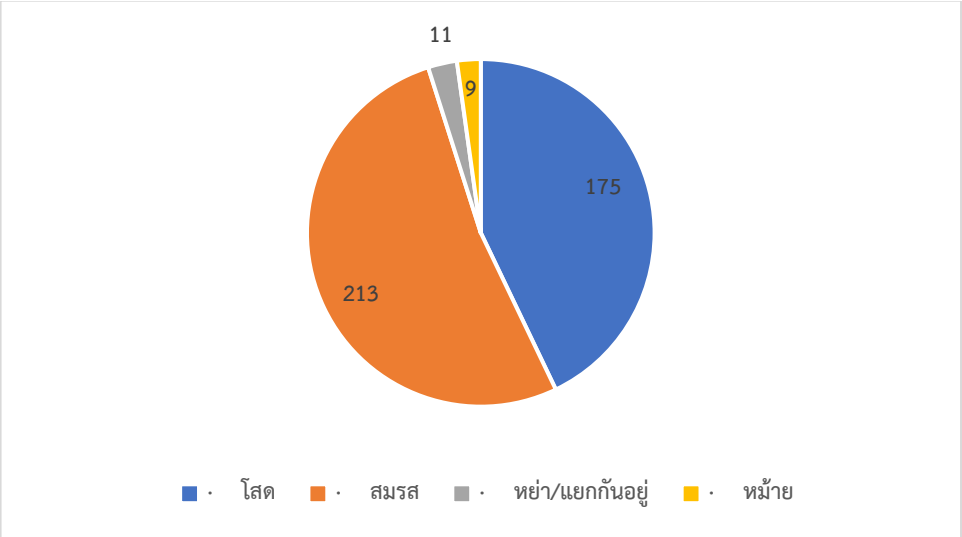

แผนภาพที่ 7.3 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามสถานภาพสมรส (คน)

ตารางที่ 7.4 แสดงระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง (ครู)

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
● ปริญญาตรี	325	79.66
● ปริญญาโท	79	19.36
● ปริญญาเอก	4	0.98
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 7.4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการศึกษาระดับปริญญาตรี มากที่สุด มีจำนวน 325 คน คิดเป็นร้อยละ 79.66 รองลงมาคือ มีการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 19.36 และกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ มีการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.98

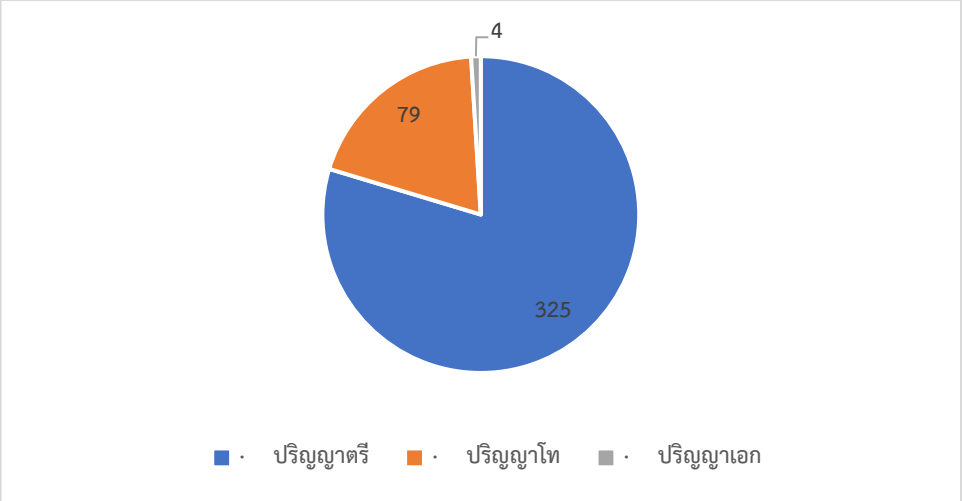

แผนภาพที่ 7.4 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามระดับการศึกษา (คน)

ตารางที่ 7.5 แสดงตำแหน่งของกลุ่มตัวอย่าง (ครู)

ตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
● ครูผู้สอน	371	90.93
● หัวหน้าสาย/หมวด	19	4.65
● ผู้ช่วย/รอง ผอ.	7	1.72
● ผู้อำนวยการ	11	2.70
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 7.5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีตำแหน่ง เป็นครูผู้สอน มากที่สุด มีจำนวน 371 คน คิดเป็นร้อยละ 90.93 รองลงมาคือ มีตำแหน่งบริหาร/ปฏิบัติการ เป็นหัวหน้าสาย/หมวด จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.65

และกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ มีตำแหน่งบริหาร/ปฏิบัติการ เป็นผู้ช่วย/รอง ผอ.จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.72

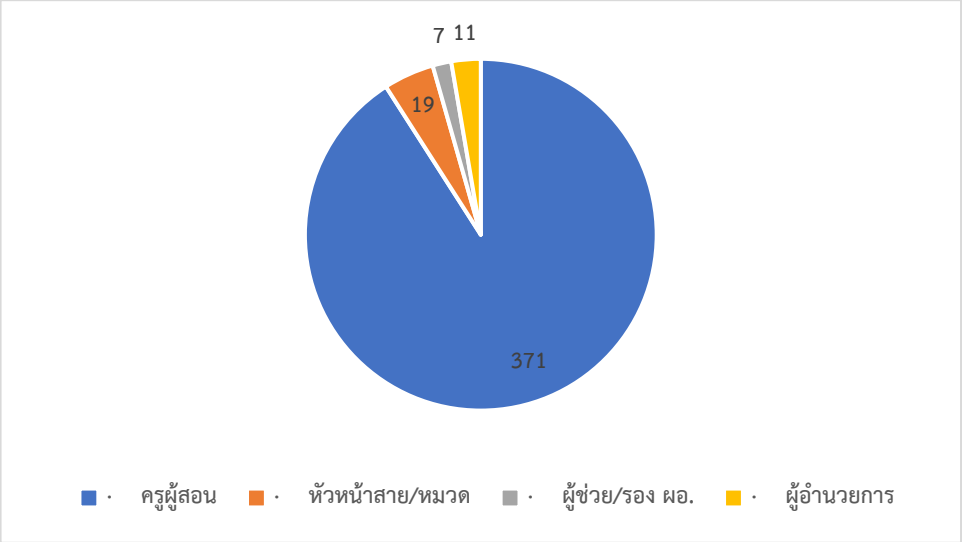

แผนภาพที่ 7.5 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามตำแหน่ง (คน)

ตารางที่ 7.6 แสดงวิทยฐานะของกลุ่มตัวอย่าง (ครู)

วิทยฐานะ	จำนวน	ร้อยละ
● ชำนาญการ	136	33.33
● ชำนาญการพิเศษ	112	27.46
● เชี่ยวชาญ	136	33.33
● เชี่ยวชาญพิเศษ	24	5.88
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 7.6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีวิทยฐานะ เป็นชำนาญการ และเชี่ยวชาญ มากที่สุด เท่ากัน มีจำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาคือ มีวิทยฐานะ เป็นชำนาญการพิเศษ จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 27.46 และกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ มีวิทยฐานะ เป็นเชี่ยวชาญพิเศษ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 5.88

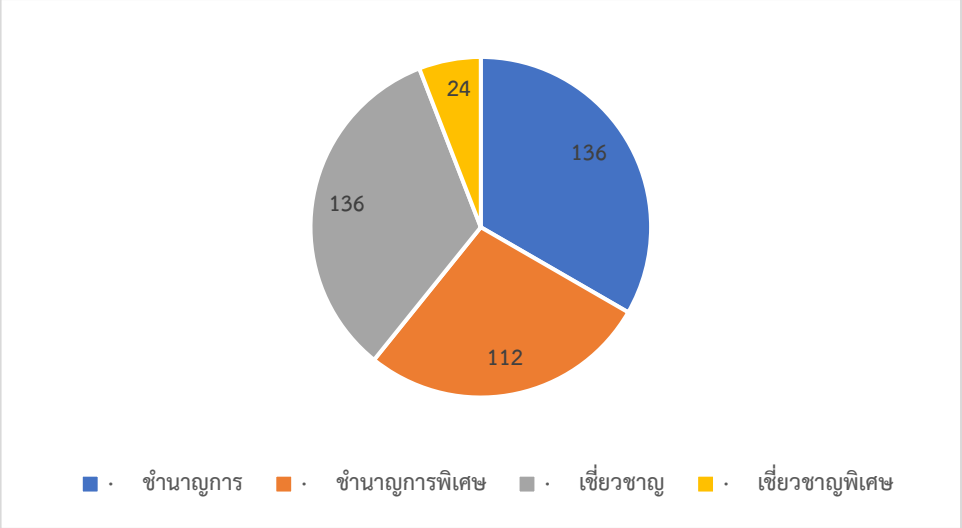

แผนภาพที่ 7.6 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามวิทยฐานะ (คน)

ตารางที่ 7.7 แสดงระยะเวลาทำงานในอาชีพครูของกลุ่มตัวอย่าง (ครู)

ระยะเวลา	จำนวน	ร้อยละ
● น้อยกว่า 5 ปี	0	0.00
● 1 – 5 ปี	102	25.00
● 6 – 10 ปี	84	20.56
● 11 – 20 ปี	124	30.40
● มากกว่า 20 ปี	98	24.04
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 7.7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาทำงานในอาชีพครู ระหว่าง 11 – 20 ปี มากที่สุด มีจำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 30.40 รองลงมาคือ มีระยะเวลาทำงานในอาชีพครู ระหว่าง 1 – 5 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 และกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ มีระยะเวลาทำงานในอาชีพครู ระหว่าง 6 – 10 ปี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 20.56

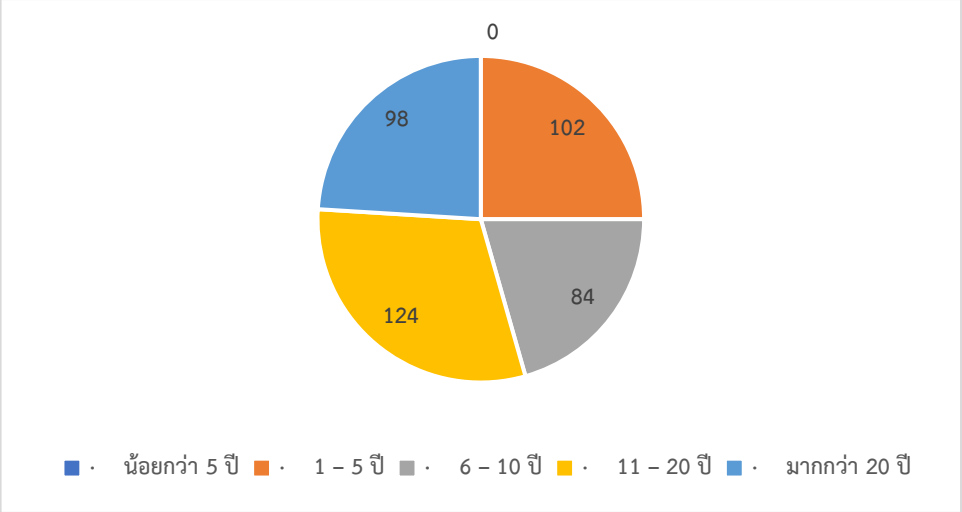

แผนภาพที่ 7.7 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุการทำงานในอาชีพครู (คน)

ตารางที่ 7.8 แสดงขนาดโรงเรียนที่กลุ่มตัวอย่างสอน

ขนาดโรงเรียน	จำนวน	ร้อยละ
● ขนาดเล็ก (นักเรียน ≤ 119 คน)	119	29.16
● ขนาดกลาง (นักเรียน 120-719 คน)	180	44.12
● ขนาดใหญ่ (นักเรียน 720-1,679 คน)	80	19.61
● ขนาดใหญ่พิเศษ (นักเรียน 1,680 คนขึ้นไป)	29	7.11
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 7.8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีขนาดโรงเรียนที่สอน ขนาดกลาง (นักเรียน 120-719 คน) มากที่สุด มีจำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 44.12 รองลงมาคือ มีขนาดโรงเรียนที่สอน ขนาดเล็ก (นักเรียน ≤ 119 คน) จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 29.16 และกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ มีขนาดโรงเรียนที่สอน ขนาดใหญ่พิเศษ (นักเรียน 1,680 คนขึ้นไป) จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 7.11

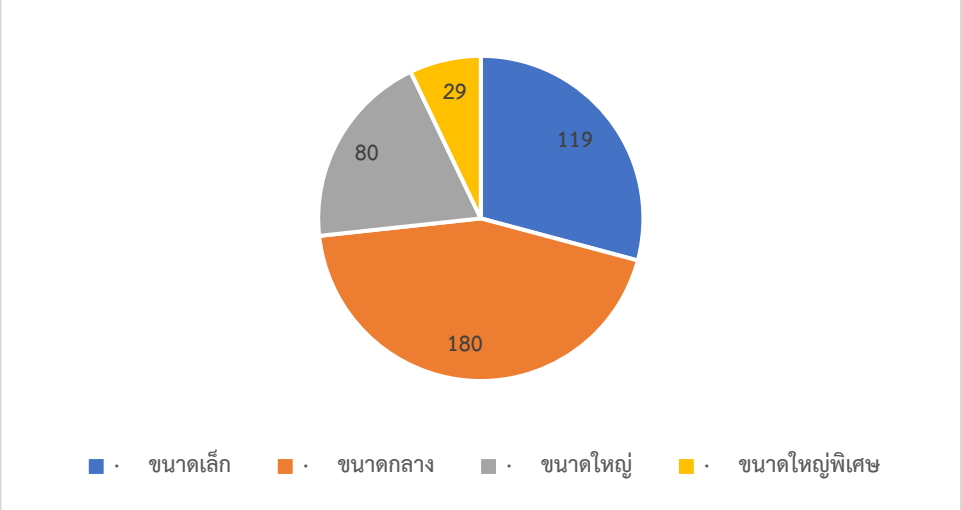

แผนภาพที่ 7.8 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามขนาดของโรงเรียนที่สอน (คน)

ตารางที่ 7.9 แสดงปริมาณการเปิดรับสื่อในแต่ละประเภทของกลุ่มตัวอย่าง (ครู)

ประเภทสื่อ	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่ใช้ (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล
● บุคคล	3	71	263	12	3.11	ปานกลาง
	(0.74)	(26.72)	(33.09)	(39.46)	(0.82)	
● โทรทัศน์	109	203	125	145	2.26	ปานกลาง
	(17.4)	(49.75)	(22.06)	(10.78)	(0.87)	
● วิทยุ	135	90	15	163	1.42	น้อยมาก
	(64.46)	(30.64)	(3.68)	(1.23)	(0.63)	
● YouTube	161	44	5	88	2.80	ปานกลาง
	(2.94)	(35.54)	(39.95)	(21.57)	(0.81)	
● Line	3	71	263	12	3.18	ปานกลาง
	(0.25)	(23.53)	(33.82)	(42.40)	(0.80)	
● Facebook	109	203	125	145	3.05	ปานกลาง
	(1.72)	(25.25)	(38.97)	(34.07)	(0.81)	
● Google	135	90	15	163	2.90	ปานกลาง
	(1.96)	(33.09)	(37.50)	(27.45)	(0.82)	
● TikTok	161	44	5	88	2.33	น้อย
	(22.06)	(39.46)	(22.06)	(16.42)	(1.00)	

ตารางที่ 7.9 เป็นการแสดงปริมาณการเปิดรับสื่อในแต่ละประเภทในรอบ 1 วันของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ยปริมาณการเปิดรับสื่อ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.00 – 1.74 หมายถึง “เปิดรับสื่อน้อยมาก”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.75 – 2.49 หมายถึง “เปิดรับสื่อน้อย”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.50 – 3.24 หมายถึง “เปิดรับสื่อปานกลาง”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.25 – 4.00 หมายถึง “เปิดรับสื่อมาก”

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ในรอบสัปดาห์กลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อจาก Line มากที่สุด เปิดรับในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.18, S.D. = 0.80) รองลงมาคือ เปิดรับสื่อจากบุคคล ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.11, S.D. = 0.82) ลำดับถัดไป คือ เปิดรับสื่อจาก Facebook ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.05, S.D. = 0.81) และเปิดรับสื่อน้อยที่สุด คือ เปิดรับสื่อจากวิทยุ ในระดับน้อยมาก ($\bar{x}$ = 1.42, S.D. = 0.63)

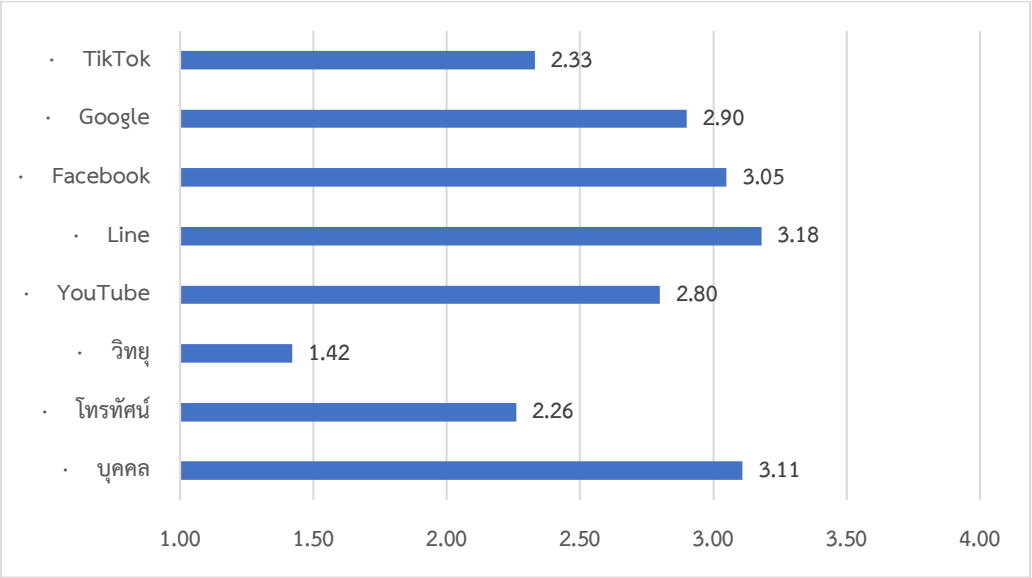

แผนภาพที่ 7.9 แสดงปริมาณการใช้สื่อแต่ละประเภทใน 1 วัน ของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 7.10 แสดงเรื่องที่เปิดรับจากสื่อในรอบสัปดาห์ของกลุ่มตัวอย่าง (ครู)

ประเภทสื่อ	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่ใช้ (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล
● สุขภาพ	12 (2.94)	116 (28.43)	184 (45.10)	96 (23.53)	2.89 (0.79)	ปานกลาง
● ธรรมะ	36 (8.82)	206 (50.49)	114 (27.94)	52 (12.75)	2.45 (0.82)	น้อย

ประเภทสื่อ	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่ใช้ (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล
● อาหาร	7 (1.72)	85 (20.83)	204 (50.00)	112 (27.45)	3.03 (0.74)	ปานกลาง
● เกษตรกรรม	42 (10.29)	227 (55.64)	106 (25.98)	33 (8.09)	2.32 (0.77)	น้อย
● การงาน/อาชีพ	11 (2.70)	176 (43.14)	156 (38.24)	65 (15.93)	2.67 (0.77)	ปานกลาง
● ข่าวทั่วไป	2 (0.49)	92 (22.55)	180 (44.12)	134 (32.84)	3.09 (0.75)	ปานกลาง
● การเมือง	36 (8.82)	193 (47.30)	127 (31.13)	52 (12.75)	2.48 (0.83)	น้อย
● การลงทุน/การเงิน	62 (15.20)	207 (50.74)	103 (25.25)	36 (8.82)	2.28 (0.83)	น้อย
● บันเทิง	21 (5.15)	96 (23.53)	171 (41.91)	120 (29.41)	2.96 (0.86)	ปานกลาง
● กีฬา	34 (8.33)	207 (50.74)	126 (30.88)	41 (10.05)	2.43 (0.78)	น้อย
● ความเชื่อ	103 (25.25)	186 (45.59)	83 (20.34)	36 (8.82)	2.13 (0.89)	น้อย
● ความรู้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	9 (2.21)	98 (24.02)	213 (52.21)	88 (21.57)	2.93 (0.74)	ปานกลาง

ตารางที่ 7.10 เป็นการแสดงปริมาณเรื่องที่เปิดรับสื่อในรอบ 1 สัปดาห์ของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ยปริมาณการเปิดรับสื่อ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.00 – 1.74 หมายถึง “เปิดรับสื่อน้อยมาก”

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.75 – 2.49 หมายถึง “เปิดรับสื่อน้อย”

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.50 – 3.24 หมายถึง “เปิดรับสื่อปานกลาง”

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.25 – 4.00 หมายถึง “เปิดรับสื่อมาก”

ผลการวิเคราะห์พบว่า ในรอบสัปดาห์กลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อในเรื่องข่าวทั่วไป มากที่สุด เปิดรับในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.09, S.D. = 0.75) รองลงมาคือ อาหาร เปิดรับในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.03, S.D. = 0.74) ถัดไป คือ บันเทิง เปิดรับในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.96, S.D. = 0.86) รองลงไป คือ ความรู้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ($\bar{x}$ = 2.93, S.D. = 0.74) สุขภาพ ($\bar{x}$ = 2.89, S.D. = 0.79) และการงาน/อาชีพ ($\bar{x}$ = 2.67, S.D. = 0.77) ตามลำดับ ซึ่งเปิดรับในระดับปานกลางทั้ง 3 เรื่อง ส่วนเรื่องที่เปิดรับในสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ความเชื่อ เปิดรับในระดับน้อย ($\bar{x}$ = 2.13, S.D. = 0.89)

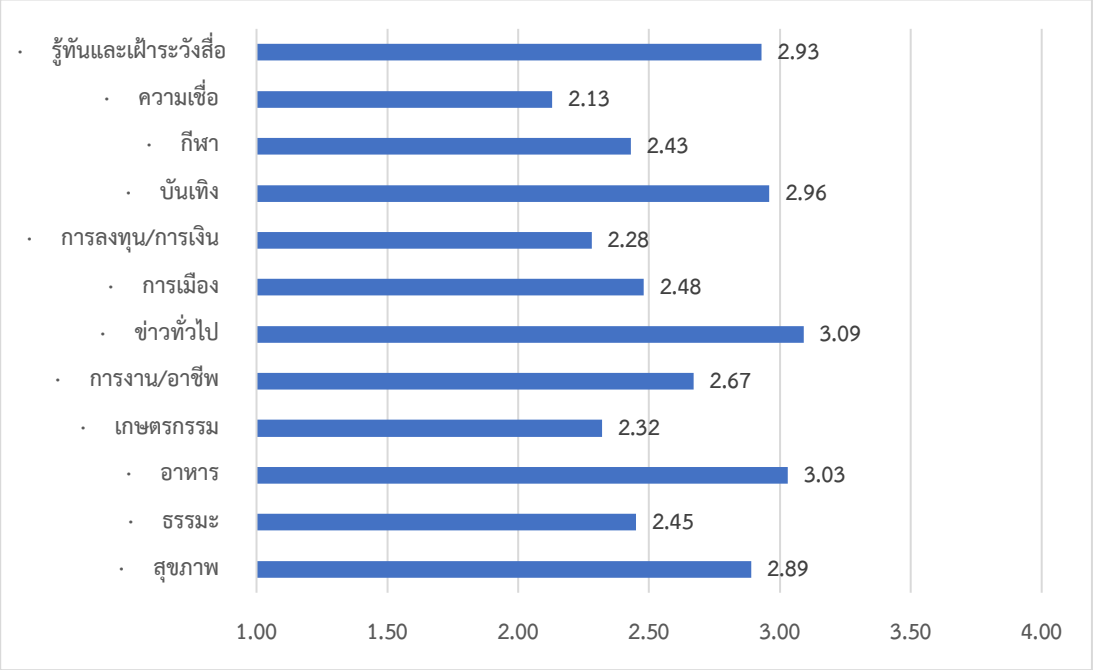

แผนภาพที่ 7.10 แสดงเรื่องที่เปิดรับสื่อในรอบสัปดาห์ของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 7.11 แสดงประสบการณ์พลาดพลั้งของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จากการใช้สื่อในรอบ 1 ปี (การถูกหลอกจนได้รับผลกระทบเชิงลบ)

ประสบการณ์	จำนวน	ร้อยละ
● เคยพลาดพลั้ง	43	10.54
● ยังไม่พลาดพลั้ง	365	89.46
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 7.11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ 365 คน คิดเป็นร้อยละ 89.46 ไม่เคยพลาดพลั้งถูกหลอก หรือเกิดผลกระทบในทางลบ ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา แต่มีกลุ่มตัวอย่างบางส่วน คือ จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.54 ที่เคยพลาดพลั้งจากการใช้สื่อ

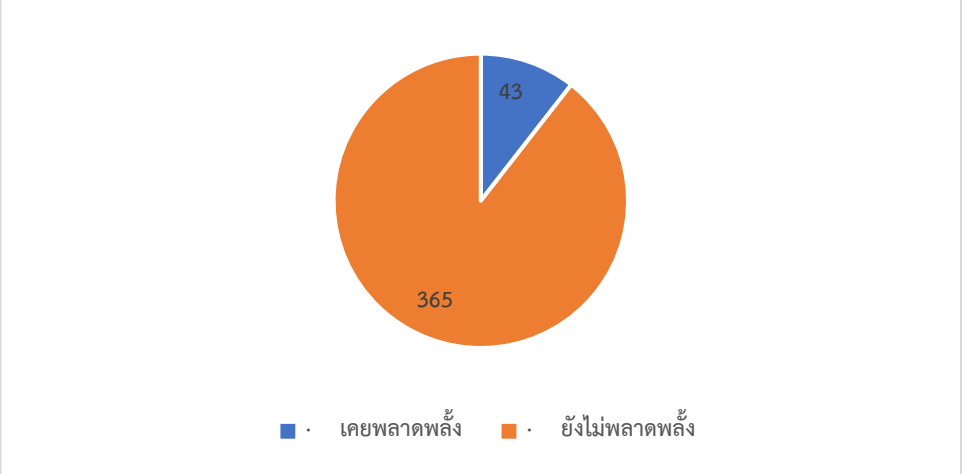

แผนภาพที่ 7.11 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน) จำแนกตามประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อ

ตารางที่ 7.12 แสดงผลกระทบเชิงลบจากการพลาดพลั้งของกลุ่มตัวอย่าง (ครู)

มิติสุขภาวะที่ได้รับผลกระทบ	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่กระทบ (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล
● ด้านร่างกาย	28 (65.12)	10 (23.26)	5 (11.63)	0 (0.00)	2.47 (0.70)	น้อย
● ด้านจิตใจ	14 (32.56)	21 (48.84)	7 (16.28)	1 (2.33)	2.86 (0.71)	ปานกลาง
● ด้านสังคม	29 (67.44)	12 (27.91)	2 (4.65)	0 (0.00)	2.37 (0.58)	น้อย
● ด้านปัญญา	36 (83.72)	7 (16.28)	0 (0.00)	0 (0.00)	2.16 (0.37)	น้อย
● ด้านเศรษฐกิจ	7 (16.28)	13 (30.23)	18 (41.86)	5 (11.63)	3.37 (0.76)	มาก

จากตารางที่ 7.12 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่พลาดพลั้ง และได้รับผลกระทบเชิงลบจากการใช้สื่อ จำนวน 43 คน ได้รับผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ มากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.37, S.D. = 0.76) รองลงมาคือ ด้านจิตใจ ที่ส่งผลกระทบในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.86, S.D. = 0.71) ลำดับถัดไป คือ ด้านร่างกาย ที่ส่งผลกระทบในระดับน้อย ($\bar{x}$ = 2.47, S.D. = 0.70) และด้านที่ส่งผลกระทบน้อยที่สุด คือ ด้านปัญญา ที่ส่งผลกระทบในระดับน้อยมากเช่นเดียวกัน ($\bar{x}$ = 2.16, S.D. = 0.37)

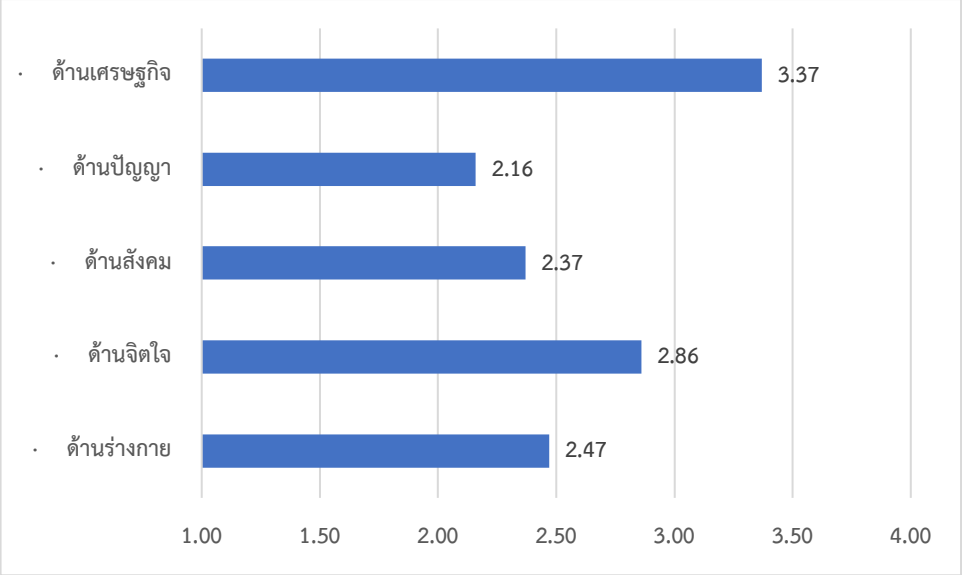

แผนภาพที่ 7.12 แสดงค่าเฉลี่ยผลกระทบเชิงลบจากประสบการณ์เคยพลาดพลั้งจากการใช้สื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู)

7.2 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของครู

ผลการวิเคราะห์สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของครูในภาพรวม แสดงในตารางที่ 7.13 และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน อันประกอบด้วย เพศ ช่วงอายุ (Generation) สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ตำแหน่ง วิทยฐานะ ระยะเวลาที่ทำงานในอาชีพครู และขนาดของโรงเรียนที่สอนอยู่ ตามลำดับ แสดงในตารางที่ 7.14 – 7.26 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7.13 นำเสนอผลการประเมินสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของครูในภาพรวมทั้ง 5 สมรรถนะ อันประกอบด้วย สมรรถนะหลัก 4 สมรรถนะ ได้แก่ สมรรถนะที่ 1 มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ สมรรถนะที่ 2 เท่าทันข้อมูล สมรรถนะที่ 3 การสื่อสาร และสมรรถนะที่ 4 สร้างการมีส่วนร่วม และสมรรถนะตามหน้าที่ ได้แก่ สมรรถนะที่ 5 จัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยในการวิเคราะห์ และมีเกณฑ์ในการแปลผลดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.00 – 1.74 หมายถึง “มีสมรรถนะน้อยมาก”

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.75 – 2.49 หมายถึง “มีสมรรถนะน้อย”

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.50 – 3.24 หมายถึง “มีสมรรถนะปานกลาง”

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.25 – 4.00 หมายถึง “มีสมรรถนะสูง”

ตารางที่ 7.13 ผลการประเมินสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของครูในภาพรวม

ข้อคำถามเพื่อบ่งชี้สมรรถนะ	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
สมรรถนะที่ 1: มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**3.50**	**0.37**	**สูง**
1.1 เห็นปัญหาและความเสี่ยงของชุมชนจากสื่อหลอกทั้งปัจจุบันและอนาคต	***3.69***	***0.38***	**สูง**
1) ท่าน **“รู้”** ว่าข้อมูลแบบไหนเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนของท่าน	3.67	0.49	สูง
2) ท่าน **“รู้”** ว่าวิธีการสื่อสารแบบไหนจะส่งผลเสียต่อนักเรียนของท่าน	3.74	0.48	สูง
3) ท่าน **“เห็นภาพผลกระทบ”** ของนักเรียนหากพวกเขาขาดการรู้เท่าทันสื่อ	3.66	0.51	สูง
1.2 วางแผนดำเนินการเพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**3.20**	**0.62**	**ปานกลาง**
4) ท่าน **“จัดทำแผน”** ที่จะทำให้นักเรียนรู้เท่าทันสื่อ	3.19	0.67	ปานกลาง
5) ท่านได้ **“ลงมือทำ”** โครงการ/กิจกรรม ให้นักเรียนรู้เท่าทันสื่อ ตามแผนที่วางไว้	3.21	0.69	ปานกลาง
สมรรถนะที่ 2: เท่าทันข้อมูล	**3.27**	**0.49**	**สูง**
2.1 ก้าวทันข้อมูลความรู้ที่ทันสมัยและรอบด้าน	***3.31***	***0.57***	**สูง**
6) ท่าน **“รู้”** วิธีป้องกัน หมายเลขโทรศัพท์แปลกปลอม	3.38	0.66	สูง
7) ท่าน **“รู้”** ว่ามีการใช้ AI ตรวจจับความสนใจและพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์	3.24	0.70	ปานกลาง
2.2 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้	***3.33***	***0.59***	**สูง**
8) ท่าน **“ตรวจสอบ”** ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้มาจากบุคคลอื่น	3.29	0.66	สูง
9) ท่าน **“ตรวจสอบ”** ความน่าเชื่อถือของข้อมูลออนไลน์	3.37	0.70	สูง
2.3 เป็นตัวอย่างของการเป็นผู้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	***3.16***	***0.69***	**ปานกลาง**
10) ท่าน **“แจ้ง”** อย่างเป็นทางการให้นักเรียนรู้วิธีการหลอกลวงของมิจฉาชีพ	3.15	0.79	ปานกลาง
11) ท่าน **“บอก”** ให้นักเรียนรู้ว่ามีเทคโนโลยีที่ใช้ทำสื่อปลอมได้ง่าย	3.17	0.76	ปานกลาง
สมรรถนะที่ 3: การสื่อสาร	**3.44**	**0.43**	**สูง**
3.1 สื่อสารด้วยเหตุผล	***3.50***	***0.61***	**สูง**
12) ท่าน **“สามารถชี้”** ให้นักเรียนเห็นว่า หากไม่รู้ทันสื่อจะเกิดความเสียหายอย่างไร	3.50	0.61	สูง

ข้อคำถามเพื่อบ่งชี้สมรรถนะ	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
3.2 ใช้ความฉลาดทางอารมณ์ควบคุมการสื่อสาร	***3.40***	***0.65***	**สูง**
13) ท่าน **“สามารถสื่อสาร”** กับนักเรียนที่กำลังตื่นตกใจได้	3.40	0.65	สูง
3.3 ใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	***3.34***	***0.67***	**สูง**
14) ท่าน **“ใช้สื่อที่มีอยู่”** สื่อสารการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้กับนักเรียนของท่าน	3.34	0.67	สูง
3.4 รับฟังความเห็นอย่างเป็นกลาง	***3.51***	***0.59***	**สูง**
15) ท่าน **“รับฟัง”** ข้อมูลทุกข้อมูล แม้จะขัดแย้งกับความเชื่อส่วนตัวของท่าน	3.51	0.59	สูง
3.5 ให้ความเห็นตอบกลับอย่างทันต่อเหตุการณ์	***3.43***	***0.61***	**สูง**
16) ท่าน **“ให้คำแนะนำ”** ต่อปัญหาด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของนักเรียนได้อย่างทันการณ์	3.43	0.61	สูง
<u>สมรรถนะที่ 4</u>: สร้างการมีส่วนร่วม	**3.09**	**0.60**	**ปานกลาง**
4.1 สร้างและประสานเครือข่ายภายในชุมชน	***3.09***	***0.69***	**ปานกลาง**
17) ท่าน **“สร้างช่องทางออนไลน์”** เพื่อให้นักเรียนเข้าร่วมกลุ่มเฝ้าระวังสื่อ	3.07	0.80	ปานกลาง
18) ท่าน **“หาแนวร่วม”** ครูในโรงเรียนในการเฝ้าระวังสื่อ	3.11	0.76	ปานกลาง
4.2 สร้างและประสานเครือข่ายระหว่างชุมชน	***3.09***	***0.71***	**ปานกลาง**
19) ท่าน **“สามารถประสาน”** หน่วยงานภายนอก เพื่อป้องกันนักเรียนไม่ให้ตกเป็นเหยื่อมิจฉาชีพ และช่วยเฝ้าระวังนักเรียน เมื่ออยู่นอกโรงเรียน	3.13	0.77	ปานกลาง
20) ท่าน **“สามารถจัดอบรม”** ความรู้เรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อโดยเชิญผู้มีความรู้จากภายนอกโรงเรียนเป็นวิทยากร	3.06	0.80	ปานกลาง
<u>สมรรถนะที่ 5</u>: จัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**3.29**	**0.53**	**สูง**
5.1 ออกแบบการสอนที่เพิ่มพูนทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**3.34**	**0.65**	**สูง**
21) ท่าน **“ประยุกต์”** ใช้ตัวอย่างที่ทันต่อเหตุการณ์ ในการสอนของท่าน	3.34	0.65	สูง
5.2 สร้างหรือประยุกต์ใช้สื่อ และส่งเสริมให้นักเรียนสร้าง ผลิต เผยแพร่สื่อ	**3.28**	**0.69**	**สูง**
22) ท่าน **“ส่งเสริม”** ให้นักเรียนสร้าง ผลิต และเผยแพร่สื่ออย่างปลอดภัย	3.28	0.69	สูง

ข้อคำถามเพื่อบ่งชี้สมรรถนะ	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
5.3 จัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**3.23**	**0.64**	**ปานกลาง**
23) ท่าน **"จัดกิจกรรม"** ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้นักเรียน เมื่อมีโอกาส	3.28	0.70	สูง
24) ท่าน "ประเมิน" ผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้นักเรียน	3.18	0.72	ปานกลาง
5.4 ติดตามเฝ้าระวังความปลอดภัยแก่นักเรียน	**3.37**	**0.64**	**สูง**
25) ท่าน **"สอดส่องและเฝ้าระวัง"** ความปลอดภัยจากการใช้สื่อให้แก่นักเรียน	3.37	0.64	สูง

จากตารางที่ 7.13 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะ 4 จาก 5 คือ สมรรถนะที่ 1 มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ สมรรถนะที่ 2 เท่าทันข้อมูล สมรรถนะที่ 3 การสื่อสาร และสมรรถนะที่ 5 เผยแพร่ธรรมะเพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับสูง ยกเว้น สมรรถนะที่ 4 สร้างการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อวิเคราะห์เป็นรายสมรรถนะ พบว่า **สมรรถนะที่ 1 มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ** มีองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.1 เห็นปัญหาและความเสี่ยงของชุมชนจากสื่อหลอกทั้งปัจจุบันและอนาคต และ 1.2 วางแผนดำเนินการเพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะในองค์ประกอบ 1.1 อยู่ในระดับสูง ส่วนสมรรถนะในองค์ประกอบ 1.2 อยู่ในระดับปานกลาง

สมรรถนะที่ 2 เท่าทันข้อมูล มีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1 ก้าวทันข้อมูลความรู้ที่ทันสมัยและรอบด้าน 2.2 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้ และ 2.3 เป็นตัวอย่างของการเป็นผู้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะในองค์ประกอบ 2.1 และ 2.2 อยู่ในระดับสูงทั้งคู่ ส่วน 2.3 มีสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลาง

สมรรถนะที่ 3 การสื่อสาร มีองค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 3.1 สื่อสารด้วยเหตุผล 3.2 ใช้ความฉลาดทางอารมณ์ควบคุมการสื่อสาร 3.3 ใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย 3.4 รับฟังความเห็นอย่างเป็นกลาง และ 3.5 ให้ความเห็นตอบกลับอย่างทันเหตุการณ์ ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับสูงทั้งหมด โดย 3.4 มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงไป คือ 3.1 3.5 3.2 และ 3.3 ตามลำดับ

สมรรถนะที่ 4 สร้างการมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 4.1 สร้างและประสานเครือข่ายภายในชุมชน และ 4.2 สร้างและประสานเครือข่ายระหว่างชุมชน ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลางทั้งสององค์ประกอบ และค่าเฉลี่ยเท่ากัน

สมรรถนะที่ 5 จัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ มีองค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 5.1 ออกแบบการสอนที่เพิ่มพูนทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ 5.2 สร้างหรือประยุกต์ใช้สื่อ และส่งเสริมให้นักเรียนสร้าง ผลิต เผยแพร่สื่อ 5.3 จัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ และ 5.4 ติดตามเฝ้าระวังความปลอดภัยแก่นักเรียน ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะอยู่ในระดับสูง ในองค์ประกอบ 5.1 5.2 และ 5.4 ส่วน 5.3 มีสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลาง

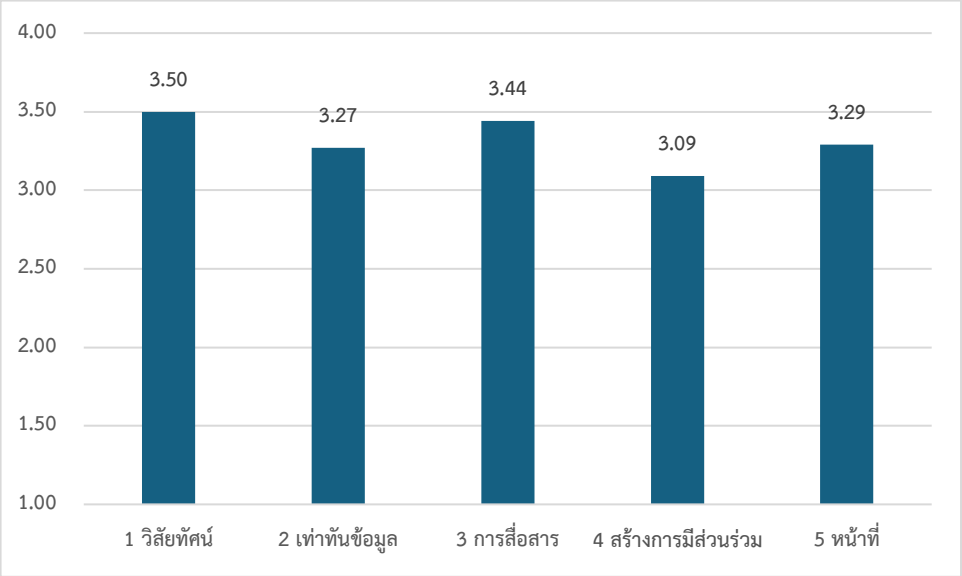

แผนภาพที่ 7.13 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ในภาพรวม

ตารางที่ 7.14 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่อยู่ในภูมิภาคแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	เหนือ		ตะวันออกเฉียงเหนือ		กลางและตะวันออก		ใต้		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● วิสัยทัศน์	3.48	0.38	3.53	0.37	3.41	0.37	3.56	0.34	0.019*
● รู้ทันข้อมูล	3.30	0.46	3.27	0.45	3.21	0.55	3.29	0.50	0.530
● สื่อสาร	3.46	0.44	3.41	0.40	3.44	0.43	3.44	0.47	0.895
● สร้างการมีส่วนร่วม	3.26	0.56	3.11	0.62	2.95	0.60	3.04	0.59	0.002*
● ตามหน้าที่	3.30	0.53	3.34	0.56	3.23	0.49	3.29	0.51	0.501

*p <0.05

จากตารางที่ 7.14 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและตะวันออก และภาคใต้ มีสมรรถนะ 2 ใน 5 สมรรถนะ คือ “วิสัยทัศน์” และ “สร้างการมีส่วนร่วม” ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในส่วนของสมรรถนะด้าน “รู้ทันข้อมูล” “ตามหน้าที่” และ “สื่อสาร” พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

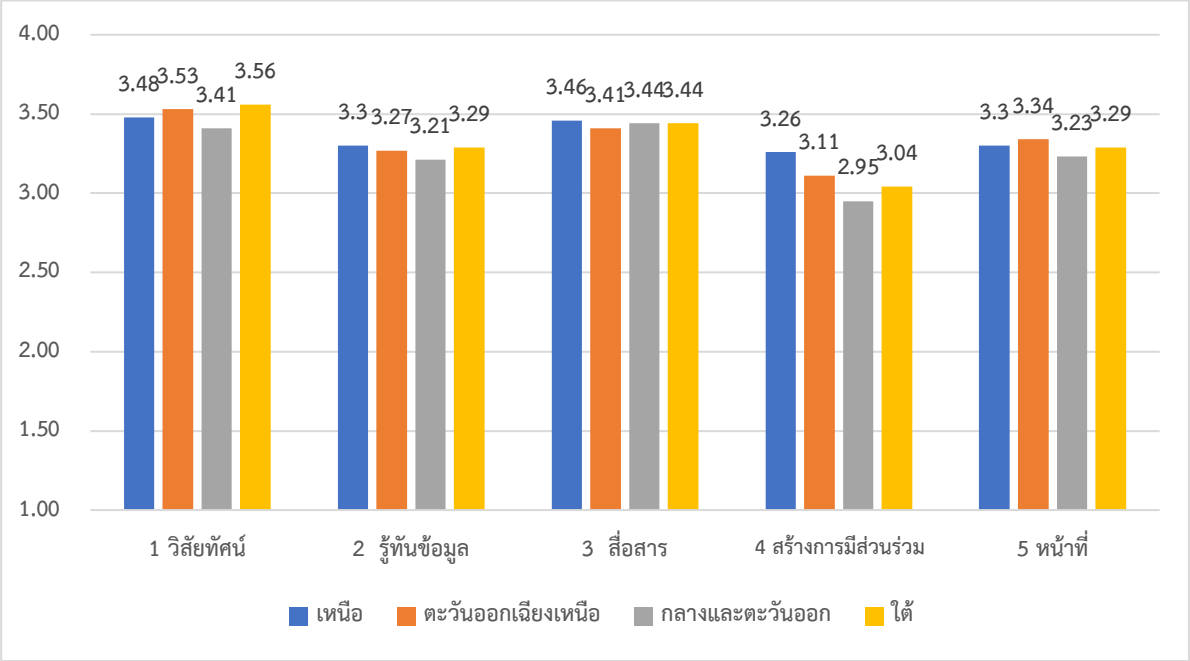

แผนภาพที่ 7.14 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามภูมิภาค

ตารางที่ 7.15 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคแตกต่างกันเป็นรายคู่ด้วยสถิติ LSD

ภูมิภาค	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลางและตะวันออก	ใต้
<u>วิสัยทัศน์</u>: ค่าเฉลี่ย	**3.48**	**3.53**	**3.41**	**3.56**
เหนือ		0.284	0.180	0.117
ตะวันออกเฉียงเหนือ			0.016*	0.618
กลางและตะวันออก				0.114
ใต้				

ภูมิภาค	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลางและตะวันออก	ใต้
สร้างการมีส่วนร่วม: ค่าเฉลี่ย	**3.26**	**3.11**	**2.95**	**3.04**
เหนือ		0.068	0.000*	0.008*
ตะวันออกเฉียงเหนือ			0.049*	0.409
กลางและตะวันออก				0.250
ใต้				

*p <0.05

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์เฉพาะสมรรถนะที่มีความแตกต่างกัน ในตารางที่ 7.15 แสดงให้เห็นดังนี้

สมรรถนะด้านวิสัยทัศน์ กลุ่มตัวอย่างจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างภาคกลางและตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะด้านสร้างการมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างจากภาคเหนือ มีสมรรถนะสูงกว่า ภาคกลางและตะวันออก และภาคใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และกลุ่มตัวอย่างจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างภาคกลางและตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 7.16 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีเพศแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	ชาย		หญิง		อื่น ๆ		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● วิสัยทัศน์	3.49	0.38	3.50	0.36	3.27	0.31	0.537
● รู้ทันข้อมูล	3.29	0.50	3.26	0.49	3.00	0.00	0.550
● สื่อสาร	3.43	0.44	3.44	0.43	3.40	0.20	0.966
● สร้างการมีส่วนร่วม	3.12	0.59	3.08	0.61	2.92	0.38	0.752
● ตามหน้าที่	3.33	0.59	3.28	0.50	3.00	0.35	0.441

*p <0.05

จากตารางที่ 7.16 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกัน มีสมรรถนะทั้ง 5 สมรรถนะ ได้แก่ ด้าน “วิสัยทัศน์” “รู้ทันข้อมูล” “สื่อสาร” “สร้างการมีส่วนร่วม” และ“ตามหน้าที่” ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่ต้องวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยสถิติ LSD

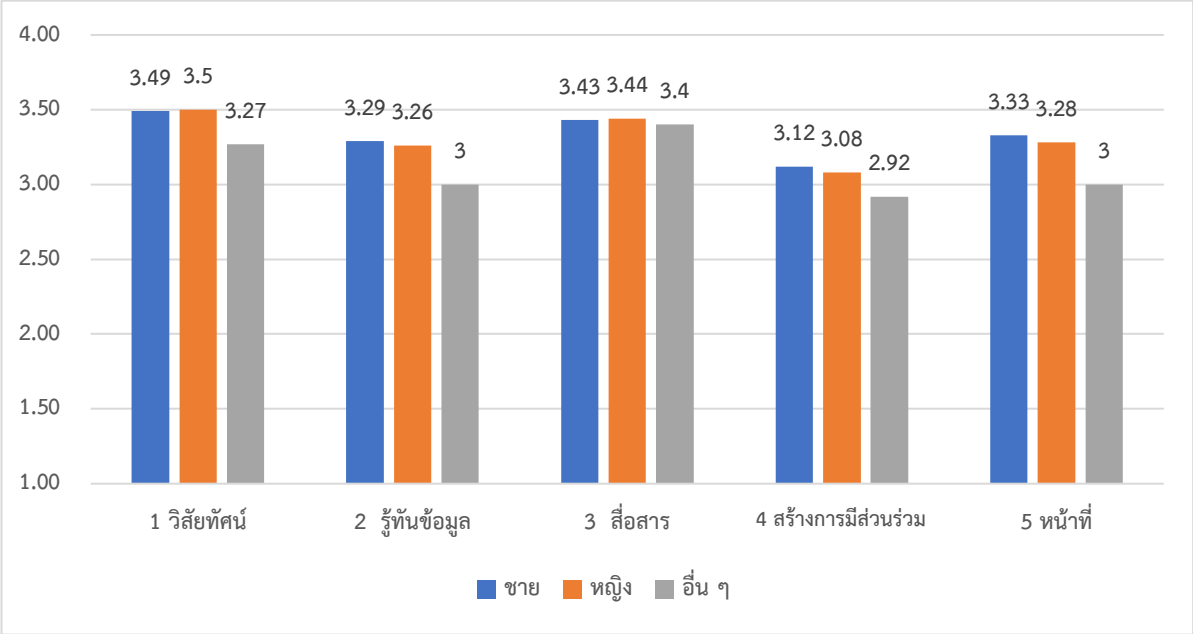

แผนภาพที่ 7.15 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามเพศ

ตารางที่ 7.17 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีช่วงอายุ (Generation) แตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	**Gen.Z** (น้อยกว่า 27 ปี)		**Gen.Y** (27-44 ปี)		**Gen.X** (45-60 ปี)		**Gen.BB.** (มากกว่า 60 ปี)		**P-Value**
	ค่าเฉลี่ย	**S.D.**	**ค่าเฉลี่ย**	**S.D.**	**ค่าเฉลี่ย**	**S.D.**	**ค่าเฉลี่ย**	**S.D.**	**Sig.**
● วิสัยทัศน์	3.48	0.43	3.48	0.37	3.53	0.36	3.30	0.42	0.582
● รู้ทันข้อมูล	3.33	0.42	3.25	0.52	3.30	0.45	3.00	0.47	0.574
● สื่อสาร	3.42	0.44	3.43	0.44	3.45	0.42	3.70	0.42	0.815
● สร้างการมีส่วนร่วม	3.02	0.60	3.07	0.61	3.15	0.58	2.88	1.24	0.567
● ตามหน้าที่	3.18	0.48	3.29	0.51	3.30	0.56	3.20	0.28	0.791

*p <0.05

จากตารางที่ 7.17 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 Generation ได้แก่ Gen.Z (น้อยกว่า 27 ปี) Gen.Y (27-44 ปี) Gen.X (45-60 ปี) และ Gen.BB. (มากกว่า 60 ปี) ทั้ง 5 สมรรถะ คือ “วิสัยทัศน์” “รู้ทันข้อมูล” “สื่อสาร” “สร้างการมีส่วนร่วม” และ “ตามหน้าที่” ไม่มีสมรรถนะใดที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่ต้องวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยสถิติ LSD

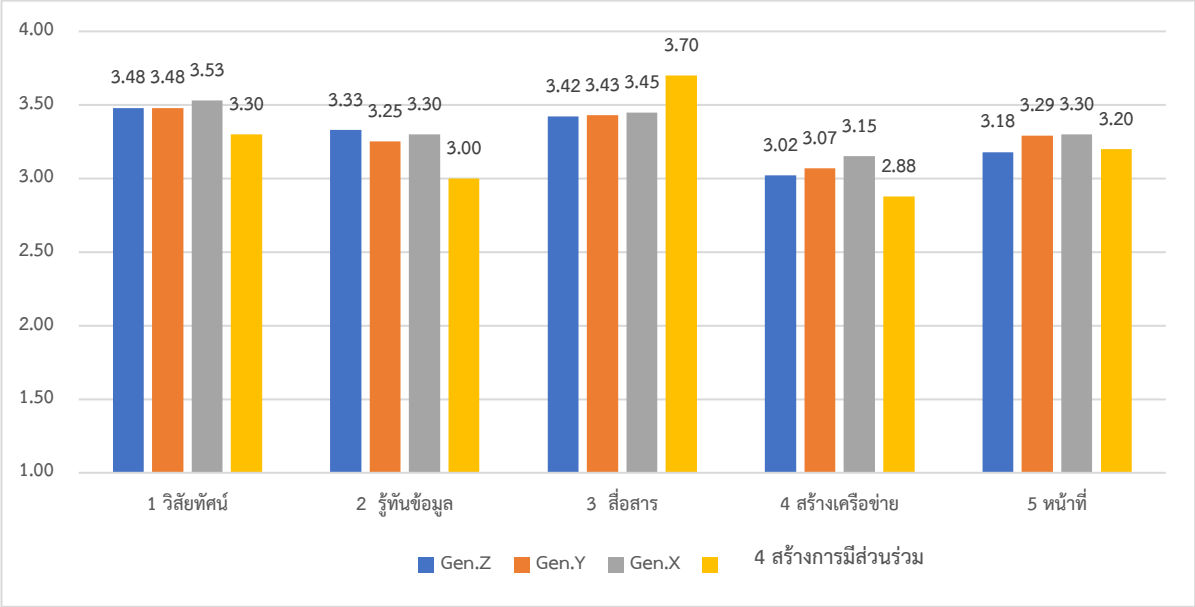

แผนภาพที่ 7.16 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามช่วงอายุ (Generation)

ตารางที่ 7.18 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	โสด		สมรส		หย่า/แยกกันอยู่		หม้าย		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● วิสัยทัศน์	3.47	0.34	3.51	0.39	3.47	0.42	3.58	0.23	0.603
● รู้ทันข้อมูล	3.25	0.44	3.27	0.53	3.32	0.61	3.43	0.37	0.738
● สื่อสาร	3.43	0.41	3.43	0.45	3.55	0.45	3.53	0.36	0.750
● สร้างการมีส่วนร่วม	3.09	0.55	3.09	0.64	3.09	0.86	3.17	0.57	0.985
● ตามหน้าที่	3.30	0.48	3.28	0.55	3.29	0.72	3.24	0.55	0.986

*p <0.05

จากตารางที่ 7.18 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 สถานะ ได้แก่ โสด สมรส หย่า/แยกกันอยู่ และหม้าย ทั้ง 5 สมรรถะ คือ “วิสัยทัศน์” “รู้ทันข้อมูล” “สื่อสาร” “สร้างการมีส่วนร่วม” และ “ตามหน้าที่” ไม่มีสมรรถนะใดที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่ต้องวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยสถิติ LSD

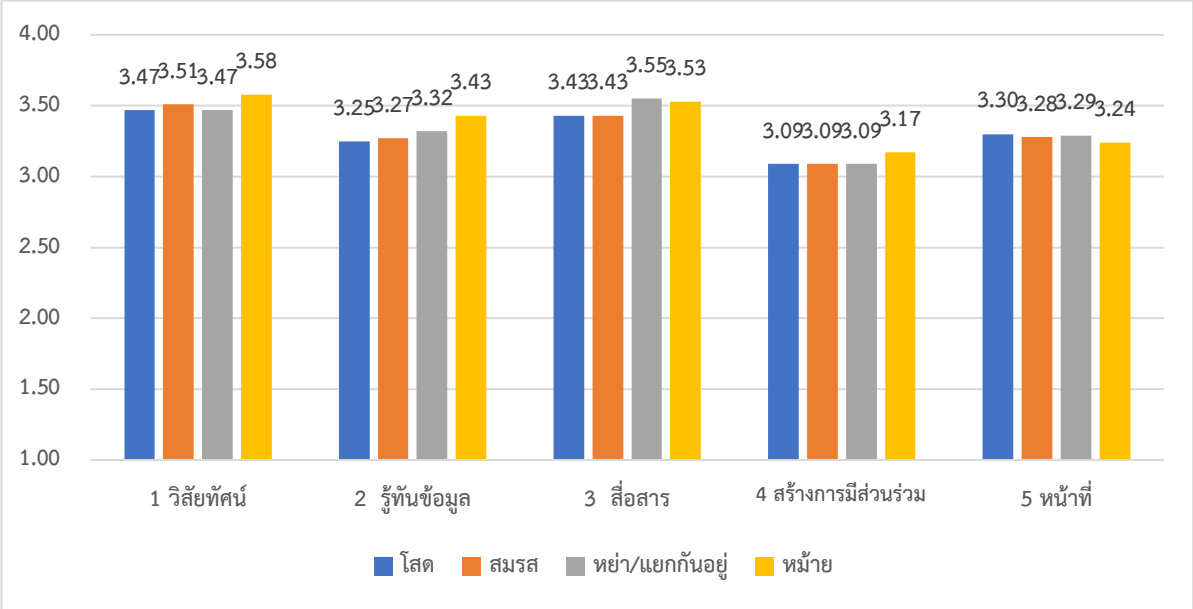

แผนภาพที่ 7.17 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามสถานภาพสมรส

ตารางที่ 7.19 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	ปริญญาตรี		ปริญญาโท		ปริญญาเอก		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● วิสัยทัศน์	3.48	0.37	3.53	0.36	3.75	0.38	0.250
● รู้ทันข้อมูล	3.25	0.48	3.33	0.50	3.46	0.71	0.343
● สื่อสาร	3.42	0.43	3.49	0.43	3.65	0.34	0.285
● สร้างการมีส่วนร่วม	3.05	0.59	3.26	0.60	3.13	0.92	0.023*
● ตามหน้าที่	3.27	0.52	3.36	0.52	3.45	0.50	0.276

*p <0.05

จากตารางที่ 7.19 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก พบว่า 1 ใน 5 สมรรถะ คือ “สร้างการมีส่วนร่วม” ที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับอีก 4 สมรรถนะ ได้แก่ “วิสัยทัศน์” “รู้ทันข้อมูล” “สื่อสาร” และ “ตามหน้าที่” พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

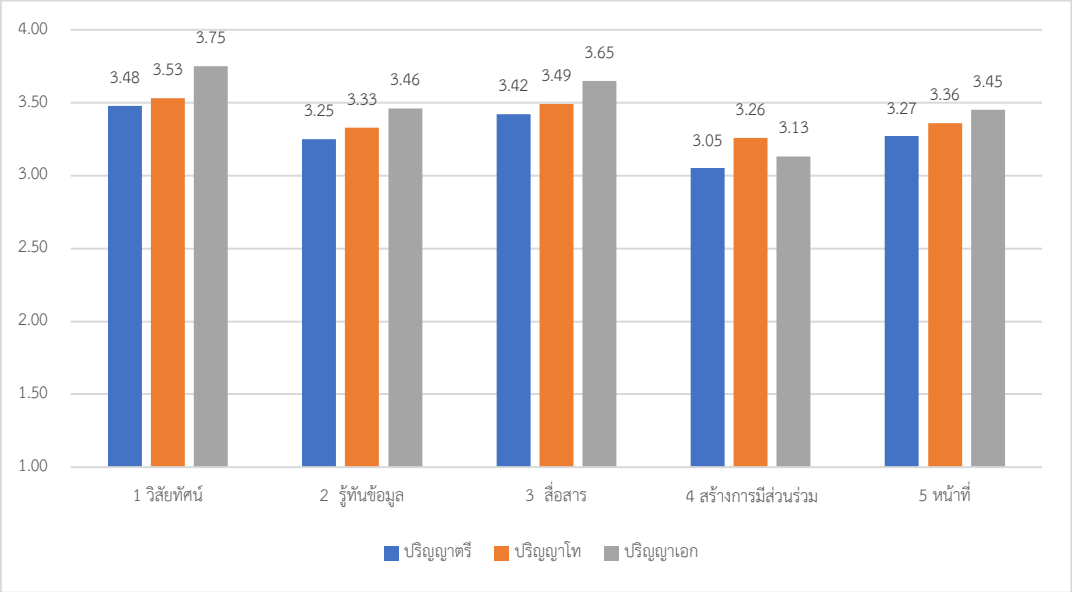

แผนภาพที่ 7.18 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามระดับการศึกษา

ตารางที่ 7.20 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันเป็นรายคู่ด้วยสถิติ LSD

ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
<u>สร้างการมีส่วนร่วม</u>: ***ค่าเฉลี่ย***	**3.05**	**3.26**	**3.13**
ปริญญาตรี		0.006*	0.801
ปริญญาโท			0.668
ปริญญาเอก			

*p <0.05

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์เฉพาะสมรรถนะที่มีความแตกต่างกัน ในตารางที่ 7.20 แสดงให้เห็นดังนี้

สมรรถนะด้านสร้างการมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีสมรรถนะต่ำกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 7.21 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีตำแหน่งปฏิบัติงานแตกต่างกันด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	ครูผู้สอน		หัวหน้าสาย/หมวด		ผู้ช่วย/รอง ผอ.		ผอ.		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● วิสัยทัศน์	3.48	0.38	3.58	0.25	3.74	0.22	3.56	0.27	0.182
● รู้ทันข้อมูล	3.26	0.49	3.24	0.46	3.60	0.35	3.32	0.44	0.337
● สื่อสาร	3.43	0.43	3.46	0.41	3.54	0.47	3.64	0.44	0.391
● สร้างการมีส่วนร่วม	3.06	0.61	3.28	0.47	3.64	0.24	3.55	0.42	0.002*
● ตามหน้าที่	3.27	0.53	3.39	0.48	3.49	0.25	3.58	0.46	0.133

*p <0.05

จากตารางที่ 7.21 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งปฏิบัติงานทั้ง 4 ตำแหน่ง ได้แก่ ครูผู้สอน หัวหน้าสาย/หมวด ผู้ช่วย/รองผู้อำนวยการ และผู้อำนวยการ พบว่า 1 ใน 5 สมรรถะ คือ “สร้างการมีส่วนร่วม” ที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับอีก 4 สมรรถนะ ได้แก่ “วิสัยทัศน์” “รู้ทันข้อมูล” “สื่อสาร” และ “ตามหน้าที่” พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

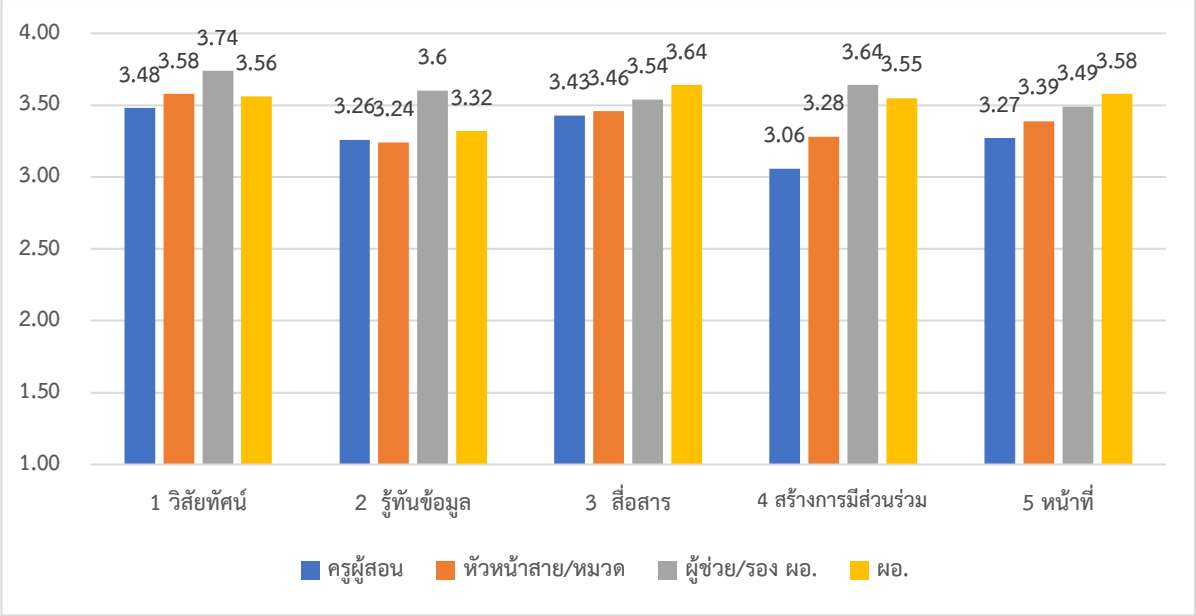

แผนภาพที่ 7.19 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามตำแหน่ง

ตารางที่ 7.22 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีตำแหน่งปฏิบัติงานแตกต่างกันเป็นรายคู่ด้วยสถิติ Scheffe

ตำแหน่ง	ครูผู้สอน	หัวหน้าสาย/หมวด	ผู้ช่วย/รอง ผอ.	ผอ.
<u>สร้างการมีส่วนร่วม</u>: ***ค่าเฉลี่ย***	**3.06**	**3.28**	**3.64**	**3.55**
ครูผู้สอน		0.116	0.010*	0.007*
หัวหน้าสาย/หมวด			0.163	0.231
ผู้ช่วย/รอง ผอ.				0.734
ผอ.				

*p <0.05

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์เฉพาะสมรรถนะที่มีความแตกต่างกัน ในตารางที่ 7.22 แสดงให้เห็นดังนี้

สมรรถนะด้านสร้างการมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งครูผู้สอน มีสมรรถนะต่ำกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งผู้ช่วย/รองผู้อำนวยการ และตำแหน่งผู้อำนวยการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 7.23 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีวิทยฐานะแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	ไม่มี		ชำนาญการ		ชำนาญการพิเศษ		เชี่ยวชาญ		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● วิสัยทัศน์	3.50	0.35	3.51	0.39	3.50	0.35	3.38	0.44	0.488
● รู้ทันข้อมูล	3.30	0.42	3.22	0.58	3.28	0.46	3.22	0.54	0.565
● สื่อสาร	3.46	0.40	3.40	0.48	3.46	0.40	3.32	0.56	0.336
● สร้างการมีส่วนร่วม	3.10	0.59	3.00	0.67	3.13	0.55	3.19	0.59	0.307
● ตามหน้าที่	3.31	0.44	3.27	0.57	3.28	0.54	3.26	0.68	0.902

*p <0.05

จากตารางที่ 7.23 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของสมรรถนะของครู ในฐานะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อที่มีวิทยฐานะแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีวิทยฐานะทั้ง 4 ระดับ ได้แก่ ไม่มีวิทยฐานะ ชำนาญการ ชำนาญการพิเศษ และเชี่ยวชาญ ไม่มีสมรรถนะใดที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่ต้องวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยสถิติ LSD

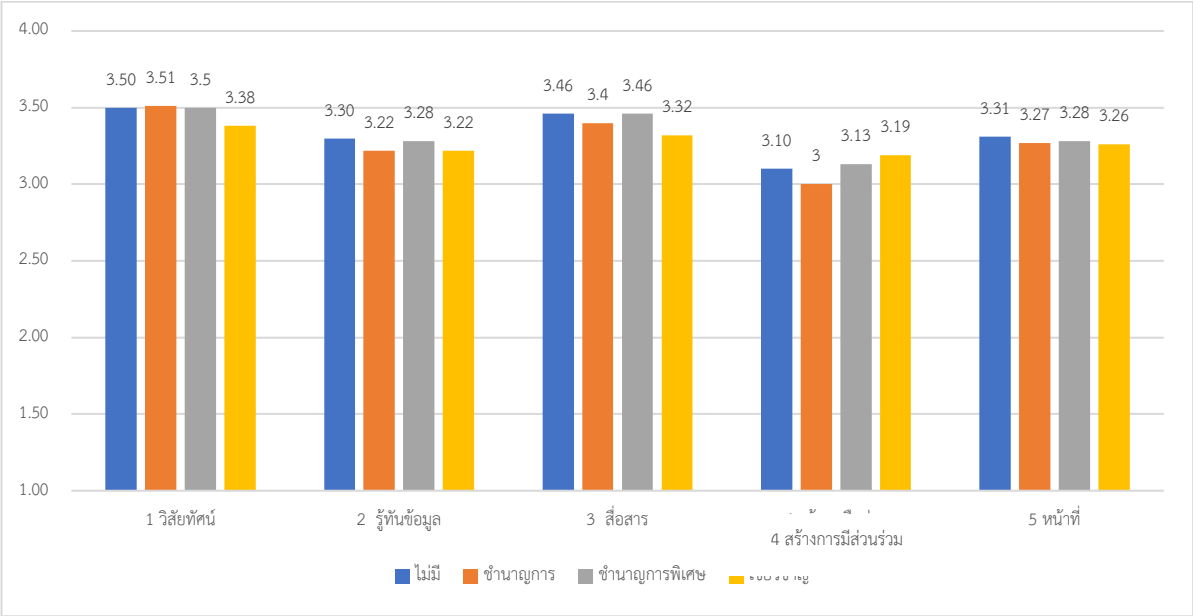

แผนภาพที่ 7.20 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามวิทยฐานะ

ตารางที่ 7.24 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีระยะเวลาทำงานในอาชีพครูแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	1 – 5 ปี		6 – 10 ปี		11 – 20 ปี		มากกว่า 20 ปี		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● วิสัยทัศน์	3.47	0.36	3.50	0.37	3.50	0.37	3.50	0.37	0.915
● รู้ทันข้อมูล	3.32	0.41	3.23	0.55	3.27	0.52	3.25	0.47	0.631
● สื่อสาร	3.45	0.38	3.45	0.46	3.45	0.46	3.40	0.43	0.839
● สร้างการมีส่วนร่วม	3.11	0.58	3.07	0.58	3.14	0.65	3.02	0.58	0.488
● ตามหน้าที่	3.30	0.46	3.28	0.50	3.33	0.58	3.22	0.54	0.511

*p <0.05

จากตารางที่ 7.24 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาทำงานในอาชีพครูแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาทำงานในอาชีพครู ทั้ง 4 ช่วง ได้แก่ 1 – 5 ปี 6 – 10 ปี 11 – 20 ปี และมากกว่า 20 ปี ไม่มีสมรรถนะใดที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่ต้องวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยสถิติ LSD

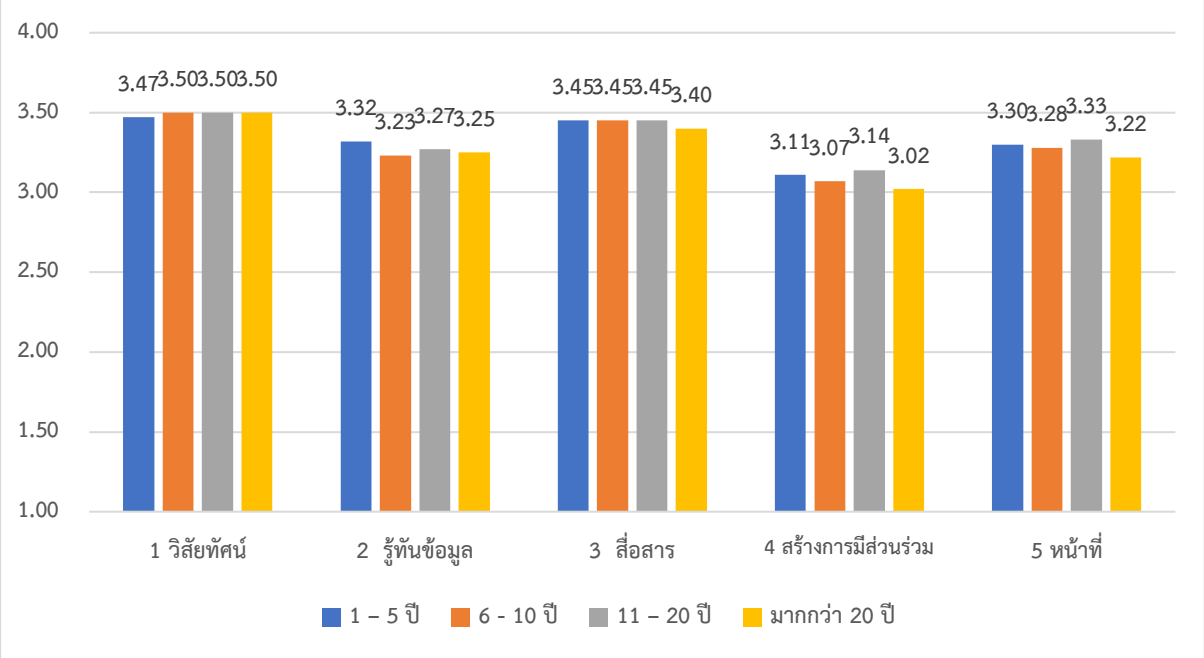

แผนภาพที่ 7.21 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระยะเวลาทำงานในอาชีพครู

ตารางที่ 7.25 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่ทำงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่		ขนาดใหญ่พิเศษ		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● วิสัยทัศน์	3.47	0.40	3.50	0.37	3.53	0.33	3.48	0.33	0.728
● รู้ทันข้อมูล	3.28	0.51	3.26	0.48	3.25	0.46	3.30	0.56	0.934
● สื่อสาร	3.46	0.42	3.43	0.46	3.43	0.40	3.43	0.42	0.955
● สร้างการมีส่วนร่วม	3.15	0.55	3.09	0.60	3.03	0.70	3.03	0.57	0.493
● ตามหน้าที่	3.30	0.49	3.26	0.58	3.32	0.49	3.30	0.40	0.875

*p <0.05

จากตารางที่ 7.25 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำงานในโรงเรียน ทั้ง 4 ขนาด ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ ไม่มีสมรรถนะใดที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่ต้องวิเคราะห์ความแตกต่างกันเป็นรายคู่ด้วยสถิติ LSD

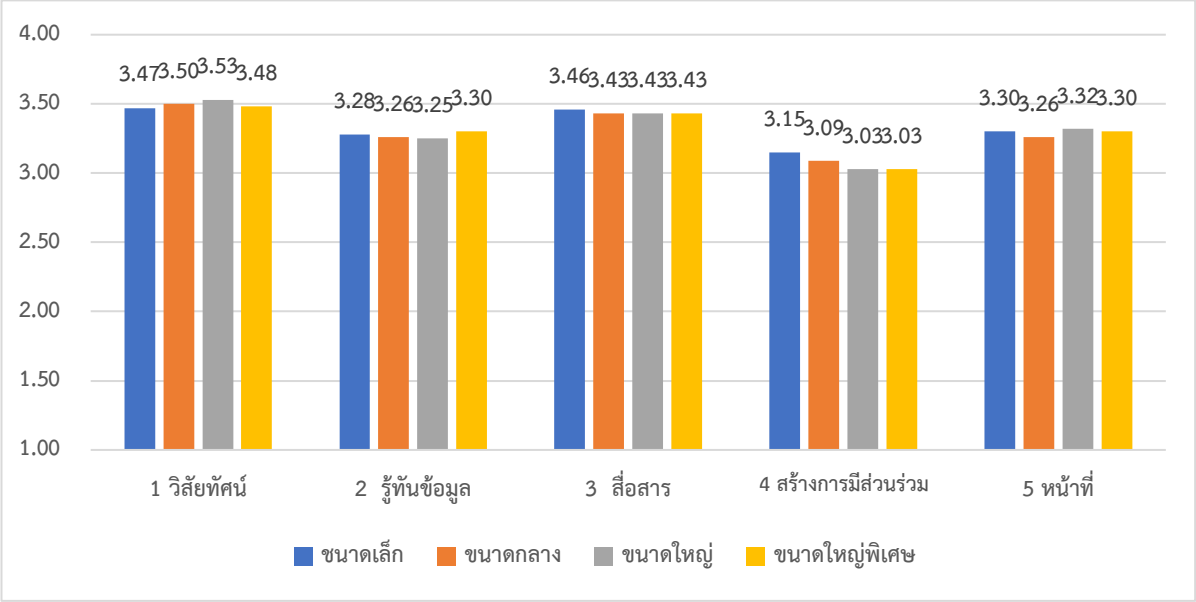

แผนภาพที่ 7.22 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามขนาดโรงเรียนที่สอน

ตารางที่ 7.26 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อในรอบ 1 ปี แตกต่างกันด้วยสถิติ t-test

สมรรถนะ	เคยพลาดพลั้ง		ไม่พลาดพลั้ง		Sig. (2-tailed)
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	
● วิสัยทัศน์	3.39	0.47	3.51	0.35	0.109
● รู้ทันข้อมูล	3.07	0.56	3.29	0.48	0.005*
● สื่อสาร	3.34	0.53	3.45	0.42	0.138
● สร้างการมีส่วนร่วม	3.01	0.69	3.10	0.59	0.332
● ตามหน้าที่	3.10	0.60	3.31	0.51	0.012*

*p <0.05

จากตารางที่ 7.26 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อในรอบ 1 ปี ที่แตกต่างกัน โดยใช้สถิติ t-test ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์พลาดพลั้ง และกลุ่มที่ยังไม่พลาดพลั้ง มีสมรรถนะในด้าน “รู้ทันข้อมูล” และ “ตามหน้าที่” ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนสมรรถนะ ได้แก่ “วิสัยทัศน์” “สื่อสาร” และ “สร้างการมีส่วนร่วม” พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

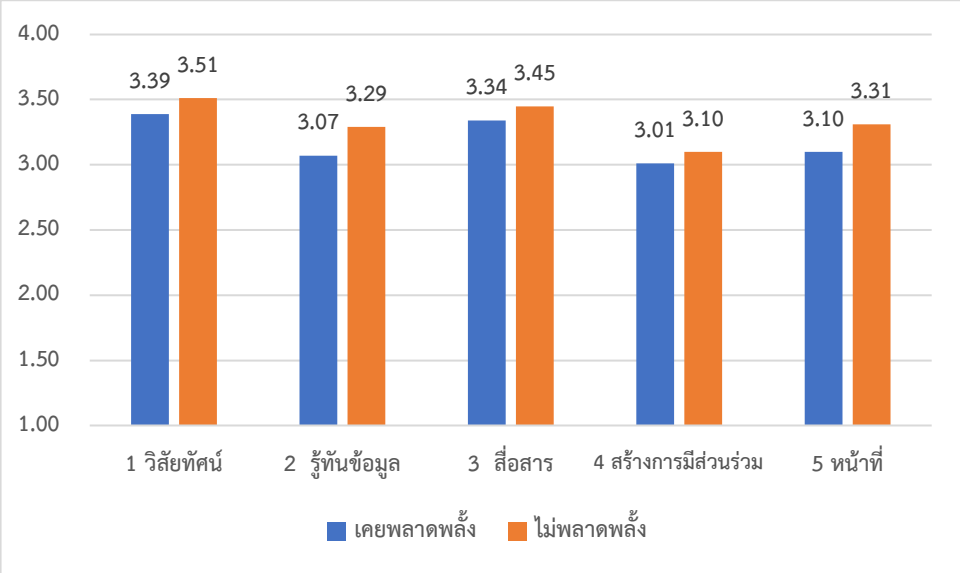

แผนภาพที่ 7.23 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) จำแนกตามประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อ

7.3 ผลการวิเคราะห์จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อในระดับต่าง ๆ

การวิเคราะห์จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของครู มีเกณฑ์ในการคำนวณระดับสมรรถนะดังนี้

คิดสัดส่วน ร้อยละ 60	+	คิดสัดส่วน ร้อยละ 40	ระดับสมรรถนะ
สมรรถนะหลัก ● สมรรถนะที่ 1 ● สมรรถนะที่ 2 ● สมรรถนะที่ 3 ● สมรรถนะที่ 4		**สมรรถนะตามหน้าที่** ● สมรรถนะที่ 5	**3.25 – 4.00 = A (ดีมาก)** **2.50 – 3.24 = B (ดี)** **1.75 – 2.49 = C (ควรพัฒนา)** **1.00 – 1.74 = D (ควรพัฒนาอย่างมาก)**

สำหรับเกณฑ์ในการคำนวณนี้ ให้ค่าน้ำหนักของสมรรถนะหลักร้อยละ 60 และให้ค่าน้ำหนักของสมรรถนะตามหน้าที่ร้อยละ 40 ทั้งนี้ เนื่องจากสมรรถนะตามหน้าที่จะเกิดขึ้นได้ จำเป็นต้องอาศัยสมรรถนะหลักเป็นฐานในการทำหน้าที่ต่อยอด ดังนั้นหากสมรรถนะหลักไม่มีความมั่นคงแล้ว สมรรถนะตามหน้าที่ย่อมประสบผลสำเร็จได้ยาก การวัดระดับสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อจึงให้ความสำคัญกับสมรรถนะหลักมากกว่าสมรรนะตามหน้าที่ตามสัดส่วนดังกล่าว

ผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะของกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ทั้งในภาพรวม และเชิงเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน แสดงในตารางที่ 7.27 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7.27 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครู) ที่มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อในระดับต่าง ๆ ตามลักษณะทางประชากร

ลักษณะทางประชากร	A **ดีมาก** (3.25 – 4.00) จำนวน (%)	B **ดี** (2.50 – 3.24) จำนวน (%)	C **ควรพัฒนา** (1.75 – 2.49) จำนวน (%)	D **ควรพัฒนาเป็นพิเศษ** (0.5 – 1.74) จำนวน (%)
ทั้งหมด	**237** **(58.09)**	**153** **(37.50)**	**18** **(4.41)**	**237** **(58.09)**
แบ่งตามภูมิภาค				
● เหนือ	64	35	3	0

ลักษณะทางประชากร	A **ดีมาก** (3.25 – 4.00) จำนวน (%)	B **ดี** (2.50 – 3.24) จำนวน (%)	C **ควรพัฒนา** (1.75 – 2.49) จำนวน (%)	D **ควรพัฒนาเป็นพิเศษ** (0.5 – 1.74) จำนวน (%)
	(62.75)	(34.31)	(2.94)	(0.00)
● ตะวันออกเฉียงเหนือ	67 (65.69)	30 (29.41)	5 (4.90)	0 (0.00)
● กลางและตะวันออก	50 (49.02)	47 (46.08)	5 (4.90)	0 (0.00)
● ใต้	56 (54.90)	41 (40.20)	5 (4.90)	0 (0.00)
แบ่งตามเพศ				
● ชาย	65 (59.63)	38 (34.86)	6 (5.50)	0 (0.00)
● หญิง	172 (58.11)	112 (37.84)	12 (4.05)	0 (0.00)
● อื่น ๆ	0 (0.00)	3 (100.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
แบ่งตามอายุ				
● Gen.Z (<27 ปี)	11 (47.83)	11 (47.83)	1 (4.35)	0 (0.00)
● Gen Y (27-44 ปี)	142 (57.49)	94 (38.06)	11 (4.45)	0 (0.00)
● Gen.X (45-60 ปี)	83 (61.03)	47 (34.56)	6 (4.41)	0 (0.00)
● Gen.BB. (>60 ปี)	1 (50.00)	1 (50.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
แบ่งตามสถานะภาพสมรส				

ลักษณะทางประชากร	A **ดีมาก** (3.25 – 4.00) จำนวน (%)	B **ดี** (2.50 – 3.24) จำนวน (%)	C **ควรพัฒนา** (1.75 – 2.49) จำนวน (%)	D **ควรพัฒนาเป็นพิเศษ** (0.5 – 1.74) จำนวน (%)
● โสด	102 (58.29)	69 (39.43)	4 (2.29)	0 (0.00)
● สมรส	123 (57.75)	78 (36.62)	12 (5.63)	0 (0.00)
● หย่า/แยกกันอยู่	7 (63.64)	2 (18.18)	2 (18.18)	0 (0.00)
● หม้าย	5 (55.56)	4 (44.44)	0 (0.00)	0 (0.00)
แบ่งตามระดับการศึกษา				
● ปริญญาตรี	180 (55.38)	130 (40.00)	15 (4.62)	0 (0.00)
● ปริญญาโท	54 (68.35)	22 (27.85)	3 (3.80)	0 (0.00)
● ปริญญาเอก	3 (75.00)	1 (25.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
แบ่งตามตำแหน่ง				
● ครูผู้สอน	209 (56.33)	144 (38.81)	18 (4.85)	0 (0.00)
● หัวหน้าสาย/หมวด	13 (68.42)	6 (31.58)	0 (0.00)	0 (0.00)
● ผู้ช่วย/รอง ผอ.	7 (100.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
● ผอ.	8 (72.73)	3 (27.27)	0 (0.00)	0 (0.00)

ลักษณะทางประชากร	A **ดีมาก** (3.25 – 4.00) จำนวน (%)	B **ดี** (2.50 – 3.24) จำนวน (%)	C **ควรพัฒนา** (1.75 – 2.49) จำนวน (%)	D **ควรพัฒนาเป็นพิเศษ** (0.5 – 1.74) จำนวน (%)
แบ่งตามวิทยฐานะ				
● ไม่มี	80 (58.82)	55 (40.44)	1 (0.74)	0 (0.00)
● ชำนาญการ	61 (54.46)	42 (37.50)	9 (8.04)	0 (0.00)
● ชำนาญการพิเศษ	83 (61.03)	48 (35.29)	5 (3.68)	0 (0.00)
● เชี่ยวชาญ	13 (54.17)	8 (33.33)	3 (12.50)	0 (0.00)
แบ่งตามระยะเวลาทำงานในอาชีพครู				
● 1 – 5 ปี	58 (56.86)	44 (43.14)	0 (0.00)	0 (0.00)
● 6 – 10 ปี	48 (57.14)	31 (36.90)	5 (5.95)	0 (0.00)
● 11 – 20 ปี	77 (62.10)	40 (32.26)	7 (5.65)	0 (0.00)
● มากกว่า 20 ปี	54 (55.10)	38 (38.78)	6 (6.12)	0 (0.00)
แบ่งตามขนาดโรงเรียนที่สอน				
● ขนาดเล็ก	71 (59.66)	46 (38.66)	2 (1.68)	0 (0.00)
● ขนาดกลาง	102 (56.67)	66 (36.67)	12 (6.67)	0 (0.00)
● ขนาดใหญ่	47	30	3	0

ลักษณะทางประชากร	A **ดีมาก** (3.25 – 4.00) จำนวน (%)	B **ดี** (2.50 – 3.24) จำนวน (%)	C **ควรพัฒนา** (1.75 – 2.49) จำนวน (%)	D **ควรพัฒนาเป็นพิเศษ** (0.5 – 1.74) จำนวน (%)
	(58.75)	(37.50)	(3.75)	(0.00)
● ขนาดใหญ่พิเศษ	17 (58.62)	11 (37.93)	1 (3.45)	0 (0.00)
แบ่งตามประสบการณ์พลาดพลั้งจากสื่อในรอบ 1 ปี				
● ไม่เคยพลาดพลั้ง	217 (59.45)	135 (36.99)	13 (3.56)	0 (0.00)
● เคยพลาดพลั้ง	20 (46.51)	18 (41.86)	5 (11.63)	0 (0.00)

จากตารางที่ 7.27 เป็นการวัดระดับสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ พบว่าในภาพรวม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 408 คน มีสมรรถนะอยู่ในระดับ A (ดีมาก) และระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) มากที่สุด เท่ากัน จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 58.09 รองลงมาคือ ระดับ B (ดี) จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.41

เมื่อวิเคราะห์ระดับสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ โดยจำแนกตามภูมิภาค เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ตำแหน่ง วิทยฐานะ ระยะเวลาทำงานในอาชีพครู ขนาดโรงเรียนที่สอน และประสบการณ์พลาดพลั้งจากสื่อในรอบ 1 ปี ผลการวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้

7.3.1 ภูมิภาค

กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่**ภาคเหนือ** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่ออยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 62.75 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 34.31 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 3 คน คิดเป็น ร้อยละ 2.94 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่**ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่ออยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 65.69 รองลงมาคือ

ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 29.41 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 4.90 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่**ภาคกลางและตะวันออกเฉียง**มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่ออยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 49.02 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 46.08 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 4.90 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่**ภาคใต้** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 54.90 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 40.20 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 4.90 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

7.3.2 เพศ

กลุ่มตัวอย่างที่เป็น**เพศชาย** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่ออยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 59.63 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 34.86 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 5.50 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่เป็น**เพศหญิง** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 58.11 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 37.84 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.05 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่เป็น**เพศอื่น ๆ** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) เพียงระดับเดียว มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ A (ดีมาก) ระดับ C (ควรพัฒนา) และระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

7.3.3 ช่วงอายุ

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ช่วงอายุน้อยกว่า 27 ปี (Generation Z)** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) และระดับ B (ดี) มากที่สุด เท่ากัน มีจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 47.83 รองลงมาคือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.35 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ช่วงอายุระหว่าง 27 – 44 ปี (Generation Y)** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 57.49 รองลงมาคือ ได้ระดับ ระดับ B (ดี) จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 38.06 ส่วนกลุ่มที่มี

สัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4.45 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ช่วงอายุระหว่าง 45 – 60 ปี (Generation X)** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 61.03 รองลงมาคือ ได้ระดับ ระดับ B (ดี) จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 34.56 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.41 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ช่วงอายุมากกว่า 60 ปี (Generation BB.)** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) และระดับ ระดับ B (ดี) เท่ากัน เพียงระดับเดียว มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) และระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

7.3.4 สถานะภาพสมรส

กลุ่มตัวอย่างที่มี**สถานภาพโสด** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 58.29 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 39.43 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.29 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**สถานภาพสมรส** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 57.75 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 36.62 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 5.63 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**สถานภาพหย่า/แยกกันอยู่** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 63.64 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) และระดับ C (ควรพัฒนา) เท่ากัน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 18.18 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**สถานภาพหม้าย** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 55.56 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 44.44 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) และระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

7.3.5 ระดับการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่มี**การศึกษาระดับปริญญาตรี** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 55.38 รองลงมาคือ

ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.62 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**การศึกษาระดับปริญญาโท** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 68.35 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 27.85 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.80 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**การศึกษาระดับปริญญาเอก** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) และระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

7.3.6 ตำแหน่ง

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ตำแหน่งครูผู้สอน** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 56.33 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 38.81 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.85 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ตำแหน่งหัวหน้าสาย/หมวด** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 68.42 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 31.58 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) และระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ตำแหน่งผู้ช่วย/รองผู้อำนวยการ** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) เพียงระดับเดียว มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ B (ดี) ระดับ C (ควรพัฒนา) และระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ตำแหน่งผู้อำนวยการ** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 72.73 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 27.27 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) และระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

7.3.7 วิทยฐานะ

กลุ่มตัวอย่างที่**ไม่มีวิทยฐานะ** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่ออยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 58.82 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 40.44 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.74 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**วิทยฐานะชำนาญการ** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 54.46 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 8.04 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 61.03 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 35.29 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.68 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**วิทยฐานะเชี่ยวชาญ** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 54.17 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

7.3.8 ระยะเวลาทำงานในอาชีพครู

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ระยะเวลาทำงานในอาชีพครู 1 – 5 ปี** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 56.86 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 43.14 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) และระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ระยะเวลาทำงานในอาชีพครู 6 – 10 ปี** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 36.90 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.95 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ระยะเวลาทำงานในอาชีพครู 11 – 20 ปี** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 62.10 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 32.26 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.65 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ระยะเวลาทำงานในอาชีพครู มากกว่า 20 ปี** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 55.10 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 38.78 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 6.12 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

7.3.9 ขนาดโรงเรียนที่สอน

กลุ่มตัวอย่าง**โรงเรียนที่สอนขนาดเล็ก** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 59.66 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 38.66 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.68 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่าง**โรงเรียนที่สอนขนาดกลาง** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่ออยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 56.67 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่าง**โรงเรียนที่สอนขนาดใหญ่** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 58.75 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.75 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่าง**โรงเรียนที่สอนขนาดใหญ่พิเศษ** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 58.62 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 37.93 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.45 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

7.3.10 ประสบการณ์พลาดพลั้งจากสื่อในรอบ 1 ปี

กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีประสบการณ์พลาดพลั้งจากสื่อในรอบ 1 ปี มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 59.45 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 36.99 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.56 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์พลาดพลั้งจากสื่อในรอบ 1 ปี มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 46.51 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 41.86 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 11.63 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

บทที่ 8
การวิเคราะห์สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
ในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชน

บทนี้ เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่ม “ผู้นำชุมชน” โดยการใช้การวิจัยเชิงปริมาณในการวิเคราะห์ และแปลผลระดับสมรรถนะทั้งในภาพรวม และเชิงเปรียบเทียบคุณลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง โดยผลการสำรวจสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้ชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

8.1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะทางประชากร การเปิดรับสื่อ และประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อของกลุ่มตัวอย่าง

8.2 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชน ทั้งในภาพรวม และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน

8.3 ผลการวิเคราะห์จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อในระดับต่าง ๆ ทั้งในภาพรวม และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน

8.1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะทางประชากร การเปิดรับสื่อ และประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง อันประกอบด้วย เพศ ช่วงอายุ (Generation) สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ระยะเวลาทำงานให้กับชุมชน และขนาดของชุมชนที่ดูแลอยู่ ตามลำดับ แสดงในตารางที่ 8.1 – 8.8 ส่วนผลการวิเคราะห์การเปิดรับสื่อของกลุ่มตัวอย่าง แสดงในตารางที่ 8.9 -8.10 และผลการวิเคราะห์ประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อของกลุ่มตัวอย่าง แสดงในตารางที่ 8.11 – 8.12 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8.1 แสดงเพศของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
● ชาย	332	81.37
● หญิง	76	18.63
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 8.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย มากที่สุด มีจำนวน 332 คน คิดเป็นร้อยละ 81.37 และเป็นเพศหญิง จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 18.63 ตามลำดับ

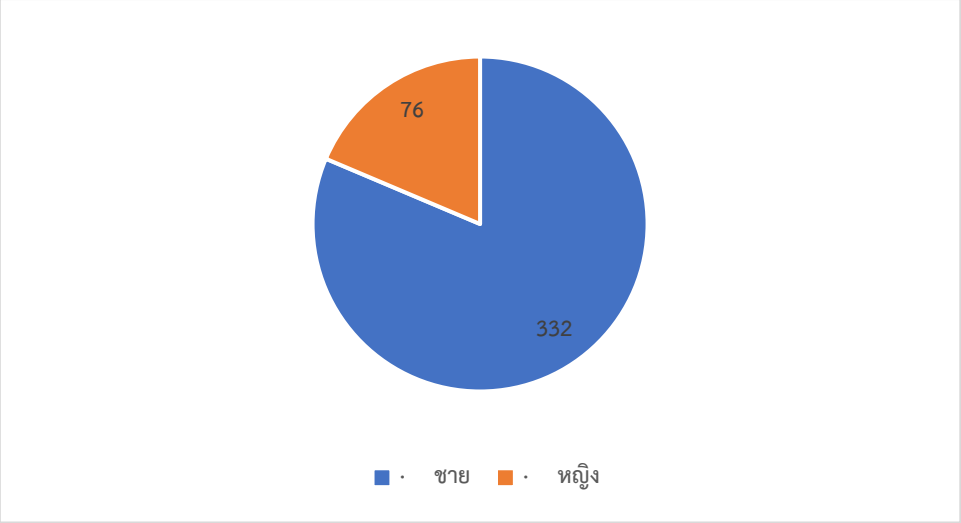

แผนภาพที่ 8.1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกเพศ (คน)

ตารางที่ 8.2 แสดงช่วงอายุ (Generation) ของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน)

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
• น้อยกว่า 27 ปี (Generation Z)	0	0.00
• 27 – 44 ปี (Generation Y)	81	19.85
• 45 – 60 ปี (Generation X)	327	80.15
• มากกว่า 60 ปี (Baby Boomer)	0	0.00
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 8.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีช่วงอายุระหว่าง 45 – 60 ปี (Generation X) มากที่สุด มีจำนวน 327 คน คิดเป็นร้อยละ 80.15 และมีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 27 – 44 ปี (Generation Y) จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 19.85

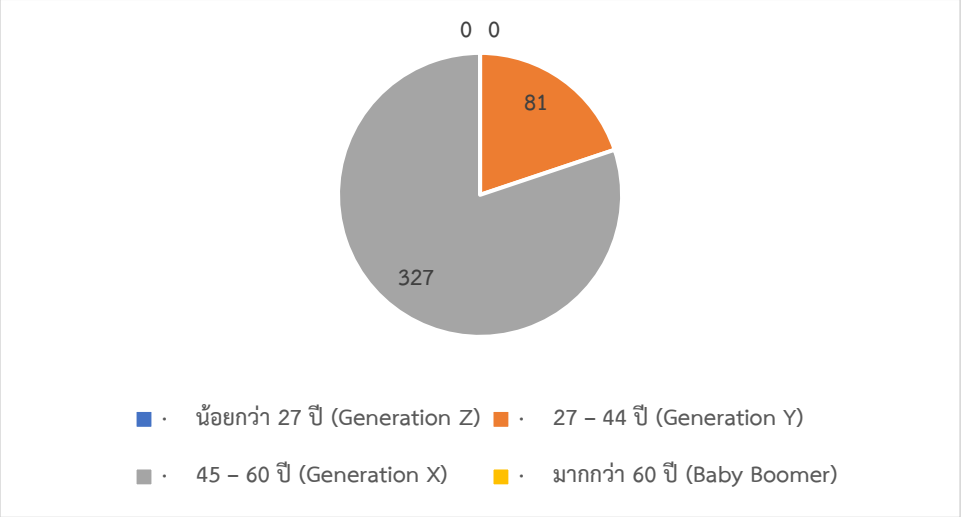

แผนภาพที่ 8.2 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามช่วงอายุ (Generation) (คน)

ตารางที่ 8.3 แสดงสถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
● โสด	50	12.25
● สมรส	333	81.62
● หย่า/แยกกันอยู่	18	4.41
● หม้าย	7	1.72
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 8.3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพสมรส มากที่สุด มีจำนวน 333 คน คิดเป็นร้อยละ 81.62 รองลงมาคือ มีสถานภาพโสด จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 12.25 และกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ กลุ่มที่มีสถานภาพหม้าย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.72

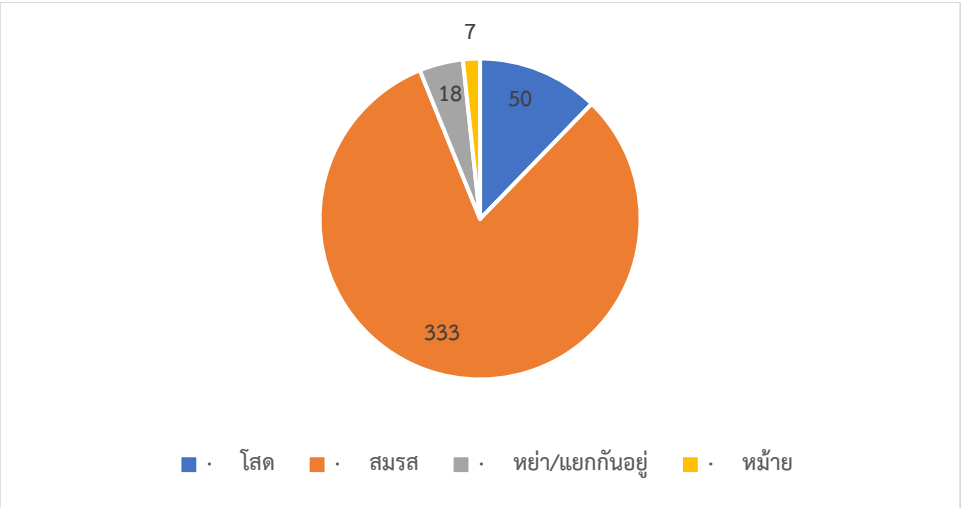

แผนภาพที่ 8.3 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามสถานภาพสมรส (คน)

ตารางที่ 8.4 แสดงระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน)

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
● ประถมศึกษา	4	0.98
● มัธยมศึกษา	224	54.90
● อนุปริญญา	121	29.66
● ปริญญาตรีขึ้นไป	59	14.46
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 8.4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มากที่สุด มีจำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 54.90 รองลงมาคือ มีการศึกษาระดับอนุปริญญา จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 29.66 และกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.98

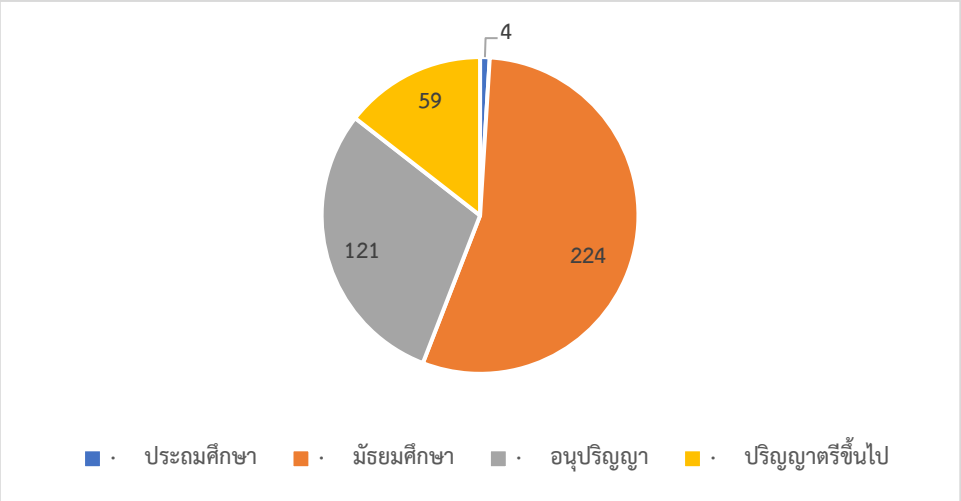

แผนภาพที่ 8.4 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามระดับการศึกษา (คน)

ตารางที่ 8.5 แสดงตำแหน่งของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน)

ตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
● ผู้ใหญ่บ้าน	370	90.69
● กำนัน	38	9.31
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 8.5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีตำแหน่ง เป็นผู้ใหญ่บ้าน มากที่สุด มีจำนวน 370 คน คิดเป็นร้อยละ 90.69 รองลงมาคือ มีตำแหน่ง เป็นกำนัน จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 9.31

แผนภาพที่ 8.5 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามตำแหน่ง (คน)

ตารางที่ 8.6 แสดงระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน)

ระยะเวลา	จำนวน	ร้อยละ
● น้อยกว่า 5 ปี	0	0.00
● 1 – 5 ปี	193	47.30
● 6 – 10 ปี	93	22.79
● 11 – 20 ปี	116	28.43
● มากกว่า 20 ปี	6	1.48
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 8.6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ระหว่าง 1 – 5 ปี มากที่สุด มีจำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 47.30 รองลงมาคือ มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ระหว่าง 11 – 20 ปี จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 28.43 และกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง มากกว่า 20 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.47 แต่ไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง น้อยกว่า 5 ปี

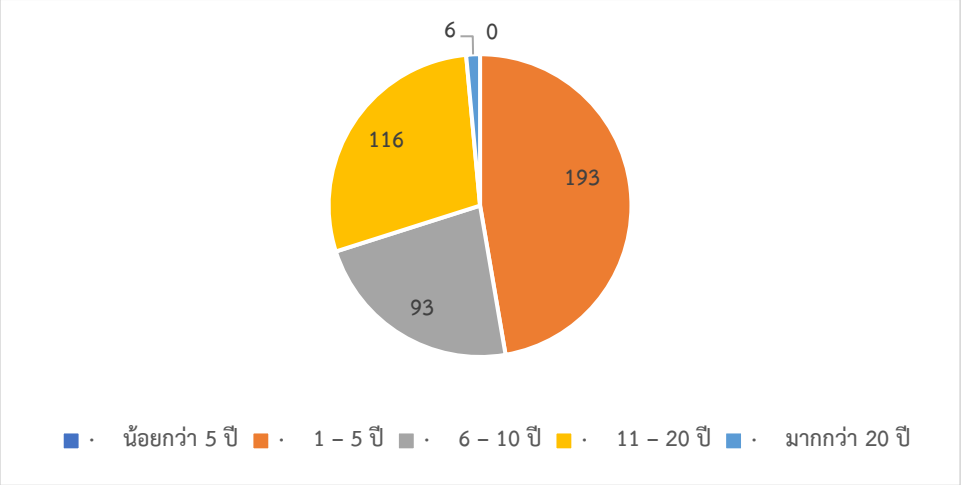

แผนภาพที่ 8.6 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง (คน)

ตารางที่ 8.7 แสดงระยะเวลาทำงานให้กับชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน)

ระยะเวลา	จำนวน	ร้อยละ
● น้อยกว่า 5 ปี	0	0.00
● 1 – 5 ปี	114	27.94
● 6 – 10 ปี	102	25.00
● 11 – 20 ปี	160	39.22
● มากกว่า 20 ปี	32	7.84
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 8.7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาทำงานชุมชน ระหว่าง 11 – 20 ปี มากที่สุด มีจำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 39.22 รองลงมาคือ มีระยะเวลาทำงานชุมชน ระหว่าง 1 – 5 ปี จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 27.94 และกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ มีระยะเวลาทำงานชุมชน มากกว่า 20 ปี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 7.84 แต่ไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาในการทำงานชุมชน น้อยกว่า 5 ปี

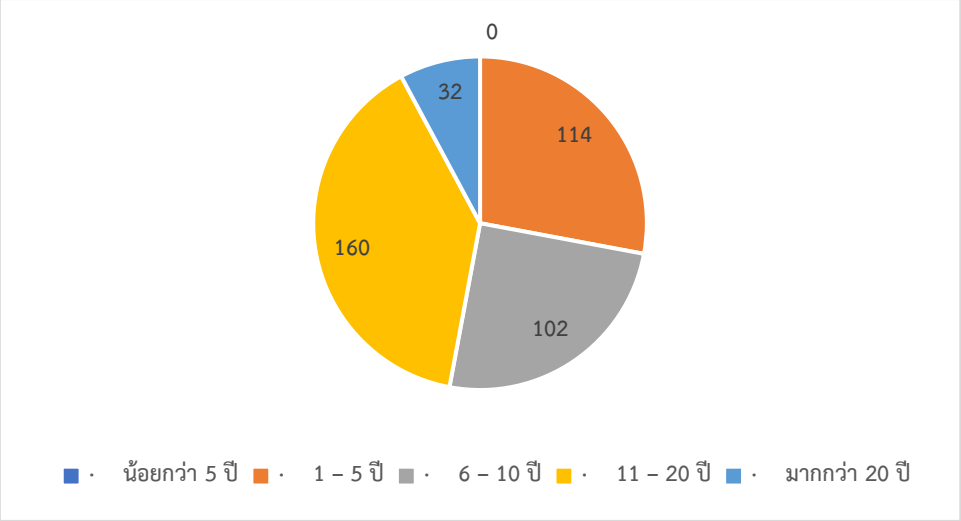

แผนภาพที่ 8.7 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามระยะเวลาทำงานให้กับชุมชน (คน)

ตารางที่ 8.8 แสดงขนาดของชุมชนที่กลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ดูแลอยู่

ขนาดของชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
● หมู่บ้านขนาดเล็ก (ไม่เกิน 250 คน)	37	9.06
● หมู่บ้านขนาดกลาง (251-500 คน)	208	50.98
● หมู่บ้านขนาดใหญ่ (501-1,000 คน)	154	37.75
● นคร (มากกว่า 1,000 คน)	9	2.21
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 8.8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีขนาดของชุมชนที่ดูแล เป็นหมู่บ้านขนาดกลาง (251-500 คน) มากที่สุด มีจำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 50.98 รองลงมาคือ มีขนาดของชุมชนที่ดูแล เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ (501-1,000 คน) จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 37.75 และกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ มีขนาดของชุมชนที่ดูแล เป็นนคร (มากกว่า 1,000 คน) จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.21

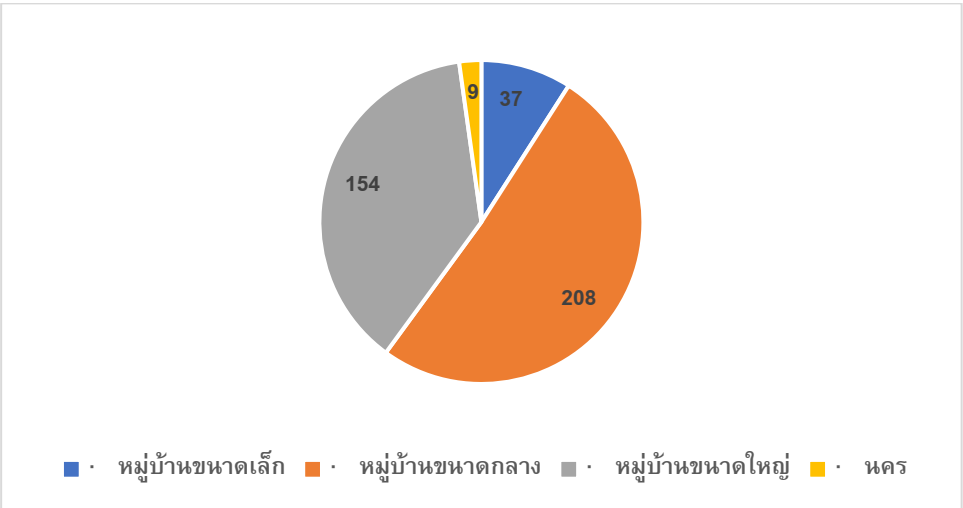

แผนภาพที่ 8.8 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามขนาดของชุมชน (คน)

ตารางที่ 8.9 แสดงปริมาณการเปิดรับสื่อในแต่ละวัน

ประเภทสื่อ	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่ใช้ (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ย SD	แปลผล
● บุคคล	3	86	186	133	3.10	ปานกลาง
	(0.74)	(21.08)	(45.59)	(32.60)	(0.75)	
● โทรทัศน์	29	182	145	52	2.54	ปานกลาง
	(7.11)	(44.61)	(35.54)	(12.75)	(0.80)	
● วิทยุ	162	166	74	6	1.81	น้อย
	(39.71)	(40.69)	(18.14)	(1.47)	(0.78)	
● YouTube	45	137	174	52	2.57	ปานกลาง
	(11.03)	(33.58)	(42.65)	(12.75)	(0.85)	
● Line	0	96	135	177	3.20	ปานกลาง
	(0.00)	(23.53)	(33.09)	(43.38)	(0.79)	
● Facebook	12	125	168	103	2.89	ปานกลาง
	(2.94)	(30.64)	(41.18)	(25.25)	(0.82)	
● Google	64	166	120	58	2.42	น้อย
	(15.69)	(40.69)	(29.41)	(14.22)	(0.92)	
● TikTok	112	143	131	22	2.15	น้อย
	(15.69)	(40.69)	(29.41)	(14.22)	(0.89)	

ตารางที่ 8.9 เป็นการแสดงปริมาณการเปิดรับสื่อในแต่ละประเภทในรอบ 1 วันของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ยปริมาณการเปิดรับสื่อ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.00 – 1.74 หมายถึง “เปิดรับสื่อน้อยมาก”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.75 – 2.49 หมายถึง “เปิดรับสื่อน้อย”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.50 – 3.24 หมายถึง “เปิดรับสื่อปานกลาง”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.25 – 4.00 หมายถึง “เปิดรับสื่อมาก”

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ในรอบสัปดาห์กลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อจาก Line มากที่สุด เปิดรับในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.20, S.D. = 0.79) รองลงมาคือ เปิดรับสื่อจากบุคคล ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.10, S.D. = 0.75) ลำดับถัดไป คือ เปิดรับสื่อจาก Facebook ในระดับน้อย ($\bar{x}$ = 2.89, S.D. = 0.82) และเปิดรับสื่อน้อยที่สุด คือ เปิดรับสื่อจากวิทยุ ในระดับน้อยมากเช่นเดียวกัน ($\bar{x}$ = 1.81, S.D. = 0.78)

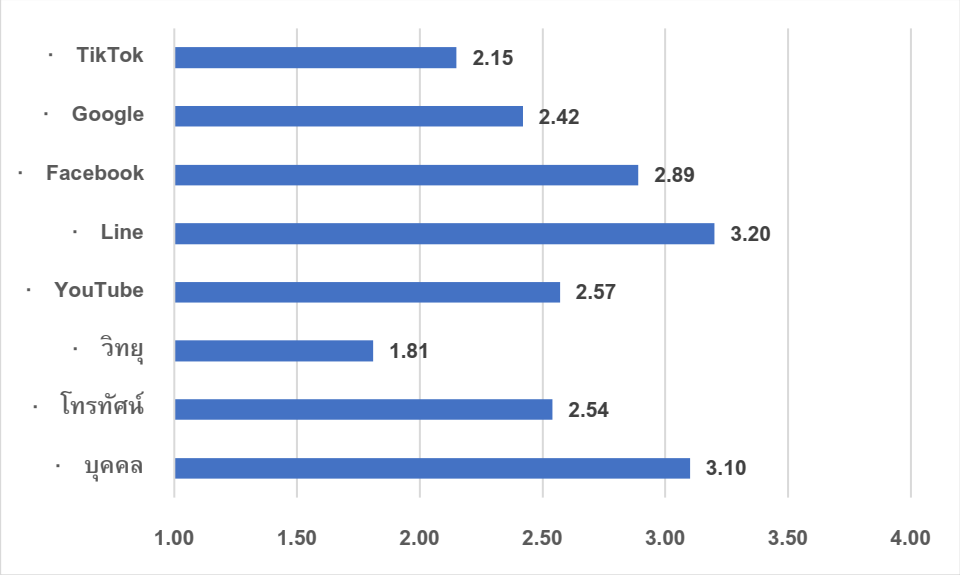

แผนภาพที่ 8.9 แสดงปริมาณการใช้สื่อแต่ละประเภทใน 1 วัน ของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน)

ตารางที่ 8.10 แสดงเรื่องที่กลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) เปิดรับจากสื่อในรอบสัปดาห์

ประเภทสื่อ	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่ใช้ (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ย SD	แปลผล
● สุขภาพ	8 (1.96)	79 (19.36)	238 (58.33)	83 (20.34)	2.97 (0.69)	ปานกลาง
● ธรรมะ	14 (3.43)	167 (40.93)	185 (45.34)	42 (10.29)	2.63 (0.71)	ปานกลาง
● อาหาร	14 (3.43)	108 (26.47)	216 (52.94)	70 (17.16)	2.84 (0.74)	ปานกลาง
● เกษตรกรรม	5 (1.23)	91 (22.30)	205 (50.25)	107 (26.23)	3.01 (0.73)	ปานกลาง
● การงาน/อาชีพ	15 (3.68)	79 (19.36)	213 (52.21)	101 (24.75)	2.98 (0.77)	ปานกลาง
● ข่าวทั่วไป	1 (0.25)	58 (14.22)	176 (43.14)	173 (42.40)	3.28 (0.71)	มาก
● การเมือง	12 (2.94)	92 (22.55)	180 (44.12)	124 (30.39)	3.02 (0.81)	ปานกลาง
● การลงทุน/การเงิน	55 (13.48)	155 (37.99)	154 (37.75)	44 (10.78)	2.46 (0.86)	น้อย

ประเภทสื่อ	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่ใช้ (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ย SD	แปลผล
● บันเทิง	28 (6.86)	161 (39.46)	158 (38.73)	61 (14.95)	2.62 (0.82)	ปานกลาง
● กีฬา	31 (7.60)	152 (37.25)	162 (39.71)	63 (15.44)	2.63 (0.83)	ปานกลาง
● ความเชื่อ	117 (28.68)	200 (49.02)	80 (19.61)	11 (2.70)	1.96 (0.77)	น้อย
● ความรู้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	12 (2.94)	112 (27.45)	192 (47.06)	92 (22.55)	2.89 (0.78)	ปานกลาง

ตารางที่ 8.10 เป็นการแสดงปริมาณเรื่องที่เปิดรับสื่อในรอบ 1 สัปดาห์ของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ยปริมาณการเปิดรับสื่อ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.00 – 1.74 หมายถึง “เปิดรับสื่อน้อยมาก”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.75 – 2.49 หมายถึง “เปิดรับสื่อน้อย”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.50 – 3.24 หมายถึง “เปิดรับสื่อปานกลาง”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.25 – 4.00 หมายถึง “เปิดรับสื่อมาก”

ผลการวิเคราะห์พบว่า ในรอบสัปดาห์กลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อในเรื่องข่าวทั่วไป มากที่สุด เปิดรับในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.28, S.D. = 0.71) รองลงมาคือ การเมือง เปิดรับในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.02, S.D. = 0.81) ถัดไป คือ เกษตรกรรม เปิดรับในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.01, S.D. = 0.73) รองลงไป คือ การงาน/อาชีพ ($\bar{x}$ = 2.98, S.D. = 0.77) สุขภาพ ($\bar{x}$ = 2.97, S.D. = 0.69) และความรู้การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ($\bar{x}$ = 2.89, S.D. = 0.78) ตามลำดับ ซึ่งเปิดรับในระดับปานกลางทั้ง 3 เรื่อง ส่วนเรื่องที่เปิดรับในสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ความเชื่อ เปิดรับในระดับน้อย ($\bar{x}$ = 1.96, S.D. = 0.77)

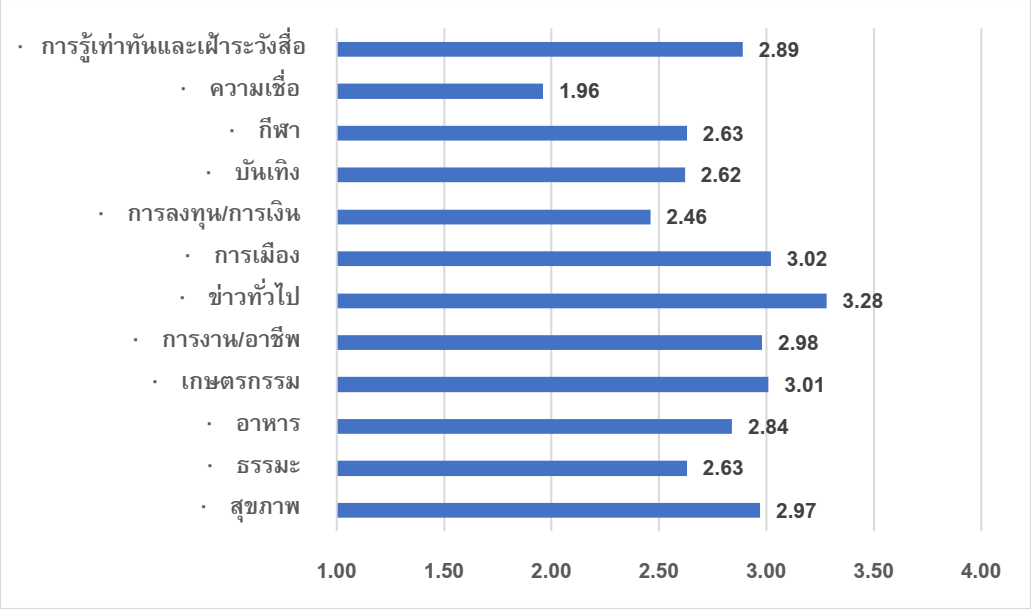

แผนภาพที่ 8.10 แสดงเรื่องที่เปิดรับสื่อในรอบสัปดาห์ของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน)

ตารางที่ 8.11 แสดงประสบการณ์พลาดพลั้งของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จากการใช้สื่อในรอบ 1 ปี (การถูกหลอกจนได้รับผลกระทบเชิงลบ)

ประสบการณ์	จำนวน	ร้อยละ
● เคยพลาดพลั้ง	9	2.21
● ยังไม่พลาดพลั้ง	399	97.79
รวม	**408**	**100.00**

จากตารางที่ 8.11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ 399 คน คิดเป็นร้อยละ 97.79 ไม่เคยพลาดพลั้งถูกหลอก หรือเกิดผลกระทบในทางลบ ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา แต่มีกลุ่มตัวอย่างบางส่วน คือ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.21 ที่เคยพลาดพลั้งจากการใช้สื่อ ตามลำดับ

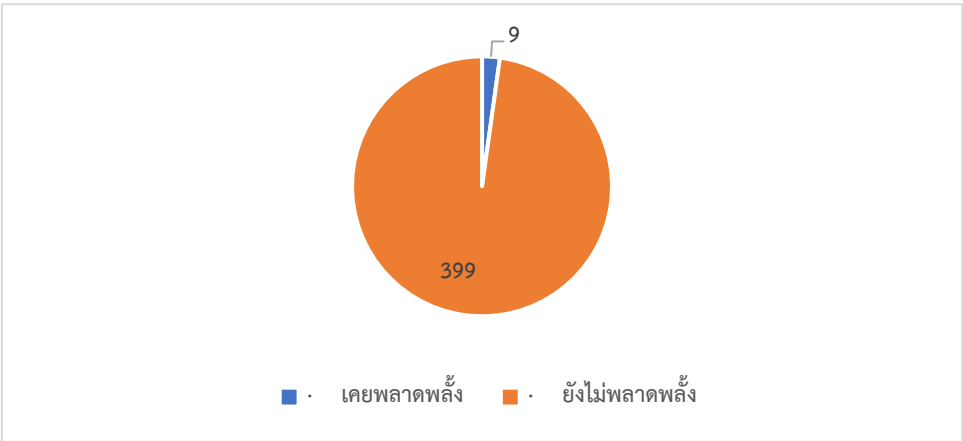

แผนภาพที่ 8.11 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อ (คน)

ตารางที่ 8.12 แสดงผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้นกับกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จากการพลาดพลั้ง

มิติสุขภาวะที่ได้รับผลกระทบ	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่กระทบ (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ย (SD)	แปลผล
● ด้านร่างกาย	6 (66.67)	3 (33.33)	0 (0.00)	0 (0.00)	2.33 (0.50)	น้อย
● ด้านจิตใจ	6 (66.67)	3 (33.33)	0 (0.00)	0 (0.00)	2.33 (0.50)	น้อย
● ด้านสังคม	6 (66.67)	3 (33.33)	0 (0.00)	0 (0.00)	2.33 (0.50)	น้อย
● ด้านปัญญา	9 (100.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	2.00 (0.00)	น้อย
● ด้านเศรษฐกิจ	1 (11.11)	5 (55.56)	2 (22.22)	1 (11.11)	3.22 (0.67)	ปานกลาง

ตารางที่ 8.12 เป็นการแสดงผลกระทบเชิงลบต่อสุขภาวะ 5 ด้าน จากประสบการณ์การพลาดพลั้งในการใช้สื่อของกลุ่มตัวอย่าง ในรอบ 1 ปี ที่ผ่านมา ด้วยความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ยผลกระทบเชิงลบ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.00 – 1.74 หมายถึง “เกิดผลกระทบน้อยมาก”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.75 – 2.49 หมายถึง “เกิดผลกระทบน้อย”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.50 – 3.24 หมายถึง “เกิดผลกระทบปานกลาง”
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.25 – 4.00 หมายถึง “เกิดผลกระทบมาก”

ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่พลาดพลั้ง และได้รับผลกระทบเชิงลบจากการใช้สื่อ จำนวน 9 คน ได้รับผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ มากที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.33, S.D. = 0.50) รองลงมาคือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม ที่มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากันทั้งสามด้าน ($\bar{x}$ = 2.33, 0.50) ซึ่งส่งผลกระทบในระดับน้อย และด้านที่ส่งผลกระทบน้อยที่สุด คือ ด้านปัญญา ($\bar{x}$ = 2.00, S.D. = 0.00) ที่ส่งผลกระทบในระดับน้อยเช่นเดียวกัน

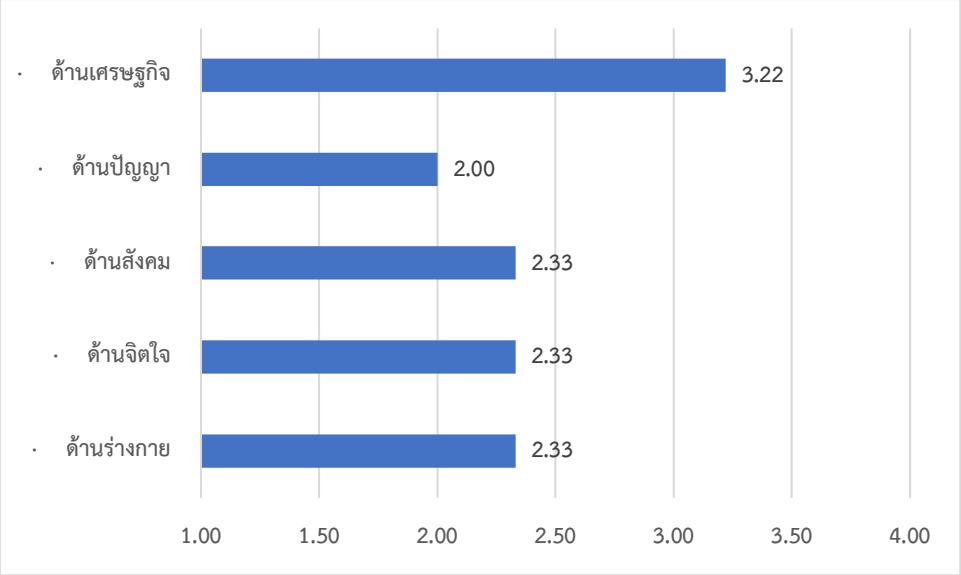

แผนภาพที่ 8.12 แสดงค่าเฉลี่ยผลกระทบเชิงลบจากประสบการณ์เคยพลาดพลั้งจากการใช้สื่อ (ผู้นำชุมชน)

8.2 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชน

ผลการวิเคราะห์สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของพระในภาพรวม แสดงในตารางที่ 8.13 และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน อันประกอบด้วย เพศ ช่วงอายุ (Generation) สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ระยะเวลาทำงานให้กับชุมชน และขนาดของชุมชนที่ดูแลอยู่ ตามลำดับ แสดงในตารางที่ 8.14 – 8.24 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8.13 นำเสนอผลการประเมินสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชนในภาพรวมทั้ง 5 สมรรถนะ อันประกอบด้วย สมรรถนะหลัก 4 สมรรถนะ ได้แก่ สมรรถนะที่ 1 มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ สมรรถนะที่ 2 เท่าทันข้อมูล สมรรถนะที่ 3 การสื่อสาร และสมรรถนะที่ 4 สร้างการมีส่วนร่วม และสมรรถนะตามหน้าที่ ได้แก่ สมรรถนะที่ 5 บริหารจัดการชุมชนให้รู้เท่าทันและมีกลไกเฝ้าระวังสื่อ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยในการวิเคราะห์ และมีเกณฑ์ในการแปลผล ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.00 – 1.74 หมายถึง “มีสมรรถนะน้อยมาก”

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.75 – 2.49 หมายถึง “มีสมรรถนะน้อย”

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.50 – 3.24 หมายถึง “มีสมรรถนะปานกลาง”

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.25 – 4.00 หมายถึง “มีสมรรถนะสูง”

ตารางที่ 8.13 ผลการประเมินสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชน ในภาพรวม

ข้อคำถามเพื่อบ่งชี้สมรรถนะ	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
<u>สมรรถนะที่ 1</u>: มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**3.45**	**0.41**	**สูง**
1.1 เห็นปัญหาและความเสี่ยงของชุมชนจากสื่อหลอกทั้งปัจจุบันและอนาคต	***3.51***	***0.42***	**สูง**
1) ท่าน **“รู้”** ว่าข้อมูลแบบไหนจะเป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชน	3.53	0.55	สูง
2) ท่าน **“รู้”** ว่าสื่อใดให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชน	*3.62*	*0.53*	สูง
3) ท่าน **“มองเห็น”** อนาคตและมุ่งหวังว่าชุมชน จะเป็นชุมชนที่ทุกคนรู้ทันสื่อ	3.38	0.58	สูง
1.2 วางแผนดำเนินการเพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**3.35**	**0.57**	**สูง**
4) ท่าน **“กำหนดเป้าหมาย”** อย่างชัดเจนว่าคนในชุมชนต้องรู้เท่าทันสื่อ	3.40	0.60	สูง
5) ท่าน **“มีแผน”** ที่จะทำให้คนในชุมชนรู้เท่าทันสื่อ	3.30	0.66	สูง
<u>สมรรถนะที่ 2</u>: เท่าทันข้อมูล	3.13	0.55	**ปานกลาง**
2.1 ก้าวทันข้อมูลความรู้ที่ทันสมัยและรอบด้าน	***3.17***	***0.64***	**ปานกลาง**
6) ท่าน **“รู้”** ขั้นตอนในการแจ้งเหตุหากมีชาวบ้านโดนมิจฉาชีพหลอก	3.38	0.66	สูง
7) ท่าน **“รู้”** ว่ามีการใช้เทคโนโลยีตรวจจับความสนใจ และพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์	2.95	0.84	ปานกลาง
2.2 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้	***3.01***	***0.75***	**ปานกลาง**
8) ท่าน **“ตรวจสอบ”** ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้มา<u>จากบุคคลอื่น</u>	2.99	0.84	ปานกลาง
9) ท่าน **“ตรวจสอบ”** ความน่าเชื่อถือของ<u>ข้อมูลออนไลน์</u>	3.03	0.80	ปานกลาง
2.3 เป็นตัวอย่างของการเป็นผู้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	***3.22***	***0.59***	**ปานกลาง**
10) ท่าน **“บอก”** คนในชุมชนให้รู้วิธีการหลอกลวงของมิจฉาชีพ	3.27	0.67	สูง
11) ท่าน **“บอก”** ให้คนในชุมชนรู้ว่ามีเทคโนโลยีที่ใช้ทำสื่อปลอมได้ไม่ยา	3.18	0.72	ปานกลาง
<u>สมรรถนะที่ 3</u>: การสื่อสาร	**3.39**	**0.42**	**สูง**
3.1 สื่อสารด้วยเหตุผล	***3.42***	***0.58***	**สูง**
12) ท่าน **“สามารถบอก”** วิธีระวังตัวไม่ให้หลงกลอุบายของมิจฉาชีพได้	3.42	0.58	สูง
3.2 ใช้ความฉลาดทางอารมณ์ควบคุมการสื่อสาร	***3.29***	***0.57***	**สูง**
13) ท่าน **“สามารถสื่อสาร”** กับคนที่กำลังตื่นตกใจได้	3.29	0.57	สูง
3.3 ใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	***3.45***	***0.67***	**สูง**
14) ท่าน **“ใช้สื่อที่มีอยู่”** ในการสื่อสารเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	3.45	0.67	สูง

ข้อคำถามเพื่อบ่งชี้สมรรถนะ	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
3.4 รับฟังความเห็นอย่างเป็นกลาง	***3.40***	***0.68***	**สูง**
15) ท่าน **“รับฟัง”** ข้อมูลทุกข้อมูล แม้จะขัดแย้งกับความเชื่อส่วนตัวของท่าน	3.40	0.68	สูง
3.5 ให้ความเห็นตอบกลับอย่างทันต่อเหตุการณ์	***3.36***	***0.66***	**สูง**
16) ท่าน **“ให้คำแนะนำ”** ต่อปัญหาด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อแก่ชาวบ้านได้อย่างทันเหตุการณ์	3.36	0.66	สูง
สมรรถนะที่ 4: สร้างการมีส่วนร่วม	**3.31**	**0.47**	**สูง**
4.1 สร้างและประสานเครือข่ายภายในชุมชน	***3.28***	***0.57***	**สูง**
17) ท่าน **“เชิญชวน”** สมาชิกหลากหลายช่วงวัยเข้าร่วมเครือข่ายรู้เท่าทันสื่อ	3.28	0.65	สูง
18) ท่าน **“เชื่อมโยง”** เครือข่ายในชุมชน เพื่อให้เกิดการเฝ้าระวังและรู้เท่าทันสื่อ	3.28	0.61	สูง
4.2 สร้างและประสานเครือข่ายระหว่างชุมชน	***3.34***	***0.53***	**สูง**
19) ท่าน **“สามารถประสานงาน”** กับชุมชนอื่นที่มีการดำเนินการด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	3.27	0.60	สูง
20) ท่าน **“สามารถรับฟัง”** ความคิดเห็นเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน	3.42	0.60	สูง
สมรรถนะที่ 5: บริหารจัดการชุมชนให้รู้เท่าทันและมีกลไกเฝ้าระวังสื่อ	**3.03**	**0.57**	**ปานกลาง**
5.1 สร้างกลไกการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อในชุมชน	**3.17**	**0.74**	**ปานกลาง**
21) ท่าน **“มีส่วนร่วมผลักดัน/สนับสนุน”** การทำงานของทีมงานเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	3.17	0.74	ปานกลาง
5.2 จัดสรรทรัพยากรในชุมชน	**2.86**	**0.82**	**ปานกลาง**
22) ท่าน **“สามารถจัดสรร”** งบประมาณที่ได้รับ/ทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อขับเคลื่อนโครงการเกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	2.86	0.82	ปานกลาง
5.3 ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**2.63**	**0.84**	**ปานกลาง**
23) ท่าน **“ติดตามหรือสังเกตผล”** ของกิจกรรมพัฒนาการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อที่มีต่อคนในชุมชน	2.63	0.84	ปานกลาง
5.4 ตรวจสอบและพัฒนาปรับปรุงนิเวศน์ของชุมชน	**3.29**	**0.70**	**สูง**
24) ท่าน **“ส่งเสริม”** ให้คนในชุมชนเตือนและดูแลกันให้ใช้สื่ออย่างปลอดภัย	3.29	0.70	สูง

ข้อคำถามเพื่อบ่งชี้สมรรถนะ	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
5.5 ใช้มาตรการต่าง ๆ ของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาและผลกระทบจากการไม่รู้ทันสื่อ	**3.20**	**0.75**	**ปานกลาง**
25) ท่าน **“สามารถสื่อสาร”** ให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรการของรัฐ และกฎระเบียบของชุมชนเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	3.20	0.75	ปานกลาง

จากตารางที่ 8.13 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะ 3 จาก 5 คือ สมรรถนะที่ 1 มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ สมรรถนะที่ 3 การสื่อสาร และสมรรถนะที่ 4 สร้างการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับสูง โดยสมรรถนะที่ 1 มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ สมรรถนะที่ 3 และ 4 ตามลำดับ ส่วนสมรรถนะที่ 2 เท่าทันข้อมูล และสมรรถนะที่ 5 บริหารจัดการชุมชนให้รู้เท่าทันและมีกลไกเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับปานกลาง โดยสมรรถนะที่ 2 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสมรรถนะที่ 5 เล็กน้อย

เมื่อวิเคราะห์เป็นรายสมรรถนะ พบว่า **สมรรถนะที่ 1 มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ** มีองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.1 เห็นปัญหาและความเสี่ยงของชุมชนจากสื่อหลอกทั้งปัจจุบันและอนาคต และ 1.2 วางแผนดำเนินการเพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะทั้งสององค์ประกอบ อยู่ในระดับสูง โดย 1.1 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า 1.2 เล็กน้อย

สมรรถนะที่ 2 เท่าทันข้อมูล มีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1 ก้าวทันข้อมูลความรู้ที่ทันสมัยและรอบด้าน 2.2 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้ และ 2.3 เป็นตัวอย่างของการเป็นผู้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะในองค์ประกอบทั้งสามมีสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลาง โดย 2.3 มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ 2.1 และ 2.2

สมรรถนะที่ 3 การสื่อสาร มีองค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 3.1 สื่อสารด้วยเหตุผล 3.2 ใช้ความฉลาดทางอารมณ์ควบคุมการสื่อสาร 3.3 ใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย 3.4 รับฟังความเห็นอย่างเป็นกลาง และ 3.5 ให้ความเห็นตอบกลับอย่างทันเหตุการณ์ ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับสูงทั้งหมด โดย 3.3 มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงไป คือ 3.1 3.4 3.5 และ 3.2 ตามลำดับ

สมรรถนะที่ 4 สร้างการมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 4.1 สร้างและประสานเครือข่ายภายในชุมชน และ 4.2 สร้างและประสานเครือข่ายระหว่างชุมชน ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะอยู่ในระดับสูงทั้งสององค์ประกอบ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.2 สูงกว่า 4.1 เล็กน้อย

สมรรถนะที่ 5 บริหารจัดการชุมชนให้รู้เท่าทันและมีกลไกเฝ้าระวังสื่อ มีองค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 5.1 สร้างกลไกการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อในชุมชน 5.2 จัดสรรทรัพยากรในชุมชน 5.3 ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ 5.4 ตรวจสอบและพัฒนาปรับปรุงนิเวศน์ของชุมชน และ 5.5 ใช้มาตรการต่าง ๆ ของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาและผลกระทบจากการไม่รู้ทันสื่อ ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะอยู่ในระดับสูง ในองค์ประกอบ 5.4 องค์ประกอบอื่น ๆ จะอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปน้อย คือ 5.5 5.1 5.2 และ 5.3 ตามลำดับ ดังนี้

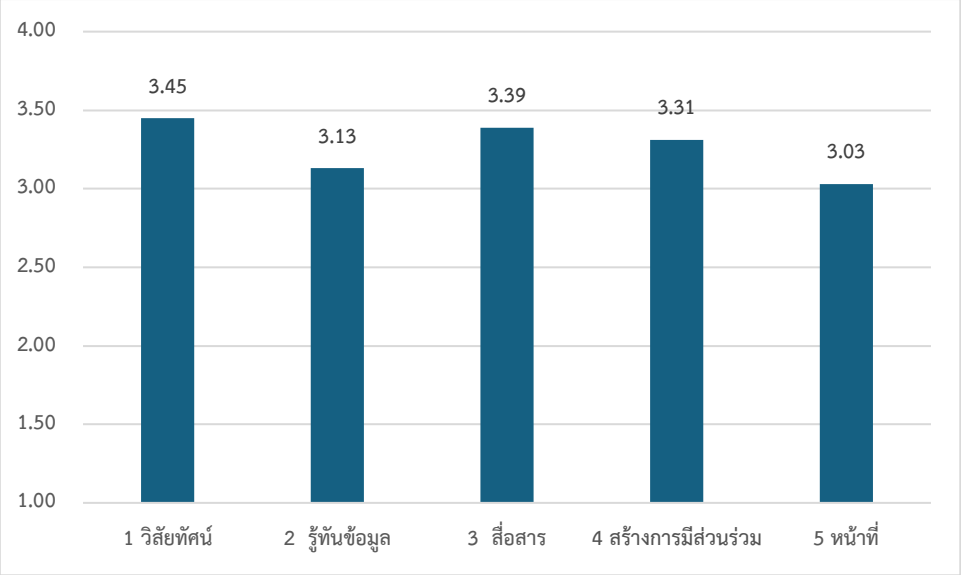

แผนภาพที่ 8.13 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ในภาพรวม

ตารางที่ 8.14 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่อยู่ในภูมิภาคแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	เหนือ		ตะวันออกเฉียงเหนือ		กลางและตะวันออก		ใต้		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● วิสัยทัศน์	3.53	0.38	3.44	0.43	3.36	0.43	3.45	0.40	0.033*
● รู้ทันข้อมูล	3.19	0.60	3.14	0.56	3.09	0.49	3.11	0.56	0.586
● สื่อสาร	3.49	0.40	3.37	0.42	3.28	0.43	3.39	0.39	0.004*
● สร้างการมีส่วนร่วม	3.43	0.44	3.25	0.49	3.25	0.47	3.32	0.47	0016*
● ตามหน้าที่	3.23	0.45	2.86	0.68	2.97	0.54	3.06	0.55	0.000*

*p <0.05

จากตารางที่ 8.14 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่อยู่ในภูมิภาคแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและตะวันออก และภาคใต้ มีสมรรถนะ 4 ใน 5 สมรรถนะ คือ “วิสัยทัศน์” “สื่อสาร” “สร้างการมีส่วน

ร่วม” และ “ตามหน้าที่” ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในส่วนของสมรรถนะด้าน “รู้ทันข้อมูล” พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

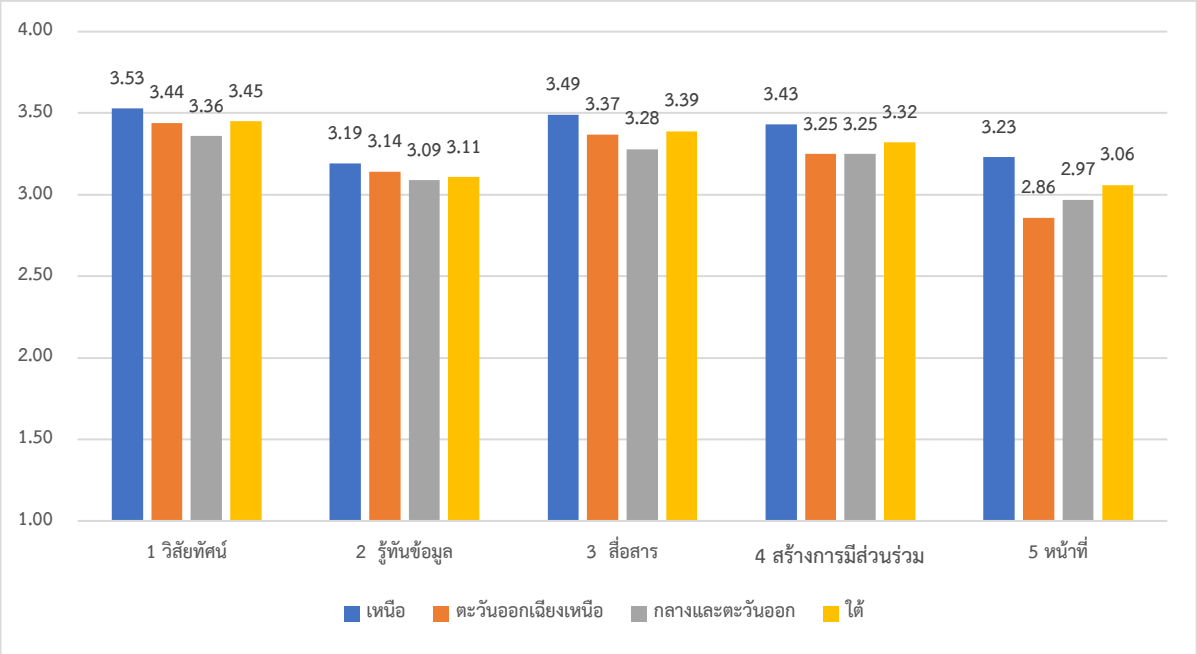

แผนภาพที่ 8.14 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามภูมิภาค

ตารางที่ 8.15 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่อาศัยอยู่ในแต่ละภูมิภาคเป็นรายคู่ด้วยสถิติ LSD

ภูมิภาค	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลางและตะวันออก	ใต้
วิสัยทัศน์: ค่าเฉลี่ย	**3.53**	**3.44**	**3.36**	**3.45**
เหนือ		0.103	0.003*	0.164
ตะวันออกเฉียงเหนือ			0.185	0.812
กลางและตะวันออก				0.118
ใต้				
สื่อสาร: ค่าเฉลี่ย	**3.49**	**3.37**	**3.28**	**3.39**
เหนือ		0.038*	0.000*	0.076
ตะวันออกเฉียงเหนือ			0.117	0.759
กลางและตะวันออก				0.061
ใต้				

ภูมิภาค	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลางและตะวันออก	ใต้
<u>สร้างการมีส่วนร่วม</u>: ค่าเฉลี่ย	**3.43**	**3.25**	**3.25**	**3.32**
เหนือ		0.006*	0.005*	0.085
ตะวันออกเฉียงเหนือ			0.910	0.312
กลางและตะวันออก				0.261
ใต้				
<u>ตามหน้าที่</u>: ค่าเฉลี่ย	**3.23**	**2.86**	**2.97**	**3.06**
เหนือ		0.000*	0.001*	0.025*
ตะวันออกเฉียงเหนือ			0.155	0.013*
กลางและตะวันออก				0.283
ใต้				

*p <0.05

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์เฉพาะสมรรถนะที่มีความแตกต่างกัน ในตารางที่ 8.15 แสดงให้เห็นดังนี้

สมรรถนะด้านวิสัยทัศน์ กลุ่มตัวอย่างจากภาคเหนือ มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างภาคกลางและตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะด้านสื่อสาร กลุ่มตัวอย่างจากภาคเหนือ มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางและตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะด้านสร้างการมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างจากภาคเหนือ มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างภาคตะวันออก เฉียงเหนือ และภาคกลางและตะวันออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะด้านตามหน้าที่ กลุ่มตัวอย่างจากภาคเหนือ มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและตะวันออก และภาคใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และกลุ่มตัวอย่างจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสมรรถนะต่ำกว่า กลุ่มตัวอย่างภาคใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 8.16 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีเพศแตกต่างกันด้วยสถิติ t - test

สมรรถนะ	ชาย		หญิง		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● วิสัยทัศน์	3.42	0.41	3.54	0.41	0.023*
● รู้ทันข้อมูล	3.13	0.55	3.16	0.57	0.600
● สื่อสาร	3.39	0.41	3.39	0.44	0.989
● สร้างการมีส่วนร่วม	3.29	0.47	3.41	0.46	0.047*
● ตามหน้าที่	3.02	0.54	3.06	0.72	0.705

*p <0.05

จากตารางที่ 8.16 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของสมรรถนะระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีเพศแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ t-test ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชาย กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง มีสมรรถนะ 2 ใน 5 สมรรถนะ ได้แก่ ด้าน “วิสัยทัศน์” และ “สร้างการมีส่วนร่วม” ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในส่วนของสมรรถนะด้าน “รู้ทันข้อมูล” “สื่อสาร” และ“ตามหน้าที่” ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

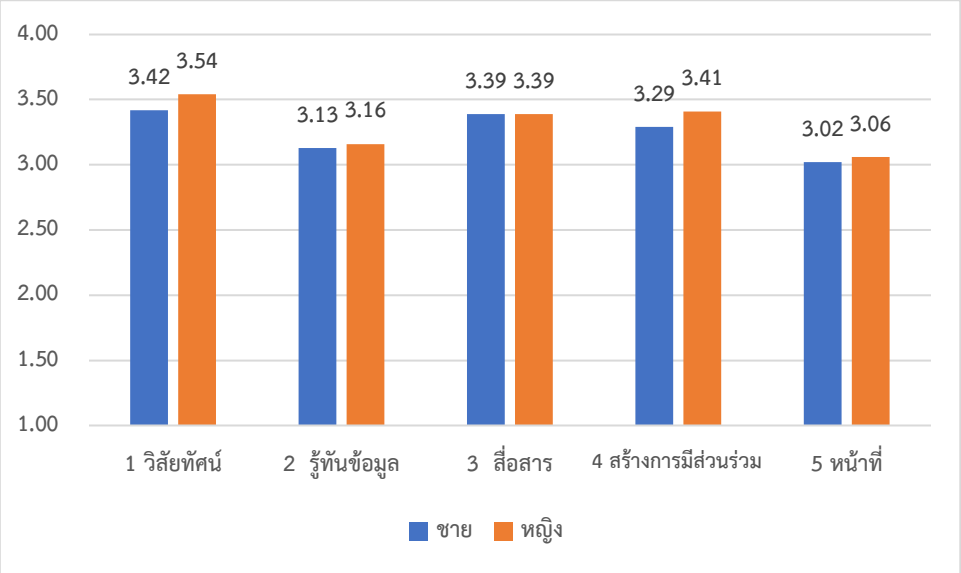

แผนภาพที่ 8.15 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามเพศ

ตารางที่ 8.17 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีอายุแตกต่างกันด้วยสถิติ t - test

สมรรถนะ	Gen.Y (27-44 ปี)		Gen.X (45-60 ปี)		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● วิสัยทัศน์	3.48	0.40	3.44	0.42	0.411
● รู้ทันข้อมูล	3.19	0.55	3.12	0.55	0.335
● สื่อสาร	3.42	0.39	3.38	0.42	0.385
● สร้างการมีส่วนร่วม	3.40	0.47	3.29	0.47	0.085
● ตามหน้าที่	3.07	0.51	3.02	0.59	0.532

*p <0.05

จากตารางที่ 8.17 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีช่วงอายุ (Generation) แตกต่างกัน โดยใช้สถิติ t-test ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 Generation ได้แก่ Gen.Y (27-44 ปี) และ Gen.X (45-60 ปี) มีทั้ง 5 สมรรถะ คือ “วิสัยทัศน์” “รู้ทันข้อมูล” “สื่อสาร” “สร้างการมีส่วนร่วม” และ “ตามหน้าที่” ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

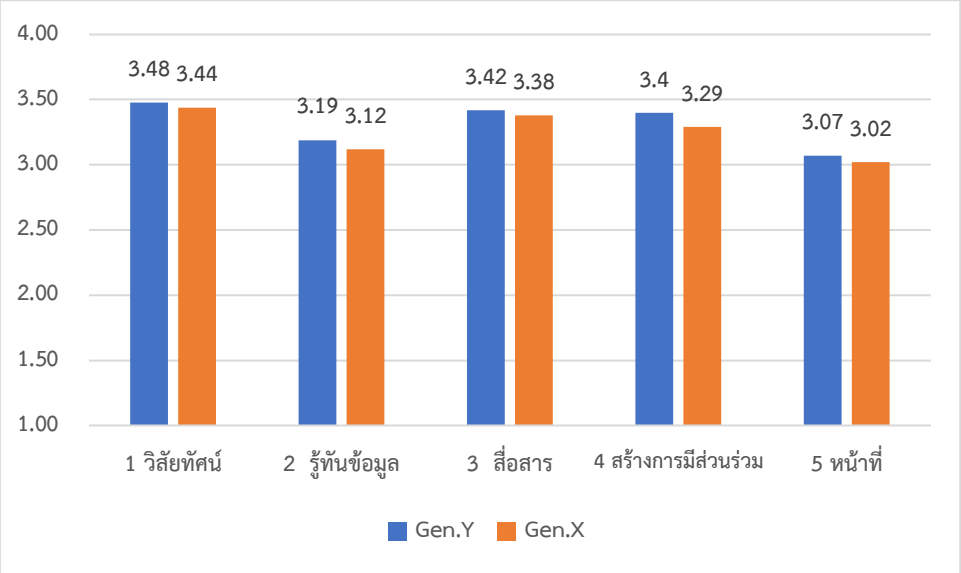

แผนภาพที่ 8.16 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามช่วงอายุ (Generation)

ตารางที่ 8.18 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	โสด		สมรส		หย่า/แยกกันอยู่		หม้าย		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● วิสัยทัศน์	3.44	0.38	3.44	0.43	3.50	0.24	3.71	0.41	0.335
● รู้ทันข้อมูล	3.15	0.58	3.13	0.55	3.11	0.56	3.00	0.43	0.926
● สื่อสาร	3.36	0.36	3.40	0.42	3.30	0.49	3.17	0.08	0.378
● สร้างการมีส่วนร่วม	3.37	0.49	3.31	0.47	3.28	0.48	3.36	0.20	0.848
● ตามหน้าที่	3.10	0.49	3.01	0.59	3.22	0.51	3.17	0.57	0.296

*p <0.05

จากตารางที่ 8.18 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 สถานภาพ ได้แก่ โสด สมรส หย่า/แยกกันอยู่ และหม้าย มีสมรรถนะทั้ง 5 สมรรถะ คือ “วิสัยทัศน์” “รู้ทันข้อมูล” “สื่อสาร” “สร้างการมีส่วนร่วม” และ “ตามหน้าที่” ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่ต้องวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยสถิติ LSD

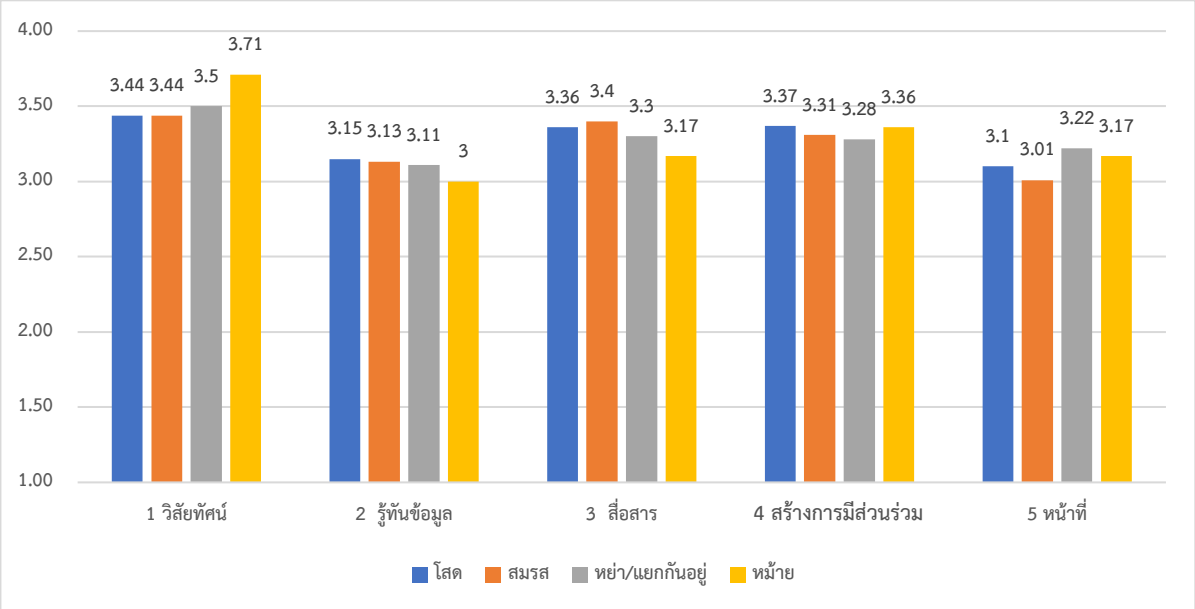

แผนภาพที่ 8.17 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามสถานภาพสมรส

ตารางที่ 8.19 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	ประถม		มัธยม		อนุปริญญา		ปริญญาขึ้นไป		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● วิสัยทัศน์	3.80	0.16	3.45	0.40	3.47	0.41	3.35	0.45	0.075
● รู้ทันข้อมูล	3.58	0.32	3.15	0.52	3.07	0.58	3.17	0.60	0.205
● สื่อสาร	3.30	0.48	3.40	0.41	3.37	0.42	3.37	0.43	0.898
● สร้างการมีส่วนร่วม	3.56	0.24	3.33	0.44	3.31	0.46	3.26	0.58	0.563
● ตามหน้าที่	3.25	0.44	3.03	0.58	3.02	0.59	3.05	0.54	0.872

*p <0.05

จากตารางที่ 8.19 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีการศึกษาแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาทั้ง 4 ระดับ ได้แก่ ประถม มัธยม อนุปริญญา และปริญญาขึ้นไป พบว่า ทั้ง 5 สมรรถนะ คือ “วิสัยทัศน์” “รู้ทันข้อมูล” “สื่อสาร” “สร้างการมีส่วนร่วม” และ “ตามหน้าที่” ไม่มีสมรรถนะใดที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่ต้องวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยสถิติ LSD

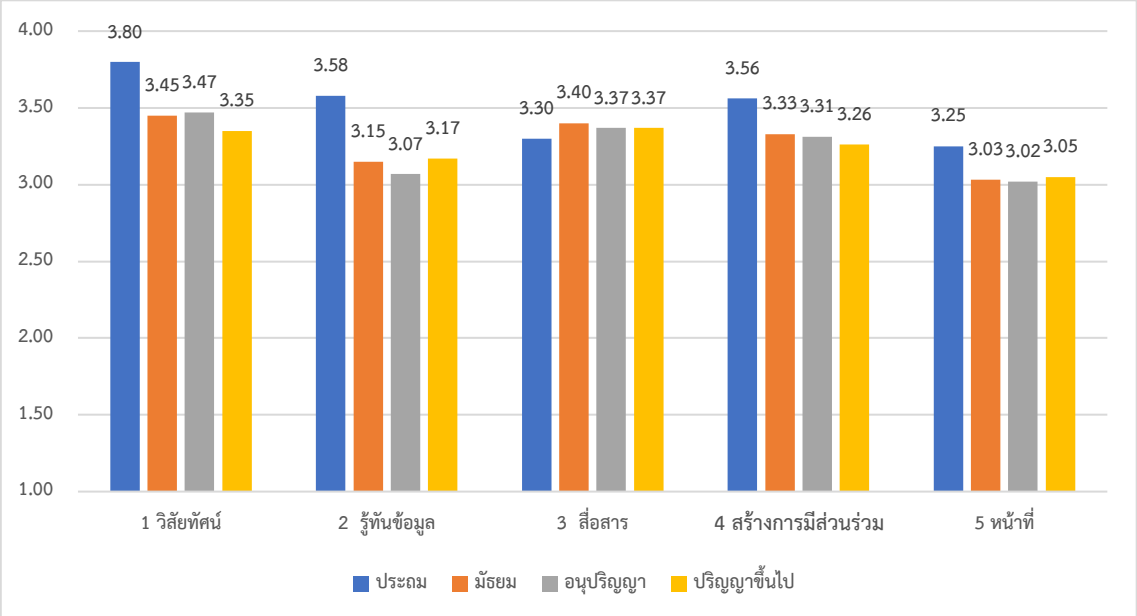

แผนภาพที่ 8.18 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามระดับการศึกษา

ตารางที่ 8.20 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีตำแหน่งแตกต่างกันด้วยสถิติ t-test

สมรรถนะ	ผู้ใหญ่บ้าน		กำนัน		Sig. (2-tailed)
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	
● วิสัยทัศน์	3.43	0.42	3.59	0.34	0.024*
● รู้ทันข้อมูล	3.13	0.55	3.13	0.58	0.952
● สื่อสาร	3.38	0.41	3.45	0.42	0.301
● สร้างการมีส่วนร่วม	3.31	0.46	3.36	0.60	0.653
● ตามหน้าที่	3.02	0.58	3.15	0.50	0.190

*p <0.05

จากตารางที่ 8.20 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ t-test ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกำนัน มีสมรรถนะ 1 ใน 5 สมรรถนะ ได้แก่ ด้าน “วิสัยทัศน์” ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในส่วนของสมรรถนะด้าน “รู้ทันข้อมูล” “สื่อสาร” “สร้างการมีส่วนร่วม” และ“ตามหน้าที่” ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

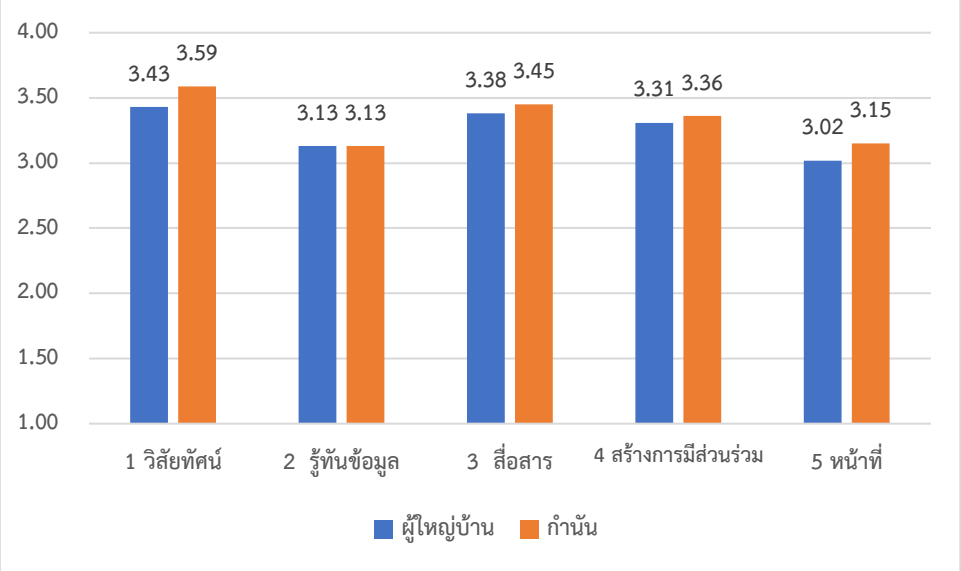

แผนภาพที่ 8.19 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามตำแหน่ง

ตารางที่ 8.21 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชนแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	1 – 5 ปี		6 - 10 ปี		11 – 20 ปี		มากกว่า 20 ปี		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● วิสัยทัศน์	3.49	0.42	3.35	0.36	3.45	0.44	3.50	0.11	0.052
● รู้ทันข้อมูล	3.08	0.58	3.19	0.51	3.18	0.54	2.92	0.25	0.223
● สื่อสาร	3.43	0.38	3.31	0.46	3.35	0.43	3.90	0.11	0.002*
● สร้างการมีส่วนร่วม	3.38	0.46	3.27	0.49	3.23	0.46	3.50	0.27	0.018*
● ตามหน้าที่	3.11	0.55	2.96	0.67	2.95	0.53	3.23	0.08	0.047*

*p <0.05

จากตารางที่ 8.21 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชนแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชนทั้ง 4 ช่วง ได้แก่ 1 – 5 ปี 6 - 10 ปี 11 – 20 ปี และมากกว่า 20 ปี มีสมรรถนะ 3 ใน 5 สมรรถนะ ได้แก่ “สื่อสาร” “สร้างการมีส่วนร่วม” และ “ตามหน้าที่” ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในส่วนของสมรรถนะด้าน “วิสัยทัศน์” และ “รู้ทันข้อมูล” พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

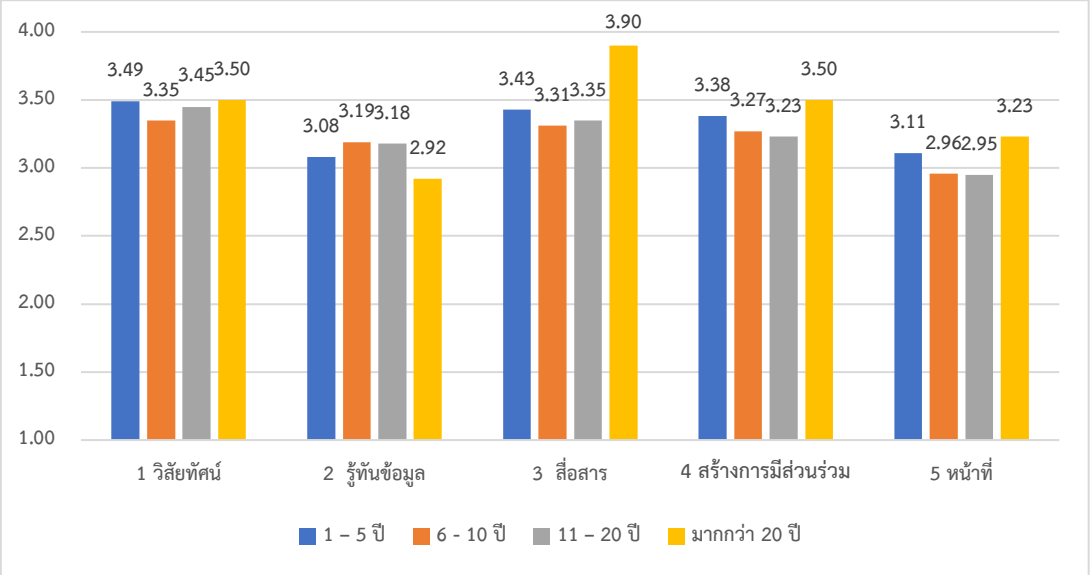

แผนภาพที่ 8.20 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง

ตารางที่ 8.22 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างของระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชนแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD

ระยะเวลาทำงาน	1 – 5 ปี	6 – 10 ปี	11 – 20 ปี	มากกว่า 20 ปี
สื่อสาร: ค่าเฉลี่ย	**3.43**	**3.31**	**3.35**	**3.90**
1 – 5 ปี		0.025*	0.105	0.006*
6 – 10 ปี			0.503	0.001*
11 – 20 ปี				0.001*
มากกว่า 20 ปี				
สร้างการมีส่วนร่วม: ค่าเฉลี่ย	**3.38**	**3.27**	**3.23**	**3.50**
1 – 5 ปี		0.052	0.004*	0.547
6 – 10 ปี			0.513	0.240
11 – 20 ปี				0.162
มากกว่า 20 ปี				
ตามหน้าที่: ค่าเฉลี่ย	**3.11**	**2.96**	**2.95**	**3.23**
1 – 5 ปี		0.037*	0.020*	0.596
6 – 10 ปี			0.947	0.251
11 – 20 ปี				0.239
มากกว่า 20 ปี				

*p <0.05

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชนในแต่ละช่วงเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์เฉพาะสมรรถนะที่มีความแตกต่างกัน ในตารางที่ 8.22 แสดงให้เห็นดังนี้

สมรรถนะด้านสื่อสาร กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาทำงาน 1 – 5 ปี มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชน 6 – 10 ปี แต่มีสมรรถนะต่ำกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชน มากกว่า 20 ปี และกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชน 6 – 10 ปี และ 11 – 20 ปี มีสมรรถนะต่ำกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชน มากกว่า 20 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะด้านสร้างการมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชน 1 – 5 ปี มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชน 11 – 20 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะด้านตามหน้าที่ กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชน 1 – 5 ปี มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชน 6 – 10 ปี และ 11 – 20 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 8.23 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่ชุมชนมีจำนวนประชากรแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	หมู่บ้านขนาดเล็ก (ไม่เกิน 250 คน)		หมู่บ้านขนาดกลาง (251-500 คน)		หมู่บ้านขนาดใหญ่ (501-1,000 คน)		นคร (มากกว่า 1,000 คน)		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● วิสัยทัศน์	3.55	0.48	3.48	0.39	3.37	0.43	3.33	0.44	0.025*
● รู้ทันข้อมูล	3.14	0.57	3.12	0.56	3.14	0.54	3.22	0.25	0.954
● สื่อสาร	3.25	0.56	3.44	0.38	3.35	0.41	3.24	0.31	0.019*
● สร้างการมีส่วนร่วม	3.34	0.51	3.31	0.45	3.33	0.47	2.94	0.57	0.118
● ตามหน้าที่	2.92	0.78	3.08	0.52	3.00	0.59	2.96	0.46	0.369

*p <0.05

จากตารางที่ 8.23 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีจำนวนประชากรในหมู่บ้านแต่ละขนาด โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนประชากรในหมู่บ้าน ทั้ง 4 ขนาด ได้แก่ หมู่บ้านขนาดเล็ก หมู่บ้านขนาดกลาง หมู่บ้านขนาดใหญ่ และนคร มีสมรรถนะ 2 ใน 5 สมรรถนะ ได้แก่ “วิสัยทัศน์” และ “สื่อสาร” ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในส่วนของสมรรถนะด้าน “รู้ทันข้อมูล” “สร้างการมีส่วนร่วม” และ “ตามหน้าที่” พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

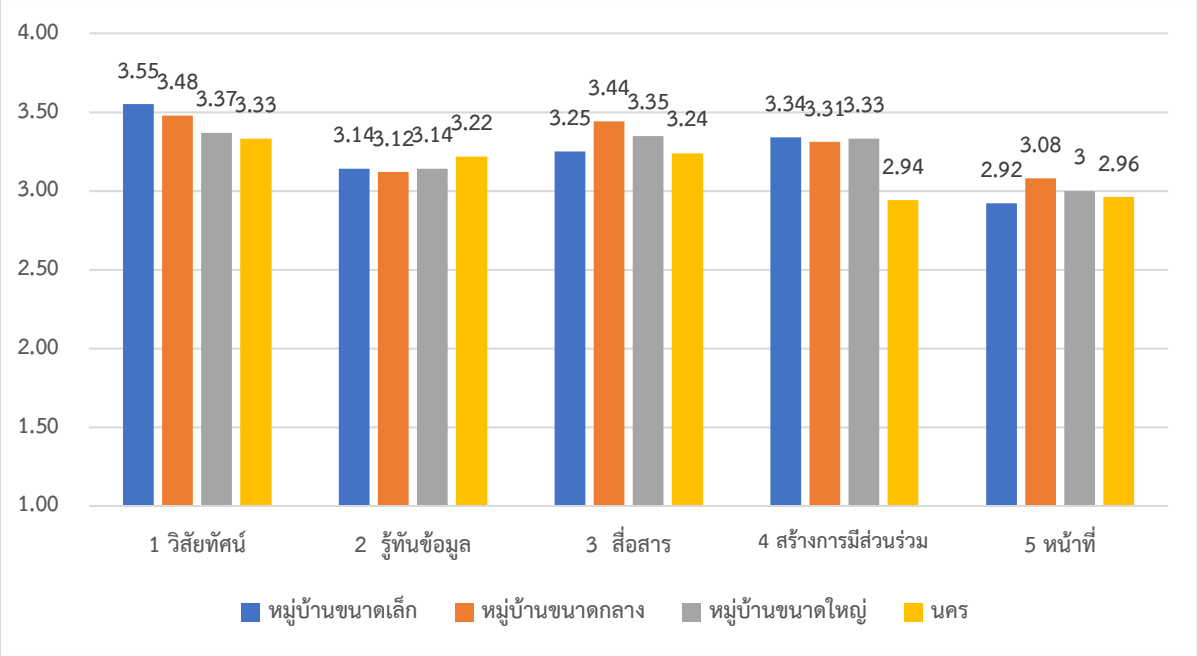

แผนภาพที่ 8.21 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามขนาดของชุมชน

ตารางที่ 8.24 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่ชุมชนมีจำนวนประชากรแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD

ขนาดหมู่บ้าน	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่	นคร
วิสัยทัศน์: ค่าเฉลี่ย	**3.55**	**3.48**	**3.37**	**3.33**
ขนาดเล็ก		0.404	0.023*	0.165
ขนาดกลาง			0.012*	0.280
ขนาดใหญ่				0.773
นคร				
สื่อสาร: ค่าเฉลี่ย	**3.25**	**3.44**	**3.35**	**3.24**
ขนาดเล็ก		0.010*	0.207	0.950
ขนาดกลาง			0.032*	0.157
ขนาดใหญ่				0.458
นคร				

*p <0.05

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของสมรรถนะระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีจำนวนประชากรในหมู่บ้านแต่ละขนาดเป็น

รายคู่ ด้วยสถิติ LSD โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์เฉพาะสมรรถนะที่มีความแตกต่างกัน ในตารางที่ 8.24 แสดงให้เห็นดังนี้

สมรรถนะด้านวิสัยทัศน์ กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนประชากรในหมู่บ้านขนาดใหญ่ มีสมรรถนะต่ำกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนประชากรในหมู่บ้านขนาดเล็ก และขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะด้านสื่อสาร กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนประชากรในหมู่บ้านขนาดเล็ก มีสมรรถนะต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนประชากรในหมู่บ้านขนาดกลาง และกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนประชากรในหมู่บ้านกลาง มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนประชากรในหมู่บ้านขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 8.25 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีระยะเวลาทำงานด้านพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน ด้วยสถิติ One-Way ANOVA

สมรรถนะ	1 – 5 ปี		6 - 10 ปี		11 – 20 ปี		มากกว่า 20 ปี		P-Value
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	Sig.
● วิสัยทัศน์	3.52	0.41	3.34	0.40	3.42	0.42	3.65	0.32	0.000*
● รู้ทันข้อมูล	2.99	0.58	3.14	0.52	3.23	0.56	3.10	0.35	0.004*
● สื่อสาร	3.40	0.40	3.38	0.40	3.33	0.45	3.64	0.26	0.002*
● สร้างการมีส่วนร่วม	3.40	0.42	3.28	0.46	3.26	0.52	3.38	0.39	0.058
● ตามหน้าที่	3.07	0.63	3.11	0.45	2.96	0.62	3.00	0.45	0.166

*p <0.05

จากตารางที่ 8.25 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีระยะเวลาทำงานด้านพัฒนาชุมชนแต่ละช่วง โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาทำงานด้านพัฒนาชุมชน ทั้ง 4 ช่วง ได้แก่ 1 – 5 ปี 6 - 10 ปี 11 – 20 ปี และมากกว่า 20 ปี มีสมรรถนะ 3 ใน 5 สมรรถนะ ได้แก่ “วิสัยทัศน์” “รู้ทันข้อมูล” และ “สื่อสาร” ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในส่วนของสมรรถนะด้าน “สร้างการมีส่วนร่วม” และ “ตามหน้าที่” พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

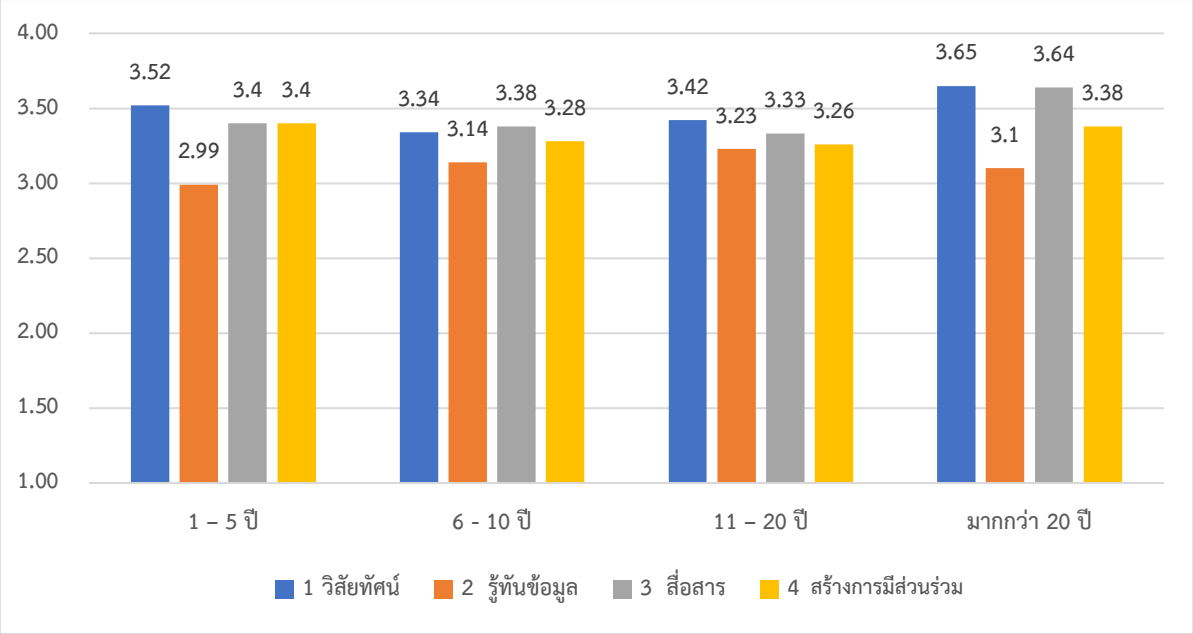

แผนภาพที่ 8.22 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามระยะเวลาที่ทำงานให้ชุมชน

ตารางที่ 8.26 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีระยะเวลาทำงานด้านการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD

ระยะเวลาทำงาน	1 – 5 ปี	6 – 10 ปี	11 – 20 ปี	มากกว่า 20 ปี
วิสัยทัศน์: ค่าเฉลี่ย	**3.52**	**3.34**	**3.42**	**3.65**
1 – 5 ปี		0.001*	0.047*	0.108
6 – 10 ปี			0.109	0.000*
11 – 20 ปี				0.004*
มากกว่า 20 ปี				
รู้ทันข้อมูล: ค่าเฉลี่ย	**2.99**	**3.14**	**3.23**	**3.10**
1 – 5 ปี		0.049*	0.000*	0.329
6 – 10 ปี			0.166	0.717
11 – 20 ปี				0.199
มากกว่า 20 ปี				
สื่อสาร: ค่าเฉลี่ย	**3.40**	**3.38**	**3.33**	**3.64**
1 – 5 ปี		0.673	0.179	0.004*
6 – 10 ปี			0.397	0.002*
11 – 20 ปี				0.000*

ระยะเวลาทำงาน	1 – 5 ปี	6 – 10 ปี	11 – 20 ปี	มากกว่า 20 ปี
มากกว่า 20 ปี				

*p <0.05

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีระยะเวลาทำงานด้านการพัฒนาชุมชนแต่ละช่วงเป็นรายคู่ ด้วยสถิติ LSD โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์เฉพาะสมรรถนะที่มีความแตกต่างกัน ในตารางที่ 8.26 แสดงให้เห็นดังนี้

สมรรถนะด้านวิสัยทัศน์ กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาทำงานด้านการพัฒนาชุมชน 1 – 5 ปี มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาทำงานด้านการพัฒนาชุมชน 6 – 10 ปี และ 11 – 20 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาทำงานด้านการพัฒนาชุมชน มากกว่า 20 ปี มีสมรรถนะสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาทำงานด้านการพัฒนาชุมชน 6 – 10 ปี และ 11 – 20 ปี

สมรรถนะด้านรู้ทันข้อมูล กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาทำงานด้านการพัฒนาชุมชน 1 – 5 ปี มีสมรรถนะต่ำกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาทำงานด้านการพัฒนาชุมชน 6 – 10 ปี และ 11 – 20 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะด้านสื่อสาร กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาทำงานด้านการพัฒนาชุมชน มากกว่า 20 ปี มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาทำงานด้านการพัฒนาชุมชน 1 – 5 ปี 6 – 10 ปี และ 11 – 20 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 8.27 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความแตกต่างระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อในรอบ 1 ปี แตกต่างกันด้วยสถิติ t-test

สมรรถนะ	เคยพลาดพลั้ง		ไม่พลาดพลั้ง		Sig. (2-tailed)
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	
● วิสัยทัศน์	3.16	0.48	3.45	0.41	0.034*
● รู้ทันข้อมูล	2.91	0.69	3.14	0.55	0.216
● สื่อสาร	3.29	0.47	3.39	0.41	0.477
● สร้างการมีส่วนร่วม	3.19	0.51	3.32	0.47	0.441
● ตามหน้าที่	3.13	0.62	3.03	0.57	0.589

*p <0.05

จากตารางที่ 8.27 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของสมรรถนะระหว่างสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีประสบการณ์พลาดพลั้ง และกลุ่มที่ยังไม่พลาดพลั้งจากการใช้สื่อในรอบ 1 ปี โดยใช้สถิติ t-test ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์พลาดพลั้ง และกลุ่มที่ยังไม่พลาดพลั้ง มีสมรรถนะในด้าน “วิสัยทัศน์” ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนสมรรถนะ ได้แก่ “รู้ทันข้อมูล” “สื่อสาร” “สร้างการมีส่วนร่วม” และ “ตามหน้าที่” พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

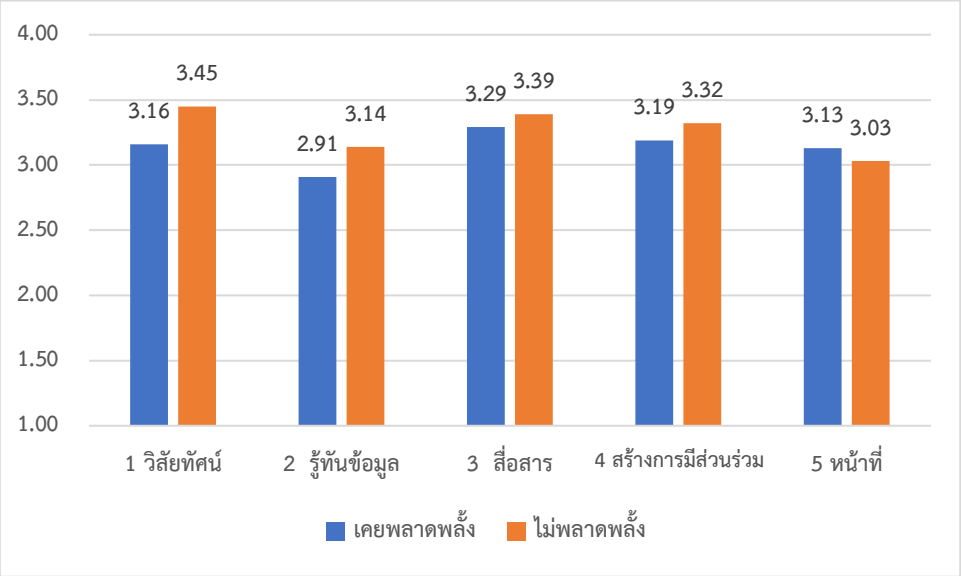

แผนภาพที่ 8.23 แสดงค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) จำแนกตามประสบการณ์ที่เคยพลาดพลั้งจากการใช้สื่อ

8.3 ผลการวิเคราะห์จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อในระดับต่าง ๆ

การวิเคราะห์จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชน มีเกณฑ์ในการคำนวณระดับสมรรถนะดังนี้

คิดสัดส่วน ร้อยละ 60		คิดสัดส่วน ร้อยละ 40	ระดับสมรรถนะ
สมรรถนะหลัก • สมรรถนะที่ 1 • สมรรถนะที่ 2 • สมรรถนะที่ 3 • สมรรถนะที่ 4	+	**สมรรถนะตามหน้าที่** • สมรรถนะที่ 5	**3.25 – 4.00 = A (ดีมาก)** **2.50 – 3.24 = B (ดี)** **1.75 – 2.49 = C (ควรพัฒนา)** **1.00 – 1.74 = D (ควรพัฒนาอย่างมาก)**

สำหรับเกณฑ์ในการคำนวณนี้ ให้ค่าน้ำหนักของสมรรถนะหลักร้อยละ 60 และให้ค่าน้ำหนักของสมรรถนะตามหน้าที่ร้อยละ 40 ทั้งนี้ เนื่องจากสมรรถนะตามหน้าที่จะเกิดขึ้นได้ จำเป็นต้องอาศัยสมรรถนะหลักเป็นฐานในการทำหน้าที่ต่อยอด ดังนั้นหากสมรรถนะหลักไม่มีความมั่นคงแล้ว สมรรถนะตามหน้าที่ย่อมประสบผลสำเร็จได้ยาก การวัดระดับสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อจึงให้ความสำคัญกับสมรรถนะหลักมากกว่าสมรรนะตามหน้าที่ตามสัดส่วนดังกล่าว

ผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ทั้งในภาพรวม และเชิงเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน แสดงในตารางที่ 8.28 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8.28 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ผู้นำชุมชน) ที่มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อในระดับต่าง ๆ ตามลักษณะทางประชากร

ลักษณะทางประชากร	A **ดีมาก** (3.25 – 4.00) จำนวน (%)	B **ดี** (2.50 – 3.24) จำนวน (%)	C **ควรพัฒนา** (1.75 – 2.49) จำนวน (%)	D **ควรพัฒนาเป็นพิเศษ** (1.00 – 1.74) จำนวน (%)
ทั้งหมด	**81** **(19.85)**	**215** **(52.70)**	**104** **(25.49)**	**8** **(1.96)**
แบ่งตามภูมิภาค				
● เหนือ	18 (17.65)	66 (64.71)	18 (17.65)	0 (0.00)
● ตะวันออกเฉียงเหนือ	23 (22.55)	34 (33.33)	37 (36.27)	8 (7.84)
● กลางและตะวันออก	8 (7.84)	60 (58.82)	34 (33.33)	0 (0.00)
● ใต้	32 (31.37)	55 (53.92)	15 (14.71)	0 (0.00)
แบ่งตามเพศ				
● ชาย	163 (49.10)	154 (46.39)	15 (4.52)	0 (0.00)
● หญิง	39 (51.32)	32 (42.11)	5 (6.58)	0 (0.00)

ลักษณะทางประชากร	A **ดีมาก** (3.25 – 4.00) จำนวน (%)	B **ดี** (2.50 – 3.24) จำนวน (%)	C **ควรพัฒนา** (1.75 – 2.49) จำนวน (%)	D **ควรพัฒนาเป็นพิเศษ** (1.00 – 1.74) จำนวน (%)
แบ่งตามอายุ				
● Gen.Z (<27 ปี)	4 (7.55)	23 (43.40)	25 (47.17)	1 (1.89)
● Gen Y (27-44 ปี)	38 (24.36)	81 (51.92)	31 (19.87)	6 (3.85)
● Gen.X (45-60 ปี)	33 (24.44)	67 (49.63)	34 (25.19)	1 (0.74)
● Gen.BB. (>60 ปี)	6 (9.38)	44 (68.75)	14 (21.88)	0 (0.00)
แบ่งตามสถานะภาพสมรส				
● โสด	23 (46.00)	26 (52.00)	1 (2.00)	0 (0.00)
● สมรส	168 (50.45)	146 (43.84)	19 (5.71)	0 (0.00)
● หย่า/แยกกันอยู่	7 (38.89)	11 (61.11)	0 (0.00)	0 (0.00)
● หม้าย	4 (57.14)	3 (42.86)	0 (0.00)	0 (0.00)
แบ่งตามระดับการศึกษา				
● ประถมศึกษา	3 (75.00)	1 (25.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
● มัธยม	116 (51.79)	99 (44.20)	9 (4.02)	0 (0.00)
● อนุปริญญา	55 (45.45)	58 (47.93)	8 (6.61)	0 (0.00)
● ปริญญาขึ้นไป	28	28	3	0

ลักษณะทางประชากร	A **ดีมาก** (3.25 – 4.00) จำนวน (%)	B **ดี** (2.50 – 3.24) จำนวน (%)	C **ควรพัฒนา** (1.75 – 2.49) จำนวน (%)	D **ควรพัฒนาเป็นพิเศษ** (1.00 – 1.74) จำนวน (%)
	(47.46)	(47.46)	(5.08)	(0.00)
แบ่งตามตำแหน่ง				
● ผู้ใหญ่บ้าน	176 (47.57)	175 (47.30)	19 (5.14)	0 (0.00)
● กำนัน	26 (68.42)	11 (28.95)	1 (2.63)	0 (0.00)
แบ่งตามระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชน				
● 1 – 5 ปี	107 (55.44)	78 (40.41)	8 (4.15)	0 (0.00)
● 6 – 10 ปี	42 (45.16)	47 (50.54)	4 (4.30)	0 (0.00)
● 11 – 20 ปี	48 (41.38)	60 (51.72)	8 (6.90)	0 (0.00)
● มากกว่า 20 ปี	5 (83.33)	1 (16.67)	0 (0.00)	0 (0.00)
แบ่งตามขนาดของหมู่บ้านที่ดูแล				
● หมู่บ้านขนาดเล็ก	19 (51.35)	15 (40.54)	3 (8.11)	0 (0.00)
● หมู่บ้านขนาดกลาง	109 (52.40)	93 (44.71)	6 (2.88)	0 (0.00)
● หมู่บ้านขนาดใหญ่	72 (46.75)	71 (46.10)	11 (7.14)	0 (0.00)
● นคร	2 (22.22)	7 (77.78)	0 (0.00)	0 (0.00)
แบ่งตามระยะเวลาทำงานด้านการพัฒนาชุมชน				

ลักษณะทางประชากร	A **ดีมาก** (3.25 – 4.00) จำนวน (%)	B **ดี** (2.50 – 3.24) จำนวน (%)	C **ควรพัฒนา** (1.75 – 2.49) จำนวน (%)	D **ควรพัฒนาเป็นพิเศษ** (1.00 – 1.74) จำนวน (%)
● 1 – 5 ปี	57 (50.00)	49 (42.98)	8 (7.02)	0 (0.00)
● 6 – 10 ปี	53 (51.96)	49 (48.04)	0 (0.00)	0 (0.00)
● 11 – 20 ปี	74 (46.25)	74 (46.25)	12 (7.50)	0 (0.00)
● มากกว่า 20 ปี	18 (56.25)	14 (43.75)	0 (0.00)	0 (0.00)
แบ่งตามประสบการณ์พลาดพลั้งจากสื่อในรอบ 1 ปี				
● ไม่เคยพลาดพลั้ง	198 (49.62)	182 (45.61)	19 (4.76)	0 (0.00)
● เคยพลาดพลั้ง	4 (44.44)	4 (44.44)	1 (11.11)	0 (0.00)

จากตารางที่ 8.28 เป็นการวัดระดับสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ พบว่าในภาพรวม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 408 คน มีสมรรถนะอยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 52.70 รองลงมาคือ ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 25.49 และ A (ดีมาก) จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 19.85 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ระดับ D (ควรพัฒนา) จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 1.96

เมื่อวิเคราะห์ระดับสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ โดยจำแนกตามภูมิภาค เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชน ขนาดของหมู่บ้านที่ดูแล ระยะเวลาทำงานด้านการพัฒนาชุมชน และประสบการณ์พลาดพลั้งจากสื่อในรอบ 1 ปี ผลการวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้

8.3.1 ภูมิภาค

กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่**ภาคเหนือ** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่ออยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 64.71 รองลงมาคือ ได้ระดับ A (ดีมาก) และระดับ C (ควรพัฒนา) เท่ากัน จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 17.65 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่**ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่ออยู่ในระดับ C (ควรพัฒนา) มากที่สุด มีจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 36.27 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และระดับ A (ดีมาก) จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 22.55 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7.84

กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่**ภาคกลางและตะวันออกเฉียง** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่ออยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 58.82 รองลงมาคือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7.84 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่**ภาคใต้** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่ออยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 53.92 รองลงมาคือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 31.37 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 14.71 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

8.3.2 เพศ

กลุ่มตัวอย่างที่เป็น**เพศชาย** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่ออยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 49.10 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 46.39 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.52 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่เป็น**เพศหญิง** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 51.32 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 42.11 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 6.58 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

8.3.3 ช่วงอายุ

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ช่วงอายุน้อยกว่า 27 ปี (Generation Z)** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ C (ควรพัฒนา) มากที่สุด มีจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ

47.17 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 43.40 และระดับ A (ดีมาก) จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 7.55 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.89

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ช่วงอายุระหว่าง 27 – 44 ปี (Generation Y)** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 51.92 รองลงมาคือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 24.36 และระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 19.87 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 3.85

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ช่วงอายุระหว่าง 45 – 60 ปี (Generation X)** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 49.63 รองลงมาคือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 25.19 และระดับ A (ดีมาก) จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 24.44 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ) จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.74

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป (Generation BB.)** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 68.75 รองลงมาคือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 21.88 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 9.38 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

8.3.4 สถานะภาพสมรส

กลุ่มตัวอย่างที่มี**สถานภาพโสด** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00 รองลงมาคือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**สถานภาพสมรส** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 50.45 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 43.84 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 5.71 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**สถานภาพหย่า/แยกกันอยู่** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 61.11 รองลงมาคือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 7คน คิดเป็นร้อยละ 38.89 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) และระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**สถานภาพหม้าย** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี)

จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) และระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

8.3.5 ระดับการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่มี**การศึกษาระดับประถมศึกษา** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) และระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**การศึกษาระดับมัธยมศึกษา** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 51.79 รองลงมาคือได้ระดับ B (ดี) จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 44.20 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 4.02 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**การศึกษาระดับอนุปริญญา** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 47.93 รองลงมาคือได้ระดับ B (ดี) จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 45.45 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 6.61 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**การศึกษาระดับปริญญาขึ้นไป** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) และระดับ B (ดี) มากที่สุด เท่ากัน มีจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 47.46 รองลงมาคือ ได้ C (ควรพัฒนา) จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 5.08 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

8.3.6 ตำแหน่ง

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 47.57 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 47.30 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 5.14 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ตำแหน่งกำนัน** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 68.42 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 28.95 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.63 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนา)

8.3.7 ระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชน

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชน 1 – 5 ปี** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 55.44 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 40.41 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 4.15 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนา)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชน 6 – 10 ปี** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 50.54 รองลงมาคือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 45.16 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนา)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชน 11 – 20 ปี** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 51.72 รองลงมาคือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 41.38 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 6.90 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนา)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชน มากกว่า 20 ปี** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) และระดับ D (ควรพัฒนา)

8.3.8 ขนาดของหมู่บ้านที่ดูแล

กลุ่มตัวอย่าง**หมู่บ้านขนาดเล็ก** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 51.35 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 40.54 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 8.11 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนา)

กลุ่มตัวอย่าง**หมู่บ้านขนาดกลาง** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่ออยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 52.40 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 44.71 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.88 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนา)

กลุ่มตัวอย่าง**หมู่บ้านขนาดใหญ่** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 46.75 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 46.10 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 7.14 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนา)

กลุ่มตัวอย่าง**นคร** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ B (ดี) มากที่สุด มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 77.78 รองลงมาคือ ได้ระดับ A (ดีมาก) จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 22.22 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) และระดับ D (ควรพัฒนา)

8.3.9 ระยะเวลาทำงานด้านพัฒนาชุมชน

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชน 1 – 5 ปี** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 42.98 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7.02 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนา)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชน 6 – 10 ปี** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 51.96 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 48.04 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) และระดับ D (ควรพัฒนา)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชน 11 – 20 ปี** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) และระดับ B (ดี) มากที่สุด เท่ากัน มีจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 46.25 รองลงมาคือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 7.50 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนา)

กลุ่มตัวอย่างที่มี**ระยะเวลาทำงานในตำแหน่งผู้นำชุมชน มากกว่า 20 ปี** มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) และระดับ D (ควรพัฒนา)

8.3.10 ประสบการณ์พลาดพลั้งจากสื่อในรอบ 1 ปี

กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีประสบการณ์พลาดพลั้งจากสื่อในรอบ 1 ปี มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) มากที่สุด มีจำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 49.62 รองลงมาคือ ได้ระดับ B (ดี) จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 45.61 ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.76 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนา)

กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์พลาดพลั้งจากสื่อในรอบ 1 ปี มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ อยู่ในระดับ A (ดีมาก) และระดับ B (ดี) มากที่สุด เท่ากัน มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 44.44 รองลงมาคือ ได้ระดับ C (ควรพัฒนา) จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11 โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระดับ D (ควรพัฒนา)

บทที่ 9
บทสรุป และข้อเสนอแนะ

บทนี้ เป็นการนำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ในกลุ่ม “พระ” “ครู” และ “ผู้นำชุมชน” จากผลการสำรวจทั่วประเทศ ซึ่งทั้งสามกลุ่มนี้ ถือเป็น กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ตามกลไกทางสังคม “บวร” อันประกอบด้วย บ้าน วัด โรงเรียน รวมถึงการนำเสนอแนวทางการนำแบบวัดสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อไปใช้ประโยชน์ เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคมไทยต่อไป โดยโครงสร้างของบทนี้ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

9.1 สรุปผลการสำรวจสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ และแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ

9.2 แนวทางการนำแบบวัดสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อไปใช้ประโยชน์

9.3 แนวทางการทำวิจัยในอนาคต เพื่อต่อยอดจากการวิจัยในครั้งนี้

9.1 สรุปผลการสำรวจสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ และแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ

ผลการสำรวจสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ได้ดำเนินการสำรวจกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ใน 3 กลุ่ม ได้แก่ พระ ครู และผู้นำชุมชน จำนวน 408 รูป/คน โดยผลการสำรวจในแต่ละกลุ่ม พบประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

9.1.1 สรุปผลการสำรวจสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มพระ

กลุ่มตัวอย่างที่รับการสำรวจสมรรถนะในครั้งนี้ มีคุณลักษณะทางประชากร ดังนี้ เป็นกลุ่ม Generation Y มากที่สุด รองลงไปคือ กลุ่ม Generation X มีพรรษาที่บวชอยู่ระหว่าง 1-5 พรรษา (พระนวกะ) มากที่สุด มีการศึกษามัธยมศึกษาหรือเทียบเท่ามากที่สุด จบการศึกษานักธรรมเอกมากที่สุด แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาเปรียญธรรม มีบทบาทเป็นพระลูกวัดมากที่สุด จำพรรษาอยู่ที่วัดขนาดกลางมากที่สุด

สื่อที่ท่านเปิดรับมากที่สุด คือ “สื่อบุคคล” รองลงไป คือ “Facebook” และ “Youtube” เรื่องที่เปิดรับมากที่สุด คือ “ธรรมะ” รองลงไป ได้แก่ “ข่าวทั่วไป” และ “สุขภาพ” สำหรับประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อ มีเพียงส่วนน้อย คือ ร้อยละ 6.62 เท่านั้นที่พลาดพลั้งในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลกระทบเชิงลบในมิติด้านเศรษฐกิจมากที่สุด รองลงไปคือ ด้านจิตใจ ซึ่งทั้งสองอยู่ในระดับปานกลางทั้งสองมิติ ส่วนมิติอื่น ๆ ส่งผลกระทบในระดับน้อย

ผลการสำรวจสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มพระ สรุปได้ดังนี้

- **ในภาพรวมพบว่า “พระ” มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อในระดับ “ปานกลาง” ทุกองค์ประกอบ สมรรถนะที่มีมากที่สุด คือ มีวิสัยทัศน์ ส่วนสมรรถนะที่อยู่ในลำดับท้าย ได้แก่ การสร้างการมีส่วนร่วม และการเผยแผ่ธรรมะเพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ**

ผลการสำรวจพบว่ากลุ่มพระมีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่ออยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด โดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ “วิสัยทัศน์” “เท่าทันข้อมูล” “สื่อสาร” “เผยแพร่ธรรมะเพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ” และ “สร้างการมีส่วนร่วม” ทั้งนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นพระลูกวัด ด้วยธรรมเนียมปฏิบัติในวัดหลายแห่ง จากการลงพื้นที่ของคณะผู้วิจัยพบว่ามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดค่อนข้างน้อยมาก หลายรูปเป็นพระนวกะ ซึ่งจะเป็นพระที่ได้รับมอบหมายให้ทำงานตามที่เจ้าอาวาส หรือผู้บริหารวัดมอบหมาย และหลายวัดที่ปล่อยให้พระนวกะเรียนธรรมะ และฝึกปฏิบัติธรรมะ เป็นหลัก ซึ่งน่าจะเป็นเหตุผลที่พระจำนวนมาก ยังไม่มีสมรรถนะด้าน “วิสัยทัศน์” หรือมีความคิดในการริเริ่มโครงการต่าง ๆ ด้วยตนเอง ยังไม่มีบทบาทในการเทศน์สอน “สื่อสาร” แก่ศาสนิกชนในเรื่องรู้เท่าทันสื่อ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้าน “การสร้างการมีส่วนร่วม” ทั้งภายในและภายนอกวัด ที่อาจต้องขออนุญาตให้พระผู้ใหญ่เห็นชอบก่อน สมรรถนะในองค์ประกอบดังกล่าวจึงยังไม่อยู่ในระดับสูงตามที่เกณฑ์กำหนด

นอกจากนั้น จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาบทบาทของพระต่อการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ พบว่าปัจจัยด้านความเชื่อประการสำคัญหนึ่ง คือ การเกี่ยวข้องกับสังคม อาจเกรงจะไม่ใช่กิจของสงฆ์ พระสงฆ์ที่มีความอาวุโสหลายรูป ท่านกล่าวว่า ปกติก็จะไม่ค่อยทราบข้อมูลเกี่ยวกับมิจฉาชีพ หรือไม่ได้ส่งของทางออนไลน์ หลายรูปโดยเฉพาะวัดป่า จะมุ่งฝึกปฏิบัติธรรม และปลีกวิเวก จึงไม่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการหลอกลวงผ่านสื่อเลย ทำให้พระหลายรูปมีสมรรถนะในการ “รู้ทันข้อมูล” ในระดับที่ยังไม่อยู่เกณฑ์ดีนัก นอกจากนั้นตามความเชื่อของพระสงฆ์ไทย ซึ่งศรัทธาต่อพระไตรปิฎก และเชื่อถือในคำสอนของพระพุทธเจ้า รวมถึงครูบาอาจารย์ที่อบรมสั่งสอนมา ซึ่งในสังคมสงฆ์ของไทยจะไม่นิยมให้มีการประยุกต์ธรรมะ แต่นิยมนำเนื้อหาในพระไตรปิฎกมาสอนแก่ญาติโยม รวมถึงหามีการคำสอนของพระพุทธเจ้าไปประยุกต์ใช้ อาจถูกมองว่ากำลังบิดเบือนพระธรรมวินัย ทำให้ไม่ค่อยมีการสอนธรรมะในเชิงประยุกต์เชื่อมโยงเข้ากับบริบทสมัยใหม่มากนัก ด้วยเหตุดังกล่าว ส่งผลต่อการไม่ได้รับการฝึกฝนสมรรถนะในด้าน “การเผยแพระธรรมะเพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” มากนัก

- **ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มพระ ได้แก่ ภูมิภาค ช่วงอายุ (Generation) จำนวนพรรษาที่บวช ระดับการศึกษาทางโลก ระดับเปรียญธรรม บทบาทภายในวัด ประเภทวัดที่จำพรรษา ส่วนปัจจัยที่ไม่ผล ได้แก่ ระดับการศึกษานักธรรม จำนวนพระในวัด และประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อ**

การวิเคราะห์ความแตกต่างทางสถิติ ทำให้รู้ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่กลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันแล้วส่งผลให้มีสมรรถนะแตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผล ได้แก่ (1) ภูมิภาค กลุ่มตัวอย่างในภาคใต้ และภาคเหนือมีสมรรถนะที่สูงกว่าภาคอื่น ๆ (2) ช่วงอายุ พบว่ากลุ่มที่อยู่ในช่วง Generation Y ซึ่งเป็นกลุ่มพระที่เป็นคนรุ่นใหม่และสามารถสื่อสารระบบดิจิทัลได้ดีกว่ากลุ่มที่มีช่วงอายุมากกว่า มี “วิสัยทัศน์” “รู้ทันข้อมูล” และ “สื่อสาร” สูงกว่า Generation อื่น ๆ (3) จำนวนพรรษาที่บวช พบว่ากลุ่มพระนวกะ (พรรษา 1-5 พรรษา) มีสมรรถนะด้าน “วิสัยทัศน์” น้อยกว่า พระที่บวชพรรษามากกว่า คือ พระมัชฌิมะ และพระเถระ (4) ระดับการศึกษาทางโลก พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่จบการศึกษาระดับปริญญาขึ้นไป มีสมรรถนะด้าน “วิสัยทัศน์” “สร้างการมีส่วนร่วม” และ “การเผยแผ่ธรรมะเพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ” ที่สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า (5) ระดับเปรียญธรรม พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้เปรียญเอก มีสมรรถนะด้าน “วิสัยทัศน์” “รู้ทันข้อมูล” และ “การเผยแผ่ธรรมะเพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ” สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่าผู้ที่ศึกษาเปรียญธรรมเป็นผู้ที่จำเป็นต้องศึกษาภาษาบาลีมาก ต้องค้นคว้าหาข้อมูล ต้องแปลและตีความจากเนื้อหาพระไตรปิฎก อาจช่วยให้มีคุณสมบัติในการค้นคว้าหาข้อมูลก่อนตีความและเนื่องจากมีข้อมูลความรู้จากพระไตรปิฎกซึ่งประกอบด้วย เรื่องราวในพุทธกาล หลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง รวมถึงเรียนรู้ในเรื่องเกี่ยวกับ รูปและนาม และกระแสแห่งธรรมในการปฏิบัติอย่างแตกฉาน ทำให้ง่ายต่อการปรับประยุกต์ใช้หลักธรรมได้อย่างแม่นยำ และมั่นใจว่าไม่ผิดพลาดคลาดเคลื่อน (6) บทบาทภายในวัด พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือรองเจ้าอาวาส จะมีสมรรถนะด้าน “วิสัยทัศน์” “สื่อสาร” “สร้างการมีส่วนร่วม” และ “การเผยแผ่ธรรมะเพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ” ที่สูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระลูกวัด ที่ยังไม่มีบทบาทในการตัดสินใจหรือทำงานให้ส่วนกลางของวัด และ (7) ประเภทวัดที่จำพรรษา ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่จำพรรษาอยู่ในวัดมีสมรรถนะด้าน “วิสัยทัศน์” “สื่อสาร” และ “สร้างการมีส่วนร่วม” สูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่จำพรรษาอยู่ในสำนักสงฆ์ ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า สำนักสงฆ์ ถือเป็นวัดประเภทที่ไม่สามารถทำสังฆกรรมได้ตามพระวินัย การจัดกิจกรรมเช่น การสวดพระปาฏิโมกข์ การประชุม การสวดกฐิน หรือการอุปสมบท ไม่สามารถกระทำได้ ส่วนพระที่จำพรรษาในวัด ที่สามารถจัดกิจกรรมดังกล่าวได้ จึงมีส่วนร่วมกับคนในชุมชน และจัดกิจกรรมของสงฆ์ร่วมกันมากกว่า

- **กลุ่มพระส่วนใหญ่ได้รับผลการประเมินในระดับ “ดี” ถึงร้อยละ 52.70 กลุ่มพระที่ได้รับผลการประเมินในระดับ “ดีมาก” มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 19.85 หรือ 1 ใน 5 ของทั้งหมด และกลุ่มที่มีผลการประเมิน “ควรพัฒนาเป็นพิเศษ” มีสัดส่วนร้อยละ 1.96**

สำหรับการประเมินตามเกณฑ์ โดยให้ค่าน้ำหนักระหว่างสมรรถนะหลัก กับสมรรถนะตามหน้าที่ เท่ากับ 60 : 40 พบว่ากลุ่มพระร้อยละ 19.85 ได้รับผลการประเมินในระดับดีมาก ร้อยละ 52.70 ได้รับผลการประเมินระดับดี แสดงให้เห็นว่ากลุ่มพระมีผลการประเมินระดับดีขึ้นไป ถึงร้อยละ 72.55 และมีกลุ่มที่ได้รับผลการประเมินในระดับควรพัฒนา และควรพัฒนาเป็นพิเศษ เพียงร้อยละ 27.45 แสดงให้เห็นว่าในภาพรวม กลุ่มพระในชุมชน ยังมีผู้ที่มีสมรรถนะผ่านเกณฑ์ (ดีมาก และดี) มากกว่ากลุ่มที่ไม่ผ่านเกณฑ์ (ควรพัฒนา และควรพัฒนาเป็นพิเศษ)

- **กลุ่มพระที่ได้รับผลการประเมินในระดับ “ดีมาก” มีลักษณะเด่นทางประชากร ได้แก่ อยู่ในภาคใต้ Generation X เป็นพระเถระ (บวช 11-20 พรรษา) จบการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป สอบได้เปรียญเอก เป็นผู้ช่วย/รองเจ้าอาวาส จำพรรษาอยู่ที่วัด (ไม่ใช่สำนักสงฆ์) ขนาดกลาง และไม่เคยพลาดพลั้งจากการใช้สื่อ**

สำหรับกลุ่มพระที่ได้รับผลการประเมินในระดับ “ดีมาก” ซึ่งถือเป็นขั้นสูงสุด พบว่ามีลักษณะเด่น คือ (1) เป็นกลุ่มตัวอย่างที่จำพรรษาอยู่ในภาคใต้มากที่สุด (2) มีอายุอยู่ในช่วง Generation Y มากที่สุด รองลงไปคือ Generation X ซึ่งมีสัดส่วนไม่แตกต่างกันมาก จึงพอสรุปได้ว่ากลุ่ม Generation ที่มีสมรรถนะสูงจะเป็นกลุ่มที่มีอายุระหว่าง 27-60 ปี ซึ่งถือเป็นวัยทำงาน เป็นวัยที่มีความพร้อมด้วยพละกำลัง สติปัญญา และมีวิจารญาณ ติดต่อข้อมูลข่าวสารมากกว่าวัยสูงอายุ และวัยที่มีอายุน้อยลงมา (3) เป็นพระเถระ (บวช 11-20 พรรษา) มากที่สุด แต่ก็มีสัดส่วนใกล้เคียงกับกลุ่มพระบวชใหม่ (บวชไม่ถึง 1 พรรษา) และพบว่ากลุ่มพระนวกะ (บวช 1-5 พรรษา) มีสมรรถนะในระดับที่ต่ำกว่า ซึ่งอาจเป็นผลมาจากธรรมเนียมการบวชในสังคมไทย จะกำหนดให้พระนวกระเรียนตามระบบของคณะสงฆ์อย่างจริงจัง จึงมุ่งมั่นค้นคว้าพระธรรมวินัยเพื่อการสอบ และไม่มีโอกาสในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเท่ากับกลุ่มอื่น ๆ เช่น พระเถระ ที่บวชมามากว่า 10 ปี อาจจะพ้นการเรียนตามระบบของคณะสงฆ์แล้ว ประกอบกับความอาวุโสที่อาจมีบทบาทต่อการบริหารจัดการวัดมากขึ้น หรือเป็นกลุ่มที่สามารถเทศน์อบรมแก่ญาติโยมได้ดี จึงมีสมรรถนะที่สูงกว่า สำหรับกลุ่มพระบวชใหม่ ที่มีสมรรถนะสูงกว่ากลุ่มพระนวกะนั้น เพราะเนื่องจากกลุ่มพระบวชใหม่จำนวนมาก เป็นการบวชตามประเพณี จากการสัมภาษณ์พบว่าหลายรูป ทำงานด้านธุรกิจ รับราชการ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ และมีประสบการณ์ทำงานทางโลกมาพอสมควร จึงมีความสัมพันธ์กับคนในชุมชนมากกว่ากลุ่มพระนวกะที่มีความมุ่งมั่นใช้ชีวิตเพื่อพระพุทธศาสนาจึงตัดการรับรู้ทางโลกออกไป (4) จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการวิเคราะห์ความแตกต่างทางสถิติที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่จบการศึกษาระดับปริญญามีสมรรถะที่สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ (5) สอบได้เปรียญธรรมเอก พบว่ากลุ่มที่สอบได้เปรียญธรรมเอกได้รับการประเมินอยู่ในระดับดีมากทุกคน รองลงไปคือกลุ่มตัวอย่างที่ได้เปรียญโท แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มีการศึกษาบาลีตามระบบเปรียญธรรม เป็นผู้มีสมรรถนะสูงขึ้นตามลำดับเปรียญ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการศึกษาเปรียญธรรม ทำให้ผู้ศึกษามีข้อมูลความรู้หลักธรรมะมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ศึกษา ตลอดจนเป็นผู้ที่รักการศึกษาค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ (6) เป็นผู้ช่วยหรือรองเจ้าอาวาส ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเป็นกลุ่มที่ทำงานหน้าที่ในการบริหารจัดการวัด ซึ่งจำเป็นต้องมีการประสานความร่วมมือ เข้าร่วมประชุมกับเครือข่าย รวมถึงต้องศึกษาระเบียบกฎเกณฑ์ของคณะสงฆ์ ทำให้มีสมรรถนะที่สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ อนึ่งสำหรับกลุ่มเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้นำสูงสุดในวัด แต่ก็ยังมีสมรรถนะน้อยกว่ากลุ่ม ผู้ช่วยหรือรองเจ้าอาวาส แต่สูงกว่ากลุ่มพระลูกวัดอย่างชัดเจน ทั้งนี้ มีข้อสังเกตบางประการ คือ พระที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ส่วนใหญ่จะมีความอาวุโส และเป็นอาวาสมานาน เจ้าอาวาสบางรูปอาจไม่ได้เป็นผู้บริหารจัดการโดยตรง และแต่งตั้งพระรุ่นน้อง หรือลูกศิษย์มาช่วยในการบริหารจัดการ ดังเช่น การแต่งตั้งให้เป็น ผู้ช่วยหรือรองเจ้าอาวาส เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ เจ้าอาวาสบางรูปจึงอาจไม่มีสมรรถนะสูงเช่นเดียวกับกลุ่มที่ทำหน้าที่บริหารโดยตรง (7) จำพรรษาอยู่ในวัด (ไม่ใช่สำนักสงฆ์) เนื่องจากสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในวัด ได้มีโอกาสทำสังฆกรรม ได้มีส่วนร่วมในเครือข่ายภายใน และกับคนในชุมชนมากกว่า

สงฆ์ที่จำพรรษาในสำนักสงฆ์ (8) จำพรรษาในวัดขนาดกลางซึ่งมีพระอยู่ในวัดประมาณ 6-12 รูป ซึ่งมีข้อสังเกตว่า อาจเป็นจำนวนที่เหมาะสมต่อการสร้างการมีส่วนร่วม และได้มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนได้มากกว่าวัดที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งพระอาจไม่ได้รับโอกาสในการทำงานส่วนกลาง หรือมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับคนในชุมชน รวมถึงการควบคุมดูแลพระลูกวัดอาจไม่ทั่วถึงอีกด้วย ส่วนพระที่จำพรรษาอยู่ในวัดขนาดเล็ก อาจทำให้วัดมีพลัง หรือมีบทบาทในการชี้นำชุมชนน้อยกว่าวัดที่มีขนาดปานกลาง หรือขนาดใหญ่ บทบาทของพระในวัดต่อการพัฒนาชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อจึงมีน้อยลงไปด้วยเช่นกัน และ (9) ไม่เคยพลาดพลั้งจากสื่อ ซึ่งอาจเป็นเพราะมีสมรรนถะที่ดี ทำให้ตนเองรอดพ้นจากการถูกหลอกลวง

สำหรับกลุ่มพระที่ได้รับผลการประเมินในระดับ “ควรพัฒนาเป็นพิเศษ” มีลักษณะเด่นทางประชากร ได้แก่ อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ Generation Y เป็นพระมัชฌิมะ (บวช 6-10 พรรษา) จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ไม่มีเปรียญธรรม เป็นพระลูกวัด พำนักในสำนักสงฆ์ที่มีพระไม่เกิน 5 รูป และเคยมีประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อ

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มพระ มีดังนี้

❖ **ควรส่งเสริมบทบาทของพระกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ได้แก่ การสนับสนุนการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังในชุมชน และเป็นศูนย์กลางของสติให้แก่ชุมชน รวมถึงการสื่อสารธรรมะเพื่อให้ศาสนิกชนมีสติ รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อโดยประยุกต์ให้เข้ากับบริบท และสถานการณ์ในชุมชน และสังคม อย่างทันสมัย**

จากการลงพื้นที่ในหลายภูมิภาค พบว่าทัศนคติ และความเชื่อของพระและญาติโยมในสังคมไทยหลายกลุ่ม เห็นว่าการพัฒนาชุมชน หรือการช่วยเหลือให้ญาติโยมรู้เท่าทันสื่อ และมีระบบกลไกเฝ้าระวังสื่อ ไม่ใช่กิจของสงฆ์ รวมถึงพระสงฆ์ในบางวัด ก็ไม่มั่นใจว่าควรมีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชนให้รู้เท่าทันสื่อได้มากน้อยเพียงใด โดยสะท้อนทัศนะดังกล่าวผ่านการสนทนากับพระหลายรูป ที่กล่าวว่า ไม่ควรยุ่งเกี่ยว เพราะเป็นเรื่องของทางโลก หรือไม่น่าจะใช่กิจของสงฆ์โดยตรง เป็นต้น แต่แท้จริงแล้ว พระก็มีหน้าที่ให้การศึกษาแก่ประชาชน และให้การสงเคราะห์ คือ ช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ตกทุกข์ได้ยากอีกด้วย ดังนั้น เมื่อเกิดวิกฤติการณ์ภัยคุกคามจากมิจฉาชีพ หรือผู้มีประสงค์จะบิดเบือนความจริงด้วยแฝงเจตนาที่ไม่ซื่อตรง โดยใช้สื่อต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการจู่โจมเข้าหาคนในชุมชน ผู้ที่รู้ไม่เท่าทันย่อมตกเป็นเหยื่อต่อมิจฉาชีพ หรือผู้ที่มีเจตนาแอบแฝงดังกล่าว หากพระ ซึ่งในสังคมไทยถือเป็นบุคคลที่คนส่วนใหญ่ในชุมชนให้ความเคารพและเชื่อถือ ได้เทศนาเพื่อชี้ให้เห็นถึงภัยอันตรายในการใช้สื่ออย่างไม่ระมัดระวัง และเตือนสติให้ญาติโยม หยุดเพื่อไตร่ตรองใคร่ครวญ ตรวจสอบข้อมูลอย่างรอบคอบ ปรับจิตใจให้เป็นปกติไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของอคติ ความเชื่อเดิม และอารมณ์ที่เข้ามาปรุงแต่ง ก็ย่อมลดความเสี่ยงจากมิจฉาชีพได้ไม่น้อย รวมถึงปลูกฝังให้มีจิตเมตตากรุณา และช่วยเหลือเกื้อกูลต่อเพื่อนมนุษย์ โดยประยุกต์หลักธรรมให้เชื่อมโยงกับสถานการณ์ปัจจุบัน ก็จะช่วยกระตุ้นให้ศาสนิกชน มีความตระหนักถึงความเสี่ยง มีสติ รู้แนวทางในการป้องกันตนเองและผู้อื่น ตลอดจนมีจิตอาสาที่จะช่วยกันเฝ้าระวัง ดูแลกัน ช่วยเหลือผู้ที่กำลังจะตกเป็นเหยื่อมิจฉาชีพ และร่วม

สนับสนุนต่อการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อได้ การสื่อสารเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และความเชื่อดังกล่าวไปสู่สังคมไทยทุกภูมิภาค เพื่อให้เกิดความเข้าใจทั้งในกลุ่มสงฆ์ และฆราวาสทุกกลุ่ม จะช่วยเปลี่ยนแปลงบทบาท และส่งผลต่อสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อที่สูงยิ่งขึ้น

❖ ควรประยุกต์และสอดแทรกองค์ความรู้ด้าน “พระกับการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ” ในระบบการศึกษาของพระสงฆ์ เช่น การศึกษาเปรียญธรรม และการศึกษาวิชาการทางโลกจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นต้น

จากผลการวิเคราะห์ซึ่งชี้ให้เห็นว่าระดับการศึกษา และระดับเปรียญธรรม มีผลต่อสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของพระ โดยพระที่มีการศึกษาสูงในระดับปริญญา และกลุ่มพระที่ได้เปรียญเอก มีสมรรถนะที่สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ จึงแสดงให้เห็นว่าการศึกษาตามระบบการศึกษาของคณะสงฆ์โดยเฉพาะการศึกษาเปรียญธรรม และระบบการศึกษาทางโลก ช่วยให้พระมีความรู้ที่ทันสมัย มีความรู้ต่อหลักธรรมผ่านพระไตรปิฎก สามารถแปลภาษาบาลี และตีความได้อย่างแม่นยำ ทำให้มีสมรรถนะในการนำหลักธรรมมาประยุกต์ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนั้น กลุ่มพระที่ศึกษาธรรมะยังมีการรวมกลุ่ม ปรึกษาหารือ และให้คำแนะนำระหว่างกัน จนสามารถสร้างการมีส่วนร่วมได้ไม่ยาก ข้อเสนอแนะในข้อนี้ คือ การสอดแทรกองค์ความรู้ด้าน “พระกับการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ” ในระบบการศึกษาของพระ และการศึกษาทางโลก เพื่อให้พระที่มีความแตกฉานในพระธรรมวินัย และพระที่มีความรู้ที่ทันสมัยได้ตระหนักถึงภัยคุกคามจากสื่อ และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคนในชุมชนให้รู้เท่าทันสื่อ และมีระบบกลไกในการเฝ้าระวังภัยจากการใช้สื่อ ซึ่งจะส่งให้พระมีสมรรถนะด้าน “วิสัยทัศน์” “รู้ทันข้อมูล” “สื่อสาร” “สร้างการมีส่วนร่วม” และ “การเผยแพร่ธรรมะเพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ” ได้ดียิ่งขึ้น

❖ ควรส่งเสริมบทบาท สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมต่อส่วนกลาง และส่งเสริมทักษะการรู้ทันสื่อให้กับพระลูกวัด

จากผลการวิเคราะห์ซึ่งชี้ให้เห็นว่ากลุ่มพระที่เป็นผู้บริหารวัด ได้แก่ กลุ่มผู้ช่วยหรือรองเจ้าอาวาส และกลุ่มเจ้าอาวาส มีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มพระลูกวัด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มพระที่ทำหน้าที่ในการบริหารวัด จะมีโอกาสได้สื่อสาร ตักเตือน สั่งสอนต่อญาติโยมที่เข้ามาทำบุญในวัดเป็นประจำ และที่สำคัญคือ ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากราชการ หรือจากคณะสงฆ์ส่วนกลางและเครือข่ายสงฆ์ เกี่ยวกับสถานการณ์การหลวงลวงผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนทราบแนวทางในการเฝ้าระวังสื่อมากกว่ากลุ่มพระลูกวัด ที่มีหน้าที่ต้องปฏิบัติธรรม ศึกษาธรรมะ โดยไม่มีโอกาสรับทราบข้อมูลที่ทันสมัยดังกล่าว กลุ่มพระลูกวัดจึงกลายเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการไม่รู้เท่าทันสื่อ และขาดทักษะข้อมูลที่ทันสมัยในการแนะนำ ตักเตือนต่อญาติโยม ดังนั้น จึงควรเปิดโอกาสให้พระลูกวัด ได้มีโอกาสในการรับผิดชอบงานส่วนกลางของวัด เพื่อได้มีโอกาสรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับสื่อ เพื่อให้รู้เท่าทัน และมีโอกาสพบปะกับญาติโยม เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและสถานการณ์ที่ทันสมัย รวมถึงสื่อสารให้คำแนะนำ ตักเตือนญาติโยมด้วยหลักธรรม ให้รอดพ้น หรือลดความเสี่ยงต่อการ

พลาดพลั้งจากการใช้สื่อได้ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะด้าน “วิสัยทัศน์” “รู้ทันข้อมูล” “สื่อสาร” “สร้างการมีส่วนร่วม” และ “การเผยแพร่ธรรมะเพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ” ได้ดียิ่งขึ้น

❖ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในเครือข่ายของคณะสงฆ์ ในการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ โดยการสร้างช่องทาง พื้นที่ และกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันในระดับวัด ชุมชน ภูมิภาค และประเทศ

การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ถือเป็นการสร้างระบบปรโตโฆสะจากกัลยาณมิตร ในการช่วยสร้างนิเวศการเรียนรู้ ที่หนุนเสริมให้เกิดพลังการเรียนรู้ และปัญญา การส่งเสริมการจัดการความรู้ให้แก่กลุ่มพระในปัจจุบันจึงมีความจำเป็น และมีความสำคัญอย่างมาก เพื่อสนับสนุนให้กลุ่มพระมีความสามารถทั้งในด้านการมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ มีความรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร มีทักษะในการสื่อสาร การเทศน์สอนเพื่อให้ญาติโยมได้ตระหนักรู้ มีความสามารถในการสร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกัน และมีความสามารถในการเผยแพร่ธรรมะเพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อได้อย่างเหมาะสม ทันสมัย

การจัดการเรียนรู้ มีลักษณะของเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล นวัตกรรมทางสังคม รวมถึงแนวทางวิธีการในการป้องกัน การเสริมสร้างสมรรถนะแก่สมาชิกในเครือข่าย จึงมีลักษณะของการผลิต และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่ทันสมัยอยู่เสมอ และมีกัลยามิตรคอยกระตุ้นเตือน ให้กำลังใจ ให้คำแนะนำในการดำเนินการด้านการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อให้บรรลุเป้าหมายไปด้วยกัน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของสมาชิกในเครือข่ายการเรียนรู้ จนถึงการนำความรู้มาเผยแพร่สู่เครือข่ายภายในวัด ชุมชน ภูมิภาคและประเทศ

ตัวอย่างแนวทางที่สามารถใช้เพื่อการจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ดังเช่น

- การยกย่องเชิดชู “พระ” และ “วัด” ต้นแบบ และถอดบทเรียนแนวทางการดำเนินงาน เพื่อกระตุ้นให้ พระ และคนในสังคม ได้เห็นความสำคัญ และมีแนวทางในการพัฒนาตนเอง และสร้างวัดที่สนับสนุนต่อการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ
- การเชิญแกนนำพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถในการสร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาสรรถนะการรู้เท่าทันสื่อที่มีอยู่ในปัจจุบัน (จากมหาวิทยาลัยมหากุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลกรราชวิทยาลัย และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ) มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมสร้างนวัตกรรมในพื้นที่การเรียนรู้ รวมถึงการเชิญวิทยากรกลุ่มอื่น ๆ มาให้ความรู้ในเครือข่าย
- การสร้างหลักสูตรผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อทั้งในรูปแบบออนไลน์ และออฟไลน์

- การจัดการเครือข่ายสงฆ์ เพื่อสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ โดยมีระบบกลไกและช่องทางการสื่อสารในการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ที่ทันสมัยเกี่ยวกับการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ทั้งในระดับวัด ชุมชน ภูมิภาค และระดับประเทศ

❖ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบาย และแนวทางในกสรส่งเสริม ตลอดจนผลักดันการสนับสนุนทรัพยากรและงบประมาณในการสร้างวัดรู้ทันและเฝ้าระวังสื่ และการพัฒนาสมรรนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของพระสงฆ์ในชุมชนทั่วประเทศให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

การส่งเสริมให้พระมีสมรรนถะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดทำคู่มือ และกำหนดแนวทางการพัฒนาวัด ให้เป็นกลไกสำคัญ และพัฒนาพระให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ตลอดจนให้การสนับสนุนในการขับเคลื่อนการพัฒนาให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม อนึ่ง การพัฒนาพระ และวัดให้มีสมรรถนะข้างต้น จะช่วยพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีสติ มีความยั้งคิด มีวิจารณญาณ ไตร่ตรองข้อมูลอย่างละเอียดรอบคอบ มีเหตุผล จึงลดความงมงายต่อลัทธิ ผู้ที่แอบอ้างตนเป็นผู้วิเศษ ของขลัง หรือการประกอบพิธีกรรมใด ๆ ที่เป็นการหลอกลวง หรือครอบงำให้หลงเชื่อในทางที่ผิดได้ รวมถึง “วัด” จะกลายเป็นศูนย์กลางของการเจริญสติ ช่วยปลูกผัง หล่อหลอมจิตใจให้กับผู้คนในชุมชน มีวิจารณญาณ มีความรู้เท่าทันเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รวมถึงเกิดความเมตตากรุณาต่อกัน เกิดระบบเกื้อกูลกันในสังคม รวมถึงเป็นศูนย์กลางของความรู้ทางศาสนา ที่สามารถสื่อสารคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอย่างถูกต้องและเหมาะสม จะช่วยให้ประชาชนในชุมชนมีแนวทางในการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชนอย่างมีความสุข และรู้เท่าทันตามความเป็นจริง

9.1.2 สรุปผลการสำรวจสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มครู

กลุ่มตัวอย่างที่รับการสำรวจสมรรถนะในครั้งนี้ มีคุณลักษณะทางประชากร ดังนี้ เป็นเพศหญิงมากที่สุด เป็นกลุ่ม Generation Y มากที่สุด มีสถานภาพสมรสแล้ว สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน ไม่มีวิทยฐานะ และมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษมากที่สุดเท่า ๆ กัน มีระยะเวลาทำงานในอาชีพครู 11-20 ปี มากที่สุด และสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดกลางมากที่สุด

สื่อที่ท่านเปิดรับมากที่สุด คือ “Line” รองลงไป คือ “สื่อบุคคล” และ “Facebook” เรื่องที่เปิดรับมากที่สุด คือ “ข่าวทั่วไป” รองลงไป ได้แก่ “อาหาร” และ “บันเทิง” สำหรับประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อ มีเพียงส่วนน้อย คือ ร้อยละ 10.54 เท่านั้นที่พลาดพลั้งในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลกระทบเชิงลบในมิติด้านเศรษฐกิจมากที่สุด ในระดับมาก รองลงไปคือ ด้านจิตใจ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนมิติอื่น ๆ ส่งผลกระทบในระดับน้อย

ผลการสำรวจสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มครู สรุปได้ดังนี้

- **ในภาพรวมพบว่า “ครู” มีสมรรถนะด้าน “วิสัยทัศน์” “การสื่อสาร” “จัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ” และ “รู้ทันข้อมูล” ในระดับ “สูง” ทั้งหมด เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ส่วนสมรรถนะด้าน “สร้างการมีส่วนร่วม” อยู่ระดับปานกลาง**

ผลการสำรวจพบว่ากลุ่มครูมีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่ออยู่ในระดับสูง 4 ใน 5 สมรรถนะ โดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ “วิสัยทัศน์” “สื่อสาร” “จัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” และ “เท่าทันข้อมูล” ส่วนสมรรถนะ “สร้างการมีส่วนร่วม” พบว่าครูมีสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญา เปิดรับข่าวสารทั่วไปค่อนข้างมาก จึงเป็นผู้รอบรู้ข่าวสาร ทันต่อเหตุการณ์ และทราบถึงความเสี่ยงจากมิจฉาชีพในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนั้น ด้วยความเชี่ยวชาญในการสอนของครูที่จำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ และหาข้อมูลเพื่อเตรียมสอน มีการผลิตสื่อในการสอนให้แก่นักศึกษา อีกทั้งมีประสบการณ์ในการสอนการถ่ายทอดความรู้มา 11-20 ปี จากการลงพื้นที่ของคณะผู้วิจัย พบว่ามีครูจำนวนไม่น้อย ที่พยายามสอดแทรกเนื้อหาการสอน ให้คำแนะนำ และตักเตือนนักศึกษาให้มีความรู้เท่าทันสื่อ เช่น ในวิชาคอมพิวเตอร์และสารสนเทศวิชาด้านสังคม เป็นต้น ครูจึงมีสมรรถนะ วิสัยทัศน์” “สื่อสาร” “จัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” และ “เท่าทันข้อมูล” อยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตาม พบว่าครูส่วนใหญ่ เป็นครูผู้สอน ที่ต้องรับผิดชอบการสอนของตนเอง รวมถึงทำกิจกรรมนอกห้องเรียน และอาจได้รับมอบหมายภารกิจพิเศษเพื่อตอบสนองงานจากภาครัฐ เช่น นโยบายของกระทรวง หรือของพื้นที่ เป็นต้น ครูจึงต้องใช้เวลาไปกับการปฏิบัติตามภารกิจต่าง ๆ ดังกล่าวค่อนข้างมาก ตลอดจนการมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย หรือทิศทางในการสร้างการมีส่วนร่วมทั้งในระดับโรงเรียนและระดับชุมชนค่อนข้างน้อย จึงทำให้ครูบางรายไม่ได้ให้ความสนใจต่อการสร้างการมีส่วนร่วมมากนัก จึงแสดงสมรรถนะในด้าน “การสร้างการมีส่วนร่วม” อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น

- **ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มครู ได้แก่ ภูมิภาค ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อ ส่วนปัจจัยที่ไม่ผล ได้แก่ เพศ ช่วงอายุ (Generation) สถานภาพสมรส วิทยฐานะ ระยะเวลาที่ทำงานในอาชีพครู และขนาดของโรงเรียนที่สอน**

การวิเคราะห์ความแตกต่างทางสถิติ ทำให้รู้ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่กลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันแล้วส่งผลให้มีสมรรถนะแตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผล ได้แก่ (1) ภูมิภาค กลุ่มตัวอย่างในภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสมรรถนะที่สูงกว่าภาคอื่น ๆ ในบางด้าน คือ ด้าน “วิสัยทัศน์” และ “สร้างการมีส่วนร่วม” (2) ระดับการศึกษา พบว่าครูที่จบการศึกษาในระดับปริญญาโท มีสมรรถนะด้าน “สร้างการมีส่วนร่วม” สูงกว่า ครูที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มที่จบปริญญาโทได้รับการยอมรับจากเพื่อนครู และมีความมั่นใจในการนำเสนอความเห็นมากกว่า จึงสามารถสร้างการมีส่วนร่วมได้

มากกว่า (3) ตำแหน่ง พบว่า ครูที่ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้ช่วย/รองผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้อำนวยการโรงเรียน มีสมรรถะด้าน “การสร้างการมีส่วนร่วม” สูงกว่า กลุ่มครูผู้สอน ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาท และมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายในระดับโรงเรียน และระดับชุมชนมากกว่าในขณะที่ครูผู้สอนต้องรับผิดชอบในการสอน และการจัดกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายเป็นหลัก และมีบทบาทในการกำหนดนโยบาย หรือทำหน้าที่ในการสร้างเครือข่ายที่น้อยกว่า (4) ประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อ ซึ่งพบว่ากลุ่มที่ไม่พลาดพลั้ง มีสมรรถนะด้าน “รู้ทันข้อมูล” และ “จัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” สูงกว่า กลุ่มที่เคยพลาดพลั้ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่ไม่เคยพลาดพลั้งในรอบระยะเวลา 1 ปี เป็นผู้ที่มีความรอบคอบมากขึ้น มีสติ และมีความรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร จนสามารถนำไปสอดแทรกในการเรียนการสอนได้ดีกว่ากลุ่มที่พลาดพลั้ง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อสมรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ได้แก่ เพศ ช่วงอายุ (Generation) สถานภาพสมรส วิทยฐานะ ระยะเวลาที่ทำงานในอาชีพครู และขนาดของโรงเรียนที่สอน

- **กลุ่มครูที่ได้รับผลการประเมินในระดับ “ดีมาก” มีสัดส่วนร้อยละ 58.09 หรือเกือบ 6 ใน 10 ของทั้งหมด ซึ่งถือเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด โดยไม่พบผู้ที่ได้รับการประเมิน “ควรพัฒนาเป็นพิเศษ” เลย ส่วนกลุ่มที่ได้รับการประเมิน “ควรพัฒนา” มีสัดส่วนร้อยละ 4.41**

สำหรับการประเมินตามเกณฑ์ โดยให้ค่าน้ำหนักระหว่างสมรรถนะหลัก กับสมรรถนะตามหน้าที่ เท่ากับ 60 : 40 พบว่ากลุ่มครูร้อยละ 58.09 ได้รับผลการประเมินในระดับดีมาก ร้อยละ 37.50 ได้รับผลการประเมินระดับดี แสดงให้เห็นว่ากลุ่มครูมีผลการประเมินระดับดีขึ้นไป ถึงร้อยละ 95.59 ซึ่งถือว่าเป็นสัดส่วนที่สูงมาก และมีกลุ่มที่ได้รับผลการประเมินในระดับควรพัฒนา มีเพียงร้อยละ 4.41 เท่านั้น โดยไม่มีครูที่ได้รับผลการประเมินในระดับควรพัฒนาเป็นพิเศษเลย

- **กลุ่มครูที่ได้รับผลการประเมินในระดับ “ดีมาก” มีลักษณะเด่นทางประชากร ได้แก่ อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพศชาย Generation X หย่า/แยกกันอยู่ จบการศึกษาปริญญาเอก เป็นผู้ช่วย/รอง ผอ. ชำนาญการพิเศษ ระยะเวลาทำงานในอาชีพครู 11-20 ปี สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก และไม่เคยพลาดพลั้งจากการใช้สื่อ**

สำหรับกลุ่มครูที่ได้รับผลการประเมินในระดับ “ดีมาก” ซึ่งถือเป็นขั้นสูงสุด พบว่ามีลักษณะเด่น คือ (1) เป็นกลุ่มตัวอย่างที่สอนอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด (2) เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง แต่อย่างไรก็ตาม สัดส่วนระหว่างเพศชายและเพศหญิงอยู่ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันมาก เพศจึงอาจไม่ใช่ลักษณะเด่นสำหรับกลุ่มที่ได้รับผลการประเมินดีมาก (3) มีอายุอยู่ในช่วง Generation X มากที่สุด รองลงไปคือ Generation X ซึ่งมีสัดส่วนไม่แตกต่างกันมาก จึงพอสรุปได้ว่ากลุ่ม Generation ที่มีสมรรถนะสูงจะเป็นกลุ่มที่มีอายุระหว่าง 27-60 ปี ซึ่งถือเป็นวัยทำงาน เป็นวัยที่มีความพร้อมด้วยพละกำลัง สติปัญญา และมีวิจารญาณ และสามารถใช้เทคโนโลยีการสื่อสารได้ชำนาญกว่ากลุ่มวัยที่อาวุโสกว่า (3) เป็นกลุ่มที่หย่า/แยกกันอยู่ และรองลงไปคือ กลุ่ม โสด ซึ่งมีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มที่สมรสแล้ว อาจเป็นไปได้ว่าทั้งสองกลุ่มนี้ มีภาระใน

การดูแลครอบครัวน้อยกว่ากลุ่มสมรส จึงมีเวลาในการรับสื่อ ข้อมูลข่าวสารที่ทันเหตุการณ์ และมีเวลาในการเตรียมการสอนมากกว่า จึงมีสมรรถนะที่สูงกว่า (4) จบการศึกษาระดับสูง ดังจะเห็นได้ว่า กลุ่มครูที่จบการศึกษาในระดับปริญญาเอกมีสมรรถนะสูงกว่า กลุ่มครูที่จบการศึกษาในระดับปริญญาโท และกลุ่มครูที่จบการศึกษาระดับปริญญาโท ก็มีสมรรถนะสูงกว่า ครูที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ซึ่งอาจเป็นเพราะครูที่สำเร็จการศึกษาในระดับสูงกว่า ได้รับการยอมรับในทางวิชาการมากกว่า และอาจมีบทบาทในการนำเสนอโครงการตลอดจนมีความมั่นใจในการวิพากษ์ การให้ข้อเสนอแนะ และการวิจัยข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ จึงทำให้ผลการประเมินมีระดับที่สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ (5) เป็นผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ เป็นผู้ช่วยหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน และเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเป็นกลุ่มที่ทำหน้าที่ในการบริหารโรงเรียน จำเป็นต้องมีบทบาทในการประสานความร่วมมือ เข้าร่วมประชุมกับเครือข่าย รวมถึงต้องศึกษาระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการบริหารและกำหนดนโยบายของโรงเรียน นอกจากนั้น ยังมีบทบาทเป็นตัวแทนโรงเรียนในการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในระดับชุมชนและระดับจังหวัดอีกด้วย ทำให้มีสมรรถนะที่สูงกว่ากลุ่มผู้สูงสอน ที่ไม่มีบทบาทด้านการบริหาร และต้องรับผิดชอบภาระหน้าที่ในการสอนและการทำกิจกรรมดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น (6) มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ การมีวิทยฐานะย่อมแสดงถึงความเชี่ยวชาญในการสอน และเป็นผู้มีความรู้ ครูจึงต้องศึกษาหาข้อมูลและความรู้ที่ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา จึงช่วยให้ครูกลุ่มนี้มีสมรรถนะที่สูงกว่า กลุ่มอื่น ๆ (7) ระยะเวลาทำงานในอาชีพครู 11-20 ปี ซึ่งถือเป็นครูที่มีประสบการณ์สอนมาค่อนข้างมาก จึงมีความเชี่ยวชาญในการสื่อสารกับนักเรียน สามารถประยุกต์การสอนในเรื่องสำคัญให้นักเรียนตระหนักรู้ ด้วยวิธีการสอนที่สามารถสร้างความสนใจแก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้น ยังถือว่าเป็นระยะเวลาที่ยังไม่ถึงจุดอิ่มตัวอย่างในกลุ่มที่สอนมานานมากว่า 20 ปี ซึ่งอาจขาดการศึกษาความรู้ที่ทันสมัย โดยเฉพาะในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อที่ต้องอาศัยความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้สื่อ และเทคโนโลยี (8) สอนอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก ครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก อาจส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียน การเป็นตัวแทนโรงเรียนเป็นเครือข่ายสร้างความร่วมมือมากกว่าครูที่สอนในโรงเรียนที่ใหญ่กว่า จึงช่วยให้ต้องมีการปรับตัว มีการเรียนรู้ และมีความรับผิดชอบในระดับโรงเรียนมากกว่า ซึ่งส่งผลต่อสมรรถนะที่เพิ่มขึ้นด้วย และ (9) ไม่เคยพลาดพลั้งจากสื่อ ซึ่งส่งผลต่อมุมมองต่อความเสี่ยง การรู้ทันข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลก่อนตัดสินใจ การสื่อสารอย่างมีสติ การสร้างเครือข่ายหรือหาขอให้ความช่วยเหลือจากผู้อื่น และสามารถนำมาปรับใช้ และสอดแทรกในกระบวนการเรียนการสอนได้ดีกว่ากลุ่มที่พลาดพลั้ง

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มครู มีดังนี้

❖ **โรงเรียนควรมุ่งเน้นนโยบายสร้างเครือข่ายผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อทั้งภายในโรงเรียน และภายนอกโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ "การสร้างการมีส่วนร่วม" ให้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียน**

จากผลการวิเคราะห์สมรรถนะของกลุ่มครู พบว่าสมรรถนะที่ยังอยู่ในระดับปานกลาง คือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน เพื่อร่วมกันสร้างชุมชนให้รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนจึงควรมีนโยบายในการสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชนเกี่ยวกับการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ และเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมให้แก่ครูผู้สอนในการเป็นเครือข่ายในระดับโรงเรียน และชุมชนมากขึ้น ซึ่งจะช่วยเพิ่มสมรรถนะในด้าน “การสร้างการมีส่วนร่วม” แก่ครูผู้สอนให้มีเพิ่มขึ้น

❖ **ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อแก่ครู โดยการสร้างช่องทาง พื้นที่ และกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันในเครือข่ายครู ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ ในระดับโรงเรียน ชุมชน ภูมิภาค และประเทศ**

การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ถือเป็นการสร้างสร้างนิเวศการเรียนรู้ ที่หนุนเสริมให้เกิดพลังการเรียนรู้ และปัญญา การส่งเสริมการจัดการความรู้ให้แก่กลุ่มครู ให้มีสมรรถนะการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อที่สูงขึ้น ซึ่งหากครูมีสมรรถนะสูงแล้ว ก็สามารถปลูกฝังและพัฒนานักเรียนของตนให้มีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้เช่นเดียวกัน ครูจึงถือเป็นผู้ปลูกเมล็ดพันธุ์ที่สามารถพัฒนาตนเอง และกระจายเมล็ดพันธุ์สมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อไปสู่ชุมชนได้อย่างกว้างขวาง ผ่านนักศึกษาที่ตนดูแล

การจัดการเรียนรู้ มีลักษณะของเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล นวัตกรรมทางสังคม รวมถึงแนวทางวิธีการในการป้องกัน การเสริมสร้างสมรรถนะแก่สมาชิกในเครือข่าย จึงมีลักษณะของการผลิต และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่ทันสมัยอยู่เสมอ และมีกัลยามิตรคอยกระตุ้นเตือน ให้กำลังใจ ให้คำแนะนำในการดำเนินการด้านการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อให้บรรลุเป้าหมายไปด้วยกัน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของสมาชิกในเครือข่ายการเรียนรู้ จนถึงการนำความรู้มาเผยแพร่สู่เครือข่ายภายในวัด ชุมชน ภูมิภาคและประเทศ

ตัวอย่างแนวทางที่สามารถใช้เพื่อการจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อในกลุ่มครู ดังเช่น

- การยกย่องเชิดชู “ครู” “โรงเรียน” และ “นักเรียนที่บทบาทในการเฝ้าระวังสื่อในโรงเรียน หรือชุมชน” ต้นแบบ และถอดบทเรียนแนวทางการดำเนินงาน เพื่อกระตุ้นให้ ครู นักเรียน โรงเรียน และคนในสังคม ได้เห็นความสำคัญ และมีแนวทางในการพัฒนาตนเอง และสร้างโรงเรียนที่สนับสนุนต่อการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ
- การเชิญแกนนำครู ผู้บริหารโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถในการสร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาสรรถนะการรู้เท่าทันสื่อที่มีอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงนักเรียนที่มีความโดดเด่นในการเป็นผู้นำที่เป็นจิตอาสาเฝ้าระวังสื่อให้กับเพื่อน ๆ ในโรงเรียน หรือชุมชนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และร่วมสร้างนวัตกรรมในพื้นที่การเรียนรู้

- การสร้างหลักสูตรผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อให้แก่ครูทั้งในรูปแบบออนไลน์ และออฟไลน์
- การจัดการเครือข่ายครู เพื่อสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ โดยมีระบบกลไก และช่องทางการสื่อสารในการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ที่ทันสมัยเกี่ยวกับการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ทั้งในระดับโรงเรียน ชุมชน ภูมิภาค และระดับประเทศ

❖ **หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบาย และแนวทางในการส่งเสริม และผลักดันการสนับสนุนทรัพยากร และงบประมาณเพื่อการสร้างโรงเรียนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ และการพัฒนาสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อให้แก่ครูทั่วประเทศให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม**

การส่งเสริมให้ครูมีสมรรนถะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น ควรจัดทำคู่มือ และกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียน ให้เป็นกลไกสำคัญ และพัฒนาครูให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ รวมถึงสนับสนุนนักเรียนให้มีสมรรถนะรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อให้กับเพื่อน ๆ ในโรงเรียน คนในครอบครัว และชุมชน ตลอดจนให้การสนับสนุนในการขับเคลื่อนการพัฒนาให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

การพัฒนาโรงเรียน ครู และนักเรียน ให้มีสมรรถนะข้างต้น จะช่วยพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีสติ มีความยั้งคิด มีวิจารณญาณ ไตร่ตรองข้อมูลอย่างละเอียดรอบคอบ มีเหตุผล ลดความเสี่ยงในการถูกมิจฉาชีพหลอกผ่านสื่อ ๆ ต่างๆ รวมถึง นักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนรุ่นใหม่ยังเป็นฟันเฟืองสำหรับในการสื่อสารเรื่องการรู้ทันสื่อ และยังช่วยป้องกัน เฝ้าระวังให้ผู้ปกครอง โดยเฉพาะผู้สูงอายุในครอบครัวไม่พลาดพลั้งโดนหลอกลวงจากมิจฉาชีพได้อีกด้วย ซึ่งหมายถึงการสร้างกลไกในการเฝ้าระวังกระจายไปสู่ชุมชนอีกด้วย นอกจากนั้น การส่งเสริมให้นักเรียนมีบทบาทในการเฝ้าระวัง ยังช่วยปลูกผัง การเป็นจิตอาสา ความเสียสละ การช่วยเหลือผู้อื่นอีกด้วย ซึ่งจะช่วยสนับสนุนทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนความรู้ในด้านการรู้ทันสื่อ รวมถึงทุนมนุษย์ที่จะเป็นผู้นำในการพัฒนาและคุ้มครองชุมชนให้สามารถใช้ประโยชน์จากสื่อในการพัฒนาสุขภาวะ และปลอดภัย ในอนาคตอีกด้วย

9.1.3 สรุปผลการสำรวจสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มผู้นำชุมชน

กลุ่มตัวอย่างที่รับการสำรวจสมรรถนะในครั้งนี้ มีคุณลักษณะทางประชากร ดังนี้ เป็นเพศชายมากที่สุด เป็นกลุ่ม Generation X มากที่สุด มีสถานภาพสมรสแล้วมากที่สุด สำเร็จการศึกษาระดับปริญญามัธยมศึกษามากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่บ้าน ดำรงตำแหน่งมา 1-5 ปีมากที่สุด มีระยะเวลาทำงานในชุมชน 11-20 ปี และดูแลชุมชนขนาดกลางมากที่สุด

สื่อที่ผู้นำชุมชนเปิดรับมากที่สุด คือ “Line” รองลงไป คือ “สื่อบุคคล” และ “Facebook” เรื่องที่เปิดรับมากที่สุด คือ “ข่าวทั่วไป” รองลงไป ได้แก่ “การเมือง” และ “เกษตรกรรม” สำหรับประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อ มีเพียงส่วนน้อย คือ ร้อยละ 2.21 เท่านั้นที่พลาดพลั้งในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลกระทบเชิงลบในมิติด้านเศรษฐกิจมากที่สุด ในระดับปานกลาง ส่วนมิติอื่น ๆ ส่งผลกระทบในระดับน้อย

ผลการสำรวจสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มผู้นำชุมชนสรุปได้ดังนี้

- **ในภาพรวมพบว่า “ผู้นำชุมชน” มีสมรรถนะด้าน “วิสัยทัศน์” “การสื่อสาร” และ “การสร้างการมีส่วนร่วม” ในระดับ “สูง” ทั้งหมด เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ส่วนสมรรถนะด้าน “รู้ทันข้อมูล” และ “บริหารจัดการชุมชนให้รู้เท่าทันและมีกลไกเฝ้าระวังสื่อ” มีอยู่ระดับปานกลาง ตามลำดับ**

ผลการสำรวจพบว่ากลุ่มผู้นำชุมชนมีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่ออยู่ในระดับสูง 3 ใน 5 สมรรถนะ โดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ “วิสัยทัศน์” “สื่อสาร” และ “การสร้างการมีส่วนร่วม” ส่วนสมรรถนะ “บริหารจัดการชุมชนให้รู้เท่าทันและมีกลไกเฝ้าระวังสื่อ” และ “รู้ทันข้อมูล” พบว่าผู้นำชุมชนมีสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ ทั้งนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทำงานในชุมชนมาค่อนข้างมาก คือ 11-20 ปี ถึงแม้จะดำรงตำแหน่งเพียง 1-5 ปี แต่แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคุ้นเคย มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน รู้ปัญหา ความเสี่ยง จุดเด่น จุดด้อยของชุมชน และคนในชุมชนเป็นอย่างดี นอกจากนั้น กลุ่มตัวอย่างที่เคยทำงานให้กับชุมชนมา ก็จะมีทักษะในการสร้างการมีส่วนร่วม หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในเครือข่ายทั้งในระดับหมู่บ้าน และตำบล จึงสมรรถนะในด้าน “วิสัยทัศน์” “สื่อสาร” และ “การสร้างการมีส่วนร่วม” ในระดับสูง ซึ่งจากการลงพื้นที่ของคณะผู้วิจัย พบว่ามีผู้นำชุมชนหลายคน เคยเป็นจิตอาสาของชุมชนมาก่อน เคยเป็นทีมงานให้กับผู้ใหญ่บ้าน หรือกำนันมาก่อน ตั้งแต่ตอนเป็นวัยรุ่น และพบว่าชุมชน บวร ที่มีความเข้มแข็งหลายชุมชน ได้สร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนให้เข้ามาร่วมทีมบริหารชุมชน เพื่อให้มีคนหลายวัยในการบริหาร ทำให้สามารถรับรู้ และเข้าถึงปัญหาของคนในแต่ละวัยได้อย่างถูกต้อง รวมถึงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม พบว่ากลุ่มผู้นำชุมชนส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา จึงอาจมีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการศึกษาค่อนข้างจำกัด รวมถึงเป็นคนที่อยู่ในรุ่น Generation X เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีอย่างจำกัด ซึ่งแตกต่างจาก Generation Y และ Z ที่มีความเชี่ยวชาญมากกว่า แต่จากการลงพื้นที่พบว่า ผู้นำชุมชนยอมรับว่าไม่ค่อยมีความรู้ด้านการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีมากนัก แต่อาศัยกลุ่มเยาวชน หรือคนรุ่นใหม่เข้ามาเป็นทีมหรือเป็นจิตอาสาให้กับชุมชน สมรรถนะด้าน “รู้ทันข้อมูล” จึงมีอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ทั้งนี้ เมื่อมีสมรรถนะ “รู้ทันข้อมูล” ไม่สูงนัก รวมถึงความไม่เชี่ยวชาญในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารจัดการชุมชนด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะในเรื่องการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ การจัดสรรทรัพยากรในด้านการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ

- **ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ภูมิภาค เพศ ตำแหน่ง ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ขนาดของหมู่บ้าน ระยะเวลาในการทำงานให้แก่ชุมชน และประสบการณ์พลาดพลั้งจากการใช้สื่อ ส่วนปัจจัยที่ไม่ผล ได้แก่ ช่วงอายุ (Generation) สถานภาพสมรส และระดับการศึกษา**

การวิเคราะห์ความแตกต่างทางสถิติ ทำให้รู้ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่กลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันแล้วส่งผลให้มีสมรรถนะแตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะของผู้นำชุมชน ได้แก่ (1) ภูมิภาค กลุ่มตัวอย่างในภาคเหนือ มีสมรรถนะที่สูงกว่าภาคอื่น ๆ ในเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้าน “รู้ทันข้อมูล” (2) เพศ พบว่าผู้นำชุมชนที่เป็นเพศหญิง มีสมรรถนะ “รู้ทันข้อมูล” และ “สร้างการมีส่วนร่วม” สูงกว่าผู้นำชุมชนที่เป็นเพศชาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเปิดรับสื่อ การเปิดใจในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ซึ่งอาจเป็นได้ว่า ผู้นำชุมชนเพศชาย อาจยอมรับความคิดเห็น หรือเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ข้อมูลใหม่ ๆ น้อยกว่าเพศหญิง การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น จึงมีผลต่อการสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็ง และยั่งยืนด้วยเช่นกัน (3) ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง โดยพบว่าผู้นำมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งนาน มีสมรรถนะด้าน “สื่อสาร” “สร้างการมีส่วนร่วม” และ “บริหารจัดการชุมชนให้รู้เท่าทันและมีกลไกเฝ้าระวังสื่อ” สูงกว่า กลุ่มผู้นำชุมชนที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งน้อยกว่า ซึ่งชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ประสบการณ์ในการบริหารจัดการชุมชน ช่วยให้ผู้นำเกิดความคุ้นเคยต่อคนในชุมชน ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งส่งผลต่อวิธีการสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือ การมีบารมีในการสร้างการเปลี่ยนแปลง การสร้างการมีส่วนร่วมภายในชุมชนและระหว่างชุมชนก็สามารถทำได้ไม่ยาก และการบริหารจัดการชุมชนเพื่อขับเคลื่อนชุมชนไปตามเป้าหมาย จึงทำให้ผู้นำกลุ่มนี้มีสมรรถนะใน 3 ด้านดังกล่าวสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ (4) ขนาดของชุมชน พบว่า ผู้นำชุมชนที่ดูแลชุมชนขนาดเล็กจะมีสมรรถนะด้าน “วิสัยทัศน์” สูงกว่า ผู้นำชุมชนขนาดกลาง และผู้นำชุมชนขนาดใหญ่ และกลุ่มผู้นำชุมชนขนาดกลางก็มีสมรรถนะด้าน “วิสัยทัศน์” สูงกว่า ผู้นำชุมชนขนาดใหญ่ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทราบปัญหาที่ชัดเจนกว่า และปัญหาในชุมชนขนาดใหญ่อาจมีความซับซ้อนและหลากหลายกว่า นอกจากนั้นยังพบว่า กลุ่มผู้นำชุมชนขนาดกลาง มีสมรรถนะด้าน “สื่อสาร” ที่สูงกว่าขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขนาดกลาง อาจมีความใกล้ชิดกับคนในชุมชนค่อนข้างมาก แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องมีทักษะการสื่อสารมวลชน กับคนในชุมชนที่มีความหลากหลายมากกว่าชุมชนขนาดเล็ก จึงจำเป็นต้องอาศัยทักษะด้านการสื่อสาร (5) ระยะเวลาในการทำงานให้กับชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้นำชุมชนที่เคยทำงานให้ชุมชนมาก่อน มีสมรรถนะที่สูงกว่ากลุ่มที่เคยมีประสบการณ์ทำงานให้ชุมชนน้อยกว่า ในสมรรถนะด้าน “วิสัยทัศน์” และ “สื่อสาร” ซึ่งเป็นโอกาสในการพัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร และความเข้าใจปัญหาในพื้นที่มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ส่วนสมรรถนะด้าน “รู้ทันข้อมูล” พบว่า กลุ่มที่เคยมีประสบการณ์ทำงานให้ชุมชนมาก่อนระยะเวลาช่วงหนึ่ง คือ 6-20 ปี มีสมรรถนะ “รู้ทันข้อมูล” มากกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์เคยทำงานให้ชุมชน ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า กลุ่มที่เคยทำงานให้กับชุมชนมาก่อน เห็นความเสี่ยงจากการใช้สื่อ จึงพยายามศึกษาข้อมูล และใช้ความรอบคอบก่อนการตัดสินใจมากกว่าผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานให้กับชุมชน ซึ่งพบว่ากลุ่มผู้นำชุมชนที่ และ (6) ประสบการณ์ไม่เคยพลาดพลั้งผู้ที่ไม่เคยพลาดพลั้งในรอบระยะเวลา 1 ปี มีสมรรถนะด้าน “วิสัยทัศน์” สูงกว่า กลุ่มที่พลาดพลั้ง ทั้งนี้ ผู้ที่ไม่เคยพลาดพลั้งน่าจะมองเห็นความเสี่ยง

จากสื่อหลอก และตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาคนในชุมชนให้รอดพ้นจากการตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ จึงนำมาเป็นเป้าหมายในการพัฒนาชุมชน

- **กลุ่มผู้นำชุมชนที่ได้รับผลการประเมินในระดับ “ดีมาก” มีสัดส่วนร้อยละ 49.51 หรือประมาณ 1 ใน 2 ของทั้งหมด และไม่มีผู้นำชุมชนที่ได้รับผลการประเมิน “ควรพัฒนาเป็นพิเศษ” เลย**

สำหรับการประเมินตามเกณฑ์ โดยให้ค่าน้ำหนักระหว่างสมรรถนะหลัก กับสมรรถนะตามหน้าที่ เท่ากับ 60 : 40 พบว่ากลุ่มผู้นำชุมชนร้อยละ 49.51 ได้รับผลการประเมินในระดับดีมาก ร้อยละ 45.59 ได้รับผลการประเมินระดับดี แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้นำชุมชนมีผลการประเมินระดับดีขึ้นไป ถึงร้อยละ 95.10 ซึ่งถือว่าเป็นสัดส่วนที่สูงมาก และมีกลุ่มที่ได้รับผลการประเมินในระดับควรพัฒนา มีเพียงร้อยละ 4.90 เท่านั้น โดยไม่มีผู้นำชุมชนที่ได้รับผลการประเมินในระดับควรพัฒนาเป็นพิเศษเลย

- **กลุ่มผู้นำชุมชนที่ได้รับผลการประเมินในระดับ “ดีมาก” มีลักษณะเด่นทางประชากร ได้แก่ อยู่ในภาคเหนือ เพศหญิง Generation Y เป็นหม้าย จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา เป็นกำนัน มีระยะเวลาดำรงตำแหน่งมากกว่า 20 ปี ดูแลหมู่บ้านขนาดกลาง และมีระยะเวลาทำงานให้แก่ชุมชนมากกว่า 20 ปี และไม่เคยพลาดพลั้งจากการใช้สื่อ**

สำหรับกลุ่มผู้นำชุมชนที่ได้รับผลการประเมินในระดับ “ดีมาก” ซึ่งถือเป็นขั้นสูงสุด พบว่ามีลักษณะเด่น คือ (1) เป็นกลุ่มตัวอย่างที่สอนอยู่ในภาคเหนือมากที่สุด (2) เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย แต่อย่างไรก็ตาม สัดส่วนระหว่างเพศชายและเพศหญิงอยู่ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันมาก เพศจึงอาจไม่ใช่ลักษณะเด่นสำหรับกลุ่มที่ได้รับผลการประเมินดีมาก (3) มีอายุอยู่ในช่วง Generation Y มากที่สุด รองลงไปคือ Generation X แต่ก็มีสัดส่วนไม่แตกต่างกันมาก (4) เป็นกลุ่มหม้าย และรองลงไปคือ กลุ่มสมรส ซึ่งเป็นไปได้ว่า ทั้งสองกลุ่มนี้ผ่านการมีครอบครัว และอาจมีลูกที่ต้องดูแลรับผิดชอบ จึงต้องมีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ รวมถึงมีความรักผูกพันต่อครอบครัว ซึ่งอาจส่งผลต่อการดูแลลูกบ้านในชุมชน และช่วยให้ผู้นำมีสมรรถนะที่สูงกว่า (5) จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ทั้งนี้ หากพิจารณาแล้ว จะเห็นว่าผู้สามารถเป็นผู้นำชุมชนได้นั้น จำเป็นต้องได้รับการยอมรับของคนในสังคม ในขณะที่มีระดับการศึกษาไม่สูง ผู้นำดังกล่าวจึงต้องมีลักษณะอื่นที่มีความโดดเด่นอย่างมาก เช่น ความสามารถ ความคิดที่ทันสมัย เป็นต้น ซึ่งอาจส่งผลต่อสมรรถนะการพัฒนาชุมชน (6) เป็นผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า ผู้นำชุมชนที่มีตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน จะมีความใกล้ชิดกับคนในชุมชนมากกว่ากำนัน และมีความรู้จัก คุ้นเคย กับคนในชุมชนมากกว่ากำนัน ทำให้มีการปฏิสัมพันธ์ มีการสื่อสารโดยตรงกับคนในชุมชน ซึ่งมีส่วนช่วยพัฒนาสมรรถนะให้มีเพิ่มขึ้น (7) ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งมากกว่า 20 ปี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประสบการณ์ในการทำงานเป็นผู้นำชุมชน สามารถช่วยสร้างสมรรถนะในการพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี (8) ดูแลชุมชนขนาดกลาง ซึ่งเป็นชุมชนที่ต้องอาศัยการดูแลอย่างใกล้ชิดเช่นเดียวกับชุมชนขนาดเล็ก แต่ในขณะเดียวกันก็มีปัญหาซับซ้อน ที่ต้องใช้ทักษะการสื่อสารต่อมวลชนเช่นเดียวกับชุมชนขนาดใหญ่ ผู้นำชุมชนขนาดกลางจึงมีสมรรถนะที่สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ (9) ระยะเวลาทำงานด้านการพัฒนาชุมชน ที่พบว่ากลุ่มผู้นำชุมชนที่มีประสบการณ์ทำงานให้กับชุมชนมาก่อน ย่อมมีทักษะ

ในการบริหาร ซึ่งส่งผลต่อสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ และ (9) ไม่เคยพลาดพลั้งจากสื่อ ผู้นำชุมชนที่ไม่เคยพลาดพลั้งน่าจะมองเห็นความเสี่ยงจากสื่อหลอก และตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาคนในชุมชนให้รอดพ้นจากการตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ จึงนำมาเป็นเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนได้ดีกว่า กลุ่มที่พลาดพลั้ง

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อของกลุ่มผู้นำชุมชน มีดังนี้

❖ **ส่งเสริมสมรรถนะด้านการรู้ทันข้อมูล การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย รวมถึงการบริหารจัดการชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อให้แก่ผู้นำชุมชน**

จากผลการวิเคราะห์สมรรถนะของกลุ่มผู้นำชุมชน พบว่าสมรรถนะที่ยังอยู่ในระดับปานกลาง คือ การรู้ทันข้อมูล และบริหารจัดการชุมชนให้รู้เท่าทันและมีกลไกเฝ้าระวังสื่อ ซึ่งมีความเกี่ยวข้อง ด้วยเหตุว่าตัวผู้นำชุมชนอาจมีข้อจำกัดในการใช้การใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร จึงส่งผลต่อความตระหนักรู้ และการสร้างแนวทางในการพัฒนาชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ดังนั้น จึงควรส่งเสริมสมรรถนะด้านการรู้ทันข้อมูล การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย และรวมถึงการบริหารจัดการชุมชนบนความรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศที่ทันสมัยเป็นอันดับแรก อย่างไรก็ตาม นอกจากการส่งเสริมสรรถนะด้านการรู้ทันข้อมูล และการบริหารจัดการชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อแล้ว การส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ที่มีทักษะด้านการรู้เท่าทันสื่อ เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานให้กับชุมชน เป็นจิตอาสา หรือร่วมเป็นทีมงานเครือข่าย ในการให้คำแนะนำต่อผู้นำ และคนในชุมชนให้ตระหนัก และระวังภัยจากสื่อ รวมถึงแนวทางการแก้ไขกรณีที่พลาดพลั้งไปแล้วอีกด้วย นอกจากนั้น ซึ่งตัวผู้นำชุมชน หากเปิดใจในการทำงานเป็นทีมร่วมกับคนรุ่นใหม่ ก็จะสามารถเรียนรู้และเพิ่มทักษะด้านเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ มีการเปิดรับสื่อให้รู้เท่าทันข้อมูล และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนาชุมชน พัฒนาทักษะคนในชุมชน รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม

❖ **ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อแก่ผู้นำชุมชน โดยการสร้างช่องทาง พื้นที่ และกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันในเครือข่ายผู้นำชุมชน ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ ในระดับ ชุมชน ภูมิภาค และประเทศ**

การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ถือเป็นการสร้างสร้างนิเวศการเรียนรู้ ที่หนุนเสริมให้เกิดพลังการเรียนรู้ และปัญญา การส่งเสริมการจัดการความรู้ให้แก่กลุ่มผู้นำชุมชน ให้มีสมรรถนะการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อที่สูงขึ้น ซึ่งหากผู้นำชุมชนมีสมรรถนะสูงแล้ว ก็สามารถนำความรู้ความสามารถ ไปออกแบบพัฒนาชุมชน ให้เกิดการมีส่วนร่วม ตามเป้าหมายได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น รวมถึงมีเครื่องมือ เครือข่าย และกลไกในการร่วมกันพัฒนาชุมชน ทั้งในระดับชุมชน ภูมิภาค และประเทศ

การจัดการเรียนรู้ มีลักษณะของเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล นวัตกรรมทางสังคม รวมถึงแนวทางวิธีการในการป้องกัน การเสริมสร้างสมรรถนะแก่สมาชิกในเครือข่าย จึงมีลักษณะของการผลิต และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่ทันสมัยอยู่เสมอ และมีกัลยามิตร

คอยกระตุ้นเตือน ให้กำลังใจ ให้คำแนะนำในการดำเนินการด้านการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อให้บรรลุเป้าหมายไปด้วยกัน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของสมาชิกในเครือข่ายการเรียนรู้ จนถึงการนำความรู้มาเผยแพร่สู่เครือข่ายภายในชุมชน ภูมิภาค และประเทศ

ตัวอย่างแนวทางที่สามารถใช้เพื่อการจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อในกลุ่มผู้นำชุมชน ดังเช่น

- การยกย่องเชิดชู “ผู้นำชุมชน” และ “ชุมชนต้นแบบ” ที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนให้กลายเป็นชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อต้นแบบ และถอดบทเรียนแนวทางการดำเนินงาน เพื่อกระตุ้นให้ ผู้นำชุมชน และคนในสังคม ได้เห็นความสำคัญและมีแนวทางในการพัฒนาตนเอง และร่วมกันสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ
- การเชิญแกนนำผู้นำชุมชน ที่มีความรู้ความสามารถในการสร้างชุมชน และสร้างเครือข่ายพัฒนาสรรถนะการรู้เท่าทันสื่อที่มีอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงเยาวชนจิตอาสาที่มีความโดดเด่นในการเป็นจิตอาสาเฝ้าระวังสื่อให้กับชุมชน มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และร่วมสร้างนวัตกรรมในพื้นที่การเรียนรู้
- การสร้างหลักสูตรผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อให้แก่ผู้นำชุมชนทั้งในรูปแบบออนไลน์ และออฟไลน์
- การจัดการเครือข่ายผู้นำชุมชน เพื่อสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ โดยมีระบบกลไก และช่องทางการสื่อสารในการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ที่ทันสมัยเกี่ยวกับการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ทั้งในระดับชุมชน ภูมิภาค และระดับประเทศ

❖ **หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบาย และแนวทางในการส่งเสริม และผลักดันการสนับสนุนทรัพยากร และงบประมาณเพื่อการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ และการพัฒนาสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อให้แก่ผู้นำชุมชนทั่วประเทศให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม**

การส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนมีสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงมหาดไทย จังหวัด อำเภอ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ควรจัดทำคู่มือ และกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชน ให้เป็นกลไกสำคัญ และพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ รวมถึงสนับสนุนแกนนำเยาชนให้มีสมรรถนะรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อให้กับชุมชน ตลอดจนให้การสนับสนุนในการขับเคลื่อนการพัฒนาให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

การพัฒนาผู้นำชุมชน ให้มีสมรรถนะข้างต้น จะช่วยพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีสติ มีความยั้งคิด มีวิจารณญาณ ไตร่ตรองข้อมูลอย่างละเอียดรอบคอบ มีเหตุผล ลดความเสี่ยงในการถูกมิจฉาชีพหลอกผ่านสื่อ ๆ ต่างๆ รวมถึง คุ้มครองกลุ่มที่มีความเสี่ยง เช่น ผู้สูงอายุ เยาวชน เป็นต้น นอกจากนั้น การ

ส่งเสริมให้เกิดจิตอาสาในชุมชนมีบทบาทในการเฝ้าระวัง ยังช่วยปลูกผัง ความเสียสละ การช่วยเหลือผู้อื่นอีกด้วย ซึ่งจะช่วยสนับสนุนทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนความรู้ในด้านการรู้ทันสื่อ รวมถึงทุนมนุษย์ที่จะเป็นผู้นำในการพัฒนาและคุ้มครองชุมชนให้สามารถใช้ประโยชน์จากสื่อในการพัฒนาสุขภาวะ และปลอดภัยในอนาคตอีกด้วย

9.2 แนวทางการนำแบบวัดสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อไปใช้ประโยชน์

9.2.1 ข้อเสนอแนะในการใช้แบบวัดสมรรถนะฯ ในฐานะเครื่องมือประเมินสมรรถนะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

แบบวัดสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้ประชาชนมีความรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งจะช่วยให้คนในชุมชนมีวิจารณญาณในการเปิดรับสื่อ ใช้ประโยชน์จากสื่อเพื่อนำมาพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชนอย่างสร้างสรรค์ ในขณะเดียวกันก็ไม่งมงายหลงเชื่อ ยึดติดด้วยอคติ สูญเสียทรัพย์สินจากการถูกมิจฉาชีพหลอกลวง เสียใจ เสียความมั่นใจ จากสื่อที่เข้ามาหลอกลวงคนในชุมชน รวมถึงภายในชุมชนเอง มีการรวมกลุ่มกันช่วยเหลือกัน เพื่อเฝ้าระวังทุกคนในชุมชนให้ไม่ตกเป็นเหยื่อของสื่อที่มาหลอกลวงข้างต้น แบบวัดนี้ ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงระดับสมรรถนะของ ครู พระ และผู้นำชุมชน ตามกรอบสมรรถนะหลัก 4 สมรรถนะ ได้แก่ วิสัยทัศน์ รู้ทันข้อมูล สื่อสาร สร้างการมีส่วนร่วม และสมรรถนะตามหน้าที่ ซึ่ง พระ ครู และผู้นำชุมชน ก็มีการวัดที่แตกต่างไปตามหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ผลการสำรวจด้วยการประเมินตนเองจะช่วยให้ทราบว่าสมรรถนะในด้านใด องค์ประกอบใดของตนที่สามารถพัฒนาเพิ่มขึ้นได้อีก รวมถึงหากหน่วยงานที่กำกับดูแลนำไปใช้ ก็ทำให้ทราบแนวทางในการวางแผนการพัฒนาบุคลากรของตนให้มีสมรรถนะดียิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนา วัด โรงเรียน และชุมชน ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

อย่างไรก็ตาม แบบวัดดังกล่าวนี้ ถึงแม้จะช่วยสะท้อนสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อได้เป็นอย่างดี แต่มีข้อพึงระวังในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นข้อมูลที่ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจการในเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะแตกต่างกัน ทั้งนี้ความเข้าใจ และความใส่ใจต่อกลุ่มเป้าหมาย จะช่วยให้การออกแบบรูปแบบในการเก็บข้อมูลได้อย่างเหมาะสม งานวิจัยนี้จึงขอนำเสนอแนวทางการนำแบบวัดฯ ไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ควรประยุกต์รูปแบบให้ง่าย ยืดหยุ่น และสะดวก ต่อการใช้งานของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มอย่างรอบคอบ ไม่ออกแบบการเก็บข้อมูลด้วยความคิดเหมารวมว่าทุกกลุ่มจะมีความพร้อมเท่ากันทั้งหมด เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ และไม่รบกวนผู้รับการประเมินมากเกินไป
- ควรนำเทคโนโลยีการสื่อสารมาใช้ในการบริหารจัดการข้อมูล เช่น การประมวลผลในภาพรวม การสะท้อนผลให้ผู้รับการประเมินทราบ การนำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะฯ ให้แก่ผู้รับการประเมินทันที เป็นต้น

- ควรวางวิธีการสื่อสารให้ผู้รับการประเมินตระหนักถึงความสำคัญของแบบวัด และกระตุ้นให้เกิดการอยากพัฒนาตนเองของผู้ถูกประเมิน ควรเลี่ยงการประเมินผลเพื่อตัดสินระดับความสามารถของผู้ถูกประเมิน
- แบบวัดสมรรถนะฯ นี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อวัดสมรรถนะฯ และส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะฯ ในกลุ่มที่ทำงานพัฒนาคน และพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ได้ เช่น กลุ่มอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงชุมชน กลุ่มผู้ทรงอิทธิพลเครือข่าย (Influencer) กลุ่มแกนนำจิตอาสาในชุมชน กลุ่มแกนนำเครือข่ายธุรกิจชุมชน รวมถึงปรับประยุกต์ใช้ในกลุ่มผู้นำทางศาสนาอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน

9.2.2 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการใช้แบบวัดสมรรถนะฯ ในฐานะเครื่องมือสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ

บทบาทอีกประการของแบบวัดสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ คือ เป็นเครื่องมือช่วยสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ โดยช่วยสื่อสารกระตุ้นให้หน่วยงาน และชุมชนเกิดการตื่นตัวในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ และรวมถึงการนำผลการประเมินสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาออกแบบนโยบายในการขับเคลื่อนชุมชนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดพลังเครือข่ายเรียนรู้ รวมถึงการจัดการนิเวศสื่อให้กับชุมชนได้อีกด้วย ซึ่งหากหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลมอบนโยบายในการพัฒนาชุมชน และส่งเสริมให้ชุมชนได้รับการพัฒนาตามกรอบของชุมชนที่รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ก็จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ในวงกว้างและเป็นรูปธรรม ต่อไปนี้ เป็นแนวทางเพื่อการส่งเสริมการใช้แบบวัดในฐานะเครื่องมือสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ

- ควรสนับสนุนและผลักดันให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่กำกับดูแล พระ ครู และผู้นำชุมชนได้นำแบบวัดสมรรถนะฯ ไปพิจารณาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาบุคลากรของหน่วยงาน เช่น การประยุกต์ใช้เพื่อเป็นองค์ประกอบในการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญ การจัดทำคู่มือ และการฝึกอบรมให้แก่บุคลากร เป็นต้น
- ผลการประเมินสมรรถนะฯ ควรนำมาออกแบบแนวทางพัฒนาสมรรถนะฯ ให้แก่บุคลากร ได้แก่ การจัดหลักสูตรเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะฯ ในแต่ละพื้นที่ การค้นหา “บุคคลต้นแบบ” หรือ “วัด / โรงเรียน / ชุมชน ต้นแบบ” เพื่อให้เกิดการกระตุ้นและตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ รวมถึงเป็นการจัดการความรู้ และเครือข่าย
- อนึ่ง การส่งเสริมต่อยอดโครงการ “บวร” ที่มีความเข้มแข็งในหลายพื้นที่ ภายใต้แนวคิดการสร้างเมือง (ชุมชน) รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ถือเป็นแนวทางกระตุ้นให้เกิดการนำแบบวัดสมรรถนะฯ ที่สำคัญ เพราะเป็นการหนุนเสริมในเชิงนโยบายให้เกิดทิศทางและเป้าหมายการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน และในขณะเดียวกันก็ให้

ความสำคัญต่อกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน อันได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มครู และกลุ่มผู้นำชุมชนในการพัฒนาสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ

9.3 แนวทางการทำวิจัยในอนาคต

ถึงแม้ว่างานวิจัยนี้ จะสามารถพัฒนาแบบวัดสมรรถะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ เพื่อการนำไปใช้ได้จริง และมีการสำรวจสมรรถนะในกลุ่ม พระ ครู และผู้นำชุมชนทั่วประเทศแล้ว แต่การขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนให้รู้ทันและเฝ้าระวังสื่อได้นั้น จำเป็นต้องมีการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

- วิจัยเชิงสำรวจสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยทั่วประเทศ เพื่อดูการเปลี่ยนแปลง และแนวโน้มในอนาคต รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ
- วิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือให้ง่าย และสะดวกยิ่งขึ้น สามารถประมวลผลและให้ข้อมูลสะท้อนกลับและเสนอแนวทางการพัฒนาตนเองแก่ผู้รับการประเมินได้ทันที
- วิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาหลักสูตรสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ให้แก่ กลุ่ม พระ ครู และผู้นำชุมชน
- วิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาเครือข่ายชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ผ่านการจัดการความรู้ และการสร้างนวัตกรรม

การวิจัยในอนาคตดังกล่าว จะช่วยให้เกิดระบบกลไก เครื่องมือ และเครือข่ายในการขับเคลื่อนชุมชนไปสู่การพัฒนาชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่ออย่างยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2541). *คู่มือปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน*. โรงพิมพ์อาสารักษาดินแดน http://abt.in.th/_files_aorbortor/040950/uploads/files/9aca620ae04f47a20a748f85431d2a7e601d058833f4c069439675309571811(1).pdf

กระทรวงวัฒนธรรม. (2562). *แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของ บวร เพื่อความมั่นคง ม่งคั่ง ยั่งยืน ของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. https://www.opsmoac.go.th/tak-dwl-files-412891791894

ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562. (2562). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 136 ตอนพิเศษ 68 ง. หน้า 18.

จินตนา ตันสุวรรณนนท์. (2559). สร้างการรู้เท่าทันสื่อ คือ การพัฒนาคุณภาพสื่อและผู้บริโภคสื่อในสังคมไทยอย่างยั่งยืน. *วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์, 9*(2), 89-97.

จุฬาลักษณ์ ขันธบุตร. (2554). *การพัฒนาตัวบ่งชี้รวมของความสำเร็จในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.* ปริญญามหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชนันภรณ์ อารีกุล. (2019). องค์ประกอบความเป็นครูในศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 15*(2). 153-164

ไทยโพสต์. (2561). *ความเชื่อที่ขาดสติ.* https://www.thaipost.net/main/detail/11689

ธนากร ศรีสุขใส. (2565). สร้างการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อสร้างวัคซีนทางปัญญาให้สังคม. *วารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์, 1*(1), 1-21.

นันทิยา ดวงภุมเมศ & นิธิดา แสงสิงแก้ว. (2563). การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และ ดิจิทัล: “หลักการ” และ “เครื่องมือ” เพื่อเสริมสร้างเด็กและเยาวชนพลเมืองรู้เท่าทันสื่อ. *วารสารนิเทศศาสตรปริทัศน์, 24*(3), 54-67. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jca/article/view/244818/165996

นันทิยา ดวงภุมเมศ, ขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์, & สิรินทร พิบูลภานุวัธน์. (2563). *ผู้สูงอายุรู้ทันสื่อ: สร้างหลักสูตรและขยายเครือข่ายนักสื่อสารสุขภาวะ*. รายงานโครงการฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

ประเสริฐ แย้มกลิ่นฟุ้ง และคณะ. (2544). *สังคมและวัฒนธรรม.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พนม คลี่ฉายา. (2565). *กระบวนทัศน์ความรอบรู้เรื่องสื่อ พัฒนาการ และปฏิบัติการจากสื่อดั้งเดิมสู่สื่อดิจิทัล*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระครูปลัดเถรานุวัตร. (2561). พระสงฆ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน. *บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, 14*(3). 127-142.

พระมหาสุริยา ฐิตเมธี. (2561). บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาสังคมในยุค 4.0. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, 2*(2). 57-69

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2527). *สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย.* สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง. https://www.watnyanaves.net/en/book_detail/422

เมธาพร อิ่นคำ. (2564). *การพัฒนาเครื่องมือวัดความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสถาบันอุดมศึกษา*. หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2559). *โครงการศึกษาวิจัยการปฏิรูปสื่อ เล่มที่ 6 : กลไกการตรวจสอบสื่อภาคประชาชน*. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2565 จาก https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2017/10/เล่มที่-6-กลไกการตรวจสอบสื่อภาคประชาชน.pdf.

รุ่ง แก้วแดง. (2543). *ปฏิวัติการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

รัตนะ บัวสนธ์. (2550). *ทิศทางและอาณาบริเวณการประเมิน.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.พ.ศ. 2540. (2540). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก. https://library.parliament.go.th/sites/default/files/assets/files/give-take/content_cons40-50/cons2540/NALT-16cons2540.pdf

วิทยาลัยการอาชีพบางสะพาน. (2566). หน่วยที่ 8 การเป็นผู้นำชุมชนและผู้ตาม ตามระบอบประชาธิปไตย. http://www.bspc.ac.th/files/210908099571640_21110313131731.pdf

วรรณี แกมเกตุ. (2540). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพการใช้ครู: การประยุกต์ใช้โมเดลสมการโครงสร้างกลุ่มพหุและโมเดลเอ็มทีเอ็มเอ็ม.* ปริญญาดุษฎีนิพนธ์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิโรจน์ สุทธิสีมา พิมลพรรณ ไชยนันท์ และ ศศิธร ยุวโกศล. (2563). สถานภาพความรู้การวิจัยเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2560. วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. 15(2), 209-238.

ศูนย์วิชาการด้านการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ. (11 ก.ค. 2566). รู้ทันมิจฉาชีพออนไลน์ ภัยร้ายหลายรูปแบบใกล้ตัวสูงวัยกว่าที่คิด. https://www.iceml.org/repository-media-criminal/.

สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2565). *ครูเชื่ออย่างไร เด็กเป็นอย่างนั้น เมื่อปรากฏการณ์ ‘Pygmalion Effect’ เปลี่ยนความคาดหวังสู่ความจริง.* https://research.eef.or.th/pygmalion-effect/

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2556). *“รู้เท่าทันสื่อ" คืออะไร.* http://bcp.nbtc.go.th/th/detail/2017-01-24-23-12-51.

สิรินทร พิบูลภานุวัธน์, นันทิยา ดวงภุมเมศ, & ขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์. (2562). สูงวัยไม่เสพสื่ออย่างสุ่มเสี่ยง: การสร้างนักสื่อสารสุขภาวะสูงอายุที่รู้เท่าทันสื่อ. *วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และการสื่อสาร, 15*(3), 174-191.

สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ. (2566). *สังคมไทยในบริบทโลกปัจจุบัน.* https://gened.ssru.ac.th/news/view/ pr200566001

อนุชา โสมาบุตร. (2556). *ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีสำหรับการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21*. https://teacherweekly.wordpress.com/2013/09/25/information-media-and-technology-skills/.

อุษา บิ้กกิ๊นส์. (2563). *ตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัลระดับบุคคล เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย*. รายงานวิจัย. สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน.

ภาษาอังกฤษ

Ahlquist, J. (2014). Trending now: Digital leadership education using social media and the social change model. *Journal of Leadership Studies, 8*(2), 57-60.

Arke, E. T., (2012). *Media literacy: History, progress, and future Hopes*. In Dill, K. E. (Ed.), The Oxford Handbook of Media Psychology (pp. 96-108). Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195398809.013.0006.

Bachmair, B., & Bazalgette, C. (2007). The European charter for media literacy: Meaning and potential. *Research in Comparative and International Education, 2*(1), 80-87.

Buckingham, D. (2003). *Media education: Literacy, learning and contemporary culture*. London: Polity Press.

Caldwell, R. (2003). Models of change agency: a fourfold classification. *British Journal of Management, 14*(2), 131-142.

Center for media literacy. (n.d.) *Media literacy: A definition and more*. https://www.medialit.org/media-literacy-definition-and-more.

Chaiveeradech, M. (2021). *Bridging digital media literacy with the Thai context of 'Sati' (mindfulness)*. Doctor of Philosophy Thesis, Bournemouth University.

Ciurel, D. (2016). Media literacy: Concepts, approaches and competencies. *Professional Communication and Translation Studies, 9*, 13-20.

Gay, G. (2010). *Culturally responsive teaching: Multicultural education series* (2nd ed.). Teachers College Press.

Grizzle, A., Wilson, C., Tuazon, R., Cheung, C. K., Lau, J., Fischer, R., Gordon, D., Akyempong, K., Singh, J., Carr, P. R., Stewart, K., Tayie, S., Suraj, O., Jaakkola, M., Thésée, G., & Gulston, C. (2021). *Media and information literate citizens: Think critically, click wisely! Media and information literacy curriculum for educators and learners*. UNESCO. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377068.

Hobbs, R. (2010). *Digital and media literacy: Connecting culture and classroom*. Corwin Press.

Indira Gandhi National Open University. (2017). *Unit-15 change agents: Roles and competencies.* http://hdl.handle.net/123456789/7716.

Johnstone, J.M. (1981). *Indicators of education system*. London: The Ancho.

Kellner, D. & Share, J. (2007). *Critical media literacy, democracy, and the reconstruction of education*. In Macedo, D. and Steinberg, S. (Eds.), Media literacy: A reader (pp.3-23). Peter Lang.

Kellner, D., & Share, J. (2005). Toward critical media literacy: Core concepts, debates, organizations, and policy. *Discourse: studies in the cultural politics of education, 26*(3), 369-386.

Kellner, D., & Share, J. (2019). *The critical media literacy guide: Engaging media and transforming education*. Brill/Sense Publishers.

Langer, J., & Doungphummes, N. (2009). Media education in Thailand: Contexts and prospects. In C. K. Cheung (Ed.), *Media education in Asia* (pp. 199-215). Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-9529-0_14.

Little, B. R. (2017). Who are you, really?: *The surprising puzzle of personality*. Simon and Schuster.

Marope, M., Griffin P., & Gallagher, C. (2017) Future competences and the future of curriculum. *International Bureau of Education*, UNESCO. http://www.ibe.unesco.org/en/news/document-future-competences-and-future-curriculum

Meharg, S. (2023). Critical change agent characteristics and competencies for ensuring systemic climate adaptation interventions. *Sustainability Science, 18*(3), 1445-1457.

Potter, W. J. (2005). *Media literacy* (3rd.ed). Sage Publications.

Redman, E., & Larson, K. (2011). Educating for sustainability: Competencies & practices for transformative action. *Journal of Sustainability Education, 2*(1), 1-20. https://keep.lib.asu.edu/_flysystem/fedora/c258/JSE_article.pdf.

Ribble, M. S., & Bailey, G. D. (2004). Digital citizenship focus questions for implementation. *Learning & Leading with Technology, 32*(2), 12-15.

Silverblatt, A. (1995). *Media literacy, keys to interpreting media messages*. Praeger.

Thoman, E., & Jolls, T. (2005). *Literacy for the 21st century: An overview and orientation guide to media literacy education*. Center for Media Literacy.

Wiek, A., Withycombe, L., & Redman, C. L. (2011). Key competencies in sustainability: a reference framework for academic program development. *Sustainability Science, 6*, 203-218.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประเด็นสัมภาษณ์ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (พระ ครู ผู้นำชุมชน)

1. ชุมชนมีปัญหา/ เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการไม่รู้ทันสื่อ เช่น ข่าวลวง มิจฉาชีพ อะไรบ้าง
2. ปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านั้น ท่านเห็นว่ามีความเสี่ยงต่อคนในชุมชนมากน้อยแค่ไหน
3. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำชุมชน / พระ/ ครู ท่านตั้งเป้าหมายในการป้องกัน/ หรือแก้ไขอย่างไร
4. ท่านจะใช้วิธีการอย่างไร ที่จะทำให้ทุกคนมาช่วยกันคิดแก้ปัญหา
5. ถ้ามีคนนำเสนอแนวทางแก้ไขหลาย ๆ แบบ ท่านจะมีวิธีการตัดสินใจอย่างไร
6. ท่านจะหาเครือข่าย หรือ แนวร่วม มาช่วยกันทำงานนี้ให้สำเร็จได้อย่างไร
7. ท่านจะมีวิธีการสื่อสารให้ชาวบ้าน/ นักเรียน เข้าใจและเห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อและช่วยกันเฝ้าระวังสื่อลวงได้อย่างไรบ้าง
8. ตัวท่านเอง ท่านป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่อของข่าวลวงอย่างไรบ้าง
9. ความรู้และทักษะที่มี (หรือต้องการพัฒนา) ในการทำภารกิจสร้างเสริมการรู้เท่าทันสื่อ
10. ความรู้และทักษะที่มี (หรือต้องการพัฒนา) ในการทำภารกิจด้านการเฝ้าระวังสื่อ

ประเด็นสัมภาษณ์ผู้รับการเปลี่ยนแปลง (นักเรียน คนในชุมชนวัยทำงาน ผู้สูงอายุ)

1. ชุมชนมีปัญหา/ เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการไม่รู้ทันสื่อ เช่น ข่าวลวง มิจฉาชีพ อะไรบ้าง
2. บทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลง (พระ ครู ผู้นำชุมชน) ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ หรือการเฝ้าระวังสื่อในปัจจุบันเป็นอย่างไร
3. ความคาดหวังของท่านที่มีต่อผู้นำการเปลี่ยนแปลง (พระ ครู ผู้นำชุมชน) ในการสร้างภูมิคุ้มกันในการใช้สื่อ การสร้างเสริมการรู้เท่าทันสื่อ
4. ความคาดหวังของท่านที่มีต่อผู้นำการเปลี่ยนแปลง (พระ ครู ผู้นำชุมชน) ในการเฝ้าระวังสื่อ
5. ตัวท่านเอง ท่านป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่อของข่าวลวงอย่างไรบ้าง

-

แบบประเมินสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ (ร่าง) สมรรถนะหลัก (Core Competencies)
การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

ชื่อโครงการ	การพัฒนาแบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย
คณะผู้วิจัย	รองศาสตราจารย์ ดร.นันทิยา ดวงภุมเมศ และคณะ
สถานที่ทำงาน	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ประสานงาน	นายอิศรา หงษาวัน โทร. 063-356-6713 e-mail : iceml.mahidol@gmail.com
ผู้ให้ทุนวิจัย	กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

โครงการวิจัยนี้จัดทำขึ้นเพื่อ (1) ศึกษาบทบาทด้านการพัฒนาสังคมให้รู้เท่าทันและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ซึ่งประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ พระ ครู และผู้นำชุมชน (2) กำหนดตัวบ่งชี้ และจัดทำแบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย และ (3) สำรวจสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ซึ่งผลการวิจัยจะช่วยพัฒนาแบบวัดสมรรถนะฯ ในการประเมินตนเองของผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 กลุ่ม และได้ทราบถึงระดับสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 กลุ่มในปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นข้อมูลในการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ตลอดจนการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาสังคมที่รู้เท่าทันสื่อต่อไป

ปัจจุบันทีมวิจัยได้ทำจัดทำร่างตัวบ่งชี้สมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย โดยแบ่งออกเป็นตัวบ่งชี้สมรรถนะหลัก และตัวบ่งชี้สมรรถนะตามหน้าที่ ซึ่งประกอบด้วย พระ ครู และผู้นำชุมชน ในการนี้ จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความคิดเห็นข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงร่างตัวบ่งชี้ดังกล่าว ตามแบบประเมินสำหรับผู้ทรงคุณวุฒินี้ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

นิยามศัพท์สำคัญ

สมรรถนะหลักการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งเห็นได้จากพฤติกรรมของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน เพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ 2) รู้ทันสื่อ รู้ทันโลก 3) ตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม และ 4) เป็นแบบอย่างที่ดี

ชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ หมายถึง ชุมชนที่สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ และมีระบบกลไกในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเฝ้าระวังสื่อ

แบบประเมินสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ

ร่างสมรรถนะหลัก (Core Competencies) การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

<u>คำชี้แจง</u> **ขอความกรุณาท่านผู้ทรงคุณวุฒิช่วยพิจารณาร่างสมรรถนะหลักในส่วนของนิยาม องค์ประกอบ และพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ โดยกรุณาให้คำแนะนำลงช่องความคิดเห็น (ในแต่ละองค์ประกอบ และในภาพรวมส่วนท้าย) และ/หรือ แก้ไขในส่วนที่ร่างไว้แล้วด้วยการขีดค่าหรือเติมข้อความ ทั้งนี้เพื่อนำคำแนะนำจากท่านไปนำเสนอในวงเสวนาผู้ทรงคุณวุฒิที่จะจัดขึ้นในวันที่ 26 มกราคม 2567 เวลา 9.00-12.00 น. ณ โรงแรงเดอะ สุโกศล กรุงเทพ ต่อไป**

นิยามองค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์	ความคิดเห็น
1) มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ หมายถึง มีเป้าหมายในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ด้วยการมองเห็นปัญหาและความเสี่ยงของการไม่รู้เท่าทันสื่อ รวมทั้งเห็นโอกาสและทุนทางสังคมที่จะนำมาปรับใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย	● มองเห็นปัญหาและความเสี่ยงจากการไม่รู้เท่าทันสื่อ ● ให้ความสำคัญกับการสร้างทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ● เห็นโอกาสและทุนทางสังคมของชุมชน ● กำหนดเป้าหมายให้คนในชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	....

นิยามองค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์	ความคิดเห็น
2) รู้ทันสื่อ รู้ทันโลก หมายถึง เปิดรับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เข้าถึงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ตลอดจนรับฟังความเห็นที่หลากหลายโดยปราศจากอคติ	● เปิดรับข้อมูล/ความรู้ที่ทันสมัย ● เปิดรับข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์ ● รับรู้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ● เข้าถึงแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ ● รับฟังความคิดเห็นโดยปราศจากอคติ ● รับฟังความเห็นและปัญหาของชุมชนโดยไม่ละเลยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง	....
3) ตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม หมายถึง วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลอย่างรอบด้านและตัดสินใจอย่างรับผิดชอบยุติธรรม โดยตระหนักถึงผลกระทบต่อชุมชน	● วิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลอย่างรอบด้าน ● ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ● ตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ ● ตระหนักถึงผลกระทบต่อชุมชน	....

นิยามองค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์	ความคิดเห็น
4) เป็นแบบอย่างที่ดี หมายถึง ตระหนักรู้และแสดงพฤติกรรมการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้สมาชิกในชุมชนได้รับรู้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง	● ดำเนินชีวิตอย่างรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อเป็นประจำสม่ำเสมอ ● แสดงออกให้สมาชิกในชุมชนเห็นถึงการเป็นตัวอย่างของการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	....

ความคิดเห็นในภาพรวม หรือหากมีประเด็นอื่น ๆ เพิ่มเติม

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ที่ช่วยแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะในครั้งนี้

<u>เอกสารหมายเลข 2</u>

แบบประเมินสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่ (Functional Competencies)
การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “พระ” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

<u>คำชี้แจง</u> **ขอความกรุณาท่านผู้ทรงคุณวุฒิช่วยพิจารณาร่างสมรรถนะตามหน้าที่ในส่วนของนิยาม องค์ประกอบ และพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ โดยกรุณาให้คำแนะนำลงช่องความคิดเห็น (ในแต่ละองค์ประกอบ และในภาพรวมส่วนท้าย) และ/หรือ แก้ไขในส่วนที่ร่างไว้แล้วด้วยการขีดค่าหรือเติมข้อความ ทั้งนี้เพื่อนำคำแนะนำจากท่านไปนำเสนอในวงเสวนาผู้ทรงคุณวุฒิที่จะจัดขึ้นในวันที่ 26 มกราคม 2567 เวลา 9.00-12.00 น. ณ โรงแรงเดอะ สุโกศล กรุงเทพ ต่อไป**

นิยามศัพท์สำคัญ

สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระ หมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามบทบาทหน้าที่ของ “พระ” ซึ่งเห็นได้จากพฤติกรรมการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ลงมือปฏิบัติ 2) สร้างการมีส่วนร่วม และ 3) เผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์

นิยามองค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์	ความคิดเห็น
1) ลงมือปฏิบัติ หมายถึง ทำหน้าที่ของตนเองอย่างทันท่วงทีและติดตามผลจนสำเร็จ	● นำคำสอนทางศาสนามาใช้เทศน์ในเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อแก่พุทธศาสนิกชน ● ติดตามความเป็นไปเกี่ยวกับการรู้ทันสื่อของชุมชน	....

นิยามองค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์	ความคิดเห็น
2) สร้างการมีส่วนร่วม หมายถึง สร้างและประสานความร่วมมือกับทีมงาน/เครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนการรู้เท่าทันสื่อของชุมชน	● มีส่วนร่วมกับกิจกรรมชุมชน ● ทำงานร่วมกับเครือข่ายรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ ● สนับสนุน และ/หรือสร้างกลุ่มจิตอาสาที่เกี่ยวข้อง	....
3) เผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ หมายถึง สร้างหรือประยุกต์ใช้ช่องทางการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลอย่างทันท่วงทีและสม่ำเสมอ	● สร้างสื่อสอนธรรมะ เพื่อการรู้เท่าทันสื่อ ● ให้คำปรึกษาที่สร้างการรู้ทันสื่อ ● ให้คำปรึกษาเมื่อเกิดปัญหา ● สร้างช่องทางและแหล่งเรียนรู้ธรรมมะเพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ● ประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในการสื่อสารของวัด	....

ความคิดเห็นในภาพรวม หรือหากมีประเด็นอื่น ๆ เพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณพระเป็นอย่างสูง ที่ให้เกียรติเสนอแนะข้อความคิดเห็นในครั้งนี้

<u>เอกสารหมายเลข 3</u>

แบบประเมินสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ (ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่ (Functional Competencies)
การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “ครู” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

<u>คำชี้แจง</u> **ขอความกรุณาท่านผู้ทรงคุณวุฒิช่วยพิจารณาร่างสมรรถนะตามหน้าที่ในส่วนของนิยาม องค์ประกอบ และพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ โดยกรุณาให้คำแนะนำลงช่องความคิดเห็น (ในแต่ละองค์ประกอบ และในภาพรวมส่วนท้าย) และ/หรือ แก้ไขในส่วนที่ร่างไว้แล้วด้วยการขีดค่าหรือเติมข้อความ ทั้งนี้เพื่อนำคำแนะนำจากท่านไปนำเสนอในวงเสวนาผู้ทรงคุณวุฒิที่จะจัดขึ้นในวันที่ 26 มกราคม 2567 เวลา 9.00-12.00 น. ณ โรงแรงเดอะ สุโกศล กรุงเทพ ต่อไป**

นิยามศัพท์สำคัญ

สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครู หมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามบทบาทหน้าที่ของ “ครู” ซึ่งเห็นได้จากพฤติกรรมการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ลงมือปฏิบัติ 2) สร้างการมีส่วนร่วม และ 3) เผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์

นิยามองค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์	ความคิดเห็น
1) ลงมือปฏิบัติ หมายถึง ทำหน้าที่ของตนเองอย่างทันท่วงทีและติดตามผลจนสำเร็จ	● ออกแบบการสอนที่เพิ่มพูนทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ● จัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ● ประเมินผลพฤติกรรมการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของนักเรียน	....

นิยามองค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์	ความคิดเห็น
2) สร้างการมีส่วนร่วม หมายถึง สร้างและประสานความร่วมมือกับทีมงาน/เครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนการรู้เท่าทันสื่อของชุมชน	● สร้างเครือข่ายในโรงเรียน เช่น กลุ่มครู/นักเรียนจิตอาสาเฝ้าระวังสื่อ ● สร้างเครือข่ายนอกโรงเรียน ● สร้างความร่วมมือกับเครือข่ายผู้ปกครอง	....
3) เผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ หมายถึง สร้างหรือประยุกต์ใช้ช่องทางการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลอย่างทันท่วงทีและสม่ำเสมอ	● สร้างสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยและน่าสนใจเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ● สร้างช่องทางและแหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ● ให้คำแนะนำแก่นักเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้สื่อ ● ประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในการสื่อสารของโรงเรียน	....

ความคิดเห็นในภาพรวม หรือหากมีประเด็นอื่น ๆ เพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณพระเป็นอย่างสูง ที่ให้เกียรติเสนอแนะข้อความคิดเห็นในครั้งนี้

เอกสารหมายเลข 4

แบบประเมินสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ(ร่าง) สมรรถนะตามหน้าที่ (Functional Competencies)
การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “ผู้นำชุมชน” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

คำชี้แจง **ขอความกรุณาท่านผู้ทรงคุณวุฒิช่วยพิจารณาร่างสมรรถนะตามหน้าที่ในส่วนของนิยาม องค์ประกอบ และพฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์ โดยกรุณาให้คำแนะนำลงช่องความคิดเห็น (ในแต่ละองค์ประกอบ และในภาพรวมส่วนท้าย) และ/หรือ แก้ไขในส่วนที่ร่างไว้แล้วด้วยการขีดค่าหรือเติมข้อความ ทั้งนี้เพื่อนำคำแนะนำจากท่านไปนำเสนอในวงเสวนาผู้ทรงคุณวุฒิที่จะจัดขึ้นในวันที่ 26 มกราคม 2567 เวลา 9.00-12.00 น. ณ โรงแรงเดอะ สุโกศล กรุงเทพ ต่อไป**

นิยามศัพท์สำคัญ

สมรรถนะตามหน้าที่การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครู หมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามบทบาทหน้าที่ของ “ผู้นำชุมชน” ซึ่งเห็นได้จากพฤติกรรมการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ลงมือปฏิบัติ 2) สร้างการมีส่วนร่วม และ 3) เผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์

นิยามองค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์	ความคิดเห็น
1) ลงมือปฏิบัติ หมายถึง ทำหน้าที่ของตนเองอย่างทันท่วงทีและติดตามผลจนสำเร็จ	● สร้างกลไกในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อในชุมชน ● จัดสรรทรัพยากร คน งบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ ● ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	....

นิยามองค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์	ความคิดเห็น
	● ตรวจสอบและพัฒนาปรับปรุงนิเวศน์ของชุมชนเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ ● ใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาและผลกระทบจากการไม่รู้ทันสื่อ ● ประเมินความเปลี่ยนแปลงของชุมชน	....
2) สร้างการมีส่วนร่วม หมายถึง สร้างและประสานความร่วมมือกับทีมงาน/เครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนการรู้เท่าทันสื่อของชุมชน	● สร้าง และ/หรือมีส่วนร่วมกับเครือข่ายระหว่างชุมชน ● สร้างเครือข่ายรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อภายในชุมชน	....
3) เผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์	● คัดเลือก และสื่อสารประเด็นสำคัญให้ชุมชนเข้าใจได้ง่าย	....

นิยามองค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้ที่พึงประสงค์	ความคิดเห็น
หมายถึง สร้างหรือประยุกต์ใช้ช่องทางการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลอย่างทันท่วงทีและสม่ำเสมอ	● ประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ชุมชนมีการใช้สื่ออย่างปลอดภัย ผ่านช่องทางที่หลากหลาย ● ให้คำแนะนำในการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับคนในชุมชน ● ประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในการสื่อสารของชุมชน	....

ความคิดเห็นในภาพรวม หรือหากมีประเด็นอื่น ๆ เพิ่มเติม

.....

.....

.....

ขอขอบคุณพระเป็นอย่างสูง ที่ให้เกียรติเสนอแนะข้อความคิดเห็นในครั้งนี้

แบบประเมินความเที่ยงตรง (IOC) แบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “พระ” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

<u>คำชี้แจง</u> กรุณาพิจารณาความเที่ยงตรงของแบบสอบถามเพื่อวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “พระ” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก จำนวน 4 สมรรถนะ 12 ตัวบ่งชี้ และสมรรถนะตามหน้าที่ จำนวน 1 สมรรถนะ 2 ตัวบ่งชี้ (รวม 68 ข้อ)

- หากท่านเห็นว่าข้อคำถามสอดคล้องกับนิยาม กรุณาเติม “+1” หากข้อคำถามไม่ชัดเจนทำให้ไม่แน่ใจ กรุณาเติม “0” และหากข้อคำถามไม่สอดคล้องกับนิยาม กรุณาเติม “-1” ในช่อง “ผลประเมิน”
- กรณีที่ท่านมีคำแนะนำเกี่ยวกับข้อคำถาม/คำตอบที่ร่างไว้ กรุณาให้คำแนะนำในช่อง “คำแนะนำเพื่อปรับปรุง” หรือปรับแก้ตัวข้อคำถาม (ตามที่ท่านสะดวก)

สมรรถนะหลักของพระ

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
<u>สมรรถนะที่ 1</u>: “มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” นิยาม: การมองความเสี่ยงและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการไม่รู้เท่าทันสื่อ และมีเป้าหมายให้	**1.1 มองเห็นปัญหาและความเสี่ยงจากการไม่รู้เท่าทันสื่อในปัจจุบันและอนาคต ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน (เข้าใจบริบทชุมชน)**	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		1) ท่านเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น**<u>ภายในชุมชน</u>**	4	3	2	1		
		2) ท่านเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น**<u>ภายนอกชุมชน</u>**	4	3	2	1		
		3) ท่านรู้ว่า**<u>ข้อมูลอะไรที่ญาติโยมในชุมชนติดตาม</u>**	4	3	2	1		
		4) ท่านรู้ว่า**<u>สื่ออะไรที่ญาติโยมชอบใช้</u>**	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
คนในชุมชนดำเนินชีวิตในนิเวศสื่อได้อย่างปลอดภัย		5) ท่านรู้ว่า**ข้อมูลประเภทใดเป็นประโยชน์**ต่อญาติโยมในชุมชน	4	3	2	1		
		6) ท่านรู้ว่า**ข้อมูลจากสื่ออะไรเป็นประโยชน์**ต่อญาติโยมในชุมชน	4	3	2	1		
		7) ท่านคาดคะเนได้ว่า**ข้อมูลแบบไหนที่จะส่งผลเสีย**ต่อญาติโยมในชุมชน	4	3	2	1		
		8) ท่านคาดคะเนได้ว่า**วิธีการสื่อสารแบบไหนที่ส่งผลเสีย**ต่อญาติโยมในชุมชน	4	3	2	1		
		9) ท่านสามารถวาดภาพในอนาคตว่า **ธรรมะจะช่วยให้ญาติโยมในชุมชนรู้เท่าทันสื่อ** (ไม่ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ ใช้ข้อมูลข่าวสารอย่างปลอดภัย)	4	3	2	1		
	1.2 มีเป้าหมาย และลงมือทำ	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		10) ท่านสามารถ**กำหนดเป้าหมาย**อย่างเป็นรูปธรรมในการทำให้ญาติโยมในชุมชนรู้ทันสื่อ	4	3	2	1		
		11) ท่าน**จัดทำแผน**ให้ญาติโยมในชุมชนรู้ทันสื่อได้	4	3	2	1		
		12) ท่านได้**จัดกิจกรรม**เพื่อการรู้ทันสื่อตามที่ได้วางแผนไว้	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
<u>สมรรถนะที่ 2</u>: “เท่าทันข้อมูล” นิยาม: ความสามารถในการเปิดรับ ติดตาม ก้าวทันข้อมูลข่าวสาร ความรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เข้าถึงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลอย่างรอบด้าน และใช้ข้อมูลอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่น	**2.1 ก้าวทันข้อมูลความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย/ การเปลี่ยนแปลงของนิเวศน์สื่อ/ ข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์และรอบด้าน**	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		13) ท่านรู้ว่าใครเป็น**คนดังในสื่อ** ที่ญาติโยมในชุมชนติดตาม	4	3	2	1		
		14) ท่านติดตาม**กรณีมิจฉาชีพหลอกลวงทุกรูปแบบ**	4	3	2	1		
		15) ท่านรู้ว่า **หากถูกมิจฉาชีพหลอก จะต้องไปแจ้งเหตุที่ใด**	4	3	2	1		
		16) ท่านรู้**วิธีการแจ้งเหตุ** เมื่อถูกมิจฉาชีพหลอก	4	3	2	1		
		17) ท่านรู้**วิธีป้องกันหมายเลขโทรศัพท์แปลกปลอม**	4	3	2	1		
		18) ท่านรู้**วิธีระวังตนเอง**ไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอม	4	3	2	1		
		19) ท่านรู้จัก**สื่อสังคมออนไลน์มากกว่า 3 ชนิด** (ไลน์ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ติ๊กต๊อก ทวิตเตอร์ ว็อทซแอพ ฯลฯ)	4	3	2	1		
		20) ท่านรู้ว่า**มีเทคนิคตัดต่อภาพและเสียง** ให้เหมือนคนที่ท่านรู้จัก	4	3	2	1		
		21) ท่านรู้ว่า**มี AI คอยตรวจจับความสนใจ**และการใช้สื่อออนไลน์ของท่าน	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
	2.2 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้	**ท่านเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		22) ท่านบอก**ลักษณะหมายเลขโทรศัพท์ที่น่าสงสัย**ได้	4	3	2	1		
		23) เมื่อได้ข้อมูลมาจากสื่อออนไลน์ ท่านต้อง**หาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อความน่าเชื่อถือทุกครั้ง**	4	3	2	1		
		24) ท่าน**ถามความเห็นจากผู้อื่นทุกครั้ง** ว่าข้อมูลที่ท่านได้มานั้นจริงหรือไม่	4	3	2	1		
		25) ท่าน**ตรวจสอบความน่าเชื่อถือ**ของข้อมูลที่ได้มา**จากบุคคลอื่น ทุกครั้ง**	4	3	2	1		
		26) ท่าน**ตรวจสอบความน่าเชื่อถือ**ของข้อมูลที่ได้**จากเอกสาร** (เช่น แผ่นพับ/ใบปลิว) **ทุกครั้ง**	4	3	2	1		
		27) ท่าน**ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลออนไลน์** (เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก กูเกิล เป็นต้น) **ทุกครั้ง**	4	3	2	1		
		28) ท่านรู้**วิธีการสังเกตข้อมูลปลอม**	4	3	2	1		
	2.3 แสดงออกให้สมาชิกในชุมชนเห็นถึงการเป็นตัวอย่าง	**ท่านเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		29) ท่านส่งต่อ/ แชร์ข้อมูล**ทันที**ที่ได้รับ (เชิงลบ)	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
	ของการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	30) ท่านไม่เชื่อ/ไม่ทำตาม ข้อมูลที่ได้รับ **ถ้ายังไม่แน่ใจ**	4	3	2	1		
		31) ท่าน**บอกญาติโยม**ในชุมชนให้รู้**<u>วิธีการหลอกลวงของมิจฉาชีพ</u>**	4	3	2	1		
		32) ท่านเตือนญาติโยม เมื่อมีคนส่งต่อ/แชร์ข้อมูลที่ไม่เป็นจริง	4	3	2	1		
		33) ท่านมีวิธีการบอกให้ญาติโยมในชุมชนรู้จักกลโกงของมิจฉาชีพ (เช่น การเทศน์/การอบรม/การติดป้ายประกาศ เป็นต้น)	4	3	2	1		
		34) ท่านกระตุ้นเตือนให้ญาติโยมใช้สติ คิด พิจารณา ตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับ	4	3	2	1		
		35 **<u>ท่านเตือน</u>**ให้ญาติโยมรู้ว่ามิจฉาชีพจะกระตุ้นกิเลส (อยากได้ อยากรวย) เพื่อหลอกให้หลงเชื่อและทำตาม	4	3	2	1		
<u>สมรรถนะที่ 3</u>: "การสื่อสาร" นิยาม: ความสามารถในการนำข้อมูล (Message) ที่เกี่ยวข้องกับการรู้ทันสื่อและเฝ้าระวังสื่อไปยัง	**3.1 สื่อสารด้วยเหตุผล**	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด** ***เมื่อท่านต้องสื่อสารเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ...***						
		36) ท่านสามารถบอกให้ญาติโยมเข้าใจ ถึงสาเหตุที่ทำให้ถูกมิจฉาชีพหลอก	4	3	2	1		
		37) ท่านสามารถชี้ให้ญาติโยมเห็นว่า หากไม่รู้ทันสื่อจะเกิดความเสียหายอย่างไร	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
กลุ่มเป้าหมายโดยเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (Sender) ใช้เหตุผลและความฉลาดทางอารมณ์ ในการคิดและตัดสินใจอย่างกล้าหาญ เลือกใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม (Channel) รับฟังความเห็นอย่างปราศจากอคติ (Receiver) และสามารถให้ความเห็นตอบกลับ (feedback) อย่างมีเหตุผลและทันต่อเหตุการณ์		38) ท่านสามารถยกตัวอย่าง เพื่อช่วยให้ญาติโยมเข้าใจชัดเจน	4	3	2	1		
		39) ท่านสามารถบอกวิธีระวังตัว ไม่ให้หลงกลอุบายของมิจฉาชีพ	4	3	2	1		
	3.2 ใช้ความฉลาดทางอารมณ์ควบคุมการสื่อสาร	**ท่านเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด** ***เมื่อท่านต้องสื่อสารเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ...***						
		40) ท่านยังสามารถพูดคุย แม้**คนที่พูดด้วยกำลังโกรธ**	4	3	2	1		
		41) ท่านอดทนที่จะอธิบาย **แม้มีคนโต้เถียง**ในสิ่งที่ท่านพูด	4	3	2	1		
		42) ท่านสามารถสื่อสารกับ**คนที่กำลังตื่นตกใจ**ได้	4	3	2	1		
		43) ท่านสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม**ในสถานการณ์คับขันเร่งด่วน**	4	3	2	1		
	3.3 ใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	**ท่านใช้ช่องทางต่อไปนี้ในการสื่อสารเรื่องการรู้เท่าทันสื่อและเฝ้าระวังสื่อมากน้อยเพียงใด (เฉพาะ 3.3 เกณฑ์จะเป็นความถี่)**						
		44) สื่อสารธรรมะ (เทศน์/อบรม/สอดแทรกในการพูดคุย)	4 ทุกครั้ง	3 บ่อยครั้ง	2 นานๆ ครั้ง	1 ไม่เคยเลย		
		45) สื่อที่มีอยู่ (เสียงตามสาย/บอร์ดนิทรรศการ/พิพิธภัณฑ์)	4 ทุกครั้ง	3 บ่อยครั้ง	2 นานๆ ครั้ง	1 ไม่เคยเลย		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
		46) ผ่านผู้อื่น (เช่น มัคนายก/กรรมการวัด/จิตอาสาในวัด เป็นต้น)	4 ทุกครั้ง	3 บ่อยครั้ง	2 นานๆ ครั้ง	1 ไม่เคยเลย		
		47) เมื่อไปเยี่ยมญาติโยมที่บ้าน (เช่น งานบุญ/งานแต่ง/งานศพ เป็นต้น)	4 ทุกครั้ง	3 บ่อยครั้ง	2 นานๆ ครั้ง	1 ไม่เคยเลย		
		48) กิจกรรมพิเศษของวัด (เช่น เข้าพรรษา/ฝังลูกนิมิตร/สงกรานต์/กฐิน/ผ้าป่า เป็นต้น)	4 ทุกครั้ง	3 บ่อยครั้ง	2 นานๆ ครั้ง	1 ไม่เคยเลย		
		49) เอกสารต่างๆ (เช่น แผ่นพับ/ป้ายเตือนสติ เป็นต้น)	4 ทุกครั้ง	3 บ่อยครั้ง	2 นานๆ ครั้ง	1 ไม่เคยเลย		
	3.4 รับฟังความเห็นอย่างเป็นกลาง	**ท่านเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		50) ท่าน**ไม่ด่วนตัดสิน** เมื่อยังไม่ได้ฟังข้อมูลรอบด้าน	4	3	2	1		
		51) ท่านรับฟังทุกข้อมูล **แม้จะขัดกับความเชื่อส่วนตัว**	4	3	2	1		
		52) ท่านรับฟังข้อมูล**จากทุกคน**	4	3	2	1		
	3.5 ให้ความเห็นตอบกลับอย่างทันต่อเหตุการณ์	**ท่านเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		53) ท่านให้ความเห็นต่อสถานการณ์เกี่ยวกับรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่ออย่างเหมาะสม	4	3	2	1		
		54) ท่านตอบสนองต่อปัญหาด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่ออย่างทันเหตุการณ์	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
<u>สมรรถนะที่ 4</u>: "การสร้างการมีส่วนร่วม" นิยาม: ความสามารถในการสร้างและประสานความร่วมมือกับสมาชิกในชุมชนและเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนการรู้เท่าทันสื่อของชุมชน (บ้าน/วัด/โรงเรียน)	**4.1 สร้างและประสานเครือข่ายเพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อภายในชุมชน**	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		55) ท่านสนับสนุนให้ญาติโยมเป็นแกนนำในการจัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวังสื่อ	4	3	2	1		
		56) ท่านแนะนำให้ญาติโยมส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์	4	3	2	1		
		57) ท่านจัดตั้งกลุ่มรณรงค์การใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัยในชุมชน	4	3	2	1		
	4.2 สร้างและประสานเครือข่ายระหว่างชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	58) ท่านจัดอบรมรู้ทันสื่อร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ภายนอกวัด	4	3	2	1		
		59) ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อของหน่วยงานอื่นๆ ภายนอกวัด	4	3	2	1		
		60) ท่านร่วมตั้งกลุ่มไลน์ของพระ เพื่อการแชร์ข่าวสาร	4	3	2	1		
		61) ท่านประสานงานความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากสื่อ ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ	4	3	2	1		

สมรรถนะตามหน้าที่ของพระ

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	คำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
<u>สมรรถนะที่ 5</u>: “เผยแผ่ธรรมะเพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ” นิยาม: การนำคำสอนทางศาสนามาใช้สื่อสารให้แก่คนในชุมชน เพื่อประโยชน์ของการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อผ่านช่องทางและแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม	**5.1 ประยุกต์คำสอนทางศาสนามาใช้สื่อสารเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อแก่พุทธศาสนิกชน**	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		62) ท่านสอนหลักธรรมะเกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้แก่ญาติโยม	4	3	2	1		
		63) ท่านสังเกตว่าญาติโยมเข้าใจและสามารถใช้หลักธรรมเป็นเครื่องป้องกันการถูกมิจฉาชีพหลอก	4	3	2	1		
		64) ท่านสังเกตว่าญาติโยมเข้าใจและสามารถใช้หลักธรรมในการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร	4	3	2	1		
		65) ท่านพัฒนา**<u>วิธีการ</u>**สอนธรรมะเกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้ญาติโยม	4	3	2	1		
	5.2 ประยุกต์ใช้แหล่งเรียนรู้ธรรมะเพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		66) ท่านสอดแทรกธรรมะเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อผ่าน**<u>แหล่งเรียนรู้</u>**ต่างๆ ภายในวัด (เช่น โบสถ์, พิพิธภัณฑ์, ป้ายประกาศ/	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	คำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
		คำขวัญ, การประกอบพิธีกรรมต่างๆ เป็นต้น)						
		67) ท่านสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชน**ใช้วัดเป็นพื้นที่ในการจัดกิจกรรม**เกี่ยวกับการเฝ้าระวังสื่อ	4	3	2	1		
		68) ท่าน**ส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลาง**ในการเตือนสติสมาชิกในวัด และญาติโยมในชุมชน เรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	4	3	2	1		

******** ขอขอบพระคุณ ********

แบบประเมินความเที่ยงตรง (IOC) แบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “ครู” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

<u>คำชี้แจง</u> กรุณาพิจารณาความเที่ยงตรงของแบบสอบถามเพื่อวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “ครู” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก จำนวน 4 สมรรถนะ 12 ตัวบ่งชี้ และสมรรถนะตามหน้าที่ จำนวน 1 สมรรถนะ 4 ตัวบ่งชี้ (รวม 75 ข้อ)

- หากท่านเห็นว่าข้อคำถามสอดคล้องกับนิยาม กรุณาเติม “+1” หากข้อคำถามไม่ชัดเจนทำให้ไม่แน่ใจ กรุณาเติม “0” และหากข้อคำถามไม่สอดคล้องกับนิยาม กรุณาเติม “-1” ในช่อง “ผลประเมิน”
- กรณีที่ท่านมีคำแนะนำเกี่ยวกับข้อคำถาม/คำตอบที่ร่างไว้ กรุณาให้คำแนะนำในช่อง “คำแนะนำเพื่อปรับปรุง” หรือปรับแก้ตัวข้อคำถาม (ตามที่ท่านสะดวก)

สมรรถนะหลักของครู

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
<u>สมรรถนะที่ 1</u>: “มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” นิยาม: การมองความเสี่ยงและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการไม่รู้เท่า	**1.1 มองเห็นปัญหาและความเสี่ยงจากการไม่รู้เท่าทันสื่อในปัจจุบันและอนาคต ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน (เข้าใจบริบทชุมชน)**	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		1) ท่านเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น**ภายในกลุ่มนักเรียนที่เปิดรับสื่อ**	4	3	2	1		
		2) ท่านเห็น**การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการสื่อสาร**รอบตัวนักเรียน	4	3	2	1		
		3) ท่านรู้ว่า**นักเรียน**ของท่าน**กำลังติดตามข้อมูลประเภทไหน**	4	3	2	1		
		4) ท่านรู้ว่านักเรียนของท่าน**ชอบใช้สื่ออะไร**	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
ทันสื่อ และมีเป้าหมายให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตในนิเวศสื่อได้อย่างปลอดภัย		5) ท่านรู้ว่า**ข้อมูลแบบไหนเป็นประโยชน์**ต่อนักเรียนของท่าน	4	3	2	1		
		6) ท่านรู้ว่า**ข้อมูลจากสื่อแบบไหนเป็นประโยชน์**ต่อนักเรียนของท่าน	4	3	2	1		
		7) ท่านรู้ว่า**ข้อมูลแบบไหนจะส่งผลเสีย**ต่อนักเรียนของท่าน	4	3	2	1		
		8) ท่านรู้ว่า**วิธีการสื่อสารแบบไหนจะส่งผลเสีย**ต่อนักเรียนของท่าน	4	3	2	1		
		9) ท่าน**มองเห็นอนาคต**ได้ว่า นักเรียนของท่านจะเป็นผู้ที่รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	4	3	2	1		
	1.2 มีเป้าหมาย และลงมือทำ	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		10) ท่านสามารถ**กำหนดเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม**ในการทำให้นักเรียนของท่านรู้เท่าทันสื่อ	4	3	2	1		
		11) ท่านมี**แผน**ที่จะทำให้นักเรียนรู้เท่าทันสื่อ	4	3	2	1		
		12) ท่านได้**ลงมือทำโครงการ/กิจกรรม**ที่ทำให้นักเรียนรู้เท่าทันสื่อตามแผนที่ท่านวางไว้	4	3	2	1		
<u>สมรรถนะที่ 2</u>:		**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
“เท่าทันข้อมูล” นิยาม: ความสามารถในการเปิดรับ ติดตาม ก้าวทันข้อมูลข่าวสาร ความรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เข้าถึงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลอย่างรอบด้าน และใช้ข้อมูลอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่น	**2.1 ก้าวทันข้อมูลความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย/ การเปลี่ยนแปลงของนิเวศน์สื่อ/ ข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์และรอบด้าน**	13) ท่านรู้ว่าใครเป็นผู้มีอิทธิพล **(อินฟลูเอนเซอร์) ต่อเด็กและเยาวชนในสื่อปัจจุบัน** บ้าง	4	3	2	1		
		14) ท่านติดตามกรณี**มิจฉาชีพหลอกเด็กและเยาวชนทุกรูปแบบ**	4	3	2	1		
		15) ท่านบอกนักเรียนได้ว่าหากเกิดเหตุการณ์ถูกมิจฉาชีพหลอก**จะต้องไปแจ้งเหตุที่ใด**	4	3	2	1		
		16) ท่านรู้**กระบวนการขั้นตอนในการแจ้งเหตุ** กรณีโดนมิจฉาชีพหลอก	4	3	2	1		
		17) ท่านรู้**วิธีป้องกันหมายเลขโทรศัพท์แปลกปลอม**	4	3	2	1		
		18) ท่านรู้**วิธีการป้องกัน**ระมัดระวังตนเองไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอม	4	3	2	1		
		19) ท่านรู้จัก**สื่อสังคมออนไลน์มากกว่า 3 แอพพลิเคชั่น** (ไลน์ เฟซบุ้ก อินสตาแกรม ติ๊กต๊อก ทวิตเตอร์ ว็อทซแอพ ฯลฯ)	4	3	2	1		
		20) ท่านรู้ว่า**มีเทคนิค ที่ตัดต่อภาพและเสียง**ให้เหมือนคนรู้จักได้	4	3	2	1		
		21) ท่านรู้ว่า**มีการใช้ AI ตรวจจับความสนใจ** และพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของท่าน	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
	2.3 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้	**ท่านเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		22) ท่านบอก**ลักษณะหมายเลขโทรศัพท์ที่น่าสงสัย**ได้	4	3	2	1		
		23) เมื่อได้**ข้อมูลมาจากสื่อออนไลน์** ท่านต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อความน่าเชื่อถือ**ทุกครั้ง**	4	3	2	1		
		24) ท่านถามความเห็นผู้อื่น**ทุกครั้ง**ว่าข้อมูลที่ท่านได้มานั้นจริงหรือไม่	4	3	2	1		
		25) ท่านตรวจสอบความน่าเชื่อถือของ**ข้อมูลที่ได้มาจากบุคคลอื่น** (เพื่อน/ญาติ/เจ้าหน้าที่) **ทุกครั้ง**	4	3	2	1		
		26) ท่านตรวจสอบความน่าเชื่อถือของ**ข้อมูลที่มาจากเอกสาร** (แผ่นพับ/ใบปลิว) **ทุกครั้ง**	4	3	2	1		
		27) ท่าน**ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลออนไลน์** (ไลน์/เฟซบุ๊ก/กูเกิล) **ทุกครั้ง**	4	3	2	1		
		28) ท่าน**รู้วิธีการสังเกตข้อมูลปลอม**	4	3	2	1		
	2.3 แสดงออกให้สมาชิกในชุมชนเห็นถึงการเป็นตัวอย่าง	**ท่านเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		29) ท่านส่งต่อ/แชร์ข้อมูล**ทันที**ที่ได้รับ (เชิงลบ)	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
	ของการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	30) ท่าน**ไม่เชื่อหรือทำตาม**ข้อมูลที่ได้รับ **ถ้ายังไม่แน่ใจ**	4	3	2	1		
		31) ท่าน**ใช้ไลน์ส่งข่าว**ให้นักเรียนรู้ถึงวิธีการหลอกลวงของมิจฉาชีพ	4	3	2	1		
		32) ท่าน**เตือนนักเรียน<u>ทุกครั้ง</u>**ที่มีคนส่งต่อ/แชร์ข้อมูลที่ไม่เป็นจริง	4	3	2	1		
		33) ท่าน**<u>แจ้งอย่างเป็นทางการ</u>**ให้นักเรียนรู้วิธีการหลอกลวงของมิจฉาชีพ (ประกาศเสียงตามสาย/ประชุม)	4	3	2	1		
		34) ท่านบอกให้นักเรียนรู้ว่ามี**เทคโนโลยีที่ใช้ทำสื่อปลอมได้ไม่ยาก**	4	3	2	1		
<u>สมรรถนะที่ 3</u>: "การสื่อสาร" นิยาม: ความสามารถในการนำข้อมูล (Message) ที่เกี่ยวข้องกับการรู้ทันสื่อและเฝ้าระวังสื่อไปยังกลุ่มเป้าหมายโดยเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	**3.1 สื่อสารด้วยเหตุผล**	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด** ***เมื่อท่านต้องสื่อสารเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ...***						
		35) ท่านสามารถอธิบายให้นักเรียนเข้าใจ ถึง**ความเสี่ยงต่อการถูกมิจฉาชีพหลอก**	4	3	2	1		
		36) ท่านสามารถชี้ให้นักเรียนเห็นว่า หากไม่รู้ทันสื่อ**จะเกิดความเสียหาย**อย่างไร	4	3	2	1		
		37) ท่านสามารถ**ยกตัวอย่างเรื่องราว** เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจชัดเจน	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
(Sender) ใช้เหตุผลและความฉลาดทางอารมณ์ ในการคิดและตัดสินใจอย่างกล้าหาญ เลือกใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม (Channel) รับฟังความเห็นอย่างปราศจากอคติ (Receiver) และสามารถให้ความเห็นตอบกลับ (feedback) อย่างมีเหตุผลและทันต่อเหตุการณ์		38) ท่านสามารถบอก**วิธีระวังตัวไม่ให้นักเรียนหลงกล**อุบายตกเป็นเหยื่อมิจฉาชีพได้	4	3	2	1		
	3.2 ใช้ความฉลาดทางอารมณ์ควบคุมการสื่อสาร	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด** *เมื่อท่านต้องสื่อสารเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ...*						
		39) ท่านยังสามารถพูดคุยกับ**นักเรียนที่ไม่ยอมฟังเหตุผลได้**	4	3	2	1		
		40) ท่านอดทนที่จะอธิบาย **แม้นักเรียนจะโต้แย้ง**ในสิ่งที่ท่านพูด	4	3	2	1		
		41) ท่านสามารถสื่อสารกับ**นักเรียนที่กำลังตื่นตกใจ**ได้	4	3	2	1		
		42) ท่านสามารถตัดสินใจได้อย่าง**<u>เหมาะสมเสมอ</u>**ในสถานการณ์คับขันเร่งด่วน	4	3	2	1		
	3.4 ใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	**ท่านใช้ช่องทางต่อไปนี้ในการสื่อสารเรื่องการรู้เท่าทันสื่อและเฝ้าระวังสื่อมากน้อยเพียงใด (เฉพาะ 3.3 เกณฑ์จะเป็นความถี่)**						
		43) **การประชุม**นักเรียน/**การสอน**	4 ทุกครั้ง	3 บ่อยครั้ง	2 นานๆ ครั้ง	1 ไม่เคยเลย		
		44) **สื่อที่มีอยู่** (เสียงตามสาย/line กลุ่ม)	4 ทุกครั้ง	3 บ่อยครั้ง	2 นานๆ ครั้ง	1 ไม่เคยเลย		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
		45) **ผ่านผู้อื่น** (แกนนำนักเรียน)	4 ทุกครั้ง	3 บ่อยครั้ง	2 นานๆ ครั้ง	1 ไม่เคยเลย		
		46) **เมื่อไปเยี่ยมตามบ้าน**นักเรียน	4 ทุกครั้ง	3 บ่อยครั้ง	2 นานๆ ครั้ง	1 ไม่เคยเลย		
		47) **กิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน** (กิจกรรมสันทนาการ/ จิตอาสา/การอบรม)	4 ทุกครั้ง	3 บ่อยครั้ง	2 นานๆ ครั้ง	1 ไม่เคยเลย		
		48) **เอกสารต่างๆ** (แผ่นพับ/สติ๊กเกอร์/ป้ายรณรงค์/ต่อต้านข่าวลวง/มิจฉาชีพ)	4 ทุกครั้ง	3 บ่อยครั้ง	2 นานๆ ครั้ง	1 ไม่เคยเลย		
	3.4 รับฟังความเห็นอย่างเป็นกลาง	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		49) ท่าน**ไม่ด่วนตัดสิน** เมื่อยังไม่ได้รับฟังข้อมูลอย่างรอบด้าน	4	3	2	1		
		50) **รับฟังข้อมูลทุกข้อมูล** แม้จะขัดแย้งกับความเชื่อส่วนตัว	4	3	2	1		
		51) ท่าน**รับฟังข้อมูลจากทุกคน**	4	3	2	1		
	3.5 ให้ความเห็นตอบกลับอย่างทันต่อเหตุการณ์	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		52) ท่านสามารถ**ให้ความเห็น**ต่อสถานการณ์เกี่ยวกับรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อแก่นักเรียนอย่างเหมาะสม	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
		53) ท่านสามารถ**ตอบสนอง**ต่อปัญหาด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของนักเรียนได้อย่างทันเหตุการณ์	4	3	2	1		
<u>สมรรถนะที่ 4</u>: “การสร้างการมีส่วนร่วม” นิยาม: ความสามารถในการสร้างและประสานความร่วมมือกับสมาชิกในชุมชนและเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนการรู้เท่าทันสื่อของชุมชน (บ้าน/วัด/โรงเรียน)	**4.1 สร้างและประสานเครือข่ายเพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อภายในชุมชน**	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		54) ท่านส**นับสนุนให้นักเรียนเป็นแกนนำ**ในการจัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวังสื่อ	4	3	2	1		
		55) ท่าน**สร้างช่องทางออนไลน์**เพื่อให้นักเรียนเข้าร่วมกลุ่มเฝ้าระวังสื่อ (เช่น กลุ่มไลน์ เฟซบุ๊ค เป็นต้น)	4	3	2	1		
		56) ท่าน**หาแนวร่วมครู**ในโรงเรียนในการเฝ้าระวังสื่อ	4	3	2	1		
	4.2 สร้างและประสานเครือข่ายระหว่างชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	57) ท่าน**สร้างกลุ่มไลน์**หรือสื่อออนไลน์อื่น ๆ **เพื่อให้ผู้ปกครองช่วยดูแลลูกหลาน**เมื่ออยู่นอกโรงเรียน	4	3	2	1		
		58) ท่าน**มีกิจกรรมพบผู้ปกครอง**เพื่ออัพเดตข้อมูลเกี่ยวกับสื่ออยู่เป็นประจำ	4	3	2	1		
		59) **ท่านประสานกับหน่วยงานภายนอก** เพื่อป้องกันนักเรียนไม่ให้ตกเป็นเหยื่อมิจฉาชีพ	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
		(เช่น ตำรวจ หรือ กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อช่วยเฝ้าระวังนักเรียน เมื่ออยู่นอกโรงเรียน)						
		60) ท่าน**จัดอบรม**ความรู้เรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ **โดยเชิญผู้มีความรู้จากภายนอก**โรงเรียน	4	3	2	1		

สมรรถนะตามหน้าที่ของครู

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	คำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
<u>สมรรถนะที่ 5</u>: “จัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อแก่นักเรียน” นิยาม: การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่	**5.1 ออกแบบการสอนที่เพิ่มพูนทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ**	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		61) ท่าน**สอน**เรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	4	3	2	1		
		62) ท่าน**ปรับประยุกต์ใช้ตัวอย่าง**ที่ทันต่อเหตุการณ์	4	3	2	1		
		63) ท่าน**ประเมิน**ผลการสอนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ**<u>เป็นประจำ</u>** เช่น การสังเกตพฤติกรรม เป็นต้น	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	คำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อได้ รวมถึงสร้างความปลอดภัยจากสื่อหลอกต่างๆ ให้แก่นักเรียน		64) ท่าน**ปรับปรุงพัฒนาวิธีการสอน**การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ**<u>เป็นประจำ</u>**	4	3	2	1		
	5.2 สร้างหรือประยุกต์ใช้สื่อเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		65) ท่าน**ประยุกต์ใช้สื่อต่างๆ** ในการสอนการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ**<u>เป็นประจำ</u>** (เช่น หนังสือ ภาพข่าว หรือคลิปภาพจากสื่อต่างๆ เป็นต้น)	4	3	2	1		
		66) **<u>ท่านสร้างสื่อ</u>**เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้แก่นักเรียน	4	3	2	1		
		67) **ท่านใช้พื้นที่ในโรงเรียน**เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ เช่น การจัดบอร์ด ป้ายคำขวัญ การจัดมุมความรู้ เป็นต้น	4	3	2	1		
		68) **ท่านส่งเสริมให้นักเรียนทดลองใช้สื่อ**ออนไลน์ประเภทต่างๆ เพื่อให้รู้เท่าทัน	4	3	2	1		
		69) ท่านส่งเสริม**ให้นักเรียนตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล**จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น ถามจากผู้รู้ ค้นคว้าจากสื่ออื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบ	4	3	2	1		
		ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด						

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	คำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
	5.3 จัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	70) ท่าน**จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้**เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้นักเรียน **(หากไม่ได้จัด ให้ข้ามไปตอบตัวบ่งชี้ที่ 5.4)**	4	3	2	1		
		71) ท่าน**ประเมินผล**การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้นักเรียน	4	3	2	1		
		72) ท่าน**นำผลการประเมินมาปรับปรุง**กิจกรรมพัฒนาการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้นักเรียน	4	3	2	1		
	5.4 ติดตามเฝ้าระวังความปลอดภัยแก่นักเรียน	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		73) ท่าน**สังเกต**พฤติกรรมของนักเรียนที่มีความเสี่ยงต่อการถูกหลอก	4	3	2	1		
		74) ท่าน**ตักเตือน**นักเรียนทันทีเมื่อพบว่ามีความเสี่ยงจากมิจฉาชีพ	4	3	2	1		
		75) ท่าน**สร้างหรือใช้ช่องทาง**การสื่อสารต่างๆ เพื่อสอดส่องและเฝ้าระวังความปลอดภัยให้แก่นักเรียน	4	3	2	1		

******** ขอขอบพระคุณ ********

แบบประเมินความเที่ยงตรง (IOC) แบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “ผู้นำชุมชน” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

<u>คำชี้แจง</u> **กรุณาพิจารณาความเที่ยงตรงของแบบสอบถามเพื่อวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ “ผู้นำชุมชน” ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ประกอบด้วยสมรรถนะหลัก จำนวน 4 สมรรถนะ 12 ตัวบ่งชี้ และสมรรถนะตามหน้าที่ จำนวน 1 สมรรถนะ 5 ตัวบ่งชี้ (รวม 79 ข้อ)**

- หากท่านเห็นว่าข้อคำถามสอดคล้องกับนิยาม กรุณาเติม “+1” หากข้อคำถามไม่ชัดเจนทำให้ไม่แน่ใจ กรุณาเติม “0” และหากข้อคำถามไม่สอดคล้องกับนิยาม กรุณาเติม “-1” ในช่อง “ผลประเมิน”
- กรณีที่ท่านมีคำแนะนำเกี่ยวกับข้อคำถาม/คำตอบที่ร่างไว้ กรุณาให้คำแนะนำในช่อง “คำแนะนำเพื่อปรับปรุง” หรือปรับแก้ตัวข้อคำถาม (ตามที่ท่านสะดวก)

สมรรถนะหลักของผู้นำชุมชน

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
<u>สมรรถนะที่ 1</u>: “มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” นิยาม: การมองความเสี่ยงและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการไม่รู้เท่าทันสื่อ และมีเป้าหมาย	**1.1 มองเห็นปัญหาและความเสี่ยงจากการไม่รู้เท่าทันสื่อในปัจจุบันและอนาคต ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน (เข้าใจบริบทชุมชน)**	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		1) ท่านเห็นถึง**การเปลี่ยนแปลงในชุมชน**ที่เกิดจากการใช้สื่อ	4	3	2	1		
		2) ท่านเห็นการเปลี่ยนแปลงสังคม**โดยรอบชุมชน**	4	3	2	1		
		3) ท่านรู้ว่า**สังคมไทยกำลังการเปลี่ยนแปลง**เพราะสื่อออนไลน์	4	3	2	1		
		4) ท่านรู้ว่าคนในชุมชนชอบ**รับข้อมูลแบบไหน**	4	3	2	1		
		5) ท่านรู้ว่า**สื่ออะไร**ที่คนในชุมชนชอบ	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
ให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตในนิเวศสื่อได้อย่างปลอดภัย		6) ท่านรู้ว่า**ข้อมูลแบบไหนจะเป็นประโยชน์**ต่อคนในชุมชน	4	3	2	1		
		7) ท่านรู้ว่า**สื่อใดให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์**ต่อคนในชุมชน	4	3	2	1		
		8) ท่านรู้ว่า**ข้อมูลแบบไหนที่ส่งผลเสีย**ต่อคนในชุมชน	4	3	2	1		
		9) ท่านรู้ว่า**วิธีการสื่อสาร**แบบไหนก่อให้**เกิดผลเสีย**ต่อคนในชุมชน	4	3	2	1		
		10)ท่าน**มองเห็นอนาคต**ว่าชุมชนของท่านจะเป็นชุมชนที่ทุกคนรู้ทันสื่อ (รับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างปลอดภัย ไม่ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ)						
	1.2 มีเป้าหมาย และลงมือทำ	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		11) ท่าน**กำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน**ว่าคนในชุมชนต้องรู้เท่าทันสื่อ	4	3	2	1		
		12) ท่าน**<u>มีแผน</u>** ที่จะทำให้คนในชุมชนรู้เท่าทันสื่อ	4	3	2	1		
		13) ท่านได้**ลงมือทำ**โครงการ/กิจกรรมที่ทำให้คนในชุมชนรู้เท่าทันสื่อตามแผนที่ท่านวางไว้	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
<u>สมรรถนะที่ 2</u>: “เท่าทันข้อมูล” นิยาม: ความสามารถในการเปิดรับ ติดตาม ก้าวทันข้อมูลข่าวสาร ความรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เข้าถึงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลอย่างรอบด้าน และใช้ข้อมูลอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่น	**2.1 ก้าวทันข้อมูลความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย/ การเปลี่ยนแปลงของนิเวศน์สื่อ/ ข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์และรอบด้าน**	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		14) ท่านรู้ว่าใครเป็น**คนดังในสื่อ**ที่คนในชุมชนติดตาม	4	3	2	1		
		15) ท่านติดตาม**กรณีมิจฉาชีพหลอกลวงทุกรูปแบบ**	4	3	2	1		
		16) ท่านบอกได้ว่าหากเกิดเหตุการณ์ถูกมิจฉาชีพหลอก**จะต้องไปแจ้งเหตุที่ใด**	4	3	2	1		
		17) ท่าน**รู้ขั้นตอนในการแจ้งเหตุ**หากมีชาวบ้านโดนมิจฉาชีพหลอก	4	3	2	1		
		18) ท่าน**รู้วิธีป้องกันหมายเลขโทรศัพท์แปลกปลอม**	4	3	2	1		
		19) ท่าน**รู้วิธีระวังตนเอง**ไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอม	4	3	2	1		
		20) ท่านรู้จักสื่อ**สังคมออนไลน์มากกว่า 3 ชนิด** (ไลน์ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ติ๊กต๊อก ทวิตเตอร์ ว็อทซแอพ ฯลฯ)	4	3	2	1		
		21) ท่านรู้ว่ามี**เทคนิคที่ตัดต่อภาพและเสียง**ให้เหมือนคนที่ท่านรู้จักได้	4	3	2	1		
		22) ท่านรู้ว่า**มีการใช้ AI ตรวจจับความสนใจ**และพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของท่าน	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
	2.4 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้	**ท่านเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		23) ท่านบอก**ลักษณะหมายเลขโทรศัพท์ที่น่าสงสัย**ได้	4	3	2	1		
		24) เมื่อได้ข้อมูลมาจากสื่อออนไลน์ ท่านต้อง**หาข้อมูลเพิ่มเติม**เพื่อความน่าเชื่อถือ**ทุกครั้ง**	4	3	2	1		
		25) ท่านถาม**ความเห็นผู้อื่นทุกครั้ง** ว่าข้อมูลที่ท่านได้มานั้นจริงหรือไม่	4	3	2	1		
		26) ท่านตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล**จากบุคคลอื่น** (เพื่อน/ญาติ/เจ้าหน้าที่) **ทุกครั้ง**	4	3	2	1		
		27) ท่านตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่มา**จากเอกสาร** (แผ่นพับ/ใบปลิว) **ทุกครั้ง**	4	3	2	1		
		28) ท่านตรวจสอบความน่าเชื่อถือของ**ข้อมูลออนไลน์** (ไลน์/เฟซบุ๊ก/กูเกิล) **ทุกครั้ง**	4	3	2	1		
		29) ท่าน**รู้วิธีการสังเกตข้อมูลปลอม**	4	3	2	1		
	2.3 แสดงออกให้สมาชิกในชุมชนเห็นถึงการเป็นตัวอย่าง	**ท่านเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		30) ท่านส่งต่อ/แชร์ข้อมูล**ทันที**ที่ได้รับ (เชิงลบ)	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
	ของการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	31) ท่าน**ไม่เชื่อหรือทำตาม**ข้อมูลที่ได้รับ **ถ้ายังไม่แน่ใจ**	4	3	2	1		
		32) ท่าน**ใช้กลุ่มไลน์**บอกวิธีการหลอกลวงของมิจฉาชีพให้ชาวบ้านในกลุ่มรู้	4	3	2	1		
		33) ท่าน**เตือนชาวบ้าน<u>ทุกครั้ง</u>**เมื่อมีคนส่งต่อ/แชร์**ข้อมูลที่ไม่เป็นจริง**	4	3	2	1		
		34) ท่าน**แจ้งอย่างเป็นทางการ**ให้คนในชุมชนรู้วิธีการหลอกลวงของมิจฉาชีพ (ประกาศเสียงตามสาย/ประชุม)	4	3	2	1		
		35) ท่าน**บอกให้คนในชุมชนรู้**ว่ามีเทคโนโลยีที่ใช้ทำสื่อปลอมได้ไม่ยาก	4	3	2	1		
<u>สมรรถนะที่ 3</u>: "การสื่อสาร" นิยาม: ความสามารถในการนำข้อมูล (Message) ที่เกี่ยวข้องกับการรู้ทันสื่อและเฝ้าระวังสื่อไปยังกลุ่มเป้าหมายโดยเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	**3.1 สื่อสารด้วยเหตุผล**	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด** ***เมื่อท่านต้องสื่อสารเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ...***						
		36) ท่านสามารถ**อธิบาย**ให้ชาวบ้านเข้า**ใจความเสี่ยงต่อการถูกมิจฉาชีพหลอก**	4	3	2	1		
		37) ท่านสามารถ**ชี้ให้ชาวบ้านเห็นว่า** หากไม่รู้ทันสื่อจะเกิด**ความเสียหาย**อย่างไร	4	3	2	1		
		38) สามารถ**ยกตัวอย่างเรื่องราว** เพื่อช่วยให้ชาวบ้านเข้าใจชัดเจนขึ้น	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
(Sender) ใช้เหตุผลและความฉลาดทางอารมณ์ ในการคิดและตัดสินใจอย่างกล้าหาญ เลือกใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม (Channel) รับฟังความเห็นอย่างปราศจากอคติ (Receiver) และสามารถให้ความเห็นตอบกลับ (feedback) อย่างมีเหตุผลและทันต่อเหตุการณ์		39) ท่านสามารถบอก**วิธีให้ชาวบ้านระวังตัวไม่ให้หลงกลอุบาย**ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ	4	3	2	1		
	3.2 ใช้ความฉลาดทางอารมณ์ควบคุมการสื่อสาร	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด** *เมื่อท่านต้องสื่อสารเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ...*						
		40) ท่านยังสามารถพูดคุย **แม้คนที่พูดด้วยกำลังโกรธ**	4	3	2	1		
		41) ท่านอดทนที่จะอธิบาย **แม้มีคนเถียง**	4	3	2	1		
		42) ท่านสามารถสื่อสารกับ**คนที่กำลังตื่นตกใจ**	4	3	2	1		
		43) ท่าน**สามารถตัดสินใจได้อย่าง<u>เหมาะสมทุกครั้ง</u>**ในสถานการณ์คับขันเร่งด่วน	4	3	2	1		
	3.5 ใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	**ท่านใช้ช่องทางต่อไปนี้ในการสื่อสารเรื่องการรู้เท่าทันสื่อและเฝ้าระวังสื่อมากน้อยเพียงใด (เฉพาะ 3.3 เกณฑ์จะเป็นความถี่)**						
		44) **การประชุม**ชาวบ้าน	4 ทุกครั้ง	3 บ่อยครั้ง	2 นานๆ ครั้ง	1 ไม่เคยเลย		
		45) **สื่อที่มีอยู่** (เสียงตามสาย/หอกระจายข่าว/ line กลุ่ม)	4 ทุกครั้ง	3 บ่อยครั้ง	2 นานๆ ครั้ง	1 ไม่เคยเลย		
		46) **ผ่านผู้อื่น** (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/อสม.)	4 ทุกครั้ง	3 บ่อยครั้ง	2 นานๆ ครั้ง	1 ไม่เคยเลย		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
		47) **เมื่อไปเยี่ยมชาวบ้าน**ตามบ้าน	4 ทุกครั้ง	3 บ่อยครั้ง	2 นานๆ ครั้ง	1 ไม่เคยเลย		
		48) **กิจกรรมต่างๆ** ของชุมชน (งานบวช/งานบุญ/งานศพ)	4 ทุกครั้ง	3 บ่อยครั้ง	2 นานๆ ครั้ง	1 ไม่เคยเลย		
		49) **เอกสารต่างๆ** (แผ่นพับ/สติ๊กเกอร์/ป้ายรณรงค์ต่อต้านข่าวลวงหรือมิจฉาชีพ)	4 ทุกครั้ง	3 บ่อยครั้ง	2 นานๆ ครั้ง	1 ไม่เคยเลย		
	3.4 รับฟังความเห็นอย่างเป็นกลาง	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		50) ท่าน**ไม่ด่วนตัดสิน** เมื่อยังไม่ได้รับฟังข้อมูลอย่างรอบด้าน	4	3	2	1		
		51) **รับฟังข้อมูลทุกข้อมูล** แม้จะขัดแย้งกับความเชื่อส่วนตัว	4	3	2	1		
		52) ท่าน**รับฟังข้อมูลจากทุกคน**	4	3	2	1		
	3.5 ให้ความเห็นตอบกลับอย่างทันต่อเหตุการณ์	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		53) ท่าน**ให้ความเห็น**ต่อสถานการณ์เกี่ยวกับรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่ออย่างเหมาะสม	4	3	2	1		
		54) ท่าน**ตอบสนอง**ต่อปัญหาของชาวบ้านด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่ออย่างทันเหตุการณ์	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
<u>สมรรถนะที่ 4</u>: "การสร้างการมีส่วนร่วม" นิยาม: ความสามารถในการสร้างและประสานความร่วมมือกับสมาชิกในชุมชนและเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนการรู้เท่าทันสื่อของชุมชน (บ้าน/วัด/โรงเรียน)	**4.1 สร้างและประสานเครือข่ายเพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อภายในชุมชน**	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		55) ท่านมี**<u>บทบาท</u>ในการตั้งกลุ่ม**ไลน์ เฟซบุ๊ค เพจ หรือช่องทางออนไลน์อื่น ๆ เพื่อให้สมาชิกในชุมชนเข้าร่วม	4	3	2	1		
		56) ท่าน**<u>เชิญชวน</u>**สมาชิกทุกวัยเข้าร่วมกลุ่มออนไลน์ที่สร้างขึ้น	4	3	2	1		
		57) ท่าน**<u>นัดประชุม</u>**ลูกบ้านเพื่อกระจายข่าวสารใหม่ ๆ ให้ไปถึงสมาชิกทุกคนในชุมชน **<u>เป็นประจำ</u>**	4	3	2	1		
		58) ท่าน**<u>เป็นแกนนำ</u>**ในการรณรงค์การรู้ทันสื่อและเฝ้าระวังสื่อ	4	3	2	1		
	4.2 สร้างและประสานเครือข่ายระหว่างชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	59) ท่าน**สร้างกลุ่มเฝ้าระวังสื่อที่มีสมาชิกจากภายนอกชุมชน** เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจากชุมชนอื่น และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ (เช่น ผ่านระบบออนไลน์ ไลน์ เฟซบุ๊ค ฯลฯ)	4	3	2	1		
		60) ท่าน**ประสานงานกับชุมชนต้นแบบ**ด้านการรู้เท่าทันเฝ้าระวังสื่อในชุมชนอื่น	4	3	2	1		
		61) ท่าน**ประสานกับหน่วยงานภายนอก** เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อมิจฉาชีพที่ใช้สื่อ	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
		หลอก เช่น ตำรวจ นักวิชาการ นักกิจกรรม ฯลฯ						
		62) ท่าน**ประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก** เพื่อจัดอบรมให้ความรู้ด้านการเฝ้าระวังและรู้เท่าทันสื่อ	4	3	2	1		
		63) ท่าน**รับฟังความคิดเห็น**เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน	4	3	2	1		
		64) ท่าน**สร้างกลุ่มเฝ้าระวังสื่อที่มีสมาชิกจากภายนอกชุมชน** เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจากชุมชนอื่น และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ (เช่น ผ่านระบบออนไลน์ ไลน์ เฟซบุ๊ค ฯลฯ)	4	3	2	1		

สมรรถนะตามหน้าที่ของผู้นำชุมชน

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	คำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
<u>สมรรถนะที่ 5</u>: “บริหารจัดการเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” นิยาม: การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคนในชุมชนให้มีการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ และสร้างความปลอดภัยจากสื่อหลอกต่างๆ ให้แก่คนในชุมชน	**5.1 สร้างกลไกในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อในชุมชน**	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		65) ท่าน**ประชุมกลุ่มแกนนำ/ตัวแทนชุมชน**เกี่ยวกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ **<u>เป็นประจำ</u>**	4	3	2	1		
		66) ท่านมี**บทบาทในการจัดตั้งทีมงาน**เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้กับชุมชน	4	3	2	1		
		67) ท่าน**มีส่วนร่วมผลักดัน/สนับสนุนการทำงานของทีมงาน**เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ (ประสานงาน/ให้คำปรึกษา/บริหารทีม/แก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน)	4	3	2	1		
		68) ท่านมีส่วนช่วย**<u>พัฒนาการทำงาน</u>**เชิงรุกของทีมงาน เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	4	3	2	1		
	5.2 จัดสรรทรัพยากรในชุมชน	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		69) ท่านสามารถ**ใช้สื่อต่างๆ** ของชุมชนใน**การขับเคลื่อน/รณรงค์**การเสริมสร้าง	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	คำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
	ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ (หอกระจายข่าว/ติดประกาศ/สื่อออนไลน์)						
		70) ท่านสามารถ**จัดสรรงบประมาณ**เพื่อขับเคลื่อนโครงการเกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	4	3	2	1		
		71) ท่านสามารถ**จัดหางบประมาณ**เพื่อขับเคลื่อนโครงการเกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	4	3	2	1		
	5.3 ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาทักษะการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ	**ท่าน<u>เห็นด้วย</u>กับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		72) ท่าน**จัดกิจกรรมพัฒนา**การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของชุมชน **(ถ้าตอบไม่เห็นด้วยให้ข้ามไปทำตัวบ่งชี้ที่ 5.4)**	4	3	2	1		
		73) ท่าน**ติดตามสังเกตผล**ของกิจกรรมพัฒนาการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อที่มีต่อคนในชุมชน **<u>เป็นประจำ</u>**	4	3	2	1		
		74) ท่านนำผลการประเมินมา**ปรับปรุงกิจกรรมพัฒนา**การรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของชุมชน **<u>เป็นประจำ</u>**	4	3	2	1		

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	คำถาม	คำตอบ				ผลประเมิน	คำแนะนำเพื่อปรับปรุง
			4 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	+1/0/-1	
	5.4 ตรวจสอบและพัฒนาปรับปรุงนิเวศน์ของชุมชนเพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**ท่านเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		75) ท่าน**ติดตามตรวจสอบสถานการณ์ความเสี่ยง**จากสื่อของคนในชุมชน **เป็นประจำ**	4	3	2	1		
		76) ท่านส่งเสริม**ให้คนในชุมชนดูแลกัน**ให้ปลอดภัยจากสื่อ	4	3	2	1		
	5.5 ใช้มาตรการต่าง ๆ ของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาและผลกระทบจากการไม่รู้ทันสื่อ	**ท่านเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด**						
		77) ท่านร่วม**วางระบบเฝ้าระวังสื่อ**ให้กับชุมชน (เช่น การวางมาตรการดูแลเพื่อรักษาความปลอดภัยและช่วยกันดูแลคนในชุมชน เป็นต้น)	4	3	2	1		
		78) ท่านสามารถ**สื่อสารให้ความรู้**เกี่ยวกับมาตรการของรัฐ และกฎระเบียบของชุมชนในส่งเสริมการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	4	3	2	1		
		79) ท่านสามารถ**ใช้มาตรการภาครัฐในการตรวจสอบ ประสานงานจับกุม**ผู้กระทำผิด (ผู้หลอกลวง) ที่เกิดในชุมชน	4	3	2	1		

******** ขอขอบพระคุณ ********

แบบประเมินสมรรถนะของ “พระ”
ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

ชื่อโครงการ	การพัฒนาแบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย
ชื่อผู้วิจัย	รองศาสตราจารย์ ดร.นันทิยา ดวงภุมเมศ และคณะ
สถานที่ทำงาน	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล
หมายเลขโทรศัพท์	02-8002308-14 ต่อ 3333
ช่องทางการติดต่ออื่น ๆ	iceml.mahidol@gmail.com
ผู้ให้ทุนวิจัย	กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

ข้อมูลโครงการวิจัยโดยย่อ : โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยเพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ (แบ่งออกเป็น พระสงฆ์ ครู และผู้นำชุมชน) กำหนดตัวชี้วัดและจัดทำแบบวัดสมรรถนะฯ รวมถึงสำรวจสมรรถนะฯ ของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยทั้ง 3 กลุ่ม ทั้งนี้ผลการวิจัยจะทำให้เกิดแบบวัดสมรรถนะฯ ที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถนำไปประเมินตนเองได้ รวมทั้งผลการศึกษายังนำไปประกอบข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาสมรรถนะแก่กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยเพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อต่อไป

จำนวนผู้เข้าร่วมในการตอบแบบสอบถามการวิจัยทั้งสิ้น 1,224 คน

ระยะเวลาที่จะทำวิจัยทั้งสิ้น 15 เดือน (เดือนมิถุนายน 2566 ถึงเดือนกันยายน 2567)

หากท่านตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยขอให้ท่านตอบแบบสอบถามนี้ ซึ่งผู้ประสานงานในพื้นที่แต่ละจังหวัดได้จัดส่งให้ท่าน โดยแบบสอบถามประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ (1) การประเมินสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ**พระ** ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย จำนวน 25 ข้อ และ (2) ข้อมูลทั่วไป และประสบการณ์ในการใช้สื่อของผู้ตอบ จำนวน 13 ข้อ รวมทั้งสิ้น 38 ข้อ โดยใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามประมาณ 20 นาที

- หากท่านรู้สึกอึดอัด หรือไม่สบายใจกับบางคำถาม ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามเหล่านั้นได้ รวมถึงท่านมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากโครงการนี้เมื่อใดก็ได้ โดยการไม่เข้าร่วมวิจัยหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อท่าน
- การวิจัยครั้งนี้ท่านจะได้รับของที่ระลึกมูลค่าประมาณ 100 บาท และไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น
- หากท่านมีข้อสงสัยที่จะสอบถามเกี่ยวกับการวิจัยนี้ ท่านสามารถติดต่อไปยัง รองศาสตราจารย์ ดร.นันทิยา ดวงภุมเมศ หมายเลขโทรศัพท์ 02-8002308-14 ต่อ 3333 หรือนายอนันต์ เจริญคงคา ผู้ประสานงานการสำรวจฯ หมายเลขโทรศัพท์ 085-277-7605 ได้ตลอดเวลา

ถ้าท่านยินดีเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ โปรดลงนามและตอบคำถามแบบประเมินฉบับนี้

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้เข้าร่วมการวิจัย

Nuntiya Doungphummes
Digitally signed by Nuntiya Doungphummes
Date: 2024.05.09 15:48:07 +07'00'

ลงชื่อ.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.นันทิยา ดวงภุมเมศ)
ผู้ให้ข้อมูลและขอความยินยอม/หัวหน้าโครงการวิจัย

คำชี้แจง แบบประเมินชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาแบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำแบบวัดสมรรถนะ และสำรวจสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย โดยแบบประเมินแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การประเมินสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของพระสงฆ์ ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไป และประสบการณ์ในการใช้สื่อของผู้ตอบ

ตอนที่ 1 การประเมินสมรรถนะของพระสงฆ์ ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

คำชี้แจง กรุณาตอบแบบประเมิน โดย ✓ ในช่องระดับพฤติกรรมที่สอดคล้องกับตัวท่านมากที่สุด

ท่านมีพฤติกรรมต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด ...	**ระดับพฤติกรรม**			
	ไม่เลย	**น้อย**	**ปานกลาง**	**มาก**
1) ท่าน **“รู้”** ว่าข้อมูลจากสื่ออะไรเป็นประโยชน์ต่อญาติโยมในชุมชน				
2) ท่าน **“คาดคะเน”** ได้ว่าข้อมูลแบบไหนที่จะส่งผลดีต่อญาติโยมในชุมชน				
3) ท่าน **“สามารถวาดภาพในอนาคต”** ว่า ธรรมะจะช่วยให้ญาติโยมในชุมชนรู้เท่าทันสื่อ (ไม่ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ ใช้ข้อมูลข่าวสารอย่างปลอดภัย)				
4) ท่าน **“ตั้งเป้าหมาย”** ให้ญาติโยมในชุมชนรู้เท่าทันสื่อ				
5) ท่าน **“วางแผน”** เพื่อทำให้ญาติโยมในชุมชนรู้ทันสื่อ				
6) ท่าน **“ติดตาม”** กรณีมิจฉาชีพหลอกลวง				
7) ท่าน **“รู้”** วิธีระวังตนเองไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอม				
8) ท่าน **“ตรวจสอบ”** ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้มาจากบุคคลอื่น				
9) ท่าน **“ตรวจสอบ”** ความน่าเชื่อถือของข้อมูลออนไลน์ (ไลน์/เฟซบุ้ก/กูเกิล)				

ท่านมีพฤติกรรมต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด ...	ระดับพฤติกรรม			
	ไม่เลย	น้อย	ปานกลาง	มาก
10) ท่าน **“มี”** วิธีการบอกให้ญาติโยมในชุมชนรู้จักกลโกงของมิจฉาชีพ (เช่น การเทศน์ กล่าวเตือน แจกเอกสาร ติดประกาศ เป็นต้น)				
11) ท่าน **“กระตุ้น”** เตือนให้ญาติโยมใช้สติ คิดพิจารณา ตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับ				
12) ท่าน **“สามารถยกตัวอย่าง”** เหตุการณ์หลอกลวง เพื่อช่วยให้ญาติโยมเข้าใจถึงภัยจากสื่อ				
13) ท่านจะ **“พยายามหาวิธีการอธิบาย”** แม้มีญาติโยมโต้แย้งในสิ่งที่ท่านพูด				
14) เมื่อได้รับกิจนิมนต์หรือเยี่ยมญาติโยม ท่าน **“ได้สื่อสาร”** เรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ				
15) ท่าน **“รับฟัง”** ข้อมูลทุกข้อมูล แม้จะขัดแย้งกับความเชื่อส่วนตัวของท่าน				
16) ท่าน **“ให้คำแนะนำ”** ต่อปัญหาด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของญาติโยมอย่างทันการณ์				
17) ท่าน **“สนับสนุน/ชักชวน”** ให้ญาติโยมเป็นแกนนำในการจัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวังสื่อ				
18) ท่าน **“แนะนำ”** ให้ญาติโยมส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์				
19) ท่าน **“เข้าร่วมกิจกรรม”** การรู้เท่าทันสื่อของหน่วยงานอื่นๆ ภายนอกวัด				
20) ท่าน **“ร่วมตั้งกลุ่ม”** แลกเปลี่ยนเรียนรู้/กลุ่มเครือข่ายรู้เท่าทันสื่อของพระ				
21) ท่าน **“สอนหลักธรรมะ”** เกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้แก่ญาติโยม				
22) ท่าน **“สังเกต”** ว่าญาติโยมเข้าใจในสิ่งที่ท่านสอน				
23) ท่าน **“ปรับวิธีการสอน”** เมื่อเห็นว่าญาติโยมยังไม่เข้าใจเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ				

ท่านมีพฤติกรรมต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด ...	ระดับพฤติกรรม			
	ไม่เลย	น้อย	ปานกลาง	มาก
24) ท่าน **"สนับสนุน"** ให้สมาชิกในชุมชนใช้วัดเป็นพื้นที่ในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเฝ้าระวังสื่อ				
25) ท่าน **"ส่งเสริม"** ให้วัดเป็นศูนย์กลางในการเตือนสติสมาชิกในวัด และญาติโยมในชุมชน เรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ				

<u>ตอนที่ 2</u> ข้อมูลทั่วไป และประสบการณ์ในการใช้สื่อของผู้ตอบ

1. อายุ ..... ปี

2. ท่านบวชมาแล้ว ..... พรรษา

3. ระดับการศึกษาชั้นสูงสุด (การศึกษาทางโลก)

☐ ต่ำกว่าประถมศึกษา ☐ ประถมศึกษา/เทียบเท่า ☐ มัธยมศึกษา/เทียบเท่า ☐ ปริญญาตรีขึ้นไป/เทียบเท่า

4. การศึกษานักธรรม

☐ ไม่ได้ศึกษา ☐ นักธรรมตรี ☐ นักธรรมโท ☐ นักธรรมเอก

5. การศึกษาเปรียญธรรม ..... ประโยค

6. บทบาทภายในวัดของท่าน

☐ พระลูกวัด ☐ ผู้ช่วย/รองเจ้าอาวาส ☐ เจ้าอาวาส ☐ อื่น ๆ (ระบุ) .....

7. ประเภทของวัดที่ท่านจำพรรษาอยู่

☐ สำนักสงฆ์ ☐ วัดราษฎร์ ☐ พระอารามหลวงชั้นตรี ☐ อื่น ๆ (ระบุ) .....

8. จำนวนพระในวัด ที่ท่านจำพรรษาอยู่ในปัจจุบัน

☐ น้อยกว่า 5 รูป ☐ 6 - 12 รูป ☐ มากกว่า 12 รูปขึ้นไป

9. รางวัลที่ท่านเคยได้รับ (ถ้ามี กรุณาระบุ) .....

10. ในแต่ละวัน ท่านใช้สื่อเหล่านี้ มากน้อยเพียงใด

สื่อที่ใช้	**ไม่ใช้สื่อ**	**ใช้น้อย (1-2 ชม./วัน)**	**ใช้ปานกลาง (3-4 ชม./วัน)**	**ใช้มาก (เกิน 4ชม./วัน)**
1) บุคคล (คนที่เราพูดคุยได้โดยตรง)				
2) โทรทัศน์				
3) วิทยุ				

สื่อที่ใช้	ไม่ใช้สื่อ	ใช้น้อย (1-2 ชม./วัน)	ใช้ปานกลาง (3-4 ชม./วัน)	ใช้มาก (เกิน 4ชม./วัน)
4) ยูทูป (YouTube)				
5) ไลน์ (Line)				
6) เฟซบุ๊ก (Facebook)				
7) กูเกิล (Google)				
8) ติ๊ก-ต็อก (TikTok)				

11. ใน 1 สัปดาห์ ท่านรับข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด

ประเด็นที่เปิดรับ	ไม่รับ	น้อย (1-2 ครั้ง/ สัปดาห์)	ปานกลาง (3-4 ครั้ง/ สัปดาห์)	มาก (เกิน 4ครั้ง/ สัปดาห์)
1) สุขภาพ				
2) ธรรมะ				
3) อาหาร				
4) เกษตรกรรม				
5) การงาน/อาชีพ				
6) ข่าวทั่วไป				
7) การเมือง				
8) การลงทุน/การเงิน				
9) บันเทิง (ละคร หนัง ซีรีส์ เพลง เกม โชว์)				
10) กีฬา				
11) ความเชื่อ (เสี่ยงโชค/ดวงชะตา/ลี้ลับ)				
12) ความรู้เรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ				

12. ในรอบ 1 ปี ที่ผ่านมา ท่าน<u>เคยพลาดพลั้ง</u>จากการใช้สื่อหรือไม่ (การพลาดพลั้ง หมายถึง การถูกหลอกลวง แล้วได้รับผลกระทบในเชิงลบอย่างใดอย่างหนึ่ง ตัวอย่างเช่น การเข้าใจผิดที่เกิดจากการบิดเบือนข่าวสาร การหลงซื้อสินค้าที่ไม่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่แอบอ้าง การถูกหลอกให้โอนเงินหรือการชักชวนให้ลงทุน การเปิดเผยข้อมูลบัญชี เป็นต้น)

☐ **เคยพลาดพลั้ง (กรุณาทำข้อ 13)** ☐ **ยังไม่เคยพลาดพลั้ง (สิ้นสุดการทำแบบสอบถาม)**

13. การพลาดพลั้งดังกล่าว ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อตัวท่านในด้านต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด

ผลกระทบที่เกิดจากการพลาดพลั้ง	**ไม่เกิดผลกระทบเลย**	**เกิดผลกระทบน้อย**	**เกิดผลกระทบปานกลาง**	**เกิดผลกระทบมาก**
1) ผลกระทบด้านร่างกาย เช่น สภาพร่างกายทรุดโทรม มีปัญหาสุขภาพ พักผ่อนไม่พอ เป็นต้น				
2) ผลกระทบด้านจิตใจ เช่น จิตหดหู่ เสียใจ ท้อแท้ เสียความมั่นใจ เป็นต้น				
3) ผลกระทบด้านสังคม เช่น เกิดอคติ เกิดความขัดแย้งกับผู้อื่น ถูกดำเนินคดี เป็นต้น				
4) ผลกระทบด้านปัญญา เช่น หลงงมงาย หลงยึดมั่นในความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง ทำใจไม่ได้ต่อการเปลี่ยนแปลง ไม่มีเหตุผล เป็นต้น				
5) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ เช่น เสียเงิน เสียทรัพย์สิน ได้ของไม่มีคุณภาพสมราคา เป็นต้น				

ขอกราบนมัสการด้วยความเคารพที่กรุณาตอบแบบประเมิน

แบบประเมินสมรรถนะของ “ครู”
ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

ชื่อโครงการ	การพัฒนาแบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย
ชื่อผู้วิจัย	รองศาสตราจารย์ ดร.นันทิยา ดวงภุมเมศ และคณะ
สถานที่ทำงาน	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล
หมายเลขโทรศัพท์	02-8002308-14 ต่อ 3333
ช่องทางการติดต่ออื่น ๆ	iceml.mahidol@gmail.com
ผู้ให้ทุนวิจัย	กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

ข้อมูลโครงการวิจัยโดยย่อ : โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยเพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ (แบ่งออกเป็น พระสงฆ์ ครู และผู้นำชุมชน) กำหนดตัวชี้วัดและจัดทำแบบวัดสมรรถนะฯ รวมถึงสำรวจสมรรถนะฯ ของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยทั้ง 3 กลุ่ม ทั้งนี้ผลการวิจัยจะทำให้เกิดแบบวัดสมรรถนะฯ ที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถนำไปประเมินตนเองได้ รวมทั้งผลการศึกษายังนำไปประกอบข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาสมรรถนะแก่กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยเพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อต่อไป

จำนวนผู้เข้าร่วมในการตอบแบบสอบถามการวิจัยทั้งสิ้น 1,224 คน

ระยะเวลาที่จะทำวิจัยทั้งสิ้น 15 เดือน (เดือนมิถุนายน 2566 ถึงเดือนกันยายน 2567)

หากท่านตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยขอให้ท่านตอบแบบสอบถามนี้ ซึ่งผู้ประสานงานในพื้นที่แต่ละจังหวัดได้จัดส่งให้ท่าน โดยแบบสอบถามประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ (1) การประเมินสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ**ครู** ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย จำนวน 25 ข้อ และ (2) ข้อมูลทั่วไป และประสบการณ์ในการใช้สื่อของผู้ตอบ จำนวน 14 ข้อ รวมทั้งสิ้น 39 ข้อ โดยใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามประมาณ 20 นาที

- หากท่านรู้สึกอึดอัด หรือไม่สบายใจกับบางคำถาม ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามเหล่านั้นได้ รวมถึงท่านมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากโครงการนี้เมื่อใดก็ได้ โดยการไม่เข้าร่วมวิจัยหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อท่าน
- การวิจัยครั้งนี้ท่านจะได้รับของที่ระลึกมูลค่าประมาณ 100 บาท และไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น
- หากท่านมีข้อสงสัยที่จะสอบถามเกี่ยวกับการวิจัยนี้ ท่านสามารถติดต่อไปยัง รองศาสตราจารย์ ดร.นันทิยา ดวงภุมเมศ หมายเลขโทรศัพท์ 02-8002308-14 ต่อ 3333 หรือนายอนันต์ เจริญคงคา ผู้ประสานงานการสำรวจฯ หมายเลขโทรศัพท์ 085-277-7605 ได้ตลอดเวลา

ถ้าท่านยินดีเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ โปรดลงนามและตอบคำถามแบบประเมินฉบับนี้

ลงชื่อ.....	ลงชื่อ..... Digitally signed by Nuntiya Doungphummes Date: 2024.05.09 15:45:59 +07'00'
(.....)	(รองศาสตราจารย์ ดร.นันทิยา ดวงภุมเมศ)
ผู้เข้าร่วมการวิจัย	ผู้ให้ข้อมูลและขอความยินยอม/หัวหน้าโครงการวิจัย

คำชี้แจง แบบประเมินชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาแบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำแบบวัดสมรรถนะ และสำรวจสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย โดยแบบประเมินแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การประเมินสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของครู ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไป และประสบการณ์ในการใช้สื่อของผู้ตอบ

ตอนที่ 1 การประเมินสมรรถนะของครู ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

คำชี้แจงกรุณาตอบแบบประเมิน โดย ✓ ในช่องระดับพฤติกรรมที่สอดคล้องกับตัวท่านมากที่สุด

ท่านมีพฤติกรรมต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด ...	ระดับพฤติกรรม			
	ไม่เลย	น้อย	ปานกลาง	มาก
1) ท่าน **“รู้”** ว่าข้อมูลแบบไหนเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนของท่าน				
2) ท่าน **“รู้”** ว่าวิธีการสื่อสารแบบไหนจะส่งผลเสียต่อนักเรียนของท่าน				
3) ท่าน **“เห็นภาพผลกระทบ”** ของนักเรียนหากพวกเขาขาดการรู้เท่าทันสื่อ				
4) ท่าน **“จัดทำแผน”** ที่จะทำให้นักเรียนรู้เท่าทันสื่อ				
5) ท่านได้ **“ลงมือทำ”** โครงการ/กิจกรรม ที่ทำให้นักเรียนรู้เท่าทันสื่อตามแผนที่วางไว้				
6) ท่าน **“รู้”** วิธีป้องกัน หมายเลขโทรศัพท์แปลกปลอม				
7) ท่าน **“รู้”** ว่ามีการใช้ AI ตรวจจับความสนใจและพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของท่าน				
8) ท่าน **“ตรวจสอบ”** ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้มาจากบุคคลอื่น (เพื่อน/ญาติ/เจ้าหน้าที่)				
9) ท่าน **“ตรวจสอบ”** ความน่าเชื่อถือของข้อมูลออนไลน์ (ไลน์/เฟซบุ๊ก/กูเกิล)				

ท่านมีพฤติกรรมต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด ...	ระดับพฤติกรรม			
	ไม่เลย	น้อย	ปานกลาง	มาก
10) ท่าน **“แจ้ง”** อย่างเป็นทางการให้นักเรียนรู้วิธีการหลอกลวงของมิจฉาชีพ (เช่น ประกาศเสียงตามสาย ประชุม)				
11) ท่าน **“บอก”** ให้นักเรียนรู้ว่ามีเทคโนโลยีที่ใช้ทำสื่อปลอมได้ง่าย (เช่น AI, Deep Fake)				
12) ท่าน **“สามารถชี้”** ให้นักเรียนเห็นว่า หากไม่รู้ทันสื่อจะเกิดความเสียหายอย่างไร				
13) ท่าน **“สามารถสื่อสาร”** กับนักเรียนที่กำลังตื่นตกใจได้				
14) ท่าน **“ใช้สื่อที่มีอยู่”** (เช่น เสียงตามสาย ไลน์ เฟซบุ๊ก) ในการสื่อสารการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้กับนักเรียนของท่าน				
15) ท่าน **“รับฟัง”** ข้อมูลทุกข้อมูล แม้จะขัดแย้งกับความเชื่อส่วนตัวของท่าน				
16) ท่าน **“ให้คำแนะนำ”** ต่อปัญหาด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของนักเรียนได้อย่างทันเหตุการณ์				
17) ท่าน **“สร้างช่องทางออนไลน์”** เพื่อให้นักเรียนเข้าร่วมกลุ่มเฝ้าระวังสื่อ (เช่น กลุ่มไลน์ เฟซบุ๊ค เป็นต้น)				
18) ท่าน **“หาแนวร่วม”** ครูในโรงเรียนในการเฝ้าระวังสื่อ				
19) ท่าน **“สามารถประสาน”** หน่วยงานภายนอก (เช่น ตำรวจ หรือ กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน) เพื่อป้องกันนักเรียนไม่ให้ตกเป็นเหยื่อมิจฉาชีพ และช่วยเฝ้าระวังนักเรียน เมื่ออยู่นอกโรงเรียน				
20) ท่าน **“สามารถจัดอบรม”** ความรู้เรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ โดยเชิญผู้มีความรู้จากภายนอกโรงเรียนเป็นวิทยากร				
21) ท่าน **“ส่งเสริม”** ให้นักเรียนสร้าง ผลิต และเผยแพร่สื่ออย่างปลอดภัย				
22) ท่าน **“ปรับประยุกต์”** ใช้ตัวอย่างที่ทันต่อเหตุการณ์ ในการสอนของท่าน				
23) ท่าน **“จัดกิจกรรม”** ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้นักเรียน เมื่อมีโอกาส				
24) ท่าน **“ประเมิน”** ผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้นักเรียน				

ท่านมีพฤติกรรมต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด ...	ระดับพฤติกรรม			
	ไม่เลย	น้อย	ปานกลาง	มาก
25) ท่าน **“สอดส่องและเฝ้าระวัง”** ความปลอดภัยจากการใช้สื่อให้แก่นักเรียน				

<u>ตอนที่ 2</u> ข้อมูลทั่วไป และประสบการณ์ในการใช้สื่อของผู้ตอบ

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง ☐ อื่นๆ

2. อายุ ..... ปี

3. สถานภาพ

☐ โสด ☐ สมรส ☐ หย่า/แยกกันอยู่ ☐ หม้าย

4. ระดับการศึกษาชั้นสูงสุด

☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก

5. ตำแหน่งบริหาร/ปฏิบัติการ

☐ ครูผู้สอน ☐ หัวหน้าสาย/หมวดวิชา ☐ ผู้ช่วย/รอง ผอ. ☐ ผู้อำนวยการ

6. วิทยฐานะ (ถ้ามี)

☐ ชำนาญการ ☐ ชำนาญการพิเศษ ☐ เชี่ยวชาญ ☐ เชี่ยวชาญพิเศษ

7. ท่านทำงานในอาชีพครูมาแล้ว ..... ปี

8. ท่านสอนในระดับชั้นใด ..... **วิชาที่สอน** .....

9. ขนาดโรงเรียนที่ท่านสอนอยู่

☐ ขนาดเล็ก (นักเรียน ≤ 119 คน) ☐ ขนาดกลาง (นักเรียน 120-719 คน)

☐ ขนาดใหญ่ (นักเรียน 720-1,679 คน) ☐ ขนาดใหญ่พิเศษ (นักเรียน 1,680 คนขึ้นไป)

10. รางวัลที่ท่านเคยได้รับ (ถ้ามี กรุณาระบุ) .....

11. ในแต่ละวัน ท่านใช้สื่อเหล่านี้ มากน้อยเพียงใด

สื่อที่ใช้	ไม่ใช้สื่อ	ใช้น้อย (1-2 ชม./วัน)	ใช้ปานกลาง (3-4 ชม./วัน)	ใช้มาก (เกิน 4ชม./วัน)
1) บุคคล (คนที่เราพูดคุยได้โดยตรง)				
2) โทรทัศน์				
3) วิทยุ				

สื่อที่ใช้	ไม่ใช้สื่อ	ใช้น้อย (1-2 ชม./วัน)	ใช้ปานกลาง (3-4 ชม./วัน)	ใช้มาก (เกิน 4ชม./วัน)
4) ยูทูป (YouTube)				
5) ไลน์ (Line)				
6) เฟซบุ๊ก (Facebook)				
7) กูเกิล (Google)				
8) ติ๊ก-ต็อก (TikTok)				

12. ใน 1 สัปดาห์ ท่านรับข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด

ประเด็นที่เปิดรับ	ไม่รับ	น้อย (1-2 ครั้ง/ สัปดาห์)	ปานกลาง (3-4 ครั้ง/ สัปดาห์)	มาก (เกิน 4ครั้ง/ สัปดาห์)
1) สุขภาพ				
2) ธรรมะ				
3) อาหาร				
4) เกษตรกรรม				
5) การงาน/อาชีพ				
6) ข่าวทั่วไป				
7) การเมือง				
8) การลงทุน/การเงิน				
9) บันเทิง (ละคร หนัง ซีรีส์ เพลง เกมโชว์)				
10) กีฬา				
11) ความเชื่อ (เสี่ยงโชค/ดวงชะตา/ลี้ลับ)				
12) ความรู้เรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ				

13. ในรอบ 1 ปี ที่ผ่านมา ท่าน<u>เคยพลาดพลั้ง</u>จากการใช้สื่อหรือไม่ (การพลาดพลั้ง หมายถึง การถูกหลอกลวง แล้วได้รับผลกระทบในเชิงลบอย่างใดอย่างหนึ่ง ตัวอย่างเช่น การเข้าใจผิดที่เกิดจากการบิดเบือนข่าวสาร การหลงซื้อสินค้าที่ไม่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่แอบอ้าง การถูกหลอกให้โอนเงินหรือการชักชวนให้ลงทุน การเปิดเผยข้อมูลบัญชี เป็นต้น)

☐ **เคยพลาดพลั้ง (กรุณาทำข้อ 14)** ☐ **ยังไม่เคยพลาดพลั้ง (สิ้นสุดการทำแบบสอบถาม)**

14. การพลาดพลั้งดังกล่าว ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อตัวท่านในด้านต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด

ผลกระทบที่เกิดจากการพลาดพลั้ง	**ไม่เกิดผลกระทบเลย**	**เกิดผลกระทบน้อย**	**เกิดผลกระทบปานกลาง**	**เกิดผลกระทบมาก**
1) ผลกระทบด้านร่างกาย เช่น สภาพร่างกายทรุดโทรม มีปัญหาสุขภาพ พักผ่อนไม่พอ เป็นต้น				
2) ผลกระทบด้านจิตใจ เช่น จิตหดหู่ เสียใจ ท้อแท้ เสียความมั่นใจ เป็นต้น				
3) ผลกระทบด้านสังคม เช่น เกิดอคติ เกิดความขัดแย้งกับผู้อื่น ถูกดำเนินคดี เป็นต้น				
4) ผลกระทบด้านปัญญา เช่น หลงงมงาย หลงยึดมั่นในความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง ทำใจไม่ได้ต่อการเปลี่ยนแปลง ไม่มีเหตุผล เป็นต้น				
5) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ เช่น เสียเงิน เสียทรัพย์สิน ได้ของไม่มีคุณภาพสมราคา เป็นต้น				

ขอบพระคุณที่กรุณาตอบแบบประเมิน

แบบประเมินสมรรถนะของ “ผู้นำชุมชน”
ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

ชื่อโครงการ	การพัฒนาแบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย
ชื่อผู้วิจัย	รองศาสตราจารย์ ดร.นันทิยา ดวงภุมเมศ และคณะ
สถานที่ทำงาน	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล
หมายเลขโทรศัพท์	02-8002308-14 ต่อ 3333
ช่องทางการติดต่ออื่น ๆ	iceml.mahidol@gmail.com
ผู้ให้ทุนวิจัย	กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

ข้อมูลโครงการวิจัยโดยย่อ : โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยเพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ (แบ่งออกเป็น พระสงฆ์ ครู และผู้นำชุมชน) กำหนดตัวชี้วัดและจัดทำแบบวัดสมรรถนะฯ รวมถึงสำรวจสมรรถนะฯ ของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยทั้ง 3 กลุ่ม ทั้งนี้ผลการวิจัยจะทำให้เกิดแบบวัดสมรรถนะฯ ที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถนำไปประเมินตนเองได้ รวมทั้งผลการศึกษายังนำไปประกอบข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาสมรรถนะแก่กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยเพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อต่อไป

จำนวนผู้เข้าร่วมในการตอบแบบสอบถามการวิจัยทั้งสิ้น 1,224 คน

ระยะเวลาที่จะทำวิจัยทั้งสิ้น 15 เดือน (เดือนมิถุนายน 2566 ถึงเดือนกันยายน 2567)

หากท่านตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยขอให้ท่านตอบแบบสอบถามนี้ ซึ่งผู้ประสานงานในพื้นที่แต่ละจังหวัดได้จัดส่งให้ท่าน โดยแบบสอบถามประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ (1) การประเมินสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของ**ผู้นำชุมชน** ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย จำนวน 25 ข้อ และ (2) ข้อมูลทั่วไป และประสบการณ์ในการใช้สื่อของผู้ตอบ จำนวน 13 ข้อ รวมทั้งสิ้น 38 ข้อ โดยใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามประมาณ 20 นาที

- หากท่านรู้สึกอึดอัด หรือไม่สบายใจกับบางคำถาม ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามเหล่านั้นได้ รวมถึงท่านมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากโครงการนี้เมื่อใดก็ได้ โดยการไม่เข้าร่วมวิจัยหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อท่าน
- การวิจัยครั้งนี้ท่านจะได้รับของที่ระลึกมูลค่าประมาณ 100 บาท และไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น
- หากท่านมีข้อสงสัยที่จะสอบถามเกี่ยวกับการวิจัยนี้ ท่านสามารถติดต่อไปยัง รองศาสตราจารย์ ดร.นันทิยา ดวงภุมเมศ หมายเลขโทรศัพท์ 02-8002308-14 ต่อ 3333 หรือนายอนันต์ เจริญคงคา ผู้ประสานงานการสำรวจฯ หมายเลขโทรศัพท์ 085-277-7605 ได้ตลอดเวลา

ถ้าท่านยินดีเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ โปรดลงนามและตอบคำถามแบบประเมินฉบับนี้

ลงชื่อ.....	ลงชื่อ..... Digitally signed by Nuntiya Doungphummes Date: 2024.05.09 15:47:05 +07'00'
(.....)	(รองศาสตราจารย์ ดร.นันทิยา ดวงภุมเมศ)
ผู้เข้าร่วมการวิจัย	ผู้ให้ข้อมูลและขอความยินยอม/หัวหน้าโครงการวิจัย

คำชี้แจง แบบประเมินชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาแบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำแบบวัดสมรรถนะ และสำรวจสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย โดยแบบประเมินแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การประเมินสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำชุมชน ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไป และประสบการณ์ในการใช้สื่อของผู้ตอบ

ตอนที่ 1 การประเมินสมรรถนะของผู้นำชุมชน ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

คำชี้แจงกรุณาตอบแบบประเมิน โดย ✓ ในช่องระดับพฤติกรรมที่สอดคล้องกับตัวท่านมากที่สุด

ท่านมีพฤติกรรมต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด ...	ระดับพฤติกรรม			
	ไม่เลย	น้อย	ปานกลาง	มาก
1) ท่าน **“รู้”** ว่าข้อมูลแบบไหนจะเป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชน				
2) ท่าน **“รู้”** ว่าสื่อใดให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชน				
3) ท่าน **“มองเห็น”** อนาคตและมุ่งหวังว่าชุมชนของท่านจะเป็นชุมชนที่ทุกคนรู้ทันสื่อ (ทุกคนรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างปลอดภัย ไม่ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ)				
4) ท่าน **“กำหนดเป้าหมาย”** อย่างชัดเจนว่าคนในชุมชนต้องรู้เท่าทันสื่อ				
5) ท่าน **“มีแผน”** ที่จะทำให้คนในชุมชนรู้เท่าทันสื่อ				
6) ท่าน **“รู้”** ขั้นตอนในการแจ้งเหตุหากมีชาวบ้านโดนมิจฉาชีพหลอก				
7) ท่าน **“รู้”** ว่ามีการใช้เทคโนโลยีตรวจจับความสนใจ และพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของท่าน				
8) ท่าน **“ตรวจสอบ”** ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้มาจากบุคคลอื่น				
9) ท่าน **“ตรวจสอบ”** ความน่าเชื่อถือของข้อมูลออนไลน์ (ไลน์/เฟซบุ๊ก/กูเกิล)				

ท่านมีพฤติกรรมต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด ...	**ระดับพฤติกรรม**			
	ไม่เลย	**น้อย**	**ปาน กลาง**	**มาก**
10) ท่าน **“บอก”** คนในชุมชนให้รู้วิธีการหลอกลวงของมิจฉาชีพ				
11) ท่าน **“บอก”** ให้คนในชุมชนรู้ว่ามีเทคโนโลยีที่ใช้ทำสื่อปลอมได้ไม่ยาก				
12) ท่าน **“สามารถบอก”** วิธีระวังตัวไม่ให้หลงกลอุบายของมิจฉาชีพได้				
13) ท่าน **“สามารถสื่อสาร”** กับคนที่กำลังตื่นตกใจได้				
14) ท่าน **“ใช้สื่อที่มีอยู่”** (เช่น เสียงตามสาย หอกระจายข่าว กลุ่มไลน์) ในการสื่อสารเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ				
15) ท่าน **“รับฟัง”** ข้อมูลทุกข้อมูล แม้จะขัดแย้งกับความเชื่อส่วนตัวของท่าน				
16) ท่าน **“ให้คำแนะนำ”** ต่อปัญหาด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อแก่ชาวบ้านได้อย่างทันเหตุการณ์				
17) ท่าน **“เชิญชวน”** สมาชิกหลากหลายช่วงวัยเข้าร่วมเครือข่ายรู้เท่าทันสื่อ				
18) ท่าน **“เชื่อมโยง”** เครือข่ายที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อให้เกิดการเฝ้าระวังและรู้เท่าทันสื่อ				
19) ท่าน **“สามารถประสานงาน”** กับชุมชนอื่นที่มีการดำเนินการด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ				
20) ท่าน **“สามารถรับฟัง”** ความคิดเห็นเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน				
21) ท่าน **“มีส่วนร่วมผลักดัน/สนับสนุน”** การทำงานของทีมงานเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ (เช่น ประสานงาน ให้คำปรึกษา บริหารทีม แก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน)				
22) ท่าน **“สามารถจัดสรร”** งบประมาณที่ได้รับ/ทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อขับเคลื่อนโครงการเกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ				
23) ท่าน **“ส่งเสริม”** ให้คนในชุมชนเตือนและดูแลกันให้ใช้สื่ออย่างปลอดภัย				
24) ท่าน **“สามารถสื่อสาร”** ให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรการของรัฐ และกฎระเบียบของชุมชนเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ				

ท่านมีพฤติกรรมต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด ...	ระดับพฤติกรรม			
	ไม่เลย	น้อย	ปานกลาง	มาก
25) ท่าน **“ติดตามหรือสังเกตผล”** ของกิจกรรมพัฒนาการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อที่มีต่อคนในชุมชน				

<u>ตอนที่ 2</u> ข้อมูลทั่วไป และประสบการณ์ในการใช้สื่อของผู้ตอบ

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง ☐ อื่นๆ

2. อายุ ..... ปี

3. สถานภาพ

☐ โสด ☐ สมรส ☐ หย่า/แยกกันอยู่ ☐ หม้าย

4. ระดับการศึกษาชั้นสูงสุด

☐ ประถมศึกษา/เทียบเท่า ☐ มัธยมศึกษา/เทียบเท่า ☐ อนุปริญญา/เทียบเท่า ☐ ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป

5. ตำแหน่ง

☐ ผู้ใหญ่บ้าน ☐ กำนัน

6. ท่านดำรงตำแหน่ง (ตามข้อ 5) มาแล้ว ..... ปี

7. จำนวนประชากรในชุมชนที่ท่านดูแลอยู่ในปัจจุบัน

☐ หมู่บ้านขนาดเล็ก (ไม่เกิน 250 คน) ☐ หมู่บ้านขนาดกลาง (251-500 คน)

☐ หมู่บ้านขนาดใหญ่ (501-1,000 คน) ☐ นคร (มากกว่า 1,000 คน)

8. ระยะเวลาที่ท่านได้ทำงานชุมชน ..... ปี

9. รางวัลที่ท่านเคยได้รับ (ถ้ามี กรุณาระบุ) .....

10. ในแต่ละวัน ท่านใช้สื่อเหล่านี้ มากน้อยเพียงใด

สื่อที่ใช้	ไม่ใช้สื่อ	ใช้น้อย (1-2 ชม./วัน)	ใช้ปานกลาง (3-4 ชม./วัน)	ใช้มาก (เกิน 4ชม./วัน)
1) บุคคล (คนที่เราพูดคุยได้โดยตรง)				
2) โทรทัศน์				
3) วิทยุ				
4) ยูทูป (YouTube)				
5) ไลน์ (Line)				

สื่อที่ใช้	ไม่ใช้สื่อ	ใช้น้อย (1-2 ชม./วัน)	ใช้ปานกลาง (3-4 ชม./วัน)	ใช้มาก (เกิน 4ชม./วัน)
6) เฟซบุ๊ก (Facebook)				
7) กูเกิล (Google)				
8) ติ๊ก-ต็อก (TikTok)				

11. ใน 1 สัปดาห์ ท่านรับข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด

ประเด็นที่เปิดรับ	ไม่รับ	น้อย (1-2 ครั้ง/ สัปดาห์)	ปานกลาง (3-4 ครั้ง/ สัปดาห์)	มาก (เกิน 4ครั้ง/ สัปดาห์)
1) สุขภาพ				
2) ธรรมะ				
3) อาหาร				
4) เกษตรกรรม				
5) การงาน/อาชีพ				
6) ข่าวทั่วไป				
7) การเมือง				
8) การลงทุน/การเงิน				
9) บันเทิง (ละคร หนัง ซีรีส์ เพลง เกมโชว์)				
10) กีฬา				
11) ความเชื่อ (เสี่ยงโชค/ดวงชะตา/ลี้ลับ)				
12) ความรู้เรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ				

12. ในรอบ 1 ปี ที่ผ่านมา ท่าน<u>เคยพลาดพลั้ง</u>จากการใช้สื่อหรือไม่ (การพลาดพลั้ง หมายถึง การถูกหลอกลวง แล้วได้รับผลกระทบในเชิงลบอย่างใดอย่างหนึ่ง ตัวอย่างเช่น การเข้าใจผิดที่เกิดจากการบิดเบือนข่าวสาร การหลงซื้อสินค้าที่ไม่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่แอบอ้าง การถูกหลอกให้โอนเงินหรือการชักชวนให้ลงทุน การเปิดเผยข้อมูลบัญชี เป็นต้น)

☐ **เคยพลาดพลั้ง (กรุณาทำข้อ 13)** ☐ **ยังไม่เคยพลาดพลั้ง (สิ้นสุดการทำแบบสอบถาม)**

13. การพลาดพลั้งดังกล่าว ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อตัวท่านในด้านต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด

ผลกระทบที่เกิดจากการพลาดพลั้ง	**ไม่เกิดผลกระทบเลย**	**เกิดผลกระทบน้อย**	**เกิดผลกระทบปานกลาง**	**เกิดผลกระทบมาก**
1) ผลกระทบด้านร่างกาย เช่น สภาพร่างกายทรุดโทรม มีปัญหาสุขภาพ พักผ่อนไม่พอ เป็นต้น				
2) ผลกระทบด้านจิตใจ เช่น จิตหดหู่ เสียใจ ท้อแท้ เสียความมั่นใจ เป็นต้น				
3) ผลกระทบด้านสังคม เช่น เกิดอคติ เกิดความขัดแย้งกับผู้อื่น ถูกดำเนินคดี เป็นต้น				
4) ผลกระทบด้านปัญญา เช่น หลงงมงาย หลงยึดมั่นในความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง ทำใจไม่ได้ต่อการเปลี่ยนแปลง ไม่มีเหตุผล เป็นต้น				
5) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ เช่น เสียเงิน เสียทรัพย์สิน ได้ของไม่มีคุณภาพสมราคา เป็นต้น				

ขอบพระคุณที่กรุณาตอบแบบประเมิน

การประเมินสมรรถนะของ “พระ” จากแบบวัดสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
ในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ

ขอให้ท่านพิจารณาข้อคำถาม 25 ข้อต่อไปนี้ และให้ความเห็นว่าแต่ละข้อ ท่านมีความสามารถอยู่ในระดับใด

4 หมายถึง มาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง น้อย 1 หมายถึง น้อยมาก

ข้อคำถามเพื่อวัดสมรรถนะฯ ของพระสงฆ์
1) ท่าน **“รู้”** ว่าข้อมูลจากสื่ออะไรเป็นประโยชน์ต่อญาติโยมในชุมชน
2) ท่าน **“คาดคะเน”** ได้ว่าข้อมูลแบบไหนที่จะส่งผลดีต่อญาติโยมในชุมชน
3) ท่าน **“สามารถวาดภาพในอนาคต”** ว่า ธรรมะจะช่วยให้ญาติโยมในชุมชนรู้เท่าทันสื่อ (ไม่ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ ใช้ข้อมูลข่าวสารอย่างปลอดภัย)
4) ท่าน **“ตั้งเป้าหมาย”** ให้ญาติโยมในชุมชนรู้เท่าทันสื่อ
5) ท่าน **“วางแผน”** เพื่อทำให้ญาติโยมในชุมชนรู้ทันสื่อ
6) ท่าน **“ติดตาม”** กรณีมิจฉาชีพหลอกลวง
7) ท่าน **“รู้”** วิธีระวังตนเองไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอม
8) ท่าน **“ตรวจสอบ”** ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้มาจากบุคคลอื่น
9) ท่าน **“ตรวจสอบ”** ความน่าเชื่อถือของข้อมูลออนไลน์ (ไลน์/เฟซบุ๊ก/กูเกิล)
10) ท่าน **“มี”** วิธีการบอกให้ญาติโยมในชุมชนรู้จักกลโกงของมิจฉาชีพ (เช่น การเทศน์ กล่าวเตือน แจกเอกสาร ติดประกาศ เป็นต้น)
11) ท่าน **“กระตุ้น”** เตือนให้ญาติโยมใช้สติ คิดพิจารณา ตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับ
12) ท่าน **“สามารถยกตัวอย่าง”** เหตุการณ์หลอกลวง เพื่อช่วยให้ญาติโยมเข้าใจถึงภัยจากสื่อ
13) ท่านจะ **“พยายามหาวิธีการอธิบาย”** แม้มีญาติโยมโต้แย้งในสิ่งที่ท่านพูด
14) เมื่อได้รับกิจนิมนต์หรือเยี่ยมญาติโยม ท่าน **“ได้สื่อสาร”** เรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ
15) ท่าน **“รับฟัง”** ข้อมูลทุกข้อมูล แม้จะขัดแย้งกับความเชื่อส่วนตัวของท่าน
16) ท่าน **“ให้คำแนะนำ”** ต่อปัญหาด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของญาติโยมอย่างทันการณ์
17) ท่าน **“สนับสนุน/ชักชวน”** ให้ญาติโยมเป็นแกนนำในการจัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวังสื่อ
18) ท่าน **“แนะนำ”** ให้ญาติโยมส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์
19) ท่าน **“เข้าร่วมกิจกรรม”** การรู้เท่าทันสื่อของหน่วยงานอื่นๆ ภายนอกวัด
20) ท่าน **“ร่วมตั้งกลุ่ม”** แลกเปลี่ยนเรียนรู้/กลุ่มเครือข่ายรู้เท่าทันสื่อของพระ
21) ท่าน **“สอนหลักธรรมะ”** เกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้แก่ญาติโยม
22) ท่าน **“สังเกต”** ว่าญาติโยมเข้าใจในสิ่งที่ท่านสอน
23) ท่าน **“ปรับวิธีการสอน”** เมื่อเห็นว่าญาติโยมยังไม่เข้าใจเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ

ข้อคำถามเพื่อวัดสมรรถนะฯ ของพระสงฆ์
24) ท่าน **“สนับสนุน”** ให้สมาชิกในชุมชนใช้วัดเป็นพื้นที่ในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเฝ้าระวังสื่อ
25) ท่าน **“ส่งเสริม”** ให้วัดเป็นศูนย์กลางในการเตือนสติสมาชิกในวัด และญาติโยมในชุมชน เรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

องค์ประกอบของแบบวัด และข้อคำถามที่ใช้วัดในแต่ละองค์ประกอบ (พระสงฆ์)

ประเภทสมรรถนะ	สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม
● **สมรรถนะหลักของพระ**	**1. มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ**	1.1 เห็นปัญหาและความเสี่ยงของชุมชนจากสื่อหลอกทั้งปัจจุบันและอนาคต	**1-3**
		1.2 วางแผนดำเนินการเพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**4-5**
	2. เท่าทันข้อมูล	2.1 ก้าวทันข้อมูลความรู้ที่ทันสมัยและรอบด้าน	**6-7**
		2.2 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้	**8-9**
		2.3 เป็นตัวอย่างของการเป็นผู้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**10-11**
	3. การสื่อสาร	3.1 สื่อสารด้วยเหตุผล	**12**
		3.2 ใช้ความฉลาดทางอารมณ์ควบคุมการสื่อสาร	**13**
		3.3 ใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	**14**
		3.4 รับฟังความเห็นอย่างเป็นกลาง	**15**
		3.5 ให้ความเห็นตอบกลับอย่างทันต่อเหตุการณ์	**16**
	4. การสร้างการมีส่วนร่วม	4.1 สร้างและประสานเครือข่ายภายในชุมชน	**17-18**
		4.2 สร้างและประสานเครือข่ายระหว่างชุมชน	**19-20**
● **สมรรถนะตามหน้าที่ของพระ**	**5. เผยแผ่ธรรมะเพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ**	5.1 ประยุกต์คำสอนทางศาสนามาใช้สื่อสารแก่ศาสนิกชน	**21-23**
		5.2 ประยุกต์ใช้แหล่งเรียนรู้ธรรมะเพื่อการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**24-25**

การประเมินผล

<u>คิดสัดส่วน ร้อยละ 60</u>
สมรรถนะหลัก
- สมรรถนะที่ 1
- สมรรถนะที่ 2
- สมรรถนะที่ 3
- สมรรถนะที่ 4

+

<u>คิดสัดส่วน ร้อยละ 40</u>
สมรรถนะตามหน้าที่
- สมรรถนะที่ 5

=

<u>ระดับสมรรถนะ</u>
การแปลผล
3.25 – 4.00 = A (ดีมาก)
2.50 – 3.24 = B (ดี)
1.75 – 2.49 = C (ควรพัฒนา)
1.00 – 1.74 = D (ควรพัฒนาอย่างมาก)

การประเมินสมรรถนะของ “ครู” จากแบบวัดสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
ในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ

ขอให้ท่านพิจารณาข้อคำถาม 25 ข้อต่อไปนี้ และให้ความเห็นว่าแต่ละข้อ ท่านมีความสามารถอยู่ในระดับใด

4 หมายถึง มาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง น้อย 1 หมายถึง น้อยมาก

ข้อคำถามเพื่อวัดสมรรถนะฯ ของครู
1) ท่าน **“รู้”** ว่าข้อมูลแบบไหนเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนของท่าน
2) ท่าน **“รู้”** ว่าวิธีการสื่อสารแบบไหนจะส่งผลเสียต่อนักเรียนของท่าน
3) ท่าน **“เห็นภาพผลกระทบ”** ของนักเรียนหากพวกเขาขาดการรู้เท่าทันสื่อ
4) ท่าน **“จัดทำแผน”** ที่จะทำให้นักเรียนรู้เท่าทันสื่อ
5) ท่านได้ **“ลงมือทำ”** โครงการ/กิจกรรม ให้นักเรียนรู้เท่าทันสื่อ ตามแผนที่วางไว้
6) ท่าน **“รู้”** วิธีป้องกัน หมายเลขโทรศัพท์แปลกปลอม
7) ท่าน **“รู้”** ว่ามีการใช้ AI ตรวจจับความสนใจและพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์
8) ท่าน **“ตรวจสอบ”** ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้มาจากบุคคลอื่น
9) ท่าน **“ตรวจสอบ”** ความน่าเชื่อถือของข้อมูลออนไลน์
10) ท่าน **“แจ้ง”** อย่างเป็นทางการให้นักเรียนรู้วิธีการหลอกลวงของมิจฉาชีพ
11) ท่าน **“บอก”** ให้นักเรียนรู้ว่ามีเทคโนโลยีที่ใช้ทำสื่อปลอมได้ง่าย
12) ท่าน **“สามารถชี้”** ให้นักเรียนเห็นว่า หากไม่รู้ทันสื่อจะเกิดความเสียหายอย่างไร
13) ท่าน **“สามารถสื่อสาร”** กับนักเรียนที่กำลังตื่นตกใจได้
14) ท่าน **“ใช้สื่อที่มีอยู่”** สื่อสารการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้กับนักเรียนของท่าน
15) ท่าน **“รับฟัง”** ข้อมูลทุกข้อมูล แม้จะขัดแย้งกับความเชื่อส่วนตัวของท่าน
16) ท่าน **“ให้คำแนะนำ”** ต่อปัญหาด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของนักเรียนได้อย่างทันการณ์
17) ท่าน **“สร้างช่องทางออนไลน์”** เพื่อให้นักเรียนเข้าร่วมกลุ่มเฝ้าระวังสื่อ
18) ท่าน **“หาแนวร่วม”** ครูในโรงเรียนในการเฝ้าระวังสื่อ
19) ท่าน **“สามารถประสาน”** หน่วยงานภายนอก เพื่อป้องกันนักเรียนไม่ให้ตกเป็นเหยื่อมิจฉาชีพ และช่วยเฝ้าระวังนักเรียนเมื่ออยู่นอกโรงเรียน
20) ท่าน **“สามารถจัดอบรม”** ความรู้เรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ โดยเชิญผู้มีความรู้จากภายนอกโรงเรียนเป็นวิทยากร
21) ท่าน **“ประยุกต์”** ใช้ตัวอย่างที่ทันต่อเหตุการณ์ ในการสอนของท่าน
22) ท่าน **“ส่งเสริม”** ให้นักเรียนสร้าง ผลิต และเผยแพร่สื่ออย่างปลอดภัย
23) ท่าน **“จัดกิจกรรม”** ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้นักเรียน เมื่อมีโอกาส

ข้อคำถามเพื่อวัดสมรรถนะฯ ของครู
24) ท่าน “ประเมิน” ผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อให้นักเรียน
25) ท่าน **“สอดส่องและเฝ้าระวัง”** ความปลอดภัยจากการใช้สื่อให้แก่นักเรียน

องค์ประกอบของแบบวัด และข้อคำถามที่ใช้วัดในแต่ละองค์ประกอบ (ครู)

ประเภทสมรรถนะ	สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม
● **สมรรถนะหลักของพระ**	**1. มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ**	1.1 เห็นปัญหาและความเสี่ยงของชุมชนจากสื่อหลอกทั้งปัจจุบันและอนาคต	**1-3**
		1.2 วางแผนดำเนินการเพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**4-5**
	2. เท่าทันข้อมูล	2.1 ก้าวทันข้อมูลความรู้ที่ทันสมัยและรอบด้าน	**6-7**
		2.2 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้	**8-9**
		2.3 เป็นตัวอย่างของการเป็นผู้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**10-11**
	3. การสื่อสาร	3.1 สื่อสารด้วยเหตุผล	**12**
		3.2 ใช้ความฉลาดทางอารมณ์ควบคุมการสื่อสาร	**13**
		3.3 ใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	**14**
		3.4 รับฟังความเห็นอย่างเป็นกลาง	**15**
		3.5 ให้ความเห็นตอบกลับอย่างทันต่อเหตุการณ์	**16**
	4. การสร้างการมีส่วนร่วม	4.1 สร้างและประสานเครือข่ายภายในชุมชน	**17-18**
		4.2 สร้างและประสานเครือข่ายระหว่างชุมชน	**19-20**
● **สมรรถนะตามหน้าที่ของพระ**	**5. จัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ**	5.1 ออกแบบการสอนที่เพิ่มพูนทักษะรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**21**
		5.2 สร้างหรือประยุกต์ใช้สื่อ และส่งเสริมให้นักเรียนสร้างผลิต เผยแพร่สื่อ	**22**
		5.3 จัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**23-24**
		5.4 ติดตามเฝ้าระวังความปลอดภัยแก่นักเรียน	**25**

การประเมินผล

<u>คิดสัดส่วน ร้อยละ 60</u>
สมรรถนะหลัก
- สมรรถนะที่ 1
- สมรรถนะที่ 2
- สมรรถนะที่ 3
- สมรรถนะที่ 4

+

<u>คิดสัดส่วน ร้อยละ 40</u>
สมรรถนะตามหน้าที่
- สมรรถนะที่ 5

=

<u>ระดับสมรรถนะ</u>
การแปลผล
3.25 – 4.00 = A (ดีมาก)
2.50 – 3.24 = B (ดี)
1.75 – 2.49 = C (ควรพัฒนา)
1.00 – 1.74 = D (ควรพัฒนาอย่างมาก)

การประเมินสมรรถนะของ “ผู้นำชุมชน” จากแบบวัดสมรรถนะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
ในการสร้างชุมชนรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ

ขอให้ท่านพิจารณาข้อคำถาม 25 ข้อต่อไปนี้ และให้ความเห็นว่าแต่ละข้อ ท่านมีความสามารถอยู่ในระดับใด

4 หมายถึง มาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง น้อย 1 หมายถึง น้อยมาก

ข้อคำถามเพื่อวัดสมรรถนะฯ ของผู้นำชุมชน
1) ท่าน **“รู้”** ว่าข้อมูลแบบไหนจะเป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชน
2) ท่าน **“รู้”** ว่าสื่อใดให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชน
3) ท่าน **“มองเห็น”** อนาคตและมุ่งหวังว่าชุมชน จะเป็นชุมชนที่ทุกคนรู้ทันสื่อ
4) ท่าน **“กำหนดเป้าหมาย”** อย่างชัดเจนว่าคนในชุมชนต้องรู้เท่าทันสื่อ
5) ท่าน **“มีแผน”** ที่จะทำให้คนในชุมชนรู้เท่าทันสื่อ
6) ท่าน **“รู้”** ขั้นตอนในการแจ้งเหตุหากมีชาวบ้านโดนมิจฉาชีพหลอก
7) ท่าน **“รู้”** ว่ามีการใช้เทคโนโลยีตรวจจับความสนใจ และพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์
8) ท่าน **“ตรวจสอบ”** ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้มาจากบุคคลอื่น
9) ท่าน **“ตรวจสอบ”** ความน่าเชื่อถือของข้อมูลออนไลน์
10) ท่าน **“บอก”** คนในชุมชนให้รู้วิธีการหลอกลวงของมิจฉาชีพ
11) ท่าน **“บอก”** ให้คนในชุมชนรู้ว่ามีเทคโนโลยีที่ใช้ทำสื่อปลอมได้ไม่ยาก
12) ท่าน **“สามารถบอก”** วิธีระวังตัวไม่ให้หลงกลอุบายของมิจฉาชีพได้
13) ท่าน **“สามารถสื่อสาร”** กับคนที่กำลังตื่นตกใจได้
14) ท่าน **“ใช้สื่อที่มีอยู่”** ในการสื่อสารเรื่องการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ
15) ท่าน **“รับฟัง”** ข้อมูลทุกข้อมูล แม้จะขัดแย้งกับความเชื่อส่วนตัวของท่าน
16) ท่าน **“ให้คำแนะนำ”** ต่อปัญหาด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อแก่ชาวบ้านได้อย่างทันเหตุการณ์
17) ท่าน **“เชิญชวน”** สมาชิกหลากหลายช่วงวัยเข้าร่วมเครือข่ายรู้เท่าทันสื่อ
18) ท่าน **“เชื่อมโยง”** เครือข่ายในชุมชน เพื่อให้เกิดการเฝ้าระวังและรู้เท่าทันสื่อ
19) ท่าน **“สามารถประสานงาน”** กับชุมชนอื่นที่มีการดำเนินการด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ
20) ท่าน **“สามารถรับฟัง”** ความคิดเห็นเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน
21) ท่าน **“มีส่วนร่วมผลักดัน/สนับสนุน”** การทำงานของทีมงานเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ
22) ท่าน **“สามารถจัดสรร”** งบประมาณที่ได้รับ/ทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อขับเคลื่อนโครงการเกี่ยวกับการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ
23) ท่าน **“ติดตามหรือสังเกตผล”** ของกิจกรรมพัฒนาการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อที่มีต่อคนในชุมชน
24) ท่าน **“ส่งเสริม”** ให้คนในชุมชนเตือนและดูแลกันให้ใช้สื่ออย่างปลอดภัย

ข้อคำถามเพื่อวัดสมรรถนะฯ ของผู้นำชุมชน

25) ท่าน **“สามารถสื่อสาร”** ให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรการของรัฐ และกฎระเบียบของชุมชนเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ

องค์ประกอบของแบบวัด และข้อคำถามที่ใช้วัดในแต่ละองค์ประกอบ (ผู้นำชุมชน)

ประเภทสมรรถนะ	สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม
● **สมรรถนะหลักของพระ**	**1. มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ**	1.1 เห็นปัญหาและความเสี่ยงของชุมชนจากสื่อหลอกทั้งปัจจุบันและอนาคต	**1-3**
		1.2 วางแผนดำเนินการเพื่อสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**4-5**
	2. เท่าทันข้อมูล	2.1 ก้าวทันข้อมูลความรู้ที่ทันสมัยและรอบด้าน	**6-7**
		2.2 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้	**8-9**
		2.3 เป็นตัวอย่างของการเป็นผู้รู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**10-11**
	3. การสื่อสาร	3.1 สื่อสารด้วยเหตุผล	**12**
		3.2 ใช้ความฉลาดทางอารมณ์ควบคุมการสื่อสาร	**13**
		3.3 ใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	**14**
		3.4 รับฟังความเห็นอย่างเป็นกลาง	**15**
		3.5 ให้ความเห็นตอบกลับอย่างทันต่อเหตุการณ์	**16**
	4. การสร้างการมีส่วนร่วม	4.1 สร้างและประสานเครือข่ายภายในชุมชน	**17-18**
		4.2 สร้างและประสานเครือข่ายระหว่างชุมชน	**19-20**
● **สมรรถนะตามหน้าที่ของพระ**	**5. เผยแผ่ธรรมะเพื่อการรู้ทันและเฝ้าระวังสื่อ**	5.1 สร้างกลไกการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อในชุมชน	**21**
		5.2 จัดสรรทรัพยากรในชุมชน	**22**
		5.3 ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ	**23**
		5.4 ตรวจสอบและพัฒนาปรับปรุงนิเวศน์ของชุมชน	**24**
		5.5 ใช้มาตรการต่าง ๆ ของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาและผลกระทบจากการไม่รู้ทันสื่อ	**25**

การประเมินผล

<u>คิดสัดส่วน ร้อยละ 60</u>
สมรรถนะหลัก
- สมรรถนะที่ 1
- สมรรถนะที่ 2
- สมรรถนะที่ 3
- สมรรถนะที่ 4

+

<u>คิดสัดส่วน ร้อยละ 40</u>
สมรรถนะตามหน้าที่
- สมรรถนะที่ 5

=

<u>ระดับสมรรถนะ</u>
การแปลผล
3.25 – 4.00 = A (ดีมาก)
2.50 – 3.24 = B (ดี)
1.75 – 2.49 = C (ควรพัฒนา)
1.00 – 1.74 = D (ควรพัฒนาอย่างมาก)

ภาคผนวก ข
ภาพประกอบการวิจัย

กลุ่มวิจัยการสื่อสารเพื่อการพัฒนา
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย
มหาวิทยาลัยมหิดล ถ.พุทธมณฑล สาย ๔
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐-๒๘๐๐-๒๓๐๘-๑๔ ต่อ ๓๕๐๗

สพ. ๐๕๖/๒๕๖๗
วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๗
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์สื่อวิดีทัศน์

กราบนมัสการ .....
สิ่งที่ส่งมาด้วย สื่อวิดีทัศน์ “บทบาทของพระสงฆ์ ในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ”

ด้วยกลุ่มวิจัยการสื่อสารเพื่อการพัฒนา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ได้จัดทำสื่อวิดีทัศน์ เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ ในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” โดยมีเป้าหมายเพื่อนำเสนอบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อร่วมกันพัฒนาคนในชุมชนให้รู้เท่าทันสื่อ และมีกลไกในการป้องกันภายในชุมชน ภายใต้โครงการพัฒนาแบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

ในการนี้ โครงการฯ จึงกราบนมัสการมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานและเครือข่ายหน่วยงานของท่านในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สื่อวิดีทัศน์ “บทบาทของพระสงฆ์ ในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” ตาม QR-Code ที่แนบมาพร้อมกันนี้ เพื่อสร้างการรับรู้ให้แก่พระสงฆ์ทั่วประเทศในการร่วมสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อต่อไป

ขอกราบนมัสการด้วยความเคารพ

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นันทิยา ดวงภุมเมศ)
หัวหน้าโครงการวิจัยฯ

QR Code
รับชมและแชร์วิดีทัศน์

QR Code
ดาวน์โหลดวิดีทัศน์

ผู้ประสานงาน
นายอิศรา หงษาวัน โทร. ๐๘๑-๙๒๐-๖๔๓๔

หนังสือขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์สื่อวิดีทัศน์

กลุ่มวิจัยการสื่อสารเพื่อการพัฒนา
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย
มหาวิทยาลัยมหิดล ถ.พุทธมณฑล สาย 4
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170
โทร. 02-8002308-14 ต่อ 3507

สพ. 056/2567
วันที่ 20 มิถุนายน 2567
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์สื่อวิดีทัศน์

เรียน .....

สิ่งที่ส่งมาด้วย สื่อวิดีทัศน์ “บทบาทของครู ในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ”

ด้วยกลุ่มวิจัยการสื่อสารเพื่อการพัฒนา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ได้จัดทำสื่อวิดีทัศน์ เรื่อง “บทบาทของครู ในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” โดยมีเป้าหมายเพื่อนำเสนอบทบาทของคุณครูในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อร่วมกันพัฒนาคนในชุมชนให้รู้เท่าทันสื่อ และมีกลไกในการป้องกันภายในชุมชน ภายใต้โครงการพัฒนาแบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

ในการนี้ โครงการฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานและเครือข่ายหน่วยงานของท่านในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สื่อวิดีทัศน์ “บทบาทของครู ในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” ตาม QR-Code ที่แนบมาพร้อมกันนี้ เพื่อสร้างการรับรู้ให้แก่คุณครูทั่วประเทศในการร่วมสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นันทิยา ดวงภุมเมศ)
หัวหน้าโครงการวิจัยฯ

QR Code
รับชมและแชร์วิดีทัศน์

QR Code
ดาวน์โหลดวิดีทัศน์

ผู้ประสานงาน
นายอิศรา หงษาวัน โทร. 081-920-6434

หนังสือขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์สื่อวิดีทัศน์

กลุ่มวิจัยการสื่อสารเพื่อการพัฒนา
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย
มหาวิทยาลัยมหิดล ถ.พุทธมณฑล สาย 4
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170
โทร. 0-2800-2308-14 ต่อ 3507

สพ. 056/2567
วันที่ 20 มิถุนายน 2567
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์สื่อวิดีทัศน์

เรียน .....

สิ่งที่ส่งมาด้วย สื่อวิดีทัศน์ “บทบาทของผู้นำ ในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ”

ด้วยกลุ่มวิจัยการสื่อสารเพื่อการพัฒนา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ได้จัดทำสื่อวิดีทัศน์ เรื่อง “บทบาทของผู้นำ ในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” โดยมีเป้าหมายเพื่อนำเสนอบทบาทของผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อร่วมกันพัฒนาให้คนชุมชนให้รู้เท่าทันสื่อ และมีกลไกในการป้องกันภายในชุมชน ภายใต้โครงการพัฒนาแบบวัดสมรรถนะการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

ในการนี้ โครงการฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานและเครือข่ายหน่วยงานของท่านในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สื่อวิดีทัศน์ “บทบาทของผู้นำ ในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ” ตาม QR-Code ที่แนบมาพร้อมกันนี้ เพื่อสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้นำชุมชนทั่วประเทศในการร่วมสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นันทิยา ดวงภุมเมศ)
หัวหน้าโครงการวิจัยฯ

QR Code
รับชมและแชร์วิดีทัศน์

QR Code
ดาวน์โหลดวิดีทัศน์

ผู้ประสานงาน
นายอิศรา หงษาวัน โทร. 081-920-6434

หนังสือขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์สื่อวิดีทัศน์

สื่อวิดีทัศน์ “บทบาทของพระสงฆ์ ในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ”

สื่อวิดีทัศน์ “บทบาทของครู ในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ”

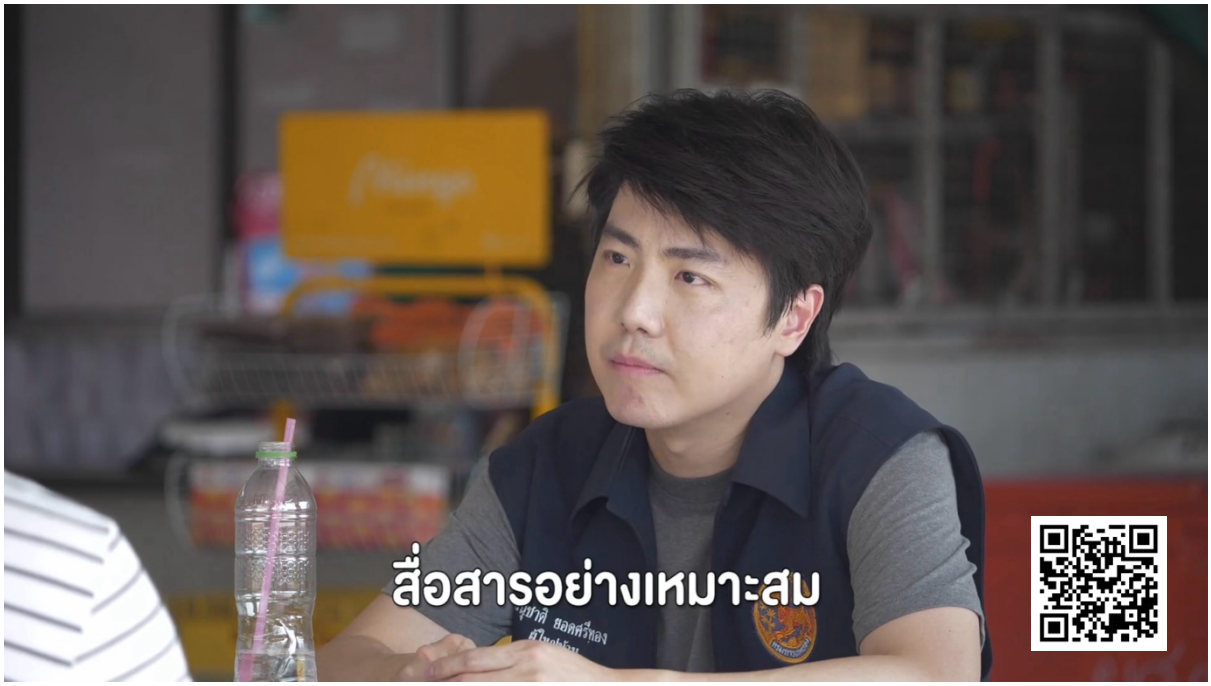

สื่อวิดีทัศน์ “บทบาทของผู้นำชุมชน ในการสร้างชุมชนรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ”

บทความออนไลน์เผยแพร่องค์ความรู้ด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

บทความออนไลน์เผยแพร่องค์ความรู้ด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

บทความออนไลน์เผยแพร่องค์ความรู้ด้านการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

การสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาบทบาทด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลง

การสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาบทบาทด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลง

การสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาบทบาทด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลง

การสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาบทบาทด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลง

การสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาบทบาทด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลง

การสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาบทบาทด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลง

การสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาบทบาทด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลง

การสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาบทบาทด้านการรู้เท่าทันสื่อและการเฝ้าระวังสื่อของผู้นำการเปลี่ยนแปลง

การประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาและปรับปรุง (ร่าง) สมรรถนะและตัวชี้วัดฯ

การประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาและปรับปรุง (ร่าง) สมรรถนะและตัวชี้วัดฯ

การประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาและปรับปรุง (ร่าง) สมรรถนะและตัวชี้วัดฯ

การประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาและปรับปรุง (ร่าง) สมรรถนะและตัวชี้วัดฯ

การประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาและปรับปรุง (ร่าง) สมรรถนะและตัวชี้วัดฯ

การประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาและปรับปรุง (ร่าง) สมรรถนะและตัวชี้วัดฯ

การอบรมการเก็บข้อมูล เพื่อทดลองใช้ (ร่าง) แบบวัดสมรรถนะฯ ให้เครือข่ายในพื้นที่ (การสำรวจฯ ครั้งที่ 1)

การอบรมการเก็บข้อมูล เพื่อทดลองใช้ (ร่าง) แบบวัดสมรรถนะฯ ให้เครือข่ายในพื้นที่ (การสำรวจฯ ครั้งที่ 1)

การอบรมการเก็บข้อมูล เพื่อทดลองใช้ (ร่าง) แบบวัดสมรรถนะฯ ให้เครือข่ายในพื้นที่ (การสำรวจฯ ครั้งที่ 1)

การอบรมการเก็บข้อมูล เพื่อทดลองใช้ (ร่าง) แบบวัดสมรรถนะฯ ให้เครือข่ายในพื้นที่ (การสำรวจฯ ครั้งที่ 1)

การติดตามปัญหาและอุปสรรคการเก็บข้อมูลโดยใช้ (ร่าง) แบบวัดสมรรถนะฯ (การสำรวจฯ ครั้งที่ 1)

การติดตามปัญหาและอุปสรรคการเก็บข้อมูลโดยใช้ (ร่าง) แบบวัดสมรรถนะฯ (การสำรวจฯ ครั้งที่ 1)

การอบรมการเก็บข้อมูล เพื่อสำรวจสมรรถนะด้านการรู้เท่าทันและการเฝ้าระวังสื่อ

ของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน (การสำรวจฯ ครั้งที่ 2)

การอบรมการเก็บข้อมูล เพื่อสำรวจสมรรถนะด้านการรู้เท่าทันและการเฝ้าระวังสื่อ

ของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน (การสำรวจฯ ครั้งที่ 2)

การประเมินความเข้าใจของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนที่มีต่อสื่อวิดีทัศน์ที่ผลิตขึ้น

การประเมินความเข้าใจของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนที่มีต่อสื่อวิดีทัศน์ที่ผลิตขึ้น

การประชุมถอดบทเรียนจากการวิจัย

การประชุมถอดบทเรียนจากการวิจัย

ช่องทางเผยแพร่สื่อวิดีทัศน์และบทความออนไลน์

1. เว็บไซต์สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล (https://rilca.mahidol.ac.th)

2. แฟนเพจสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล (https://www.facebook.com/Rilca.Mahidol)

3. ช่องยูทูปสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล (https://www.youtube.com/@rilcamu2011)

4. เว็บไซต์ศูนย์วิชาการด้านการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล (https://www.iceml.org)

5. แฟนเพจศูนย์ศูนย์วิชาการด้านการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ (ICEML) (https://www.facebook.com/profile.php?id=100057724117051)

6. กรมการปกครอง

7. กรมประชาสัมพันธ์

8. กรมกิจการผู้สูงอายุ

8. แฟนเพจและเครือข่ายพระครูปิยวรรณพิพัฒน์, ดร. ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และประธานเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย

9. แฟนเพจและเครือข่ายของพระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ (วส.) พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.)

10. แฟนเพจและเครือข่ายของพระมหานภันต์ สนฺติภทฺโท ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสระเกศราชวรมหาวิหารและผู้อำนวยการสถาบันการจัดการวิถีพุทธเพื่อสุขและสันติ (สกพ.)

11. เครือข่ายโรงเรียนใน กทม.

12. โรงเรียนบ้านกกตาล ต.สัมปทวน อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม